

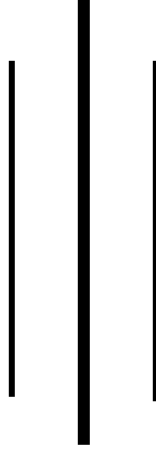
नेपाल सरकार
अर्थ मन्त्रालय

आर्थिक सर्वेक्षण

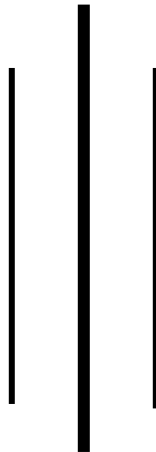
आर्थिक वर्ष २०६७/६८

भाग-१

आर्थिक सर्वेक्षा

आर्थिक वर्ष २०६७/६८
(भाग - १)

नेपाल सरकार
अर्थ मन्त्रालय
२०६८

प्राक्कथन

नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ ले देशमा उपलब्ध आर्थिक श्रोत साधनलाई सीमित व्यक्तिहरूमा केन्द्रीत हुन नदिई सामाजिक न्यायको आधारमा आर्थिक उपलब्धिहरूको न्यायोचित वितरणको व्यवस्था मिलाई कुनै पनि जाति, लिङ्ग, वर्ग, उत्पत्ति वा व्यक्ति उपर आर्थिक शोषण हुन नपाउने व्यवस्था गरी आर्थिक असमानता हटाउदै स्वदेशी निजी एवं सार्वजनिक उद्यमलाई प्राथमिकता र प्रश्रय दिई राष्ट्रिय अर्थतन्त्रलाई स्वतन्त्र, आत्मनिर्भर एवं उन्नतिशील गराउने राज्यको मूलभूत आर्थिक उद्देश्य निर्धारण गरे अनुरूप नेपाल सरकारको आर्थिक नीति निर्देशित भएको छ ।

उल्लेखित उद्देश्य अनुरूप नेपाल सरकारबाट भए गरेका आर्थिक नीति तथा कार्यक्रमहरूको प्रगति समीक्षा सबैलाई जानकारी होस् भन्ने उद्देश्यबाट आर्थिक सर्वेक्षण २०६७/६८ तयार गरिएको छ । देशमा आर्थिक विकासको प्रचुर सम्भावना हुँदाहुँदै वान्छित गति लिन नसकेको अवस्था रहेको छ । उपलब्ध श्रोत र साधनको कुशल व्यवस्थापन र उपयोग गर्न सकेमा दुई अङ्कको आर्थिक वृद्धि सहज ढंगमा हासिल गर्न सकिने देखिन्छ ।

अर्थतन्त्रका विविध क्षेत्रहरूको विद्यमान स्थिति, परिवर्तन, प्रवृत्ति, उपलब्धिहरूको मूल्याङ्कन तथा क्षेत्रगत समस्या र चुनौतीहरूको विश्लेषण सहित यो आर्थिक सर्वेक्षण गरिमामय व्यवस्थापिका-संसद समक्ष प्रस्तुत गरेको छ । प्रस्तुत सर्वेक्षणमा चालु आर्थिक वर्षको प्रथम आठ महिनासम्मका आर्थिक गतिविधि तथा तथ्याङ्कहरूलाई विश्लेषण गरी उपयोगी बनाउने प्रयास गरिएको छ ।

प्रस्तुत आर्थिक सर्वेक्षण व्यवस्थापिका-संसदका माननीय सदस्यहरू, राजनीतिक दल, बुद्धिजीवी, पेशाविद्, शोधकर्ता, शिक्षक, विद्यार्थी, उद्योगपति, व्यवसायी तथा सर्वसाधारणका लागि उपयोगी स्रोतको रूपमा रहनेछ भन्ने विश्वास लिएको छ ।

अन्त्यमा, आर्थिक सर्वेक्षण तयार गर्ने कार्यमा संलग्न अर्थ मन्त्रालयका पदाधिकारीहरू विशेषतः आर्थिक कार्य विषयक तथा नीति विश्लेषण महाशाखाका सम्पूर्ण कर्मचारीहरू, नेपाल राष्ट्र बैंकका सम्बन्धित पदाधिकारीहरू धन्यवादका पात्र हुनुहुन्छ । साथै यस कार्यको निम्ति आवश्यक पर्ने तथ्याङ्क, सूचना एवं विवरण उपलब्ध गराई सहयोग पुर्याउनु हुने विभिन्न मन्त्रालय तथा निकायहरूलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

असार २०६८

भरतमोहन अधिकारी
उप-प्रधानमन्त्री तथा अर्थमन्त्री

विषय-सूची

<u>विषय</u>	<u>पृष्ठ</u>
प्राक्कथन	
मञ्जुषा सूची	i
विषय-तालिका सूची	ii
चार्ट सूची	vi
छोटकरी रूप	viii
कार्यकारी सारांश	xiv
समष्टिगत आर्थिक परिसूचकहरू	xx
अर्थतन्त्रका प्रमुख चुनौतीहरू	xxv
१. आर्थिक गतिविधि	१
२. सार्वजनिक वित्त	१५
३. मूल्य तथा आपूर्ति	२७
४. मुद्रा तथा बैकिङ्ग	३६
५. पुँजी बजार	६७
६. वाह्य क्षेत्र	७५
७. गरिबी निवारण र रोजगारी	८६
८. कृषि, उद्योग, वाणिज्य र पर्यटन	१०२
९. सार्वजनिक संस्थान र निजीकरण	१३९
१०. ऊर्जा तथा वन	१५५
११. यातायात तथा सञ्चार	१६७
१२. सामाजिक क्षेत्र	१७९

मञ्जुषा सूची

<u>मञ्जुषा नं.</u>	<u>विषय</u>	<u>पृष्ठ</u>
३(क)	नयाँ श्रृंखला अनुसारको उपभोक्ता मूल्य सूचकांकका विशेषताहरू	२७
४(क)	आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को मौद्रिक नीतिका विशेषताहरू	३६
४(ख)	विदेशी विनिमय बजार हस्तक्षेप सम्बन्धी प्रकृत्यामा नयाँ व्यवस्था	४३
४(ग)	बैंक/वित्तीय संस्थाका प्रमुख कार्यकारीको तलब, भत्ता तथा अन्य सुविधा सम्बन्धी मार्गदर्शन	६१
४(घ)	कार्यक्षेत्र विस्तार सम्बन्धी व्यवस्था	६३
४(ङ)	घर जग्गा तथा रियल स्टेट कर्जासम्बन्धी व्यवस्थामा संसोधन	६४
५(क)	पाँच वर्षिय पुँजी बजार गुरुयोजना	७०
५(ख)	सामुहिक लगानी कोष सम्बन्धी नियमावली	७३
६(क)	सार्क सेवा व्यापार सम्बन्धी सम्झौता	८०
६(ख)	विदेशी मुद्रा कारोवार गर्ने संघ संस्थाहरू	८१
६(ग)	वाह्य क्षेत्रसम्बन्धी प्रक्रियागत सुधारहरू	८३
७(क)	गरिबी मापन	८७
७(ख)	युवा स्वरोजगार कार्यक्रमका विशेषताहरू	९७
८(क)	कृषि क्षेत्रका मुख्य गतिविधिहरू	१०२
८(ख)	औद्योगिक नीति, २०६७	११८
८(ग)	नेपाल व्यापार एकिकृत रणनीति - २०१०	१३०
८(घ)	पर्यटन क्षेत्रका मुख्य गतिविधिहरू	१३४
१०(क)	वन क्षेत्रको व्यवस्थापनमा अवलम्बन गरिएका नीति तथा कार्यनीति	१६१
१०(ख)	वनसम्बन्धी हालसम्मको उपलब्धि	१६२
११(क)	यातायात व्यवस्था अन्तर्गत भएका कार्यहरू	१६९
११(ख)	सूचना तथा संचार क्षेत्रमा भएका कार्यहरू	१७४
१२(क)	शैक्षिक सूचक तथा उपलब्धिहरू	१७९
१२(ख)	एस.एल.सी. परीक्षामा सम्मिलित तथा उत्तीर्ण छात्रछात्राको विवरण	२०१

विषय-तालिका सूची

<u>तालिका नं.</u>	<u>विषय</u>	<u>पृष्ठ</u>
१(क)	विश्वको आर्थिक वृद्धिदर	१
१(ख)	उपभोक्ता मूल्यमा आधारित मुद्रास्फीति दर	२
१(ग)	कुल आन्तरिक (गार्हस्थ्य) माग	३
१(घ)	विश्व व्यापार	४
१(ङ)	छिमेकी मुलुकहरूको आर्थिक वृद्धिदर	४
२(क)	कुल सरकारी खर्चसँग सरकारी वित्तका शीर्षकहरूको अनुपात	१५
२(ख)	कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँग सरकारी खर्च र राजस्वको अनुपात	१६
२(ग)	पूँजीगत तथा साँवा भुक्तानी खर्च र सोको पूर्तिगर्ने स्रोतहरू	१७
२(घ)	न्यून वित्त	२६
३(क)	उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्कमा आधारित वार्षिक विन्दुगत मुद्रास्फीति दर	२८
३(ख)	शहरी क्षेत्रको विन्दुगत राष्ट्रिय उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्कको परिवर्तन	३०
३(ग)	राष्ट्रिय थोक मूल्य सूचकाङ्कको वार्षिक विन्दुगत परिवर्तन	३२
३(घ)	राष्ट्रिय तलव तथा ज्यालादर सूचकाङ्कको वार्षिक विन्दुगत परिवर्तन	३३
४(क)	बैंकदर, पुनर्कर्जादर र अनिवार्य नगद अनुपात	३९
४(ख)	मुद्रा प्रदायमा प्रभाव पार्ने कारकहरू	४०
४(ग)	सञ्चित मुद्रामा भएको परिवर्तन	४२
४(घ)	खुला बजार कारोवार स्थिति	४२
४(ङ)	९१-दिने ट्रेजरी बिल्स, अन्तर बैंक र मुद्दती निक्षेपको व्याजदर	४४
४(च)	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको संख्या	४५
४(छ)	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको केही प्रमुख परिसूचकहरू	४६
४(ज)	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूका शाखाहरू	४७
४(झ)	वित्तीय विस्तार तथा प्रगाढताका केही परिसूचकहरू	४८
४(ञ)	वाणिज्य बैंकहरूको निष्क्रिय कर्जाको स्थिति	५०
४(ट)	ग्रामीण स्वावलम्बन कोषको कारोवार विवरण	५७

४(ठ)	वचत तथा ऋण सहकारी संस्थाहरूको गतिविधिको भ्रलक	५७
४(ड)	ऋणात्मक पुँजी कोष	५८
४(ढ)	कुल कर्जामा भाखा नाघेको कर्जा	५९
५(क)	प्राथमिक बजार प्रवृत्ति	६७
५(ख)	दोस्रो बजार प्रवृत्ति	६९
६(क)	अन्तर्राष्ट्रिय व्यापार स्थिति	७७
६(ख)	कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति	८३
६(ग)	विदेशी विनिमय प्रवृत्ति	८५
६(घ)	अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा तेल तथा सुनको मूल्य	८५
७(क)	गरिबी मापन (२०६०/६१ र २०६५/६६)	८८
७(ख)	नेपालका प्रमुख विकास र सहश्राद्धी विकासका सूचक र तिनका मानहरू	८९
७(ग)	परिमाणात्मक लक्ष्य	९१
७(घ)	नेपाल जनसाख्यिक तथा स्वास्थ्य सर्भेक्षणका केही परिसूचकहरूको तुलनात्मक विवरण	९३
७(ङ)	गरिबी निवारण कोषबाट सामुदायिक संस्थाहरूलाई गएको अनुदान विवरण	९५
७(च)	युवा स्वरोजगार कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको विवरण	९७
७(छ)	नेपाल श्रमशक्ति सर्वेक्षण, २००८ को नतिजा विवरण	९९
७(ज)	देशगत वैदेशिक रोजगारीको स्थिति	१००
८(क)	कृषि वालीको उत्पादकत्व	१०६
८(ख)	दैवीप्रकोपबाट प्रभावित क्षेत्रफल	११०
८(ग)	साना किसान विकास बैंक लि. (वित्तीय संस्था) को ऋण लगानी र असुलीको विवरण	११३
८(घ)	नेपालभर सञ्चालनमा रहेका सहकारी संस्थाहरू सम्बन्धी विवरण	११५
८(ङ)	नेपालभर भएका महिला सहकारी संस्थाहरूको विवरण	११६
८(च)	विदेशी लगानीका लागि आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा स्वीकृति दिइएका उद्योगहरू	१२२
८(छ)	आर्थिक वर्ष २०६६/०६७ मा देशगतरुपमा विदेशी लगानी	१२२
८(ज)	विदेशी लगानीका लागि स्वीकृति दिइएको उद्योगहरू	१२३
८(झ)	आर्थिक वर्ष २०६७/६८ फाल्गुण मसान्तसम्ममा देशगतरुपमा प्राप्त विदेशी लगानी	१२३
८(ञ)	आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को अन्त्यसम्ममा विदेशी लगानीका लागि स्वीकृति दिइएको उद्योगहरू	१२४

८(ट)	पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालयको लक्ष्य एवं उपलब्धिहरू	१३६
९(क)	लेखा परीक्षण हुन नसकेको केही संस्थानहरू	१४५
९(ख)	सञ्चालक समितिसम्बन्धी सुधार हुन बाँकी संस्थानहरू	१४६
९(ग)	नेपाल सरकारको सेयर लगानीमा फरक देखिएको विवरण	१४८
९(घ)	नेपाल सरकारको ऋण लगानीमा फरक देखिएको विवरण	१४८
९(ङ)	कोषको व्यवस्था नगरिएको दायित्व भएका संस्थानहरू	१५०
९(च)	विनिवेश/खारेजी/विघटन भएका सार्वजनिक संस्थानहरू	१५१
९(छ)	विनिवेश वा खारेज गरिएका सार्वजनिक संस्थानहरूमा नेपाल सरकारबाट गरेको लगानी विवरण	१५३
१०(क)	नेपालमा वैकल्पिक ऊर्जा/गोबरग्याँसको अवस्था	१५९
१०(ख)	वन स्रोत तथ्याङ्क	१६२
१०(ग)	राष्ट्रिय निकुञ्ज - एक भलक	१६४
१०(घ)	वन्यजन्तु आरक्ष - एक भलक	१६४
१०(ङ)	संरक्षण क्षेत्र - एक भलक	१६५
१०(च)	मध्यवर्ती क्षेत्र - एक भलक	१६५
११(क)	सडक विभागबाट बनाइएका सडक सुविधाको विस्तार	१६७
११(ख)	सवारी साधनहरूको संख्या	१६८
११(ग)	भौगोलिक क्षेत्र अनुसार हुलाक सेवाको विवरण	१७५
११(घ)	२०६७ फागुन मसान्तसम्म दूरसञ्चारका ग्राहक/सेवा प्रदायकहरूको विवरण	१७६
११(ङ)	सेवाप्रदायक अनुसार वितरित कुल टेलिफोन संख्या (२०६७ फागुन मसान्त)	१७६
१२(क)	विद्यालय व्यवस्थापन समुदायमा हस्तान्तरण गरिएको विवरण	१८१
१२(ख)	भौगोलिक क्षेत्र अनुसार बाल विकास केन्द्र र पूर्व प्राथमिक शिक्षण ३-५ वर्ष समुह र कुल भर्ना	१८२
१२(ग)	पूर्व प्राथमिक बाल विकास केन्द्रमा दलित तथा जनजाति, बालबालिकाको संख्या	१८३
१२(घ)	समुदायमा आधारित बाल विकास केन्द्रहरूको प्रगति विवरण	१८३
१२(ङ)	विद्यालयका छात्र छात्राहरूलाई उपलब्ध गराइएको छात्रवृत्ति सम्बन्धी विवरण	१८४
१२(च)	केन्द्र अन्तर्गत संचालित कार्यक्रमहरूको प्रगति विवरण	१८५

१२(छ)	शिक्षक व्यवस्थापन सम्बन्धी प्रगति विवरण	१८६
१२(ज)	पाठ्यक्रम विकास केन्द्रबाट सम्पादित कार्यहरू	१८७
१२(झ)	विद्यालय तथा लाभान्वित विद्यार्थीहरूको विवरण	१८८
१२(ञ)	परिषद् अन्तर्गत सञ्चालित तालिम कार्यक्रमहरूको विवरण	१८९
१२(ट)	अनौपचारिक शिक्षा अन्तर्गत सञ्चालित कार्यक्रमहरूको विवरण	१९१
१२(ठ)	शैक्षिक सत्र २०६७ मा विद्यालय, विद्यार्थी र शिक्षक अनुपात	१९२
१२(ड)	विद्यालय विद्यार्थी अनुपात २०६७	१९४
१२(ढ)	सामूदायिक विद्यालय शिक्षक विद्यार्थी अनुपात	१९५
१२(ण)	प्रकारगत आधारमा विद्यालयको विवरण	१९६
१२(त)	सवै प्रकारका विद्यालयमा तालिम प्राप्त शिक्षकहरूको प्रतिशत	१९६
१२(थ)	भौगोलिक क्षेत्र अनुसार विभिन्न तहका विद्यालयको विवरण	१९७
१२(द)	माध्यमिक तहका सामूदायिक, संस्थागत र परम्परागत विद्यालयहरूको विवरण	१९७
१२(ध)	माध्यमिक र उच्च माध्यमिक तहका विभिन्न प्रकारका स्कूलमा विद्यार्थी भर्ना संख्या	१९८
१२(न)	माध्यमिक तहमा कुल भर्ना र खुद भर्ना दर	१९८
१२(प)	सामूदायिक विद्यालयमा विद्यार्थी अनुपात	१९८
१२(फ)	सामूदायिक विद्यालय विद्यार्थी शिक्षक अनुपात २०६७	१९९
१२(ब)	सवै प्रकारका विद्यालयहरूमा तालिमको अवस्था अनुसार शिक्षकको संख्या	२००
१२(भ)	सामूदायिक विद्यालयका शिक्षकहरूको तालिमको अवस्था	२०१
१२(म)	शैक्षिक सत्र २०६७ सम्म सम्बन्धन प्राप्त उच्च माध्यमिक विद्यालयहरूको क्षेत्रगत विवरण	२०२
१२(य)	वार्षिक परीक्षामा सम्मिलित र उत्तीर्ण विद्यार्थी संख्या	२०३
१२(र)	विभिन्न तह र विषयमा अध्ययार्थ मनोनय भएका विद्यार्थीहरूको विवरण	२०५
१२(ल)	विभिन्न विश्वविद्यालय अन्तर्गतका क्याम्पसहरू तथा विद्यार्थी संख्या	२०६
१२(व)	त्रिभुवन विश्वविद्यालय अन्तर्गत सञ्चालनमा रहेका प्रमुख प्राज्ञिक शैक्षिक कार्यक्रमको विवरण	२०७
१२(श)	प्रति विद्यार्थी खर्च	२०९
१२(ष)	पूर्वाञ्चल विश्व विद्यालय अन्तर्गत विद्यार्थी भर्ना/उत्पादन स्थिति	२१५
१२(स)	शैक्षिक सत्र २०६६ मा नेपाल संस्कृत विश्व विद्यालयको छात्र छात्रा भर्ना विवरण	२१७

१२(ह)	विश्व विद्यालय अन्तर्गत शैक्षिक सत्र २०६७/६८ मा आ.शिक र सम्बन्धन प्राप्त महाविद्यालयहरूमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको विवरण	२१९
१२(क्ष)	पोखरा विश्वविद्यालयका आंगिक र सम्बन्ध प्राप्त महाविद्यालयहरूले उपलब्ध गराएको छात्रवृत्ति विवरण	२२०
१२(त्र)	नेपाल मेडिकल काउन्सिलमा दर्ता भएका विशेषज्ञ चिकित्सकहरूको विवरण	२२८
१२(ज्ञ)	महिला विकास कार्यक्रमको हालसम्मको प्रमुख उपलब्धिहरू	२३२
१२(ञक)	व्यवसायिक तथा सीपमूलक तालिम कार्यक्रम	२३४
१२(ञख)	ग्रामीण खानेपानी तथा सरसफाई विकास कोषको प्रगति विवरण	२३८
१२(ञग)	जीवनस्तर सुधारका लागि स्थानीय पूर्वाधार कार्यक्रमबाट भएको प्रगति	२५०
१२(ञघ)	व्यक्तिगत घटना दर्ता सम्बन्धी विवरण	२५१
१२(ञङ)	सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम अन्तर्गत भत्ता वा वृत्ति उपलब्ध गराएका लक्षित वर्ग	२५२
१२(ञच)	आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा भएको न्यूनतम शर्त मापनको नतिजा	२५९
१२(ञछ)	आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा भएको कार्य सम्पादन मापनको नतिजा	२५९
१२(ञज)	स्थानीय निकायको आन्तरिक आयको अवस्था	२६२
१२(ञझ)	आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा सम्पन्न भौतिक पूर्वाधारको प्रगति	२६२
१२(ञञ)	दन्द प्रभावित व्यक्ति वा समुहका लागि राहत कार्यक्रम	२६७

चार्ट सूची

<u>चार्ट नं.</u>	<u>विषय</u>	<u>पृष्ठ</u>
१(क)	कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको वार्षिक वृद्धिदर	५
१(ख)	कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको क्षेत्रगत वार्षिक वृद्धिदर (प्रतिशतमा)	९
२(क)	सरकारी खर्च र राजस्वको वृद्धिदर	१७
२(ख)	स्वीकृत वैदेशिक सहायता र उपयोग	२४
३(क)	उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्कमा भएको परिवर्तन (औषत)	२९
३(ख)	राष्ट्रिय शहरी क्षेत्रको विन्दुगत उपभोक्ता मूल्य	३०
४(क)	मुद्रा प्रदायको वृद्धिदर	३९
४(ख)	मुद्रा प्रदायमा प्रभाव पार्ने कारकहरूमा भएको परिवर्तन	४१
४(ग)	९१-दिने ट्रेजरी बिल्स, अन्तर बैंक र मुद्दती निक्षेपको व्याजदर	४४
४(घ)	वाणिज्य बैंकहरूको कर्जा तथा सापटी र निक्षेप	४९
४(ङ)	वित्त कम्पनीहरूको निक्षेप तथा कर्जा सापटी	५२
४(च)	कर्मचारी सञ्चयकोषको कोष संकलन, कर्जा सापटी तथा लगानी	५२
५(क)	धितोपत्रको निष्कासन	६७
५(ख)	बजार पुँजीकरण	६८
५(ग)	धितोपत्रको चुक्ता मूल्य तथा कारोवार रकम	६९
५(घ)	नेप्से परिसूचक (विन्दु)	७०
६(क)	वाह्य क्षेत्रको स्थिति	८१
६(ख)	बैंकिङ्ग प्रणालीमा रहेको विदेशी विनिमय सञ्चिति	८२
८(क)	प्रमुख खाद्यान्न बालीहरूको उत्पादन	१०४
१०(क)	विद्युत उत्पादन तथा खपत	१५८

११(क)	सडक सुविधाको विस्तार	१६७
१२(क)	सार्वजनिक विद्यालयहरूको संख्या	१९२
१२(ख)	सार्वजनिक विद्यालयहरूमा विद्यार्थी भर्ना संख्या	१९२
१२(ग)	भौगोलिक क्षेत्रानुसार सरकारी, सामुदायिक तथा निजीस्तरबाट सञ्चालित विद्यालयहरूको विवरण	१९३
१२(घ)	स्वास्थ्य सेवाको विस्तार	२२६
१२(ङ)	स्वास्थ्य सुविधाको विस्तार	२२७

छोटकरी रूप (ABBREVIATIONS)

ADB	-	Asian Development Bank
ADSL	-	Asymmetric Digital Subscribers Line
AFC Net	-	Asian Film Communication Network
AIDS	-	Acquired Immune Deficiency Syndrome
AIP	-	Aeronautical Information Publication
ANNA	-	Association of National Numbering Agency
APAPI	-	Abbreviated Precision Approach Path Indicator
ASA	-	Air Service Agreement
ATC	-	Air Traffic Control
ATS	-	Air Traffic Service
Aus AID	-	Australian Aid
B.PHARMA	-	Bachelor in Pharmacy
B.Sc. Nursing	-	Bachelor in Science Nursing
B.Sc.	-	Bachelor in Science
BAMS	-	Bachelor in Aayurvedic Medical Science
BDS	-	Bachelor of Dental Service
BN	-	Bachelor in Nursing
BPH	-	Bachelor in Public Health
CAD	-	Cash Against Document
CAP	-	Corrective Action Plan
CCTV	-	Closed Circuit Television
CDMA	-	Coded Division Multiple Access
CDS	-	Central Depository System
CDU	-	Curriculum Development Units

COICAP	-	Classification of Individual Consumption According to Purpose
COP	-	Conference of the Parties
DaG	-	Disadvantaged group
DFID	-	Department for International Development, UK
DI Pipe	-	Ductile Iron Pipes
DME	-	Distance Measuring Equipment
DOTS	-	Direct Observation Treatments
DPMAS	-	District Poverty Monitoring and Analysis System
DPR	-	Detailed Project Report
DVOR	-	Dabbler Very High Frequency Omni Directorial Range
E-DV	-	Electronic Diversity Visa
EIF	-	Enhanced Integrated Framework
ENT	-	Ear, Nose and Throat
EOI	-	Expression of Interest
EPC	-	Engineering Procurement Construction
EPS	-	Employment Permit System
FEDAN	-	Foreign Exchange Dealers Association of Nepal
FM	-	Frequency Modulation
GAVI	-	The Global Alliance for Vaccines and Immunization
GMPCS	-	Global Mobile Personal Commutation System
GPRS	-	General Packet Radio Service
GSM	-	Global System for Mobile Communication
GTZ	-	Gesellschaft for Technische Zusammenarbeit (German Technical Cooperation)
Gyne	-	Gynecologist
HIV	-	Human Immuno Deficiency Virus
IAEA	-	International Atomic of Energy Agency

ICAO	-	International Civil Aviation Organization
ICT	-	Information & Communication Technology
IFAD	-	International Fund for Agriculture Development
ILS	-	Instrument Lending System
INGOs	-	International Non Governmental Organization
IPOA	-	Istanbul Program of Action
ISSN	-	International Standard Serial Number
JICA	-	Japan International Cooperation Agency
JITCO	-	Japan International Training Cooperation Organization
KFW	-	German Development Fund
M.Phil.	-	Master in Philosophy
MBBS	-	Bachelor in Medicine & Bachelor in Surgery
MC	-	Minimum Conditions
MCPM	-	Minimum Conditions and Performance Measures
MDGS	-	Millennium Development Goals
MfDR	-	Management for Development Results
MIS	-	Management Information System
MS	-	Master of Science
MSA	-	Management Service Agreement
MW	-	Medium Wave
NDHS	-	Nepal Demographic and Health Survey
NDVS	-	National Development Volunteer Services
NECTRADE	-	Nepal Enhanced Capacities for Trade & Development
NGOs	-	Non Governmental Organization
NIU	-	National Implementation Unit
NLFS	-	Nepal Labour Force Survey
NLSS	-	Nepal Living Standard Survey
NTIS	-	Nepal Trade Integration Strategy

NTV	-	Nepal Television
Obst	-	Obstetric
OFID	-	OPEC fund for International Development
P.G. Medicince	-	Post Graduate Medicine
PBN	-	Performance Based Navigation
PBNS	-	Performance Based Navigation System
Ph.D.	-	Doctor of Philosophy
PMAS	-	Poverty Monitoring and Analysis System
PMM	-	Participatory Monitoring Mechanism
PPIS	-	Project Performance Information System
PPP	-	Public Private Partnership
PPP	-	Purchasing Power Parity
PRSP	-	Poverty Reduction Strategy Paper
PSTN	-	Public Switched Telephone Network
REDD	-	Reduce Emission from Deforestation and Degradation
RMDC	-	Rural Micro Finance Development Center
RMG	-	Risk Management Guideline
R-PP		Readiness Preparation Proposal
SAARC	-	South Asian Association for Regional Co-operation
SATIS	-	SAARC Agreement on Trade in Services
SDC	-	Swiss Development Co-operation
SDGS	-	SAARC Development Goals
SLC	-	School Leaving Certificate
SNA	-	System & National Account
STI	-	Second Tier Institution
STPs	-	Standardized Training Package
SW	-	Short Wave
TIFA	-	Trade and Investment Framework Agreement

TPR	-	Trade Policy Review
TRTA	-	Trade-Related Technical Assistance
UNCDF	-	United Nations Capital Development Fund
UNDP	-	United Nations Development Program
UNFCCC	-	United Nations Framework Convention on Climate Change
UNFPA	-	United Nations Fund for Population
UNICEF	-	United Nations Children's Fund
USAID	-	United State Aids
USAP	-	Universal Aviation Security Audit Program
VAGS	-	Visual Alignment Guiding System
VCCS	-	Voice Communication Control System
VFTC	-	Vehicle Fitness Test Centre
VHF	-	Very High Frequency
VOR	-	Very High Frequency Omni Range
VSAT	-	Very Small Aperture Terminal
WEO	-	World Economic Outlook
WHO	-	World Health Organization
WTO	-	World Trade Organization
कि.मि.	-	किलोमिटर
कि.लि.	-	किलोलिटर
के.जी.	-	किलोग्राम
जि.डि.पी.	-	कुल गार्हस्थ्य उत्पादन
वि.सं.	-	विक्रम सम्बत्

कार्यकारी सारांश

१. सन् २००९ मा ०.५ प्रतिशतले घटेको विश्व उत्पादन सन् २०१० मा ५.० प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। विस्तार र सुधारको दर समान नभएपनि कतिपय उदीयमान अर्थतन्त्रमा माग अत्यन्त सृष्टि देखिएको तथा सब सहारा अफ्रिकन मुलुकहरूमा पनि वृद्धि द्रुत र दिगो रहेकोले समेत सन् २०१० मा विश्व अर्थतन्त्रको वृद्धि उल्लेखनीय देखिएको हो। तर तेल लगायत वस्तुको मूल्य बढ्ने प्रवृत्ति देखिएकोले सुधारको प्रक्रियामा जोखिम रहने देखिएको छ। अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषले सन् २०११ र २०१२ मा विश्वको कुल गार्हस्थ्य उत्पादन वृद्धिदर ४.५ प्रतिशतको हाराहारीमा रहने प्रक्षेपण गरेको छ। यसमा विकसित र उदीयमान अर्थतन्त्रको वृद्धिदर क्रमशः २.५ प्रतिशत र ६.५ प्रतिशत रहने जनाइएको छ।
२. सन् २०१० मा आर्थिक वृद्धिदरका हिसावले नेपालका अधिकांश छिमेकी देशहरूले उत्साहजनक उपलब्धि हासिल गरेको देखिन्छ। यस क्षेत्रका मुलुकहरूमध्ये नेपाल र पाकिस्तान बाहेक सबै मुलुकहरूको वृद्धिदर ६.० प्रतिशतभन्दा बढी रहेको छ। अन्तर्राष्ट्रिय मुद्राकोषबाट प्रकाशित विश्व आर्थिक परिदृश्य अनुसार सन् २०१० मा भारतको वृद्धिदर सबैभन्दा उच्च अर्थात् १०.४ प्रतिशत रहेको छ। उक्त वर्ष चीनको वृद्धिदर १०.३ प्रतिशत रहेको छ। सन् २०११ र २०१२ मा भारत र चीनको आर्थिक वृद्धिदर ८.० प्रतिशत र ९.५ प्रतिशतको हाराहारीमा रहने प्रक्षेपण छ।
३. आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा उत्पादकको मूल्यमा ४.६ प्रतिशतले बढेको नेपालको कुल गार्हस्थ्य उत्पादन चालु आर्थिक वर्ष ३.५ प्रतिशतले मात्र बढ्ने प्रारम्भिक अनुमान छ। कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको वृद्धिदर कम हुनुमा गैर कृषि क्षेत्रको आर्थिक गतिविधिसमा सुस्तता आएकोले हो। श्रम समस्या, विद्युत आपूर्तिमा कमी, बैंक कर्जा विस्तारमा कमी, विप्रेषण आप्रवाहको वृद्धिदरमा आएको सिथिलता जस्ता कारणले गैरकृषि क्षेत्रको आर्थिक क्रियाकलापहरूको विस्तारमा प्रतिकूल प्रभाव पऱ्यो।
४. चालु आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा कृषि क्षेत्रको उत्पादन गत वर्षको तुलनामा ४.१ प्रतिशतले वृद्धि हुने प्रारम्भिक अनुमान रहेको छ। गत आर्थिक वर्ष यस्तो वृद्धिदर १.३ प्रतिशत थियो। चालु वर्ष कृषि क्षेत्रको उत्पादनमा सन्तोषजनक सुधार आएकोले कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा यस क्षेत्रको योगदानमा पनि सामान्य वृद्धि हुने देखिएको छ। कृषि क्षेत्र अन्तर्गत मत्स्यपालन क्षेत्र तर्फको उत्पादन आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा अघिल्लो आर्थिक वर्षको तुलनामा ६.८ प्रतिशतले वृद्धि हुने प्रारम्भिक अनुमान छ।
५. आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा गैरकृषि क्षेत्रको वृद्धिदर ३.१ प्रतिशत रहने अनुमान छ। चालु वर्ष गैर कृषि क्षेत्र अन्तर्गत विद्युत, ग्याँस तथा पानी र थोक तथा खुद्रा व्यापार उपक्षेत्र गरी दुई उपक्षेत्रहरूको वृद्धिदर ऋणात्मक (क्रमशः ऋणात्मक ४.० प्रतिशत र ०.२ प्रतिशत) रहने अनुमान छ। गैर कृषि क्षेत्र अन्तर्गतका अन्य उपक्षेत्रहरू खानी तथा उत्खनन् २.१ प्रतिशत, उत्पादनमुलक उद्योग १.५ प्रतिशत, निर्माण ३.३ प्रतिशत, होटल

तथा रेष्टुरेण्ट ७.४ प्रतिशत, यातायात, सञ्चार तथा भण्डारण ७.१ प्रतिशत, वित्तीय मध्यस्थता ३.९ प्रतिशत, रियलस्टेट, भाडा तथा व्यावसायिक सेवाहरू २.६ प्रतिशत, सार्वजनिक प्रशासन र रक्षा ३.० प्रतिशत, शिक्षा २.९ प्रतिशत, स्वास्थ्य र सामाजिक कार्यको उत्पादन ५.९ प्रतिशत र अन्य सामुदायिक, सामाजिक तथा व्यक्तिगत सेवाहरू उत्पादन ८.६ प्रतिशतले वृद्धि हुने प्रारम्भिक अनुमान रहेको छ ।

६. नेपाली अर्थतन्त्रको संरचनामा क्रमिक परिवर्तन हुँदै आइरहेको छ । आर्थिक वर्ष २०५७/५८ मा कुल मूल्य अभिवृद्धिमा प्राथमिक क्षेत्रको योगदान ३७.० प्रतिशत रहेकोमा २०६७/६८ मा १.८ प्रतिशत विन्दुले घटी ३६.२ प्रतिशतमा झर्ने अनुमान छ । कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा द्वितीय क्षेत्रको योगदान २०५७/५८ को तुलनामा २.८ प्रतिशत विन्दुले घटी २०६७/६८ मा १४.१ प्रतिशत मात्र रहने अनुमान छ । कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा सेवा वा अन्य (Tertiary) क्षेत्रको योगदान भने ३.६ प्रतिशत विन्दुले बढी २०६७/६८ मा ४९.८ प्रतिशत पुग्ने अनुमान गरिएको छ । आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा कृषि क्षेत्रको अंश ३५.७ प्रतिशत र गैर कृषि क्षेत्रको अंश ६४.३ प्रतिशत रहने अनुमान छ । समग्रमा हेर्दा, विगत १०११ वर्षमा कृषि क्षेत्रको अंश करीव १.० प्रतिशत विन्दुले घटेको सोही अनुरूप गैर कृषि क्षेत्रको योगदान बढेको देखिन्छ ।
७. आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा कुल उपभोग खर्च र कुल गार्हस्थ्य उत्पादन बीचको अनुपात गत वर्षको ८८.३ प्रतिशतबाट ५.० प्रतिशत विन्दुले बढेर ९३.३ प्रतिशत र कुल स्थीर पुँजी निर्माणको अनुपात १९.२ प्रतिशतबाट १.२ प्रतिशत विन्दुले घटेर १८.० प्रतिशतमा झरेको छ । कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कुल लगानीको अंश ३०.२ प्रतिशत पुग्ने अनुमान छ ।
८. आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा प्रचलित मूल्यमा कुल गार्हस्थ्य वचतको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसंगको अनुपात गत वर्षको ७.४ प्रतिशतमा कमी आई ६.७ प्रतिशतमा सीमित हुने अनुमान छ । आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा कुल राष्ट्रिय वचतको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसंगको अनुपात ३०.९ प्रतिशत पुग्ने अनुमान छ ।
९. विगत केही वर्ष यता नेपालको अर्थतन्त्रमा विप्रेषण आप्रवाह निरन्तररूपमा बढिरहेकोले नेपालको खर्चयोग्य आम्दानी पनि निरन्तर बढिरहेको छ । आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा प्रचलित मूल्यमा कुल गार्हस्थ्य उत्पादन १४.९ प्रतिशत र कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आम्दानी १४.३ प्रतिशतले बढ्ने अनुमान छ । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा कुल गार्हस्थ्य उत्पादन १८.६ प्रतिशत र कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आम्दानी १७.२ प्रतिशतले बढेको थियो । आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को कुल राष्ट्रिय खर्च योग्य आम्दानी कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको १२४.३ प्रतिशत हुने अनुमान छ ।
१०. आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा नेपाल सरकारको कुल खर्च १८.२ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. २ खर्ब ५९ अर्ब ६९ करोड पुगेको छ । राजस्व परिचालन २४.५ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १ खर्ब ७९ अर्ब ९५ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्षको यसै अवधिमा यस्तो वृद्धि दर ३३.३ प्रतिशत रहेको थियो । राजश्वमा आएको सन्तोषजनक बढोत्तरीले गर्दा गत वर्ष राजस्व परिचालन कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको १५.४ प्रतिशत पुगेको थियो ।

११. कुल तिर्न बाँकी ऋण रकमलाई कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसंग तुलना गर्दा समीक्षा वर्षमा कमी आएको देखिन्छ। कुल तिर्न बाँकी ऋण आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को प्रथम आठ महिनामा ३२.२ प्रतिशत रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को सोही अवधिमा ३०.४ प्रतिशत पुगेको छ। वैदेशिक ऋण गत वर्षको २१.६ प्रतिशतबाट १९.२ प्रतिशतमा र आन्तरिक ऋण गत वर्षको १०.६ बाट ११.२ प्रतिशतमा सीमित भएको छ। रकमको आधारमा हेर्दा २०६६ फागुन मसान्तमा कुल तिर्न बाँकी सरकारी ऋण रकम रु. ३ खर्ब ७७ अर्ब ५९ करोड (वाह्य रु. २ खर्ब ५३ अर्ब १३ करोड र आन्तरिक रु. १ खर्ब २४ अर्ब ४६ करोड) रहेकोमा २०६७ फागुन मसान्तमा यसमा ८.३ प्रतिशतले वृद्धि भई कुल तिर्न बाँकी ऋण रकम रु. ४ खर्ब ९ अर्ब १४ करोड (वाह्य रु. २ खर्ब ५७ अर्ब ९० करोड र आन्तरिक रु. १ खर्ब ५१ अर्ब २४ करोड) पुगेको छ।
१२. चालु आर्थिक वर्ष पनि मुद्रास्फीति दर उच्च नै रहेको छ। २०६७ फागुन महिनामा वार्षिक विन्दुगत आधारमा शहरी क्षेत्रको समग्र उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्कको वृद्धिदर १०.७ प्रतिशत रहेको छ। अधिल्लो आर्थिक वर्षको यसै अवधिमा यस्तो उपभोक्ता मुद्रास्फीति दर ९.९ प्रतिशत रहेको थियो। वार्षिक विन्दुगत आधारमा खाद्य तथा पेय पदार्थ समूहको मूल्य २०६७ फागुनमा १७.३ प्रतिशतले बढेको छ। यस अवधिमा गैर-खाद्य तथा सेवा समूहको मूल्य ५.३ प्रतिशतले बढेको छ।
१३. चालु आर्थिक वर्षको प्रथम आठ महिनामा विस्तृत मुद्रा प्रदाय १.९ प्रतिशतले विस्तार भएको छ। अधिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो मुद्रा प्रदाय ७.२ प्रतिशतले बढेको थियो। खुद वैदेशिक सम्पत्तिमा गिरावट आएको र खुद आन्तरिक सम्पत्तिको वृद्धिदर न्यून रहेकाले विस्तृत मुद्रा प्रदायको वृद्धिदरमा कमी आएको हो। अर्कोतर्फ संकुचित मुद्रा प्रदाय भने २.१ प्रतिशतले घटेको छ। समीक्षा अवधिमा खुद वैदेशिक सम्पत्तिमा (विदेशी विनिमय मूल्याङ्कन नाफा-नोक्सान समायोजित) रु. ११ अर्ब ३० करोड (५.३ प्रतिशत) ले ह्रास आएको छ। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनासम्ममा कुल आन्तरिक कर्जा ५.० प्रतिशतले बढेको छ।
१४. आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनामा वाणिज्य बैंकहरूले रु. १२ अर्ब १४ करोड निक्षेप संकलन गरी २०६७ फागुन मसान्तसम्म वाणिज्य बैंकहरूमा रहेको निक्षेप रु. ६ खर्ब ३२ अर्ब ७५ करोड पुगेको छ। समीक्षा अवधिमा वाणिज्य बैंकहरूले निजी क्षेत्रतर्फ प्रवाह गरेको कर्जा रु. ४६ अर्ब ६४ करोड (९.९ प्रतिशत) ले बढेको छ। अधिल्लो वर्षको सोही अवधिमा उक्त क्षेत्रतर्फको कर्जा रु. ६७ अर्ब ५७ करोड (१६.६ प्रतिशत) ले बढेको थियो। २०६७ असार मसान्तसम्ममा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले संकलन गरेको निक्षेप र प्रवाह गरेको कर्जा सापट कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको क्रमशः ६७.९ प्रतिशत र ५३.१ प्रतिशत पुगेको छ।
१५. चालु आर्थिक वर्षको समीक्षा अवधिमा धितोपत्र बजारको समग्र अवस्था सन्तोषजनक रहेको छैन। गतवर्षको तुलनामा समीक्षा अवधिमा नेप्से परिसूचक, धितोपत्र कारोवार रकम, बजार पुँजीकरण जस्ता धितोपत्र बजारका परिसूचकहरू घटेका छन्। २०६६ चैत मसान्तमा ४४४.७६ विन्दुमा रहेको नेप्से परिसूचक चालु आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा ३७३.२० विन्दुमा झरेको छ। त्यस्तै, बजार

पूँजीकरण गतवर्षको चैत महिनामा रू. ३ खर्ब ४४ अर्ब ४५ करोड रहेकोमा २०६७ चैत मसान्तमा रू. ३ खर्ब ३१ अर्ब १४ करोडमा भरेको छ। समीक्षा अवधिमा धितोपत्र कारोवार रकममा समेत गिरावट आई भण्डै आधा हुन गएको छ।

१६. आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनामा कुल निर्यात ६.६ प्रतिशतले बढेको छ भने कुल आयात १.४ प्रतिशतले बढेको छ। निर्यात व्यापारमा सुधार आएको र आयातको वृद्धिदरमा उल्लेख्य कमी हुन गएकोले व्यापार घाटाको वृद्धिदरमा उल्लेख्य कमी आएको छ। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनामा व्यापार घाटा सीमान्त ०.४ प्रतिशतले मात्र बढेको छ।
१७. चालु आर्थिक वर्षको प्रथम आठ महिनामा गत वर्षको सोही अवधिको तुलनामा शोधनान्तर स्थितिमा सुधार भएपनि अभैपनि उल्लेख्य घाटामा नै रहेको छ। अघिल्लो वर्षको प्रथम आठ महिनामा रू. १९ अर्ब १२ करोडको शोधनान्तर घाटा भएकोमा यसमा सुधार आई यस्तो घाटा रू. ११ अर्ब ३० करोडमा भरेको छ। निजी क्षेत्रको विप्रेषण आय अघिल्लो वर्षको ९.९ प्रतिशत वृद्धिको तुलनामा समीक्षा अवधिमा १२.३ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. १ खर्ब ६१ अर्ब ६२ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा रू. १ खर्ब ४३ अर्ब ९६ करोड विप्रेषण स्वदेश भित्रिएको थियो।
१८. २०६७ को असार मसान्तमा रू. २ खर्ब ६८ अर्ब ९१ करोड रहेको बैकिङ्ग क्षेत्रको कुल वैदेशिक सम्पत्ति आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को असारदेखि फागुनसम्मको अवधिमा ४.४ प्रतिशतले घटेर रू. २ खर्ब ५७ अर्ब ५ करोडमा भरेको छ। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनासम्मको आयातलाई आधार मान्दा विदेशी विनिमय सञ्चितिको विद्यमान स्तरले ८.३ महिनाको वस्तु आयात र ७.१ महिनाको वस्तु तथा सेवा आयात धान्न पर्याप्त रहने देखिन्छ।
१९. नेपाल जीवनस्तर सर्वेक्षण, २०६०/६१ अनुसार कुल जनसंख्याको ३०.९ प्रतिशत जनसंख्या गरिबीको रेखामुनी रहेकोमा सोही सर्वेक्षणका आधारमा गरिएको अनुमान अनुसार आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा गरिबीको रेखामुनी रहेका जनसंख्या करीब ५.५ प्रतिशत विन्दुले घटेर २५.४ प्रतिशतमा भरेको छ। आय असमानता मापन गर्ने गिनी सूचकाङ्क २०६०/६१ मा ०.४१ रहेकोमा २०६५/६६ मा यो दर बढेर ०.४६ पुगेको छ।
२०. आर्थिक वर्ष २०६७/०६८ मा कुल खाद्यान्न उत्पादन (धान, गहुँ, मकै, कोदो, जौ, फापर) अघिल्लो वर्षको तुलनामा करीब १०.४ प्रतिशतले बढ्ने प्रारम्भिक अनुमान छ। यसवर्ष समग्र नगदे बालीको उत्पादन ९.५ प्रतिशतले वृद्धि हुने देखिन्छ। यस्तै दलहन बालीको उत्पादन १.२ प्रतिशत, फलफुलको उत्पादन २.८ प्रतिशत र तरकारी बालीको उत्पादन ६.७ प्रतिशतले वृद्धि हुने अनुमान छ।
२१. आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को तुलनामा औद्योगिक सूचकांक १.६४ अंकले वृद्धि भई १०१.६४ पुगेको छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा तोरीको तेल, भटमासको तेल, प्रशोधित दूध, गहुँको पिठो, पशुधन, विस्कुट, चकलेट, चाउचाउ, प्रशोधित चिया, मदिरा, वियर, हल्का पेय पदार्थ, चुरोट, गार्मेण्ट, प्रशोधित छाला, ल्यूब आयल, रोजिन, सिमेन्ट, पाइपको सूचकांकमा वृद्धि भएको छ भने चामल, वनस्पति घ्यू, पाउरोटी, चिनी, धागो, जुटका सामान, उनी गलैचा, कागज, रोडा ढुंगा, इटा टायलको उत्पादन सूचकांक घटेको देखिएको छ।

२२. नेपाल भ्रमणमा आएका पर्यटकहरूको संख्या २०६६ पौषदेखि २०६७ पौषसम्मको अवधिमा अघिल्लो वर्षको सोही अवधिको तुलनामा १८.२ प्रतिशतले वृद्धि भएको अनुमान छ। सोही अवधिमा प्रति पर्यटक सरदर बसाई अवधि ११.३२ दिनको तुलनामा ११.६ दिन पुगेको अनुमान गरिएको छ। आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा पर्यटन क्षेत्रबाट आर्जित विदेशी मुद्रा नगण्य रूपमा बढ्न गई रू. २८ अर्ब १३ करोड ९ लाख हुन पुगेको छ। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम छ महिनासम्ममा रू. १३ अर्ब ५१ करोड बराबरको विदेशी मुद्रा आर्जन भएको छ। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम छ महिनामा आर्जित विदेशी मुद्राको अंश कुल वस्तु निर्यातबाट प्राप्त विदेशी मुद्राको ३९.३ प्रतिशत, कुल वस्तु निर्यात एवम् सेवाबाट प्राप्त विदेशी मुद्राको २२.५ प्रतिशत र आर्जित कुल विदेशी मुद्राको ७.५ प्रतिशत रहेको छ।
२३. आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा सरकारी स्वामित्वमा सञ्चालित ३६ वटा सार्वजनिक संस्थानहरूको स्थिर सम्पत्ति ४.२ प्रतिशतले वृद्धि भई १ खर्ब ३९ अर्ब ३६ करोड पुगेको छ। सेयरधनी कोष ३०.८ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ७९ अर्ब ९२ करोड पुगेको छ। सार्वजनिक संस्थानहरूमध्ये २२ वटा नाफामा छन् भने १४ वटा घाटामा सञ्चालित छन्। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा सार्वजनिक संस्थानहरूको खुद नाफा रू. १० अर्ब ५५ करोड ८६ लाख पुगेको छ। सरकारी संस्थानहरूबाट प्राप्त लाभांश कुल सरकारी लगानीको ५.८ प्रतिशत रहेको छ।
२४. आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा ऊर्जाको खपत ५.५ प्रतिशतले वृद्धि भई ९ हजार ९ सय ११ टन तेल शक्ति बराबर छ। परम्परागत, व्यापारीक एवम् नवीकरणीय ऊर्जा खपत अनुपात क्रमशः ८४.४ प्रतिशत, १४.९ प्रतिशत र ०.७ प्रतिशत रहेको थियो भने आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनाको अवधिमा ऊर्जा खपत ६ हजार ५ सय ७१ टन तेल शक्ति बराबर पुगी सो अनुपात क्रमशः ८६.५ प्रतिशत १२.८ प्रतिशत र ०.७ प्रतिशत रहेको छ।
२५. विद्युत तर्फ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को अन्त्यसम्ममा विभिन्न आयोजनाहरूबाट ६ सय ९७ मेगावाट विद्युत उत्पादन भएको र उत्पादित जलविद्युतमध्ये ६ सय ८९ मेगावाट राष्ट्रिय ग्रीडमा जोडिएको छ। जलविद्युत उत्पादनका लागि विभिन्न साना ठूला आयोजनाहरूको निर्माण कार्य भई नै रहेको छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा पेट्रोलियम पदार्थको खपत २५.२ प्रतिशतले वृद्धि भई ९ लाख १३ हजार १ सय ९८ किलो लिटर रह्यो भने एल.पी. ग्याँसको खपत २१.९ प्रतिशतले वृद्धि भई १ लाख ४१ हजार १ सय ७१ मेट्रीक टन पुगेको छ। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनामा पेट्रोलियम पदार्थको खपत १३.२ प्रतिशतले वृद्धि भई ६ लाख ३१ हजार ९ सय ५१ किलो लिटर र एल.पी. ग्याँसको खपत १६.४ प्रतिशतले वृद्धि भई १ लाख ५ सय ४० मेट्रीक टन पुगेको छ।
२६. सडक यातायात तर्फ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को फागुन मसान्तसम्म कालोपत्रे स्तरमा ६ हजार ८ सय ७४ कि.मि., खण्डास्मित स्तरमा ५ हजार ३६ कि.मि. र

कच्ची सडक ९ हजार ५ सय ४५ कि.मि. गरी जम्मा २१ हजार ४ सय ५५ कि.मि. सडक निर्माण भएको छ । चालु आर्थिक वर्षको फागुन मसान्तसम्म यातायातका विभिन्न साधनहरूको संख्या ११ लाख २७ हजार ५ सय ९१ पुगेको छ ।

२७. २०६७ फागुन मसान्तसम्म सूचना तथा सञ्चारको क्षेत्रमा पनि उल्लेखनीय प्रगति भएको देखिन्छ । मुलुकभर ३ सय ११ वटा एफ.एम. रेडियो र १५ वटा टेलिभिजन सञ्चालनमा रहेका छन् भने विभिन्न प्रकारका ५ हजार ८ सय ७३ वटा पत्रपत्रिका प्रकाशित भइरहेका छन् ।
२८. सामाजिक क्षेत्रको विकास नेपाल सरकारको प्रमुख प्राथमिकतामा परेकोले सो क्षेत्रको विकास र विस्तारका लागि लगानी समेत बढ्दै गएको छ । शैक्षिक सत्र २०६६ मा प्राथमिक, निम्न माध्यमिक र माध्यमिक विद्यालयहरूको संख्या क्रमशः ३० हजार ९ सय २४, १० हजार ६ सय ३६ र ६ हजार ५ सय १६ रहेको मा शैक्षिक सत्र २०६७ मा क्रमशः ३२ हजार ६ सय ८४, ११ हजार ९ सय ३९ र ७ हजार ५ सय ५९ पुगेको छ ।
२९. सर्वसाधारणलाई आधारभूत स्वास्थ्य सुविधा सहजरूपमा उपलब्ध गराउन विभिन्न स्वास्थ्यसम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन गरी बाल मृत्युदर प्रतिहजार जिवित जन्ममा १४ र मातृ मृत्युदर प्रतिलाख जन्ममा २ सय २९ मा भर्ना सफल भै अन्तर्राष्ट्रियस्तरबाट नेपालले पुरस्कार प्राप्त गरेको छ । हाल स्वास्थ्य सम्बन्धी कूल संस्थाहरू ४ हजार ३ सय ९३, अस्पताल शैया ७ हजार ४९ र स्वास्थ्यकर्मीहरू ८२ हजार ९ सय ९४ रहेका छन् । मेडिकल काउन्सिलमा दर्ता भएका चिकित्सकहरूको संख्या दुई हजार रहेको छ ।
३०. श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालय अन्तर्गतका निकायहरूबाट वैदेशिक रोजगार सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन, वेरोजगारहरूलाई सीपमूलक तालिम कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको छ । भौतिक योजना तथा निर्माण मन्त्रालय र अन्तर्गतका निकायहरूबाट शहरी विकास, कार्यक्रम, जनता आवास कार्यक्रम, काठमाडौं उपत्यकामा खानेपानी व्यवस्थित गराउने कार्य सञ्चालन गरी सडक, खानेपानी, आवास, निर्माणमा महत्वपूर्ण उपलब्धि हासिल भएको छ ।
३१. जनतालाई सवैभन्दा नजिकको निकायबाट सेवा सुविधा प्रदान गर्न स्थानीय निकायबाट आफ्नै आय श्रोत एवं केन्द्रीय अनुदान रकम समेत परिचालन गरी सडक, विद्युत, भवन, खानेपानी, सिंचाई आयोजना निर्माण आदि जस्ता पूर्वाधार विकासका काम र अन्य चेतनामूलक समाजिक विकासका कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको छ । महिला बालबालिका तथा समाज कल्याण मन्त्रालय र मातहतका निकायहरूबाट महिला, बालबालिका, जेष्ठ नागरिक र अपाङ्गहरूको हक, कल्याण एवम् पहुँच अभिवृद्धि गर्ने कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिएको छ ।

समष्टिगत आर्थिक परिसूचकहरू

विवरण	एकाई	आर्थिक वर्ष								
		५९/६०	६०/६१	६१/६२	६२/६३	६३/६४	६४/६५	६५/६६	६६/६७	६७/६८ ^१
आर्थिक गतिविधि										
यथार्थ कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (आधारभूत मूल्यमा)	वार्षिक % परिवर्तन	३.८	४.४	३.२	३.७	२.८	५.८	३.८	४.०	३.५
कृषि	वार्षिक % परिवर्तन	३.३	४.७	३.५	१.९	१.०	५.८	३.०	१.३	४.१
उद्योग	वार्षिक % परिवर्तन	३.१	१.५	२.९	४.४	४.०	१.६	-१.४	३.३	१.४
सेवा	वार्षिक % परिवर्तन	३.७	६.८	३.३	५.६	४.५	७.३	६.०	६.०	३.६
यथार्थ कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (उत्पादकको मूल्यमा)	वार्षिक % परिवर्तन	३.९	४.७	३.५	३.४	३.४	६.१	४.४	४.६	३.५
प्रति व्यक्ति कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (स्थिर मूल्यमा)	वार्षिक % परिवर्तन	१.७	२.४	१.२	१.१	१.१	३.८	२.१	२.३	१.२
प्रति व्यक्ति कुल राष्ट्रिय आय (स्थिर मूल्यमा)	वार्षिक % परिवर्तन	१.६	२.३	२.१	१.९	१.७	३.८	२.३	२.८	०.७
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (प्रचलित मूल्यमा)	वार्षिक % परिवर्तन	७.१	९.०	९.८	११.०	११.३	१२.१	२१.१	१८.६	१४.९
कुल राष्ट्रिय आय (प्रचलित मूल्यमा)	वार्षिक % परिवर्तन	७.१	८.९	१०.५	११.५	११.६	१२.०	२१.४	१८.१	१४.६
कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आम्दानी (प्रचलित मूल्यमा)	वार्षिक % परिवर्तन	७.६	९.३	११.१	१४.०	१०.१	१६.५	२४.१	१७.२	१४.३
प्रति व्यक्ति कुल गार्हस्थ्य उत्पादन	अमेरिकी डलर	२६१	२९३	३२८	३५०	३९०	४६४	४६५	५५६	६४२
प्रतिव्यक्ति कुल राष्ट्रिय आय	अमेरिकी डलर	२६१	२९२	३२९	३५२	३९४	४६९	४७१	५६१	६४५
प्रतिव्यक्ति कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आम्दानी	अमेरिकी डलर	३०१	३३९	३८३	४२०	४६४	५७३	५८८	६९५	७९७
यथार्थ कुल गार्हस्थ्य उत्पादन आधारभूत मूल्यमा*	रु.अर्ब	४२९.७०	४४८.६५	४६३.१६	४८०.४३	४९३.६५	५२२.२६	५४१.९६	५६३.४९	५८३.०३
कृषि	रु.अर्ब	१६५.७६	१७३.७३	१७९.८१	१८३.०१	१८४.७९	१९५.५५	२०१.४६	२०४.०१	२१२.४०
उद्योग	रु.अर्ब	७६.४९	७७.५८	७९.९२	८३.४९	८६.७९	८८.३०	८७.०९	८९.९८	९१.२४
सेवा	रु.अर्ब	१९९.८७	२१३.५०	२२०.६१	२३३.०३	२४३.५४	२६१.४४	२७७.१३	२९३.८७	३०४.४६
यथार्थ कुल गार्हस्थ्य उत्पादन उत्पादकको मूल्यमा	रु.अर्ब	४५९.४९	४८१.००	४९७.७४	५१४.४९	५३२.०४	५६४.५२	५८९.४१	६१६.२५	६३७.७३
प्रति व्यक्ति कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (२०५७/५८ को मूल्यमा)	रु.	१८९८७	१९४४१	१९६७६	१९८९३	२०१२१	२०८८१	२१३२५	२१८०७	२२०७२
प्रति व्यक्ति कुल राष्ट्रिय आय (२०५७/५८ को मूल्यमा)	रु.	१८९६४	१९४०६	१९८०९	२०१९४	२०५४०	२१३१३	२१८००	२२४१६	२२५८४
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (उत्पादकको प्रचलित मूल्यमा)	रु.अर्ब	४९२.२३	५३६.७५	५८९.४१	६५४.०८	७२७.८३	८१५.६६	९८८.०५	११७१.९०	१३४६.८१

विवरण	एकाई	आर्थिक वर्ष								
		५९/६०	६०/६१	६१/६२	६२/६३	६३/६४	६४/६५	६५/६६	६६/६७	६७/६८ ^१
कुल राष्ट्रिय आय (प्रचलित मूल्यमा)	रु.अब	४९१.५६	५३५.१०	५९१.०५	६५९.०४	७३५.२६	८२३.६१	९९९.८०	११८१.०२	१३५३.२७
कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आम्दानी (प्रचलित मूल्यमा)	रु.अब	५६७.०९	६१९.९५	६८८.७५	७८५.१६	८६४.२५	१००६.४२	१२४९.२९	१४६३.७०	१६७३.६०
प्रतिव्यक्ति कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (प्रचलित मूल्यमा)	रु.	२०३४०	२१६९४	२३३००	२५२९०	२७५२५	३०१७१	३५७४७	४१४६९	४६६१५
प्रतिव्यक्ति कुल राष्ट्रिय आय (प्रचलित मूल्यमा)	रु.	२०३१२	२१६२६	२३३६५	२५४८२	२७८०६	३०४६५	३६१७२	४१७९२	४६८३८
प्रतिव्यक्ति कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आम्दानी (प्रचलित मूल्यमा)	रु.	२३४३३	२५०५६	२७२२७	३०३५९	३२६८४	३७२२७	४५१९८	५१७९४	५७९२५
कुल उपभोग/ जि.डि.पी.	प्रतिशत	९१.४	८८.३	८८.४	९१.०	९०.२	९०.२	९०.६	९२.६	९३.३
कुल गार्हस्थ्य बचत/जि.डि.पी.	प्रतिशत	८.६	११.७	११.६	९.०	९.८	९.८	९.४	७.४	६.७
कुल राष्ट्रिय बचत/ जि.डि.पी.	प्रतिशत	२३.८	२७.३	२८.४	२९.०	२८.६	३३.२	३५.९	३२.३	३०.९
कुल स्थिर पुँजी लगानी/जि.डि.पी.	प्रतिशत	१९.९	२०.३	१९.९	२०.७	२१.१	२१.९	२१.४	२०.२	१८.०
सरकारी लगानी/ जि.डि.पी.	प्रतिशत	३.०	२.८	२.९	२.७	३.४	४.०	४.५	४.५	३.८
निजी लगानी/ जि.डि.पी.	प्रतिशत	१६.९	१७.६	१७.०	१८.०	१७.७	१७.८	१६.९	१५.७	१४.२
कुल लगानी/ जि.डि.पी.	प्रतिशत	२१.४	२४.५	२६.५	२६.९	२८.७	३०.३	३१.७	३५.०	३०.२
कुल गार्हस्थ्य बचत र कुल लगानी बीचको अन्तर/ जि.डि.पी.	प्रतिशत	-१२.८	-१२.८	-१४.९	-१७.९	-१८.९	-२०.५	-२२.३	-२७.६	-२३.५
वस्तु तथा सेवाको खुद निर्यात (निर्यात-आयात)/ जि.डि.पी.	प्रतिशत	-१२.८	-१२.८	-१४.९	-१७.९	-१८.९	-२०.५	-२२.२	-२७.७	-२३.६
आयात/ जि.डि.पी.	प्रतिशत	२८.५	२९.५	२९.५	३१.३	३१.७	३३.३	३४.७	३७.४	३२.२
निर्यात/ जि.डि.पी.	प्रतिशत	१५.७	१६.७	१४.६	१३.४	१२.९	१२.८	१२.४	९.८	८.७
कुल जनसंख्या	करोड	२.४२	२.४७	२.५३	२.५९	२.६४	२.७०	२.७६	२.८३	२.८९
मूल्य										
उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क ^३	वार्षिक % परिवर्तन	४.८	४	४.५	८	६.४	७.७	१३.२	१०.५	९.६
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन मूल्य सूचकाङ्क ^३	वार्षिक % परिवर्तन	३.१	४	५.९	६.९	७.३	५.६	१६.१	१२.४	११.२
प्राथमिक क्षेत्र	वार्षिक % परिवर्तन	०.७	२.८	३.५	४.४	६.१	३.३	२१.४	२२.०	१२.७
द्वितीय क्षेत्र	वार्षिक % परिवर्तन	४.१	५.४	५.५	३.६	५.७	११.०	१५.१	६.६	१०.६
सेवा क्षेत्र	वार्षिक % परिवर्तन	४.७	४.५	७.८	९.९	८.३	५.३	१२.९	७.८	१०.३
थोक मूल्य सूचकाङ्क ^४	वार्षिक % परिवर्तन	३.८	४.१	७.३	८.९	९.०	९.१	१२.८	१२.६	१०.१
तलब तथा ज्यालादर सूचकाङ्क ^४	वार्षिक % परिवर्तन				३.९	९.८	९.७	१५.३	१७.२	१८.०
तलब	वार्षिक % परिवर्तन				०.३	६.३	१०.९	१०.५	२०.२	०
ज्यालादर	वार्षिक % परिवर्तन				५.३	१०.९	९.४	१६.९	१६.३	२४.७

विवरण	एकाई	आर्थिक वर्ष								
		५९/६०	६०/६१	६१/६२	६२/६३	६३/६४	६४/६५	६५/६६	६६/६७	६७/६८ ^१
सार्वजनिक वित्त										
राजस्व	वार्षिक % परिवर्तन	११.५	१०.९	१२.५	३.१	२१.३	२२.७	३३.३	२५.४	१४.७
कुल सरकारी खर्च	वार्षिक % परिवर्तन	४.९	६.५	१४.७	८.१	२०.५	२०.८	३६.१	१८.२	१७.९
चालू खर्च	वार्षिक % परिवर्तन	६.६	६.६	११.०	८.६	१५.१	१८.६	३९.७	१८.२	१९.३
पूँजीगत खर्च	वार्षिक % परिवर्तन	-९.८	३.३	१८.४	८.१	३४.२	३४.७	३६.६	२३.५	१९.८
साँवा भुक्तानी खर्च	वार्षिक % परिवर्तन	४८.६	१२.९	२५.४	५.४	१७.४	-२.२	१४.९	-२.१	-२.१
ऋण सेवा (साँवा र व्याज भुक्तानी)	वार्षिक % परिवर्तन	३२.६	७.१	१३.९	३.४	१२.२	-०.७	१८.६	५.३	७.६
राजस्व / जि.डि.पी.	प्रतिशत	११.४	११.६	११.९	११.१	१२.१	१३.२	१४.५	१५.४	१५.३
कर राजस्व/ जि.डि.पी.	प्रतिशत	८.७	९.०	९.२	८.८	९.८	१०.४	११.८	१३.३	१३.१
गैर-कर राजस्व/ जि.डि.पी.	प्रतिशत	२.८	२.६	२.७	२.३	२.३	२.८	२.७	२.०	२.२
कुल सरकारी खर्च/ जि.डि.पी.	प्रतिशत	१७.१	१६.७	१७.४	१७.०	१८.४	१९.८	२२.२	२२.२	२३.०
चालू खर्च/ जि.डि.पी.	प्रतिशत	१०.६	१०.३	१०.५	१०.२	१०.६	११.२	१२.९	१२.९	१३.५
पूँजीगत खर्च/ जि.डि.पी.	प्रतिशत	४.५	४.३	४.६	४.५	५.५	६.६	७.४	७.७	८.२
साँवा भुक्तानी खर्च / जि.डि.पी.	प्रतिशत	१.९	२.०	२.३	२.२	२.३	२.०	१.९	१.६	१.३
ऋण सेवा (साँवा र व्याज भुक्तानी)/ जि.डि.पी.	प्रतिशत	३.३	३.२	३.४	३.१	३.१	२.८	२.७	२.४	२.३
वैदेशिक अनुदान/ जि.डि.पी.	प्रतिशत	२.३	२.१	२.४	२.१	२.२	२.५	२.७	३.३	३.७
बजेट घाटा/ जि.डि.पी.	प्रतिशत	३.३	२.९	३.१	३.८	४.१	४.१	५.०	३.५	३.८
वैदेशिक ऋण/ जि.डि.पी.	प्रतिशत	०.९	१.४	१.६	१.३	१.४	१.०	१.०	१.०	१.१
आन्तरिक ऋण/ जि.डि.पी.	प्रतिशत	१.८	१.०	१.५	१.८	२.५	२.५	१.९	२.६	२.५
वैदेशिक ऋण र अनुदान/ जि.डि.पी.	प्रतिशत	३.२	३.५	४.०	३.४	३.६	३.६	३.७	४.३	४.८
कुल तिर्न बाँकी ऋण	रु.अर्ब	३०८.१	३१८.९	३०७.२	३२८.७	३२०.४	३६६.०	३९९.८	४०३.९	४३०.६
तिर्न बाँकी आन्तरिक ऋण	रु.अर्ब	८४.७	८६.१	८७.६	९४.७	१०३.८	११६.०	१२२.८	१४७.७	१७४.७
तिर्न बाँकी वैदेशिक ऋण	रु.अर्ब	२२३.४	२३२.८	२१९.६	२३४.०	२१६.६	२५०.०	२७७.०	२५६.२	२५६.०
प्रतिव्यक्ति कुल तिर्न बाँकी ऋण	रु.	१२७३१	१२९११	१२९४२	१२७०८	१२९१७	१२३३१	१३५०५	१४२९२	१४९०५
कुल तिर्न बाँकी ऋण/ जि.डि.पी.	प्रतिशत	६२.६	५९.४	५२.१	५०.३	४४.०	४४.९	४०.३	३४.५	३२.०
तिर्न बाँकी आन्तरिक ऋण/ जि.डि.पी.	प्रतिशत	१७.२	१६.०	१४.९	१४.५	१४.३	१४.२	१२.४	१२.६	१३.०
तिर्न बाँकी वैदेशिक ऋण/ जि.डि.पी.	प्रतिशत	४५.४	४३.४	३७.३	३५.८	२९.८	३०.६	२७.९	२१.९	१९.०
तिर्न बाँकी वैदेशिक ऋण/ राजस्व	प्रतिशत	३९७.४	३७३.५	३१३.२	३२३.७	२४७.०	२३२.३	१९३.१	२२४.४६	२०८.७

विवरण	एकाई	आर्थिक वर्ष								
		५९/६०	६०/६१	६१/६२	६२/६३	६३/६४	६४/६५	६५/६६	६६/६७	६७/६८ ^१
तिर्न बाँकी वैदेशिक ऋण/निर्यात	प्रतिशत	४४७.५	४३१.८	३७४.१	३८८.४	३६४.८	४२१.८	४०९.२	४२१.३	३९०.०
ऋण सेवा (साँवा र व्याज भुक्तानी)/चालू खर्च	प्रतिशत	३१.१	३१.२	३२.०	३०.५	२९.७	२४.९	२१.१	१८.८	१७.०
तिर्न बाँकी वैदेशिक ऋण/विदेशी विनिमय संचिति	प्रतिशत	२०६.४	१७८.८	१६९.१	१४१.८	१३१.२	११७.६	९८.९	९३.१	९७.३
मुद्रा तथा बैकिङ										
आन्तरिक कर्जा	वार्षिक % परिवर्तन	१०.४	९.९	१३.८	७.८	१६.७	२१.३	२७.१	१७.२	१२.८
निजी क्षेत्रतर्फ	वार्षिक % परिवर्तन	१३.२	१४.३	१४.२	१४.४	१८.९	२४.३	२९.०	१४.२	१४.६
सरकारतर्फको खुद कर्जा	वार्षिक % परिवर्तन	५.९	१.८	११.३	१०.४	१०.४	११.२	२०.४	२६.९	६.४
बैकिङ क्षेत्रको कुल कर्जामा निजी क्षेत्रतर्फको कर्जाको अंश	प्रतिशत	६७.४	७०.१	७०.३	७५.५	७५.८	७७.७	७८.९	७६.९	८३.०
संकुचित मुद्रा प्रदाय (एम _१)	वार्षिक % परिवर्तन	८.६	१२.२	६.६	१४.२	१२.२	२१.६	२७.३	११.०	६.३
मुद्रा	वार्षिक % परिवर्तन	२.२	११.१	८.८	१३.३	७.४	१९.९	२५.५	१३.०	५.६
चलती निक्षेप	वार्षिक % परिवर्तन	२५	१४.४	२.२	१६	२२.८	२५	३०.५	७.६	७.५
विस्तृत मुद्रा प्रदाय (एम _२)	वार्षिक % परिवर्तन	९.८	१२.८	८.३	१५.६	१४	२५.२	२७.३	१४.१	९.२
मुद्दती र वचत निक्षेप	वार्षिक % परिवर्तन	१०.४	१३.१	९.२	१६.४	१४.९	२७	२७.३	१५.५	१०.५
कुल निक्षेप (वाणिज्य बैंकहरूको)	वार्षिक % परिवर्तन	१०.३	१४.७	७.७	१५.८	१५.३	२६.०	३०.६	१२.७	९.१
कुल निक्षेप/जि.डि.पी.	प्रतिशत	४१.२	४३.३	४२.५	४४.३	४६.०	५१.७	५५.५	५२.५	५०.८
कुल आन्तरिक कर्जा/जि.डि.पी.	प्रतिशत	४५.५	४५.९	४७.५	४९.३	४९.५	५३.६	५६.१	५५.०	५५.२
निजी क्षेत्रतर्फ/जि.डि.पी.	प्रतिशत	३०.७	३२.१	३३.४	३७.२	३७.६	४१.७	४४.२	४२.३	४३.१
सरकारतर्फको खुद कर्जा/जि.डि.पी.	प्रतिशत	११.९	१०.७	१०.८	१०.९	१०.८	१०.७	१०.७	११.३	१०.६
संकुचित मुद्रा प्रदाय/जि.डि.पी.	प्रतिशत	१७	१७.५	१७	१७.५	१७.४	१८.९	१९.८	१८.४	१७.४
मुद्रा/जि.डि.पी.	प्रतिशत	११.६	११.८	११.७	११.९	११.५	१२.३	१२.७	१२.६	११.३
चलती निक्षेप/जि.डि.पी.	प्रतिशत	५.५	५.७	५.३	५.४	६.०	६.६	७.१	६.१	६.१
विस्तृत मुद्रा प्रदाय/जि.डि.पी.	प्रतिशत	५०	५१.७	५१	५३.०	५४.३	६०.७	६३.६	६०.८	५९.१
मुद्दती र वचत निक्षेप/जि.डि.पी.	प्रतिशत	३२.९	३४.२	३४	३५.७	३६.९	४१.८	४४.०	४२.४	४१.६
वाह्य क्षेत्र										
निर्यात (वस्तु)	वार्षिक % परिवर्तन	६.४	८	८.९	२.६	०.९	१२.०	१४.२	-९.७	७.९
आयात (वस्तु)	वार्षिक % परिवर्तन	१५.८	९.६	९.७	१६.३	१०.३	२३.९	२८.२	३३.२	३.८
निर्यात/आयात अनुपात	प्रतिशत	४०.२	३९.६	३९.३	३४.७	३०.५	२६.७	२३.८	१६.१	१६.९
व्यापार घाटा	वार्षिक % परिवर्तन	२३.१	१०.७	१०.२	२५.१	१९.२	२०.२	३३.३	४६.५	४.४

विवरण	एकाई	आर्थिक वर्ष								
		५९/६०	६०/६१	६१/६२	६२/६३	६३/६४	६४/६५	६५/६६	६६/६७	६७/६८ ^१
पर्यटन आय	वार्षिक % परिवर्तन	३५.७	५४.५	-४३.३	८.७	६	८४.२	४९.९	०.६	०.१
पर्यटन व्यय	वार्षिक % परिवर्तन	७.७	६२.४	-३.३	२३.४	३२	३२.२	५०.५	२.८	-०.७
विप्रेषण आय	रु. अर्ब	४७.५४	५४.२०	५८.५९	६५.५४	९७.६९	१४२.६८	२०९.७०	२३१.७३	२५९.५३
विप्रेषण व्यय	वार्षिक % परिवर्तन	१४	८.१	११.९	४९	२.५	४२.५	४७.०	१०.५	१२.०
चालू खाता सन्तुलन	रु. अर्ब	११.६२	१४.६०	११.५५	१४.२३	-०.९०	२३.६८	४१.४४	-२८.१४	-५.५२
निर्यात/जि.डि.पी.	प्रतिशत	१०.१	१०	१०	९.२	८.२	७.३	६.९	५.२	४.९
आयात/जि.डि.पी.	प्रतिशत	२५.३	२५.४	२५.४	२६.६	२६.८	२७.२	२८.८	३२.३	२८.९
व्यापार घाटा/जि.डि.पी.	प्रतिशत	-१५.१	-१५.३	-१५.४	-१७.४	-१८.६	-१९.९	-२१.९	-२७.१	-२४.०
पर्यटन आय/जि.डि.पी.	प्रतिशत	२.४	३.४	१.८	१.५	१.४	२.३	२.८	२.४	२.१
पर्यटन व्यय/जि.डि.पी.	प्रतिशत	१.३	१.९	१.६	१.८	२.२	२.६	३.२	२.८	२.४
विप्रेषण आय/जि.डि.पी.	प्रतिशत	११	१०.९	११.१	१४.९	१३.८	१७.५	२१.२	१९.८	१९.३
चालू खाता सन्तुलन/जि.डि.पी.	प्रतिशत	२.४	२.७	२	२.२	-०.१	२.९	४.२	-२.८	-०.४
शोधनान्तर वचत	रु. अर्ब	४.३६	१६.०१	५.७४	२५.६०	५.९०	२९.६८	४१.२८	-३.६३	-८.०
विदेशी विनिमय संचिति	रु. अर्ब	१०८.२३	१३०.२१	१२९.९०	१६५.०३	१६५.१३	२१२.६२	२८६.५४	२६८.९१	२६३.१३
विदेशी विनिमय संचिति	वार्षिक % परिवर्तन	२.२	२०.३	-०.२	२७	०.१	२८.८	३४.८	-६.२	-२.१
संचितिको आयात धान्ने क्षमता वस्तु आयात	महिनाको आयात बराबर	१०.४	११.५	१०.४	११.४	१०.२	११.५	१२.३	८.७	८.३
वस्तु तथा सेवा आयात	महिना आयात बराबर	९	९.७	८.८	९.६	८.४	९.३	१०.०	७.४	७.१
विदेशी विनिमय दर ^६	१ अमेरिकी डलर = रु.	७७.७९	७३.७९	७२.०६	७२.३२	७०.४९	६५.०२	७६.८८	७४.५४	७२.३९

^१ वार्षिक प्रारम्भिक अनुमान (प्रथम आठ महिनाको तथ्याङ्कका आधारमा गरिएको); ^२ आधार वर्ष २०५७/५८=१००; ^३ आधार वर्ष २०६२/६३=१००; ^४ आधार वर्ष २०५६/५७=१००; ^५ आधार वर्ष २०६१/६२=१००; ^६ खरिद र विक्री दरको वार्षिक औसत, चालू आर्थिक वर्षको जेठ महिनासम्मको औषत, * बैंक सेवा शुल्क घटाउनु अधिको

टिप्पणी : जि.डि.पी.सँगको अनुपात हिसाब गर्दा उत्पादकको प्रचलित मूल्यको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँग गरिएको छ । कतिपय पुराना तथ्याङ्कहरू समेत स्रोतबाटै संशोधन भई आएकोले सोही अनुरूप परिमार्जन गरिएको छ ।

अर्थतन्त्रका प्रमुख चुनौतीहरू

१. आर्थिक गतिविधि

- १.१ आर्थिक विकासको प्रमुख सूचक आर्थिक वृद्धिदरको स्थिति उत्साहजनक रहेको छैन । विगत १० वर्षमा देशले औषत ४ प्रतिशतको आर्थिक वृद्धिदर हासिल गरेको छ । यस अवधिमा हाम्रा छिमेकी मुलुकहरूले करीव दोहोरो अंकको आर्थिक वृद्धि गरिरहेको स्थितिमा देशमा राजनीतिक स्थायित्व नहुनाले आर्थिक मुद्दा ओभरलमा पर्न गएको साथै कमजोर शान्ति सुरक्षा, विद्युत लगायत पूर्वाधारको कमजोर अवस्था, असहज श्रम सम्बन्ध आदी कारणले देशले अपेक्षित आर्थिक वृद्धिदर हासिल गर्न सकेन । गत वर्ष र चालु वर्ष पनि उच्च आर्थिक वृद्धि दर हासिल गर्नमा उपरोक्त अवस्थाहरू नै अर्थतन्त्रका लागि प्रमुख चुनौतीको रुपमा रहन गयो ।
- १.२ अर्थतन्त्रमा कृषि क्षेत्रको योगदान उल्लेख्य रहदै आएको छ । कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कृषि क्षेत्रको योगदानमा सामान्य कमी आएपनि अबै दुई तिहाई भन्दा बढी नै छ । सिंचाइ सुविधाको कमजोर अवस्थाले मनसुनमा मात्र निर्भर रहँदा कृषि उत्पादनमा उतार चढाव आउने गरेको छ । समग्र गार्हस्थ्य उत्पादनमा करीव ७ प्रतिशत योगदान रहेको धान वालीको भूक्षेत्र १० वर्ष अघिको धान वाली लगाइएको क्षेत्रभन्दा पनि कम छ, भने यस अवधिमा उत्पादन केवल ५.८ प्रतिशत (अर्थात वार्षिक औषत करीव ०.५ प्रतिशत) ले बढेको छ । त्यसैगरी, सिंचाइ सुविधा पुगेको क्षेत्रको प्रति हेक्टर धान उत्पादन सिंचाइ सुविधा नपुगेको क्षेत्रको उत्पादकत्वभन्दा करीव एक हजार किलोग्राम भन्दा बढी रहेको तथ्यांकले देखाएको छ । तसर्थ प्रमुख खाद्यान्न वाली सहित समग्र कृषि क्षेत्रको उत्पादन बढाउन र कृषिलाई व्यवसायिकरण गर्न समेत सिंचाइ लगायत कृषि पूर्वाधारको विस्तारमा विशेष जोड दिनु अत्यावश्यक रहेको छ ।
- १.३ छिमेकी मुलुकहरूमा कृषिमा अनुदान एवं सहूलियत प्रदान गरिदै आएको स्थितिमा नेपालमा कृषिका लागि आवश्यक मल, बीउ, सिंचाइको उपलब्धता र सहूलियत पर्याप्त नरहेकोले नेपाली कृषि उपजको प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता कमजोर हुन पुगेको छ, जसले गर्दा कृषिमा निर्भर जनसंख्याको सुरक्षा प्रमुख चिन्ताको विषय हुन गएको छ । मुलुकमा उत्पादन भएका वस्तुले बजार गुमाउने अवस्था सिर्जना भएमा कृषिमा आश्रित अधिकांश जनता गरिबीको रेखामुनि धकेलिनेछन् । कृषिक्षेत्रका लागि हुँदै आएको लगानी र सुविधा तथा सहूलियतमा जोड दिई कृषि उत्पादनलाई प्रतिस्पर्धी बनाई राख्नु अर्थतन्त्रको अर्को चुनौती हो ।
- १.४ देशमा उद्योग क्षेत्रको अवस्था दिनदिनै खस्कदो छ । राजनीतिक स्थायित्व एवं शान्ति सुरक्षाको अभाव, उर्जा संकट, श्रम सम्बन्ध, सहितको समग्र लगानीको वातावरण अनुकूल नहुदा यस क्षेत्रको उत्पादन निराशाजनक हुँदै गएको छ । विगत १० वर्षको यस

क्षेत्रको गार्हस्थ्य उत्पादनको वृद्धिदर औषत ०.३ प्रतिशत मात्र रह्यो । कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा यस क्षेत्रको योगदान आर्थिक वर्ष २०५७/५८ मा ९.० प्रतिशत रहेकोमा घटेर चालु आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा ६.५ प्रतिशतमा झरेको छ । तसर्थ लगानीको अनुकूल वातावरण बनाई स्वदेशी र विदेशी लगानी आकर्षित गरी उद्योग क्षेत्रको पुनरुत्थान मार्फत् उत्पादन र रोजगारी बढाउनु चुनौतीपूर्ण रहेको छ ।

- १.५ चरम उर्जा संकट देशको अर्को ठुलो चुनौतीको रूपमा रहेको छ । विद्युतको माग अनुरूप उत्पादन र आपूर्ति हुन नसक्दा देशको सम्पूर्ण क्षेत्र उद्योग व्यवसाय देखि गृहिणी, विद्यार्थी समेत लाई नकारात्मक प्रभाव पारेको छ । यसले देशको उत्पादन, उत्पादन लागत तथा समग्र देशकै उत्पादकत्वमा ढाँस भइरहेको छ । लगानी बढाएर जल विद्युतको द्रुत विकास गरी माग अनुरूप विद्युत आपूर्ति गर्नु आजको प्रमुख प्राथमिकता हुन गएको छ ।
- १.६ देशभित्र रोजगारी सिर्जना हुन नसक्दा वर्षेनी लाखौ युवा वैदेशिक रोजगारमा जानुपर्ने बाध्यता रहेको छ । विगत तीन वर्षको तथ्यांक हेर्दा वार्षिक औसत २ लाख ५० हजार नेपाली रोजगारीका लागि विदेश गएको देखिन्छ र यो संख्या वर्षेनी बढ्दो छ । वैदेशिक रोजगार देशको लागि विदेशी मुद्राको श्रोत रहेपनि दिर्घकालमा देश रेमिट्यान्स धराप (remittance trap) मा पर्न सक्छ । तसर्थ स्वदेशमै रोजगारीको अवसर सिर्जना गरी नेपाली युवालाई मुलुककै विकासमा लगाउनु पर्ने चुनौती रहेको छ ।
- १.७ रेमिट्यान्स लगायतका कारणले देशको अर्थतन्त्र उपभोगमुखी हुँदै गएको र वचत तथा लगानी दरमा निराशाजनक रूपमा कमी आइरहेको छ । आर्थिक वर्ष २०५७/५८ मा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको ८८.३ प्रतिशत रहेको उपभोग आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा ९३.३ प्रतिशत पुगेको छ । फलस्वरूप कुल गार्हस्थ्य वचत दर ११.७ प्रतिशतबाट घटेर ६.७ प्रतिशत रहन गएको छ । उपभोगमुखी अर्थतन्त्रले परनिर्भरता बढ्दै जाने एवं लगानीका लागि स्वदेशमा श्रोतको अभाव हुँदै जान्छ । तसर्थ अनावश्यक उपभोगलाई निरुत्साहित गरी वचत तथा लगानी बढाई आर्थिक वृद्धिको आधार तयार गर्नुपर्ने चुनौती रहेको छ ।

२. सार्वजनिक वित्त

- २.१ मुलुकको अर्थतन्त्रको आकारलाई दृष्टिगत गर्दा जतिमात्रामा राजस्व परिचालन हुनु पर्ने हो सो अनुरूप राजस्व परिचालन हुन सकिरहेको छैन । कर प्रशासनलाई पूर्णतया: स्वचालित बनाउने, भन्सार मूल्याङ्कन प्रणालीलाई अझ बढी वस्तुपरक बनाउन प्रशासनिक सुधार गर्ने, आयकरलाई सरल बनाउने, मूल्य अभिवृद्धि करको दायरा बढाउने तथा कर प्रणालीमा रहेका कतिपय विसंगतीहरूलाई सुधार गरी समग्र कर प्रशासनको कुशलता वृद्धिमार्फत राजस्व परिचालन बढाउनु पर्ने प्रमुख चुनौती रहेको छ ।
- २.२ मूल्य अभिवृद्धि कर आफैमा वैज्ञानिक, पारदर्शी, व्यापक दायरा भएको र लगानी मैत्री भएतापनि नेपालमा यसको प्रभाकारी कार्यान्वयन हुनसकेको छैन । मूल्य अभिवृद्धि करमा नक्कली विल विजकको प्रयोग गरी कर छुल्ने गरेको आशंका छ । त्यसैले राजस्व परिचालनमा विगतमा हासिल भएका उपलब्धिहरूलाई संस्थागत गर्दै हाल देखापरेका समस्याको निराकरणका लागि उपयुक्त संयन्त्र तयार गर्नु आवश्यक रहेको छ ।

- २.३ मुलुकमा पुँजीगत खर्च अपेक्षा गरिबमोजिम हुन सकेको छैन । यसको मुख्य कारणमा नियमित बजेट प्रस्तुतिमा ढिलाई, स्थानीय निकायमा जननिर्वाचित प्रतिनिधिहरूको अभाव एवं कर्मचारीहरूको उपस्थिति न्युन, समयमा आयोजनाहरूको ठेक्कापट्टा सम्पन्न हुन नसक्ने प्रवृत्ति, विकास आयोजनाहरूको सञ्चालनमा स्थानीय जनताबाट विरोध आदि विभिन्न कारणहरूले विकास, निर्माणका कार्यहरू अपेक्षित रूपमा अगाडि बढ्न सकेको छैनन् । यसर्थ, आगामी आर्थिक वर्षमा पुँजीगत खर्च बढाउनमा विशेष जोड दिनु जरुरी देखिन्छ ।
- २.४ सरकारी क्षेत्रबाट सञ्चालित हुने विकास-निर्माणका कार्यहरूको लागि आवश्यक पर्ने साधनको लागि वैदेशिक सहायतामाथिको अत्यधिक निर्भरताले अर्थतन्त्रको दीर्घकालीन संरचना र समष्टिगत आर्थिक सन्तुलनमा पार्न सक्ने नकारात्मक प्रभाव र सोबाट देशको विकास प्रयासको स्वस्थता, स्थिरता र सुदृढतामा पर्न सक्ने सम्भावित जोखिमहरूको परिप्रेक्ष्यबाट हेर्दा पनि राजस्व परिचालनमा थप जोड दिनु पर्नेछ । आयोजना व्यवस्थापनमा प्रभावकारिता ल्याई साधनको उच्चतम उपयोग हासिल गर्न, वैदेशिक सहायता अन्तर्गत उत्पादनशील अनुदानको परिमाण बढाउन, चालु खर्च व्यवस्थापनमा सुधार गर्न तथा पुँजीगत खर्च विस्तारमा तदारुकता ल्याउन आवश्यक छ ।
- २.५ एकातिर कुल स्थीर पुँजी लगानीमा सरकारी क्षेत्रको योगदान बढ्न सकेको छैन भने अर्कोतिर सरकारको कुल गार्हस्थ्य वचत र लगानीबीचको बढ्दो असन्तुलनको कारण भविष्यमा विकास-निर्माणको नियमित प्रक्रियामा अड्चनहरू आउने साथै साधन व्यवस्थापन तथा विदेशी ऋण सेवाको कार्यमा जटिलताहरू थपिने हुन्छ । तसर्थ, अनुत्पादक चालु खर्चमा नियन्त्रण गर्ने र विकास खर्चको उत्पादनशील प्रयोग बढाउनेतर्फ विशेष ध्यान दिनु पर्ने देखिन्छ ।

३. मूल्य तथा आपूर्ति

- ३.१ देशले विगत पछिल्ला दुई वर्षदेखि उच्च मूल्य वृद्धिको सामना गरिरहेको छ । आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा १३.२ प्रतिशत र २०६६/६७ मा १०.५ प्रतिशतले भएको मूल्य वृद्धि चालु आर्थिक वर्षको आठ महिनाको वार्षिक विन्दुगत मूल्यवृद्धि १०.७ प्रतिशत रहेकोले यस वर्ष पनि मुद्रास्फीति उच्च नै रहने देखिन्छ । विश्वका विकसित तथा उदीयमान मुलुकहरूमा पनि विगतमा भन्दा बढी नै मूल्यमा चाप परेको स्थिति छ, तापनि उक्त मुलुकहरूको तुलनामा नेपालको मुद्रास्फीति दर निकै बढी रहेको छ । आर्थिक वृद्धिदर न्यून तर मूल्य वृद्धि भने निरन्तर दोहोरो अंकमा रहँदा आर्थिक गतिविधि एवं जनताको जीवनस्तरमा प्रतिकूल प्रभाव परिरहेको छ । उच्च मूल्य वृद्धिका कतिपय कारणहरूमा हाम्रो नियन्त्रण नरहेतापनि आपूर्तिमा सुधार तथा माग व्यवस्थापन मार्फत् मूल्य वृद्धि कम गर्नु आजको प्रमुख चुनौती रहेको छ ।

- ३.२ अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा पेट्रोलियम पदार्थको मूल्य निरन्तर वृद्धि भइरहेको छ भने अर्कोतिर देशभित्र पेट्रोलियम पदार्थको आपूर्ति पनि सहज हुन सकिराखेको छैन । देशमा पेट्रोलियम पदार्थको आयात र वितरणको जिम्मा पाएको नेपाल आयल निगमको संस्थागत सुधार तथा मूल्यमा क्रमिक समायोजन गरी आयात र वितरणमा सहजता ल्याउनु अपरिहार्य छ । अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा वढेको मूल्य अनुरूप मूल्यमा समायोजन हुन नसक्दा उपभोक्तामा मूल्य वृद्धिको चाप एकै पटक पर्न जाने र यस सँगै आयल निगमको घाटा बढ्नाले आपूर्ति पनि सहज हुन नसक्ने अवस्था छ । यसले कालो बजारी र स्वेच्छाचारिता बढ्न जाने भएकोले अन्य वस्तुको बजार मूल्यमा समेत थप चाप पर्न जान्छ । पेट्रोलियम पदार्थको सहज आपूर्ति र वितरणका लागि आयल निगमको संस्थागत सुधार, चुहावट नियन्त्रण र मूल्यमा क्रमिक समायोजन सहित सरकारबाट गठित कार्यदलको सुझाव कार्यान्वयन गर्नुको विकल्प छैन । दिर्घकालमा पेट्रोलियम पदार्थको उपभोगको अधिक निर्भरता घटाउने उपायतर्फ पनि कार्यक्रम ल्याउन जरुरी छ । पेट्रोलियम पदार्थको मूल्य तथा वितरण अवस्थाले अन्य वस्तुको मूल्यमा समेत प्रभाव पार्ने भएकोले मूल्य र वितरण को उचित व्यवस्थापन गर्नु चुनौतीपूर्ण रहेको छ ।
- ३.३ खाद्य तथा पेय पदार्थ समूहको मूल्य वृद्धि उच्च रहेकोले हालको उपभोक्ता मुद्रास्फीति दर उच्च रहेको हो । चालु आर्थिक वर्षको आठ महिनामा यस समूहको मूल्य वृद्धि १७.३ प्रतिशत रह्यो । समीक्षा अवधिमा यस समूहमध्ये पनि तरकारी तथा फलफूलको मूल्य अत्यधिक बढेको देखिन्छ । मूल्य सूचकाङ्कमा ५.७ प्रतिशत भार रहेको तरकारीको मूल्य ७३.१ प्रतिशतले बढेको छ । हाल विश्वभर नै खाद्यवस्तुहरूको मूल्य तीव्ररूपले वृद्धि भइरहेको छ । नेपालले कृषि क्षेत्रको विकास र विशेषगरी तरकारीको उत्पादन एवं भण्डारण सुविधाको व्यवस्था गर्नु पर्ने चुनौती हाम्रा सामु छ ।
- ३.४ अत्यावश्यक वस्तुको सहज आपूर्तिमा व्यवधान उत्पन्न गर्ने सवै किसिमका एकलौटी तथा मिलिमतो गर्ने कार्यहरू, कालोबजारी गरी वस्तुको अभाव सिर्जना गर्ने जस्ता अवाञ्छित गतिविधिलाई नियन्त्रण गर्नु आवश्यक छ । सार्वजनिक यातायात तथा सामान ढुवानीमा सिण्डिकेट जस्ता कार्य रोक्नु जरुरी छ भने अत्यावश्यक वस्तुको सहज उपलब्धताका लागि देशमा रहेका सहकारी संस्थाहरूको उचित परिचालन गर्नु पर्ने देखिएको छ ।
- ३.५ मूल्य स्थायित्व कायम गर्न मौद्रिक व्यवस्थापन प्रभावकारी हुनु पर्ने कुरामा दुईमत छैन । तसर्थ, मूल्य स्तरमा अनुचित दबाव पर्न नदिन प्रभावकारी मौद्रिक व्यवस्थापन र माग व्यवस्थापन निरन्तर कायम राख्नुपर्ने चुनौती सदैव रहन्छ ।

४. मुद्रा तथा बैकिङ्ग

- ४.१ चालु वर्ष पनि बैकिङ्ग क्षेत्रको तरलतामा चापको स्थिति रह्यो । मौद्रिक उपकरणहरू मार्फत् समग्रमा तरलता व्यवस्थापन गरिएपनि कतिपय बैंक वित्तीय संस्थाहरू यसबाट बढी प्रभावित हुन पुगे । देशमा गत वर्षबाट भएको शोधनान्तर घाटा, उच्च मूल्य वृद्धिको समस्या तथा अनुत्पादक क्षेत्रमा कर्जा प्रवाहबाट बैकिङ्ग क्षेत्रमा जोखिमको मात्रा बढ्ने देखिएकोले सजगतापूर्वक मौद्रिक व्यवस्थापन गरिएको हो । सरकारी खर्च अपेक्षित

रूपमा हुन नसकेको एवं निक्षेप संकलनको वृद्धिदर पनि घटेको कारणले बैंकिङ्ग क्षेत्रमा तरलताको चापको स्थिति रहन गयो । न्यून आर्थिक वृद्धि र उच्च मूल्य वृद्धि तथा शोधनान्तर घाटाका बीच तरलताको उचित व्यवस्थापन गर्नु चुनौती रहेको छ ।

- ४.२ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको स्थापना र शाखा विस्तार संगै मुलुकको वित्तीय प्रणाली थप प्रगाढ हुदै गएको र वित्तीय सेवाको पहुँच पनि बढदै गएको छ । कार्य-प्रकृतिका आधारमा बैंकिङ्ग व्यवसाय जोखिममा सञ्चालन हुने साथै बढ्दो संख्यावाट उत्पन्न हुनसक्ने अस्वस्थ प्रतिस्पर्धाले वित्तीय स्थायित्वमा नकारात्मक प्रभाव पार्न नदिई समग्र वित्तीय क्षेत्रलाई सबल र सक्षम बनाई राख्नु आवश्यक छ । यसका लागि नेपाल राष्ट्र बैंकको नियमन र सुपरिवेक्षणको दायरा अभू फराकिलो तथा क्षमतालाई थप प्रभावकारी बनाउनु पर्ने चुनौती रहेको छ । साथै, संस्थागत सुशासन तथा स्व:नियमन सम्बन्धी व्यवस्थालाई प्रभावकारी बनाउँदै लैजानु पर्ने प्रमुख आवश्यकता रहेको छ ।
- ४.३ सरकारको पूर्ण र आंशिक स्वामित्वमा रहेका दुई ठुला वाणिज्य बैंकहरूमा भइरहेको पुनर्संरचनाको कार्यबाट यी बैंकहरूको वित्तीय स्थितिमा केही सुधार आएपनि दुवै बैंकको पुँजीकोष अभू पनि नकारात्मक रहेको छ । यी दुई बैंकहरूको पूँजी पर्याप्तताका लागि आवश्यक व्यवस्था गर्नु पर्ने चुनौती रहेको छ । समग्र बैंकिङ्ग क्षेत्रमा रहेको निष्कृत्य कर्जाको स्तरलाई घटाउने उपायको रूपमा ऋण असुली न्यायाधीकरणलाई सुदृढीकरण गर्ने तथा सम्पत्ति व्यवस्थापन निगम स्थापना गर्नको लागि आवश्यक व्यवस्थापन गर्नुपर्ने चुनौती रहेको छ ।
- ४.४ मुलुकको आर्थिक विकासको लागि बचत परिचालन प्रोत्साहित गर्न, परिचालित बचतलाई उत्पादनशिल क्षेत्रमा प्रवाह गर्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई प्रेरित गर्न एवम् सर्वसाधारण निक्षेपकर्ताको हित संरक्षण गर्दै बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूप्रतिको विश्वासनीयता अभिवृद्धि गर्न निक्षेप वीमा कार्यक्रमलाई विस्तार गर्दै सबै बैंक तथा वित्तीय संस्थामा लागू गर्नु पर्ने आवश्यकता रहेको छ ।
- ४.५ लघु वित्त कारोवार गर्ने विकास बैंक, बचत तथा ऋण सहकारी संस्था तथा गैरसरकारी संस्थाहरूको संख्या तथा कारोवारमा उल्लेखनीय विस्तार भइरहेको छ । यसरी एकातिर बचत परिचालन र कर्जा प्रवाहमा सहकारी संस्थाहरूको हिस्सा उल्लेख्य रहेकोले दोस्रो तहको सुपरिवेक्षण संस्था स्थापना गरी उक्त संस्थाबाट लघु वित्त कारोवारमा संलग्न संस्थाहरूको नियमन, निरीक्षण र सुपरिवेक्षण गर्ने व्यवस्था मिलाउनु अत्यन्त आवश्यक भईसकेको छ भने अर्कोतिर दुर्गम ग्रामीण तथा विपन्न क्षेत्रमा वित्तीय सेवाको पहुँच बढाउन देशको भौगोलिक, आर्थिक तथा सामाजिक अवस्था सुहाउदो ढाँचाको विकास गरी वित्तीय समावेशीकरणको मुद्दालाई प्रभावकारी रूपमा सम्बोधन गर्नु आवश्यक छ ।

५. पुँजी बजार

- ५.१ वित्तीय क्षेत्रका नियमनकारी निकायहरू बीचको एक आपसको समन्वय र धितोपत्र सम्बन्धी ऐन नियममा आवश्यक परिमार्जनका बावजुद नेप्से परिसूचकमा गिरावट

भइरहेकाले सर्वसाधारण लगानीकर्ताहरूको पुँजी बजार प्रतिको विश्वास कायम राख्ने कार्य चुनौतीपूर्ण रहेको छ ।

- ५.२ हाल बजारमा केही कमोडिटी एक्सचेन्जहरू मार्फत कमोडिटीको कारोबार भइरहेको तर यस बजार प्रति लगानीकर्ताहरूको लगानी सम्बन्धी चेतनाको कमि, अनियन्त्रित व्यापारिक अभ्यास तथा विश्वासको वातावरण नहुनु जस्ता समस्याले गर्दा कमोडिटी बजारको उचित विकास हुन नसकेको सन्दर्भमा यस बजारको समय सापेक्ष विकास तथा लगानीकर्ताहरूको हक हितको सुरक्षाको लागि नियमन गर्ने संस्थागत व्यवस्था गर्नुपर्ने भएको छ ।
- ५.३ सूचीकृत संस्थाहरू मार्फत प्राथमिक बजारमा अंकित मूल्यमा धितोपत्र निष्काशन हुँदा धितोपत्रको खरिदमा अत्यधिक चाप पर्ने गरेको तर दोस्रो बजारमा धितोपत्रको खरिद न्युनरूपमा हुने गरेको अवस्थामा धितोपत्रको स्वतन्त्र मूल्य निर्धारण गरी दोस्रो बजारमा हुने लगानीको विस्तार गर्दै मूल्यमा हुने अत्यधिक उतार चढाव रोकी बजारलाई पारदर्शी एवं विश्वसनीय बनाउन र धितोपत्रको नामसारी/हक हस्तान्तरण प्रकृतिलाई छिटो छरितो तथा कारोबारमा संलग्न लगानीकर्ताहरूको सहज पहिचान गराई धितोपत्रको दोश्रो बजार सेवाको पारदर्शिता एवं गतिशीलता बढाउन धितोपत्रको केन्द्रीय निक्षेप प्रणाली स्थापना कार्य अघी बढीसकेकोमा उक्त प्रणाली अन्तर्गत हुने Netting व्यवस्थामा पुँजीगत लाभकर गणना गर्ने कार्यलाई अझ सरल र पारदर्शी बनाउनु आवश्यक देखिन्छ ।
- ५.४ सरकारी ऋणपत्रमा दीर्घकालमा परिपक्व हुने ऋणपत्रको हिस्सा छोटो अवधिमा परिपक्व हुने ऋणपत्रको भन्दा धेरै न्यून हुने गरेको तथा सरकारी ऋणपत्रको निष्काशन निश्चित समय सीमामा नहुने गरेको सन्दर्भमा पुँजी बजारको उचित विकासको लागि विभिन्न परिपक्व अवधि एवं विभिन्न ब्याजदरका ऋणपत्रहरू निश्चित समय सीमामा निष्काशन हुने व्यवस्था गरी Government Bond Yield Curve मार्फत सरकारी ऋणपत्रको दोस्रो बजार र संस्थागत ऋणपत्रको निष्काशन तथा दोस्रो बजारको विकास गर्नु चुनौती रहेको छ ।
- ५.५ धितोपत्र बजारमा सूचीकृत हुन नसकेका स-साना कम्पनीका धितोपत्रहरू तथा खारेजीमा परेका कम्पनीका धितोपत्रहरूको कारोबार Over the Counter (OTC) Market मार्फत हुने करोबारलाई प्रभावकारी बनाउनु आवश्यक छ ।
- ५.६ सूचीकृत संगठित संस्थाहरूले समयमै वित्तीय विवरणहरूको लेखा परिक्षण नगराउने, लेखा परिक्षण गरिएका विवरणहरू एक अर्को क्षेत्रका संगठित संस्थाहरू बीच तुलनायोग्य नहुने, बजार मूल्यमा पार्ने संवेदनशील सूचना तथा जानकारीहरू आफ्नो अनुकूल हुने गरी सार्वजनिक गर्ने जस्ता अभ्यास तथा प्रवृत्तिमा सुधार ल्याउन अन्तर्राष्ट्रिय वित्तीय विवरण प्रवाह स्तर (International Financial Reporting Standards-IFRS) लागु गरी समग्र संस्थागत क्षेत्रलाई पारदर्शी बनाउने कार्य चुनौतीपूर्ण रहेको छ ।
- ५.७ नागरिक लगानी कोष, कर्मचारी संचय कोष, पेन्सन योजना तथा बीमा कम्पनीहरू जस्ता संस्थागत लगानीकर्ताहरूलाई उपयुक्त हुने लगानी साधनहरूको अभाव भइरहेको वर्तमान अवस्थामा डिभेन्चर निष्काशन, सामूहिक लगानी योजना, एकांक योजनाजस्ता

उपयुक्त लगानीको साधन उपलब्ध गराई संस्थागत लगानीकर्ताहरूलाई लगानीको वातावरण बनाउनु आवश्यक देखिन्छ।

६. बाह्य क्षेत्र

- ६.१ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा विगत आठ वर्षमा पहिलो पटक शोधनान्तर स्थिति घाटामा रहन गयो। चालु आर्थिक वर्षको आठ महिनासम्मको तथ्यांक हेर्दा यस वर्ष पनि शोधनान्तर स्थिति घाटामा नै रहने देखिएको छ। यसबाट वैदेशिक विनिमय संचिति पनि २०६६ असारदेखि विस्तारै घट्दै गएको छ। यसले गर्दा देशको विनिमय संचितिले देशको वस्तु तथा सेवा आयात धान्न सक्ने क्षमतामा पनि कमी आइरहेको छ। यसरी लगातार शोधनान्तर स्थिति घाटामा रहन जाँदा बाह्य क्षेत्र स्थायित्वमा निरन्तर दबाव र चुनौती बढ्दै गएको छ।
- ६.२ वाणिज्य नीति, २०६५, एवं औद्योगिक नीति २०६७ ले लिएका नीतिहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयन गरी निर्यात प्रवर्द्धन गर्ने र निर्यातमुलक उद्योगहरूलाई प्रोत्साहन गर्ने तथा निर्यात सम्भावना भएका वस्तुहरूको पहिचान र बजार प्रवर्द्धन, र त्यस्ता वस्तुको प्रतिस्पर्धात्मक क्षमतामा बढाउने साथै Nepal Trade Integration Strategy, २०१० ले पहिचान गरेका वस्तु तथा सेवाहरूको निर्यात प्रवर्द्धनमा जोड दिई खस्कदै गरेको निर्यात व्यापारलाई सुधार गर्नुपर्ने आवश्यकता रहेको छ।
- ६.३ अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्ड अनुरूपको वस्तु उत्पादन र यसका लागि वस्तुहरूको गुण परिक्षण गराउन अन्तर्राष्ट्रिय स्तरको प्रयोगशाला निर्माण गर्ने त्यसैगरी, नेपालमा उत्पादन हुने कृषि वस्तुहरूको गुणस्तर परिक्षणका लागि अन्तर्राष्ट्रिय मान्यता प्राप्त हुने क्वारेन्टाइन परिक्षण बिन्दुहरू स्थापना गरी निर्यात व्यापारलाई सरलीकरण गर्नु जरुरी छ।
- ६.४ वैदेशिक रोजगार नेपालको विदेशी मुद्रा आर्जन र शोधनान्तर अनुकूल बनाई राख्ने एउटा प्रमुख श्रोत बन्दै गएको छ। तसर्थ यस क्षेत्रलाई थप व्यवस्थित बनाउदै लग्नुपर्ने र औपचारिक क्षेत्रबाट विप्रेषण स्वदेश भित्र्याउन थप पहल गर्नुपर्ने आवश्यकता छ। अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा नेपाली श्रमिकको माग बढाउन र नेपाली कामदारको आमदानी बढाउन पनि वैदेशिक रोजगारमा जानेका लागि तालिम, सीप विकासको संस्थागत व्यवस्था गर्नुपर्ने र विप्रेषणलाई उत्पादनशिल क्षेत्रमा प्रयोग गर्नु पर्ने चुनौती रहेको छ।

७. गरिबी निवारण र रोजगारी

- ७.१ देशमा रहेको विद्यमान गरिबीलाई न्यूनीकरण गर्दै गरीब र धनी बीच बढ्दै गएको असमानतालाई कम गर्नु एक जटिल राष्ट्रिय समस्याको रूपमा लिन सकिन्छ।
- ७.२ देशमा प्रति वर्ष श्रम बजारमा थपिने अनुमानित ४ लाख श्रमशक्तिलाई रोजगारीका अवसर सिर्जना गर्न सकिएको छैन। देशभित्र उद्यमशिलता र स्तरीय सीप विकासका अवसरहरू तथा रोजगारी सिर्जनाको दर न्यून रहेको छ। दक्ष जनशक्तिको माग र आपूर्ति बीच तालमेल कायम हुन सकेको छैन। श्रम कार्यालयहरूको जनशक्ति र भौतिक पूर्वाधारमा सुधार गर्न नसक्दा विद्यमान नीति तथा कानूनहरूको प्रभावकारी

कार्यन्वयन हुन नसकेको स्थिति छ। औद्योगिक प्रतिष्ठानहरूमा व्यवसायजन्य सुरक्षा तथा स्वास्थ्य सम्बन्धी प्रदूषण मापदण्डहरू पर्याप्त मात्रामा लागु गर्न सकिएको छैन।

- ७.३ अन्तर्राष्ट्रिय श्रम बजारमा प्रतिस्पर्धा गर्न सक्ने दक्ष जनशक्ति उत्पादन गर्नु, वैदेशिक रोजगारमा जानेहरूलाई आवश्यक सहयोग तथा संरक्षण उपलब्ध गराउनु, तालिमका कार्यक्रमहरूलाई अद्यावधिक, स्तरीय, समन्वयात्मक, श्रमका नयाँ स्वरूपहरू, बढ्दो अनौपचारिकरण, नयाँ व्यवस्थापकीय तथा सांगठनिक अभ्यास अनुरूप कानुनी र संस्थागत प्रावधानहरू अद्यावधिक गर्नु र महिला, दलित, आदिवासी, जनजाति, मधेशी, मुस्लिम, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू तथा सिमान्तकृत वर्गको श्रम बजारमा उपलब्ध अवसरहरूमा पहुँच बढाउनु चुनौतीपूर्ण रहेको छ।
- ७.४ भौतिक सुविधाको तृष्णा र द्वन्दोत्तर अवस्थामा जनताको क्षेत्रगत चलायमानता बढेको र सोको चाप नगर तथा अधिक सुविधा एवम् सुरक्षित स्थलतर्फ केन्द्रित रहेकोले यसबाट बढेको सहरी गरिबीजन्य समस्यालाई सम्बोधन गर्नु चुनौतीपूर्ण छ।
- ७.५ औद्योगिक क्षेत्रमा संकुचन, भूमिहीनको समस्यामा रहेको गरिबी, विप्रेषणमा बढेको निर्भरता, वैदेशिक रोजगारलाई सुरक्षित र मर्यादित बनाउनेतर्फ उपयुक्त पहल तथा वैदेशिक रोजगारमा जाने मुलुकको पहिचानका साथै देशभित्र समेत रोजगारीका अवसर सिर्जना हुने क्षेत्रको विकास र विस्तार गर्नु आजको प्रमुख आवश्यकता हो।

८. कृषि, उद्योग, वाणिज्य र पर्यटन

- ८.१ क्षेत्रीय एवम् अन्तर्राष्ट्रिय व्यापार प्रणालीको आवद्धताबाट सृजित व्यापार उदारीकरणको दायित्व पूरा गर्न आवश्यक नीतिगत, कानूनी र संरचनागत सुधारका कार्यहरू निर्धारित समयमै पूरा गर्ने, निकासीजन्य उत्पादनमा निश्चित गुणस्तर कायम गर्दै अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा नेपाली उत्पादनको साख गिर्न नदिई विश्वसनीयता आर्जन गर्ने, तुलनात्मक र प्रतिस्पर्धी लाभ भएका निकासीयोग्य उत्पादनहरूको अग्र र पृष्ठ सम्बन्ध सृष्टि गर्दै त्यस्ता वस्तुको विकास र विविधीकरण गरी नेपाली उत्पादनलाई विश्व बजारमा स्थापित गर्ने कार्यहरू निकै चुनौतीपूर्ण छन्। नेपाल साफ्टा र विमस्टेक जस्ता क्षेत्रीय व्यापार संरचनाभित्र प्रवेश गरेको र यसरी क्षेत्रीय व्यापार संरचनाभित्र आवद्ध भएका मुलुकहरूमा एकै प्रकृतिका वस्तुहरूको बाहुल्य रहेको र ती वस्तुको निकासी सम्भाव्यता र प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता नेपालको तुलनामा अन्य मुलुककै बढी भएको हुँदा नेपालको निकासी क्षेत्र दिनानुदिन चुनौतीपूर्ण बन्दै गएको छ।
- ८.२ शान्ति सुरक्षाको कमजोर अवस्था, असहज श्रम सम्बन्ध र ऊर्जाको न्यून उपलब्धताका कारण लगानी एवम् व्यापार-मैत्री वातावरण सिर्जना हुन नसक्नु, निकासीजन्य उद्योगहरूलाई उत्पादनमूलक अन्य आर्थिक क्षेत्रहरू (कृषि, वन, पर्यटन आदि) सँग एकीकृत गर्न नसक्नु, अधिकांश निर्यातयोग्य वस्तुहरू आयातित कच्चा पदार्थमा आधारित हुनु, निकासीलाई टेवा पुग्ने गरी पर्याप्त मात्रामा भौतिक पूर्वाधारको विकास हुन नसक्नु एवम् भएका पूर्वाधारहरू पनि पूर्ण उपयोगमा आउन नसक्नु, प्रमुख निकासीजन्य उत्पादनहरूको निश्चित मापदण्डअनुसारको गुणस्तर कायम हुन नसक्नु,

निकासी प्रवर्द्धनका लागि विशेष वस्तु (Niche Product) र विशेष बजार (Niche Market) को पहिचान गर्न नसक्नु, सीमित वस्तु तथा बजारमा नेपाली उत्पादन केन्द्रित हुनु आदि व्यापार क्षेत्रमा अनुभव गरिएका मूलभूत समस्याहरू हुन् ।

८.३ निर्यातमूलक उद्योगहरूको लागि सम्भाव्य स्थलहरूमा विशेष आर्थिक क्षेत्र (Special Economic Zone) हरू स्थापना गरी स्वदेशी एवम् विदेशी लगानी आकर्षित गर्ने नीति लिइएको थियो । यो क्षेत्र अन्तर्गत निर्यातसँग सम्बन्धित प्रशोधन क्षेत्र, विशेष व्यापार क्षेत्र पर्यटकीय/मनोरञ्जन क्षेत्र र बैंकिङ्ग क्षेत्र आदि समेटिने र यस क्षेत्रभित्र स्थापित उद्योगहरूले सम्पूर्ण सेवा सुविधा उपयोग गरे वापत् अन्तर्राष्ट्रियस्तरको वस्तुको उत्पादन गरी उत्पादनको कम्तिमा ७५ प्रतिशतसम्म निर्यात गर्नुपर्ने प्रावधान राखिएको छ । विशेष आर्थिक क्षेत्रसम्बन्धी कानूनी व्यवस्थाको अभाव एवम् यस क्षेत्र स्थापनाका लागि आवश्यक जग्गा प्राप्तमा विवाद भइरहनुले यो कार्यक्रम कार्यान्वयनमा ढिलाइ हुन गएको छ ।

८.४ कृषकहरूमा उन्नत बीउ संकलन हुन नसक्नु, खाद्यान्न वाली बीउ बाहेक तरकारी एवम् अन्य विउको हकमा हाइब्रीड बीउतिर कृषकहरूको झुकाव हुँदै जानु र कम मूल्यका गुणस्तरहीन विउ भित्रिनुले कृषि उत्पादनमा नकारात्मक असर पर्नजाने समस्या एकातिर छ भने रासायनिक मलको आपूर्ति माग प्रक्षेपणको तुलनामा अति न्यून रहन गएको सन्दर्भमा अनुदान प्राप्त मलको परिमाण पर्याप्त हुन नसक्नु कृषि क्षेत्रको अर्को चुनौति रहेको छ ।

८.५ पर्यटन उद्योगले मुलुकको विविध आर्थिक गतिविधिहरूमा पार्ने प्रभावलाई मध्यनजर गरी विदेशी मुद्रा आर्जनमा यस उद्योगको भूमिकासमेतलाई दृष्टिगत गरी मौजुदा पर्यटकीय स्थलहरूको संरक्षण तथा विस्तार एवम् यसको यथेष्ट प्रचार प्रसार गरी नयाँ पर्यटकीय स्थलहरूको खोज तथा विस्तार गरी पर्यटन प्रवर्द्धनतर्फ विशेष जोड दिनु पर्ने आवश्यकता रहेको छ । एकातिर हवाई पर्यटकहरूको आगमन संख्यामा वृद्धि र अर्कोतर्फ पर्यटकहरूको वसाँड अवधि लम्ब्याई पर्यटन गन्तव्य स्थलको रूपमा विकास गर्ने कार्य चुनौतीपूर्ण रहेको छ ।

९. सार्वजनिक संस्थान

९.१ नेपाल सरकारको पूर्ण वा आंशिक स्वामित्वमा रहेका ३६ वटा सार्वजनिक संस्थानहरूमध्ये आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा १४ वटा संस्थानहरू घाटामा संचालित छन् र कतिपय संस्थानहरूको खुद सम्पत्ति (Networth) नकारात्मक रहेको छ । ठूलो मात्रामा कोषको व्यवस्था नगरिएको दायित्व (Unfunded Liability) बढ्दै जाँदा संस्थानलाई ठूलो आर्थिक भार पर्ने, समयमा वार्षिक हरहिसाव तयार एवं लेखापरीक्षण हुन नसक्दा संस्थानप्रतिको जनविश्वासमा ह्रास आउने र सुधार प्रकृत्यामा समेत प्रतिकूल प्रभाव पार्ने अवस्था देखिएको छ । त्यस्तै, संस्थानहरूमा उपयुक्त र नवीनतम प्रविधि तथा चालू पुँजीको अभाव हुनु लगायत संस्थानहरूलाई स्वसक्षमतामा सञ्चालन गर्नु चुनौतीको रूपमा रहेका छ ।

९.२ सार्वजनिक संस्थानहरूको निजीकरणको कार्यान्वयन पक्ष पनि चुनौतीपूर्ण रहेको छ । निजीकरण भैसकेका कतिपय संस्थानहरूमा हिसाब-मिलान र समायोजनको समस्या रहेको छ भने विघटित तथा खारेज गरिएका केही संस्थानहरूको सम्पत्ति व्यवस्थापन गर्न पनि

समस्या रहेको छ। व्यवसायिक दृष्टिले संभाव्य नदेखिएका संस्थानहरू कमशः निजीकरण गर्दै जानु पर्ने कार्य पनि विगत केही समयदेखि अवरुद्ध छ। कर्मचारी संगठन लगायत अन्य कतिपय कारणहरूले गर्दा संस्थानहरूको निजीकरण प्रकृया थप चुनौतीपूर्ण बन्दै गएको छ।

- ९.३ सार्वजनिक संस्थानहरूको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको लागि स्पष्ट नीति र संयन्त्रको अभाव देखिन्छ। सार्वजनिक संस्थानहरूले सञ्चालन गर्ने व्यवसायिक योजना र कार्यक्रमहरूको नियमित अनुगमन तथा मूल्याङ्कन तालुक मन्त्रालयबाट प्रभावकारी रूपमा हुने गरेको छैन। नियमित अनुगमन गर्नुपर्ने मासिक प्रगति, सोको आधारमा संस्थानका प्रमुख तथा सञ्चालकहरूको चयन हुने र नियुक्तिका अवसरमा उनीहरूसँग गर्नुपर्ने कार्य सम्पादन करार हुने गरेको छैन। संस्थान प्रमुखहरूको कार्य सम्पादन मूल्याङ्कनका लागि यथार्थ आधार तयार गर्नुपर्ने आवश्यकता रहेको छ।

१०. उर्जा तथा वन

- १०.१ नवीकरणीय उर्जा प्रविधिको विकासका लागि आर्थिक-भौतिक श्रोतको अभाव, निर्माण तथा कार्यान्वयन चरणमा प्रक्रियागत कठिनाई एवं सार्वजनिक-नीजि साभेदारी अवधारणा अनुरूप अधि बढ्न नसकिने जस्ता चुनौतीहरूको सामना गर्नु पर्ने अवस्था रहेको छ।
- १०.२ विद्युत उत्पादन आयोजना अध्ययन अनुसन्धान एवम् सञ्चालनमा विभिन्न प्रकारका गैर राजनीतिक क्षेत्रबाट अवरोध उत्पन्न हुन जानाले आयोजना सम्पन्न र सञ्चालनमा अपठ्यारो परेको छ।
- १०.३ सामुदायिक ग्रामीण विद्युतीकरण आयोजनामा सामुदायिक संस्थाहरूको प्रस्ताव तथा मागबमोजिम पर्याप्त बजेटका अभाव रहेको छ। ग्रामीणस्तरमा गठित संस्थाहरूसँग टेलिफोन, फ्याक्स, सूचना सम्पर्कको अभावले समन्वय गर्ने कार्यमा बढी समय र श्रोत खर्च हुने गरेको छ। सामुदायिक विद्युतीकरण कार्यको अनुगमन तथा सुपरीवेक्षण गर्न पर्याप्त भौतिक साधनको अभाव रहेको छ।
- १०.४ नेपालले आर्थिक अभावले गर्दा आवश्यक परिमाणमा पेट्रोलियम पदार्थ आयात गर्न नसक्दा पेट्रोलियम पदार्थको आपूर्ति व्यवस्थापन गर्न समस्या भएको छ। त्यस्तै विभिन्न कारणले पटक पटक हुने राजमार्ग बन्द, आन्दोलन, हडताल र चक्काजाम आदिले गर्दा पनि समयमै आयात गरी सर्व सुलभ तरिकाबाट विक्री वितरण गर्न नसकेको हुँदा जनमानसमा असन्तोष बढेको छ।
- १०.५ वन विकास तथा संरक्षणको क्षेत्रमा साधन र स्रोतको कमी रहनु, वन अतिक्रमण हुनु, यससम्बन्धी कार्य राष्ट्रिय प्राथमिकतामा नपर्नु, चोरी कटानी-निकासी बढ्नु र भू-क्षय लगायतका प्राकृतिक प्रकोपबाट वनको क्षति हुनु जस्ता विविध कारणहरूले वन व्यवस्थापन पक्ष चुनौतीपूर्ण हुन गएको छ।

- १०.६ विगतमा भैं वन क्षेत्रमा भएको अतिक्रमण (हालसम्म ८८ हजार हेक्टर अतिक्रमित) र चोरी फडानीको समस्या यथावत रहि आएको छ । नियन्त्रणमा विशेष व्यवस्था गर्दा गर्दै पनि प्रभावकारिता आउन नसकेकोले वन क्षेत्रमा अतिक्रमण बढेर गएको छ ।
- १०.७ ध्वस्त भौतिक संरचनाको पुनः निर्माण हुन नसक्नु, दक्ष जनशक्तिको अभाव रहनु, अध्ययन-अनुसन्धानको कमी हुनु, चोरी शिकार नियन्त्रण गर्न नसकिनु, निकुञ्ज-आरक्ष क्षेत्रको अतिक्रमण हुने क्रम बढ्दै जानु जस्ता विविध कारणहरूले गर्दा राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा संरक्षण क्षेत्रको विकास तथा व्यवस्थापनमा समस्या सिर्जना भएको छ ।

११. यातायात तथा सञ्चार

- ११.१ ज्यादै उच्च प्रविधिको हवाई सुरक्षा सम्बन्धी उपकरणहरू सञ्चालन गर्ने जनशक्ति पेशागत रूपमा अत्यन्त दक्ष हुनुपर्नेमा नेपालमा हवाई सुरक्षा सम्बन्धी जनशक्ति छुट्टै नभई नेपाल प्रहरीको सामान्य जनशक्तिबाट सञ्चालन हुँदै आएकोले तत्सम्बन्धी जनशक्ति विकासका लागि आवश्यक व्यवस्था गर्नु पर्ने चुनौती रहेको छ ।
- ११.२ नेपालको भौगोलिक स्वरूप तथा जटिलताले गर्दा एक मात्र अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलको अपरेशन समय विस्तार गरी बढी भन्दा बढी अन्तर्राष्ट्रिय वायुसेवाहरूलाई आकर्षित गर्ने उद्देश्यले आधुनिक उड्डयन सहायक उपकरण सुविधाहरू जडान गर्नको लागि आवश्यक वित्तीय र प्राविधिक व्यवस्थापन गर्नु आवश्यक छ ।
- ११.३ समष्टिगत रूपमा आवश्यकताअनुसार मर्मत सम्भारको लागि सडक कोष अपर्याप्त रहेको विषय एउटा चुनौतीको रूपमा रहेको छ । आर्थिक वर्ष ०६६/६७ को लक्षित कार्यक्रम र प्रगतिमा केही भिन्नता देखिनुको पछाडि केही स्थानीय निकायहरूलाई उपलब्ध गराइएको रकमको कार्यक्रम नै प्राप्त हुन नसकेको कारणले सडक व्यवस्थापनमा समस्या परेको छ ।
- ११.४ हुलाक सेवामा जनशक्ति व्यवस्थापनको उचित प्रबन्ध हुन नसक्नु तथा अपेक्षित रूपमा सेवा विविधीकरण हुन नसक्नु, मोबाइल टेलिफोनको गुणस्तरमा सुधार नहुनु, रेडियो नेपाल तथा नेपाल टेलिभिजनको प्रसारण पहुँचमा वृद्धि हुन नसक्नु, विद्युतीय सञ्चार माध्यम सञ्चालन गर्न विद्युत् कटौतीले कठिनाई हुनु, सूचना विभागमा निर्मित पोर्टलमा सूचनाहरू अद्यावधिक गर्ने क्रममा सम्बन्धित सरकारी निकायबाट यथासमयमा आवश्यक सूचना उपलब्ध नहुनु तथा चलचित्र विकास शुल्कको उठौतीमा कठिनाई रहनु जस्ता चुनौतीहरू सञ्चार क्षेत्रमा विद्यमान रहेका छन् ।

१२. सामाजिक क्षेत्र

- १२.१ बालविकास केन्द्रका सहयोगी कार्यकर्ताको स्थायित्व नहुनु, समुदायको अपनत्व नहुँदा केन्द्रको व्यवस्थापन कमजोर हुनु, शैक्षिक सामग्रीको अभाव, समन्वयको कमी, अनुगमन तथा मुल्यांकन प्रभावकारी हुन नसक्नु, विद्यालय भौतिक सुधारका कार्यक्रम अन्तर्गत जिल्लास्तरमा विद्यालय छनौटमा ढिलाइ हुनुकासाथै कार्यसम्पन्ताको प्रगति समयमै केन्द्रमा नपठाउनु, निशुल्क शिक्षा सन्दर्भमा गरिवी, बालबालिकाका लागि छात्रवृत्ति उपलब्ध गराउने नीति भए तापनि एकीन तथ्यांकको अभाव, आर्थिक रुपले कमजोर वर्गका विद्यार्थीहरूको आवासीय सुविधा सहितको छात्रवृत्तिको बढ्दो मागलाई सम्बोधन गर्न कठिनाई जस्ता समस्या र चुनौतीहरू शिक्षा क्षेत्रमा रहेका छन् ।
- १२.२ नीतिगत व्यवस्थामा हुने परिवर्तनका कारण उच्च माध्यमिक परिषद्को कामकारवाहीमा असर, निजी र सामुदायिक उच्च माध्यमिक विद्यालयबीच आर्थिक असमानताले गर्दा गुणस्तरीय शिक्षामा प्रभाव, योग्य शिक्षकहरूको अभाव, पाठ्यक्रमको गुणस्तरीयता नहुनु, स्तरीय, मर्यादित एवं परीक्षा सञ्चालनमा चुनौती, शिक्षामा समतामूलक पहुँचको कमी, शिक्षा ऐन, नियम र शिक्षा नियमावली बीचको तालमेल नहुँदा कानुनी समस्या, विद्यालय व्यवस्थापन समितिमा एकरूपता नहुनु एवं समिति र प्राज्ञिक नेतृत्व बीच समन्वय नहुने जस्ता समस्याहरू रहेका छन् ।
- १२.३ उच्च शिक्षा सम्बन्धी स्पष्ट नीतिको अभाव, उच्च शैक्षिक संस्था र विद्यार्थी संख्याको आधारमा सरकारले दिने अनुदान एवं गुणस्तरीय शिक्षामा कमी, भौतिक संरचना, विकास तथा अनुगमन, सुपरीवेक्षण जस्ता कार्यको विकास नहुनु तथा उच्च शिक्षामा कार्यरत जनशक्तिको क्षमता अभिवृद्धि, तालिम एवं व्यवसायिकताको विकास नहुनु जस्ता मुख्य समस्या/चुनौतीहरू रहेका छन् ।
- १२.४ भौगोलिक दृष्टिकोणले कठिन भूगोल भएकोले देशका कुना काप्चाका जनताहरूमा सर्वसुलभ रुपमा स्वास्थ्य सुविधा उपलब्ध गराउने कार्य कठिन एवं चुनौतिपूर्ण रहेको छ । खासगरी दुर्गम भू-भागमा स्वास्थ्य सम्बन्धी सरसफाइको कमी, जनचेतनाको अभाव, रुढीवादी परम्पराले सामान्य समस्यामा हेलचेक्र्याई गरी बस्दा समस्याले भयावह रुप लिने गरेको पाईन्छ । निजी क्षेत्रबाट स्थापित स्वास्थ्य संस्था एवं चिकित्सकहरूलाई नाफामुखी भई शहरी क्षेत्रमा केन्द्रित रहेकोले सेवामुखी भै कार्य गर्न दुर्गम भू-भागमा पठाउने कार्य पनि चुनौतिपूर्ण रहेको छ । साथै सहस्राब्दी विकास लक्ष्य मध्ये एच.आई.भी./एड्स तथा मलेरिया रोग र अन्य रोग विरुद्धको संघर्षमा अपेक्षित उपलब्धि हासिल गर्न सकिएको छैन ।
- १२.५ भौतिक पूर्वाधार निर्माण गर्दा वातावरण असन्तुलन हुने, आवास नीति वमोजिम भवन निर्माण कार्य नहुने, निर्मित पूर्वाधारहरू संरचनाहरूको अद्यावधिक रुपमा मर्मत संभार नहुने, आयोजनाहरू आन्तरिक एवं बाह्र समस्याका कारण समयमै सम्पन्न हुन नसकी Time and cost over run आदि समस्या रहेका छन् ।

१२.६ स्थानीय निकायमा जनप्रतिनिधिहरू नभएको र हाल व्यवस्था भएको दलीय संयन्त्रको काम, कर्तव्य, अधिकार र जवाफदेहीताको दृष्टिले प्रभावकारी हुन नसकेको, सबै गाउँ विकास समितिमा सचिव पदपूर्ति हुन नसक्दा स्थानीय तहमा सेवा प्रवाह र विकास निर्माणको कार्यमा प्रत्यक्ष असर परेको, कार्य बोझका आधारमा दक्ष र पर्याप्त प्राविधिक जनशक्तिको अभाव रहेको, तराई र पूर्वी पहाडका जिल्लाहरूमा सुरक्षा अभावका कारणले विकास निर्माण कार्यमा कठिनाई भएको, स्थानीय निकायमा बजेट सिलिङ तथा मार्गदर्शन समयमै प्राप्त हुन नसक्दा र बजेट वक्तव्यमा उल्लेख भएका निर्देशिका तथा कार्यविधिहरू समयमै स्वीकृत हुन नसक्दा कार्यान्वयनमा बाधा परेको, स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन, २०५५ सँग बाभिएका विभिन्न ऐनहरू संशोधन हुन नसक्दा ऐनको कार्यान्वयनमा अवरोध सिर्जना भएको, स्थानीय निकायहरूमा समयमै आन्तरिक तथा अन्तिम लेखा परीक्षण नहुने र लेखापरीक्षण प्रतिवेदनबाट देखिएको पेशकी र बेरुजुको समयमै जवाफ दिने तथा फर्छ्यौट गर्ने कार्यमा उदासिन रहने प्रवृत्तिले स्थानीय निकायमा बेरुजुको मात्रा बढ्दै गएको छ ।

१. आर्थिक गतिविधि

विश्व अर्थतन्त्र

आर्थिक वृद्धिदर

- १.१ अन्तर्राष्ट्रिय मुद्राकोषले अप्रिल २०११ को विश्व आर्थिक परिदृश्य (World Economic Outlook) मा सन् २०१० मा विश्व उत्पादन ५.० प्रतिशतले वृद्धि भएको उल्लेख गरेको छ। सन् २००९ मा यस्तो वृद्धिदर ऋणात्मक ०.५ प्रतिशत रहेको थियो। सन् २००७-२००९ को आर्थिक मन्दी पछिको विश्व अर्थतन्त्रमा भएको सुधार अपेक्षाभन्दा बढी नै सुदृढ देखिएको, विकसित अर्थतन्त्रहरूमा पहिले सरकारी माग बढेकोमा हाल विस्तारै निजी क्षेत्रको माग पनि बढ्दैगएकोले दोहोरो मन्दी (double-dip) को चिन्ता हटेको छ। विस्तार र सुधारको दर समान नभएपनि कतिपय उदीयमान अर्थतन्त्रहरूमा माग अत्यन्त सुदृढ देखिएको तथा सब सहारा अफ्रिकन मुलुकहरूमा पनि वृद्धि द्रुत र दिगो रहेकोलेसमेत सन् २०१० मा विश्व अर्थतन्त्रको वृद्धि उल्लेखनीय देखिएको हो। यससँगै तेल लगायतका वस्तुहरूको मूल्य बढ्ने प्रवृत्ति देखिएकोले सुधारको प्रक्रियामा जोखिम देखिएको छ। ठुलो मानवीय क्षति हुने गरी जापानमा आएको भूकम्प र सुनामीको समग्र आर्थिक प्रभाव भने सीमितरूपमा मात्रै पर्ने अनुमान गरिएको छ।
- १.२ अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषले सन् २०११ र २०१२ मा विश्वको कुल गार्हस्थ्य उत्पादन वृद्धिदर ४.५ प्रतिशतको हाराहारीमा रहने प्रक्षेपण गरेको छ। यसमा विकसित र उदीयमान अर्थतन्त्रको वृद्धिदर क्रमशः २.५ प्रतिशत र ६.५ प्रतिशतको हाराहारीमा रहने जनाइएको छ। विकसित अर्थतन्त्रहरू विशेषगरी यूरो क्षेत्रमा रियल स्टेट बजारमा अभै शिथिलता रहेको, तेल लगायतका वस्तुहरूको मूल्यमा चाप रहिरहेको एवम् उदीयमान अर्थतन्त्रमा उच्च आर्थिक क्रियाकलाप (overheating) को संकेत देखिएकोले आगामी दुई वर्षको वृद्धिदरमा सन् २०१० को भन्दा सामान्य कमी आउने अनुमान गरिएको छ।

तालिका १ (क) : विश्वको आर्थिक वृद्धिदर

(वार्षिक प्रतिशत परिवर्तन)

	२००८	२००९	२०१०	प्रक्षेपण	
				२०११	२०१२
विश्वको उत्पादन	२.९	-०.५	५.०	४.४	४.५
विकसित अर्थतन्त्रहरू	०.२	-३.४	३.०	२.४	२.६
उदीयमान तथा विकासशील अर्थतन्त्रहरू	६.१	२.७	७.३	६.५	६.५
विकासोन्मुख एसिया	७.७	७.२	९.५	८.४	८.४
मध्य पूर्व तथा उत्तर अफ्रिकी मुलुकहरू	५.१	१.८	३.८	४.१	४.२
मध्य तथा पूर्वी युरोपेली मुलुकहरू	३.२	-३.६	४.२	३.७	४.०

स्रोत: अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोष, विश्व आर्थिक परिदृश्य, अप्रिल २०११।

उपभोक्ता मूल्य

- १.३ विश्व आर्थिक मन्दी पछिको पुनरुत्थान द्रुत गतिमा भएको र विश्वको समग्र मागमा अपेक्षा गरेभन्दा बढी नै विस्तार भएकोले सन् २०१० मा गत वर्षभन्दा मूल्यमा चाप बढी परेको छ। पछिल्लो समयमा मध्यपूर्व तथा उत्तर अफ्रिकन मुलुकहरूमा भएको अशान्तिका कारण तेल तथा खाद्यान्नको मूल्यमा चाप पर्ने देखिएको छ। तसर्थ सन् २०१० मा मूल्यमा रहेको चाप सन् २०११ मा पनि कायमै रहने र सन् २०१२ मा स्थितिमा सामान्य सुधार हुने अनुमान अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषले गरेको छ। विकसित अर्थतन्त्रहरूमा सन् २००९ मा ०.१ प्रतिशतको मुद्रास्फीति रहेकोमा सन् २०१० मा १.६ प्रतिशतले मूल्य वृद्धि भएको छ। सन् २००९ को तुलनामा सन् २०१० मा उदीयमान अर्थतन्त्र, विकासोन्मुख एसिया अफ्रिकन तथा युरोपेली मुलुकहरू सबैमा उपभोक्ता मूल्य वृद्धिदर बढेको छ। सन् २०११ र २०१२ मा पनि यी मुलुकहरूमा मुद्रास्फीति दर सन् २०१० कै हाराहारीमा रहने प्रक्षेपण छ। मुद्रास्फीतिदरको प्रवृत्ति र प्रक्षेपण तालिका १ (ख) मा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका १(ख): उपभोक्ता मूल्यमा आधारित मुद्रास्फीतिदर
(वार्षिक प्रतिशत परिवर्तन)

	२००८	२००९	२०१०	प्रक्षेपण	
				२०११	२०१२
विकसित अर्थतन्त्रहरू	३.४	०.१	१.६	२.२	१.७
उदीयमान तथा विकासशील अर्थतन्त्रहरू	९.२	५.२	६.२	६.९	५.३
विकासोन्मुख एसिया	७.४	३.१	६.०	६.०	४.२
मध्य पूर्व तथा उत्तर अफ्रिकी मुलुकहरू	१३.४	६.५	६.९	१०.०	७.३
मध्य तथा पूर्वी युरोपेली मुलुकहरू	८.०	४.७	५.३	५.१	४.२

स्रोत: अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोष, विश्व आर्थिक परिदृश्य, अप्रिल २०११

कुल यथार्थ गार्हस्थ्य माग

- १.४ सन् २००७-२००९ को विश्व आर्थिक मन्दीको प्रभाव कुल यथार्थ गार्हस्थ्य मागमा परेको देखिन्छ। आर्थिक मन्दीको अवस्थामा उत्पादन घट्ने तथा रोजगारीका अवसरहरू कम हुने भएकोले जनताको आयमा प्रतिकूल प्रभाव पर्न गई उपभोग तथा लगानी दुवैको लागि आन्तरिक तथा वाट्य वस्तु तथा सेवाको माग कम हुन गई कुल मागमा कमी आउँछ र अर्थव्यवस्था थप कुण्ठित हुन्छ। सन् २००९ मा विश्वका अधिकांश मुलुकहरूमा कुल आन्तरिक मागमा कमी आएकोमा सन् २०१० मा यस्तो मागमा वृद्धि भएको छ। सन् २०११ र २०१२ मा पनि कुल आन्तरिक मागको वृद्धिदर धनात्मक एवम् सन् २०१० कै हाराहारीमा रहने अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषको प्रक्षेपण छ। केही विकसित तथा नव औद्योगिक एसियाली अर्थतन्त्रहरूमा कुल मागमा देखिएको प्रवृत्ति तालिका १ (ग) मा दिइएको छ।

तालिका १(ग): कुल आन्तरिक (गार्हस्थ्य) माग
(वार्षिक प्रतिशत परिवर्तन)

	२००८	२००९	२०१०	प्रक्षेपण	
				२०११	२०१२
विकसित अर्थतन्त्रहरू	-०.२	-३.७	२.८	२.०	२.३
संयुक्त राज्य अमेरिका	-१.१	-३.६	३.२	२.४	२.७
यूरो देशहरू	०.४	-३.४	०.९	०.८	१.३
बेलायत	-०.७	-५.५	२.४	०.९	१.६
क्यानडा	२.५	-२.६	५.२	२.८	२.५
नवऔद्योगिक एसियाली अर्थतन्त्रहरू	१.७	-३.२	७.९	४.८	४.३

स्रोत: अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोष, विश्व आर्थिक परिदृश्य, अप्रिल २०११

- १.५ समग्र मागमा हुने वृद्धिबाट आर्थिक क्रियाकलापहरूको गतिशीलतामा विस्तार आउने र यसबाट व्यापार, उत्पादन तथा रोजगारीमासमेत वृद्धि हुनजान्छ। विकसित मुलुकहरू र विशेषगरी नेपाली कामदारहरू कामका लागि जाने प्रमुख गन्तव्य मुलुकहरूमा हुने आर्थिक क्रियाकलापको विस्तारले नेपाली श्रमिकहरूको मागमा वृद्धि हुन जान्छ। सन् २०१० मा बढेको यथार्थ गार्हस्थ्य मागको प्रवृत्ति सन् २०११ र २०१२ मा पनि कायम रहने देखिएको हुँदा नेपाली वस्तुको निर्यात र विप्रेषण आप्रवाहसमेतमा सकारात्मक प्रभाव पर्ने अपेक्षा गर्न सकिन्छ।
- १.६ विश्व वित्तीय सङ्कट पछि विश्व अर्थव्यवस्थामा देखिएको उत्साहजनक सुधार र यथार्थ गार्हस्थ्य मागमा भएको वृद्धिको प्रभाव स्वभाविकरूपमा विश्व व्यापारमा पनि परेको छ। सन् २००९ मा विकसित लगायत उदीयमान तथा विकासशील मुलुकहरूको निर्यात तथा आयातको वृद्धि ऋणात्मक भएकोमा सन् २०१० मा व्यापक सुधार भएको छ। सन् २००९ मा १०.९ प्रतिशतले घटेको विश्व व्यापारको आयतन सन् २०१० मा १२.४ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। निर्यात तथा आयात दुवैमा सन् २०१० मा उल्लेख्य सुधार भएको छ। सोमध्ये उदीयमान र विकासशील राष्ट्रहरूको निर्यात सन् २०१० मा १४.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। सन् २००९ मा यस्तो निर्यात ७.५ प्रतिशतले घटेको थियो। अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषले गरेको प्रक्षेपणअनुसार उदीयमान र विकासशील अर्थतन्त्रहरूको निर्यात सन् २०११ र २०१२ मा क्रमशः ८.८ प्रतिशत र ८.७ प्रतिशतले वृद्धि हुने देखिएको छ। यस्तो वृद्धिदर विकसित अर्थतन्त्रको तुलनामा निकै बढी रहेको देखिन्छ। आयात तर्फ उदीयमान र विकासशील अर्थतन्त्रको आयात सन् २०१० मा १३.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। सन् २०११ र २०१२ मा यस्तो आयातको वृद्धिदर १०.२ प्रतिशत र ९.४ प्रतिशत रहने प्रक्षेपण छ। विश्व व्यापारको प्रवृत्ति र प्रक्षेपण तालिका १(घ) मा देखाइएको छ।

तालिका १(घ): विश्व व्यापार

(वार्षिक प्रतिशत परिवर्तन)

	२००८	२००९	२०१०	प्रक्षेपण	
				२०११	२०१२
विश्वको व्यापार आयतन (वस्तु र सेवा)	२.७	-१०.९	१२.४	७.४	६.९
निर्यात					
विकसित अर्थतन्त्रहरू	१.९	-१२.२	१२.०	६.८	५.९
उदीयमान तथा विकासशील अर्थतन्त्रहरू	४.०	-७.५	१४.५	८.८	८.७
आयात					
विकसित अर्थतन्त्रहरू	०.४	-१२.६	११.२	५.८	५.५
उदीयमान तथा विकासशील अर्थतन्त्रहरू	८.८	-८.३	१३.५	१०.२	९.४

स्रोत: अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोष, विश्व आर्थिक परिदृश्य, अप्रिल २०११

छिमेकी अर्थतन्त्रहरूको आर्थिक वृद्धिदर

- १.७ सन् २०१० मा आर्थिक वृद्धिदरका हिसावले नेपालका अधिकांश छिमेकी देशहरूले उत्साहजनक उपलब्धि हासिल गरेको देखिन्छ। यस क्षेत्रका मुलुकहरूमध्ये नेपाल र पाकिस्तान बाहेक सबै मुलुकहरूको वृद्धिदर ६.० प्रतिशतभन्दा बढी रहेको छ। अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषबाट अप्रिल २०११ मा प्रकाशित विश्व आर्थिक परिदृश्यअनुसार सन् २०१० मा भारतको आर्थिक वृद्धिदर सबैभन्दा उच्च अर्थात् १०.४ प्रतिशत रहेको छ। उक्त वर्ष चीनको वृद्धिदर १०.३ प्रतिशत रहेको थियो। सन् २०११ र २०१२ मा भारत र चीनको आर्थिक वृद्धिदर ८.० प्रतिशत र ९.५ प्रतिशतको हाराहारीमा रहने प्रक्षेपण छ। कोषको प्रक्षेपणअनुसार सन् २०११ र २०१२ मा नेपालको आर्थिक वृद्धिदर क्रमशः ४.५ प्रतिशत र ३.८ प्रतिशत रहने जनाइएको छ।

तालिका १ (ङ) : छिमेकी मुलुकहरूको आर्थिक वृद्धिदर

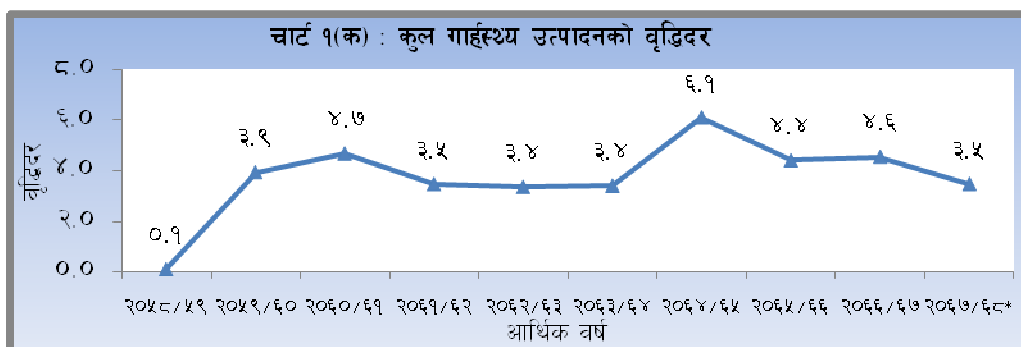
(वार्षिक प्रतिशत परिवर्तन)

	२००८	२००९	२०१०	प्रक्षेपण	
				२०११	२०१२
चीन	९.६	९.२	१०.३	९.६	९.५
अफगानिस्तान	३.६	२०.९	८.२	८.०	७.५
बंगलादेश	६.०	५.८	६.०	६.३	६.६
भुटान	३.०	८.७	६.७	६.५	६.०
भारत	६.२	६.८	१०.४	८.२	७.८
माल्दिभ्स	१२.८	-४.८	८.०	६.०	५.०
पाकिस्तान	१.६	३.४	४.८	२.८	४.०
श्रीलंका	६.०	३.८	९.१	६.९	६.५
नेपाल	६.१	४.४	४.६	४.५	३.८

स्रोत: अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोष, विश्व आर्थिक परिदृश्य, अप्रिल २०११

राष्ट्रिय आर्थिक गतिविधि

१.८ आर्थिक वृद्धिदरका हिसावले आर्थिक वर्ष २०६७/६८ उत्साहजनक नरहने देखिएको छ। चालू वर्ष कुल गार्हस्थ्य उत्पादन ४.५ प्रतिशतले बढ्ने लक्ष्य निर्धारण गरिएकोमा उत्पादकको मूल्यमा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको वृद्धिदर ३.५ प्रतिशत मात्र हुने प्रारम्भिक अनुमान छ। गत वर्ष उत्पादकको मूल्यमा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको वृद्धिदर ४.६ प्रतिशत रहेको संशोधित अनुमान छ। लक्ष्यको तुलनामा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको वृद्धिदर कम हुनुमा गैरकृषि क्षेत्रको आर्थिक गतिविधिमा सुस्तता आएकोले हो। श्रम समस्या, विद्युत आपूर्तिमा कमी, बैंक कर्जा विस्तारमा कमी, विप्रेषण आप्रवाहको वृद्धिदरमा आएको सिथिलता सरकारको बजेट आउनमा भएको ढिलाई जस्ता कारणले गैरकृषि क्षेत्रको आर्थिक क्रियाकलापहरूको विस्तारमा प्रतिकूल प्रभाव पऱ्यो।

* प्रारम्भिक अनुमान

कृषि क्षेत्र

१.९ चालू आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा कृषि क्षेत्रको उत्पादन गत वर्षको तुलनामा ४.१ प्रतिशतले वृद्धि हुने प्रारम्भिक अनुमान रहेको छ। गत आर्थिक वर्ष यस्तो वृद्धिदर १.३ प्रतिशत थियो भने विगत पाँच वर्षको यस उपक्षेत्रको औसत वृद्धिदर ३.० प्रतिशत रहेको छ। चालू वर्ष कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कृषि क्षेत्रको योगदान आर्थिक वर्ष २०५७/५८ को स्थिर मूल्यमा ३४.९ प्रतिशत रहने अनुमान छ। गत वर्ष यस्तो योगदान ३४.७ प्रतिशत रहेको थियो। चालू वर्ष कृषि क्षेत्रको उत्पादनमा सन्तोषजनक सुधार आएकोले कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा यस क्षेत्रको योगदानमा पनि सामान्य वृद्धि हुने देखिएको हो।

१.१० आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा कृषि क्षेत्र अन्तर्गत प्रमुख खाद्यान्न वालीमध्ये धानको उत्पादन ११.० प्रतिशतले बढेर करिब ४४ लाख ६० हजार मेट्रिक टन पुग्ने प्रारम्भिक अनुमान छ। मनसुन लामो समयसम्म सक्रिय रही मौसम अनुकूल रहन गएकोले धानको उत्पादन बढेको हो। चालू वर्ष धान वाली लगाइएको क्षेत्रफल भने १.० प्रतिशतले मात्र बढेको अनुमान छ। त्यसैगरी, अन्य वर्षे खाद्यान्न वाली अन्तर्गत मकैको उत्पादनमा ११.५ प्रतिशतले उच्च वृद्धि भई २० लाख ६७ हजार मेट्रिक टन हुने अनुमान छ। कोदोको उत्पादन १.० प्रतिशतले वृद्धि हुने अनुमान छ।

मत्स्यपालन

१.११ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा मत्स्यपालन क्षेत्र तर्फको उत्पादन अघिल्लो आर्थिक वर्षको तुलनामा ६.८ प्रतिशतले वृद्धि हुने प्रारम्भिक अनुमान छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा यस्तो उत्पादन ३.९ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो। यो उपक्षेत्रको विगत पाँच वर्षको औसत वृद्धिदर ५.३ प्रतिशत रहेको छ।

गैरकृषि क्षेत्र

१.१२ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा गैरकृषि क्षेत्रको वृद्धिदर ३.१ प्रतिशत रहने अनुमान छ। यो वृद्धिदर गत वर्षको ५.४ प्रतिशतको तुलनामा कम रहेको छ। गैरकृषि क्षेत्रको वृद्धिदर कम हुनुमा ऊर्जा संकट र मौद्रिक विस्तारमा आएको सिथिलता वजेट आउनमा भएको ढिलाई मुख्य कारकहरूको रूपमा देखिएको छ। चालू वर्ष गैर कृषि क्षेत्र अन्तर्गत विद्युत, ग्याँस तथा पानी र थोक तथा खुद्रा व्यापार उपक्षेत्र गरी दुई उपक्षेत्रहरूको वृद्धिदर ऋणात्मक (क्रमशः ऋणात्मक ४.० प्रतिशत र ०.२ प्रतिशत) रहने प्रारम्भिक अनुमान छ। वृद्धिदरअनुसार हेर्दा, चालू आर्थिक वर्ष उद्योग, होटल तथा रेष्टुरेण्ट, यातायात, भण्डारण तथा सञ्चार, वित्तीय मध्यस्थता र स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्य उपक्षेत्रहरूको वृद्धिदरमा गत वर्षभन्दा सुधार हुने अनुमान छ भने गैरकृषि क्षेत्र अन्तर्गत अन्य उपक्षेत्रहरूको वृद्धिदरमा गिरावट आउने अनुमान छ।

खानी तथा उत्खनन्

१.१३ गैर कृषि क्षेत्र अन्तर्गतका विभिन्न उपक्षेत्रहरूमध्ये खानी तथा उत्खनन् क्षेत्र अघिल्लो वर्ष ३.१ प्रतिशतले बढेकोमा चालू आर्थिक वर्ष २.१ प्रतिशतले वृद्धि हुने प्रारम्भिक अनुमान रहेको छ। यो उपक्षेत्रको विगत पाँच वर्षको औसत वृद्धिदर २.६ प्रतिशत रहेको देखिन्छ। यस वर्ष गिट्टी, वालुवा निर्यातमा गरिएको नियन्त्रणको असर यस क्षेत्रको उत्पादनमा पर्न गएको देखिन्छ।

उद्योग

१.१४ केही वर्ष अघिदेखि शिथिल रहदै आएको उत्पादनमूलक उद्योग उपक्षेत्रको प्रगति सामान्य रहने अनुमान छ। गत वर्षको तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा यसको उत्पादन १.५ प्रतिशतले बढ्ने प्रारम्भिक अनुमान छ। गत वर्ष यो उपक्षेत्रको उत्पादन वृद्धिदर १.२ प्रतिशत रहेको थियो। औद्योगिक उत्पादन सूचकाङ्कअनुसार तोरीको तेल, चामल, गहुँको पिठो, तयारी पोशाक, ल्युव आयल, पेन्ट्स, औषधि, साबुन, ईटा जस्ता वस्तुहरूको वृद्धिदर सन्तोषजनक भएपनि भटमासको तेल, बिस्कुट, वियर, हल्का पेय पदार्थ, जुट, छाला, कागज तथा कागज जन्य वस्तु, प्लाष्टिक, कक्रिट तथा ह्युम पाईप, फलामे छड, जी. आई. पाईप, बिजुलीको तार जस्ता वस्तुको उत्पादनमा आएको त्रसले यस क्षेत्रको वृद्धिदर सामान्य रहन जाने देखिएको हो। विगत पाँच वर्षको यस उपक्षेत्रको औसत वृद्धिदर अत्यन्त सीमान्त अर्थात् ०.३ प्रतिशत मात्र रह्यो। फलस्वरूप आर्थिक वर्ष २०५७/५८ मा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा यस उपक्षेत्रको योगदान ९.० प्रतिशत रहेकोमा यसमा न्हास आई आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा २०५७/५८ को स्थिर मूल्यमा ६.५ प्रतिशतमा झरेको छ।

विद्युत ग्याँस तथा पानी

१.१५ यस उपक्षेत्रको उत्पादन अघिल्लो आर्थिक वर्षको तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा ४.० प्रतिशतले ह्रास हुने प्रारम्भिक अनुमान छ। गत वर्ष यस उपक्षेत्रको उत्पादन ५.४ प्रतिशतले बढेको थियो। विगत पाँच वर्षमा यस उपक्षेत्रले २.४ प्रतिशतको औसत वृद्धिदर हासिल गरेतापनि कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा यसको योगदान बढ्न सकेको छैन।

निर्माण क्षेत्र

१.१६ यस उपक्षेत्रको वृद्धिदर गत आर्थिक वर्षको ५.० प्रतिशतको तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा ३.३ प्रतिशत रहने अनुमान रहेको छ। चालू वर्ष बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट आवासीय तथा व्यापारिक घर, भवन निर्माण कर्जामा अपनाइएको सावधानी, कर्जाको व्याजदरमा भएको वृद्धि एवम् सरकारको पुँजीगत खर्चमा पनि सन्तोषजनक वृद्धि हुन नसकेकोले गत वर्षभन्दा निर्माण उपक्षेत्रको वृद्धिदरमा कमी आउने देखिएको हो। यो उपक्षेत्रको विगत पाँच वर्षको औसत वृद्धिदर ३.४ प्रतिशत रहेको छ। कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा यस उपक्षेत्रले औसत ६.० प्रतिशत योगदान पुऱ्याएको छ।

थोक तथा खुद्रा व्यापार

१.१७ चालू आर्थिक वर्षमा यस उपक्षेत्रको वृद्धिदर ०.२ प्रतिशतले घट्ने अनुमान छ। गत वर्ष यस्तो वृद्धिदर ६.७ प्रतिशत रहेको थियो। चालू वर्ष आयात व्यापार वृद्धिदरमा उल्लेख्य कमी आएकोले सो को प्रभाव यस उपक्षेत्रमा पर्न जाने देखिएको हो। गैरकृषि क्षेत्रका विभिन्न उपक्षेत्रहरूमध्ये यस उपक्षेत्रको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा योगदान सबैभन्दा बढी रहेतापनि विगत पाँच वर्षको औसत वृद्धिदर भने २.१ प्रतिशत मात्र रहेको छ।

होटल र रेष्टुरेन्ट

१.१८ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा यस उपक्षेत्रको उत्पादनमा ७.४ प्रतिशतको सन्तोषजनक वृद्धि हुने प्रारम्भिक अनुमान छ। गत वर्ष यस्तो वृद्धिदर ७.२ प्रतिशत रहेको थियो। विगत केही वर्षदेखि शान्ति सुरक्षामा तुलनात्मक सुधार भएको एवम् बन्द हडतालमा पनि कमी आई पर्यटन क्षेत्रमा सन्तोषजनक सुधार हुँदै आएकोले यसको सकारात्मक प्रभाव गार्हस्थ्य उत्पादनको होटल तथा रेष्टुरेन्ट उपक्षेत्रमा पर्न गएको हो। यो उपक्षेत्रले विगत ५ वर्षमा ५.५ प्रतिशतको औसत वृद्धिदर हासिल गरेको भएतापनि कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा योगदान २.० प्रतिशत भन्दा कम छ।

यातायात, सञ्चार तथा भण्डारण

१.१९ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा यस उपक्षेत्रको गार्हस्थ्य उत्पादनको वृद्धिदर ७.१ प्रतिशत रहने प्रारम्भिक अनुमान छ। गत वर्ष पनि यस उपक्षेत्रले सन्तोषजनक (अर्थात् ६.१ प्रतिशत) वृद्धिदर हासिल गरेको थियो। बन्द हडतालको कमीको कारणले गर्दा यस वर्षको वृद्धिदर अघिल्लो वर्षभन्दा बढ्ने देखिएको हो। यो उपक्षेत्रले विगत पाँच वर्षमा औसत ६.९ प्रतिशतको उल्लेख्य वृद्धिदर हासिल गरेको छ भने कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा औसत ९.१ प्रतिशत योगदान पुऱ्याएको छ।

वित्तीय मध्यस्थता

१.२० चालू आर्थिक वर्षमा यस उपक्षेत्रको उत्पादन वृद्धिदर ३.९ प्रतिशत रहने अनुमान छ। गत वर्ष यस उपक्षेत्रले २.८ प्रतिशत वृद्धिदर हासिल गर्न सकेको थियो। वित्तीय मध्यस्थता उपक्षेत्रको विगत पाँच वर्षको औसत वृद्धिदर ५.९ प्रतिशत रहेको देखिन्छ। देशको आर्थिक वृद्धिमा यो उपक्षेत्रको प्रत्यक्ष/अप्रत्यक्ष योगदान महत्वपूर्ण रहदै आएको छ।

रियलस्टेट, भाडा तथा व्यावसायिक सेवाहरू

१.२१ चालू आर्थिक वर्षमा यस उपक्षेत्रको उत्पादन २.६ प्रतिशतले वृद्धि हुने अनुमान छ। गत वर्ष यो उपक्षेत्रले ३.६ प्रतिशतको वृद्धिदर हासिल गरेको थियो। घर जग्गा क्षेत्रमा हुनसक्ने अस्वभाविक मूल्य वृद्धि र कारोबारलाई व्यवस्थित गर्न नेपाल सरकार र नेपाल राष्ट्र बैंकले लिएको यस क्षेत्र सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्थाका कारण यस उपक्षेत्रको वृद्धिदरमा सामान्य कमी आउने देखिएको हो। यो उपक्षेत्रले विगत पाँच वर्षमा ६.१ प्रतिशतको औसत वृद्धिदर हासिल गरेको छ भने कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा पनि औसत ८.२ प्रतिशत योगदान पुऱ्याएको छ।

सार्वजनिक प्रशासन र रक्षा

१.२२ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा सार्वजनिक प्रशासन र रक्षा उपक्षेत्रको उत्पादन वृद्धिदर ३.० प्रतिशत रहने प्रारम्भिक अनुमान छ। गत वर्ष यस्तो वृद्धिदर ४.४ प्रतिशत थियो। केन्द्रीय सरकारको सार्वजनिक प्रशासन र रक्षामा गरिएको बजेट तथा खर्चको आधारमा तयार गरिएको अनुमानअनुसार यस उपक्षेत्रको वृद्धिदर गत वर्षभन्दा कम हुने देखिएको हो। त्यस्तै विगत पाँच वर्षको यो उपक्षेत्रको वृद्धिदर औसतमा ३.३ प्रतिशत रहेको छ।

शिक्षा

१.२३ चालू आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा यस उपक्षेत्रको उत्पादन वृद्धिदर २.९ प्रतिशत हुने अनुमान छ। गत आर्थिक वर्षमा यस उपक्षेत्रले ७.३ प्रतिशतको वृद्धि हासिल गरेको तुलनामा चालू आर्थिक वर्षमा कमी आउने देखिएको छ। सरकारको शिक्षा क्षेत्रमा भएको खर्च तथा निजी तथा गैर सरकारी क्षेत्रमा भएको शैक्षिक गतिविधिहरूमा भएको परिवर्तनको सूचकका आधारमा उक्त अनुमान गरिएको हो। यो उपक्षेत्रको विगत पाँच वर्षको उपलब्धि उत्साहजनक अर्थात् ६.९ प्रतिशतको औसत वृद्धिदर हासिल गरेको छ भने अर्कोतिर कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा औसत ६.३ प्रतिशत योगदान पुऱ्याएको छ।

स्वास्थ्य र सामाजिक कार्य

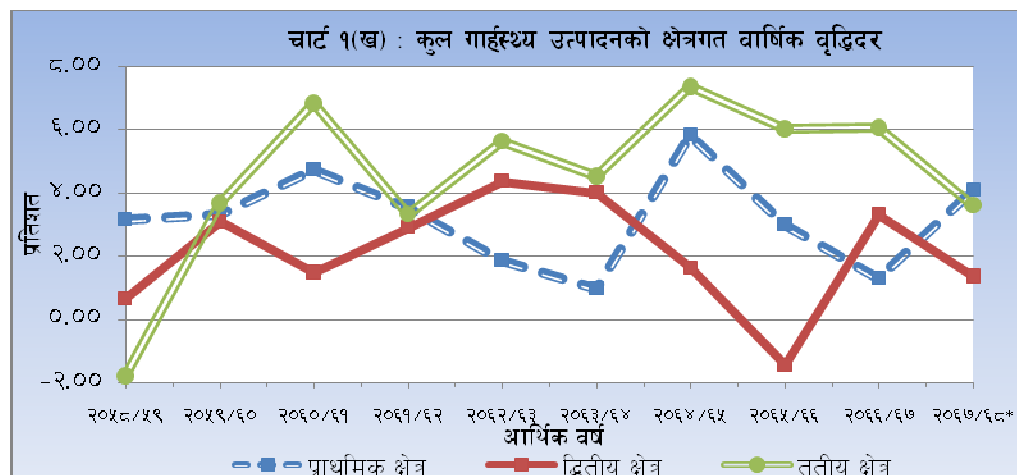
१.२४ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा यस उपक्षेत्रको उत्पादन ५.९ प्रतिशतले बढ्ने अनुमान छ। गत आर्थिक वर्षमा यस्तो वृद्धिदर ४.३ प्रतिशत थियो। सरकारको स्वास्थ्य क्षेत्रका लागि तर्जुमा गरिएको बजेट र खर्चको आधार र निजी स्वास्थ्य सेवाको कारोबार बढेको कारणले गर्दा यो उपक्षेत्रको उत्पादन बढ्ने अनुमान गरिएको हो। विगत पाँच वर्षको यस क्षेत्रको औसत उत्पादन वृद्धिदर ६.९ प्रतिशत रहेको छ।

अन्य सामुदायिक, सामाजिक तथा व्यक्तिगत सेवाहरू

१.२५ चालू आर्थिक वर्ष यस उपक्षेत्रको उत्पादन वृद्धिदर कुल गार्हस्थ्य उत्पादनका अन्य उपक्षेत्रकोभन्दा उच्च अर्थात् ८.६ प्रतिशत रहने प्रारम्भिक अनुमान रहेको छ। गत वर्ष यो उपक्षेत्रले ११.८ प्रतिशतको उच्च वृद्धि हासिल गरेको थियो। यस उपक्षेत्र अन्तर्गत सरकारले प्रदान गर्ने सामुदायिक सेवा तथा अन्य सामाजिक र व्यावसायिक सेवाहरू पर्दछन्। यो उपक्षेत्रले विगत पाँच वर्षमा सबैभन्दा बढी (औसत १२.४ प्रतिशत) वृद्धिदर हासिल गर्न सक्षम भएको छ।

क्षेत्रगत विवरण

१.२६ कुल गार्हस्थ्य उत्पादनलाई प्राथमिक, द्वितीय र तृतीय गरी तीन मुख्य क्षेत्रहरूमा विभाजन गरी विश्लेषण गर्दा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा प्राथमिक क्षेत्र (कृषि तथा वन, मत्स्यपालन र खानी तथा उत्खनन) को उत्पादन वृद्धिदर पछिल्ला तीन वर्षहरूको भन्दा उच्च रहने अनुमान छ। यस क्षेत्रको वृद्धिदर गत वर्ष १.३ प्रतिशत रहेकोमा चालू आर्थिक वर्षमा ४.१ प्रतिशत रहने अनुमान छ। त्यसैगरी, आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा द्वितीय क्षेत्र (औद्योगिक उत्पादन, विद्युत, ग्यास तथा पानी र निर्माण) को उत्पादन वृद्धिदर १.४ प्रतिशत रहने अनुमान छ। गत आर्थिक वर्षमा यो क्षेत्रको उत्पादन ३.३ प्रतिशतले बढेको थियो। त्यसैगरी, तृतीय क्षेत्र अन्तर्गतका सेवासँग सम्बन्धित उपक्षेत्रहरूको समग्र वृद्धिदर ३.६ प्रतिशत रहने अनुमान छ। गत आर्थिक वर्षमा यो क्षेत्रले ६.० प्रतिशतको सन्तोषजनक वृद्धिदर हासिल गरेको थियो।

* प्रारम्भिक अनुमान

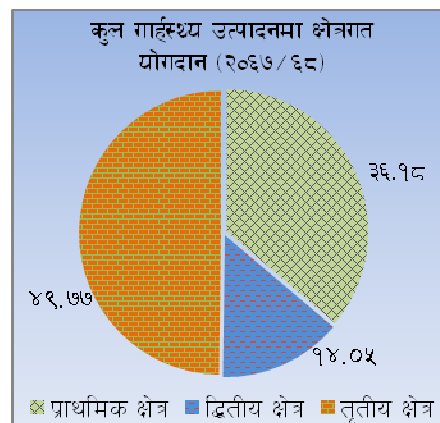
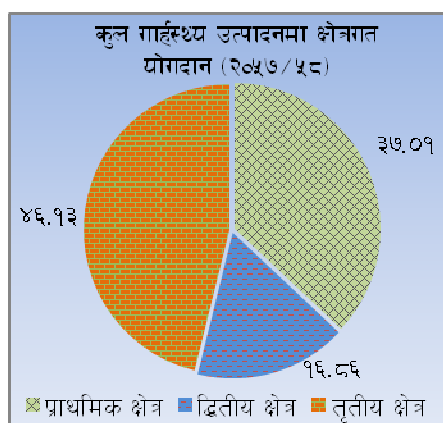
कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको संरचना

१.२७ नेपाली अर्थतन्त्रको संरचनामा क्रमिक परिवर्तन हुँदै आइरहेको छ। खासगरी कृषि र उद्योग क्षेत्रको योगदान घट्ने र सेवा क्षेत्रको योगदान बढ्दै जाने प्रवृत्ति देखिएको छ। कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको पछिल्लो स्थिति अवलोकन गर्दा प्रचलित मूल्यमा आर्थिक वर्ष

२०५७/५८ मा कुल मूल्य अभिवृद्धिमा प्राथमिक क्षेत्र (कृषि तथा वन, मत्स्यपालन र खानी तथा उत्खनन) को योगदान ३७.० प्रतिशत रहेकोमा २०६७/६८ मा १.८ प्रतिशत विन्दुले घटी ३६.२ प्रतिशतमा झर्ने अनुमान छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा यस्तो योगदान ३५.५ प्रतिशत रहेको थियो। चालू वर्ष कृषि क्षेत्रको उत्पादनमा सुधार भएकोले यस क्षेत्रको योगदानमा पनि गत वर्षभन्दा सामान्य वृद्धि हुने भएको हो।

१.२८ कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा उत्पादनमूलक उद्योग, विद्युत, ग्यास तथा पानी र निर्माण सम्मिलित द्वितीय क्षेत्र (जसलाई उद्योग समूह पनि भनिन्छ) को योगदान २०५७/५८ को तुलनामा २.८ प्रतिशत विन्दुले घटी २०६७/६८ मा १४.१ प्रतिशत मात्र रहने अनुमान छ। यसको मुख्य कारण यस अवधिमा उत्पादनमूलक उद्योगको योगदानमा करिब ३.० प्रतिशत विन्दुको कमी आई २०६७/६८ मा ६.१ प्रतिशतमा झरेकोले हो।

१.२९ कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा व्यापार, होटल, यातायात, सञ्चार तथा भण्डारण; वित्तीय मध्यस्थता; घरजग्गाको कारोबार; सार्वजनिक प्रशासन र रक्षा; शिक्षा, स्वास्थ्य, र अरु सामुदायिक, सामाजिक तथा व्यक्तिगत सेवा समावेश भएको सेवा वा अन्य (Tertiary) क्षेत्रको योगदान भने ३.६ प्रतिशत विन्दुले बढी २०६७/६८ मा ४९.८ प्रतिशत पुग्ने अनुमान गरिएको छ। तर चालू वर्षमा यस्तो योगदान विगत चार वर्षकोभन्दा सामान्य कमी हुने देखिएको छ। यी उपक्षेत्रहरूमध्ये यातायात, सार्वजनिक प्रशासन, शिक्षा तथा अन्य सामुदायिक सेवा क्षेत्रहरूको योगदानमा वृद्धि भएकोले कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा सेवा क्षेत्रको योगदान बढेर गएको हो।

१.३० औद्योगिक वर्गिकरणअनुसारको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनलाई कृषि क्षेत्र र गैर कृषि क्षेत्र गरी दुई भागमा वर्गिकरण गरी विश्लेषण गर्दा प्रचलित मूल्यमा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा कृषि क्षेत्रको अंश ३५.७ प्रतिशत र गैर कृषि क्षेत्रको अंश ६४.३ प्रतिशत रहने अनुमान छ। समग्रमा हेर्दा विगत १०/११ वर्षमा कृषि क्षेत्रको अंश करिब १.० प्रतिशत विन्दुले घटेको देखिन्छ। यस अवधिमा कृषि क्षेत्रको अंश आर्थिक वर्ष २०६४/६५ मा सबभन्दा कम अर्थात् ३१.७ प्रतिशतसम्म झरेको थियो। चालू आर्थिक वर्षमा अघिल्लो

वर्षको तुलनामा यस्तो अंशमा सामान्य वृद्धि भएको छ। कृषि उत्पादनमा भएको वृद्धिले यस्को योगदानमासमेत सुधार भएको हो। गैर कृषि क्षेत्र अन्तर्गतका विभिन्न उपक्षेत्रहरूको योगदानमा गत वर्षभन्दा खासै परिवर्तन भएको देखिँदैन। आर्थिक वर्ष २०५७/५८ र २०६७/६८ मा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा प्राथमिक, द्वितीय र तृतीय क्षेत्रको योगदानलाई तुलनात्मकरूपमा माथिको चार्टमा प्रस्तुत गरिएको छ।

उपभोग

- १.३१ खर्च तर्फबाट कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको विश्लेषण गर्दा आर्थिक वर्ष २०५७/५८ देखि २०६७/६८ बीचको अवधिमा कुल उपभोग खर्च कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको ८८.३ प्रतिशतबाट ५.० प्रतिशत विन्दुले बढेर ९३.३ प्रतिशत र कुल स्थिर पुँजी निर्माणको अंश १९.२ प्रतिशतबाट १.२ प्रतिशत विन्दुले घटेर १८.० प्रतिशतमा झरेको छ। कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको अंशको रूपमा वस्तु तथा सेवाको खुद निर्यात (निर्यातबाट आयात घटाउदा बाँकी रहेको रकम) २०५७/५८ को ऋणात्मक १०.७ प्रतिशतबाट करिब दुई गुणाले बढेर आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा ऋणात्मक २३.६ प्रतिशत पुग्ने अनुमान छ।
- १.३२ उपभोगतर्फ आर्थिक वर्ष २०५७/५८ देखि चालू वर्षसम्मको अवधिमा प्रचलित मूल्यमा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा निजी क्षेत्रको उपभोग अंश २.६ प्रतिशत विन्दुले बढेर ८१.६ प्रतिशत पुगेको छ भने सरकारी उपभोगको अंश करिब २.० प्रतिशत विन्दुले बढेर १०.२ प्रतिशत पुगेको छ। चालू आर्थिक वर्ष कुल उपभोग खर्चमा निजी र सरकारी उपभोगको अंश क्रमशः ८७.५ प्रतिशत र १०.९ प्रतिशत छ भने बाँकी गैर नाफामूलक संस्थाहरूको उपभोग रहेको छ। यस वर्ष कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा घरायसी तर्फको उपभोग खर्चको अंश गत वर्षभन्दा १.० प्रतिशत विन्दुले बढेर ८६.६ प्रतिशत पुगेको छ। बढ्दो रेमिट्यान्स आप्रवाह तथा मूल्य वृद्धिका कारणले यस्तो उपभोग खर्च बढ्दै गएको हो।
- १.३३ त्यसैगरी, आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कुल लगानीको अंश ३०.२ प्रतिशत पुग्ने अनुमान छ। सोमध्ये कुल स्थिर पुँजी निर्माणको अंश १८.० प्रतिशत र मौज्जात परिवर्तन (तथ्याङ्कीय वृद्धिसमेत) को अंश १२.२ प्रतिशत रहेको छ। कुल स्थिर पुँजी निर्माणमा निजी क्षेत्रको अंश ७८.८ प्रतिशत र सरकारी क्षेत्रको अंश २१.२ प्रतिशत रहेको छ।
- १.३४ कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको नयाँ श्रृंखला प्रकाशन गरेदेखि आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को अवधिमा वस्तु तथा सेवा आयातको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अंश १.० प्रतिशत विन्दुले घटेर ३२.२ प्रतिशतमा झरेको छ। अघिल्लो वर्षको तुलनामा भने यस्तो अनुपात करिब ५.० प्रतिशत विन्दुले कमी हो। त्यसैगरी, वस्तु तथा सेवा निर्यातको अंश २२.६ प्रतिशतबाट करिब १४.० प्रतिशत विन्दुले घटी ८.७ प्रतिशतमा झर्ने अनुमान छ। अघिल्लो वर्षको तुलनामा यस्तो अनुपात करिब १.० प्रतिशत विन्दुले कम हो।
- १.३५ २०५७/५८ को मूल्यमा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा गत वर्षको तुलनामा कुल उपभोग ५.४ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ६ खर्ब ५३ अर्ब पुग्ने अनुमान रहेको छ। सोमध्ये सरकारी क्षेत्रको उपभोग १०.६ प्रतिशत र निजी क्षेत्रको उपभोग ४.९ प्रतिशतले बढ्ने अनुमान

छ। अधिल्लो आर्थिक वर्ष कुल उपभोग रू. ६ खर्व २० अर्व रहेको थियो। कुल उपभोगमध्ये सरकारी उपभोगको अंश आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा गत वर्षको १०.१ प्रतिशत भन्दा सामान्य वृद्धि भई १०.६ प्रतिशत पुग्ने अनुमान छ। निजी क्षेत्रको उपभोगको स्वरूप हेर्दा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा खाद्य उपभोगको अंश ५४.० प्रतिशत, गैर खाद्यको ३१.६ प्रतिशत र सेवाको १४.४ प्रतिशत रहने अनुमान छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा निजी क्षेत्रको कुल उपभोगमा खाद्य पदार्थ, गैर खाद्य पदार्थ र सेवाको अंश क्रमशः ५५.० प्रतिशत, ३१.३ प्रतिशत र १३.७ प्रतिशत थियो। विगत दुई वर्षमा निजी क्षेत्रको उपभोगको स्वरूपमा खासै परिवर्तन नभएको र कुल उपभोगमा खाद्यको नै अत्याधिक बाहुल्यता रहेको देखिन्छ।

बचत

- १.३६ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा प्रचलित मूल्यमा कुल गार्हस्थ्य बचत ३.५ प्रतिशतले वृद्धि भई रू.८९ अर्व ६४ करोड पुग्ने अनुमान छ। अधिल्लो वर्ष कुल गार्हस्थ्य बचत ६.९ प्रतिशतले घटेको थियो। बचतको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात गत वर्ष ७.४ प्रतिशत रहेकोमा चालू वर्ष यसमा कमी आई ६.७ प्रतिशतमा सीमित हुने अनुमान छ। उपभोग खर्च उच्च रहेकोले चालू आर्थिक वर्षमा बचत दर घटेको हो। कुल गार्हस्थ्य बचतको यो दर विगत एघार वर्षकै न्यून हो। यसैगरी, आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा कुल राष्ट्रिय बचतको वृद्धिदर १०.१ प्रतिशत रहने अनुमान छ भने कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात ३०.९ प्रतिशत रहने अनुमान छ। चालू वर्षको कुल राष्ट्रिय बचतको दर विगत चार वर्षकै न्यून हो।

पुँजी निर्माण

- १.३७ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा प्रचलित मूल्यमा कुल पुँजी निर्माण ०.९ प्रतिशतले घट्ने तथा कुल स्थिर पुँजी निर्माण २.५ प्रतिशतले बढ्ने अनुमान छ। कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँग कुल पुँजी निर्माण र कुल स्थिर निर्माणको अनुपात क्रमशः ३०.२ प्रतिशत र १८.० प्रतिशत हुने प्रारम्भिक अनुमान छ। अधिल्लो वर्ष यस्तो अनुपात क्रमशः ३५.० प्रतिशत र २०.२ प्रतिशत रहेको थियो।
- १.३८ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा स्थिर मूल्यको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको अनुपातमा कुल पुँजी निर्माण र कुल स्थिर पुँजी निर्माण क्रमशः २४.० प्रतिशत र १६.२ प्रतिशत रहने अनुमान छ। गत वर्षको तुलनामा कुल स्थिर पुँजी निर्माणको अंश २.५ प्रतिशत विन्दुले कमी हो। स्थिर मूल्यमा यस्तो पुँजी निर्माणको वृद्धिदरमा उल्लेख्य (१०.४ प्रतिशत) कमी आउने अनुमान छ। गत वर्ष ५.३ प्रतिशतले वृद्धि भएको कुल स्थिर पुँजी निर्माण कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको अनुपातमा १८.७ प्रतिशत रहेको थियो। कुल पुँजी निर्माणमा स्थिर पुँजी निर्माणको अंश आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा ६७.५ प्रतिशत र मौज्जात परिवर्तन (तथ्याङ्कीय त्रुटीसमेत) ३२.५ प्रतिशत रहेको देखिन्छ। स्थिर मूल्यमा मौज्जात परिवर्तनको अंश कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको ७.८ प्रतिशत हुने अनुमान छ। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा कुल स्थिर पुँजी निर्माणमध्ये सरकारी क्षेत्रको अंश २१.२ प्रतिशत र

निजी क्षेत्रको अंश ७८.८ प्रतिशत रहने अनुमान छ। अधिल्लो आर्थिक वर्षमा यस्तो अंश २१.८ प्रतिशत र निजी क्षेत्रको अंश ७८.२ प्रतिशत थियो। यसरी चालू आर्थिक वर्षमा स्थिर पुँजी निर्माणमा सरकारी क्षेत्रको सहभागितामा सामान्य कमी आउने देखिन्छ।

वस्तु तथा सेवाको खुद निर्यात

- १.३९ प्रचलित मूल्यमा चालू वर्षको कुल वस्तु तथा सेवा आयातको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात ३२.२ प्रतिशत रहेको छ। यस्तो अनुपात गत वर्ष ३७.४ प्रतिशत रहेको थियो। वस्तु तथा सेवाको कुल निर्यात आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको हालसम्मकै न्यून अर्थात् ८.७ प्रतिशत रहेको छ। आयात व्यापारमा आएको गिरावटका कारण वस्तु तथा सेवाको खुद निर्यातको घाटा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको २३.६ प्रतिशतमा भर्ने अनुमान छ। गत वर्ष यस्तो घाटा गार्हस्थ्य उत्पादनको २७.७ प्रतिशत रहेको थियो।
- १.४० आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा स्थिर मूल्यमा वस्तु तथा सेवाको आयात रू. २ खर्व ३६ अर्ब १२ करोड भएको अनुमान छ भने निर्यात रू. ६७ अर्ब ७१ करोड हुने अनुमान छ। फलस्वरूप चालू वर्ष स्थिर मूल्यमा व्यापार घाटा रू. १ खर्व ६८ अर्ब ४१ करोड पुग्ने देखिन्छ। केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागका अनुसार गत वर्ष स्थिर मूल्यमा ५५.९ प्रतिशतले वृद्धि भएको व्यापार घाटा समीक्षा अवधिमा ३.६ प्रतिशतले घट्ने भएको छ। आर्थिक वर्ष २०५७/५८ को स्थिर मूल्यमा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा निर्यात, आयात र व्यापार घाटाको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात क्रमशः १०.६ प्रतिशत, ३७.० प्रतिशत र २६.४ प्रतिशत हुन आउँछ। गत वर्ष यस्तो अनुपात क्रमशः ११.४ प्रतिशत, ३९.७ प्रतिशत र २८.३ प्रतिशत रहेको थियो।

कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आम्दानी

- १.४१ विगत केही वर्ष यता नेपालको अर्थतन्त्रमा विप्रेषण आप्रवाह निरन्तररूपमा बढिरहेको छ। तसर्थ, नेपालको खर्चयोग्य आम्दानी पनि निरन्तर बढिरहेको छ। स्वदेश भित्र खर्चका लागि उपलब्ध हुने कुल स्रोतलाई नै कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आम्दानी भनिन्छ। प्रचलित मूल्यमा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा कुल गार्हस्थ्य उत्पादन १४.९ प्रतिशत र कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आम्दानी १४.३ प्रतिशतले बढ्ने अनुमान छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा कुल गार्हस्थ्य उत्पादन १८.६ प्रतिशत र कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आम्दानी १७.२ प्रतिशतले बढेको थियो। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को कुल राष्ट्रिय खर्च योग्य आम्दानी कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको १२४.३ प्रतिशत हुन आउँछ।
- १.४२ कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आम्दानीलाई आधार मानी हेर्दा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा कुल उपभोग अनुपात ७५.१ प्रतिशत र कुल राष्ट्रिय बचत २४.९ प्रतिशत हुन आउँछ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा यस्तो अनुपात क्रमशः ७४.१ प्रतिशत र २५.९ प्रतिशत थियो। वार्षिक वृद्धिदरको प्रवृत्ति हेर्दा २०६७/६८ मा कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आम्दानी, उपभोग र राष्ट्रिय बचत सबैको वृद्धिदर अधिल्लो वर्षभन्दा कम हुने अनुमान छ। कुल

खर्चयोग्य आम्दानीको वृद्धिदर भन्दा कुल उपभोगको वृद्धिदर उच्च भएकाले बचतको वृद्धिदर भन्ने कम हुने अनुमान छ ।

- १.४३ राष्ट्रिय लेखा तथ्याङ्कबाट राष्ट्रिय उत्पादनमा संलग्न विभिन्न क्षेत्रमा कुल आम्दानीको वितरणको स्थिति पनि हेर्न सकिन्छ । यस दृष्टिकोणबाट हेर्दा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रचलित मूल्यको कुल राष्ट्रिय खर्च योग्य आम्दानीको २८.७ प्रतिशत कामदारले तलब भत्ता, ४४.२ प्रतिशत व्यावसायीले कुल नाफा वा मिश्रित आय, ७.६ प्रतिशत अनुदान बाहेकको कर, खुद ट्रान्सफर आय १९.१ प्रतिशत र बाँकी नगन्यरूपमा साधनको आय (net factor income) बाट प्राप्त हुने देखिन्छ । आर्थिक वर्ष २०५७/५८ को कुल राष्ट्रिय खर्च योग्य आम्दानीमध्ये कामदारको तलब ३९.१ प्रतिशत र व्यवसायीको आय ४२.२ प्रतिशत र ट्रान्सफर आय १२.९ प्रतिशत थियो । यसरी ११ वर्षको अवधिमा कुल आम्दानीमा कामदारको अंश घटेको छ भने व्यवसायीको आय र ट्रान्सफर आयको अंश बढेको छ ।

२. सार्वजनिक वित्त

सरकारी वित्तको स्वरूप

२.१ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा नेपाल सरकारको कुल खर्च रू. २ खर्ब ५९ अर्ब ६९ करोड रहेको थियो । यसमध्ये चालू खर्च ५८.२ प्रतिशत रह्यो भने पुँजीगत खर्च ३४.७ प्रतिशत र साँवा भुक्तानी वापतको खर्च ७.१ प्रतिशत थियो । विगतका वर्षहरूको खर्चको प्रवृत्ति हेर्दा आर्थिक वर्ष २०५८/५९ देखि आर्थिक वर्ष २०६२/६३ सम्म कुल खर्चमा चालू खर्चको अंश ६० देखि ६२ प्रतिशतको हाराहारीमा रहेकोमा त्यसपछिका वर्षहरूमा यसको अनुपातमा केही ह्रास भएको देखिन्छ । खर्चको दृष्टिले यो सकारात्मक पक्ष हो । कुल खर्चमा पुँजीगत खर्चको अंश आर्थिक वर्ष २०५९/६० देखि आर्थिक वर्ष २०६२/६३ सम्मको अवधिमा २६ प्रतिशतको हाराहारीमा रहेकोमा त्यसपछिका वर्षहरूमा सुधारोन्मुख प्रवृत्ति देखिएको छ । त्यस्तै, राजस्व परिचालनबाट आर्थिक वर्ष २०५९/६० देखि आर्थिक वर्ष २०६६/६७ सम्म ६३ प्रतिशतदेखि करिब ७० प्रतिशतसम्म कुल खर्च धानिने गरेको पाइन्छ । यो अवधिमा कुल राजस्व औसत १८.५ प्रतिशतले बढेको देखिन्छ, भने कुल खर्चको औसत वृद्धिदर १७.८ प्रतिशत रहेको देखिन्छ ।

तालिका २ (क) : कुल सरकारी खर्चसँग सरकारी वित्तका शीर्षकहरूको अनुपात

(प्रतिशतमा)

विवरण	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७
खर्च	१००.०	१००.०	१००.०	१००.०	१००.०	१००.०	१००.०	१००.०
चालू खर्च	६२.०	६२.१	६०.१	६०.४	५७.७	५६.७	५८.२	५८.२
पुँजीगत खर्च	२६.६	२५.८	२६.७	२६.७	२९.७	३३.२	३३.३	३४.७
साँवा भुक्तानी खर्च	११.४	१२.१	१३.२	१२.९	१२.५	१०.२	८.६	७.१
सरकारी आय	८०.४	८२.३	८२.४	७७.७	७७.५	७९.३	७७.३	८४.१
राजस्व	६६.९	६९.७	६८.४	६५.२	६५.७	६६.७	६५.३	६९.३
वैदेशिक अनुदान	१३.५	१२.६	१४.०	१२.५	११.८	१२.६	१२.०	१४.८
बचत (-)/न्यून (-)	-१९.६	-१७.७	-१७.६	-२२.३	-२२.५	-२०.७	-२२.७	-१५.९
वैदेशिक ऋण	५.४	८.५	९.०	७.४	७.५	५.६	४.५	४.३
आन्तरिक ऋण	१०.६	६.३	८.७	१०.७	१३.४	१२.७	८.४	११.५
मौज्दात परिवर्तन (-) बचत	३.६	२.९	-०.२	४.३	१.६	२.४	९.८	०.०२

स्रोत : महालेखा नियन्त्रकको कार्यालय ।

- २.२ आर्थिक वर्ष २०५९/६० देखि आर्थिक वर्ष २०६५/६६ सम्मको अवधिमा न्यून वित्त औसत १६.० प्रतिशतको दरले बढेको देखिन्छ। यसै अवधिमा कुल खर्चमा न्यून वित्तको अंश भने आर्थिक वर्ष २०५९/६० को १९.६ प्रतिशतबाट क्रमिकरूपमा घट्दै आर्थिक वर्ष २०६१/६२ मा १७.६ प्रतिशत रह्यो। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा यस्तो अंश १५.९ प्रतिशत रहेको छ। कुल न्यून वित्त व्यहोर्ने स्रोतहरूमा आर्थिक वर्ष २०५९/६० मा आन्तरिक ऋणको योगदान ५४.० प्रतिशत थियो भने त्यसपछिका वर्षहरूमा यसमा निकै उतारचढाव देखियो। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा आन्तरिक ऋणको अंश ७२.६ प्रतिशतसम्म पुगेको देखिन्छ। वैदेशिक ऋणबाट समेत नपुग हुन आएको रकम मौज्जात परिवर्तनको न्यूनतामा प्रतिविम्बित हुन्छ।
- २.३ आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को तुलनामा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको अनुपातमा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा कुल खर्च र राजस्व दुवै बढेका छन्। सरकारी खर्चको अनुपात आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा २२.२ प्रतिशत रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा समेत २२.२ प्रतिशत रहेको छ। राजस्व अनुपात १५.४ प्रतिशत रहेको छ जुन आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा १४.५ प्रतिशत थियो। कुल खर्च र राजस्व परिचालन बीचको अन्तर आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को ७.७ प्रतिशतबाट घटेर आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा ६.८ प्रतिशतमा झरेको छ।

तालिका २ (ख) : कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँग सरकारी खर्च र राजस्वको अनुपात

(प्रतिशतमा)

विवरण	आर्थिक वर्ष							
	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७
चालू खर्च	१०.६	१०.३	१०.५	१०.२	१०.६	११.२	१२.९	१२.९
पूँजीगत खर्च	४.५	४.३	४.६	४.५	५.५	६.६	७.४	७.७
साँवा भुक्तानी खर्च	१.९	२.०	२.३	२.२	२.३	२.०	१.९	१.६
कुल खर्च	१७.१	१६.७	१७.४	१७.०	१८.४	१९.८	२२.२	२२.२
राजस्व परिचालन	११.४	११.६	११.९	११.१	१२.१	१३.२	१४.५	१५.४
खर्च र राजस्व बीचको अन्तर	५.६	५.१	५.५	५.९	६.३	६.६	७.७	६.८

स्रोत: महालेखा नियन्त्रकको कार्यालय र केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग।

- २.४ राजस्व बचतलाई पूँजीगत तथा साँवा भुक्तानी खर्च व्यहोर्ने दिगो स्रोतको रूपमा लिने गरिन्छ। आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा पूँजीगत तथा साँवा भुक्तानी खर्चसँग राजस्व बचतको अनुपात १७.१ प्रतिशत रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा २७.० प्रतिशत पुगेको छ। पूँजीगत तथा साँवा भुक्तानी खर्च व्यहोर्ने स्रोतहरूमध्ये आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा वैदेशिक अनुदानको अंश आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को तुलनामा ६.८ प्रतिशत विन्दुले वृद्धि भई ३५.५ प्रतिशत पुगेको छ। साथै, न्यून वित्त परिचालनको यस्तो अनुपात आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा १६.७ प्रतिशत विन्दुले कमी आई ३७.५ प्रतिशत रहेको छ।

तालिका २ (ग) : पुँजीगत तथा साँवा भुक्तानी खर्च र सोको पूर्ति गर्ने स्रोतहरू

(रकम रू. करोडमा)

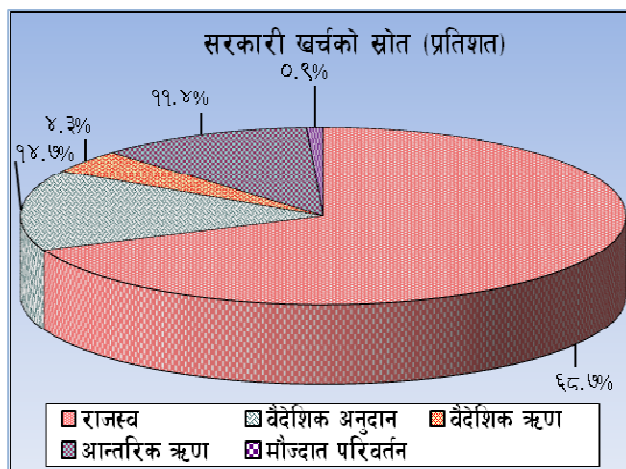
शीर्षक	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७
कुल पुँजीगत तथा साँवा भुक्तानी खर्च	३३८९.०५	४०८७.४०	४३८७.१४	५६४८.२२	६९९०.३०	९१९२.३०	१०८६७
क. पुँजीगत खर्च	२३०९.५६	२७३४.०७	२९६०.६६	३९७२.९९	५३५१.६१	७३०८.८९	९०२३.७७
ख. साँवा भुक्तानी खर्च	१०७९.४९	१३५३.३३	१४२६.४८	१६७५.२३	१६३८.६९	१८८३.४१	१८४३.२३
खर्च व्यहोर्ने स्रोतहरू (प्रतिशतमा)							
क. राजस्व बचत	२०.०	२०.६	१२.०	१८.७	२३.१	१७.१	२६.६
ख. वैदेशिक अनुदान	३३.३	३५.२	३१.५	२८.०	२९.१	२८.७	३५.५
ग. न्यून वित्त परिचालन	४६.७	४४.२	५६.५	५३.३	४७.८	५४.२	३७.९
अ. वैदेशिक ऋण	(२२.५)	(२२.७)	(१८.८)	(१७.८)	(१२.९)	(१०.८)	(१०.३)
आ. आन्तरिक ऋण	(१६.५)	(२१.९)	(२६.९)	(३१.७)	(२९.३)	(२०.०)	(२७.५)
इ. मौज्जात परिवर्तन	(७.७)	(०.४)	(१०.८)	(३.८)	(५.६)	(२३.३)	(०.१)

स्रोत: महालेखा नियन्त्रकको कार्यालय ।

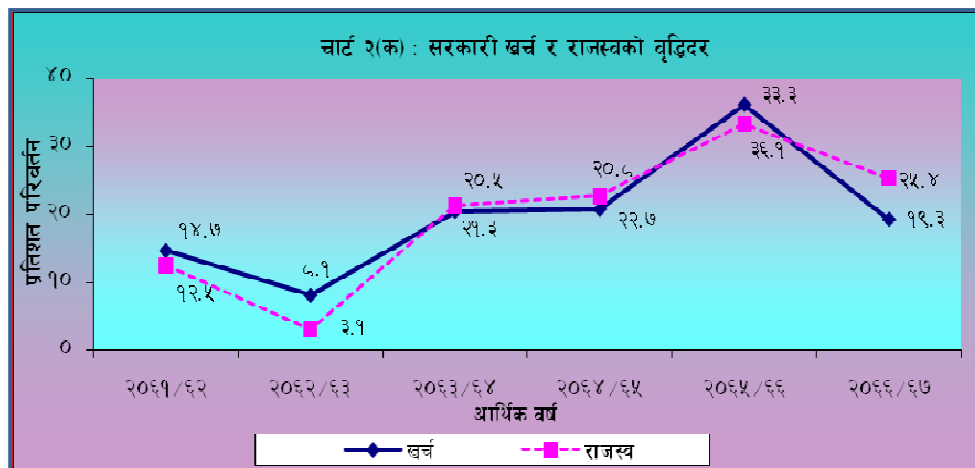
२.५ न्यून वित्त परिचालनका स्रोतहरूमध्ये आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा सरकारी खर्च पूर्तिको स्रोतमा वैदेशिक ऋणको अंश १०.३ प्रतिशत, आन्तरिक ऋणको अंश २७.५ प्रतिशत र मौज्जात परिवर्तनको अंश ०.१ प्रतिशत रहेको छ । साथै, वैदेशिक ऋणको अंश आर्थिक वर्ष २०६१/६२ देखि आर्थिक वर्ष २०६३/६४ सम्म उल्लेख्य थियो । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा पुँजीगत तथा साँवा भुक्तानी खर्च व्यहोर्ने स्रोतहरूमध्ये राजस्व बचतको अंश २६.६ प्रतिशत, वैदेशिक अनुदानको अंश ३५.५ प्रतिशत र न्यून वित्त परिचालनको अंश ३७.९ प्रतिशत रहेको छ । राजस्व बचतको अंश आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा ९.५ प्रतिशत विन्दुले बढी छ भने वैदेशिक अनुदानको अंश ६.८ प्रतिशत विन्दुले बढी छ ।

सरकारी वित्त

२.६ अघिल्लो आर्थिक वर्षको तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा कुल सरकारी खर्च ३६.१ प्रतिशतले वृद्धि भएकोमा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा १८.२ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । यसमध्ये चालू खर्च आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा ३९.७ प्रतिशतले वृद्धि भएकोमा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा त्यसको आधा भन्दा कम १८.२ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ ।

पूँजीगत खर्च आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा ३६.६ प्रतिशतले वृद्धि भएकोमा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा २३.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। साँवा भुक्तानी खर्च भने आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा १४.९ प्रतिशतले वृद्धि भएकोमा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा २.१ प्रतिशतले कमी भएको छ।

- २.७ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा कुल सरकारी खर्च रु. २ खर्ब ५९ अर्ब ६८ करोड ९१ लाख भएको देखिन्छ। यो खर्च व्यहोर्ने स्रोतरूमा राजस्व परिचालन ६९.३ प्रतिशत, वैदेशिक अनुदान १४.८ प्रतिशत, वैदेशिक ऋण ४.३ प्रतिशत, आन्तरिक ऋण ११.५ प्रतिशत र मौज्दात परिवर्तन ०.०२ प्रतिशत रहेको छ। आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा भएको कुल सरकारी खर्च रु. २ खर्ब १९ अर्ब ६६ करोड १९ लाखमध्ये राजस्व परिचालनबाट ६५.३ प्रतिशत, वैदेशिक अनुदानबाट १२.० प्रतिशत, वैदेशिक ऋणबाट ४.५ प्रतिशत, आन्तरिक ऋणबाट ८.४ प्रतिशत र मौज्दात परिवर्तनबाट ९.८ प्रतिशत व्यहोरिएको थियो।

चालू खर्च

- २.८ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा चालू खर्च रु. १ खर्ब ५१ अर्ब १ करोड ९१ लाख पुगेको छ। यो रकम अघिल्लो आर्थिक वर्षको भन्दा १८.२ प्रतिशत बढी हो। आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा चालू खर्च रु. १ खर्ब २७ अर्ब ७३ करोड ८९ लाख रहेको थियो। चालू खर्चमध्ये आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा संवैधानिक अंगहरूको खर्चको अंश १.० प्रतिशत, साधारण प्रशासनको अंश १३.० प्रतिशत, राजस्व तथा आर्थिक प्रशासनको अंश १.० प्रतिशत, आर्थिक प्रशासन र योजनाको अंश ०.३ प्रतिशत, न्याय प्रशासनको अंश ०.७ प्रतिशत तथा वैदेशिक सेवाको अंश ०.९ प्रतिशत रहेको छ। त्यस्तै, रक्षा तर्फको खर्चको अंश ११.० प्रतिशत, सामाजिक सेवाको अंश ४१.३ प्रतिशत, आर्थिक सेवाहरूको अंश ९.९ प्रतिशत, साँवा ब्याज भुक्तानीको अंश ६.६ प्रतिशत र विविध खर्चको अंश १४.३ प्रतिशत रहेको छ।

- २.९ चालू खर्चमध्ये आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा सबैभन्दा बढी खर्च (रु. ६२ अर्ब ३९ करोड ४७ लाख) शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी, स्थानीय विकास र अन्य सामाजिक सेवामा भएको छ। यसैगरी, अन्य प्रमुख चालू खर्चहरूमध्ये साधारण प्रशासनमा रु. १९ अर्ब ५७ करोड ४६ लाख खर्च भएको छ भने रक्षातर्फ रु. १६ अर्ब ५७ करोड ६० लाख र आर्थिक सेवाहरूमा रु. १४ अर्ब ९२ करोड ७३ लाख खर्च भएको छ। सोही आर्थिक वर्षमा साँवाको ब्याज भुक्तानीतर्फ रु. ९ अर्ब ९८ करोड १३ लाख खर्च भएको छ।
- २.१० प्रमुख चालू खर्चहरूको विश्लेषण गर्दा आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा सामाजिक सेवातर्फको खर्च ३१.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको देखिन्छ भने रक्षातर्फ २०.६ प्रतिशत, साधारण प्रशासनतर्फ १६.१ प्रतिशत, न्याय प्रशासनतर्फ २९.५ प्रतिशत, वैदेशिक सेवातर्फ १९.९ प्रतिशत, आर्थिक सेवातर्फ २३.९ प्रतिशत, राजस्व तथा आर्थिक प्रशासनतर्फ २१.२ प्रतिशतले र विविध खर्चतर्फ ११.९ प्रतिशतले ह्रास भएको देखिन्छ। यस्तै, संवैधानिक अंगतर्फको खर्चमा भने १०.३ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। आर्थिक प्रशासन र योजनातर्फ ३२.२ प्रतिशतले खर्च बढेको छ। अघिल्लो आर्थिक वर्षको तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा ब्याज भुक्तानीतर्फको खर्च भने २२.४ प्रतिशतले बढेको देखिएको छ।

पूँजीगत खर्च

- २.११ अघिल्लो आर्थिक वर्षको तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा पूँजीगत खर्च २३.५ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ९० अर्ब २३ करोड ७७ लाख पुगेको छ। आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा यस्तो खर्च रु. ७३ अर्ब ८ करोड ९० लाख रहेको थियो। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा पूँजीगत खर्च अन्तर्गतका प्रमुख खर्चहरूमध्ये आर्थिक सेवामा रु. ४२ अर्ब ९६ करोड ८० लाख, सामाजिक सेवामा रु. ३६ अर्ब ४९ करोड ५२ लाख र रक्षातर्फ रु. ९४ करोड ५८ लाख खर्च भएको छ। त्यस्तै, साधारण प्रशासनतर्फ रु. २ अर्ब ६६ लाख, न्याय प्रशासनतर्फ रु. ३० करोड १९ लाख, ऋण तथा लगानी तर्फ रु. ३ अर्ब ३१ करोड ९८ लाख, संवैधानिक अंगहरूतर्फ रु. ७ करोड १६ लाख, राजस्व तथा आर्थिक प्रशासनतर्फ ३९ करोड २१ लाख, आर्थिक प्रशासन र योजनातर्फ रु. ८ करोड ६८ लाख, वैदेशिक सेवातर्फ रु. ८ करोड ६२ लाख र विविधतर्फ रु. ३ अर्ब ५६ करोड ३७ लाख खर्च भएको छ। पूँजीगत खर्चको अंशमा आर्थिक सेवा ४७.७ प्रतिशत, सामाजिक सेवा ४०.५ प्रतिशत, रक्षा १.० प्रतिशत, साधारण प्रशासन २.२ प्रतिशत, न्याय प्रशासन ०.३ प्रतिशत, ऋण तथा लगानी ३.७ प्रतिशत, संवैधानिक अंगहरू ०.१ प्रतिशत, राजस्व तथा आर्थिक प्रशासन ०.४ प्रतिशत, आर्थिक प्रशासन र योजना ०.१ प्रतिशत, वैदेशिक सेवा ०.१ प्रतिशत र विविध ३.९ प्रतिशत रहेको छ। आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा भएको पूँजीगत खर्चसँग तुलना गर्दा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा सामाजिक सेवातर्फ ७.२ प्रतिशत, आर्थिक सेवातर्फ ३४.३ प्रतिशत, राजस्व तथा आर्थिक प्रशासनतर्फ १९७.५ प्रतिशतले र रक्षातर्फ ३२.७ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। त्यस्तै, साधारण प्रशासनतर्फ १२.६ प्रतिशत र न्याय प्रशासनतर्फको खर्च ०.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ भने संवैधानिक अंगतर्फको खर्च १५.४ प्रतिशतले घटेको छ।

साँवा भुक्तानी खर्च

२.१२ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा साँवा भुक्तानी खर्च रु. १८ अर्ब ४३ करोड २३ लाख पुगेको छ। यस्तो खर्च आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा रु. १८ अर्ब ८३ करोड ४१ लाख थियो। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा साँवा भुक्तानी खर्चमध्ये आन्तरिक ऋणको साँवा भुक्तानी खर्चको अंश ४१.७ प्रतिशत र बाह्य ऋणको साँवा भुक्तानी खर्चको अंश ५८.३ प्रतिशत रहेको छ। अघिल्लो आर्थिक वर्षको तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा आन्तरिक ऋणको साँवा भुक्तानी खर्च ११.८ प्रतिशतले घटेको छ भने बाह्य ऋणको साँवा भुक्तानी खर्च ६.२ प्रतिशतले बढेको छ।

आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनासम्मको खर्चको स्थिति

२.१३ कुल नगद निकास र चालू कोषको आधारमा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को प्रथम आठ महिनाको तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनामा कुल खर्चमा १.८४ प्रतिशतले कमी भई रु. १ खर्ब ४३ अर्ब ५४ करोड ८२ लाख रहन गएको छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को सोही अवधिमा रु. १ खर्ब ४६ अर्ब २४ करोड ४ लाख खर्च भएको थियो। कुल खर्चमध्ये आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनामा चालू खर्च रु. १ खर्ब १ अर्ब ५५ करोड ६६ लाख, पुँजीगत खर्च रु. २९ अर्ब ५० करोड ९७ लाख र साँवा भुक्तानी रु. १३ अर्ब ४८ करोड १९ लाख खर्च भएको देखिन्छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को प्रथम आठ महिनामा चालू खर्च रु. १ खर्ब १ अर्ब ७ करोड ६५ लाख, पुँजीगत खर्चतर्फ रु. ३४ अर्ब ९ करोड ९२ लाख र साँवा भुक्तानी रु. ११ अर्ब ६ करोड ५० लाख खर्च भएको थियो। यसरी, आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को प्रथम आठ महिनाको तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को सोही अवधिमा चालू खर्च ०.५ प्रतिशत र पुँजीगत खर्चमा १३.५ प्रतिशतले कम भएको छ भने सोही अवधिमा साँवा भुक्तानी खर्चमा २१.८ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ।

राजस्व

२.१४ राजस्व परिचालन, वैदेशिक अनुदान तथा ऋण, आन्तरिक ऋणको साथै नगद मौज्दात परिवर्तनलाई सरकारी खर्च जुटाउने वित्तीय संयन्त्रको रूपमा उपयोग गरिदै आएको छ। आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा राजस्व परिचालन २५.४ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १ खर्ब ७९ अर्ब ९४ करोड ५८ लाख पुगेको छ। आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा अघिल्लो आर्थिक वर्षको तुलनामा राजस्व सङ्कलन ३३.३ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो। आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा कुल सरकारी खर्चको ६५.७ प्रतिशत राजस्व परिचालनबाट ब्यहोरिएकोमा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा कुल खर्चको ६९.३ प्रतिशत राजस्व परिचालनबाट ब्यहोरिएको देखिन्छ।

२.१५ कुल राजस्वमध्ये आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा कर राजस्वको अंश ८६.९ प्रतिशत रहेको छ भने गैरकर राजस्वको अंश १३.१ प्रतिशत रहेको छ। आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा कुल राजस्वमा कर राजस्व र गैरकर राजस्वको अंश क्रमशः ८१.६ प्रतिशत र १८.४ प्रतिशत रहेको थियो।

- २.१६ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा अधिल्लो आर्थिक वर्षको तुलनामा कर राजस्व ३३.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा अधिल्लो आर्थिक वर्षको तुलनामा कर राजस्व ३७.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा कुल कर राजस्वमध्ये भन्सार महसुलको अंश २२.५ प्रतिशत रहेको छ भने वस्तु तथा सेवाको उत्पादन तथा उपभोगमा लाग्ने करको अंश ५०.८ प्रतिशत रहेको छ। मालपोत तथा रजिष्ट्रेशनको अंश ३.५ प्रतिशत र आय, नाफा र सम्पत्ति करको अंश २३.२ प्रतिशत रहेको देखिन्छ।
- २.१७ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा कर राजस्वतर्फ भन्सार महसुल ३१.२ प्रतिशतले बढेको छ। सोही वर्ष वस्तु तथा सेवाको उत्पादन तथा उपभोगमा लाग्ने कर ४१.९ प्रतिशत र आय, नाफा र सम्पत्ति कर २४.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। मालपोत तथा रजिष्ट्रेशन दस्तुर भने ५.५ प्रतिशतले घटेको छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा भन्सार महसुल अन्तर्गत पैठारी महसुल ३५.८ प्रतिशत, निकासी महसुल १४.९ प्रतिशत र भारतीय अन्तःशुल्क फिर्ता ९.७ प्रतिशतले बढेको देखिन्छ। वस्तु तथा सेवाको उत्पादन तथा उपभोगमा लाग्ने कर अन्तर्गत अन्तःशुल्क ४९.८ प्रतिशत र मूल्य अभिवृद्धि कर ३८.३ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ।
- २.१८ आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा गैरकर राजस्व १०.५ प्रतिशतले घटी भई रु. २३ अर्ब ६५ करोड ९ लाख पुगेको छ। कुल गैरकर राजस्वमध्ये आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा दस्तुर, दण्ड, जरिवाना र जफतको अंश २१.१ प्रतिशत, सरकारी सेवा तथा वस्तुको बिक्रीबाट प्राप्त आयको अंश २३.६ प्रतिशत, लाभांशको अंश ३१.१ प्रतिशत, रोयल्टी तथा सरकारी सम्पत्ति बिक्रीको अंश १२.५ प्रतिशत, साँवा र ब्याजको अंश १०.२ प्रतिशत र विविध गैरकर राजस्वको अंश १.६ प्रतिशत रहेको छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा गैरकर राजस्व अन्तर्गत फर्म रजिष्ट्रेशन दस्तुर १.६ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ भने प्रशासनिक दस्तुर, दण्ड, जरिवाना र जफत ६३.२ प्रतिशतले घट्न गएको छ। सेवामूलक संस्थातर्फको लाभांश ३९.८ प्रतिशतले बढेको र अन्य सरकारी क्षेत्रको आयमा ५.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको देखिन्छ। अधिल्लो आर्थिक वर्षको तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा गैरकर राजस्व अन्तर्गत कम्पनी र संस्थानहरूबाट प्राप्त हुने साँवा र ब्याज क्रमशः ४४.७ प्रतिशत र ५८.८ प्रतिशतले घटेको छ।

आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनाको राजस्वको स्थिति

- २.१९ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनामा कुल राजस्व रु. १ खर्ब २३ अर्ब ६१ लाख सङ्कलन भएको छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को सोही अवधिमा कुल राजस्व रु. १ खर्ब ५ अर्ब ६० करोड ७७ लाख सङ्कलन भएको थियो। यसरी, आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनामा राजस्व असुली गत आर्थिक वर्षको सोही अवधिको तुलनामा १६.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को यस अवधिमा कुल राजस्वमध्ये रु. १ खर्ब ७ अर्ब ३ करोड १० लाख कर राजस्व र रु. १५ अर्ब ९७ करोड ५१ लाख गैरकर राजस्व सङ्कलन भएको छ। अधिल्लो आर्थिक वर्षको प्रथम आठ महिनाको तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को सोही अवधिमा कर राजस्व १४.८ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ भने गैरकर राजस्व २९ प्रतिशतले बढेको छ।

२.२० आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनामा भन्सारतर्फ रू. २३ अर्ब ५ करोड ५७ लाख असुली भई गत आर्थिक वर्षको सोही अवधिको तुलनामा ६.३ प्रतिशतले वृद्धि भएको देखिन्छ। यस अवधिमा वस्तु तथा सेवाको उत्पादन तथा उपभोगमा लाग्ने कर रू. ५५ अर्ब ६४ करोड ६८ लाख असुली भई अघिल्लो आर्थिक वर्षको सोही अवधिको तुलनामा १३.७ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनामा भन्सारतर्फको पैठारी महसुल ८.१ प्रतिशतले बढ्न गई यस अवधिको कुल भन्सार महसुलमध्ये पैठारी महसुलको अंश ८८.८ प्रतिशत पुगेको छ। गत आर्थिक वर्षको यसै अवधिमा यस्तो अंश ८७.४ प्रतिशत थियो। निकासी महसुल ५६ प्रतिशत र भारतीय अन्तःशुल्क फिर्ता ९.२ प्रतिशतले घटेको देखिन्छ। यसरी नै आयकर (सार्वजनिक क्षेत्र) ५२.७ प्रतिशत र सवारी साधन कर १२.४ प्रतिशतले बढेको देखिन्छ भने रजिष्ट्रेशन दस्तुर ४५.१ प्रतिशतले घटेको देखिन्छ।

वैदेशिक सहायता

२.२१ आर्थिक वर्ष २०६४/६५ को तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा स्वीकृत वैदेशिक सहायता २.५ प्रतिशतले घटेकोमा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा ७७.९ प्रतिशतले बढेको देखिन्छ। आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा रू. ४७ अर्ब ९७ करोड ५३ लाख वैदेशिक सहायता स्वीकृत भएकोमा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा रू. ९६ अर्ब ६० करोड ९० लाख स्वीकृत भएको छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को कुल स्वीकृत वैदेशिक सहायतामध्ये द्विपक्षीय सहायता अन्तर्गत रू. २६ अर्ब ९० करोड र बहुपक्षीय सहायता अन्तर्गत रू. ५९ अर्ब ७० करोड ९० लाख रहेको छ। स्वीकृत वैदेशिक सहायतालाई ऋण र अनुदान सहायतामा वर्गीकरण गरी हेर्दा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा वैदेशिक अनुदानतर्फ रू. ७० अर्ब २५ करोड ७८ लाख र वैदेशिक ऋणतर्फ रू. २६ अर्ब ३५ करोड १२ लाख रहेको देखिन्छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा अघिल्लो आर्थिक वर्षको तुलनामा स्वीकृत वैदेशिक सहायतामध्ये वैदेशिक अनुदान ५२.५ प्रतिशतले बढ्न गएको छ भने वैदेशिक ऋण २७६.९ प्रतिशतले बढेको छ।

२.२२ स्वीकृत वैदेशिक सहायता रकमलाई क्षेत्रअनुसार वर्गीकरण गरी हेर्दा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा कुल स्वीकृत वैदेशिक सहायतामध्ये कृषि, सिँचाई र वन क्षेत्रको अंश ५.० प्रतिशत, विद्युतको अंश १३.३ प्रतिशत, ग्रामीण विकास क्षेत्रको अंश १८.७ प्रतिशत, शिक्षा क्षेत्रको अंश २७.२ प्रतिशत, यातायात तथा सञ्चार क्षेत्रको अंश ०.४ प्रतिशत र अन्य क्षेत्रको अंश २०.८ प्रतिशत रहेको छ।

अनुदान तथा ऋण

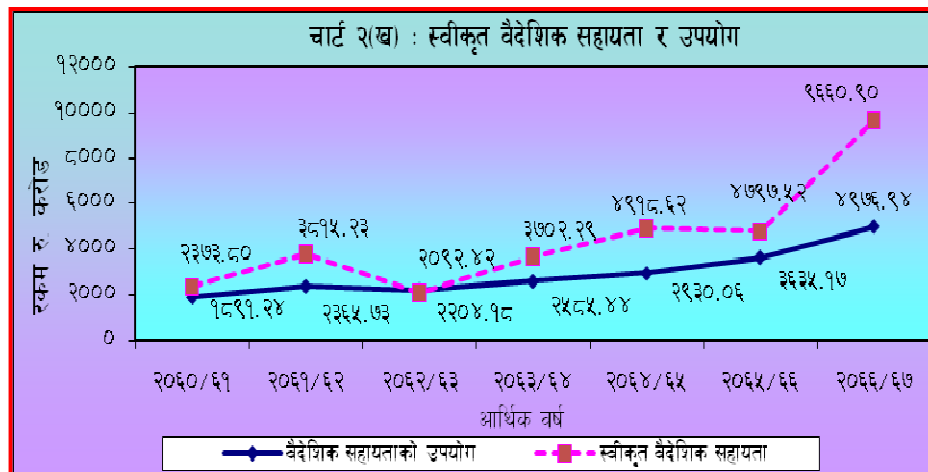
२.२३ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनामा कुल स्वीकृत वैदेशिक सहायता रू. ७२ अर्ब ९२ करोड ७५ लाख रहन गई अघिल्लो आर्थिक वर्षको सोही अवधिको तुलनामा ४.९ प्रतिशतले घटेको छ। कुल स्वीकृत वैदेशिक सहायतामध्ये समीक्षा अवधिमा वैदेशिक अनुदानतर्फ रू. ४२ अर्ब ६४ करोड १६ लाख (कुल सहायताको ५८.४ प्रतिशत) र वैदेशिक ऋणतर्फ रू. ३० अर्ब ३१ करोड ५९ लाख (कुल

सहायताको ४१.६० प्रतिशत) रहेको छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को प्रथम आठ महिनाको अवधिमा कुल स्वीकृत वैदेशिक सहायता रू. ७६ अर्ब ७३ करोड ३४ लाखमध्ये अनुदानतर्फ रू. ५८ अर्ब ३४ करोड ४५ लाख र ऋणतर्फ रू. १८ अर्ब ३८ करोड ८९ लाख गरी अनुदानको अंश ७६.० प्रतिशत र ऋणको अंश २४.० प्रतिशत रहेको थियो।

प्रतिवद्धता तथा उपयोग

२.२४ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनामा कुल स्वीकृत वैदेशिक सहायतामध्ये द्विपक्षीय सहायताको अंश ३४.३ प्रतिशत र बहुपक्षीय सहायताको अंश ६५.७ प्रतिशत रहेको छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को सोही अवधिमा स्वीकृत द्विपक्षीय सहायता र बहुपक्षीय सहायताको अंश क्रमशः ४१.० प्रतिशत र ५९.० प्रतिशत रहेको थियो। स्वीकृत वैदेशिक सहायता रकमको क्षेत्रानुसार विश्लेषण गर्दा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनामा विद्युत क्षेत्रमा रू. ७ अर्ब १८ करोड (१५.४ प्रतिशत), शिक्षा क्षेत्रमा रू. ९ अर्ब १० करोड ६८ लाख (१२.५ प्रतिशत), ग्रामीण विकास क्षेत्रमा रू. ४ अर्ब १९ करोड १५ लाख (५.७ प्रतिशत), पिउने पानी तथा ढल निकास क्षेत्रमा रू. ५ अर्ब ४७ करोड ४० लाख (७.५ प्रतिशत), कृषि, सिँचाई र वन क्षेत्रमा रू. २ अर्ब ७० करोड २७ लाख (३.७ प्रतिशत), यातायात तथा सञ्चार क्षेत्रमा रू. ११ अर्ब २६ करोड ९२ लाख (१५.४ प्रतिशत), स्वास्थ्यमा रू. १६ अर्ब ९६ करोड २३ लाख (२३.३ प्रतिशत) र अन्य क्षेत्रहरूमा रू. १४ अर्ब ९६ करोड ०९ लाख (२०.५ प्रतिशत) को प्रतिवद्धता व्यक्त भएको छ।

२.२५ आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा वैदेशिक सहायताको उपयोग ४१.९ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ४९ अर्ब ७६ करोड ९३ लाख पुगेको छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा कुल वैदेशिक सहायताको उपयोगमध्ये रू. ३८ अर्ब ५४ करोड ५९ लाख (७८ प्रतिशत) वैदेशिक अनुदानबाट र रू. ११ अर्ब २२ करोड ३४ लाख (२२ प्रतिशत) वैदेशिक ऋणबाट प्राप्त भएको छ। आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा भएको कुल वैदेशिक सहायताको उपयोग रू. ३६ अर्ब ३५ करोड १७ लाखमध्ये रू. २६ अर्ब ३८ करोड ५९ लाख (६२.६ प्रतिशत) वैदेशिक अनुदानबाट र रू. ९ अर्ब ९६ करोड ८९ लाख (२७.४ प्रतिशत) वैदेशिक ऋणबाट भएको थियो। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा कुल वैदेशिक सहायताको उपयोगमध्ये बहुपक्षीय सहायता अन्तर्गत रू. २६ अर्ब ८६ करोड ७९ लाख (५४ प्रतिशत) र द्विपक्षीय सहायता अन्तर्गत रू. २२ अर्ब ९० करोड १४ लाख (४६ प्रतिशत) उपयोग भएको छ। अघिल्लो आर्थिक वर्षमा कुल वैदेशिक सहायताको उपयोगमध्ये बहुपक्षीय सहायता अन्तर्गत रू. २५ अर्ब ८० करोड ५० लाख (७३.५६ प्रतिशत) र द्विपक्षीय सहायता अन्तर्गत रू. ९ अर्ब २७ करोड ३६ लाख (२६.४४ प्रतिशत) उपयोग भएको थियो।

२.२६ वैदेशिक सहायता उपयोगको क्षेत्रअनुसार विश्लेषण गर्दा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा सामाजिक सेवातर्फ रु. ३३ अर्ब २ करोड ५३ लाख (६६.५ प्रतिशत), यातायात, विद्युत तथा सञ्चार क्षेत्रतर्फ रु. ११ अर्ब ७९ करोड ३२ लाख (२३.७ प्रतिशत), कृषि, सिँचाइ र वनतर्फ रु. ३ अर्ब ८ करोड ९ लाख (६.२ प्रतिशत), उद्योग तथा वाणिज्य क्षेत्रतर्फ रु. ३८ करोड (०.७ प्रतिशत) र अन्य क्षेत्रतर्फ रु. १ अर्ब ३९ करोड (३.० प्रतिशत) उपयोग भएको देखिन्छ। आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा भएको वैदेशिक सहायताको उपयोगसँग तुलना गर्दा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा सामाजिक सेवामा ३३.८ प्रतिशत र यातायात, विद्युत तथा सञ्चार क्षेत्रमा ८७.३ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। यस्तै, कृषि, सिँचाइ तथा वन क्षेत्रमा ३४.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको देखिन्छ भने उद्योग तथा वाणिज्य क्षेत्रमा वैदेशिक सहायताको उपयोगमा १३६.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको देखिन्छ। अन्य क्षेत्रमा भने ४८.७ प्रतिशतले ह्रास भएको देखिन्छ।

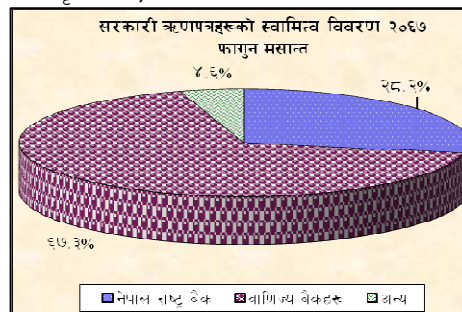
कुल वैदेशिक ऋण

- २.२७ नेपालको अर्थतन्त्रमा वैदेशिक ऋणले सहयोगी भूमिका निर्वाह गर्दै आएको छ। आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा खुद तिर्न बाँकी वैदेशिक ऋण रु. २ खर्ब ७७ अर्ब ४ करोड ४ लाख रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा ७.५ प्रतिशतले कमी आई खुद तिर्न बाँकी वैदेशिक ऋण रु. २ खर्ब ५६ अर्ब २४ करोड ३३ लाख पुगेको छ।
- २.२८ खुद तिर्न बाँकी वैदेशिक ऋणमा थप प्राप्त भएको ऋण र पुनर्भुक्तानी भएको साँवा समायोजन गर्दा २०६६ फागुन मसान्तमा खुद तिर्न बाँकी वैदेशिक ऋण रु. २ खर्ब ५३ अर्ब १२ करोड ५२ लाख रहेकोमा २०६७ फागुन मसान्तमा खुद तिर्न बाँकी वैदेशिक ऋणमा १.९ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. २ खर्ब ५७ अर्ब ८९ करोड ५६ लाख पुगेको छ।
- २.२९ चालू आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को आठ महिनाको तथ्याङ्कको आधारमा खुद तिर्न बाँकी वैदेशिक ऋण र कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको अनुपात १९.० प्रतिशत रहेको देखिन्छ। यो अनुपात आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा २३.३ प्रतिशत रहेको थियो।

कुल आन्तरिक ऋण

२.३० २०६६ को असार मसान्तसम्म कुल आन्तरिक ऋण रु. १ खर्ब २५ अर्ब ६७ करोड ४१ लाख रहेकोमा २०६७ असार मसान्तमा १७.८ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १ खर्ब ४८ अर्ब ५ करोड ९७ लाख पुगेको छ। २०६७ असार मसान्तको कुल आन्तरिक ऋणमध्ये नेपाल राष्ट्र बैंकको अंश रु. ३८ अर्ब ६२ करोड १५ लाख (२६.१ प्रतिशत), वाणिज्य बैंकहरूको अंश रु. ८२ अर्ब ९९ करोड ५८ लाख (५६.१ प्रतिशत) र अन्य संस्था तथा निजी क्षेत्रको अंश रु. २६ अर्ब ४४ करोड २५ लाख (१७.८ प्रतिशत) रहेको छ। आन्तरिक ऋणका स्रोतहरूको विश्लेषण गर्दा २०६७ असार मसान्तमा ट्रेजरी बिलको अंश ६८.९ प्रतिशत, विकास ऋणपत्रको अंश २४.० प्रतिशत, नागरिक बचतपत्रको अंश ३.५ प्रतिशत र विशेष ऋणपत्रको अंश ३.६ प्रतिशत रहेको छ।

२.३१ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को फागुन मसान्तको तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को सोही महिनामा कुल आन्तरिक ऋण २१.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को फागुन मसान्तमा कुल आन्तरिक ऋण रु. १ खर्ब २४ अर्ब ४५ करोड ५७ लाख रहेकोमा २०६७ फागुनमा उक्त ऋण बढेर रु. १ खर्ब ५१ अर्ब २४ करोड ३७ लाख पुगेको छ। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को फागुनमसान्तमा कायम कुल आन्तरिक ऋणमध्ये नेपाल राष्ट्र बैंकको अंश २४.१ प्रतिशत, वाणिज्य बैंकहरूको अंश ५४.६ प्रतिशत र अन्य संस्थाहरू एवम् निजी क्षेत्रको अंश २१.३ प्रतिशत रहेको छ। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनासम्ममा कायम भएको कुल आन्तरिक ऋणको स्रोतहरूको विश्लेषण गर्दा ट्रेजरी बिल रु. ९८ अर्ब २६ करोड ८३ लाख (६५.० प्रतिशत), विकास ऋणपत्र रु. ३८ अर्ब ५१ करोड ९० लाख (२५.५ प्रतिशत), राष्ट्रिय बचतपत्र रु. ४ अर्ब (२.६ प्रतिशत), नागरिक बचतपत्र रु. ५ अर्ब १२ करोड ६९ लाख (३.४ प्रतिशत) र विशेष ऋणपत्र रु. ५ अर्ब ३२ करोड ९५ लाख (३.५ प्रतिशत) पुगेको छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को प्रथम आठ महिनाको तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनामा आन्तरिक ऋणका स्रोतहरूको संरचनाको परिवर्तन हेर्दा ट्रेजरी बिल १९.३ प्रतिशत, विकास ऋणपत्र २४.३ प्रतिशत र नागरिक बचतपत्र १.८ प्रतिशतले बढेको छ। सबैभन्दा पछिल्लोपटक मिति २०६१/१२/१५ मा ५ वर्ष अवधिको राष्ट्रिय बचतपत्र निष्कासन भएपश्चात् नयाँ निष्कासन नभएकोमा समीक्षा अवधिमा रु. ४ अर्बको राष्ट्रिय बचतपत्र निष्कासन भएकोले यसको अंश उल्लेख्यरूपमा बढेको छ। विशेष ऋणपत्र ८.९ प्रतिशतले घट्न गएको छ। अघिल्लो वर्षको प्रथम आठ महिनामा रु. ४० लाखको वैदेशिक रोजगारी ऋणपत्र निष्कासन भएकोमा समीक्षा अवधिमा यस्तो ऋणपत्र थप निष्कासन भएको छैन। कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँग कुल आन्तरिक ऋण दायित्वको अनुपात आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा १२.७ प्रतिशत रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा १२.६ प्रतिशत हुन गएको छ। २०६७ फागुन मसान्तमा यस्तो अनुपात ११.२ प्रतिशतमा सीमित भएको छ।

न्यून वित्त

२.३२ राजस्व तथा वैदेशिक अनुदानको रूपमा प्राप्त हुने आयको परिमाण खर्चको परिमाणको तुलनामा कम हुन गएकोले न्यून वित्तको स्थिति कायमै रहेको देखिन्छ। आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा न्यून वित्त रू. ४९ अर्ब ७७ करोड ७१ लाख रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा १७.२४ प्रतिशतले कमी भई न्यून वित्त रू. ४१ अर्ब १९ करोड ७३ लाख पुगेको छ। आर्थिक वर्ष २०५९/६० देखि क्रमिकरूपमा घट्दै गएको न्यून वित्तको प्रवृत्ति आर्थिक वर्ष २०६१/६२ देखि पुनः वृद्धि भएको छ। आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा न्यून वित्त/ कुल गार्हस्थ्य उत्पादन अनुपात ५.० प्रतिशत रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा ३.५ प्रतिशत रहेको छ।

तालिका २(घ) : न्यून वित्त

आर्थिक वर्ष	न्यून वित्त (रू. करोडमा)	न्यून वित्त/कुल गार्हस्थ्य उत्पादन अनुपात (प्रतिशतमा)
२०५७/५८	२४,१८.८१	५.५
२०५८/५९	२२,९४.०६	५.०
२०५९/६०	१६,४३.७२	३.३
२०६०/६१	१५,८२.८२	२.९
२०६१/६२	१८,०४.६५	३.१
२०६२/६३	२४,७७.९६	३.८
२०६३/६४	३०,०९.१७	४.१
२०६४/६५	३३,४०.६७	४.१
२०६५/६६	४९,८०.४६	५.०
२०६६/६७	४१,१९.७४	३.५

स्रोत : महालेखा नियन्त्रकको कार्यालय र केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग।

न्यून वित्त पूर्तिको स्रोत

२.३३ सरकारी खर्च र आयमा सन्तुलन हुन नसकेको कारण सिर्जित न्यून वित्तको परिपूर्ति वैदेशिक ऋण, आन्तरिक ऋण र मौज्जात परिवर्तनबाट हुँदै आएको छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को न्यून वित्त रू. ४१ अर्ब १९ करोड ७३ लाखमध्ये वैदेशिक ऋणबाट रू. ११ अर्ब २२ करोड ३३ लाख (२७.२४ प्रतिशत), आन्तरिक ऋणबाट रू. २९ अर्ब ९१ करोड ४० लाख (७२.७६ प्रतिशत) र नपुग रू. ५ करोड ९९ लाख मौज्जात परिवर्तनबाट व्यहोरिएको छ। आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा भएको कुल न्यून वित्त रू. ४९ अर्ब ७७ करोड ७१ लाखमध्ये रू. ९ अर्ब ९४ करोड १५ लाख वैदेशिक ऋणबाट, रू.१८ अर्ब ४१ करोड ७१ लाख आन्तरिक ऋणबाट र रू.२१ अर्ब ४१ करोड ८६ लाख मौज्जात परिवर्तनबाट व्यहोरिएको थियो।

३. मूल्य तथा आपूर्ति

मुद्रास्फीतिको स्वरूप

- ३.१ मौद्रिक विस्तारको कारणबाट अधिक माग सिर्जना भई त्यसको चाप मूल्यमा पर्न जान्छ, भने अर्कोतर्फ आपूर्ति वा लागतजन्य परिस्थितिका कारणले पनि मूल्यमा प्रभाव पर्ने सैद्धान्तिक अवधारणा रहेको छ। कतिपय अवस्थामा मूल्य वृद्धि यी दुवैको वा कहिले एक पक्षको कारणबाट मात्र पनि हुन सक्दछ। नेपालको उत्पादन एवम् आपूर्ति अवस्था, वाह्य व्यापारको संरचना, विनिमयदर प्रणाली र संरचनात्मक लगायतका कारणहरूले नेपालको मूल्य वृद्धिमा प्रमुख भूमिका खेल्ने गरेको विभिन्न अध्ययनहरूले देखाएका छन्। तथापी, अधिक मौद्रिक विस्तारले गैर व्यापारिक वस्तु (non tradables) र व्यापारिक वस्तुसमेतको मूल्यमा थप चाप पार्ने कुरामा मतान्तर रहेको पाइँदैन। पछिल्लो समयमा भएको मौद्रिक विस्तारको दर र मूल्य स्तर हेर्दा हालैको उच्च मूल्य वृद्धिमा मौद्रिक विस्तारको कारणबाट नभई संरचनात्मक एवम् वाह्य कारणको प्रभाव रहेको देखिएको छ। यस्ता कारणहरूमा औद्योगिक उत्पादनको कमजोर अवस्था तथा बन्द, हडताल, लोडसेडिङबाट आपूर्ति व्यवस्थामा पर्ने प्रतिकूल प्रभाव, खाद्यान्न एवम् पेट्रोलियम पदार्थको मूल्यमा भइरहेको वृद्धि र भारतीय मुद्रास्फीति प्रमुख छन्। हाल भारत चीन लगायतका मुलुकहरूमा पनि मूल्य वृद्धिको अवस्था प्रति चिन्ता र चासो बढेको छ। मध्यपूर्व तथा उत्तर अफ्रिकन मुलुकहरूमा भइरहेको अशान्तिका कारणले बढेको पेट्रोलियम र खाद्यान्नको मूल्य वृद्धिबाट नेपाल लगायत विश्वका अधिकांश मुलुकहरूमा उपभोक्ता मूल्यमा दवाव बढ्दै गइरहेको छ। नेपालमा विगत दुई वर्षदेखि लगातार दोहोरो अंकको मुद्रास्फीति दर रही आएको छ। यसै सन्दर्भमा चालू आर्थिक वर्षको फागुन मसान्तसम्मको वार्षिक विन्दुगत उपभोक्ता मुद्रास्फीति दोहोरो अंकमा नै कायम रहेको छ। पेट्रोलियम पदार्थको बढ्दो मूल्य र खाद्यजन्य वस्तुको मूल्यमा चाप परिराखेको अवस्थामा यस वर्ष मूल्य स्तरमा सुधार हुन कठिन देखिन्छ।

मञ्जुषा ३ (क) : नयाँ श्रृङ्खलाअनुसारको उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्कका विशेषताहरू

आर्थिक वर्ष २०६२/६३ मा सम्पन्न गरिएको चौथो पारिवारिक बजेट सर्वेक्षणको आधारमा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ श्रावण महिनादेखि नयाँ उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क तयार गरी प्रकाशन गर्न थालिएको छ। नयाँ श्रृङ्खलाअनुसार वस्तु र सेवामा रहेको खर्च भाराङ्ग खाद्य तथा पेय पदार्थमा ४६.८२ प्रतिशत र गैरखाद्य तथा सेवा समूहमा ५३.१८ प्रतिशत रहेको छ। पुरानो श्रृङ्खला (आधार वर्ष २०५३/५४) अनुसार उक्त समूहहरूको भार क्रमशः ५३.२० प्रतिशत र ४६.८० प्रतिशत रहेको थियो। विगतमा प्रत्येक बजार केन्द्रबाट क्षेत्रगत हुँदै औसत राष्ट्रिय उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क गणना गर्दा Laspeyre's Weighted Arithmetic Average प्रयोग गर्ने गरिएकोमा नयाँ विधिमा Laspeyre's Weighted Geometric Average प्रयोग गरिएको छ। नयाँ सूचकाङ्कको वस्तु डालोका

वस्तु तथा सेवाहरूको उप-समूह निर्माण गर्दा COICAP (Classification of Individual Consumption According to Purpose) विधिअनुसार गरिएको छ। यस अन्तर्राष्ट्रिय बर्गीकरण विधिलाई संयुक्त राष्ट्र संघले System of National Accounts (SNA) 1993 मासमेत समावेश गरेको छ। नयाँ सूचकाङ्क निर्माण गर्दा बिगतको २१ बजार केन्द्रमा १२ थप गरी जम्मा ३३ बजारकेन्द्रहरूबाट मूल्य संकलन गरिन्छ। त्यसैगरी, वस्तु तथा सेवाको संख्या पनि थप भएको छ। यस अघिको सूचकाङ्कमा कायम रहेका ३०१ वस्तु तथा सेवाहरूको मूल्य संकलन गर्ने गरिएकोमा यो संख्यामा वृद्धि गरी कुल ४१० पुऱ्याइएको छ। पछिल्लो पटक सम्पन्न गरिएको पारिवारिक बजेट सर्वेक्षणको नतिजाअनुसार वस्तु वा सेवामा रहेको खर्च भाराङ्कमा पुनरावलोकन, उपभोग्य वस्तु तथा सेवाको संख्यामा वृद्धि गरिएकोले उपभोक्ता बजारको मूल्यको सही प्रतिनिधित्व भएको छ भने वस्तु ढालोलाई परिमार्जन तथा गणना विधिमासमेत अन्तर्राष्ट्रिय प्रचलित मापदण्डलाई अनुशरण गरिएबाट नयाँ श्रृंखलाअनुसार प्रकाशित मूल्य सूचकाङ्क भन्नु विश्वसनीय र अन्तर्राष्ट्रियरूपमासमेत अझ तुलनायोग्य बनेको छ।

समग्र उपभोक्ता मूल्य स्थिति

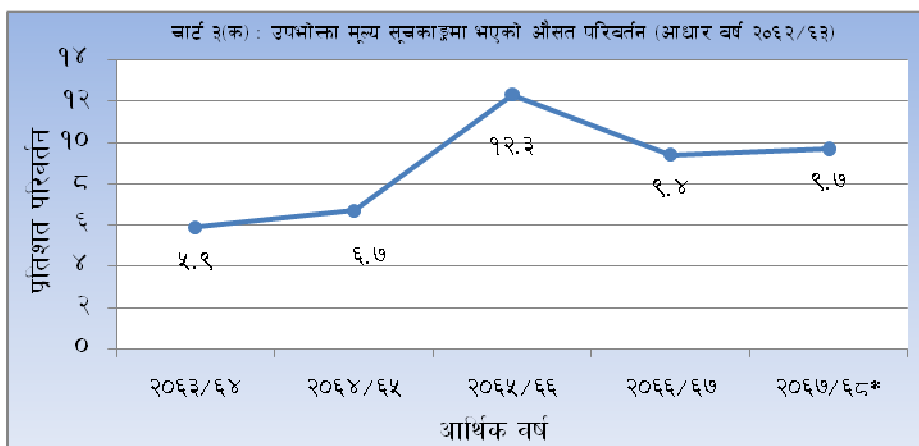
३.२ चालू आर्थिक वर्ष २०६७/६८ देखि चौथो पारिवारिक बजेट सर्वेक्षणअनुसार २०६२/६३ को नयाँ आधार वर्ष लिई उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क प्रकाशन गर्न थालिएको छ। यसअनुसार २०६७ फागुन महिनामा वार्षिक विन्दुगत आधारमा शहरी क्षेत्रको समग्र उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्कको वृद्धिदर १०.७ प्रतिशत रहेको छ। अघिल्लो आर्थिक वर्षको यसै अवधिमा यस्तो उपभोक्ता मुद्रास्फीति दर ९.९ प्रतिशत रहेको थियो।

तालिका ३ (क): उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्कमा आधारित वार्षिक विन्दुगत मुद्रास्फीति दर (प्रतिशत)
(आधार वर्ष २०६२/६३)

महिना	आर्थिक वर्ष				
	२०६३/२०६४	२०६४/२०६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८
साउन	४.५	५.६	११.८	१०.१	९.५
भदौ	५.५	६.१	१२.४	९.१	८.६
असोज	६.५	५.४	१३.२	८.५	८.९
कात्तिक	६.४	५.३	१३.७	९.१	८.४
मंसिर	५.८	४.६	१३.४	१०.२	९.६
पुस	४.६	४.८	१३.८	१०.७	११.३
माघ	५.१	५.२	१३.२	१०.९	१०.२
फागुन	५.४	६.०	१२.९	९.९	१०.७
चैत	५.६	८.०	७.१	८.१	
वैशाख	६.६	८.३	१२.४	८.८	
जेठ	६.७	१०.१	१२.०	८.२	
असार	८.०	१०.६	११.१	९.०	
औसत	५.९	६.७	१२.३	९.४	९.७

स्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक।

- ३.३ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को आठ महिनाको औसत उपभोक्ता मुद्रास्फीति दर भने ९.७ प्रतिशत रहेको छ। गत वर्षको सोही अवधिमा औसत उपभोक्ता मुद्रास्फीति दर ९.८ प्रतिशत रहेको थियो। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को आठ महिनाको औसत मुद्रास्फीति दरमा गत वर्षको सोही अवधिको तुलनामा फिनो ह्रास आएको छ। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को बजेट वक्तव्य र नेपाल राष्ट्र बैंकद्वारा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ का लागि सार्वजनिक गरिएको मौद्रिक नीतिमा औसत उपभोक्ता मुद्रास्फीति दर ७.० प्रतिशतमा सीमित रहने अनुमान गरिएको थियो। तर, पेट्रोलियम पदार्थको अन्तर्राष्ट्रिय मूल्यमा भएको वृद्धिसँगै समीक्षा अवधिमा दुई पटक मूल्यमा समायोजन गरिएको, खाद्यान्न वस्तुहरूको मूल्य वृद्धिको अवस्था कायमै रहेको, तरकारी तथा फलफूल र मसलाजन्य वस्तुहरूको मूल्यमासमेत चापको स्थिति रहेकोले उपभोक्ता मुद्रास्फीतिमा यस्को प्रतिकूल प्रभाव पर्न गयो।

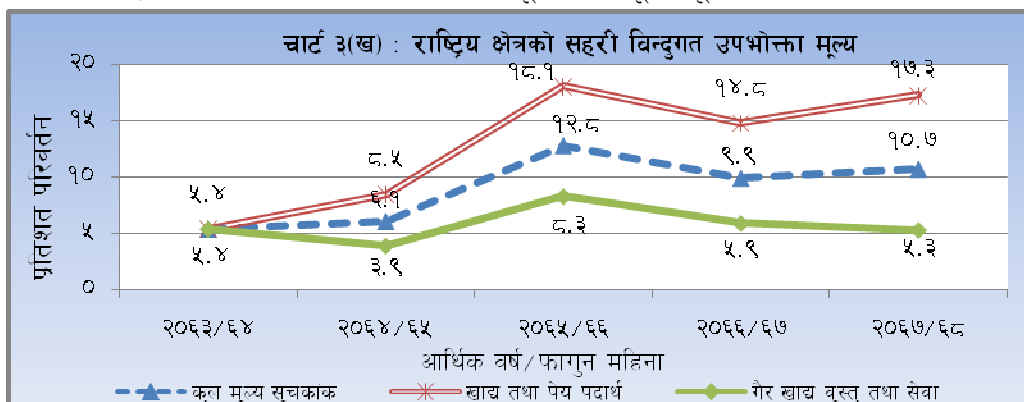
* प्रथम आठ महिनाको

- ३.४ भौगोलिक क्षेत्रअनुसार विश्लेषण गर्दा, २०६७ फागुन महिनामा वार्षिक विन्दुगत आधारमा काठमाडौँ उपत्यकाको मूल्य सूचकाङ्क १३.९ प्रतिशत, तराईको ७.९ प्रतिशत र पहाडको ११.६ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। गतवर्ष फागुनमा यो वृद्धिदर क्रमशः ९.० प्रतिशत, ९.८ प्रतिशत र ११.२ प्रतिशत रहेको थियो। चालू वर्ष काठमाडौँ उपत्यकामा अन्य क्षेत्रको तुलनामा उच्च मूल्य वृद्धि भएको छ, भने गत वर्ष यस्तो उच्च वृद्धि पहाडमा भएको थियो।

खाद्य तथा पेय पदार्थ समूह

- ३.५ समूहगत आधारमा विश्लेषण गर्दा, उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्कमा ४६.८२ प्रतिशत भार रहेको खाद्य तथा पेय पदार्थ समूहको मूल्य २०६७ फागुनमा वार्षिक विन्दुगत आधारमा १७.३ प्रतिशतले बढेको छ। गत वर्षको यसै अवधिमा यो वृद्धिदर १४.८ प्रतिशत रहेको थियो। खाद्य तथा पेय पदार्थको मूल्य वृद्धिदर उच्च रहनुमा विशेष गरेर तरकारी (७३.१ प्रतिशत), फलफूल (३३.४ प्रतिशत), मरमसाला (२२.१ प्रतिशत), सूर्तिजन्य पदार्थ (१७.१ प्रतिशत) र होटल तथा रेष्टुरेण्टको खाना (१५.५ प्रतिशत) मा भएको उच्च मूल्यले

प्रमुख भूमिका खेलेको छ। यो समूह भित्रको दलहन उपसमूहमा भने २०६६ फागुनमा ३०.० प्रतिशतको उच्चदरले मूल्य वृद्धि भएकोमा समीक्षा अवधिमा ८.१ प्रतिशतले ह्रास आएको छ। सो बाहेक अन्य सबै उपसमूहहरूको मूल्य सूचकाङ्क बढेको छ।

गैर-खाद्य तथा सेवा समूह

३.६ उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्कमा ५३.१८ प्रतिशत भार रहेको गैर-खाद्य तथा सेवा समूहको मूल्य २०६७ फागुनमा वार्षिक विन्दुगत आधारमा ५.३ प्रतिशतले बढेको छ। २०६६ फागुनमा यस समूहको सूचकाङ्क ५.९ प्रतिशतले बढेको थियो। यो समूहको मूल्य वृद्धि हुनुमा विशेष गरेर लत्ता-कपडा तथा जुत्ता चप्पल (१३.७ प्रतिशत) र यातायात (११.३ प्रतिशत) मा भएको मूल्य वृद्धिको योगदान रहेको छ। यसको अतिरिक्त समीक्षा अवधिमा यो समूहको सञ्चार तथा मनोरन्जन बाहेकको अन्य सबै उपसमूहहरूमा मूल्य बढेको छ।

तालिका ३ (ख) : शहरी क्षेत्रको विन्दुगत राष्ट्रिय उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्कको परिवर्तन

(आधार वर्ष २०६२/६३ = १००)

(प्रतिशत परिवर्तन)

उपभोग्य वस्तुहरू	भार (प्रतिशत)	आर्थिक वर्ष/फागुन महिना				
		२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८
कुल (क+ख)	१००.०	५.४	६.९	१२.८	९.९	१०.७
क. खाद्य तथा पेय पदार्थ	४६.८२	५.४	८.५	१८.९	१४.८	१७.३
अन्न तथा त्यसबाट बनेका परिकार	१४.८१	६.९	१५.३	१३.१	१२.१	१३.४
दलहन	२.०१	१५.६	१२.८	२४.२	३०.०	-८.१
तरकारी	५.६५	-३.१	०.२	२१.१	२.३	७३.१
मासु माछा	५.७०	८.५	५.५	२४.९	२४.५	७.७
दुग्ध पदार्थ तथा अण्डा	५.०१	७.१	७.८	१६.५	१३.४	१०.५
घ्यू तथा तेल	२.७०	१०.१	२७.५	६.४	-३.१	३.१
फलफूल	२.२३	१.९	-४.७	१९.७	२१.३	३३.४
चिनी तथा मिठाई	१.३६	-१०.०	-८.३	५३.३	६०.७	७.०

मरमसला	१.४६	२१.०	-०.४	११.०	३४.०	२२.१
हल्का पेय पदार्थ	०.९६	३.४	४.५	२१.९	१५.३	८.९
मदिरा	१.७२	४.९	२.१	१३.०	१२.४	२.१
सुर्तिजन्य पदार्थ	०.८५	६.४	१०.०	१७.५	११.४	१७.१
रेष्टुरेन्ट तथा होटेल	२.३५	३.२	७.६	२४.५	२०.७	१५.५
ख. गैर-खाद्य वस्तु तथा सेवा	५३.१८	५.४	३.९	८.३	५.९	५.३
लत्ता कपडा तथा जुत्ताचप्पल	८.४९	४.५	३.३	८.८	६.८	१३.७
घरायसी सामान	१०.८७	६.४	४.८	६.८	६.७	६.४
घरायसी तथा सजावटका सामान	४.८९	७.४	५.२	१४.०	५.३	७.३
स्वास्थ्य	३.२५	२.९	७.२	४.४	२.४	२.९
यातायात	६.०१	८.७	१.१	१३.९	-०.७	११.३
सञ्चार	३.६४	०.०	०.०	०.१	०.०	-१०.४
मनोरञ्जन	५.३९	३.४	५.२	६.६	६.८	-२.०
शिक्षा	८.४६	७.१	४.९	८.२	११.८	४.७
अन्य आवश्यक वस्तुहरू	२.१७	२.४	१.०	१२.५	८.४	५.४

स्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक ।

क्षेत्रगत उपभोक्ता मूल्य स्थिति

३.७ आधार वर्ष २०६२/६३ अनुसार ३१.१६ प्रतिशत भार रहेको काठमाडौँ उपत्यकाको मूल्य सूचकाङ्क २०६७ फागुनमा विन्दुगत आधारमा १३.९ प्रतिशतले बढेको छ। २०६६ फागुनमा यस्तो सूचकाङ्क ९.० प्रतिशतले बढेको थियो। उपत्यकाको मूल्य सूचकाङ्कको हकमा समीक्षा अवधिमा खाद्य तथा पेय पदार्थ समूह २१.१ प्रतिशतले र गैर-खाद्य वस्तु तथा सेवा समूहको मूल्य सूचकाङ्क ७.७ प्रतिशतले बढेको छ। खाद्य समूहतर्फ तरकारीको सबैभन्दा बढी १०४.० प्रतिशत त्यसपछि चिनी तथा चिनीजन्य पदार्थ ६३.६ प्रतिशतले उच्च वृद्धि भएको छ। मरमसाला, फलफुल र अन्न तथा सोबाट बनेका परिकारकोसमेत तुलनात्मकरूपमा उच्च दरमै मूल्य वृद्धि भएको छ। समीक्षा अवधिमा दलहन, हल्का पेय पदार्थ र मदिराको मूल्यमा भने कमी आएको छ। यसैगरी, गैर-खाद्य तथा सेवा समूहमा विशेष गरेर मनोरञ्जनको १५.६ प्रतिशत, लत्ताकपडा तथा जुत्ताचप्पलको १३.० प्रतिशतले मूल्य वृद्धि भएको छ। सञ्चार तथा यातायातको मूल्य वृद्धिमा भने केही कमी आएको छ।

३.८ आधार वर्ष २०६२/६३ अनुसार मूल्य सूचकाङ्कमा सबैभन्दा बढी भार (४२.८५ प्रतिशत) ओगट्ने तराईको मूल्य सूचकाङ्क २०६७ फागुनमा ७.९ प्रतिशतले बढेको छ। २०६६ फागुनमा यो सूचकाङ्क ९.८ प्रतिशतले बढेको थियो। खाद्य तथा पेय पदार्थ समूहमा सबैभन्दा बढी तरकारी (४८.० प्रतिशत), र फलफुल (४२.१ प्रतिशत) को मूल्यमा उच्च वृद्धि भएको छ। यसबाहेक सुर्तिजन्य पदार्थ (२८.० प्रतिशत), हल्का पेय पदार्थ (१९.९ प्रतिशत), मरमसला (१७.४ प्रतिशत) को मूल्य उच्च रहेको कारण समग्रमा यो समूहको

सूचकाङ्क १३.७ प्रतिशतले बढेको हो । यसैगरी, गैर-खाद्य तथा सेवा समूहमा यातायात (१८.५ प्रतिशत), लत्ताकपडा तथा जुत्ताचप्पल (१२.८ प्रतिशत) फर्निसिङ तथा घरायसी सजावटका सामान (८.९ प्रतिशत), को मूल्य वृद्धि भएको छ । मनोरन्जन (ऋणात्मक १४.३ प्रतिशत) र सञ्चार (ऋणात्मक ११.८ प्रतिशत) को मूल्यमा ह्रास आएको छ ।

- ३.९ आधार वर्ष २०६२/६३ अनुसार तुलनात्मकरूपमा सबैभन्दा कम भार (२५.९९ प्रतिशत) रहेको पहाडको मूल्य सूचकाङ्क २०६७ फागुनमा ११.६ प्रतिशतले बढेको छ । २०६६ फागुनमा यो सूचकाङ्क ११.२ प्रतिशतले बढेको थियो । खाद्य तथा पेय पदार्थ समूहमा विशेष गरी तरकारीको सबैभन्दा बढी (८४.२ प्रतिशत) र फलफुल (२७.२ प्रतिशत) को मूल्यमा उच्च वृद्धि भएको छ । त्यसैगरी, दुग्ध पदार्थ तथा अण्डा (१९.० प्रतिशत), मरमसला (१८.० प्रतिशत), अन्न तथा सोबाट बनेका परिकार (१४.३ प्रतिशत), रेष्टुरेन्ट तथा होटल (१३.२ प्रतिशत), सुर्तीजन्य पदार्थ (१३.१ प्रतिशत) को उच्च मूल्य वृद्धि भई यो समूहको सूचकाङ्क १९.० प्रतिशतले बढेको छ । गैर-खाद्य तथा सेवा समूहमा यातायात (१६.१ प्रतिशत), लत्ताकपडा तथा जुत्ताचप्पल (१५.९ प्रतिशत), घरायसी उपयोगका सामान (६.७ प्रतिशत) को मूल्यमा आएको वृद्धिले समग्रमा यो समूहको सूचकाङ्क ५.२ प्रतिशतले बढेको छ ।

थोक मूल्य सूचकाङ्क

- ३.१० वार्षिक विन्दुगत आधारमा राष्ट्रिय थोक मूल्य सूचकाङ्क (२०५६/५७ = १००) २०६७ फागुनमा १२.४ प्रतिशतले बढेको छ । २०६६ फागुनमा यस्तो वृद्धिदर १२.२ प्रतिशत रहेको थियो । राष्ट्रिय थोक मूल्य सूचकाङ्क अन्तर्गत कृषि वस्तु समूहको मूल्य सूचकाङ्क १५.४ प्रतिशत, स्वदेशमा उत्पादित औद्योगिक वस्तु समूहको ८.२ प्रतिशत र आयातीत वस्तु समूहको ९.७ प्रतिशतले बढेको छ ।
- ३.११ कृषि वस्तु समूह अन्तर्गत मसलाहरू (५२.२ प्रतिशत), फलफुल तथा तरकारी (२९.० प्रतिशत), तथा नगदेबाली (२२.७ प्रतिशत) को मूल्यमा उच्च वृद्धि भएको छ । स्वदेशमा उत्पादित औद्योगिक वस्तु समूहमा पेय तथा सुर्तीजन्य वस्तुहरू र निर्माण सामग्रीको मूल्य सामान्य दरले बढेको छ भने आयातीत वस्तु समूहमा पेट्रोलियम पदार्थ तथा कोईला र यातायातका साधन र मेसिनरी सामानको मूल्य वृद्धि तुलनात्मकरूपमा बढी छ ।

तालिका ३ (ग) : राष्ट्रिय थोक मूल्य सूचकाङ्कको वार्षिक विन्दुगत परिवर्तन

(आधार वर्ष २०५६/५७ = १००)

समूह	भार (प्रतिशत)	आर्थिक वर्ष/फागुन महिना				
		२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८
कुल	१००.०	१२.२	६.६	१२.३	१२.२	१२.४
कृषि वस्तु	४९.६	१९.९	४.९	१५.३	१९.२	१५.४
स्वदेशमा उत्पादित औद्योगिक वस्तु	२०.४	८.७	९.०	८.८	१२.१	८.२
आयातीत वस्तु	३०.०	३.७	७.८	१०.०	०.२	९.७

स्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक ।

राष्ट्रिय तलव तथा ज्यालादर सूचकाङ्क

३.१२ वार्षिक विन्दुगत आधारमा २०६७ फागुन महिनामा राष्ट्रिय तलव तथा ज्यालादर सूचकाङ्क (२०६१/६२=१००) १९.१ प्रतिशतले बढेको छ। २०६६ फागुनमा यो सूचकाङ्क १३.७ प्रतिशतले बढेको थियो। समीक्षा अवधिमा राष्ट्रिय तलव तथा ज्यालादर सूचकाङ्क अर्न्तगत तलव सूचकाङ्क यथावत रहेतापनि ज्यालादर सूचकाङ्कको वृद्धिदर भने २५.५ प्रतिशत रहेकोले समग्र सूचकाङ्क वृद्धिदर उच्च रहेको हो। २०६६ फागुनमा तलव तथा ज्यालादर सूचकाङ्कहरू क्रमशः १३.८ प्रतिशत र १३.६ प्रतिशतले बढेको थियो। समीक्षा अवधिमा कृषि, औद्योगिक र निर्माण मजदुरहरूको ज्यालादरमा उच्च वृद्धि हुन गएको कारणबाट तलव तथा ज्यालादर सूचकाङ्कहरूमा उच्च वृद्धि भएको हो।

तालिका ३ (घ) : राष्ट्रिय तलव तथा ज्यालादर सूचकाङ्कको वार्षिक विन्दुगत परिवर्तन
(आधार वर्ष २०६१/६२ = १००)

समूह/उपसमूह	भार (प्रतिशत)	आर्थिक वर्ष/फागुन महिना			
		२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८
कुल सूचकाङ्क	१००.०	९.०	१९.३	१३.७	१९.१
१. तलव सूचकाङ्क	२७.०	१०.९	१६.८	१३.८	०.००
१.१ निजामती सेवा	२.८	२३.५	२८.१	१४.६	०.००
१.२ सार्वजनिक संस्थानहरू	१.१	८.८	२१.९	११.१	०.००
१.३ बैंक तथा वित्तीय संस्थानहरू	०.६	५०.५	१८.२	१.३	०.००
१.४ सेना तथा प्रहरीवल	४.०	९.३	३०.९	१३.०	०.००
१.५ शिक्षा	१०.६	१४.८	१६.१	२२.४	०.००
१.६ निजी प्रतिष्ठानहरू	७.९	-१.५	२.७	०.०	०.००
२. ज्यालादर सूचकाङ्क	७३.०	८.४	२०.१	१३.६	२५.५
२.१ कृषि मजदुर	३९.५	६.०	२६.९	१७.०	३४.६
२.२ औद्योगिक मजदुर	२५.२	११.६	१०.६	८.८	१०.४
२.३ ज्यामी (निर्माण मजदुर)	८.३	१०.९	१८.१	१०.६	२०.४

स्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक।

आपूर्ति स्थिति

३.१३ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनामा गत वर्षको यसै अवधिको तुलनामा पेट्रोलको आपूर्ति १८.४ प्रतिशतले वृद्धि भई १ लाख २३ हजार ७ सय ७ किलो लिटर पुन गएको छ भने डिजेलको आपूर्ति १३.५ प्रतिशतले वृद्धि भई ४ लाख २१ हजार ७ सय ५६ किलो लिटर पुगेको छ। मट्टितेलको आपूर्ति भने २७.४ प्रतिशतले घटी २८ हजार ३ सय ७४ किलो लिटर मात्र भएको छ। गत वर्षको सोही अवधिमा पेट्रोल, डिजेल र मट्टितेलको आपूर्ति क्रमशः १ लाख ४ हजार ४ सय ८९ किलो लिटर, ३ लाख ७१ हजार ४ सय ३५ किलो लिटर र ३९ हजार १ सय १ किलो लिटर रहेको थियो। यसैगरी, चालू

आर्थिक वर्षको प्रथम आठ महिनामा हवाई इन्धनको आपूर्ति १४.४ प्रतिशतले वृद्धि भई ६४ हजार ३ सय ९१ किलो लिटर पुगेको छ। एल. पि. जी. ग्याँस गत वर्षको आठ महिनाको तुलनामा १६.४ प्रतिशतले वृद्धि भई १ लाख ५ सय ५८ मेट्रिक टन आपूर्ति भएको छ। समीक्षा अवधिमा १ लाख २२ हजार ४ सय ३३ किलो लिटर पेट्रोल, ४ लाख १० हजार ३ सय ९८ किलो लिटर डिजल, ३२ हजार २ सय ४८ किलो लिटर मट्टितेल र ६६ हजार ८ सय ७२ किलो लिटर हवाई इन्धन खपत भएको छ।

३.१४ पेट्रोलियम पदार्थको मूल्य निर्धारण गर्दा नेपाल आयल निगमको डिपो वा भन्सार विन्दु रहेको ठाउँअनुसार थोक बिक्री मूल्य (मूल्य अभिवृद्धि करसमेत) निर्धारण गर्ने व्यवस्था यथावत् रहेको छ। पेट्रोलियम पदार्थको थोक बिक्री वितरण गर्ने व्यवस्था विराटनगर, वीरगञ्ज, अमलेखगञ्ज, काठमाडौं, पोखरा, भैरहवा, नेपालगञ्ज, सुर्खेत, दाङ्ग, धनगढी, दिपायल, महेन्द्रनगर र जनकपुरबाट गरिएको छ। यस व्यवस्थाबाट ठाउँअनुसार पेट्रोलियम पदार्थको थोक मूल्य तथा खुद्रा मूल्यमा फरक पर्न सक्दछ। २०६७ चैत १० गते निर्धारण भएको मूल्यअनुसार वीरगञ्ज तथा विराटनगर डिपोबाट उपलब्ध हुने पेट्रोलको प्रति लिटर थोक मूल्य रु. ९१।६५ रहेको छ भने दिपायल तथा सुर्खेत डिपोको थोक मूल्य रु. ९३ रहेको छ। काठमाडौं उपत्यकाको पेट्रोलको सरदर खुद्रा मूल्य रु. ९७, डिजेल तथा मट्टितेलको रु. ६८।५० र एल.पि. ग्याँस प्रति सिलिण्डर १ हजार ३ सय ५० रूपैयाँ रहेको छ। हवाई इन्धनको मूल्य रु. ९० प्रति लिटर रहेको छ।

३.१५ नेपालका ३० दुर्गम पहाडी जिल्लाहरूमा सरल एवम् सुलभरूपमा खाद्यान्न उपलब्ध गराउने नीतिअनुरूप समीक्षा वर्षमा पनि खाद्य संस्थानमार्फत् ढुवानी गरी आपूर्ति गराउने कार्यलाई निरन्तरता दिएको छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा १७ हजार ७ सय ९० मेट्रिक टन खाद्यान्न ढुवानी गर्ने लक्ष्य रहेकोमा १९ हजार २ सय १२ मेट्रिक टन ढुवानी गरिएको थियो। चालू आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनामा १४ हजार ५ सय १० मेट्रिक टन खाद्यान्न ढुवानी गर्ने लक्ष्य रहेकोमा ९ हजार २ सय ९० मेट्रिक टन ढुवानी गरी आपूर्ति गरिएको छ। अधिल्लो वर्ष यसै अवधिमा १२ हजार ९ सय ६० मेट्रिक टन ढुवानी गर्ने लक्ष्य रहेकोमा १२ हजार ४७ मेट्रिक टन आपूर्ति गरिएको थियो। यसैगरी, चालू आर्थिक वर्षमा पर्साको वीरगञ्ज, मुगु, दैलेख, हुम्ला र बाजुराको कोल्टी गरी पाँच स्थानमा कुल १ हजार ७ सय मेट्रिक टन क्षमताको गोदाम निर्माण गर्ने लक्ष्य रहेकोमा यस सम्बन्धमा बोलपत्र माग भइसकेको छ। साथै, सरकारको सहयोगमा नेपाल खाद्य संस्थान अन्तर्गत एक आधुनिक खाद्य प्रयोगशाला स्थापना गर्ने सम्बन्धमा समझदारी पत्रमा हस्ताक्षर सम्पन्न भएको छ।

३.१६ चालू आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा देशका विभिन्न २२ दुर्गम तथा अतिदुर्गम जिल्लाहरूमा कुल ४७ हजार २ सय ७४ क्वीन्टल आयोडिनयुक्त नुन ढुवानी गर्ने लक्ष्य रहेको छ। चालू आर्थिक वर्षको प्रथम आठ महिनामा ३३ हजार ६ सय ५९ क्वीन्टल आयोडिनयुक्त नुन वितरणको लक्ष्य रहेकोमा सो अवधिसम्म २७ हजार ८ सय २५ क्वीन्टल ढुवानी एवम् आपूर्ति गरिएको छ।

केही प्रमुख वस्तुहरूको सरदर खुद्रा मूल्य

- ३.१७ दैनिक उपभोग्य वस्तुहरूमध्ये प्रमुख १० कृषिजन्य वस्तुहरू (चामल, गहुँको पीठो, मासको दाल, रहरको दाल, तोरीको तेल, खारेको घ्यू, खसीको मासु, आलु, सुकेको प्याज र अदुवा) को सरदर खुद्रा मूल्यको समीक्षा गर्दा अधिकांश वस्तुको मूल्य वृद्धि भएको छ। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनामा गत वर्षको सोही अवधिको तुलनामा नौ वटा वस्तुहरूको औसत मूल्य बढेको छ भने एउटा वस्तुको मात्र औसत मूल्य घटेको छ। सबैभन्दा बढी सुकेको प्याजको मूल्य (३७.८ प्रतिशत) बढेको छ भने मासको दाल १६.२ प्रतिशत, खसीको मासु ११.८ प्रतिशत, मोटो चामल १०.९ प्रतिशत, अदुवा ९.८ प्रतिशत र खारेको घ्यू ७.७ प्रतिशतले बढेको छ। रहरको दाल र तोरीको तेलको मूल्य १.० प्रतिशतभन्दा कमले बढेको छ भने आलुको मूल्यमा १९.८ प्रतिशतको गिरावट आएको छ।
- ३.१८ भौगोलिक क्षेत्रअनुसार विश्लेषण गर्दा, चामल, गहुँको पीठो, मासको दाल, रहरको दाल, तोरीको तेल, खारेको घ्यू, खसीको मासु, आलु, सुकेको प्याज र अदुवामध्ये अधिकांश वस्तुको (१० मध्ये ७ वटा) मूल्य तराईमा भन्दा पहाडमा उच्च रहेको छ। तर घ्यू, खसीको मासु र अदुवाको मूल्य भने तराईमा बढी रहेको छ। सुकेको प्याजमा मूल्य अन्तर सबैभन्दा बढी रहेको देखिन्छ। २०६७ फागुनमा पहाडमा प्रतिकिलो प्याजको मूल्य ७१ रूपैया रहेकोमा यसै समयमा तराईमा यस्को मूल्य ३९ रूपैया रहेको छ। पहाडमा २०६६ फागुन महिनाको तुलनामा २०६७ फागुनमा रहरको दाल, आलु र अदुवाको मूल्यमा त्रस आएको छ भने तराईमा रहरको दाल र आलुको मात्र मूल्य घटेको छ।

४. मुद्रा तथा बैंकिङ्ग

मौद्रिक नीति

- ४.१ नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ मा भएको व्यवस्थाअनुसार नेपाल राष्ट्र बैंकले आर्थिक वर्ष २०५९/६० देखि प्रत्येक वर्ष मौद्रिक नीति र यसको मध्यावधि समीक्षा सार्वजनिक गर्दै आइरहेको छ। यसरी जारी गरिने मौद्रिक नीतिमा कर्जा, विदेशी विनिमय, लघुवित्त, वित्तीय क्षेत्रको नियमन तथा सुपरिवेक्षणसम्बन्धी विषयवस्तुहरू समावेश हुने गरेको छ। नेपालको मौद्रिक नीतिले विशेष गरेर आन्तरिक स्थायित्व (मूल्य स्थिरता र वित्तीय क्षेत्र स्थायित्व) तथा वाह्य क्षेत्र स्थायित्व (शोधनान्तर अनुकुलता) लाई प्रमुख उद्देश्यका रूपमा लिई ऐनमा उल्लेखित अन्य उद्देश्यहरूलाई समेत प्राथमिकताको आधारमा आवश्यक नीति र कार्यक्रमहरूको तर्जुमा तथा कार्यान्वयन हुँदै आएको छ। यस सिलसिलामा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ का लागि मौद्रिक नीति २०६७ साउन १२ गते र त्यसको मध्यावधि समीक्षा २०६७ फागुन १९ गते सार्वजनिक गरिएको थियो।
- ४.२ न्यून आर्थिक वृद्धिको स्थिति र दुई अंकको मुद्रास्फीति, उच्च शोधनान्तर घाटा तथा पछिल्लो समयमा अर्थतन्त्रमा देखिएको मौद्रिक संकुचन, वित्तीय प्रणालीको स्थायित्व, कर्जाको उत्पादक उपयोग, वित्तीय पहुँच अभिवृद्धि र निक्षेपको सुरक्षण जस्ता सवालहरूलाई सम्बोधन गर्नु पर्ने आवश्यकतालाई महशुस गरी त्यसैतर्फ उन्मुख हुने गरी २०६७/६८ को मौद्रिक नीति तर्जुमा गरिएको थियो। त्यसैगरी, समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व हासिल गर्दै त्रिवर्षीय योजनाले अपेक्षा गरेको आर्थिक वृद्धिदर हासिल गर्न टेवा पुऱ्याउने मौद्रिक नीतिको रणनीति रहेको थियो।
- ४.३ अघिल्लो वर्ष शोधनान्तर घाटाका कारण वाह्य क्षेत्र स्थायित्वमा देखिएको जोखिम, लगानीको अनुकुल वातावरण नहुँदा बैंक कर्जा अनुत्पादक क्षेत्रतर्फ प्रवाह हुन थालेको अवस्था, मूल्यमा रहेको चाप, बढ्दो बैंक तथा वित्तीय संस्थाको उपस्थितिले वित्तीय क्षेत्र स्थायित्वमा उत्पन्न हुनसक्ने जोखिम, न्यून ब्याजदरको कारणले बचत प्रोत्साहन हुन नसकेको एवम् पुँजी पलायन हुनसक्ने स्थिति, ग्रामीण क्षेत्रमा वित्तीय पहुँच पुग्न नसकेको जस्ता चुनौतीका बीच मौद्रिक नीति २०६७/६८ कार्यान्वयनमा ल्याइएको थियो।

मञ्जुषा ४(क) : आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को मौद्रिक नीतिका विशेषताहरू

१. उत्पादनमूलक क्षेत्रतर्फ कर्जा प्रवाह बढाउन वाणिज्य बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई ७ प्रतिशत ब्याजदरमा पूर्णकर्जा उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरिएको।
२. तीन वर्ष भित्रमा कुल कर्जाको २० प्रतिशत उत्पादनशील क्षेत्रमा पुऱ्याउने गरी बैंकहरूलाई कार्ययोजना पेश गर्न लगाइएको।
३. निर्यात उद्योग, रूग्ण उद्योग, साना तथा घरेलु उद्योग र वैदेशिक रोजगारीको लागि तोकिएका वर्गका मानिसहरूलाई प्रवाह हुने कर्जाको पुनर्कर्जाका दरहरूलाई एकिकृत गरी

- सबैका लागि १.५ प्रतिशतको विशेष पुनर्कर्जा दर कायम गरिएको ।
४. पुँजीकोषसम्बन्धी नयाँ मापदण्ड अन्तर्गत “क” वर्गका वाणिज्य बैंकहरूमा Simplified Standardized Approach लागू भइसकेको र आर्थिक वर्ष २०६७/६८ देखि राष्ट्रिय स्तरका विकास बैंकहरूले पनि समानान्तररूपमा अवलम्बन गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको ।
 ५. बैंक तथा वित्तीय संस्थाका सञ्चालक, प्रमुख कार्यकारी अधिकृत तथा उच्च पदस्थ कर्मचारीको सेवा-सुविधालाई मुलुकको वित्तीय प्रणालीले धान्ने र ग्राह्य हुने गरी व्यवस्थित गर्न तथा त्यस्तो सुविधालाई पूर्ण पारदर्शी तुल्याउन आवश्यक व्यवस्था गरिने ।
 ६. Trust Receipt कर्जाको ९० दिनको अवधिलाई बढाई १२० दिन कायम गरिएको ।
 ७. बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट रु. १ करोड वा सो भन्दा बढी कर्जा लिई नियतवश ऋण नतिर्ने ऋणीहरूको राहदानी जफत लगायतका अन्य कारवाहीलाई थप प्रभावकारी बनाइने ।
 ८. वस्तु तथा सेवा निर्यात गर्ने निर्यात व्यवसायीले विदेशमा खाता खोल्न चाहेमा कुल निर्यातको ५ प्रतिशतमा नबढ्ने गरी खाता खोल्न अनुमति प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाइएको ।
 ९. विपन्न वर्गमा प्रवाह गर्नुपर्ने कर्जाको रु. ६० हजारको सीमालाई बढाएर रु. ९० हजार र लघु उद्यमका लागि रु. १ लाख ५० हजारको सीमालाई बढाएर रु. २ लाख कायम गरिएको ।
 १०. नेपाल सरकारले तोकेको २२ दुर्गम जिल्लाका सदरमुकाममा शाखा खोलेमा रु ५० लाखसम्म र सदरमुकामभन्दा बाहिर शाखा खोलेमा सञ्चालन खर्चको लागि नेपाल राष्ट्र बैंकबाट रु १ करोडसम्म निर्व्याजी रकम निश्चित अवधिको लागि सापटीको रूपमा उपलब्ध गराउने ।
 ११. “घ” वर्गका वित्तीय संस्थामा बचत तथा मुद्दती निक्षेपमा रहेको रु २ लाखसम्मको निक्षेप सुरक्षण गर्ने व्यवस्था भइसकेकोमा र आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को शुरुवातदेखि नै सो व्यवस्थालाई क्रमिकरूपमा बैंक तथा अन्य वित्तीय संस्थामा लागू गर्दै लगिने ।
 १२. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले आफ्ना निक्षेपकर्ताहरूलाई विभिन्न बचत खातामार्फत् निक्षेप सुविधा उपलब्ध गराउँदा त्यस्तो बचत खातामा दिने व्याजदरबीचको अन्तर दुई प्रतिशतभन्दा बढी हुन नहुने व्यवस्था गरिएको ।

आर्थिक तथा मौद्रिक लक्ष्य

- ४.४ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को लागि जारी मौद्रिक नीतिको प्रमुख लक्ष्यहरूमा शोधनान्तर बचत हासिल गरी विदेशी विनिमय सञ्चितिको स्तर सुविधाजनक स्थितिमा कायम राख्ने, मौद्रिक विस्तारबाट मूल्यमा चाप पर्न नदिन मौद्रिक विस्तारलाई सन्तुलनमा राख्ने, लक्षित आर्थिक वृद्धिका लागि सहजता प्रदान गर्न आवश्यक तरलताको व्यवस्थापन गर्ने रहेको थियो । यसअनुसार शोधनान्तर बचत रु. ९ अर्ब र मुद्रास्फीतिदरलाई ७.० प्रतिशतमा सीमित गर्ने लक्ष्य निर्धारण गरिएको थियो । यसका आधारमा विस्तृत मुद्रा प्रदायको वृद्धिदर १५.० प्रतिशत रहने प्रक्षेपण गरिएको थियो । आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा १५.० प्रतिशतले कुल आन्तरिक कर्जा विस्तार हुने जसमध्ये निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा वृद्धिदर १७.८ प्रतिशत रहने प्रक्षेपण रहेको थियो । २०६७ फागुनमा जारी गरिएको मौद्रिक नीतिको मध्यावधि समीक्षामा मुद्रास्फिति दर ९.० प्रतिशत, मौद्रिक विस्तार ११.५ प्रतिशत र निजी क्षेत्र तर्फको कर्जाको वृद्धिदर १३.३ प्रतिशत हुने संसोधित अनुमान गरिएको थियो ।

मौद्रिक उपकरण कार्यान्वयन नीति

- ४.५ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा मुद्रास्फीति तथा शोधनान्तर घाटा र वित्तीय स्थायित्वलाई दृष्टिगत गरी कुल स्वदेशी निक्षेपको आधारमा कायम गर्नु पर्ने अनिवार्य नगद अनुपातलाई ५.५ प्रतिशतमा यथावत कायम राखियो भने मौद्रिक नीतिको कार्यदिशाको संकेतको रूपमा हेरिने बैंक दरलाई भने ६.५ प्रतिशतबाट बढाएर ७ प्रतिशत कायम गरिएको छ ।
- ४.६ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको वित्तीय सवलता कायम राख्न तथा तरलता व्यवस्थापनमा सहयोग पुगोस् भन्ने उद्देश्यले आर्थिक वर्ष २०६६/६७ देखि वैधानिक तरलता अनुपातसम्बन्धी व्यवस्थामा पुनरावलोकन गरी वाणिज्य बैंकहरूको हकमा १५ प्रतिशत, विकास बैंकका लागि ११ प्रतिशत र वित्त कम्पनीको लागि १० प्रतिशत र चल्ति खाता खोल्न स्वीकृत नलिएका वित्त कम्पनीको हकमा ६ प्रतिशत कायम गर्नुपर्ने व्यवस्था गरियो । “घ” वर्गका वित्तीय संस्थाहरूलाई पनि निक्षेप परिचालन गर्ने स्वीकृति दिइएको पृष्ठभूमिमा निक्षेप परिचालन शुरू गरिसकेका संस्थाहरूले ४ प्रतिशत वैधानिक तरलता अनुपात कायम गर्नु पर्ने व्यवस्था भएको छ । बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले नेपाल सरकारको ऋणपत्रमा गरेको लगानी, ढुक्टीमा रहेको नगद मौज्दात, अनिवार्य नगद मौज्दात र सो भन्दा माथिको रकमलाई यस प्रयोजनको लागि गणना गर्न पाउने व्यवस्था गरिएको छ ।
- ४.७ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको पहलमा नेपाल राष्ट्र बैंकबाट स्वतः उपलब्ध हुने स्थायी तरलता सुविधाको व्याजदर गणनासम्बन्धी व्यवस्थामा परिवर्तन गरी उक्त सुविधाको व्याजदर निर्धारण गर्दा पछिल्लो ९१-दिने ट्रेजरी बिलको भारित औसत व्याजदर वा प्रचलित बैंकदर जुन अधिकतम छ त्यसैमा ३ प्रतिशत पेनाल दर जोडी कायम गर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।
- ४.८ उत्पादनमूलक क्षेत्रहरूमा कर्जाको कमी हुन नदिन र निर्यात प्रवर्द्धन हुने, आयात प्रतिस्थापन गर्ने तथा उर्जा र पर्यटन क्षेत्रमा कर्जाको कमी हुन नदिन असल कर्जाको धितोमा वाणिज्य बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई ७.५ प्रतिशत व्याजदरमा उपलब्ध गराइदैं आएको पुनर्कर्जा सुविधालाई प्रचलित बैंक दर (७ प्रतिशत) मै उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरियो भने वाणिज्य बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले सम्बन्धित ऋणीलाई यस्तो पुनर्कर्जामा १० प्रतिशत भन्दा बढी व्याजदर तोक्न नपाउने व्यवस्था गरिएको छ ।
- ४.९ उत्पादनशील र खासगरी कृषि, उर्जा, पर्यटन, घरेलु तथा साना उद्योगतर्फ पर्याप्त लगानी सुनिश्चित गर्न वाणिज्य बैंकहरूबाट ती क्षेत्रहरूमा कर्जा लगानी बढाउन अभिप्रेरित गर्ने नीति लिइएको छ । यस प्रयोजनको लागि सम्बन्धित बैंकहरूलाई ३ वर्षभित्र ती क्षेत्रहरूमा औसत कर्जा प्रवाह दोब्बर गर्ने कार्ययोजना तयार गरी पेश गर्न लगाउने व्यवस्था गरिएको थियो ।
- ४.१० निर्यात उद्योग, रूग्ण उद्योग, साना तथा घरेलु उद्योग र वैदेशिक रोजगारीको लागि तोकिएका वर्गका मानिसहरूलाई प्रवाह हुने कर्जाको पुनर्कर्जादर क्रमशः १.५ प्रतिशत, १.५ प्रतिशत, २.५ प्रतिशत र १.५ प्रतिशत रहेकोमा सबैलाई १.५ प्रतिशतको विशेष पुनर्कर्जा दर कायम गरिएको छ । यो सुविधा उपयोग गर्दा वाणिज्य बैंक तथा वित्तीय संस्थाले सम्बन्धित ग्राहकबाट

४.५ प्रतिशतभन्दा बढी व्याज दर लिन नपाउने व्यवस्था गरिएको छ । वाणिज्य बैंकहरूलाई विदेशी मुद्रामा उपलब्ध गराइने निर्यात पुनर्कर्जाको व्याजदर प्रचलित लाइवोर दर (LIBOR Rate) मा ०.२५ प्रतिशत विन्दु थप गरी निर्धारण गरिने व्यवस्था यथावत रहेको छ ।

तालिका ४ (क) : बैंकदर, पुनर्कर्जा दर र अनिवार्य नगद अनुपात

प्रतिशतमा

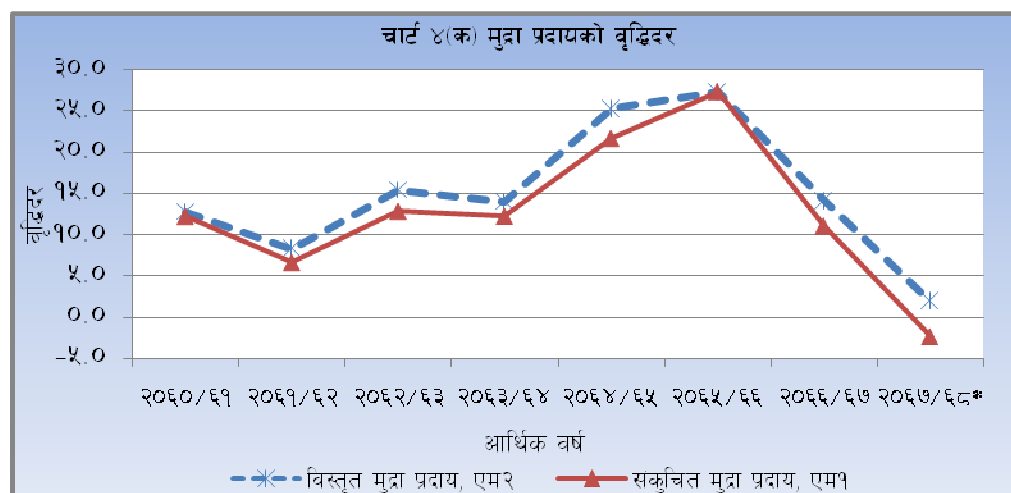
उपकरणहरू	आर्थिक वर्ष				
	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८
बैंकदर	६.२५	६.२५	६.५	६.५	७.०
पुनर्कर्जादरहरू					
निर्यात कर्जा (स्वदेशी मुद्रामा)	३.५	२.५	२.०	१.५	१.५
निर्यात कर्जा (विदेशी मुद्रामा)	३.२५	३.२५	*+०.२५	*+०.२५	*+०.२५
रूग्ण उद्योग	१.५	१.५	१.५	१.५	१.५
साना तथा घरेलु उद्योग	३.५	२.५	२.५	२.५	१.५
उत्पादनमूलक क्षेत्र**				७.५	७.०
अनिवार्य नगद अनुपात	५.०	५.०	५.५	५.५	५.५
स्थायी तरलता सुविधा (पेनाल दर)	१.५	२.०	३.०	३.०	३.०

* LIBOR Rate मा जोड्ने, ** आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को मौद्रिक नीतिमार्फत् नयाँ व्यवस्था गरिएको ।

स्रोत: नेपाल राष्ट्र बैंक ।

मौद्रिक योगाङ्कहरूको स्थिति

४.११ चालू आर्थिक वर्षको प्रथम आठ महिनामा विस्तृत मुद्रा प्रदाय १.९ प्रतिशतले विस्तार भएको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो मुद्रा प्रदाय ७.२ प्रतिशतले बढेको थियो । खुद वैदेशिक सम्पत्तिमा गिरावट आएको र खुद आन्तरिक सम्पत्तिको वृद्धिदर न्यून रहेकाले विस्तृत मुद्रा प्रदायको वृद्धिदरमा कमी आएको हो । अर्कोतर्फ संकुचित मुद्रा प्रदाय भने २.१ प्रतिशतले घटेको छ ।

* प्रथम आठ महिना

तालिका ४ (ख) : मुद्रा प्रदायमा प्रभाव पार्ने कारकहरू

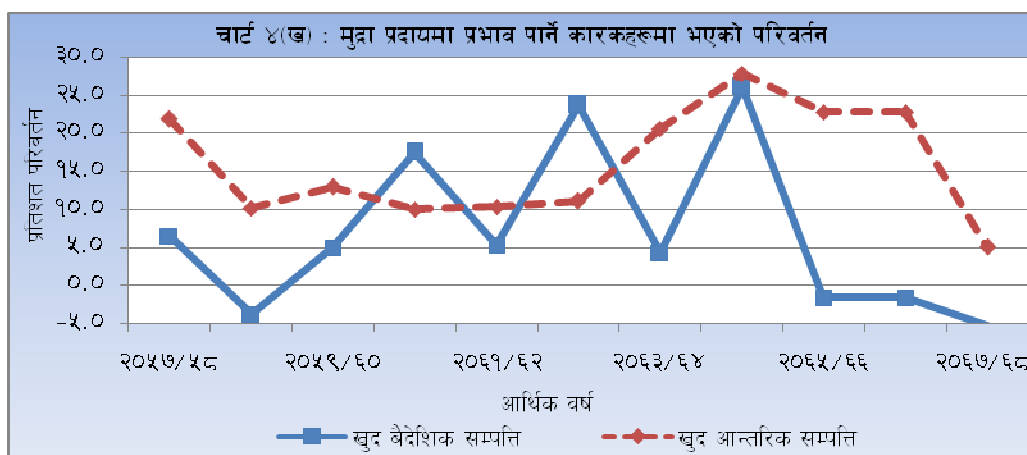
रकम रू. करोडमा

क्र.सं.	शीर्षक	प्रथम आठ महिनाको परिवर्तन			
		२०६६/६७		२०६७/६८*	
		रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१	खुद वैदेशिक सम्पत्ति	-१९११.५	-८.५	-११३०.४	-५.३
२	खुद आन्तरिक सम्पत्ति	६४४८.१	१५.९	२५१४.७	५.०
३	कुल आन्तरिक कर्जा	५७५१.९	१०.४	३२५९.४	५.०
४	सरकारलाई गएको खुद कर्जा	-१३८६.७	-१३.२	-१९४७.९	-१४.६
	क. सरकारमाथिको दावी	-१३०४.४	-१२.४	-१९२४.७	१४.५
	ख. सरकारी बचत	८२.३	-	२३.३	-
५	गैर-वित्तीय सरकारी संस्थानतर्फ गएको कर्जा	१५.४	३.०	-१६.७	-३.१
६	वित्तीय संस्थालाई गएको कर्जा	-१५२.८	-२०.८	-९०.६	-७.७
	(क) सरकारी	८.५	६.२	१८.१	७.२
	(ख) गैर-सरकारी	-१६१.३	-२७.०	-१०८.६	-११.७
७	निजी क्षेत्रलाई गएको कर्जा	७२७६.०	१६.६	५३१४.५	१०.६
८	खुद अमौद्रिक दायित्व	-६९६.२	-४.६	७४४.६	५.२
९	मुद्रा प्रदाय, एम २ (१०+११)	४५३६.६	७.२	१३८४.४	१.९
१०	मुद्रा प्रदाय, एम १ (क+ख)	९९८.८	५.१	-४५८.३	-२.१
	क) मुद्रा	१४५८.४	११.६	-५८.३	-०.४
	ख) चल्ती निक्षेप	-४५९.६	-६.५	-४००.०	-५.३
११	मुद्रा र बचत निक्षेप +	३५३७.८	८.२	१८४२.६	३.७

* अपरिष्कृत, + मार्जिन निक्षेपसमेत, स्रोत: नेपाल राष्ट्र बैंक ।

खुद वैदेशिक सम्पत्ति

४.१२ समीक्षा अवधिमा खुद वैदेशिक सम्पत्तिमा (विदेशी विनिमय मूल्याङ्कन नाफा-नोक्सान समायोजित) रू ११ अर्ब ३० करोड (५.३ प्रतिशत) ले ह्रास आएको छ। अधिल्लो वर्षको सोही अवधिमा उक्त सम्पत्ति रू १९ अर्ब १२ करोड (८.५ प्रतिशत) ले घटेको थियो। अधिल्लो वर्षको प्रथम आठ महिनाको तुलनामा समीक्षा अवधिमा व्यापार घाटा तथा विप्रेषण आप्रवाहको वृद्धिदरमा पनि सुधार आएकोले खुद वैदेशिक सम्पत्ति कम दरले घटेपनि अभै उच्च नै रहेको छ।

* प्रथम आठ महिना

कुल आन्तरिक कर्जा

४.१३ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनासम्ममा कुल आन्तरिक कर्जा ५.० प्रतिशतले बढेको छ। अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा उक्त कर्जा १०.४ प्रतिशतले बढेको थियो। सरकारमाथिको खुद दावी, वित्तीय तथा गैर वित्तीय संस्थान तर्फ गएको कर्जा घटेको र निजी क्षेत्रतर्फको कर्जाको वृद्धिदरमा भएको त्रसको कारणले कुल आन्तरिक कर्जाको वृद्धिदरमा कमी आएको हो।

४.१४ समीक्षा अवधिमा सरकारमाथिको खुद दावी १४.६ प्रतिशतले घटेको छ। अघिल्लो वर्ष पनि यस्तो दावी १३.२ प्रतिशतले घटेको थियो। यस अवधिमा सरकारलाई गएको कर्जामा कमी आएको र रु. २३ करोडको सरकारी बचत कायम रहेकोले समेत सरकारमाथिको खुद दावी घटेको हो। यस अवधिमा गैर वित्तीय सरकारी संस्थानलाई गएको कर्जामा समेत ३.१ प्रतिशतले कमी आएको छ। समीक्षा अवधिमा जनकपुर चुरोट कारखाना, नेपाल खाद्य संस्थान, नेपाल वायुसेवा निगम, गोरखापत्र संस्थान र नेपाल विद्युत प्राधिकरणलाई गएको कर्जा घटेको हुँदा यस क्षेत्र तर्फ गएको कुल कर्जा घटेको हो। सरकारी वित्तीय संस्थान तर्फको कर्जा भने ७.२ प्रतिशतले बढेको छ। गैर सरकारी वित्तीय संस्थान तर्फको दावी भने ११.७ प्रतिशतले घटेको छ।

४.१५ चालू आर्थिक वर्षको प्रथम आठ महिनामा निजी क्षेत्रतर्फको दावी १०.६ प्रतिशत अर्थात् रु. ५३ अर्ब १५ करोडले बढेको छ। अघिल्लो वर्षको यसै अवधिमा उक्त क्षेत्रतर्फको दावी १६.६ प्रतिशत अर्थात् रु. ७२ अर्ब ७६ करोडले बढेको थियो। विशेषगरी, नेपाल राष्ट्र बैंकले अनुत्पादक कर्जा प्रवाहमा गरेको कडाई तथा यस अवधिमा बैंकहरूमा तरलताको चाप परेकोले त्यस क्षेत्रतर्फको दावीमा पनि कमी आएको हो।

सञ्चित मुद्रा

४.१६ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनासम्ममा सञ्चित मुद्रा १.४ प्रतिशतले घटेको छ। अघिल्लो वर्षको यसै अवधिमा सञ्चित मुद्रा २.९ प्रतिशतले बढेको थियो। सञ्चित मुद्राको स्रोत तर्फ समीक्षा अवधिमा नेपाल राष्ट्र बैंकको खुद वैदेशिक सम्पत्तिमा २.७ प्रतिशतले त्रस आएको छ भने खुद आन्तरिक सम्पत्तिमा १६.२

प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। नेपाल राष्ट्र बैंकको बैंकहरूमाथिको दावी वढेकोले आन्तरिक सम्पत्तिमा उच्च वृद्धि भएको हो ।

४.१७ मुद्रा गुणक तर्फ, विस्तृत मुद्रा गुणक २०६७ असारको तुलनामा २०६७ फागुन मसान्तमा ३.३ प्रतिशतले वृद्धि भई ३.४०२ पुगेको छ। संकुचित मुद्रा गुणकमा भने सामान्य कमी आएको छ ।

तालिका ४ (ग) : सञ्चित मुद्रामा भएको परिवर्तन

(रकम रू. करोडमा)

	२०६६ असार	२०६६ फागुन	२०६७ असार	२०६७ फागुन*	प्रथम आठ महिनामा प्रतिशत परिवर्तन	
					२०६६/६७	२०६७/६८
सञ्चित मुद्रा	१९५५७.५	२०१३३.५	२१८५४.७	२१५५.८	२.९	-१.४
संकुचित मुद्रा गुणक	१.००५	१.०२५	०.९९८	०.९९१	२.१	-०.७
विस्तृत मुद्रा गुणक	३.२२४	३.३५७	३.२९३	३.४०२	४.१	३.३

*अपरिष्कृत, स्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक ।

मौद्रिक उपकरणहरूको कार्यान्वयन स्थिति

४.१८ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनासम्ममा खुला बजार कारोबारबाट रू २० अर्ब ८० करोडको खुद तरलता प्रवाह भएको छ। यसमध्ये ट्रेजरी बिलको सोभै विक्री बोलकबोलमार्फत् रू. २ अर्ब र रिभर्स रिपो बोलकबोलमार्फत् रू. १९ अर्ब गरी कुल रू. २१ अर्ब तरलता प्रशोचन भएको छ भने रिपो बोलकबोलमार्फत् रू. ४१ अर्ब ८० करोडको तरलता प्रवाह भएको छ। अघिल्लो वर्षको यसै अवधिमा खुला बजार कारोबार अर्न्तगत सोभै विक्री बोलकबोलमार्फत् रू. ७ अर्ब ४४ करोड र रिभर्स रिपो बोलकबोलबाट रू. १ अर्ब गरी कुल रू ८ अर्ब ४४ करोडको तरलता प्रशोचन भयो भने सोभै खरीद बोलकबोलबाट रू. ३ अर्ब ३८ करोड र रिपो बोलकबोलबाट रू. ७४ अर्ब १९ करोडको तरलता प्रवाह हुन गई खुद रू. ६९ अर्ब १३ करोडको तरलता प्रवाह भएको थियो ।

तालिका ४ (घ) : खुला बजार कारोबार स्थिति

(रू. करोडमा)

विवरण		२०६६/६७		२०६७/६८
		प्रथम आठ महिना	वार्षिक	प्रथम आठ महिना
क	तरलता प्रशोचन	८४४.०	८४४.०	२१००.०
	बिक्री बोलकबोल	७४४.०	७४४.०	२००.०
	रिभर्स रिपो बोलकबोल	१००.०	१००.०	१९००.०
ख	तरलता प्रवाह	७७५६.७	१३५०५.९	४१८०.४
	खरिद बोलकबोल	३३८.२	३३८.२	-
	रिपो बोलकबोल	७४१८.५	१३१६७.७	४१८०.४
ग	खुद तरलता प्रशोचन (क-ख)	६९१२.७	१२६६१.९	२०८०.४

स्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक ।

४.१९

समीक्षा अवधिमा नेपाल राष्ट्र बैंकले विदेशी विनिमय बजार हस्तक्षेपमार्फत् वाणिज्य बैंकहरूबाट अमेरिकी डलर १ अर्ब ५० करोड खुद खरिद गरी रु. १०८ अर्ब ९३ करोड बराबरको तरलता प्रवाह गरेको छ। अघिल्लो वर्षको यसै अवधिमा वाणिज्य बैंकहरूबाट अमेरिकी डलर ७३ करोड ३१ लाख खुद खरिद भई रु. ५५ अर्ब १७ करोड बराबरको तरलता प्रवाह भएको थियो। निर्यात व्यापारमा भएको सुधार तथा विप्रेषण आप्रवाहको वृद्धिदरमा अघिल्लो वर्षभन्दा सामान्य वृद्धि भएकोले समीक्षा अवधिमा अघिल्लो वर्षको सोही अवधिको तुलनामा विदेशी विनिमय बजारबाट बढी अमेरिकी डलर खरिद हुन गएको हो।

मञ्जुषा ४(ख): विदेशी विनिमय बजार हस्तक्षेप सम्बन्धी प्रक्रियामा नयाँ व्यवस्था

विदेशी विनिमय बजारमा हस्तक्षेप गर्ने प्रक्रियालाई पारदर्शी बनाउने क्रममा हप्तामा २ पटक (मङ्गलवार र शुक्रवार) बजार हस्तक्षेपको लागि अवसर दिइँदै आएकोमा यस्तो अवसर हप्तामा ३ पटक (सोमवार, बुधवार र शुक्रवार) दिई बैकिङ्ग क्षेत्रलाई आवश्यक तरलता उपलब्ध गराउने कार्यलाई निरन्तरता दिइनुका साथै Foreign Exchange Dealers Association of Nepal (FEDAN) मार्फत् एकपटकमा कम्तीमा २० लाख अमेरिकी डलर भन्दा कम नहुने गरी खरिद/विक्री गर्न सक्ने लगायतका प्रावधान सहितको विदेशी मुद्रा खरिद विक्री तथा बजार हस्तक्षेप निर्देशिका, २०६७ लागू भएको छ।

४.२० समीक्षा अवधिमा अमेरिकी डलर १ अर्ब ६२ करोड विक्री गरी भारतीय रुपैयाँ ७३ अर्ब ७३ करोड (करिब ११७ अर्ब ९७ करोड नेपाली रुपैयाँ बराबर) खरिद भएको छ। अघिल्लो वर्षको यसै अवधिमा अमेरिकी डलर १ अर्ब ३५ करोड विक्री गरी भा.रु. ६३ अर्ब ६२ करोड (करिब १०१ अर्ब ८० करोड नेपाली रुपैयाँ बराबर) खरिद भएको थियो। भारतसँगको बढ्दो व्यापार घाटाका कारण भारतीय रुपैयाँ खरिद बढेको हो।

अन्तर बैंक कारोबार र स्थायी तरलता सुविधा

४.२१ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनासम्ममा वाणिज्य बैंकहरूले कुल रु. २ खर्ब ५२ अर्ब ७० करोड बराबरको अन्तर-बैंक कारोबार गरेका छन्। अघिल्लो वर्षको यसै अवधिमा कुल रु. १ खर्ब ८८ अर्ब ५४ करोड बराबरको अन्तर-बैंक कारोबार भएको थियो। समीक्षा अवधिमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले नेपाल राष्ट्र बैंकबाट रु. १ खर्ब ५६ अर्ब ११ करोडको स्थायी तरलता सुविधा उपयोग गरेका छन्। अघिल्लो वर्षको यसै अवधिमा उक्त सुविधा अन्तर्गत त्यस्ता संस्थाहरूले कुल रु. ८५ अर्ब १७ करोड कर्जा उपयोग गरेका थिए।

अल्पकालीन ब्याजदर

४.२२ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को चैत महिनामा ९१-दिने ट्रेजरी बिल्सको भारित औसत ब्याजदर ९.०६ प्रतिशत कायम भएको छ। अघिल्लो वर्षको यसै समयमा उक्त ब्याजदर ७.३५ प्रतिशत रहेको थियो। अघिल्लो वर्षको चैत महिनामा भारित औसत अन्तर-बैंक ब्याजदर ७.८१ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा अवधिमा ९.५४ प्रतिशत कायम भएको छ। अल्पकालीन ब्याजदरका अतिरिक्त वाणिज्य बैंकहरूले निक्षेपमा प्रदान गर्ने

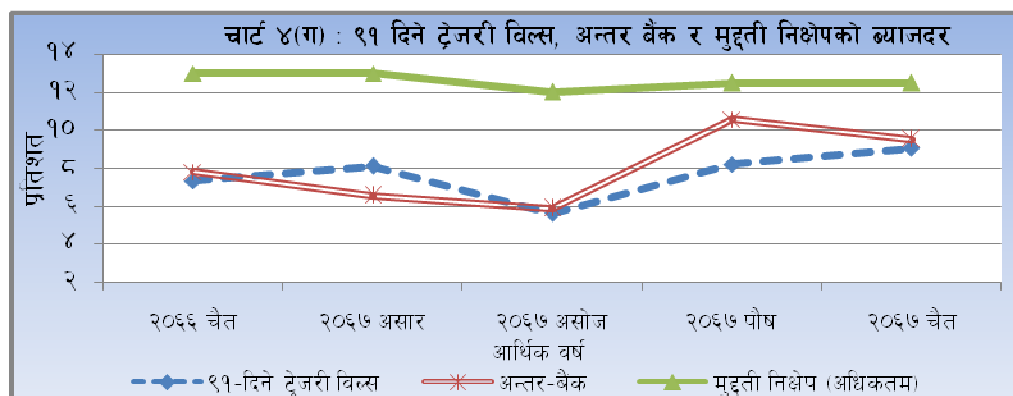
ब्याजदर पनि बढेको छ । २०६७ असार महिनाको दुई-वर्षे र दुई वर्षभन्दामाथिको मुद्दती निक्षेपको अधिकतम वार्षिक ब्याजदर १२.५ प्रतिशत रहेकोमा २०६७ चैत महिनामा पनि यथावत रहेको छ ।

तालिका ४ (ड) : ९१-दिने ट्रेजरी बिल्स, अन्तर-बैंक र मुद्दती निक्षेपको ब्याजदर

(प्रतिशत)

विवरण	२०६६ चैत	२०६७ असार	२०६७ असोज	२०६७ पौष	२०६७ चैत
९१-दिने ट्रेजरी बिल्स	७.३५	८.१३	५.६३	८.२१	९.०६
अन्तर-बैंक	७.८१	६.५७	५.८९	१०.५८	९.५४
मुद्दती निक्षेप (अधिकतम)	१३.०	१३.०	१२.०	१२.५	१२.५

स्रोत: नेपाल राष्ट्र बैंक ।

वित्तीय क्षेत्रको विस्तार तथा वित्तीय समावेशीकरण

४.२३ चालू आर्थिक वर्ष “क” देखि “ग” वर्गसम्मका बैंक तथा वित्तीय संस्था संस्थापनाका लागि निवेदन लिन स्थगित गरिए पनि यसअघिनै राष्ट्र बैंकमा इजाजतका लागि निवेदन दिई सकेका संस्थाहरू सञ्चालनमा आउने क्रम जारी रह्यो, जसअनुसार २०६७ चैत मसान्तमा वाणिज्य बैंक (“क” वर्ग) को संख्या ३१, विकास बैंक (“ख” वर्ग) को संख्या ८७, वित्त कम्पनी (“ग” वर्ग) को संख्या ८० र लघुवित्त कारोबार गर्ने वित्तीय संस्था (“घ” वर्ग) को संख्या २१ पुगेको छ । सीमित बैंकिङ्ग कारोबार गर्ने इजाजतपत्र प्राप्त सहकारी संस्था र गैर सरकारी संस्थाहरूको संख्या क्रमशः १६ र ४५ नै यथावत रहेको छ । बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको अतिरिक्त २०६७ चैत मसान्तमा बीमा कम्पनी २५, कर्मचारी सञ्चय कोष, नागरिक लगानी कोष र हुलाक बचत बैंकसमेत गरी समग्रमा ३ सय ८ वटा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू कार्यरत रहेका छन् ।

४.२४ समीक्षा अवधिमा “क” वर्गको वाणिज्य बैंकको रूपमा चारवटा बैंक (सेञ्चुरी कमर्शियल बैंक लि., सिभिल बैंक लि., मेघा बैंक लि. र कमर्ज एण्ड ट्रष्ट बैंक नेपाल लि.) लाई वित्तीय कारोबार गर्न इजाजतपत्र प्रदान गरिएको छ । विकास बैंकतर्फ समीक्षा अवधिमा जम्मा १० वटा (राष्ट्रिय स्तरको १, तीन जिल्ला कार्य क्षेत्र रहेका ५ वटा र

एक जिल्ला कार्यक्षेत्र रहेका ४ वटा) नयाँ विकास बैंकहरूलाई वित्तीय कारोबार गर्न इजाजतपत्र प्रदान गरिएको छ। पुनरावेदन अदालत, ललितपुरबाट नेपाल विकास बैंक लि. लाई तत्काल खारेज गर्ने आदेश भएबमोजिम उक्त बैंकलाई प्रदान गरिएको वित्तीय कारोबार गर्ने इजाजतपत्र रद्द गरिएको छ। यसैगरी, यस अवधिमा २ वटा वित्त कम्पनीहरूलाई वित्तीय कारोबार गर्न इजाजतपत्र प्रदान गरिएको छ भने नेपाल श्रीलंका मर्चेन्ट फाइनान्स कम्पनी लि. नेपाल बङ्गलादेश बैंक लि.मा गाभिएको छ। वीरगञ्ज फाइनान्स लि. र हिमचुली विकास बैंक लि.लाई एकआपसमा गाभिई राष्ट्रिय स्तरको विकास बैंक बन्नको लागि यस बैंकबाट सैद्धान्तिक सहमति प्रदान गरिएको छ। समीक्षा अवधिमा ३ वटा लघुवित्त विकास बैंकहरूलाई लघुवित्त कारोबार गर्न इजाजतपत्र प्रदान गरिएको छ। सीमित बैंकिङ्ग कारोबार गर्ने सहकारी संस्थातर्फ समीक्षा अवधिमा एउटा संस्थाको इजाजतपत्र खारेज गरिएको छ भने राष्ट्रिय सहकारी बैंक लि.लाई सीमित बैंकिङ्ग कारोबार गर्न अनुमति प्रदान गरिएको छ।

४.२५ त्यसैगरी, लघुवित्तको कारोबार गर्ने सहायक कम्पनी खोल्नको लागि लक्ष्मी बैंक लि. र आइ.एल.एफ.सी.ओ.वित्तीय संस्थालाई सैद्धान्तिक सहमति प्रदान गरिएको छ भने लघुवित्त विकास बैंक संस्थापनाको लागि नेपाल माइक्रोफाइनान्स वित्तीय संस्था लि.लाई सैद्धान्तिक सहमति प्रदान गरिएको छ। मध्यमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक लि.को सञ्चालक समिति निलम्बन गरी उक्त बैंकको व्यवस्थापन हाल यस बैंकको नियन्त्रणमा रहेको छ। राजश्री सेभिङ्ग्स एण्ड इन्भेष्टमेन्ट को-अपरेटिभ लि., मलङ्गवा, सर्लाहीको इजाजतपत्र खारेज गरिएको छ।

तालिका ४ (च) : बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको संख्या

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू	२०६५ असार मसान्त	२०६६ असार मसान्त	२०६७ असार मसान्त	२०६७ चैत मसान्त
वाणिज्य बैंक	२५	२६	२७	३१
विकास बैंक	५८	६३	७१	८७
वित्त कम्पनी	७८	७७	७९	८०
लघु वित्त कारोबार गर्ने संस्थाहरू	१२	१५	१८	२१
नेपाल राष्ट्र बैंकबाट इजाजतप्राप्त सहकारी संस्थाहरू (सीमित बैंकिङ्ग कारोबार गर्ने)	१६	१६	१५	१६
नेपाल राष्ट्र बैंकबाट इजाजत प्राप्त गैर-सरकारी संस्थाहरू (लघु वित्त कारोबार गर्ने)	४६	४५	४५	४५
बीमा कम्पनी ^a	२५	२५	२५	२५
कर्मचारी सञ्चय कोष	१	१	१	१
नागरिक लगानी कोष	१	१	१	१
हुलाक बचत बैंक	१	१	१	१
हुलाक बचत बैंकका कार्यालयहरू	११७	११७	११७	११७
जम्मा	२६३	२७०	२८३	३०८

^a जीवन बीमा-८, निजीजीवन बीमा-१६ र संयुक्त बीमा-१, स्रोत: नेपाल राष्ट्र बैंक।

- ४.२६ Mashreqbank PSC, Dubai, UAE लाई नेपालमा प्रतिनिधि कार्यालय खोल्न अनुमति प्रदान गरिएको छ। साथै, नेपाल क्लियरिङ हाउस लि. लाई नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ५ र दफा १०३ को व्यवस्था बमोजिम शर्तहरू सहित अटोमेटेड तरिकाले विनिमयपत्र क्लियरिंग तथा सेटलमेण्टसम्बन्धी कार्य गर्न पूर्व सहमति प्रदान गरिएको छ।
- ४.२७ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको संख्या, निक्षेप संकलन तथा कर्जा कारोबारमा निरन्तर विस्तार हुँदै आएको छ। यसबाट वित्तीय समावेशीकरण एवम् अर्थतन्त्रमा वित्तीय क्षेत्रको प्रगाढता पनि बढ्दै गएको छ। वित्तीय परिसूचकहरूमध्ये बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले संकलन गरेको निक्षेप र कर्जासापट कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको अनुपातमा निरन्तर बढ्दै गएको छ। तापनि निक्षेपको अंशमा भने २०६६ असारको तुलनामा सीमान्त गिरावट आएको छ। २०६७ असार मसान्तसम्ममा निक्षेप र कर्जा सापट कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको क्रमशः ६७.९ प्रतिशत र ५३.१ प्रतिशत पुगेको छ। निक्षेप तथा कर्जाको कुल कारोबारमा वाणिज्य बैंकहरूको हिस्सा उल्लेख्य रहेको छ, तापनि २०६६ असारको तुलनामा यस्तो हिस्सा भने केही घटेको छ। २०६७ असार मसान्तमा कुल निक्षेपमा वाणिज्य बैंक, विकास बैंक, वित्तीय कम्पनीहरूको अंश क्रमशः ७९.४ प्रतिशत, ९.७ प्रतिशत र १०.० प्रतिशत रहेको छ। कुल कर्जासापटको अंश क्रमशः ७४.२ प्रतिशत, १०.६ प्रतिशत र १२.८ प्रतिशत रहेको छ। यसैगरी, कारोबारका हिसाबले लघुवित्तको कारोबार गर्ने विकास बैंक, सीमित बैकिङ्ग कारोबार गर्ने सहकारी तथा गैर-सरकारी संस्थाहरूको अंश अत्यन्त न्यून रहेको छ। वाणिज्य बैंक र वित्तीय संस्थाहरूको वित्तीय कारोबारसम्बन्धी केही प्रमुख परिसूचकहरूलाई निम्न तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका ४ (छ) : बैंक तथा वित्तीय संस्थाका केही प्रमुख परिसूचकहरू

विवरण	२०६५ असार	२०६६ असार	२०६७ असार
कुल सम्पत्ति (रु. अर्बमा)	६०४.५	८३३.५	९९६.१
कुल निक्षेप (रु. अर्बमा)	५०५.७	६७६.०	७९५.३
कुल कर्जासापट (रु. अर्बमा)	३५८.१	४९५.२	६२२.६
निक्षेप/कुल गार्हस्थ्य उत्पादन अनुपात (%)	६२.०	६८.४	६७.९
कर्जासापट / कुल गार्हस्थ्य उत्पादन अनुपात (%)	४३.९	५०.१	५३.१
कुल निक्षेपको बजार हिस्सा (प्रतिशत)	१००.०	१००.०	१००.०
वाणिज्य बैंक ("क" वर्ग)	८५.६	८३.४	७९.४
विकास बैंक ("ख" वर्ग)	५.१	७.२	९.७
वित्त कम्पनी बैंक ("ग" वर्ग)	८.५	८.४	१०.०
अन्य संस्थाहरू	०.९	०.९	०.९
कुल कर्जासापटको बजार हिस्सा (प्रतिशत)	१००.०	१००.०	१००.०
वाणिज्य बैंक ("क" वर्ग)	७८.६	७६.८	७४.२
विकास बैंक ("ख" वर्ग)	६.६	८.७	१०.६
वित्त कम्पनी बैंक ("ग" वर्ग)	१२.१	१२.१	१२.८
अन्य संस्थाहरू	२.७	२.४	२.४

स्रोत: नेपाल राष्ट्र बैंक।

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको शाखा विस्तार

४.२८ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले शाखा विस्तार गर्नु अघि नेपाल राष्ट्र बैंकसँग स्वीकृत लिनुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा पनि वाणिज्य बैंक, विकास बैंक तथा वित्त कम्पनीहरूको शाखा स्थापना हुने क्रमले तिब्रता लिएको देखिन्छ। २०६६ असारमसान्तसम्म वाणिज्य बैंक, विकास बैंक तथा वित्त कम्पनीहरूको शाखा संख्या क्रमशः ७ सय ५२, २ सय ५० र १ सय ६५ गरी बैंक तथा वित्तीय संस्थाको शाखा संख्या १ हजार १ सय ६७ रहेकोमा २०६७ असार मसान्तमा यी संस्थाहरूको शाखा संख्या क्रमशः ९ सय ६६, ३ सय ५८, २ सय ६५ गरी १ हजार ५ सय ८९ पुगेको छ। २०६७ असारसम्म एउटा मात्र वाणिज्य बैंक शाखा रहेका जिल्ला संख्या १८ वटा रहेको छ। २०६७ चैत मसान्तसम्म वाणिज्य बैंकहरूको शाखा संख्या १ हजार २ सय १५ पुगेको छ। यसै गरी विकास बैंक, वित्त कम्पनी तथा लघु वित्त संस्थाहरूको शाखा संख्या क्रमशः ४ सय ८६, २ सय ७१ र ४ सय २७ पुगेको छ। २०६७ असार मसान्तसम्ममा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको शाखा विस्तारलाई क्षेत्रगतरूपमा हेर्दा पूर्वाञ्चलमा २ सय ५०, मध्यमाञ्चलमा ८ सय ९, पश्चिमाञ्चलमा ३ सय ६३, मध्य-पश्चिमाञ्चलमा १ सय ५ र सुदूर-पश्चिमाञ्चलमा ६२ पुगेको छ। यसमध्ये वाणिज्य बैंकहरूको शाखा संख्या उक्त विकास क्षेत्रहरूमा क्रमशः १ सय ७८, ५ सय, १ सय ७४, ६६ र ४८ रहेको छ।

तालिका ४ (ज) : बैंक तथा वित्तीय संस्थाका शाखाहरू (२०६७ असार मसान्त)

विकास क्षेत्र तथा अञ्चल	वाणिज्य बैंक	विकास बैंक	वित्त कम्पनी	जम्मा
पूर्वाञ्चल विकास क्षेत्र	१७८	४८	२४	२५०
मेची	५१	१६	३	७०
कोशी	९४	२८	१६	१३८
सगरमाथा	३३	४	५	४२
मध्यमाञ्चल विकास क्षेत्र	५००	१४०	१६९	८०९
जनकपुर	३९	१०	८	५७
नारायणी	९६	५२	३१	१७९
बागमती	३६५	७८	१३०	५७३
पश्चिमाञ्चल विकास क्षेत्र	१७४	१२६	६३	३६३
गण्डकी	८३	५७	३६	१७६
लुम्बिनी	७१	६२	१७	१५०
धौलागिरी	२०	७	१०	३७
मध्य पश्चिमाञ्चल विकास क्षेत्र	६६	३१	८	१०५
राप्ती	२३	१४	४	४२
कर्णाली	८			८
भेरी	३५	१७	३	५५
सुदूर पश्चिमाञ्चल विकास क्षेत्र	४८	१३	१	६२
सेती	३४	८	१	४३
महाकाली	१४	५		१९
कुल जम्मा	९६६	३५८	२६५	१५८९

स्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक।

४.२९ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू ('क' देखि 'ग' वर्गसम्म) को शाखा संख्यालाई कुल जनसंख्यासँग आवद्ध गरी हेर्दा संतोषजनक प्रगति भएको देखिन्छ। २०६६ असार मसान्तमा प्रति शाखा जनसंख्या करिब २३ हजार ७ सय (यसमध्ये वाणिज्य बैंकको मात्र ३६ हजार ८ सय) रहेकोमा २०६७ असारमा सो अनुपात करिब १७ हजार ८ सय (यसमध्ये वाणिज्य बैंकको मात्र २९ हजार ३ सय) मा भरेको छ। वित्तीय प्रगाढताको प्रवृत्तीको स्थिति देखाउनका लागि वाणिज्य बैंकलाई आधार मान्दा केही परिसूचकहरू तालिका ४(भ) मा देखाइएको छ। वाणिज्य बैंकहरूको कुल निक्षेपलाई आधार मान्दा २०६७ असार मसान्तमा प्रति व्यक्ति औसत निक्षेप रु. १९ हजार ५ सय रहेकोमा २०६७ चैतमा यस्तो निक्षेप बढेर रु. २० हजार १ सय पुगेको छ। यसैगरी, २०६७ असारमा वाणिज्य बैंकहरूबाट प्रवाहित प्रति व्यक्ति औसत कर्जा रु. १६ हजार ७ सय रहेकोमा २०६७ चैत मसान्तमा सो कर्जा रु. १८ हजार पुगेको छ।

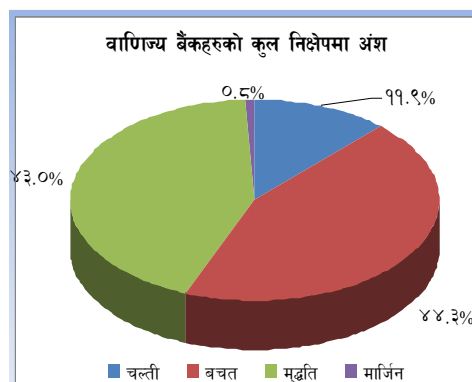
तालिका ४ (भ) : वित्तीय विस्तार तथा प्रगाढताका केही परिसूचकहरू

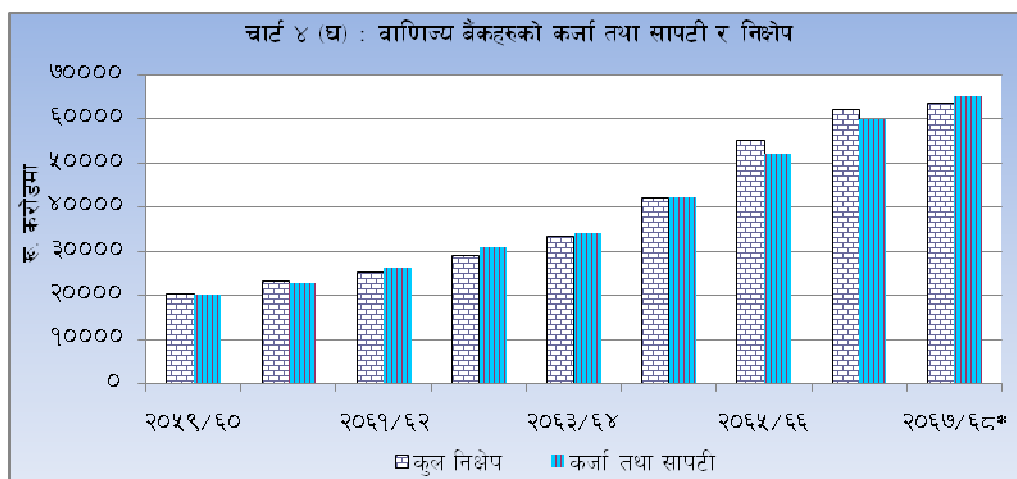
	२०६६ असार	२०६७ असार	२०६७ चैत
वाणिज्य बैंक शाखा	७५२	९६६	१२१५
प्रति शाखा जनसंख्या (हजारमा)	३६,८००	२९,३००	२३,८००
वाणिज्य बैंकको स्वदेशी निक्षेप (रु. अर्बमा)	४९५.८	५६९.०	५९०.९
प्रति व्यक्ति निक्षेप (रु.)	१७,९००	१९,५००	२०,१००
वाणिज्य बैंकको कर्जा (रु. अर्बमा)	४०६.७	४७२.३	५२४.९
प्रति व्यक्ति कर्जा (रु.)	१४,७००	१६,७००	१८,०००

स्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक।

वाणिज्य बैंकहरूको बचत परिचालन तथा कर्जा प्रवाहको स्थिति

४.३० आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनामा वाणिज्य बैंकहरूले रु. १२ अर्ब १४ करोड निक्षेप संकलन गरेका छन्। यसरी २०६७ फागुन मसान्तसम्म वाणिज्य बैंकहरूमा रहेको निक्षेप रु. ६ खर्ब ३२ अर्ब ७५ करोड पुगेको छ। गत वर्ष सोही अवधिमा यस्तो निक्षेप रु. २१ अर्ब ७७ करोड (४.० प्रतिशत) ले बढी रु. ५ खर्ब ७२ अर्ब ४५ करोड पुगेको थियो। त्यसैगरी, गत वर्ष रु. ६१ अर्ब ९५ करोड (११.९ प्रतिशत) ले बढेको कर्जा समीक्षा अवधिमा रु. ५४ अर्ब २४ करोडले (९.१ प्रतिशत) बढेर २०६७ फागुन मसान्तमा रु. ६ खर्ब ५१ अर्ब ५९ करोड पुगेको छ। कर्जाको वृद्धिदर भन्दा निक्षेप वृद्धिदर कम रहेकोले कर्जा-निक्षेप अनुपात २०६७ असार मसान्तको ८२.२ प्रतिशतबाट बढेर २०६७ फागुन मसान्तमा ८९.९ प्रतिशत पुगेको छ। तरलता-निक्षेप अनुपात ३४.५ प्रतिशतबाट घटेर ३२.० प्रतिशत कायम भएको छ।

* प्रथम आठ महिना ।

४.३१ समीक्षा अवधिमा वाणिज्य बैंकहरूले निजी क्षेत्रतर्फ प्रवाह गरेको कर्जा रु. ४६ अर्ब ६४ करोड (९.९ प्रतिशत) ले बढेको छ। अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा उक्त क्षेत्रतर्फको कर्जा रु. ६७ अर्ब ५७ करोड (१६.६ प्रतिशत) ले बढेको थियो। समीक्षा अवधिमा वाणिज्य बैंकहरूबाट निजी क्षेत्रमा प्रवाहित कर्जामध्ये उत्पादन क्षेत्रतर्फको कर्जा रु. १९ अर्ब २१ करोडले बढेको छ। अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा उक्त क्षेत्रतर्फको कर्जा रु. ९ अर्ब ८७ करोडले मात्र बढेको थियो। त्यसैगरी, समीक्षा अवधिमा थोक तथा खुद्रा व्यापारतर्फको कर्जा रु. ११ अर्ब ४८ करोडले, निर्माण क्षेत्रतर्फको कर्जा रु. २ अर्ब ४० करोडले र कृषि क्षेत्रतर्फको कर्जा रु. ८८ करोडले बढेको छ। तर, समीक्षा अवधिमा यातायात, सञ्चार तथा सार्वजनिक सेवा क्षेत्र तर्फको कर्जा रु. १ अर्ब ६३ करोडले घटेको छ।

४.३२ समीक्षा अवधिमा वाणिज्य बैंकहरूको तरल सम्पत्तिको अंशहरूमध्ये तरल कोष ८.५ प्रतिशतले घटेको छ। वाणिज्य बैंकहरूको नेपाल राष्ट्र बैंक तथा विदेशमा रहेको मौज्दातमा कमी आएकोले तरल कोष घटेको हो। समीक्षा अवधिमा वाणिज्य बैंकहरूको विदेशी मौज्दात रु. ८ अर्ब ४६ करोडले र नेपाल राष्ट्र बैंकमा रहेको मौज्दात रु. ६ अर्ब ९९ करोडले घटेको छ।

वाणिज्य बैंकहरूको निष्क्रिय कर्जाको स्थिति

४.३३ २०६७ पुस मसान्तको तथ्याङ्कअनुसार वाणिज्य बैंकहरूको निष्क्रिय कर्जा र यस्को कुल कर्जासँगको अनुपात २०६७ असारमसान्तको तुलनामा केही बढेको छ। यस्तो अनुपात २०६७ असारको २.५ प्रतिशतबाट बढेर २०६७ पौष मसान्तमा ३.३ प्रतिशत पुगेको छ। विशेषगरी सरकारी स्वामित्वको राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक, कृषि विकास बैंक तथा निजी क्षेत्रका नेपाल बंगलादेश बैंक र माछापुच्छ्रे बैंक लिको खराब कर्जाको परिमाण बढेकोले समग्र वाणिज्य बैंकहरूको निष्क्रिय कर्जा अनुपात बढ्न गएको हो।

तालिका ४(अ) : वाणिज्य बैंकहरूको निष्क्रिय कर्जाको स्थिति

रु. करोडमा

वाणिज्य बैंकहरू	२०६५ असार मसान्त		२०६६ असार मसान्त		२०६७ असार मसान्त		२०६७ पुस मसान्त*	
	खराब कर्जा	प्रतिशत	खराब कर्जा	प्रतिशत	खराब कर्जा	प्रतिशत	खराब कर्जा	प्रतिशत
नेपाल बैंक लिमिटेड	१९५.२	१२.३८	१०५.१९	५.४	१२४.१	४.९८	१२९.९	४.९९
राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेड	५९५.२	२१.६५	४९५.४४	१५.६७	३५०.२	९.८१	३९३.७	११.०५
कृषि विकास बैंक लिमिटेड	४२८.१	११.६९	३४२.७९	८.९६	३२३.६	८.२२	३७१.०	९.१७
नविल बैंक लिमिटेड	१६.१	०.७४	२२.४९	०.८	४८.९	१.४८	६६.६	१.८३
नेपाल इन्भेष्टमेण्ट बैंक लिमिटेड	३०.९	१.१२	२१.३९	०.५८	२५.४	०.६२	४०.३	०.९४
स्ट्याण्डर्ड चार्टर्ड बैंक नेपाल लिमिटेड	१२.८	०.९२	९.११	०.६६	९.८	०.६१	१०.५	०.५९
हिमालयन बैंक लिमिटेड	४७.७	२.३६	५५.१	२.१५	१०२.५	३.५	१२१.९	३.७८
नेपाल एसबिआइ बैंक लिमिटेड	३००.५	३१.७३	३१.५९	२.०२	२६.५	१.४७	२७.२	१.३७
नेपाल बंगलादेश बैंक लिमिटेड	४८.८	३.८३	१७६.२४	१९.३	३९.६	४.३८	१४७.७	१४.३९
एभरेष्ट बैंक लिमिटेड	१२.७	०.६८	११.७९	०.४८	४.४	०.१६	१०.४	०.३३
बैंक अफ काठमाडौं लिमिटेड	२३.७	१.८६	१९.०३	१.२७	२५.७	१.५१	३७.६	२.१६
नेपाल क्रेडिट एण्ड कमर्स बैंक लि.	८६.७	१६.४२	१९.७१	२.७४	२२.८	२.७२	३३.३	३.६९
लुम्बिनी बैंक लिमिटेड	८०	१४.९२	५१.४५	९.०६	२४.९	४.५४	१५.५	२.७३
नेपाल ई. एण्ड कमर्सियल बैंक लि.	९.८	०.८६	१२.९२	०.९३	९.२	०.७२	१०.९	०.७६
माछापुच्छ्रे बैंक लिमिटेड	९.३	१.०४	३५.७२	२.७५	३०.९	२.०७	११३.५	७.१६
कुमारी बैंक लिमिटेड	१५.२	१.३३	६.४३	०.४३	६.०	०.४०	१३.५	०.८९
लक्ष्मी बैंक लिमिटेड	१.३	०.१३	०.६३	०.०५	१.८	०.१२	१२.८	०.८२
सिद्धार्थ बैंक लिमिटेड	६.५	०.६९	५.१६	०.३८	९.१	०.५४	१६.९	०.९५
ग्लोबल बैंक लिमिटेड	१.०	०.१९	०.८६	०.०९	७.४	०.६१	३०.८	२.३९
सिटिजन्स बैंक इन्टरनेशनल लिमिटेड			०	०	३.३	०.३१	३.९	०.३१
प्राईम बैंक लिमिटेड			०	०	०	०	४.२	०.२६
सनराईज बैंक लिमिटेड			१.४	०.१६	१२.७	१.०४	४५.८	३.५६
बैंक अफ एशिया नेपाल लिमिटेड			०.०४	०.०१	३.१	०.२७	६.४	०.५३
डेभलपमेण्ट क्रेडीट बैंक लिमिटेड			१०.२३	१.५८	१०.९	१.४४	१०.८	१.२६
एनएमवी बैंक लिमिटेड			२.५७	०.४९	५.६	०.७०	४.७	०.४७
किष्ट बैंक लिमिटेड					२.४	०.१९	८.२	०.६३

वाणिज्य बैंकहरू	२०६५ असार मसान्त		२०६६ असार मसान्त		२०६७ असार मसान्त		२०६७ पुस मसान्त*	
	खराब कर्जा	प्रतिशत	खराब कर्जा	प्रतिशत	खराब कर्जा	प्रतिशत	खराब कर्जा	प्रतिशत
जनता बैंक लिमिटेड					०	०	०	०
सेन्चुरी कमर्सियल बैंक लि							०	०
सिभिल बैंक लि							०	०
मेगा बैंक लि.							०	०
कमर्ज एण्ड ट्रष्ट बैंक लि.							०	०
कुल	१९२१.५	६.३०	१४३७.३	३.६४	१२३०.८	२.४८	१६८८.०	३.३०

* अपरिष्कृत, स्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक ।

वित्तीय संस्थाहरूको साधनको स्रोत र उपयोगको स्थिति

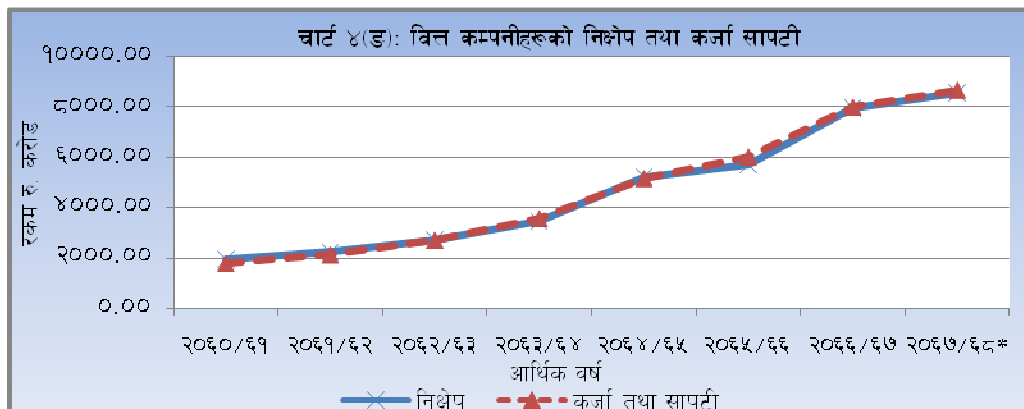
विकास बैंक (“ख” वर्गका वित्तीय संस्थाहरू)

४.३४ २०६७ पुस मसान्तमा विकास बैंकहरूको समष्टिगत वित्तीय साधन २०६७ असार मसान्तको तुलनामा १५.६ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १ खर्ब २५ अर्ब ७० करोड पुगेको छ । समीक्षा अवधिमा बैंकहरूको साधनको प्रमुख स्रोतको रूपमा रहेको कुल निक्षेप रु. ८७ अर्ब ३८ करोड पुगेको छ । त्यसैगरी, समीक्षा अवधिमा कुल पुँजी कोष ३०.२ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १९ अर्ब ८१ करोड पुगेको छ । २०६७ असार मसान्तको तुलनामा २०६७ पुस मसान्तमा सापटी ४२.४ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ६ अर्ब ४ करोड पुगेको छ । साधनको उपयोगतर्फ बढी अंश ओगट्ने कर्जा तथा सापटी समीक्षा अवधिमा १९.० प्रतिशतले बढेर रु. ७८ अर्ब १६ करोड पुगेको छ ।

वित्त कम्पनी (“ग” वर्गका वित्तीय संस्थाहरू)

४.३५ वित्त कम्पनीहरूको समष्टिगत साधन २०६७ असार मसान्तको तुलनामा २०६७ पुस मसान्तमा ७.१ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १ खर्ब २३ अर्ब ६८ करोड पुगेको छ । २०६७ असारमा यस्तो रकम रु. १ खर्ब १५ अर्ब ४६ करोड रहेको थियो । यी कम्पनीहरूको साधनको प्रमुख स्रोतको रूपमा रहेको निक्षेप समीक्षा अवधिमा ७.७ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ८५ अर्ब ६९ करोड पुगेको छ । त्यसैगरी, २०६७ पुसमा वित्त कम्पनीहरूको पुँजीकोष ५.८ प्रतिशतले बढेर रु. २१ अर्ब ५६ करोड पुगेको छ भने सापटी ३५.७ प्रतिशतले वृद्धि भई ४ अर्ब ४४ करोड पुगेको छ ।

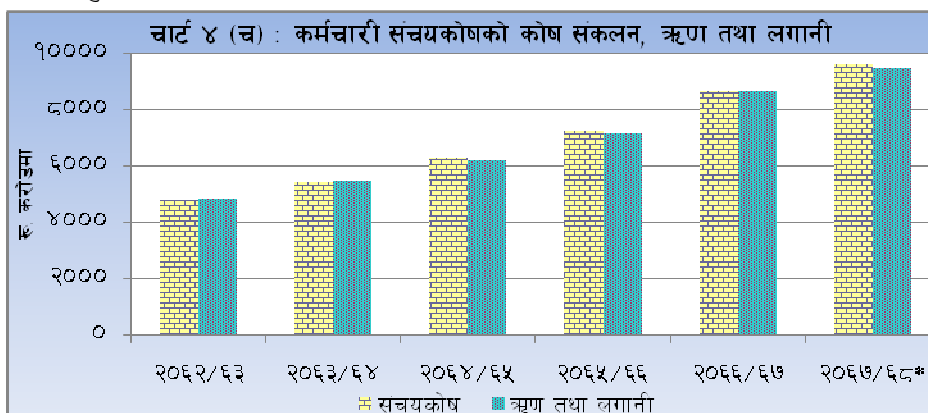
४.३६ २०६७ असारको तुलनामा २०६७ पुषमा वित्त कम्पनीहरूको कर्जा तथा सापटी ८.५ प्रतिशतले बढेर रु. ८६ अर्ब ६३ करोड पुगेको छ । २०६७ असारमा यस्तो रकम रु. ७९ अर्ब ८१ करोड रहेको थियो । समीक्षा अवधिमा लगानी ३७.० प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ६ अर्ब ६ करोड पुगेको छ । तरल सम्पत्ति २०६७ पुसमा ७.७ प्रतिशतले कमी आई रु. २० अर्बमा सीमित रहेको छ ।

* २०६७ फागुन मसान्त

कर्मचारी सञ्चय कोष

४.३७ कर्मचारी सञ्चय कोष ऐन, २०१९ अन्तर्गत २०१९ भदौ ३१ गते स्थापित कर्मचारी सञ्चय कोषले निजामती कर्मचारी, सैनिक, प्रहरी, शिक्षक, सरकारी संस्थान तथा केही निजी कम्पनीका कर्मचारीहरूको सञ्चय कोषको व्यवस्थापन गर्दैआएको छ। चालू वर्षको प्रथम आठ महिनासम्ममा कोषमा ४ लाख ५० हजार सञ्चयकर्ताहरू आवद्ध रहेका छन् भने निजी क्षेत्रका १५० कार्यलयहरूका ५ हजार सञ्चयकर्ताहरू कोषमा आवद्ध भएका छन्। सञ्चयकर्ताहरूलाई ऋण प्रदान गर्नुको अतिरिक्त यस कोषले जलविद्युत परियोजनामा पनि लगानी गरेको छ।

* २०६७ फागुन मसान्त

४.३८ २०६७ फागुन मसान्तमा कर्मचारी सञ्चय कोषको कुल श्रोत रु. १ खर्ब १ अर्ब ४७ करोड पुगेको छ। २०६७ असार मसान्तमा यस्तो रकम रु. ९० अर्ब ३९ करोड रहेको थियो। त्यस्तै, सञ्चयकर्ताहरूको सञ्चिति रकम २०६७ असार मसान्तमा रु. ८६ अर्ब ७० करोड रहेकोमा २०६७ पुस मसान्तमा रु. ९६ अर्ब ८ करोड पुगेको छ। त्यसैगरी, कोषको कुल कर्जा प्रवाह २०६७ फागुन मसान्तमा रु. ५३ अर्ब ८८ करोड पुगेको छ भने लगानी रु. ४० अर्ब ७४ करोड रहेको छ।

नागरिक लगानी कोष

४.३९ नागरिक लगानीकोष ऐन, २०४७ अन्तर्गत २०४७ चैत ४ गते स्थापित नागरिक लगानी कोषले व्यक्तिगत तथा संस्थागत बचत परिचालन गर्नुका साथै ऋण तथा सापटी प्रदान गर्ने र विभिन्न संगठित संस्थाहरूको धितोपत्र निष्कासनको कामलाई सहज तुल्याउन निष्काशन प्रबन्धकको कामसमेत गर्दैआएको छ। यस कोषको सम्पत्ति/दायित्व २०६७ फागुन महिनामा २०६७ असार मसान्तको रू. २२ अर्ब ६५ करोडबाट १५.८ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. २६ अर्ब २३ करोड पुगेको छ। यस कोषको श्रोततर्फ निक्षेप (कोष संकलन) समीक्षा अवधिमा १७.३ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. २३ अर्ब ६२ करोड पुगेको छ। श्रोतको उपयोगतर्फ कोषको लगानी २०६७ असार मसान्तमा रू. १६ अर्ब ९० करोड रहेकोमा २०६७ फागुन मसान्तमा रू. १८ अर्ब ४१ करोड पुगेको छ।

वीमा कम्पनीहरू

४.४० २०६७ फागुन मसान्तमा जीवन वीमा कारोबार गर्ने ८, निर्जीवन वीमा कारोबार गर्ने १६ र जीवन तथा निर्जीवन दुवै प्रकारका कारोबार गर्ने एक गरी वीमा कम्पनीहरूको संख्या २५ पुगेको छ। स्वामित्व संरचनाका हिसावले तीन वटा वीमा कम्पनीहरू विदेशी पुँजी लगानीमा र तीन वटा वीमा कम्पनीहरू विदेशी वीमा कम्पनीहरूसँगको संयुक्त पुँजी लगानीमा सञ्चालित छन्। यसैगरी, १८ वटा वीमा कम्पनीहरू निजी स्वामित्वमा रहेका छन् भने एउटा कम्पनी सरकारी स्वामित्वमा रहेको छ। यी कम्पनीहरूको कुल श्रोत/उपयोग २०६७ असार मसान्तको रू. ४७ अर्ब ४६ करोडमा १७.४ प्रतिशतले वृद्धि भई २०६७ फागुनमसान्तमा रू. ५५ अर्ब ७० करोड पुगेको छ। २०६७ फागुनमसान्तसम्म वीमा कम्पनीहरूले जीवन र निर्जीवन वीमा गरी कूल रू. ११ अर्ब २५ करोड वीमा प्रिमियम संकलन गरेका छन्। २०६७ असारमा यस्तो प्रिमियम रकम रू. १५ अर्ब २६ करोड रहेको थियो।

हुलाक बचत बैंक

४.४१ नेपाल सरकार, हुलाक सेवा विभागद्वारा सञ्चालित हुलाक बचत बैंकले २०३३ सालदेखि कार्य प्रारम्भ गरेको हो। हुलाक बचत बैंकको निक्षेप संकलन गर्न स्वीकृत कार्यालयहरूको संख्या २०६७ फागुन मसान्तसम्ममा ११७ वटा रहेकोमा ६८ वटाले मात्र कारोबार गरेका छन्। २०६७ असार मसान्तमा हुलाक बचत बैंकको कुल निक्षेप रू. १ अर्ब १० करोड ३१ लाख रहेकोमा २०६७ फागुन मसान्तमा रू. १ अर्ब ५ करोड ३५ लाख रहेको छ। २०६७ फागुन मसान्तमा हुलाक बचत बैंकमा कुल खाता संख्या ४५ हजार ९ सय ४४ रहेको छ।

निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण निगम

४.४२ निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण निगमले २०६७ असार मसान्तसम्म रू. २२ करोड ७९ लाखको कर्जा सुरक्षण गरेकोमा २०६७ पौष मसान्तसम्ममा यस्तो सुरक्षण रू. ४९ करोड ३८ लाख पुगेको छ। नेपाल राष्ट्र बैंकबाट २०६७ फागुन ३ गते जारी गरिएको निर्देशन बमोजिम

विकास बैंक र वित्त कम्पनीहरूले प्राकृतिक व्यक्तिको नाममा रहेको बचत र मुद्रति खातामा रहेको रू. २ लाखसम्मको निक्षेपलाई निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण निगममा सुरक्षण गर्नु पर्ने व्यवस्थाअनुसार २०६८ वैशाख १५ गतेसम्ममा उक्त निगमबाट ६९ विकास बैंकहरूको रू. २० अर्ब ६९ करोड र ५९ वित्त कम्पनीहरूको रू. २५ अर्ब ९४ करोड गरी जम्मा रू. ४६ अर्ब ६३ करोड बराबरको निक्षेप उक्त निगममा सुरक्षण भइसकेको छ। निगमलाई निक्षेप सुरक्षणको कार्यमा केन्द्रीत गरेर लैजाने उद्देश्यअनुरूप नेपाल सरकारले पुँजी लगानी गरी एउटा सवल निकायको रूपमा विकास गर्ने तर्फ कार्य भइरहेको छ।

कर्जा सूचना केन्द्र लिमिटेड

४.४३ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ देखि कर्जा सूचना केन्द्रले अनलाइन कर्जा सूचना प्राप्त गर्नसक्ने व्यवस्था गरेको छ। गत आर्थिक वर्ष यस केन्द्रबाट कर्जा सूचना लिनेको संख्या ४५ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। त्यसैगरी, २०६७ फागुन मसान्तसम्म यस केन्द्रमा ७२ हजार ६ सय ५१ ऋणीहरू दर्ता भएका छन्। नेपाल राष्ट्र बैंकले रू. २५ लाखबाट घटाई रू. १० लाखसम्म ऋण लिने ऋणीहरूको लगत दर्ता गर्नुपर्ने नीतिगत व्यवस्था गरेकोले पनि दर्ता संख्या बढेको हो। २०६७ असार मसान्तमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाका ३ हजार ६ सय ४७ ऋणीहरू कालोसूचीमा रहेकोमा २०६७ फागुन मसान्तमा सो संख्या बढेर ३ हजार ८ सय ५० पुगेको र सोही अवधिमा १ हजार ६ सय ४ ऋणीहरू उक्त सूचीबाट हटेका छन्। चेक फिर्ता र अपलेखन भएको अवस्थामा पनि कालो सूचीमा राख्नुपर्ने नीतिका कारण पनि कालोसूचीका ऋणीहरूको संख्या बढेको हो।

लघुवित्त र विपन्न वर्ग कर्जा

४.४४ समावेशी आर्थिक विकासका लागि वित्तीय समावेशीकरण एक प्रमुख आवश्यकता हो। यसका लागि वित्तीय सेवा नपुगेका क्षेत्र, वर्ग सम्म सेवा विस्तारलाई तिब्रता दिनु अत्यावश्यक छ। लघुवित्त कार्यक्रम वित्तीय समावेशीकरणका लागि महत्वपूर्ण माध्यम भएकोले यस कार्यक्रमको प्रभावकारी विस्तारका लागि उपयुक्त नीति र कार्यक्रम ल्याउनु पर्ने देखिन्छ।

४.४५ २०६५ वैशाख २२ मा जारी भएको राष्ट्रिय लघु वित्त नीतिमा उल्लेख गरिए बमोजिम लघु वित्त प्रदायक संघ संस्थाहरूको संस्थागत विकासका लागि समयानुकूल नियमन र सुपरिवेक्षण गर्ने एक छुट्टै निकायको रूपमा दोस्रो तहको निकाय (Second Tier Institutions - STI) राष्ट्रिय लघुवित्त विकास प्राधिकरणको स्थापना गर्नको लागि लघुवित्त प्राधिकरण ऐन, २०६७ को मस्यौदा तयार भइसकेको छ। साथै, दीर्घकालीनरूपमा लघु वित्त सेवाको सहज आपूर्तिको लागि स्रोत साधन उपलब्ध गराउने उद्देश्यले विद्यमान ग्रामीण स्वावलम्बन कोषलाई राष्ट्रिय लघुवित्त कोषका रूपमा संस्थागत गर्न राष्ट्रिय लघु वित्त विकास कोष ऐनको मस्यौदा पनि तयार भइसकेको छ।

४.४६ मुलुकका गरिब तथा विपन्न समुदायमा लघु वित्त सेवाको पहुँच अभिवृद्धि गर्ने अभिप्रायले United Nations Development Program (UNDP) र United Nations Capital Development Fund (NCDF) को प्राविधिक तथा अनुदान सहयोगमा नेपाल राष्ट्र बैंकको

लघु वित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभाग अन्तर्गत Enhancing Access to Financial Services परियोजना सञ्चालनमा रहेको छ। परियोजनाले गरिबी निवारणमा सहभागी लघु वित्त संस्थाहरूबाट आह्वानपत्र माग गरी हाल १० वटा रणनीतिक साझेदार (Strategic Partners) र ८ वटा नवीन साझेदार (Innovative Partners) मार्फत् संस्थागत वित्तीय सेवा नपुगेका क्षेत्रमा वित्तीय पहुँच अभिवृद्धिमा सहयोग पुऱ्याइरहेको छ।

- ४.४७ नेपालका मध्य-पश्चिमाञ्चल र सुदूर पश्चिमाञ्चल विकास क्षेत्रका दश जिल्लाका साना तथा मझौला कृषकहरूद्वारा उत्पादित उच्च मूल्यका कृषि उत्पादनहरूले सामना गर्ने बजार तथा व्यावसायिक जोखिम न्यूनीकरण गर्न सहयोग पुऱ्याउने उद्देश्यले १७ मार्च २०११ मा नेपाल राष्ट्र बैंक र एसियाली विकास बैंकबीच Raising Incomes of Small and Medium Farmers Project नामक परियोजना सञ्चालन गर्न एक अनुदान सम्झौता सम्पन्न भएको छ। करिब आठ वर्ष सञ्चालनमा रहने उक्त परियोजनाले मुख्यतः उच्चतम मूल्यका कृषि उत्पादनका लागि बजार सञ्जाल (Market Linkages) स्थापित गर्ने, बिउ, बीजन, मलखाद जस्ता आगत र सुधारिएको प्रविधिका लागि पुँजी प्रवाह गर्ने एवम् भण्डारण, प्याकेजिङ्ग, स्तर निर्धारण तथा प्रशोधन जस्ता उत्पादन पछिका मूल्य अभिवृद्धि गर्ने संरचना तयार पार्नमा सहयोग गर्नेछ।

लघुवित्त कारोबार गर्ने “घ” वर्गका संस्थाहरू

- ४.४८ लघुवित्तसम्बन्धी कारोबार गर्ने (“घ” वर्गका) वित्तीय संस्थाहरूमा पाँच वटा ग्रामीण विकास बैंक, १६ वटा ग्रामीण बैकिङ्ग अनुसरणकर्ता र दुई वटा लघुवित्तसम्बन्धी थोक कारोबार गर्ने संस्थाहरू रहेका छन्। देशको ग्रामीण क्षेत्रमा बसोबास गर्ने विपन्न वर्गका महिलाहरूलाई समूहमा आवद्ध गरी विविध किसिमका आयमूलक काममा संलग्न गराउनका लागि आवश्यक पर्ने वित्तीय साधनको परिपूर्ति गर्ने उद्देश्यले हरेक विकास क्षेत्रमा एक/एक वटा ग्रामीण विकास बैंकहरू कार्यरत रहेका छन्। त्यसैगरी, ग्रामीण बैंक अनुसरणकर्ताको रूपमा निजी क्षेत्रबाट स्थापित अन्य १६ बैंकहरू कार्यरत रहेका छन्। कुल २१ वटा लघुवित्त कारोबार गर्ने वित्तीय संस्थाहरू बाहेक नेपाल राष्ट्र बैंक, वाणिज्य बैंकहरू, लघु वित्त विकास बैंकहरू र निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण निगम प्रा.लि. को सेयर स्वामित्वमा २०५५ साल कात्तिक १३ गते स्थापना भएको ग्रामीण लघुवित्त विकास केन्द्र (RMDC) र २०५८ साल असार २२ गते स्थापना भएको साना किसान विकास बैंक लि. गरी दुई वटा वित्तीय संस्थाहरू लघुवित्तको थोक कारोबारमा संलग्न रहेका छन्।
- ४.४९ ग्रामीण क्षेत्रमा बसोबास गरिरहेका विपन्न महिलाको आर्थिक स्थितिमा सुधार ल्याउने उद्देश्यले देशका पाँच विकास क्षेत्रमा स्थापित ग्रामीण विकास बैंकहरूबाट प्राप्त प्रारम्भिक तथ्याङ्कअनुसार २०६७ पौष मसान्तसम्ममा कुल १ लाख ६६ हजार ६ सय ५६ ग्रामीण महिला सदस्यहरूलाई करिब रु. २३ अर्ब ४८ करोड कर्जा प्रवाह भएको छ। यसमध्ये रु. २० अर्ब ९१ करोड असुली भई रु. ३ अर्ब ८ करोड कर्जा बाँकी रहेको छ। यी बैंकहरूले २०६७ पौष मसान्तसम्ममा देशका ५२ जिल्लाका १ हजार १ सय ७९ गाउँ विकास समितिहरूमा रहेका ५ हजार ५ सय ९८ केन्द्रहरू मार्फत् लघु वित्तीय सेवा उपलब्ध गराउँदै आएका छन्।

- ४.५० ग्रामीण विकास बैंक लगायत अन्य लघुवित्त विकास बैंकहरू मार्फत् २०६७ पुष मसान्तसम्ममा करिब रू. ५० अर्ब कर्जा प्रवाह भएको छ। उक्त रकममध्ये २०६७ पुषमसान्तमा रू. १२ अर्ब ६५ करोड लगानीमा रहिरहेको छ भने बाँकी असुली भइसकेको छ। लघु उद्यम तथा व्यवसायहरूको माध्यमबाट आय आर्जनका अवसरहरू वृद्धि गरी ग्रामीण क्षेत्रमा व्याप्त गरिबी र बेरोजगारीको संख्या न्यूनीकरण गर्नकालागि यी बैंकहरूको महत्वपूर्ण योगदान रहेको छ। २०६७ पौष मसान्तमा यी संस्थाहरूले रू. २ अर्ब ९१ करोड निक्षेप संकलन र रू. १२ अर्ब ५२ करोड सापटी लिएको देखिन्छ।
- ४.५१ लघुवित्तको थोक कारोबारमा संलग्न संस्थाहरूमध्ये ग्रामीण लघुवित्त विकास केन्द्र (आरएमडीसी) ले २०६७ फागुन मसान्तसम्म ९२ वटा लघुवित्त साभेदार संस्थाहरूलाई रू. ५ अर्ब ३५ करोड ऋण लगानी गरिसकेको छ र सोमध्ये रू. ३ अर्ब २२ करोड असुली भइसकेको छ भने बाँकी रकम रू. २ अर्ब १३ करोड लगानीमा रहिरहेको छ। यस केन्द्रमार्फत् ११ लाख भन्दा बढी विपन्न परिवारहरूमा लघुवित्त सेवा पुगेको छ। यसैगरी, लघुवित्तको थोक कर्जा कारोबारमा संलग्न साना किसान विकास बैंक लिमिटेडले २०६७ फागुन मसान्तसम्ममा रू. ६ अर्ब लगानी गरेको र रू. ५ अर्ब ३२ करोड असुली गरेको छ। यस संस्थाको सो अवधिसम्म रू. १ अर्ब ४२ करोड लगानीमा रहिरहेको छ।
- ४.५२ देशको हिमाली तथा पहाडी जिल्लामा लघुवित्त कार्यक्रम विस्तार गर्दा सञ्चालन खर्च बढी लाग्ने भएकोले त्यस्ता जिल्लाहरूमा कार्यक्रम विस्तार गर्न सहयोग गर्ने उद्देश्यले प्रत्येक जिल्लामा एउटा लघुवित्त संस्था वा लघुवित्त संस्थाको शाखा स्थापना गर्न सहयोग पुगोस् भन्ने हेतुले ग्रामीण लघुवित्त विकास केन्द्रले वार्षिक २ प्रतिशत ब्याजदरमा प्रत्येक संस्था वा शाखालाई अधिकतम रू. १० लाखसम्म थोक ऋण दिने गरेको छ। अछाम, ओखलढुङ्गा, कालीकोट, खोटाङ्ग, जाजरकोट, जुम्ला, डोल्पा, ताप्लेजुङ्ग, तेह्रथुम, दार्चुला, वझाङ्ग, बाजुरा, भोजपुर, मनाङ, मुगु, मुस्ताङ, सोलुखुम्बु, संखुवासभा र हुम्ला गरी १९ जिल्ला यस कार्यक्रमबाट लाभान्वित भएका छन्।

ग्रामीण स्वावलम्बन कोष

- ४.५३ वि.सं. २०४७ सालमा स्थापना भएको ग्रामीण स्वावलम्बन कोषको कुल पुँजी रू. ४४ करोड ३४ लाख रहेको छ। कोषबाट २०६७ साल फागुन मसान्तसम्ममा ५३ वटा गैर-सरकारी संस्था र ४ सय ९५ वटा सहकारी संस्था गरी कुल ५ सय ४८ संस्थाहरूलाई रू. ५० करोड ९१ लाख कर्जा प्रवाह भएकोमा उक्त कर्जामध्ये रू. २५ करोड २४ लाख असुली भएको छ भने रू. २५ करोड ६७ लाख कर्जा लगानीमा रहिरहेको छ। कोषको कर्जा असुली दर करिब ९४.५ प्रतिशत रहेको छ। कोषबाट उपलब्ध गराइएको कर्जाबाट गैर-सरकारी र सहकारी संस्थाले ५७ जिल्लामा सेवा पुऱ्याइरहेका छन्। यसरी कोषबाट २०६७ फागुन मसान्तसम्ममा ५७ जिल्लाका २६ हजार ३ सय ६९ घरपरिवारहरूले विभिन्न आय तथा स्वरोजगारमूलक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरी प्रत्यक्षरूपले लाभान्वित भएको पाइएको छ। यसै गरी दीर्घकालीन पुँजीको आवश्यकता पर्ने व्यवसायहरू खास गरी चिया, अलैंची, कोल्डस्टोरका लागि कृषि विकास बैंक लि. र लघु वित्तसम्बन्धी कार्य गर्ने विकास बैंकहरूलाई कोषबाट थोक कर्जा उपलब्ध गराउने व्यवस्था यथावत् छ।

तालिका ४ (ट) : ग्रामीण स्वावलम्बन कोषको कारोबार विवरण

विवरण	२०६६ असार	२०६७ असार	२०६७ फागुन
कर्जा वितरण भएको जिल्ला संख्या	५१	५४	५७
कर्जा वितरित संस्था संख्या	४०४	४९६	५४८
लाभान्वित परिवार संख्या	१७९९०	२२९०४	२६३६९
वितरित कर्जा रकम (रु. करोडमा)	२६.९९	४०.२२	५०.९१
असूल भएको रकम (रु. करोडमा)	१४.१९	२०.३४	२५.५९
लगानीमा रहिरहेको रकम (रु. करोडमा)	१२.८०	१९.८८	२५.६५
भाखा नाघेको कर्जा (असूल हुनुपर्ने रकमको प्रतिशतमा)	७.४८	६.२३	५.५०

स्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक ।

सीमित बैकिङ्ग कारोबार गर्ने सहकारी संस्थाहरू

४.५४ सहकारी ऐन, २०४८ अन्तर्गत स्थापना भई सीमित बैकिङ्ग कारोबार गर्ने नेपाल राष्ट्र बैंकबाट इजाजतप्राप्त गरी १६ वटा सहकारी संस्थाहरूले वित्तीय कारोबार गर्दै आएका छन् । २०६७ असार मसान्तमा यी संस्थाहरूको कुल पुँजीकोष रु. ५८ करोड रहेकोमा २०६७ पुषमसान्तमा रु. ८२ करोड १२ लाख पुगेको छ । २०६७ पुषमसान्तमा यी संस्थाहरूको निक्षेप सङ्कलन रु. ३ अर्ब ८३ करोड पुगेको छ भने कर्जा तथा सापटी रु. ४ अर्ब ६२ करोड पुगेको छ ।

४.५५ सहकारी ऐन, २०४८ बमोजिम दर्ता भई कारोबार गरिरहेका बचत तथा ऋणसहकारी संस्थाहरूको संख्या २०६७ चैत मसान्तसम्म १० हजार नाघिसकेको छ । यस्ता संस्थाहरूको सदस्य संख्याका साथै निक्षेप तथा कर्जा लगानी कारोबारमा समेत वृद्धि भएको छ ।

तालिका ४ (ठ) : बचत तथा ऋण सहकारी संस्थाहरूको गतिविधिको झलक

विवरण	बचत तथा ऋण सहकारी		परिवर्तन	
	२०६६ चैत	२०६७ चैत	संख्या/रकम	प्रतिशत
सहकारीको संख्या	८८८८	१०५५८	१६४०	१८.७९
सदस्य संख्या	९६०६४८	१४०६०२१	४४५३७३	४६.३६
सेयर पुँजी (करोडमा)	७२७.८६	१४२२.२०	६९४.३४	९५.३९
बचत (करोडमा)	४२९३.०६	९८४५.३८	५५५२.३२	१२९.३३
लगानी (करोडमा)	४८८८.५६	८०७०.००	३१८१.४४	६५.०८

स्रोत: नेपाल सरकार, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय, सहकारी विभाग ।

वित्तीय क्षेत्र सुधार कार्यक्रम

४.५६ विश्व बैंक, बेलायत सरकारको अन्तर्राष्ट्रिय विकास विभाग (Department for International Development/DFID) र नेपाल सरकारको अनुदान सहयोगमा अप्रिल ३०, २००३ मा सुरु भएको वित्तीय क्षेत्र सुधार कार्यक्रमको अवधि डिसेम्बर ३१, २०११ सम्म

रहेको छ। वित्तीय क्षेत्र सुधार कार्यक्रम अन्तर्गत मुख्यतया नेपाल राष्ट्र बैंकको रिइन्जिनीयरिङ्ग, नेपाल बैंक लि. र राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लि.को पुनर्संरचना र समग्र वित्तीय क्षेत्रको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ३ वटा कार्यक्रमहरू सञ्चालनमा रहेका छन्।

४.५७ नेपाल बैंक लिमिटेड र राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकमा पुनर्संरचना कार्य सुरु भएपछि यी दुवै बैंकको वित्तीय स्थितिमा केही सुधार आएको छ। २०५६ सालदेखि वार्षिकरूपमा अबौं रकम घाटा व्यहोर्दै आएको नेपाल बैंक लिमिटेडले आर्थिक वर्ष २०५९/६० मा खुद नोक्सान घटाएर करिब रु. २५ करोडमा सीमित गरेकोमा त्यसपछिका आर्थिक वर्षहरूमा नाफामा गई आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को असारमसान्तमा रु. ३३ करोड कर अधिको मुनाफा आर्जन गरेको छ।

४.५८ त्यसैगरी, राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडको खुद नोक्सान आर्थिक वर्ष २०५९/६० मा रु. ४ अर्ब ८४ करोड रहेकोमा त्यसपछिका आर्थिक वर्षहरूमा नाफामा गई आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को असार मसान्तसम्ममा रु. २ अर्ब १ करोड नाफा आर्जन गर्न सकेको छ।

४.५९ दुवै बैंकको ऋणात्मक पुँजीकोष (नेटवर्थ) मा क्रमशः सुधार आइरहेको छ। नेपाल बैंक लिमिटेडको पुनर्संरचना गर्ने कार्यको सुरुवात भएपछि २०६० असार मसान्तमा कुल पुँजीकोष रु. ९ अर्ब ८० करोडले ऋणात्मक रहेकोमा २०६७ असारमसान्तमा ऋणात्मक रु. ४ अर्ब ४९ करोडमा भरेको छ। साथै, बैंकको अपरिष्कृत वित्तीय विवरणअनुसार २०६७ पुस मसान्तसम्ममा रु. ४ अर्ब ३६ करोड ऋणात्मक पुँजीकोष रहेको छ। त्यसैगरी, राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकको २०६० असार मसान्तमा कुल पुँजीकोष (नेटवर्थ) रु. २२ अर्ब ३९ करोडले ऋणात्मक रहेकोमा २०६७ असार मसान्तसम्ममा सो घटेर ऋणात्मक रु. १३ अर्ब ४८ करोडमा सीमित हुन पुगेको छ। त्यस्तै, बैंकको अपरिष्कृत वित्तीय विवरणअनुसार २०६७ पुस मसान्तमा रु. ९ अर्ब ८ करोडले पुँजीकोष ऋणात्मक रहेको छ।

तालिका ४ (ड) : ऋणात्मक पुँजीकोष

(रकम रु. अर्बमा)

असार मसान्त	नेपाल बैंक लिमिटेड	राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक
२०६०	९.८०	२२.३९
२०६१	८.९०	२१.००
२०६२	७.१६	२०.००
२०६३	६.३०	१८.५९
२०६४	६.२५	१७.२१
२०६५	५.७२	१५.५०
२०६६	४.८८	१३.४८
२०६७	४.७४	९.८४
२०६७ पुस मसान्त	४.३६	९.०८

स्रोत: नेपाल राष्ट्र बैंक।

४.६० भाखा नाघेको कर्जा (NPA) तर्फ नेपाल बैंक लिमिटेडमा २०६० असार मसान्तमा ६०.४७ प्रतिशत रहेकोमा पछिका वर्षहरूमा क्रमशः घट्दै गई २०६७ असार मसान्तमा ४.९८ प्रतिशतमा झरेको छ। बैंकको अपरिष्कृत वित्तीय विवरणअनुसार २०६७ पुषमसान्तमा यस्तो अनुपात ४.९९ प्रतिशत रहेको छ। त्यसैगरी, राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकमा अपेक्षा गरेअनुरूप निष्क्रिय कर्जाको मात्रा नघटेता पनि सोको स्तर भने घट्दै गएको छ। कुल कर्जामा भाखा नाघेको कर्जा २०६० असार मसान्तमा ६०.१५ प्रतिशत रहेकोमा २०६७ असारमसान्तमा ९.८१ प्रतिशतमा झरेको छ। तर यस्तो अनुपात २०६७ पुस मसान्तमा बढेर ११.०५ प्रतिशत पुगेको छ।

तालिका ४ (ढ) : कुल कर्जामा भाखा नाघेको कर्जा

(प्रतिशत)

असार मसान्त	नेपाल बैंक लिमिटेड	राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक
२०६०	६०.४७	६०.१५
२०६१	५३.७४	५७.६४
२०६२	४९.६४	५०.७०
२०६३	१८.१८	३७.००
२०६४	१३.५०	२७.६०
२०६५	१२.३८	२१.६५
२०६६	४.९४	१५.६४
२०६७	४.९८	९.८१
२०६७ पुस मसान्त	४.९९	११.०५

स्रोत: नेपाल राष्ट्र बैंक।

४.६१ नेपाल बैंक लि.लाई नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ८६ (ग) को उपदफा १ (ण) अनुसार राष्ट्र बैंकको नियन्त्रणमा लिइएको र त्यस्तो नियन्त्रणको अवधि २०६७ फागुन मसान्तसम्म रहेकोमा २०६८ चैत्र मसान्तसम्म थप गरिएको छ। उक्त बैंकको पुनर्संरचना गर्ने सम्बन्धमा नियुक्त परामर्शदाता फर्म Bank of Scotland (Ireland) Ltd. को ICC Consulting सँग भएको सम्झौताको म्याद जुलाई २१, २००७ देखि समाप्त भएको र अर्को व्यवस्था नभएसम्म केही समयका लागि बैंक कर्मचारीहरूको एक टोलीले नेपाल बैंक लि.को व्यवस्थापन जिम्मा लिएको थियो। हाल राष्ट्र बैंकका निर्देशक संयोजक र नेपाल बैंकका महाप्रबन्धकहरू सदस्य रहेको व्यवस्थापन समितिले व्यवस्थापन सञ्चालन गर्दै आएको छ।

४.६२ नेपाल बैंक लि.लाई २०६८ पुषमसान्तसम्म पूर्णरूपले पुँजीकरण गरी नयाँ सञ्चालक समितिलाई व्यवस्थापन हस्तान्तरण गर्ने साथै प्रमुख कार्यकारी अधिकृत छनौट गर्न Terms of Reference तयार गरिएको छ। त्यसैगरी, उक्त बैंकको Diagnostic Assessment गर्न अन्तर्राष्ट्रिय परामर्शदातको नियुक्ति गर्ने कार्य तथा अन्य Procurement कार्यमा सहयोग गर्न Procurement Expert नियुक्ति गरिएको र Diagnostic Assessment का लागि Expression of Interest (EOI) जारी गर्ने कार्य भईरहेको छ।

- ४.६३ राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लि.को व्यवस्थापन समूहका परामर्शदाताहरूसँग शुरुमा जनवरी १६, २००३ देखि पटक-पटक गरी जनवरी १५, २०१० सम्मका लागि करार अवधि थप गरियो । तत्पश्चात व्यवस्थापन समूहमा रहेका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत बाहेकका अन्य सदस्यहरूले राजिनामा दिएका र व्यवस्थापन समूहका प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको करार अवधि पनि समाप्त भएकोले हाल बैंकका एक सञ्चालकलाई प्रबन्ध सञ्चालकको रूपमा तोकिएको छ । साथै, उक्त बैंकको प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको लागि Terms of Reference र प्रमुख कार्यकारी अधिकृत छनौटको लागि आवश्यक मापदण्डहरू स्वीकृत गरी कागजातहरू उक्त बैंकमा पठाइएको छ ।
- ४.६४ समग्र वित्तीय क्षेत्रको सक्षमता अभिवृद्धि अन्तर्गत (क) कर्जा सूचना केन्द्र लि.को यान्त्रिकीकरण गर्ने कार्यका सन्दर्भमा प्राविधिकरूपमा सफल भएका दुई बोलपत्रदाताहरूलाई Second Stage Bid (Financial Bid) जारी गरिएको छ । (ख) सुरक्षित कारोबार रजिष्ट्रिको यान्त्रिकीकरण गर्ने कार्यका सन्दर्भमा अर्थ मन्त्रालय, नेपाल राष्ट्र बैंक तथा राष्ट्रिय सूचना केन्द्रका प्रतितिधिहरू समावेश भएको टोलीले यान्त्रिकीकरण गर्नका लागि आह्वान गर्ने कार्यका लागि बोलपत्र कागजात तयार पारी बोलपत्र आह्वान गर्ने कार्यको थालनी भएको छ ।

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको नियमनसम्बन्धी व्यवस्थाहरू

- ४.६५ बैंक तथा ऋणीबीचको कारोबारमा कुनै पनि पक्षलाई मर्का पर्न गएमा त्यस्तो मर्काको सुनुवाइको लागि नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषद्को मिति २०६३/८/२९ को निर्णयानुसार राष्ट्र बैंकका डेपुटी गभर्नरको संयोजकत्वमा अर्थ मन्त्रालयको प्रतिनिधि र बैंकर्स संघको अध्यक्ष सदस्यको रूपमा रहने तथा उद्योग वाणिज्य महासंघको प्रतिनिधि पर्यवेक्षकको रूपमा रहने गरी गुनासो व्यवस्थापन समितिको गठन भएपश्चात् २०६७ फागुन मसान्तसम्ममा जम्मा ५ सय ६२ वटा उजुरी परेकोमा जम्मा ५ सय ५३ वटा उजुरी उपर सुनुवाइ भइसकेको छ भने बाँकी ९ वटा उजुरीको सम्बन्धमा सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थसँग आवश्यक कारवाही अघि बढाइएको छ । उक्त समितिले २०६६ चैतदेखि २०६७ फागुन मसान्तसम्मको अवधिमा प्राप्त ५१ वटा गुनासोहरूमध्ये ४२ वटा गुनासो उपर सुनुवाइ गरेको छ ।
- ४.६६ देशका रुग्ण उद्योगहरूलाई पुनरुत्थान गर्ने उद्देश्यले सहूलियत दरमा पुनरकर्जा उपलब्ध गराउँदै आएको विगतको व्यवस्थालाई आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा पनि निरन्तरता दिइएता पनि सो को उपयोग हुनसकेको छैन । साथै, २०६६ चैतदेखि २०६७ फागुन मसान्तसम्मको अवधिमा असल कर्जाको धितोमा साधारण पुनरकर्जा दिन सकिने व्यवस्था गरिएकोमा यस्तो साधारण पुनरकर्जा सुविधा कुल रू. ३ अर्ब ४० करोड उपलब्ध गराई सकिएको छ ।

मन्जुषा ४(ग) : बैंक/वित्तीय संस्थाका प्रमुख कार्यकारीको तलब, भत्ता तथा अन्य सुविधा सम्बन्धी मार्गदर्शन

पछिल्लो पटक विश्वमा देखिएको वित्तीय संकटको प्रमुख कारणमा अत्यधिक जोखिम लिई अल्पकालीन मुनाफा बढाई दीर्घकालीनरूपमा प्रणालीगत जोखिम निम्त्याउनुमा प्रमुख कार्यकारीको पारिश्रमिकको संरचनालाई समेत दोषी ठानिएको छ। यसै परिप्रेक्ष्यमा नेपाली बैंक तथा वित्तीय संस्थाका प्रमुख कार्यकारीको तलब, भत्ता तथा आर्थिक सुविधाहरू सम्बन्धमा बैज्ञानिक, पारदर्शी, प्रतिस्पर्धी, व्यवहारिक र उत्प्रेरणामूलक प्रकृतिको मापदण्ड र नीतिगत व्यवस्था गर्न सकिनेमा बैंकिंग व्यवसायप्रति सर्वसाधारणको विश्वसनीयता वृद्धि हुने र स्वस्थकर किसिमले अर्थतन्त्र अघि बढ्न सहयोग पुग्न जाने कुरामा विश्वास गरिएको छ। प्रमुख कार्यकारीको तलब, भत्ता तथा अन्य सुविधा सम्बन्धी विषयमा विश्वभरकै सम्बन्धित सरोकारवालाहरूबीच छलफल भई सहमति र कतिपय मूलुकहरूमा कार्यान्वयनसमेत भईसकेको सन्दर्भमा वित्तीय क्षेत्रको समृद्धि, स्थायित्व र सर्वसाधारणको बचतको संरक्षण गरी जनविश्वास वृद्धि गर्न नेपाल राष्ट्र बैंकले प्रयत्न गर्दै आएकोले प्रमुख कार्यकारीको सुविधा निर्धारणलाई पनि निश्चित मापदण्ड सहित नियमन गर्नुपर्ने भएकोले यो मार्गदर्शन तयार पारिएको हो।

इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको कार्यकारी प्रमुखले पाउने वार्षिक तलब, भत्ता तथा अन्य सुविधालाई ३ भागमा विभाजित गरी देहायअनुसारको गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ।

(अ) निश्चित वार्षिक तलब तथा भत्ता (Fixed annual compensation)

कार्यकारी प्रमुखको निश्चित वार्षिक तलब तथा भत्ताहरू देहायका मापदण्डहरूको आधारमा गणना गर्दा सोमध्ये सबैभन्दा न्यूनतम रकमसम्म मात्र हुनु पर्नेछ।

(क) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको विगत ३ आर्थिक वर्षको औसत कर्मचारी खर्चको बढीमा ५ प्रतिशतसम्म।

(ख) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको गत वर्षान्तको कुल सम्पत्तिको बढीमा ०.०२५ प्रतिशतसम्म।

कारोबार सञ्चालनको ३ वर्ष पूरा नभएका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरूको हकमा सोही वर्ग/कार्यक्षेत्र भएका संस्थाहरूको उपर्युक्त आधारमा गणना गर्दा हुन आउने न्यूनतम Industry Average रकमलाई आधार मानी सो रकम ननाघ्ने गरी वार्षिक तलब, भत्ता कायम गर्नु पर्नेछ।

(आ) कार्य सम्पादनमा आधारित पारिश्रमिक (Performance based pay)

इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले कार्यकारी प्रमुखलाई कार्य सम्पादनमा आधारित आर्थिक सुविधाहरू प्रदान गर्दा देहायको सीमाभित्र रही गर्नु पर्नेछ।

(क) कर्मचारी बोनस सुविधा: कर्मचारी बोनस वापतको सुविधा बोनस ऐनले तोकेको अधिकतम सीमा सम्म।

(ख) बोनस ऐन, श्रम ऐन वा सम्बन्धित प्रचलित नेपाल कानूनको अधिनमा रही उपलब्ध गराइने सुविधा।

(ग) मुनाफामा आधारित प्रोत्साहन सुविधा: खुद मुनाफा/सञ्चालन मुनाफामा आधारित सुविधा दिने व्यवस्था गरेको अवस्थामा त्यस्तो सुविधा सहितको वार्षिक तलब, भत्ता तथा अन्य सुविधा रकम माथि खण्ड (अ) मा उल्लेखित सीमाभित्र नै रहेर भुक्तानी हुने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ। कार्यसम्पादनमा आधारित यस्ता सुविधाहरू माथि खण्ड (अ) मा उल्लेखित निश्चित वार्षिक तलब तथा भत्ताको ४० प्रतिशतभन्दा बढी हुन गएमा ४० प्रतिशतसम्म

मात्र तत्काल भुक्तानी दिई बाँकी रकमलाई आगामी ३ वर्षमा समानुपातिकरूपमा भुक्तानी गर्ने व्यवस्था गर्नु पर्नेछ। उपर्युक्त कुनै आर्थिक वर्षमा नोक्सानी हुन गएमा अधिल्ला आर्थिक वर्षहरूमा स्थगन (Deferred) गरिएको कार्यसम्पादनमा आधारित पारिश्रमिक बापतको सम्पूर्ण रकम रिभर्स गरी आम्दानी जनाउनु पर्नेछ।

(घ) कार्यकारी अध्यक्ष वा प्रबन्ध सञ्चालकको कार्यसम्पादनमा आधारित सुविधासम्बन्धी व्यवस्था सम्बन्धित संस्थाको नियमावलीमा व्यवस्था भएमा मात्र उपरोक्त सीमाभित्र रही उपलब्ध गराउन सकिनेछ।

(इ) **अन्य आर्थिक सुविधाहरू** (Other perquisites)
इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले कार्यकारी प्रमुखलाई देहाय बमोजिमको अन्य आर्थिक सुविधाहरू बाहेक अन्य सुविधा प्रदान गर्न पाइने छैन।

(क) एक मोवाइल तथा टेलिफोन सुविधा र सो को वास्तविक खर्च।

(ख) माथि खण्ड (अ) मा उल्लिखित वार्षिक तलब तथा भत्ताको ५० प्रतिशतले हुन आउने रकम भन्दा बढी लागत नपर्ने एक सवारी साधन।

(ग) खण्ड (ख) को सवारी साधनको लागि आवश्यक पर्ने इन्धन र चालक/चालक खर्च सुविधा।

(घ) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले कर्मचारीलाई छुट्याइएको सेयर बापतको अंशमध्येबाट प्रमुख कार्यकारीले प्राप्त गर्न सक्ने सेयर बापत रकम चुक्ता गरी प्रदान हुने सेयर सुविधा।

(ङ) कार्यकारी प्रमुखलाई अन्य व्यवसायिक सदस्यता, इन्टरनेट, पत्रपत्रिका आदिको लागि माथि खण्ड (अ) मा उल्लेखित वार्षिक तलब तथा भत्ताको बढीमा ०.५० प्रतिशतसम्म खर्च सुविधा।

४.६७ “क” वर्ग र राष्ट्रियस्तरका “ख” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरूले नेपाल सरकारले तोकेका २२ दुर्गम जिल्लाका सदरमुकाममा शाखा खोलेमा सञ्चालन खर्च प्रयोजनका लागि रु. ५० लाखसम्म र सदरमुकामभन्दा बाहिर शाखा खोलेमा रु. १ करोडसम्म नेपाल राष्ट्र बैंकबाट शून्य व्याजदरमा कर्जा सुविधा उपलब्ध गराइने व्यवस्था छ। यस्तो कर्जा प्रवाहसम्बन्धी प्रकृयागत व्यवस्था, २०६७ जारी गरिएको छ। यो व्यवस्था अन्तर्गत २०६६ चैत्रदेखि २०६७ फागुन मसान्तसम्मको अवधिमा वाणिज्य बैंकहरूले रु. २.५० करोड र विकास बैंकहरूले रु. ३.५० करोड गरी कुल रु. ६.०० करोड कर्जा उपयोग गरेका छन्।

४.६८ नेपाल सरकारद्वारा राहदानी जफत लगायतका कारवाहीमा परेका ३ सय ५५ जना ऋणीहरूमध्ये २०६७ चैत्र मसान्त सम्ममा ३७ जना ऋणीहरू उपर गरिएको कारवाही फुकुवा भइसकेको छ। नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्) बाट गठित खराब (नियतवस) ऋणी कारवाही अनुगमन समितिले २०६७ फागुन मसान्तसम्ममा खराब/नियतवस ऋण नतिर्ने ऋणीहरूबाट बैंकहरूको करिब रु. ५९ करोड ५४ लाख ऋण असुली गर्न नैतिक दवाव दिनुका साथै सहजकर्ताको कार्यसमेत गर्दै आएको छ।

४.६९ नीतिगत व्यवस्था तर्फ, अन्तिम ऋणदातासम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था, २०६७, तल्लो वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्था माथिल्लो वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा परिणत हुन सक्ने (स्तरोन्नति) सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था, २०६७, बैंक/वित्तीय संस्थाहरूले प्रदान गर्ने सेवा तथा सेवाशुल्कसम्बन्धी मार्गदर्शन, २०६७, इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय

संस्थाहरूको लागि व्यवस्थापन खर्च एवम् कार्यकारी प्रमुखको तलब, भत्ता तथा अन्य आर्थिक सुविधाको सन्दर्भमा मार्गदर्शन र यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त “क” वर्गका वाणिज्य बैंकहरूको जोखिम व्यवस्थापनलाई सफल बनाउन जोखिम व्यवस्थापनसम्बन्धी मार्गदर्शन जोखिम व्यवस्थापन निर्देशिका जारी गरिएको छ भने गाभने/गाभिने सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्थाको प्रस्ताव तयार गरी छलफलमा ल्याइएको छ ।

- ४.७० बैंक तथा वित्तीय संस्थासम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा ४७ को उपदफा (१) को खण्ड (स) को प्रयोजनका लागि यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त “क” वर्गका बैंकका लागि सामूहिक लगानी कोष सञ्चालन गर्न सक्ने नीतिगत व्यवस्था कायम गरिएको, सेयर धितो कर्जामा मार्जिन कल गर्ने र नवीकरण गर्ने व्यवस्थामा सरलीकरण गरिएको, इजाजतपत्रप्राप्त “ख”, “ग” र “घ” वर्गका वित्तीय संस्थाहरूले आफ्नो संस्थामा प्राकृतिक व्यक्तिका नाममा बचत तथा मुद्दति खातामा रहेको रु. २ लाखसम्मको निक्षेप “निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण निगम” सँग सुरक्षण गर्ने/गराउने व्यवस्था गरिएको छ ।

- ४.७१ इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्था (कुनै एक आर्थिक क्षेत्रमा मात्र कर्जा प्रवाह गर्न स्वीकृति पाएका वित्तीय संस्था बाहेक) ले कुनै एक क्षेत्रमा आफ्नो कुल बाँकी कर्जा सापटको बढीमा ४० प्रतिशतसम्म कर्जा प्रवाह गर्न पाउने व्यवस्था गरिएको छ । साथै संस्थापक सेयर धितो कर्जाका सम्बन्धमा संस्थापक सेयरको ५० प्रतिशतसम्म सेयर मात्र धितो राख्न पाउने र सो को मूल्य बजार मूल्यको आधारमा मात्र कायम हुनसक्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

मञ्जुरा ४(घ) : कार्यक्षेत्र विस्तारसम्बन्धी व्यवस्था

कार्यक्षेत्र विस्तारसम्बन्धी व्यवस्थामा १ जिल्ला कार्यक्षेत्र भएका “ख” वर्गका संस्था एकपटकमा एक तह मात्र अर्थात् ३ जिल्लासम्म, ३ जिल्लासम्म कार्यक्षेत्र भएका संस्था एकपटकमा एक तह मात्र अर्थात् १० जिल्लासम्म र १० जिल्लासम्म कार्यक्षेत्र भएका संस्था एकपटकमा एक तह मात्र अर्थात् राष्ट्रियस्तरसम्म तथा काठमाडौं उपत्यका बाहिर कार्यक्षेत्र कायम रहेका “ग” वर्गको वित्तीय संस्थाले स्थापना भएको वा कार्यक्षेत्र विस्तार गरेको ३ वर्षपछि मात्र क्रमिकरूपमा (तह ननाघ्ने गरी) थप कार्यक्षेत्र विस्तार गर्न सक्ने व्यवस्था गरिएको छ । तर “घ” वर्गको संस्थाको हकमा क्षेत्रीयस्तरका वा १५ जिल्लासम्म सेवा विस्तार गरेका संस्थाले राष्ट्रियस्तरको कार्यक्षेत्रका लागि निवेदन दिन सक्ने र एक जिल्ला कार्यक्षेत्र कायम रहेका “घ” वर्गका लघुवित्त संस्थाले स्थापनाको ३ वर्षपछि मात्र ४-१० जिल्ला वा क्षेत्रीयस्तरमा कार्यक्षेत्र विस्तार गर्नसक्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

- ४.७२ इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले लघु, साना र मझौला उद्योगमा कर्जा प्रवाह तथा पहुँच वृद्धिका लागि कर्जा विभाग अन्तर्गत एउटा छुट्टै डेस्क स्थापना गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ । आफ्नो कुल बाँकी कर्जा सापट (विल्स खरिद तथा डिस्काउन्टसमेत) को आधारमा विपन्न वर्गमा अनिवार्यरूपमा लगानी गर्नुपर्ने न्यूनतम अंश अन्तर्गत “क” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाका लागि ३ प्रतिशत, “ख” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाका लागि २.५ प्रतिशत र “ग” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त वित्तीय संस्थाका लागि २ प्रतिशत तोकिएको छ ।

४.७३ एउटा इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा सञ्चालक रहेको व्यक्ति एकैपटक अर्को इजाजतपत्रप्राप्त संस्था तथा सहकारी ऐन, २०४८ अन्तर्गत सञ्चालित ऋण तथा बचत सहकारी संस्थासमेतको सञ्चालक हुन नपाइने, इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले कर्जा सूचना केन्द्रबाट कालोसूचीमा रहे/नरहेको सूचना लिई धितो मूल्यांकनकर्ताको सूची कायम गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

मञ्जुरा ४(ड) : घरजग्गा तथा रियल स्टेट कर्जा सम्बन्धी व्यवस्थामा संशोधन

आवासीय निर्माण कार्यलाई निरुत्साहित हुन नदिन र वित्तीय पहुँच पुर्‍याउन रियल स्टेट कर्जामा संशोधन गरी रु. ६० लाखसम्मको व्यक्तिगत आवासीय घर कर्जा (Home Loan) लाई रियल स्टेटबाट हटाइएको छ । घरजग्गा तथा रियल स्टेटको सुरक्षणमा प्रवाह हुने कर्जाको रकम धितो सुरक्षणमा राखिएको घरजग्गा तथा रियल स्टेट सम्पत्तिको Fair Market Value को ६० प्रतिशत ननाघ्ने गरी मात्र कर्जा प्रदान गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ । तर, आवासीय घर कर्जा (Residential Real Estate) को हकमा Fair Market Value को दुई-तिहाईसम्म कर्जा प्रवाह गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको छ । त्यस्तै, आवासीय घर कर्जा, व्यवसायिक भवन तथा आवासीय अपार्टमेन्ट निर्माण कर्जा, निर्माण सम्पन्न भई आय आर्जन गर्न थालेको व्यापारिक कम्प्लेक्स कर्जा तथा अन्य रियल स्टेट कर्जा (जग्गाजमीन खरिद तथा प्लटिंग कर्जासमेत) गरी कुल कर्जाको २५ प्रतिशतभन्दा बढी नहुने गरी कर्जा सीमा तोकिएको छ । साथै, अन्य रियल स्टेट कर्जा (जग्गाजमीन खरिद तथा प्लटिंग कर्जासमेत) को लागि प्रवाह हुने कर्जाको सीमा कुल कर्जाको १० प्रतिशत कायम गरिएको छ । यो निर्देशन लागू हुँदा उक्त सीमाभन्दा बढी कर्जा प्रवाह भइसकेको अवस्थामा त्यस्ता इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरूले २०६९ आषाढ मसान्तसम्म २५ प्रतिशत सीमामा ल्याउनु पर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण

४.७४ वाणिज्य बैंकहरूको संख्यात्मक वृद्धि तथा बैकिङ्ग क्षेत्रमा प्रयोगमा ल्याइएका नवीनतम विधि तथा सेवाहरूका कारण समग्र वित्तीय क्षेत्रको जोखिम बढ्दै गइरहेको परिप्रेक्ष्यमा यस बैंकले प्रभावकारी सुपरिवेक्षण गर्नको लागि जोखिमका क्षेत्रहरू पहिचान गरी सोहीअनुरूप सुपरिवेक्षणीय साधन स्रोतहरू केन्द्रित गर्नुपर्ने आवश्यकता महशुस गरी जोखिममा आधारित सुपरिवेक्षण प्रणाली लागू गर्नको लागि नीतिगत कार्यहरू अगाडि बढेको छ । बैकिङ्ग प्रणालीप्रति सर्वसाधारणको विश्वास अभिवृद्धि गर्नको लागि सुपरिवेक्षण कार्यलाई अभै प्रभावकारी बनाउदै जाने प्रक्रिया अन्तर्गत सबै बैंकहरूमा नियमित तथा आवश्यकताको आधारमा सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन गर्ने व्यवस्था रहेको छ ।

४.७५ प्रत्येक वर्ष सबै वाणिज्य बैंकहरूको स्थलगत निरीक्षण कम्तीमा एकपटक गर्ने नीतिअनुरूप आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को फागुन मसान्तसम्ममा २२ वटा वाणिज्य बैंकहरूको निरीक्षण कार्य सम्पन्न भएको छ । समीक्षा अवधिमा ४६ वटा विशेष निरीक्षणसमेत गरिएको छ । यसमध्ये वाणिज्य बैंकहरूको व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (MIS) को अवस्था अध्ययन गर्नका लागि २७ वटा वाणिज्य बैंकहरूको विशेष निरीक्षणसमेत यसै अवधिमा सम्पन्न भएको छ । त्यसैगरी, २०६७ चैत्रसम्मको अवधिमा १ सय १९ वटा “ख” र “ग” वर्गका वित्तीय संस्थाहरूको समष्टिगत स्थलगत निरीक्षण, विशेष निरीक्षण, लक्षित निरीक्षण तथा अनुगमन निरीक्षण सम्पन्न भएको छ ।

- ४.७६ वाणिज्य बैंकहरूलाई थप जोखिम प्रति संवेदनशील भई बैंकिङ्ग कारोबार सञ्चालन गर्नका लागि जोखिम व्यवस्थापनको मार्गदर्शनस्वरूप (Risk Management Guideline-RMG) तयार गरी लागू गरिसकिएको छ। यसैगरी, बैंक सुपरिवेक्षण गर्दा बैंकमा अन्तर्निहित जोखिमको आधारमा सुपरिवेक्षणीय साधन स्रोतहरूको परिचालन गरी सुपरिवेक्षण प्रक्रियालाई अभूतै प्रभावकारी बनाउँदै जाने उद्देश्यअनुरूप निकट भविष्यमा जोखिममा आधारित सुपरिवेक्षण प्रणाली लागू गर्नका लागि आवश्यक निर्देशिकाको मस्यौदासमेत तयारी भइसकेको छ। जोखिम व्यवस्थापनकालागि महत्वपूर्ण विधिका रूपमा लिइने Stress Testing सम्बन्धमा अध्ययन गरी नेपालका लागि उपयुक्त विधिको छनौट गर्न गठन गरिएको अध्ययन कार्यदलले बैंक सञ्चालनमा Forward Looking Approach को अवधारणाअनुसार बैंकहरूको दबाव परीक्षणको लागि Stress Testing Framework मस्यौदा तयार गरी सो को आधारमा त्रैमासिकरूपमा वाणिज्य बैंकहरूको नमूना दबाव परीक्षण (Stress Testing) गर्दै आएको छ। यसैगरी, Nepal Contingency Planning Project अन्तर्गत Problem Bank Resolution Framework तथा Liquidity Monitoring Framework तयार गर्ने कार्य भइरहेको छ।
- ४.७७ समग्र वित्तीय प्रणालीमा विद्यमान चुनौती, आउन सक्ने समस्या तथा समाधानका उपायहरूका सम्बन्धमा वित्तीय क्षेत्रका नियमनकारी निकायबीच समन्वयात्मक ढंगले अधि बढ्नका लागि माननीय अर्थमन्त्रीज्यूको संयोजकत्वमा नेपाल राष्ट्र बैंकका गभर्नर, धितोपत्र बोर्ड र बीमा समितिका अध्यक्ष, अर्थ सचिव, मन्त्री परिषदका सचिव सदस्य रहने गरी एक उच्चस्तरीय वित्तीय क्षेत्र समन्वय समितिको गठन भएको छ। उक्त समितिलाई सघाउन नेपाल राष्ट्र बैंकका डेपुटी गभर्नरको संयोजकत्वमा बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग, बैंक सुपरिवेक्षण विभाग र वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभागका कार्यकारी निर्देशक तथा अर्थ मन्त्रालयको प्रतिनिधि सहितको नेपाल कन्टिन्जेन्सी प्लानिग प्रोजेक्ट अन्तर्गत प्राविधिक समिति गठन भई समसामयिक विषयहरूमा छलफल गरी आवश्यक निर्णयका लागि सिफारिश गर्दै आएको छ।
- ४.७८ राष्ट्रिय स्तरका विकास बैंकहरूलाई BASEL II को Framework भित्र ल्याउने तयारीको क्रममा BASEL II सम्बन्धी अनुगमन कार्य प्रारम्भ गरिएको छ। साथै, समस्याग्रस्त वित्तीय संस्थाहरूको नियमितरूपमा अनुगमन र तिनीहरूको वित्तीय अवस्थाको सुक्ष्म अध्ययन गर्न वित्तीय संस्था Resolution कार्यदल गठन भएको छ।
- ४.७९ युनाइटेड विकास बैंक लि., जीतपुर, बाराले नेपाल राष्ट्र बैंकको कतिपय निर्देशनको उलंघन गरेको र संस्थागत सुशासन अवस्था अत्यन्त कमजोर रहेकोले उक्त संस्थालाई नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ८६(ख) बमोजिम मिति २०६७ फाल्गुण १ देखि समस्याग्रस्त घोषणा गरिएको छ। त्यसैगरी, गोरखा डेभलपमेन्ट बैंक (नेपाल) लि. लाई नेपाल राष्ट्र बैंकको विशेष निरीक्षण प्रतिवेदनबाट उक्त बैंकले निक्षेपकर्ता तथा सेयरधनीहरूको हित विपरीत हुने अनियमित एवम् गैरजिम्मेवारपूर्ण ढंगले कार्य गरेको र समग्रमा बैंकको वित्तीय स्थिति कमजोर हुँदै गएको पाइएको हुँदा नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ८६(ख) बमोजिम मिति २०६७/१२/११ देखि समस्याग्रस्त वित्तीय संस्था घोषणा गरिएको छ। सम्झना फाइनान्स कम्पनी लि., बनेपा, काभ्रेपलाञ्चोकलाई नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा

८६ (ख) बमोजिम मिति २०६७/२/२६ गतेदेखि समस्याग्रस्त वित्तीय संस्था घोषणा गरी सुधारका लागि विभिन्न निर्देशनहरू दिइएकोमा निर्दिष्ट समयावधिमा संस्थाले निर्देशन बमोजिम सुधार गर्न नसकेकोले नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ८५(६) र बैंक तथा वित्तीय संस्थासम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा ७४ को उपदफा १ को खण्ड (ज) र दामासाहीसम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा ४ उपदफा १ को खण्ड (च) बमोजिम सम्भन्ना फाइनेन्स कम्पनी लि.लाई खारेज गर्न मिति २०६७/१२/१५ मा पुनरावेदन अदालत पाटनमा निवेदन दर्ता गरिएको छ ।

५. पुँजी बजार

प्राथमिक बजार

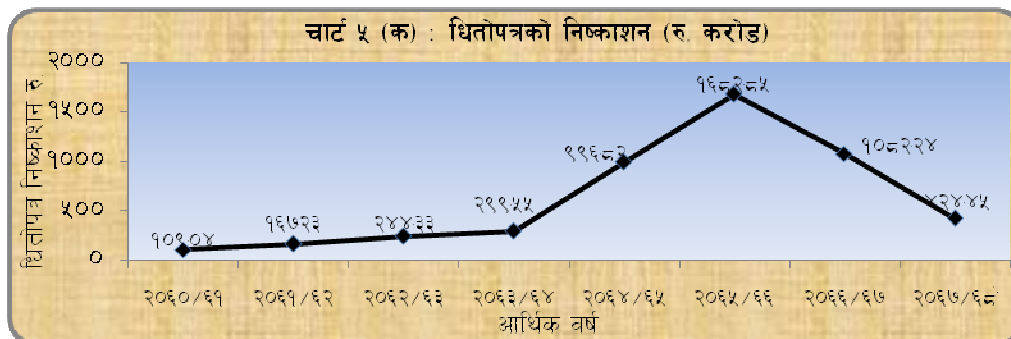
५.१ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम नौ महिनामा धितोपत्रको प्राथमिक बजारमार्फत् १० वटा सङ्गठित संस्थाहरूले साधारण सेयरको प्राथमिक निष्काशन तथा २१ वटा सङ्गठित संस्थाहरूले हकप्रद सेयर निष्काशन गरी कुल ३१ वटा संगठित संस्थाहरूबाट जम्मा रु.४ अर्ब २४ करोड ४५ लाख मूल्य बराबरको पुँजी परिचालन भएको छ। समीक्षा अवधिको धितोपत्रको निष्काशन रकम गत आर्थिक वर्षको सोही अवधिको तुलनामा ५०.७९ प्रतिशतले कम रहेको छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को प्रथम नौ महिनामा १९ वटा सङ्गठित संस्थाहरूले साधारण सेयरको प्राथमिक निष्काशन तथा २० वटा सङ्गठित संस्थाहरूले हकप्रद सेयर निष्काशन गरी जम्मा ३९ वटा संगठित संस्थाहरूले कुल रु.८ अर्ब ६२ करोड ५३ लाख मूल्य बराबरको धितोपत्र निष्काशन गरी पुँजी परिचालन गरेका थिए। समीक्षा अवधिमा धितोपत्रका अन्य साधनहरू डिवेन्चर तथा अग्राधिकार सेयर निष्काशनमार्फत् भने पुँजी परिचालन हुन सकेन।

तालिका ५(क) : प्राथमिक बजार प्रवृत्ति

(रकम रु.करोडमा)

विवरण	आर्थिक वर्ष								प्रथम नौ महिना	
	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६६/६७	२०६७/६८	२०६७/६८
१ पुँजी परिचालन	१०९.०४	१६७.२३	२४४.३३	२२९.५५	९९६.८२	१६८२.८५	१०८२.२४	८६२.५३	४२४.४५	४२४.४५
क साधारण सेयर	६५.७५	३७.७५	५७.९८	३८.०२	९२.४८	१८१.५७	२६४.९३	२१०.४९	६४.००	६४.००
ख हकप्रद सेयर	७.००	९४.९३	१०१.३५	१२६.५३	६०९.३४	१४२६.२८	८१७.३०	६५२.०४	३६०.४५	३६०.४५
ग अग्राधिकार सेयर	—	—	—	४०	—	—	—	—	—	—
घ डिवेन्चर	३०.००	३०	८५	२५	२९५.००	७५.००	—	—	—	—
२ नागरिक एकाङ्क योजना	१००.३८	१००.३८	१४८.६३	१७०.२३	९८.००	९५.३४	१००.८८	३७.८०	३२.१७	३२.१७
३ पुँजी परिचालनकर्ता संगठित संस्थाहरूको संख्या	१४	१४	२९	३४	६४	६४	६१	३९	३१	३१

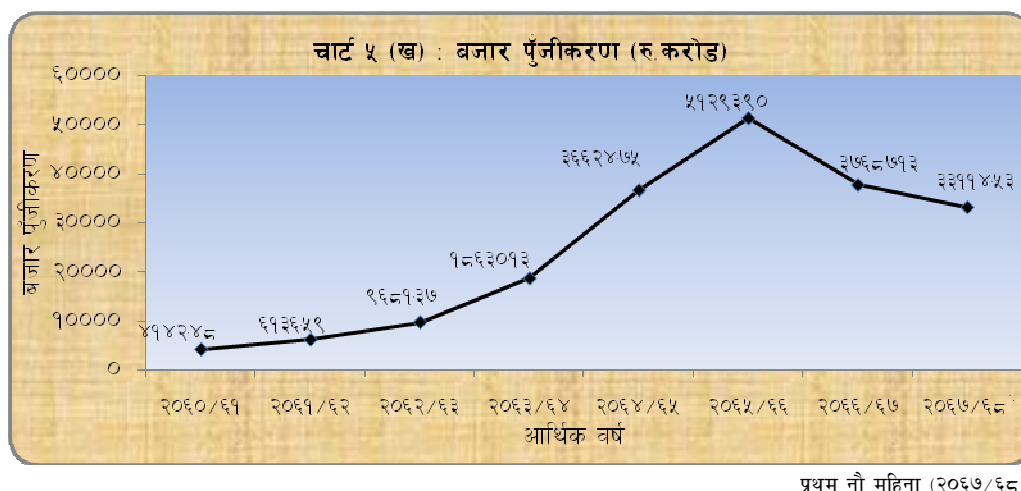
स्रोत: नेपाल धितोपत्र बोर्ड।

प्रथम नौ महिना (२०६७/६८)

दोस्रो बजार

- ५.२ नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लिमिटेडमा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम नौ महिनासम्ममा कुल सूचीकृत कम्पनीहरूको संख्या २०४ पुगेको छ। यो संख्या गत आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को सोही अवधिमा १ सय ६९ थियो भने आर्थिक वर्षको अन्त्यसम्म नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लि. मा सूचीकृत कम्पनीहरूको संख्या १ सय ७६ पुगेको थियो। यस्तै, समीक्षा अवधिमा थप रू. ८ अर्ब ७४ करोड बराबरको तीन विकास ऋणपत्रहरू सूचीकृत भई कुल सूचीकृत विकास ऋणपत्रको संख्या १८ पुगेको छ। तर यस अवधिमा संस्थागत ऋणपत्र भने सूचिकरण भएको छैन। साथै, आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को प्रथम नौ महिनाको अन्त्यमा बजार पुँजीकरण मूल्य रू. ३ खर्ब ४४ अर्ब ४५ करोड कायम रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम नौ महिनाको अन्त्यमा उक्त बजार पुँजीकरण मूल्यमा ३.८६ प्रतिशतले कमी भई रू.३ खर्ब ३१ अर्ब १५ करोड पुगेको छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को अन्त्यमा रू.३ खर्ब ७६ अर्ब ८७ करोड पुगेको बजार पुँजीकरण निरन्तररूपमा घट्दै यो बिन्दुमा आएको हो।

- ५.३ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम नौ महिनामा भएको धितोपत्र कारोबार रकम आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को सोही अवधिको तुलनामा ५२.९७ प्रतिशतले कमी भई रू. ४ अर्ब ६३ करोड ८४ लाख मूल्यको १ करोड ७८ लाख ९७ हजार कित्ता धितोपत्र कारोबार भएको छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को प्रथम नौ महिनामा रू. ९ अर्ब ८६ करोड २१ लाख मूल्यको २ करोड ५ लाख ९९ हजार कित्ता धितोपत्र कारोबार भएको थियो।
- ५.४ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम नौ महिनामा सूचीकृत धितोपत्रको चुक्ता मूल्य ३०.७३ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ९७ अर्ब ८ करोड ८० लाख पुगेको छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को प्रथम नौ महिनामा सूचीकृत धितोपत्रको चुक्ता मूल्य रू. ७४ अर्ब २६ करोड ६० लाख रहेको थियो।

५.५ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम नौ महिनामा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को सोही अवधिको तुलनामा कारोबार संख्यामा ४०.१६ प्रतिशतले वृद्धि भई कुल २ लाख २९ हजार ८३ वटा कारोबार भएको छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को प्रथम नौ महिनाको अवधिमा कुल १ लाख ६३ हजार ४ सय ३९ वटा कारोबार भएको थियो।

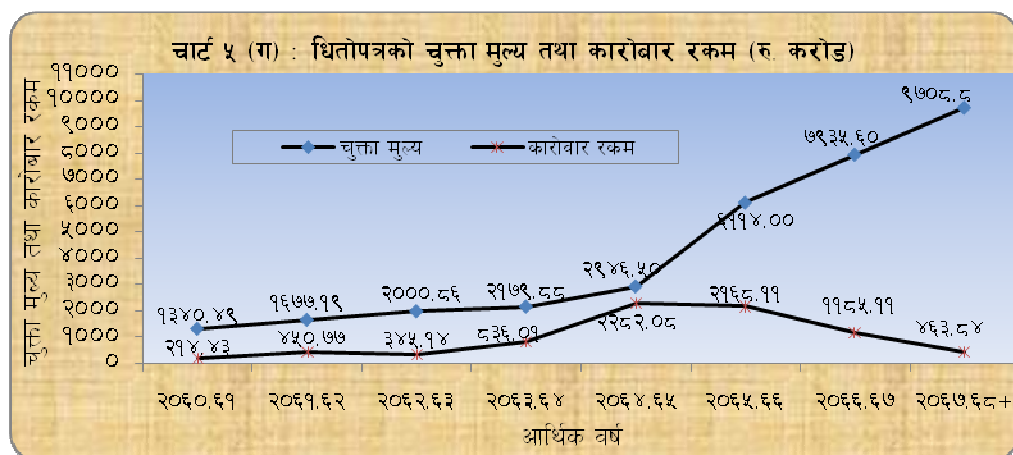
तालिका ५ (ख): दोस्रो बजार प्रवृत्ति

(रकम रु. करोडमा)

विवरण	आर्थिक वर्ष								
	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	प्रथम नौ महिना	
								२०६६/६७	२०६७/६८
धितोपत्र कारोबार रकम	२१४.४३	४५०.७७	३४५.१४	८३६.०१	२२८२.०८	२१६८.११	११८५.११	९८६.२१	४६३.८४
कारोबार भएको धितोपत्रको संख्या (हजारमा)	६४६८	१८४३४	१२२२२	१८१४७	२८५९९.७७	२०५४७.१५	२६२३१.३५	२०५९९.७६	१७८९७.१२
कारोबार संख्या	८५५३३	१०६२४६	९७३७४	१२०५१०	१५०८००	२०९०९१	२१३७३३	१६३४३९	२२९०८३
बजार पुँजीकरण	४१४२.४८	६१३६.५९	९६८१.३७	१८६३०.१३	३६६२४.७५	५१२९३.९०	३७६८७.१३	३४४४५.०८	३३११४.५३
बजार पुँजीकरणमा कारोबारको प्रतिशत	५.१८	७.३४	३.५६	४.४८	६.२३	४.२३	३.१४	२.८५	१.४०
कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा बजार पुँजीकरणको प्रतिशत	७.७२	१०.४१	१४.८०	२५.६०	४४.९०	५१.९१	३२.१५	२९.३९	२४.५९
सूचीकृत धितोपत्रको चुक्ता मूल्य	१३४०.४९	१६७७.१९	२०००.८६	२१७९.८८	२९४६.५०	६११४.००	७९३५.६०	७४२६.६	९७०८.८०
सूचीकृत संगठित संस्थाहरूको संख्या	११४	१२५	१३५	१३५	१४२	१५९	१७६	१६९	२०४
धितोपत्र कारोबारको प्रकार (Script Traded)	९२	१०२	११०	११६	१३६	१७०	१९८	१७९	२१२
नेप्से परिसूचक (विन्दुमा)*	२२२.०४	२८६.६७	३८६.८६	६८३.९५	९६३.३६	७४९.१०	४७७.७३	४४४.७६	३७३.२०

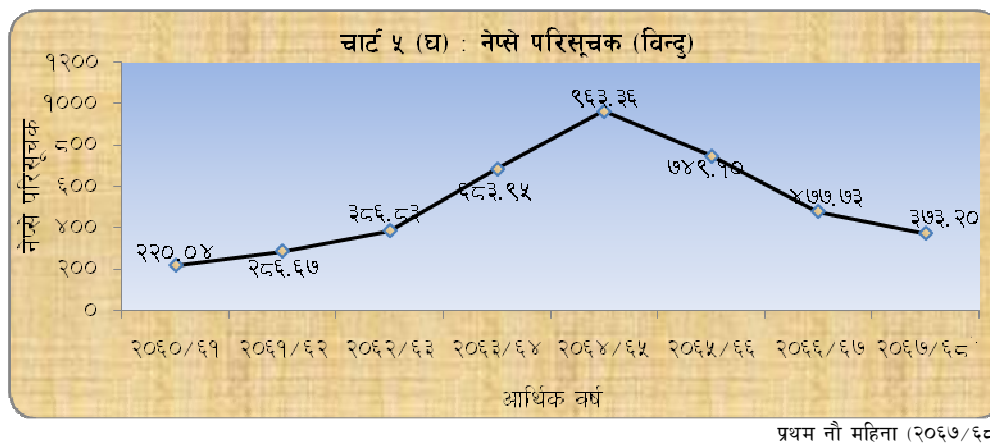
स्रोत: नेपाल धितोपत्र बोर्ड, नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लि. तथा केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग।

* आधार वर्ष २०५०, विन्दु १००

प्रथम नौ महिना (२०६७/६८)

- ५.६ समग्र दोस्रो बजारको अवस्था जनाउने नेप्से परिसूचक आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को चैत मसान्तमा ३७३.२० विन्दुमा कायम भएको छ। यो परिसूचक अघिल्लो वर्षको सोहि समयको भन्दा १६.०९ प्रतिशतले हास भएको हो। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को प्रथम नौ महिनाको अन्त्यमा नेप्से परिसूचक ४४४.७६ विन्दुमा रहेको थियो।

नेपाल धितोपत्र बोर्ड

- ५.७ बोर्डले समीक्षा अवधिमा धितोपत्रको राफसाफ, फछ्यौट तथा नामसारी प्रक्रियालाई छिटो छरितोरूपमा सम्पन्न गर्न धितोपत्रको केन्द्रीय निक्षेप प्रणाली (Central Depository System) स्थापनाका लागि केन्द्रीय निक्षेप सेवा नियमावली, २०६७ मिति २०६७/०६/२० देखि लागु गरेको छ। साथै, समीक्षा अवधिमा धितोपत्रको केन्द्रीय निक्षेप प्रणाली सञ्चालनका लागि आवश्यक Association of National Numbering Agency (ANNA) को सदस्यता प्राप्त गरी International Standard Serial Number (ISSN) जारी गर्नेसम्बन्धी अध्ययन प्रक्रिया अगाडि बढाएको छ। त्यस्तै, बोर्डले धितोपत्र बजारको महत्वपूर्ण साधन सामूहिक लगानी योजना दर्ता तथा सञ्चालन, सञ्चालन अनुमतिपत्र, कोष सुपरिवेक्षक, व्यवस्थापक र डिपोजिटरीको काम, कर्तव्य तथा अधिकारको व्यवस्था गर्न सामूहिक लगानी कोष नियमावली, २०६७ मिति २०६७/६/११ देखि लागु गरेको छ भने पुँजी बजारको प्रवर्द्धन तथा विकासको लागि नेपाल धितोपत्र बोर्डले विश्व बैंकको प्राविधिक सहयोगमा पाँच वर्षीय पुँजी बजार गुरुयोजना कार्यलाई अगाडि बढाएको छ।

मञ्जूषा ५ (क) : पाँच वर्षीय पुँजी बजार गुरुयोजना

नेपालको पुँजी बजारको विकासमा देखिएका कठिनाई, चुनौती तथा सम्भावनाहरूलाई औल्याउँदै समय सापेक्षरूपमा पुँजी बजारको विकास एवम् प्रवर्द्धनका लागि नेपाल धितोपत्र बोर्डले पाँच वर्षीय पुँजी बजार गुरुयोजना (Five Years Capital Market Master Plan) तर्जुमा गर्न लागेको छ। यसको लागि विश्व बैङ्कले १ लाख ५२ हजार ५ सय अमेरिकी डलर बराबरको प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराएको छ। विश्व बैंकको प्राविधिक सहयोगमा तयार गर्न लागिएको उक्त गुरुयोजनाको मस्यौदा अक्टोबर २५, २०१० मा प्रारम्भ भई चालू आर्थिक

वर्षको अन्त्यसम्ममा पुरा हुँदैछ। उक्त गुरुयोजना तर्जुमाका लागि एउटा निर्देशक समिति (Steering Committee) सहित अन्य छ वटा नियमन स्वायत्तता, जवाफदेहिता तथा बोर्ड सुशासन सुभाब कार्यगत समूह; लेखा तथा लेखा परीक्षणस्तरको पालना, लेखा अभ्यास तथा विवरण प्रवाह सुभाब कार्यगत समूह; धितोपत्र कारोबार, बजार पूर्वाधार तथा ऋणपत्र बजार विकास सुभाब कार्यगत समूह; धितोपत्र निष्काशन, सूचीकरण तथा मर्चेन्ट बैकिङ्ग व्यवसाय सुभाब कार्यगत समूह; कानून तथा कानून प्रवलीकरण सुभाब कार्यगत समूह र लगानीकर्ता शिक्षा तथा पूर्वाधार विकास सुभाब कार्यगत समूह गठन भई आ-आफ्नो क्षेत्रको सुभाब निर्देशक समितिमा पेश गरी हाल गुरु योजनाको मस्यौदा तर्जुमा गर्ने कार्य भइरहेको छ।

स्रोत: नेपाल धितोपत्र बोर्ड।

- ५.८ बोर्डले धितोपत्र व्यवसायी (मर्चेन्ट बैकर) नियमावली, २०६४ मा व्यवस्था भए बमोजिम धितोपत्र प्रत्याभूति तथा पोर्टफोलियो व्यवस्थापनसम्बन्धी काम कारवाहीलाई नियमित र व्यवस्थित गर्न प्रत्याभूतिकर्तासम्बन्धी निर्देशिका, २०६७ को प्रारम्भिक मस्यौदा तर्जुमा गरी मिति २०६७/०८/१५ देखि लगानी व्यवस्थापनसम्बन्धी निर्देशिका, २०६७ लागु गरेको छ।
- ५.९ धितोपत्र तथ्याङ्क व्यवस्थापन प्रणाली आयोजना अन्तर्गत विकसित विद्युतीय विवरण प्रवाह प्रणाली (On-line reporting system) सम्बन्धी मोडुलहरूको जाँच तथा परीक्षण कार्य सफलतापूर्वक सम्पन्न गरी बैंक तथा वित्त कम्पनीहरूलाई वेबसाइटमार्फत् वितीय विवरण प्रवाहका लागि Username तथा Password का लागि हाल सूचीकृत संगठित संस्थाहरूबाट अनुरोध पत्र प्राप्त भइरहेको र नेपाल धितोपत्र बोर्डले यस आर्थिक वर्षको अन्त्यसम्ममा सूचीकृत कम्पनीहरूलाई विद्युतीय विवरण प्रवाह प्रणालीमार्फत् विवरण प्रवाह गर्ने भएको छ।
- ५.१० समीक्षा अवधिमा नेपाल धितोपत्र बोर्डले संगठित संस्थाको बोनस सेयर निष्काशन कार्यलाई अझ बढी नियमित र व्यवस्थित बनाउन बोनस सेयर निर्देशिका, २०६७ लागु गरेको छ। पूर्वाधार तथा उत्पादनमूलक क्षेत्रका कम्पनीहरूलाई सार्वजनिक निष्काशनप्रति आकर्षित गर्न निर्माण अवधिमा नै सार्वजनिक निष्काशन गर्न सक्ने र स्थानीयवासीलाई १० प्रतिशत सेयर प्रदान गर्ने व्यवस्था गरी धितोपत्र दर्ता तथा निष्काशन नियमावली, २०६५ मा संशोधनसमेत भएको छ।
- ५.११ धितोपत्र बोर्डलाई स्वायत्त एवम् अधिकार सम्पन्न गराई धितोपत्र बजार अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण प्रणालीलाई थप सुदृढ तुल्याउँदै वस्तु बजार (Commodity Market) को समेत नियमनका लागि धितोपत्रसम्बन्धी ऐन, २०६३ मा संशोधनको कार्य तथा वस्तु बजार नियमावलीको मस्यौदा तयार गर्ने कार्य भइरहेको छ।
- ५.१२ नेपाल धितोपत्र बोर्डले समीक्षा अवधिमा कुल ३७ वटा संगठित संस्थाहरूलाई जम्मा रु.६ अर्ब ५१ करोड ३२ लाख मूल्य बराबरको धितोपत्र दर्ता गरी पुँजी परिचालन अनुमति दिएको छ। साथै, बोर्डले समीक्षा अवधिमा ५० वटा संगठित संस्थाहरूको रु.४ अर्ब १ करोड ६५ लाख बराबरको बोनस सेयर दर्ता तथा नेपाल स्टक एक्स्चेञ्ज लि., २३ वटा धितोपत्र दलाल र ७ वटा मर्चेन्ट बैकरहरूको अनुमतिपत्र नवीकरण गरेको छ।

- ५.१३ समीक्षा अवधिमा कुल २०४ वटा सूचीकृत कम्पनीहरूमध्ये १३६ वटा कम्पनीहरूले नेपाल धितोपत्र बोर्ड समक्ष वार्षिक प्रतिवेदन/वित्तीय विवरण बुझाएका छन्। बोर्डले समीक्षा अवधिमा धितोपत्र बजारका लगानीकर्ताहरू, आर्थिक पत्रकारहरू, उद्योगी व्यवसायी तथा विद्यार्थीहरूको जानकारी तथा सचेतना अभिवृद्धि गर्ने क्रममा बोर्डमा प्रशिक्षण कार्यक्रम सञ्चालन गरी धितोपत्र बजारसम्बन्धी विभिन्न विषयमा आधारभूत स्तरको प्रशिक्षण दिएको छ। साथै, बोर्डले धितोपत्र बजारमा लगानीकर्ताहरूले जान्नु पर्ने कुराहरू तथा धितोपत्रसँग सम्बन्धित नियम कानूनहरूको संगालो धितोपत्र कानून संग्रह, २०६७ प्रकाशित गरेको छ।
- ५.१४ बोर्डले यस आर्थिक वर्षमा लगानीकर्ता प्रशिक्षण कार्यक्रमको सुरुआत गरेको छ। प्रशिक्षण कार्यक्रमको सिलसिलामा मिति २०६७/११/२० मा राष्ट्रिय न्यायिक प्रतिष्ठानसँग संयुक्तरूपमा न्याय सेवामा संलग्न पदाधिकारी तथा कानून व्यवसायीहरूसँग धितोपत्र बजारका समसामयिक मुद्दाहरू सम्बन्धमा अन्तरक्रिया कार्यक्रम, मिति २०६७/११/२८ मा पहिलो पल्ट काठमाडौं उपत्यका बाहिर नेपाल राष्ट्र बैंक र जनकपुर उद्योग वाणिज्य संघसँगको संयुक्त आयोजनामा जनकपुर, धनुषामा लगानीकर्ता एवम् अन्य सम्बद्ध पक्षहरूको सहभागितामा प्रशिक्षण कार्यक्रम सम्पन्न गरेको छ। त्यस्तै, बोर्डले २०६७ चैत्रमा मर्चेन्ट बैकिङ्ग व्यवसायका समस्या तथा चुनौतीहरू सम्बन्धमा सम्बद्ध पक्षहरूसँग अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न गरेको छ।
- ५.१५ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम नौ महिनामा रु. ३ अर्बको एक विकास ऋणपत्र र रु. ४ अर्बको एक राष्ट्रिय बचत पत्र गरी जम्मा रु. ७ अर्ब बराबरको दुईवटा सरकारी ऋणपत्र निष्काशन भएको छ। गत आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा तीनवटा विकास ऋणपत्र र दुईवटा नागरिक बचत ऋणपत्र गरी कुल ९ अर्ब ९७ करोड ९२ लाख बराबरको सरकारी ऋणपत्र निष्काशन भएको थियो।

नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लि.

- ५.१६ समीक्षा अवधिमा धितोपत्रको नामसारी प्रक्रियालाई छरितो बनाउन तथा जालसाजी रोकन केन्द्रीय निक्षेप प्रणाली (Central Securities Depository System, CSD) स्थापना गर्ने कार्यक्रम अन्तर्गत नेपाल स्टक एक्सचेञ्जको पूर्ण स्वमित्वमा CDS and Clearing Ltd कम्पनी दर्ता गरी आवश्यक कार्य अधि बढाइएको छ। आगामी आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को प्रारम्भ देखि नेपालमा केन्द्रीय निक्षेप प्रणाली कार्यान्वयनमा आउने अपेक्षा गरिएको छ।
- ५.१७ नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लि. ले समीक्षा अवधिमा थप २८ कम्पनीहरूको धितोपत्र सूचीकरण गरी दोस्रो बजार कारोबार सुविधा प्रदान गरेको छ। साथै, नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लि. ले काठमाडौंमा केन्द्रित धितोपत्र कारोबारलाई काठमाडौं बाहिरका मुख्य शहरहरू विराटनगर, वीरगञ्ज, बुटवल, पोखरा र नारायणगढबाट पनि कारोबार सुरु गरेको छ।
- ५.१८ नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लि. ले समीक्षा अवधिमा लगानीकर्ता सचेतना कार्यक्रम र सूचीकृत कम्पनीहरू तथा अन्य सम्बद्ध पक्षहरूको सहभागितामा 'जोखिम व्यवस्थापन तथा सञ्चालक समिति' विषयक अन्तर्क्रिया कार्यक्रम सम्पन्न गरेको छ।

- ५.१९ धितोपत्र सूचीकरण विनियमावली, २०५३ मा भएको व्यवस्थाअनुसार आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम नौ महिनासम्ममा कुल सूचीकृत कम्पनीहरूमध्ये ९४ वटा कम्पनीहरू “क” वर्गमा वर्गीकरण भएका छन् ।

धितोपत्र व्यवसायीहरू

- ५.२० आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम नौ महिनाको अन्त्यमा धितोपत्र बजारमा संस्थागत धितोपत्र कारोबारका लागि २३ वटा धितोपत्र दलाल र १४ वटा मर्चेन्ट बैंकरहरू कायम रहेका छन् । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को प्रथम नौ महिनासम्म संस्थागत धितोपत्र कारोबारका लागि २३ वटा धितोपत्र दलाल, १६ वटा मर्चेन्ट बैंकरहरू र सरकारी ऋणपत्र कारोबारका लागि सात वटा धितोपत्र दलाल व्यवसायी रहेका थिए । थप २७ वटा धितोपत्र दलाल थप्नको लागि नेपाल स्टक एक्सचेञ्जबाट ३४ वटा नयाँ दलाल सिफारिस भएको र नेपाल धितोपत्र बोर्डले नयाँ धितोपत्र व्यवसायीलाई अनुमति दिने सम्बन्धमा आवश्यक कार्य अघि बढाएको छ ।

सामूहिक लगानी योजना

- ५.२१ समीक्षा अवधिमा बजारमा एन.सि.एम.म्युचुअल फण्ड नामक सामूहिक लगानी योजनाका युनिटहरूको दोस्रो बजारमार्फत् खरिद-विक्री कार्य भइरहेको छ । आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम नौ महिनाको अन्त्यमा फण्डको खुद सम्पत्ति रु.३३ करोड ८६ लाख ९८ हजार ४ सय २२ तथा प्रति युनिट खुद सम्पत्ति मूल्य (Net Assets Value) रु.३३.८७ रहेको छ । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को प्रथम नौ महिनाको अन्त्यमा फण्डको खुद सम्पत्ति रु.३७ करोड ७१ लाख ४७ लाख २ सय २५ तथा प्रति युनिट खुद सम्पत्ति मूल्य (Net Assets Value) रु. ३७.७१ रहेको थियो ।

मञ्जुरा ५(ख) : सामूहिक लगानी कोषसम्बन्धी नियमावली

साना लगानीकर्तासँग छरिएर रहेको रकमलाई सामूहिक लगानी कोषको माध्यमबाट एकीकृत गरी पुँजी बजारमा लगानी गराउने तथा संस्थागत लगानीकर्तालाई प्रवर्द्धन गर्ने उद्देश्यले नेपाल धितोपत्र बोर्डले सामूहिक लगानी कोषसम्बन्धी नियमावली, २०६७ लागु गरेको छ । सामूहिक लगानी कोष नियमावली अन्तर्गत कोष प्रवर्द्धक, कोष सुपरिवेक्षक, योजना व्यवस्थापक तथा डिपोजिटरीको व्यवस्था, कोष प्रवर्द्धकले कोषको स्थापना गर्नुपर्ने व्यवस्था, कोष सुपरिवेक्षकले कोषको सुपरिवेक्षण गर्नुपर्ने व्यवस्था, योजना व्यवस्थापकले कोष अन्तर्गतको योजनाहरू व्यवस्थापन गर्नुपर्ने व्यवस्था, डिपोजिटरीले योजना अन्तर्गतको धितोपत्रहरूको कस्टोडिएल कामहरू गर्नुपर्ने व्यवस्था, कोष, प्रवर्द्धक कोष, सुपरिवेक्षक, योजना व्यवस्थापक तथा डिपोजिटरीको योग्यता, दायित्व र काम कर्तव्य तथा अधिकारको व्यवस्था, सम्झौता तथा सम्झौतामा उल्लेख गरिनुपर्ने विषयहरूको निर्धारण र लगानी गर्न सकिने क्षेत्र, लगानीको सीमा, विदेशमा लगानी गर्न सकिने सीमा तथा योजना रद्द वा खारेज हुने तरिका सम्बन्धी व्यवस्था गरेको छ ।

स्रोत: नेपाल धितोपत्र बोर्ड ।

नागरिक लगानी कोष

- ५.२२ समीक्षा अवधिमा नागरिक लागनी कोषले सञ्चालन गरेको नागरिक एकांक योजनाका साथै कर्मचारी बचत वृद्धि स्वीकृत अवकाश कोष, उपदान कोष योजना, लगानीकर्ता

हिसाब योजना, बीमा कोष योजना जस्ता योजनाहरू अन्तर्गत आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम नौ महिनामा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को सोही अवधिको तुलनामा थप रू. ४ अर्ब ८८ करोड ९२ लाख पुँजी संकलन भई कुल बचत परिचालन रू. २३ अर्ब ६२ करोड २२ लाख पुगेको छ।

- ५.२३ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को नौ महिनामा कोषको लगानी व्यवस्थापन रू. २२ अर्ब ७३ करोड ६३ लाख पुगेको छ। यो रकम गत आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा रू. १७ अर्ब ९८ करोड १० लाख थियो।
- ५.२४ नागरिक लगानी कोषले पुँजी बजार तर्फ समीक्षा अवधिमा कुल रु. १ अर्ब ६४ करोड ८४ लाख रकम बराबरको प्राथमिक तथा हकप्रद सेयर निष्काशन तथा बिक्री प्रबन्ध कार्य गरेको छ। साथै, कोषले समीक्षा अवधिमा पहिलो पटक स्थानीयवासीलाई चिलिमे जलविद्युत आयोजनाको सेयर निष्काशन तथा बिक्री प्रबन्ध व्यवस्थासमेत गरेको छ।
- ५.२५ समीक्षा अवधिमा कोषले कर्मचारी बचत वृद्धि स्वीकृत अवकाश कोष कार्यक्रमका बचतकर्ताहरूलाई विगतमा प्रदान गर्दै आएको ब्याजदरमा वृद्धि गरी ७.५ प्रतिशत पुर्याएको छ भने सहभागी सापटी र आवास कर्जाको ब्याजदरलाई वृद्धि गरी क्रमशः ९ प्रतिशत र १०.५ प्रतिशत पुर्याएको छ। त्यस्तै, कोषले निजामती बिमा कोष तथा शिक्षक बिमा कोष कार्यक्रममा रहेको ४ प्रतिशत ब्याजदरलाई बढाएर ६ प्रतिशत पुर्याएको छ। कोषले सहभागीहरूलाई नियमितरूपमा प्रदान गर्दै आएको नागरिक एकाङ्क योजनाको प्रतिफललाई ९ प्रतिशत दिने व्यवस्था गरेको छ।

कमोडिटी मार्केट

- ५.२६ नेपालमा २०६४ सालमा कमोडिटीज् एण्ड मेटल एक्सचेञ्ज नेपाल लि. को स्थापना भई कमोडिटी कारोबार हुन थालेकोमा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम नौ महिनासम्मको अवधिमा कुल ४ वटा कमोडिटी एक्सचेञ्जहरू पब्लिक लिमिटेड कम्पनीको रूपमा स्थापना भई कारोबार सञ्चालन गर्दै आएका छन्। अन्य कमोडिटी एक्सचेञ्जहरूमा मर्केन्टाइल एक्सचेञ्ज नेपाल लि., नेपाल डेरिभेटिभ एक्सचेञ्ज लि. र नेपाल स्पट एक्सचेञ्ज लि. रहेका छन्। प्रमुख कमोडिटीज् एक्सचेञ्जमध्ये मर्केन्टाइल एक्सचेञ्जमा नन् क्लियरिङ्ग मेम्बर ७२, क्लियरिङ्ग मेम्बर ३, सब ब्रोकर ३ सय तथा ग्राहकको संख्या २ हजार ५ सय १३ रहेको छ।
- ५.२७ मर्केन्टाइल एक्सचेञ्ज नेपाल लि. मा सन् २०१० मा मात्र ३ लाख ३४ हजार ८ सय ९४ परिमाण बिक्री भई कुल बजार पुँजीकरण रू. ४ खर्ब ९१ अर्ब ८२ करोड रहेको छ भने अघिल्लो वर्ष जम्मा २ लाख १० हजार १ सय ८५ परिमाण बिक्री भई बजार पुँजीकरण रू. ३ खर्ब ३३ अर्ब ३६ करोड रहेको थियो।

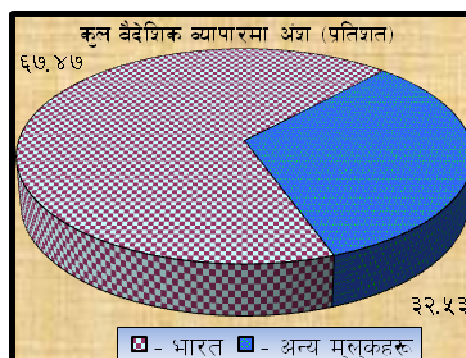
६. वाह्य क्षेत्र

वाह्य क्षेत्रको स्वरूप

६.१ विगत लामो समयदेखि उत्साहजनक रहदै आएको नेपालको वाह्य क्षेत्रको स्थिति गत आर्थिक वर्षदेखि सन्तोषजनक रहेको छैन। निर्यातको वृद्धिदर ऋणात्मक रहेको तर आयातको वृद्धिदर अत्यन्त उच्च भई व्यापार घाटा बढेको तथा विप्रेषण आप्रवाहको वृद्धिदरमा शिथिलता आएकोले गत वर्ष चालू खाता घाटा उच्च रह्यो। चालू आर्थिक वर्षको प्रथम आठ महिनासम्म पनि शोधनान्तर र चालू खाता निरन्तररूपले घाटामा रहदै आएको छ। चालू आर्थिक वर्षको फागुन महिनासम्मको स्थिति हेर्दा, गत वर्षको सोही अवधिको तुलनामा केही सुधार भएपनि चालू खाता घाटा तथा शोधनान्तर घाटाको स्तर उच्च नै रहको छ। समीक्षा अवधिमा निर्यातमा वृद्धि भएको र आयातको वृद्धिदरमा उल्लेख्य कमी आएपनि निर्यातको आधार (base) सानो र आयातको आधार निकै ठुलो भएकोले व्यापार घाटाको स्तर उच्च नै रहन गई चालू खातामा अपेक्षाकृत सुधार हुन सकेको छैन। विगतका वर्षहरूमा व्यापार घाटामा वृद्धि भएपनि विप्रेषण आय, पेन्सन र वैदेशिक अनुदान सहायताबाट प्राप्त रकमले गर्दा ट्रान्सफर शीर्षकमा उल्लेखनीय वचत हुने र सोको अनुकूल प्रभाव चालू खातामा पर्ने गरेकोमा समीक्षा अवधिमा त्यसो हुन सकेन। शोधनान्तर स्थिति प्रतिकूल रहेको स्थितिमा विदेशी विनिमय संचितिको स्तर पनि घटेको छ।

वैदेशिक व्यापार

६.३ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनामा कुल वैदेशिक व्यापार २.१ प्रतिशतले बढ्न गई रु. २ खर्ब ९६ अर्ब ३३ करोड पुगेको छ। गत वर्षको यसै अवधिमा कुल वैदेशिक व्यापार ३१.८ प्रतिशतले बढेको थियो। समीक्षा अवधिमा कुल निर्यात ६.६ प्रतिशतले बढेको छ भने कुल आयात १.४ प्रतिशतले बढेको छ। कुल वैदेशिक व्यापारमा निर्यातको अंश १४.५

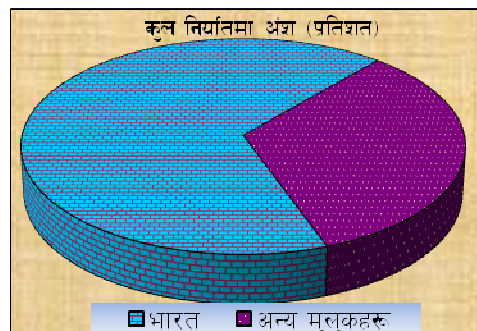
प्रतिशत र आयातको अंश ८५.५ प्रतिशत रहेको छ। अघिल्लो वर्षको यसै अवधिमा निर्यातको अंश १३.८ प्रतिशत र आयातको अंश ८६.२ प्रतिशत रहेको थियो। निर्यात व्यापारमा सुधार आएको र आयातको वृद्धिदरमा उल्लेख्य कमी हुन गएकोले व्यापार घाटाको वृद्धिदरमा उल्लेख्य कमी आएको छ। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ

महिनामा व्यापार घाटा सीमान्त ०.४ प्रतिशतले बढेको छ। अधिल्लो वर्ष यस्तो घाटा ५८.६ प्रतिशतले बढेको थियो। देशगतरूपमा भारततर्फको व्यापारको अंश समीक्षा अवधिमा ६७.५ प्रतिशत र अन्य मुलुक तर्फको अंश ३२.५ प्रतिशतमा भरेको छ। गत वर्ष सोही अवधिमा यस्तो अंश क्रमशः ५६.१ प्रतिशत र ४३.९ प्रतिशत रहेको थियो।

निर्यात

६.४ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनामा कुल निर्यात ६.६ प्रतिशतले बढेर रु. ४२ अर्ब ८४ करोड पुगेको छ। गत वर्षको सोही अवधिमा कुल निर्यात ८.५ प्रतिशतले घटेको थियो। समीक्षा अवधिमा भारत तर्फको निर्यातको वृद्धिदर सन्तोषजनक भएपनि अन्य मुलुक तर्फको निर्यातमा सीमान्त ह्रास आएको छ। कुल निर्यातमध्ये भारततर्फ भएको निर्यातको अंश गत वर्षको ६४.३९ प्रतिशतबाट बढेर ६६.९२ प्रतिशतमा पुगेको छ भने अन्य मुलुकहरूबाट भएको आयातको अंश ३५.६१ प्रतिशतबाट ३३.०८ प्रतिशतमा भरेको छ। अमेरिकी डलरमा भने गत वर्ष ७.६ प्रतिशतले घटेको कुल निर्यात यस वर्ष १०.४ प्रतिशतले बढेको छ। अमेरिकी डलरमा आयातको वृद्धिदर गत वर्ष ४३.३ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा अवधिमा ५.० प्रतिशतले बढेको छ।

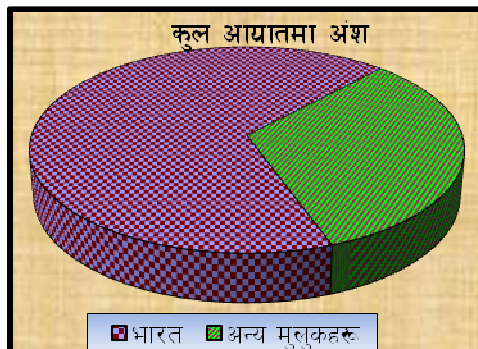
६.५ क्षेत्रगतरूपमा हेर्दा अधिल्लो वर्षको प्रथम आठ महिनामा ३.३ प्रतिशतले घटेको भारततर्फको निर्यात समीक्षा अवधिमा भने १०.८ प्रतिशतले बढेर रु. २८ अर्ब ६६ करोड पुगेको छ। यस अवधिमा भारततर्फ विशेषगरी जिंक सिट, जुटका सामान, धागो, एम एस पाइप, प्लाष्टिकका भाडा, जुस, अलैची, तार, आयुर्वेदिक औषधि, कपडा, टुथ पेस्ट, जुत्ता तथा चप्पल, छाला तथा घ्यू जस्ता वस्तुहरूको निर्यात बढेको छ। भारततर्फ निर्यातको समूहगत संरचना हेर्दा प्राथमिक वस्तु र तयारी वस्तुको अंश अधिल्लो वर्षको प्रथम आठ महिनामा क्रमशः २७.२ प्रतिशत र ७२.८ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा अवधिमा त्यस्तो अंश २७.५ प्रतिशत र ७२.५ प्रतिशत रहन गएको छ।

६.६ अन्य मुलुकतर्फको निर्यात समीक्षा अवधिमा १.० प्रतिशतले ह्रास आई रु. १४ अर्ब १७ करोडमा भरेको छ। अधिल्लो वर्षको सोही अवधिमा तेस्रो मुलुकतर्फको निर्यात १६.८ प्रतिशतले घटेको थियो। अन्य मुलुकतर्फ विशेषगरी ऊनी गलैचा, पश्मिना, दाल, प्रशोधित छाला, चिया जस्ता वस्तुहरूको निर्यातमा वृद्धि भएको छ भने चाँदीका गरगहना, जडिबुटी, नेपाली कागज र कागजबाट बनेका सामान तथा हस्तकलाका सामान, तयारी पोशाकको निर्यातमा कमी आएको छ। निर्यातको समूहगत संरचना हेर्दा अन्य मुलुकतर्फको निर्यातमा प्राथमिक वस्तु तथा तयारी वस्तुको अंश समीक्षा अवधिमा क्रमशः २९.२ प्रतिशत र ७०.८ प्रतिशत रहेको छ। अधिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो अंश क्रमशः २५.३ प्रतिशत र ७४.७ प्रतिशत रहेको थियो।

आयात

६.७ चालू आर्थिक वर्षको प्रथम आठ महिनामा कुल आयात १.४ प्रतिशतको सीमान्त वृद्धि भई रु. २ खर्ब ५३ अर्ब ५० करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा कुल आयात ४१.८ प्रतिशतले बढेको थियो। कुल आयातमा भारतबाट भएको आयातको अंश गत वर्षको ५४.७५ प्रतिशतबाट बढेर ६७.५६ प्रतिशत पुगेको छ भने अन्य मुलुकहरूबाट भएको आयातको अंश ४५.२५ प्रतिशतबाट ३२.४४ प्रतिशतमा झरेको छ। अमेरिकी डलरमा भने अघिल्लो वर्ष ४३.३ प्रतिशतले बढेको कुल आयात समीक्षा अवधिमा ५.० प्रतिशतले बढेको छ।

६.८ चालू आर्थिक वर्षको प्रथम आठ महिनामा भारतबाट भएको आयात २५.१ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १ खर्ब ७१ अर्ब २७ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा भारतबाट भएको आयात ३८.० प्रतिशतको उच्च दरले बढेको थियो। समीक्षा अवधिमा भारतबाट विशेषगरी पेट्रोलियम पदार्थ, एम एस विलेट, कोल्डरोल तथा हटरोल सि ट इनक्वाइल, यन्त्र तथा पार्ट्स, रासायनिक मल, औषधि, विद्युतीय सामान, कागज, कोइला, चामल, ड्राईसेल व्याट्री, पाइप तथा पाइप फिटिङ, फलफूल, चिनी जस्ता वस्तुको आयातमा उल्लेख्य वृद्धि भएको छ। तर समीक्षा अवधिमा एम एस वायर, रड, क्वाइल्स, कृषि उपकरण र यसका पार्ट्स, कपडा, सिमेन्ट, तरकारी, जीवित जनावर, नून, एल्मुनियम बार जस्ता केही वस्तुको आयात घटेको छ। परिवर्त्य विदेशी मुद्रा भुक्तानी गरी भारतबाट गरिएको आयात समीक्षा अवधिमा ८.१ प्रतिशतले घटेर रु. ३१ अर्ब ९६ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्षको प्रथम आठ महिनामा यस्तो आयात ९१.४ प्रतिशतले उच्च वृद्धि भई रु. ३४ अर्ब ७६ करोड पुगेको थियो। भारतबाट यसरी आयात गर्न पाइने वस्तुहरूको संख्या २०६६ फागुन मसान्तमा १ सय ३७ रहेकोमा समीक्षा अवधिमा १ सय ५७ पुग्याइएको छ। आयातको समूहगत संरचनालाई विश्लेषण गर्दा भारतबाट भएको आयातमा प्राथमिक र तयारी वस्तुको अंश गत वर्षको प्रथम आठ महिनामा क्रमशः ३६.८ प्रतिशत र ६३.२ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा अवधिमा क्रमशः ४२.५ प्रतिशत र ५७.५ प्रतिशत रहेको छ।

तालिका ६(क) : अन्तर्राष्ट्रिय व्यापार स्थिति
(प्रथम आठ महिना)

विवरण	प्रतिशत परिवर्तन			
	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८*
निर्यात एफ. ओ. वि.	-२.९	१६.२	-८.५	६.६
- भारत	-६.९	३.७	-३.३	१०.८
- अन्य मुलुकहरू	६.९	४२.९	-१६.८	-१.०

विवरण	प्रतिशत परिवर्तन			
	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८*
आयात सि. आइ. एफ.	१९.२	२६.३	४१.८	१.४
- भारत	२४.९	१२.१	३८.०	२५.१
- अन्य मुलुकहरू	१०.५	५०.९	४६.८	-२७.३
व्यापार सन्तुलन	३०.२	३०.१	५८.६	०.४
- भारत	४५.२	१५.६	५३.३	२८.४
- अन्य मुलुकहरू	११.७	५३.४	६५.०	-३१.१
कुल व्यापार	३७.७	२४.२	३१.८	२.१
- भारत	१५.०	१०.२	२९.३	२२.८
- अन्य मुलुकहरू	९.८	४९.४	३५.२	-२४.४
कुल व्यापारमा अंश (प्रतिशत)				
- भारत	६४.४	५७.२	५६.१	६७.५
- अन्य मुलुकहरू	३५.६	४२.८	४३.९	३२.५
कुल निर्यातमा अंश (प्रतिशत)				
- भारत	६८.२	६०.९	६४.४	६६.९
- अन्य मुलुकहरू	३१.८	३९.१	३५.६	३३.१
कुल आयातमा अंश (प्रतिशत)				
- भारत	६३.४	५६.३	५४.७	६७.६
- अन्य मुलुकहरू	३६.६	४३.७	४५.३	३२.४
कुल व्यापार सन्तुलनमा अंश (प्रतिशत)				
- भारत	६१.६	५४.७	५२.९	६७.७
- अन्य मुलुकहरू	३८.४	४५.३	४७.१	३२.३

* अपरिष्कृत

स्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक ।

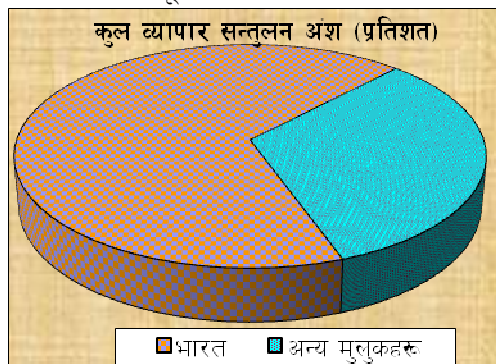
- ६.९ अन्य मुलुकबाट भएको आयात, अघिल्लो वर्षको प्रथम आठ महिनामा ४६.८ प्रतिशतले बढेको विपरित चालू आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा २७.३ प्रतिशतले घटी रु. ८२ अर्ब २३ करोडमा सीमित भएको छ। समीक्षा अवधिमा अन्य मुलुकहरूबाट मुख्यतया सून, तयारी पोशाक, स्टील रड र पाता, मेसिनरी र यस्को पार्टपुर्जा, धागो, सुपारी, जुत्ता तथा चप्पल, पोलिथिनको दाना, औषधि, खाने तेल, विद्युतीय सामान जस्ता वस्तुको आयात उल्लेख्यरूपमा घटेको छ। तर कच्चा पाम तेल, कपडाको डाई, एम, एस विलेट, यातायातका उपकरण र पार्ट्स, भटमासको तेलको आयातमा केही वृद्धि भएको छ। अन्य मुलुकहरूबाट भएको आयातको समूहगत संरचनामा प्राथमिक वस्तु र तयारी वस्तुको अंश गत वर्षको प्रथम आठ महिनामा क्रमशः १४.२ प्रतिशत र ८५.८ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा अवधिमा क्रमशः २१.२ प्रतिशत र ७८.८ प्रतिशत रहेको छ। चालू आर्थिक वर्षमा पनि सुन आयातमा लिइएको परिमाणात्मक नियन्त्रण व्यवस्था कायम नै रहेको छ।

व्यापार सन्तुलन

- ६.१० चालू आर्थिक वर्षको प्रथम आठ महिनामा परम्परागतरूपमा रहेको व्यापार घाटाको वृद्धिदरमा उल्लेख्य कमी आएको छ। समीक्षा अवधिमा कुल व्यापार घाटामा ०.४ प्रतिशतको सिमान्त वृद्धि भई रु. २ खर्ब १० अर्ब ६६ करोड पुगेको छ। गत वर्षको सोही अवधिमा व्यापार घाटा ५८.६ प्रतिशतले बढेको थियो। निर्यातमा सामान्य सुधार भएको र आयातको वृद्धिदर निकै घटेकोले व्यापार घाटाको वृद्धिदरमा उल्लेख्य कमी आएको हो। समीक्षा अवधिमा भारतसँगको व्यापार घाटा २८.४ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १ खर्ब ४२ अर्ब ६० करोड पुगेको छ भने अन्य मुलुकहरूसँगको व्यापार घाटा भने ३१.१ प्रतिशतले घटेर रु. ६८ अर्ब ६ करोडमा झरेको छ। अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा भारतसँगको व्यापार घाटा ५३.३ प्रतिशतले बढेको थियो भने अन्य मुलुकहरूसँगको व्यापार घाटा ६५.० प्रतिशतले बढेको थियो।
- ६.११ व्यापार घाटाको वृद्धिदरमा उल्लेख्य कमी आएको फलस्वरूप समीक्षा अवधिमा निर्यात-आयात अनुपातमा समेत सामान्य सुधार भएको छ। अघिल्लो वर्षको प्रथम आठ महिनामा निर्यात-आयात अनुपात १६.१ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा अवधिमा सिमान्त वृद्धि भई १६.९ प्रतिशत पुगेको छ। यसमध्ये भारतसँग भएको व्यापारमा निर्यात-आयात अनुपातमा गिरावट आएको छ भने अन्य मुलुक तर्फको अनुपात बढेको छ।

शोधनान्तर स्थिति

- ६.१२ चालू आर्थिक वर्षको प्रथम आठ महिनामा गत वर्षको सोही अवधिको तुलनामा शोधनान्तर स्थितिमा सुधार भएपनि अभैपनि उल्लेख्य घाटामा नै रहेको छ। अघिल्लो वर्षको प्रथम आठ महिनामा रु. १९ अर्ब १२ करोडको शोधनान्तर घाटा भएकोमा यसमा सुधार आई यस्तो घाटा रु. ११ अर्ब ३० करोडमा झरेको छ। चालू खाता र वित्तीय खाता कारोबारमा अपेक्षित सुधार हुन नसकेकोले देशको शोधनान्तर स्थिति उच्च घाटामा नै रहन गएको हो।
- ६.१३ गत वर्ष रु. ३० अर्ब ५० करोडले घाटामा रहेको चालू खाता समीक्षा अवधिमा ७०.९ प्रतिशतले ह्रास आई रु. ८ अर्ब ८७ करोडमा झरेको छ। एफ ओ बी मूल्यमा आधारित व्यापार घाटा र सेवा खाता घाटाको वृद्धिदरमा उल्लेख्य कमी आई सिमान्त दरले मात्र बढेको तथा ट्रान्सफर आयको वृद्धिदरमा सामान्य सुधार भएको कारणले चालू खाता घाटामा सुधार आएको हो। तथापि निर्यात व्यापार, भ्रमण आय (विशेषगरी पर्यटन) तथा विप्रेषण आयमा अपेक्षित वृद्धि हुन नसकेकोले चालू खाता अनुकुल हुन सकेको छैन।

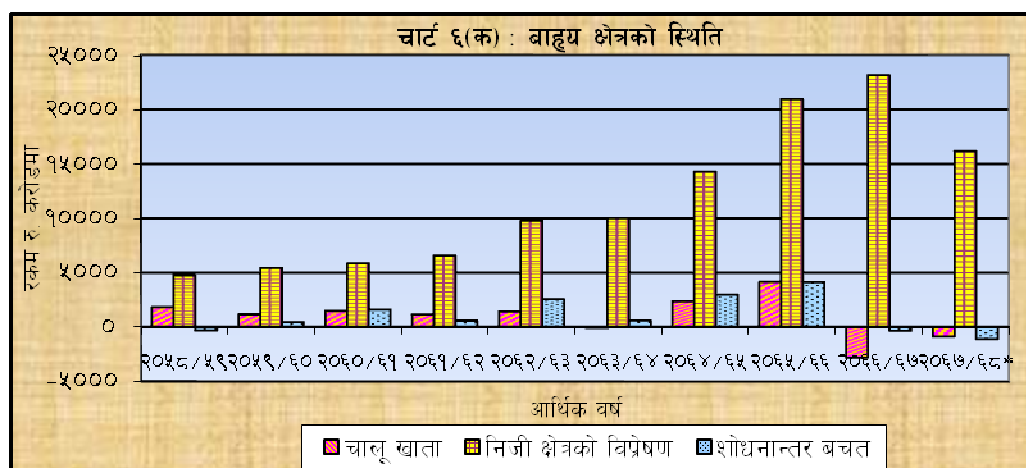
मञ्जूषा ६(क): सार्क सेवा व्यापार सम्बन्धी सम्झौता

सार्क क्षेत्र भित्र लगानी र उत्पादनको अवसरलाई विस्तार गर्दै वस्तु तथा सेवा व्यापारको माध्यमबाट आर्थिक विकासको अवसर सिर्जना गर्ने, सार्क राष्ट्रहरूमा सेवा क्षेत्रको अर्थतन्त्रमा योगदान र यसको व्यापार पनि बढ्दै गइरहेको सन्दर्भमा आपसी फाइदा र समानताको आधारमा सदस्य राष्ट्रहरू बीच सेवा व्यापारलाई थप स्वतन्त्र बनाई यसको विकास र विस्तार गर्ने उद्देश्य राखेर भुटानमा अप्रिल २९, २०१० मा सम्पन्न सार्क शिखर सम्मेलनका अवसरमा सार्क सेवा व्यापार सम्बन्धी सम्झौता (SAARC Agreement on Trade in Services –SATIS) भएको थियो। सदस्य राष्ट्रहरूको आर्थिक विकासको स्तर, अर्थतन्त्रको आकार र देशको राष्ट्रिय नीतिसमेतलाई दृष्टिगत गरी यस क्षेत्र खुला गर्ने सम्बन्धमा सदस्य राष्ट्रहरूको वचनबद्धताहरू रहने प्रावधान छ। विशेष वचनबद्धता सकारात्मक सूची र request and offer को सिद्धान्तमा गरिने व्यवस्था रहेको छ। यस सम्झौताले अल्प विकसित मुलुकहरूका लागि विशेष र फरक व्यवहार अपनाउन सकिने पनि व्यवस्था गरेको छ। यस अन्तर्गत अल्पविकसित मुलुकहरूले कम क्षेत्र, कम किसिमको कारोबारलाई मात्र खुला गर्न र देशको विकासको अवस्थाको आधारमा क्रमिस्वरूपमा बजार पहुँच दिनसक्ने गरी लचिलो प्रावधान राखिएको छ। सम्झौतामा request and offer को आधारमा अल्पविकसित मुलुकहरूलाई विशेष छुट दिन सकिने, सेवा क्षेत्रको आपूर्ति सुधार, पूर्वाधार विकास, अध्ययन अनुसन्धान र प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता अभिवृद्धि गर्न त्यस्ता मुलुकहरूलाई प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराइने व्यवस्था रहेको छ।

- ६.१४ अघिल्लो वर्ष ६०.५ प्रतिशतले बढेको एफ ओ वि मूल्यमा आधारित वस्तु व्यापार घाटा समीक्षा अवधिमा ०.२ प्रतिशतले सीमान्त वृद्धि भई रु. २ खर्ब ३ अर्ब ३५ करोड पुगेको छ। समीक्षा अवधिमा निर्यात ८.८ प्रतिशत र आयात १.७ प्रतिशतले बढेको छ। अघिल्लो वर्ष यस्तो निर्यात १०.० प्रतिशतले घटेको थियो भने आयात ४१.६ प्रतिशतले बढेको थियो।
- ६.१५ समीक्षा अवधिमा पर्यटन आय समावेश भएको भ्रमण आय २०.७ प्रतिशतले घटेर रु. १६ अर्ब ४४ करोड मात्र प्राप्त भएको छ। गत वर्षको प्रथम आठ महिनामा यस्तो आय रु. २० अर्ब ७२ करोड प्राप्त भएको थियो। सेवा आय अन्तर्गत सञ्चार, बीमा समावेश भएको अन्य आय समीक्षा अवधिमा २६.५ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १३ अर्ब ३३ करोड प्राप्त भएको छ। अघिल्लो वर्ष यस्तो आय रु. १० अर्ब ५३ करोड प्राप्त भएको थियो। सेवा भुक्तानी तर्फ समीक्षा अवधिमा यातायात र भ्रमण खर्च दुवै गत वर्षको तुलनामा क्रमशः २५.१ प्रतिशत र १०.६ प्रतिशतले घटेका छन्। भ्रमण शिर्षक अन्तर्गतको शिक्षा खर्च अघिल्लो वर्षको तुलनामा ४५.३ प्रतिशतले घटी रु. ५ अर्ब २२ करोड बाहिरिएको छ। फलस्वरूप समीक्षा अवधिमा सेवा खाता खर्च ८.१ प्रतिशतले घटेको छ। सेवा आयको घट्ने दरभन्दा सेवा भुक्तानीको घट्ने दर बढी भएकोले समग्रमा खुद सेवा खाता घाटा २२.२ प्रतिशतले घटी रु. ७ अर्ब ५४ करोडमा झरेको छ।
- ६.१६ ट्रान्सफरतर्फ निजी क्षेत्रको विप्रेषण आय अघिल्लो वर्षको ९.९ प्रतिशत वृद्धिको तुलनामा समीक्षा अवधिमा १२.३ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १ खर्ब ६१ अर्ब ६२ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा रु. १ खर्ब ४३ अर्ब ९६ करोड विप्रेषण स्वदेश भित्रिएको

थियो । त्यसैगरी, समीक्षा अवधिमा अनुदान ११.० प्रतिशतले वढेको छ भने पेन्सन आय ९.४ प्रतिशतले वढेको छ । समीक्षा अवधिमा खुद ट्रान्सफर आय अघिल्लो वर्षको यसै अवधिको तुलनामा १२.८ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १ खर्ब ९८ अर्ब ३ करोड पुगेको छ । चालू खाता अन्तर्गत वस्तु खाता, सेवा खाता, ट्रान्सफर आयमा सुधारको कारणले चालू खातामा सुधार भएपनि बचतमा भने आउन सकेन ।

- ६.१७ समीक्षा अवधिमा पुँजी खातातर्फ रु. ९ अर्ब ४८ करोडको खुद पुँजीगत ट्रान्सफर प्राप्त भएको छ । गत वर्षको यसै अवधिमा पुँजी खाता बचत रु. ८ अर्ब ९६ करोड रहेको थियो ।

* प्रथम आठ महिनाको

- ६.१८ वित्तीय खातातर्फ समीक्षा अवधिमा रु. ५ अर्ब ४७ करोडको प्रत्यक्ष वैदेशिक लगानी प्राप्त भएको छ । गत वर्ष यसै अवधिमा रु. १ अर्ब ६१ करोडको प्रत्यक्ष वैदेशिक लगानी भएको थियो । अन्य लगानी सम्पत्ति गत वर्षको प्रथम आठ महिनामा रु. ७ अर्ब ५० करोड भएकोमा समीक्षा अवधिमा करिब दुई गुणाले वृद्धि भई रु. १७ अर्ब ४४ करोड थप भएको छ । अन्य लगानी दायित्वतर्फ समीक्षा अवधिमा रु. ६ अर्ब ५६ करोड सरकारी ऋण आप्रवाह भएको छ भने रु. ६ अर्ब २ करोड साँवा भुक्तानी भएको छ । समीक्षा अवधिमा वैदेशिक निक्षेप दायित्व रु. ५९ करोडले घटेको छ ।

मञ्जुषा ६(ख): विदेशी मुद्रा कारोबार गर्ने संघ संस्थाहरू

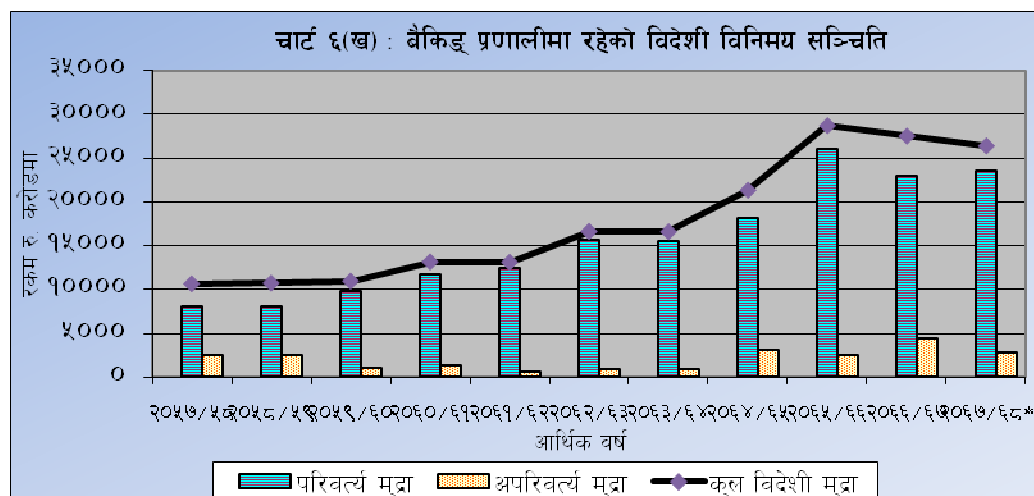
विप्रेषणसम्बन्धी कार्य गर्ने फर्म तथा कम्पनीको संख्या गत वर्षसम्म ५२ वटा रहेकोमा यस वर्ष २ वटा थप तथा १ को कारोबार बन्द भई ५३ पुगेको छ । गत वर्ष देशभर जम्मा ४ सय वटा मनिचेन्जर फर्म/कम्पनी रहेकोमा यस वर्ष २३ वटा थप तथा ३८ वटा बन्द भई सो संख्या ३ सय ८५ पुगेको छ । गत वर्ष १ सय ९० वटा मनिचेन्जर फर्म/कम्पनी काठमाडौँ उपत्यकाभित्र रहेकोमा यस वर्ष सो संख्या वृद्धि भई १ सय ९३ पुगेको छ । हालसम्म विदेशी मुद्राको कारोबार गर्न स्वीकृति लिएका फर्म/कम्पनीहरूमा होटेलतर्फ २ सय ८०, ट्रेकिङ्गतर्फ १ हजार १ सय २६, ट्राभल एजेन्सी तथा विदेशी एयर लाइन्सका जि.एस.ए/पि.एस.ए. तर्फ १ हजार ३ सय ८१, कार्गो कुरिएरतर्फ २ सय ९३, विभिन्न संघ/संस्थातर्फ ६६ र स्वदेशी तथा विदेशी एअरलाइन्सतर्फ ५१ गरी कुल संख्या

३ हजार १ सय ९७ पुगेको छ। यो संख्यामध्ये १ सय ७६ वटाले यसै आर्थिक वर्षमा स्वीकृति पाएका हुन्।

त्यसैगरी, नेपाल राष्ट्र बैंकबाट इजाजतपत्र लिई विदेशी विनिमयको कारोबार गर्ने व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संस्थाहरूको कारोबारलाई थप व्यवस्थित तथा पारदर्शी बनाउन नेपाल राष्ट्र बैंक मनिचेन्जर विनियमावली, २०६७, नेपाल राष्ट्र बैंक विप्रेषण विनियमावली, २०६७ र नेपाल राष्ट्र बैंक विदेशी विनिमय कारोबार इजाजतपत्र तथा निरीक्षण विनियमावली, २०६७ लागू भएको छ।

विदेशी विनिमय सञ्चिति

६.१९ २०६७ को असार मसान्तमा रु. २ खर्ब ६८ अर्ब ९१ करोड रहेको बैकिङ्ग क्षेत्रको कुल वैदेशिक सम्पत्ति आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को असारदेखि फागुनसम्मको अवधिमा ४.४ प्रतिशतले घटेर रु. २ खर्ब ५७ अर्ब ५ करोडमा भरेको छ। २०६६ फागुन मसान्तमा २०६६ असारको तुलनामा यस्तो सम्पत्ति १४.७ प्रतिशतले घटेको थियो। अमेरिकी डलरमा कुल वैदेशिक सम्पत्ति १.३ प्रतिशतले घटेर अमेरिकी डलर ३ अर्ब ५७ करोडमा भरेको छ। बैकिङ्ग क्षेत्रको वैदेशिक दायित्व २०६७ असार मसान्तदेखि फागुन मसान्तसम्ममा १.३ प्रतिशतले घटी रु. ६१ अर्ब ३६ करोड भएको छ।

तालिका ६(ख) : कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति

(रु. करोडमा)

विवरण	२०६४ असार	२०६४ फागुन	२०६५ असार	२०६५ फागुन	२०६६ असार	२०६६ फागुन	२०६७ असार	२०६७ फागुन	प्रतिशत परिवर्तन (असार-फागुन)	
									२०६६	२०६७
नेपाल राष्ट्र बैंक	१२९६२	१४४२९	१६९६८	२१८४६	२२४१९	१८५९१	२०५३७	१९९८६	-१७.१	-२.७
वाणिज्य बैंक	३५५०	३७६९	४२९४	५२३४	६२३५	५८३८	६३५४	५७९९	-६.४	-१०.०
कुल सञ्चिति	१६५१२	१८१९८	२१२६२	२७०८०	२८६५४	२४४२९	२६८९१	२५७०५	-१४.७	-४.४

स्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक ।

६.२१ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनासम्मको आयातलाई आधार मान्दा विदेशी विनिमय सञ्चितिको विद्यमान स्तरले ८.३ महिनाको वस्तु आयात र ७.१ महिनाको वस्तु तथा सेवा आयात धान्न पर्याप्त रहने देखिन्छ । २०६७ असार मसान्तमा बैकिङ्ग क्षेत्रसँग रहेको सञ्चिति सोही वर्षकै आयात प्रवृत्तिको आधारमा करिब ८.७ महिनाको वस्तु आयात र ७.४ महिनाको वस्तु तथा सेवा आयात धान्नसक्ने स्तरमा रहेको थियो ।

मञ्जूषा ६(ग): बाह्य क्षेत्रसम्बन्धी प्रक्रियागत सुधारहरू

नेपाल राष्ट्र बैंकले आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा बाह्य क्षेत्र सुधारतर्फ अपनाएका केही प्रमुख प्रक्रियागत व्यवस्थाहरू यस प्रकार छन् :

- ❶ वस्तु तथा सेवा निर्यात गर्ने निर्यात व्यवसायीले निर्यात प्रवर्द्धनको लागि विदेशमा बिक्री भएको रकम जम्मा गर्ने प्रयोजनको लागि विदेशमा खाता खोल्न चाहेमा कुल निर्यातको ५.० प्रतिशतमा नबढ्ने गरी आवश्यक पर्ने विदेशी मुद्राको लागि सटही सुविधा र खाता खोल्न अनुमति प्रदान गर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।
- ❷ Cash Against Document (CAD) वा बैंक ग्यारेण्टीको आधारमा मालसामान निर्यात गर्दा विगतको व्यवस्थामा संसोधन गरी धरौटी १ प्रतिशत मात्र राखे पुग्ने र एकपटकमा अमेरिकी डलर ५ लाखसम्मको निर्यात अनुमति प्रदान गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको छ ।
- ❸ विगतमा निर्यात प्रतीतपत्र प्राप्त भएको आधारमा मात्र विदेशी मुद्रामा प्रि-शिपमेण्ट/पोस्ट-शिपमेण्ट कर्जा प्रदान गर्न सकिने व्यवस्था रहेकोमा यस्तो कर्जा अन्य प्रचलित माध्यमबाट निकासी गर्दा समेत उपलब्ध गराउन सकिने व्यवस्था गरिएको छ ।
- ❹ परिवर्त्य विदेशी मुद्रा भुक्तानी गरी भारतबाट आयात गर्न पाइने औद्योगिक मेसिनरी, उपकरण तथा कच्चा पदार्थको संख्या गत वर्षसम्म १ सय ३७ वटा रहेकोमा चालू आर्थिक वर्षको फागुन मसान्तसम्म २० वस्तु थप गरी हाल १ सय ५७ वटा वस्तु आयात गर्न पाइने बनाइएको छ ।
- ❺ नगद भारतीय मुद्राको मागमा देखिएको चापलाई दृष्टिगत गरी आवश्यक मात्रामा सो मुद्राको सटही सुविधा उपलब्ध हुने तर यसको दुरुपयोग हुन नदिने अभिप्रायले आवश्यकताको प्रमाण (Documents of Necessity) को आधारमा भारतीय रुपैयाँको नगद सटही सुविधा प्रदान गर्ने व्यवस्थालाई थप सरलीकरण र पारदर्शी बनाइएको छ ।

साथै, भारतीय रूपैयाँको कारोबार गर्न इजाजतपत्रप्राप्त वित्त कम्पनीहरूबाट अनुरोध भई आएमा औचित्यका आधारमा भारतीय बैंकहरूमा Nostro Account खोल्न स्वीकृति दिने व्यवस्था गरिएको छ ।

- ❶ विदेशमा कार्यरत नेपालीहरूले आर्जन गरेको रकम सरल, सुलभ र सुरक्षित तवरबाट मुलुक भित्र्याउने सम्बन्धमा आवश्यक व्यवस्था गरी विप्रेषण कारोबारलाई थप पारदर्शी एवम् सरलीकृत गर्न २०६७/५/३१ देखि “नेपाल राष्ट्र बैंक विप्रेषण विनियमावली, २०६७” लागू गरिएको छ । वैदेशिक रोजगार व्यवसायीहरूलाई व्यवसाय प्रवर्द्धन गर्न, भिसा शुल्क भुक्तानी गर्न र कामदार पठाए वापत कमिसन भुक्तानी गर्न आवश्यक पर्ने विदेशी मुद्रा सहज ढङ्गले उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरिएको छ ।
- ❷ मनिचेन्जरसम्बन्धी कारोबारलाई बढी सुरक्षित, पारदर्शी एवम् सरल तुल्याउने उद्देश्यले २०६७/५/१० देखि नेपाल राष्ट्र बैंक मनिचेन्जर विनियमावली, २०६७ कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ । भारतीय रूपैयाँ खरिद बिक्री कारोबारका लागि रु. ५ लाख, परिवर्त्य विदेशी मुद्राको खरीद कारोबारका लागि रु. १० लाख र दुवै कारोबारका लागि रु. १५ लाख न्यूनतम चुक्ता पूँजी कायम गर्नु पर्ने व्यवस्था गरिएको छ । विदेश भ्रमणमा जाने नेपाली नागरिकहरूलाई राहदानी वापतको सटही सुविधा प्रदान गर्ने कारोबारका लागि थप रु. ५ लाख पुँजी कायम गर्नु पर्ने व्यवस्था गरिएको छ । काठमाडौँ उपत्यका बाहिरका तोकिएका ग्रामीण तथा दुर्गम क्षेत्रहरूको हकमा उल्लिखित चुक्ता पूँजीको कम्तिमा आधा चुक्ता पूँजी कायम गर्नु पर्नेछ । यो विनियमावली लागू हुनु पूर्व इजाजतपत्र प्राप्त गरिसकेका मनिचेन्जरहरूको हकमा यो चुक्ता पूँजीसम्बन्धी व्यवस्था २०६९ साल श्रावण १ गते देखि लागू हुनेछ ।
- ❸ सुनचाँदी आयातसम्बन्धी विद्यमान व्यवस्थामा परिमार्जन गर्ने सिलसिलामा सुनको हकमा नेपाल सरकार, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालयको निर्णय बमोजिम सो मन्त्रालयको परामर्शमा तयार गरिएको “सुन आयात तथा बिक्री वितरण कार्यविधि” जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ, भने चाँदीको हकमा नेपाल सरकार, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालयबाट कुनै किसिमको नियन्त्रण गर्ने निर्णय नगरिएकाले खुला बजार आयात इजाजत व्यवस्था बमोजिम आयात हुने व्यवस्था गरिएको छ ।

विनिमय दर

६.२२ २०६७ असार मसान्तको तुलनामा चालू आर्थिक वर्षको फागुन मसान्तमा अन्तर्राष्ट्रिय मुद्राहरूमध्ये अमेरिकी डलरसँग बाहेक अन्य केही प्रमुख मुद्राहरूसँग नेपाली रूपैयाँको विनिमय दरमा अवमूल्यन भएको छ । २०६७ असारको तुलनामा २०६७ फागुन मसान्तमा नेपाली मुद्रा अमेरिकी डलरसँग ३.३ प्रतिशतले अधिमूल्यन भई प्रति अमेरिकी डलरको विनिमय दर रु. ७२.१० कायम भएको छ । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को सोही अवधिमा अमेरिकी डलरसँग नेपाली रूपैयाँको ७.८ प्रतिशतले अधिमूल्यन भएको थियो । २०६७ असार मसान्तको तुलनामा फागुन मसान्तमा नेपाली रूपैयाँको स्टर्लिङ पाउण्ड, यूरो र जापानी येनसँग क्रमशः १.६ प्रतिशत, ४.८ प्रतिशत र ३.० प्रतिशतले अवमूल्यन भएको छ । अधिल्लो वर्षको यसै अवधिमा नेपाली रूपैयाँको उपरोक्त सबै मुद्राहरूसँग अधिमूल्यन भएको थियो ।

तालिका ६(ग): विदेशी विनिमय प्रवृत्ति

विदेशी मुद्रा	खरिद दर (नेपाली रुपैयामा)					अधिमूल्यन (+) अवमूल्यन (-) (प्रतिशतमा) (असार-फागुन)	
	२०६५ असार	२०६६ असार	२०६६ फागुन	२०६७ असार	२०६७ फागुन	२०६६	२०६७
१ अमेरिकी डलर	६८.५०	७८.०५	७२.४०	७४.४४	७२.१०	७.८०	३.२५
१ पाउण्ड स्टर्लिङ	१३५.८९	१२६.७८	१०८.९९	११३.७१	११५.५५	१६.३२	-१.५९
१ यूरो	१०८.७२	१०९.०७	९९.१७	९४.७९	९९.५७	९.९८	-४.८०
१० जापानी येन	६.४२	८.३९	७.९९	८.४५	८.७१	५.०१	-२.९९

स्रोत: नेपाल राष्ट्र बैंक

कच्चा पेट्रोलियम पदार्थ र सुनको मूल्य

६.२३ अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा कच्चा पेट्रोलियम पदार्थ (Crude Oil Brent) को मूल्य २०६६ फागुन मसान्तमा प्रति व्यारेल अमेरिकी डलर ७९.४३ रहेकोमा २०६७ फागुन मसान्तमा ३८.८ प्रतिशतले वृद्धि भई प्रति व्यारेल अमेरिकी डलर ११०.२५ पुगेको छ।

६.२४ २०६६ फागुन मसान्तको तुलनामा २०६७ फागुन मसान्तमा अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा सुनको मूल्य २६.६ प्रतिशतले वृद्धि भई प्रति औंस अमेरिकी डलर १ हजार ४ सय दशमलव ५० पुगेको छ। गत वर्षको यसै अवधिमा यस्तो मूल्य १९.२ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो।

तालिका ६(घ) : अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा तेल तथा सुनको मूल्य

	असार मसान्त			फागुन मसान्त			प्रतिशत परिवर्तन			
							असार		फागुन	
	२०६५	२०६६	२०६७	२०६५	२०६६	२०६७	२०६६	२०६७	२०६६	२०६७
तेल (डलर प्रति ब्यारल)*	१४३.३	६१.५	७६.४	४५.२	७९.४	११०.३	-५७.०	२४.२	७५.८	३८.८
सुन (डलर प्रति आउन्स)**	९८६.०	९३८.०	११८९.३	९२८.०	११०६.३	१४००.५	-४.९	२६.८	१९.२	२६.६

* कुड आयल ब्रेन्ट, ** लन्डन दरमा आधारित,

स्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक।

७. गरिबी निवारण र रोजगारी

गरिबी निवारण

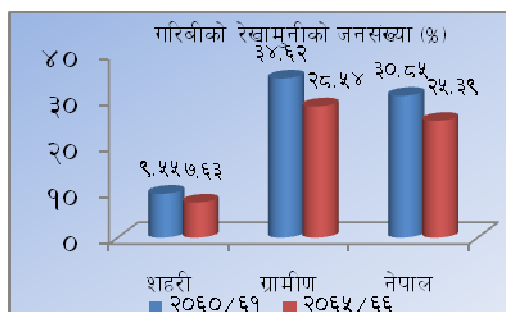
- ७.१ चालू त्रिवर्षीय योजनाले सन् २०१३ सम्ममा सहस्राब्दी विकास लक्ष्यहरू प्राप्त गर्न सम्मानजनक र लाभजन्य रोजगारी सिर्जना गर्ने, आर्थिक असमानता घटाउने, क्षेत्रीय सन्तुलन हासिल गर्ने र सामाजिक वञ्चितीकरणलाई हटाउँदै आम नेपालीको जीवनस्तरमा सुधार ल्याई दिगो आर्थिक वृद्धिमाफत् गरिबीको रेखामुनिको जनसंख्याको अनुपातलाई २१ प्रतिशतमा झार्ने लक्ष्य लिएको छ। त्यसैगरी, रोजगार केन्द्रित समावेशी तथा समन्यायिक आर्थिक वृद्धि गरी गरिबी निवारण र दिगो शान्ति स्थापनामा सघाउ पुऱ्याउँदै आम जनताको जीवनमा परिवर्तनको प्रत्यक्ष अनुभूति दिलाउने उद्देश्य हासिल गर्ने; सरकारी, निजी, सामुदायिक र सहकारी सबै क्षेत्रको संयुक्त प्रयासमा रोजगारीमूलक तथा गरिबी निवारणउन्मुख दिगो र फराकिलो आर्थिक वृद्धि हासिल गर्ने, देशको भावी संघीयस्वरूपलाई टेवा पुऱ्याउने र प्रादेशिक आर्थिक वृद्धिसमेतलाई सहयोग पुग्नेगरी भौतिक पूर्वाधार तयार गर्ने, दिगो शान्ति हासिल गर्न समावेशी तथा समन्यायिक विकासलाई जोड दिने, आर्थिक सामाजिक सेवा सुदृढ गरी राज्यको आर्थिक सामाजिक रूपान्तरणमा सघाउ पुऱ्याउने, सुशासनको प्रत्याभूति गरेर सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी तुल्याउँदै विकास कार्यलाई नतिजामुखी बनाउने, निजी तथा सामुदायिक र सहकारी क्षेत्रको विकास र औद्योगीकरण, व्यापार तथा सेवा क्षेत्रलाई राष्ट्रिय विकासको प्रयासमा मूलप्रवाहीकरण गरी आर्थिक वृद्धि र स्थायित्व सुदृढ गर्ने जस्ता विभिन्न ६ वटा रणनीतिहरू अपनाइएको छ।
- ७.२ नेपाल जीवनस्तर मापन सर्भेक्षण, २०६०/६१ अनुसार नेपालमा औसत रु. ७ हजार ६ सय ९६ लाई वार्षिक आय भएका जनसंख्यालाई गरिबीको रेखा मान्दा कुल जनसंख्याको ३०.८५ प्रतिशत जनसंख्या गरिबीको रेखामुनि रहेकोमा सोही सर्वेक्षणको आधारमा गरिएको अनुमानअनुसार आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा २५.३९ प्रतिशत जनसंख्या गरिबीको रेखामुनि रहेका छन्। आर्थिक वर्ष २०५२/५३ मा यस्तो दर ४१.७६ प्रतिशत थियो। विश्व बैङ्कले अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा सन् १९९० देखि अवलम्बन गर्दै आएको मापदण्ड क्रयशक्ति समता (Purchasing Power Parity: PPP) अनुसार दैनिक एक अमेरिकी डलर आम्दानीलाई आधार मान्दा कुल जनसंख्याको २४.१ प्रतिशत गरिबीको रेखाभन्दा तल रहेको विगतको विवरणमा देखाइएको पाइन्छ। सन् २००५ देखि विश्व बैङ्कले दैनिक आम्दानी १.२५ अमेरिकी डलरलाई गरिबीको रेखा निर्धारणको आधार मानेको छ र यसअनुसार नेपालको स्थिति तुलना गर्दा अझै कमजोर देखिने प्रष्ट छ। हालसम्म नेपालले पुरानै मापदण्डलाई अपनाएको छ।
- ७.३ नेपालको गरिबीको स्थिति हेर्दा शहरी तथा ग्रामीण एवम् विभिन्न भौगोलिक क्षेत्र र समूहहरू बीचको भिन्नता अझ पनि निकै ठूलो रूपमा देखिएको छ। नेपाल जीवनस्तर

मापन सर्वेक्षण, २०६०/६१ अनुसार २०५२/५३ र सन् २०६०/६१ को अवधिमा समग्रमा १०.९१ प्रतिशत विन्दुले गरिबी घटेको छ। यसका कारणहरूमा विप्रेषण आय, तीव्ररूपमा बढिरहेको शहरीकरण, कृषि ज्यालामा भएको वृद्धि तथा आर्थिकरूपमा सक्रिय उमेरका जनसंख्याको अनुपातमा भएको वृद्धि मुख्य रहेका छन्। यद्यपि, यस अवधिमा देशमा गरिव र धनीबीचको आय असमानता बढेको देखाएको छ। आय असमानतालाई दर्शाउने गिनी सूचकाङ्क (Gini Coefficient) २०५२/५३ मा ०.३४ रहेकोमा २०६०/६१ मा ०.४१ पुगेकोले गरिवको आयस्तर भन्दा धनीको आयस्तर उच्च दरले बढेको देखिन्छ। यही सर्वेक्षणलाई आधार मानी २०६५/६६ मा गरिएको अनुमानअनुसार यो दर ०.४६ पुगेको देखिन्छ। यो स्थितिलाई सुधार गर्न नीतिगत, संरचनागत र कार्यक्रमगतरूपले गरिवमुखी पहलकदमी लिनपने एवम् आयमूलक रोजगारी तथा आर्थिक हस्तान्तरणमुखी कार्यक्रमलाई तत्कालिक र दीर्घकालीन ढङ्गले प्रभावकारिरूपमा कार्यान्वयन गर्दै लग्नु जरुरी छ।

मञ्जुषा ७(क) : गरिबी मापन

गरिबीको स्थिति (poverty incidence) ले कुल जनसंख्यामा गरिबीको रेखामुनि रहेको जनसंख्या कति छ भनेर जनाउँदछ भने गरिबीको विषमता (poverty gap) ले गरीब मानिएकाहरूमध्ये कति प्रतिशत गरीबहरू गरिबी रेखाभन्दा टाढा छन् भन्ने जनाउँदछ। साथै, गरिबीको गहनता (squared poverty gap) को सूचकले गरीबहरूमध्ये पनि कति गहिरो असमानता छ भन्ने देखाउँदछ।

७.४ गरिबीको स्थिति (Poverty Incidence) मापनको लागि आर्थिक वर्ष २०६०/६१ मा सम्पन्न गरिएको नेपाल जीवनस्तरमापन सर्वेक्षण र यसैको आधारमा २०६५/६६ मा गरिएको अनुमानबाट नेपालमा गरिबीको रेखामुनि रहेको जनसंख्यामा कमी आएको र विप्रेषण

आय तथा कृषि क्षेत्रको ज्यालादरमा भएको वृद्धि जस्ता कारणले गर्दा गरिबी घटेको महसुस गरिएको छ। आर्थिक वर्ष २०६०/६१ मा गरिबीको रेखामुनिको शहरी जनसंख्या ९.५५ प्रतिशत रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा ७.६३ मा झरेको अनुमान छ। त्यसैगरी, सोही अवधिमा ग्रामीण क्षेत्रमा रहेको गरिबीको रेखामुनिको जनसंख्या ३४.६२ प्रतिशतबाट आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा २८.५४ मा झरेको अनुमान छ। यसैगरी, आर्थिक वर्ष २०६०/६१ मा नेपालमा गरिबीको विषमता (poverty gap) ७.६० प्रतिशत रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा ६.१० प्रतिशत र सोही अवधिमा गरिबीको गहनता (squared poverty gap) २.७० प्रतिशतबाट २.१२ प्रतिशतमा झरेको अनुमान छ। गरिबीको रेखामुनिको जनसंख्या आर्थिक वर्ष २०६०/६१ को ३०.८५ प्रतिशतबाट आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा २५.३९ प्रतिशतमा झरेको अनुमान छ। चालू त्रिवर्षीय योजनाले यो अनुपातलाई २१ प्रतिशतमा झार्ने लक्ष्य लिएको छ।

तालिका ७(क) : गरिबी मापन २०६०/६१ र २०६५/६६*

(प्रतिशत)

क्षेत्र	गरिबीको रेखामुनिको जनसंख्या		गरिबीको विषमता		गरिबीको गहनता	
	२०६०/६१	२०६५/६६	२०६०/६१	२०६५/६६	२०६०/६१	२०६५/६६
शहरी	९.५५	७.६३	२.२०	१.७०	०.७०	०.५६
ग्रामीण	३४.६२	२८.५४	८.५०	६.८९	३.१०	२.४०
नेपाल	३०.८५	२५.३९	७.६०	६.१०	२.७०	२.१२

* २०६५/६६ को अनुमान, स्रोत : केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग ।

७.५ नेपाल जीवनस्तर मापन सर्वेक्षण, २०६०/६१ अनुसार जातीय, क्षेत्रीय एवम् पेशागतरूपमा गरिबीको असमान वितरण रहेको देखिएको छ । गरिबीको रेखामुनि रहेकामध्ये ६७.० प्रतिशत कृषि रोजगार तथा ११.० प्रतिशत कृषि श्रमिक रहेको देखिन्छ । यसरी हेर्दा ७८.० प्रतिशत गरिबहरू कृषि क्षेत्रलाई रोजगारीको प्रमुख माध्यम बनाउनेहरू नै देखिन्छन् । विभिन्न जातिमध्ये दलितको ४६.० प्रतिशत, पहाडी जनजातिको ४४.० प्रतिशत, मुस्लिमको ४१.० प्रतिशत, तराई जनजाति (थारु) को ३५.० प्रतिशत तथा अन्य अल्पसंख्यक जातिको ३१.० प्रतिशत जनसंख्या गरिबीको रेखामुनि रहेका छन् । साथै, नेवारको १४.० प्रतिशत, ब्राम्हण क्षेत्रीको १८.० प्रतिशत र तराईका मध्यम जात (यादवहरू) को २१.० प्रतिशत जनसंख्या गरिबीको रेखामुनि रहेका छन् । कुल गरिबहरूमध्ये २९.४ प्रतिशत ग्रामीण, मध्य र पूर्वी पहाडमा रहेको देखिन्छ । ग्रामीण पश्चिम पहाडमा २३.६ प्रतिशत, ग्रामीण पूर्वी तराईमा २३.५ प्रतिशत, ग्रामीण पश्चिम तराईमा १८.९ प्रतिशत र शहरी क्षेत्रमा ४.७ प्रतिशत छन् । त्यसैगरी, कुल गरिबहरूमध्ये हिमाली क्षेत्रमा ७.५ प्रतिशत, पहाडमा ४७.१ प्रतिशत र तराईमा ४५.४ प्रतिशत रहेको अनुमान गरिएको छ । हालका वर्षहरूमा जनसंख्याको चाप नगर तथा अधिक सुविधा र सुरक्षित स्थलतर्फ केन्द्रित रहेको कारणबाट शहरी क्षेत्रको गरिबी बढेको पाइएको छ ।

७.६ विश्वका १ सय ८९ राष्ट्रले प्रतिवद्धता जनाएको सहस्राब्दी विकास लक्ष्यहरू (Millennium Development Goals -MDGs) ले निर्दिष्ट गरेअनुरूप वर्तमान त्रिवर्षीय योजनाले पनि MDGs का उद्देश्यहरू समेतलाई आफ्ना योजना, नीति र कार्यक्रममा अंगिकार गरेको छ । सार्क विकास लक्ष्य (SAARC Development Goals - SDGs) अनुसार प्रगति स्थिति विवरण अद्यावधिक गर्ने कार्य जारी रहेको छ र प्रारम्भिक प्रगति सकारात्मक र उत्साहप्रद रहेको देखिन्छ । यसै सन्दर्भमा गरिबी न्यूनीकरणसमेतको मूल उद्देश्यमा केन्द्रित रहेर विगतका योजनाहरूभन्दा पृथकरूपमा बढी सहभागितामूलक प्रक्रिया अपनाई चालू त्रिवर्षीय योजना तर्जुमा गरिएको छ ।

तालिका ७ (ख) नेपालका प्रमुख विकास र सहस्राब्दी विकासका सूचक र तिनका मानहरू

सूचकहरू	वर्ष (सन्)	उपलब्धको स्थिति
१. जनसंख्याको आकार (दश लाखमा)	२००९	२७.५
२. औसत जनसंख्या वृद्धि दर (% मा)	२००९	१.९४
३. अपेक्षित औसत आयु (वर्ष)	२००९	६६.३
४. प्रति व्यक्ति कुल राष्ट्रिय आय (यू.एस.डलर)	२००८/०९	४७२
५. कुल गार्हस्थ उत्पादन वृद्धि दर (%)	२००८/०९	३.९५
६. मुद्रास्फीति वृद्धिदर (%)	२००८/०९	१३.२
७. मानव विकास सूचकाङ्क (मान)	२००७	०.५५
८. राष्ट्रिय गरिबीको रेखामुनि रहेका जनसंख्या (%)	२००९	२५.४
९. पाँच वर्षमुनिका कम तौल भएका बालबालिकाहरूको संख्या (%)	२००६	३८.६
१०. साक्षरता दर (१५-२४ वर्ष उमेर समूह) (%)	२००८	८६.५
११. प्राथमिक शिक्षामा खुद भर्ना दर (%)	२००९	९३.७
१२. पाँच वर्षमुनिका बच्चाको बाल मृत्युदर (प्रति हजार जीवित जन्ममा)	२००६	५०
१३. मातृमृत्यु दर (प्रति लाख जीवित जन्ममा)	२००६	२२९
१४. १५-४९ वर्ष उमेर समूहमा एचआइभी संक्रमित रोगी (%)	२००७	०.४९
१५. मुख्य ऊर्जा स्रोतको रूपमा दाउरा प्रयोग गर्ने व्यक्तिहरूको अनुपात (%)	२००८	६८.४
१६. वनले ढाकेको क्षेत्र (%)	२००९	३९.६
१७. ग्रामीण तथा शहरी दुवै क्षेत्रमा सुरक्षित पानीको स्रोतमा दिगोरूपमा पहुँच हुने जनसंख्याको अनुपात (%)	२००९	८०
१८. ग्रामीण तथा शहरी दुवै क्षेत्रमा सुरक्षित सरसफाई (शौचालय) मा दिगोरूपमा पहुँच हुने जनसंख्याको अनुपात (%)	२००९	४३

स्रोत: नेपाल सहस्राब्दी विकास लक्ष्य प्रगति प्रतिवेदन, २०१०, राष्ट्रिय योजना आयोग ।

७.७ चालू त्रिवर्षीय अन्तरिम योजनाले; आर्थिक विकासलाई दिगो, फराकिलो र गरिबी निवारण उन्मुख बनाउन भावी संघीय गणतान्त्रिक राज्य संरचनासमेतलाई ध्यानमा राखेर भौतिक तथा सामाजिक पूर्वाधारहरूको सन्तुलित विकास, कृषि क्षेत्रको विकासलाई प्राथमिकता दिँदै पर्यटन, उद्योग र निर्यात व्यापारलाई महत्व दिई रोजगारी सिर्जना र आर्थिक वृद्धि गर्ने, राष्ट्रका सबै संरचना, क्षेत्र र प्रक्रियाहरूमा उपेक्षित समुदाय, क्षेत्र र लिङ्गको समावेशीकरण गरी विकासमा टेवा पुर्‍याउन लगानी बढाउने, मानवीय जीवनयापनको निमित्त अत्यावश्यक सेवा (खानेपानी, उर्जा/विद्युत, सडक, सञ्चार, खाद्य सुरक्षा, औषधोपचार, शिक्षा) को उपलब्धता र निरन्तरतालाई सुनिश्चित गर्न यी क्षेत्रहरूमा आवश्यक लगानी अभिवृद्धि गर्ने, सुशासनको अभिवृद्धि गरी जनतालाई पुर्‍याउने सेवा सुविधा गुणस्तरयुक्त बनाई सुपथ मूल्यमा समयमै उपलब्ध गराउने, वातावरण संरक्षण गरी जलवायु परिवर्तनबाट पर्ने असर न्यून गर्ने, अवसरहरूको उपभोगमा ध्यान दिने र राष्ट्रियस्तरमा प्राथमिकता प्राप्त महत्वपूर्ण एवम् आमजनतालाई प्रत्यक्ष राहत दिने कार्यक्रम र आयोजनाहरूलाई प्राथमिकता क्षेत्र मानी कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

- ७.८ लैंगिक बजेटको अवधारणालाई लैंगिक बजेट संकेत सूचक प्रणालीअनुसार बजेट तर्जुमा पूर्व नै लैंगिक लेखाजोखा गरी बढीभन्दा बढी महिलामुखी (Women Oriented) बनाउने प्रयत्न जारी छ। यसबाट लैङ्गिक सचेतता र संवेदनशीलता बढेको छ र सरकारी वित्तीय स्रोत अनुमान, प्राप्ति, विनियोजन, खर्च र प्रभाव एवम् नतिजाका हकमा पनि यसलाई विस्तार गर्नुपर्ने देखिन्छ। यस क्रममा महिला साक्षरतामा जोड, छात्रवृत्तिमा प्राथमिकता, विद्यालयहरूमा छात्रा शौचालय निर्माण, महिला सशक्तीकरणको विशेष कार्यक्रम सञ्चालन, मालपोत कार्यालयबाट महिलाका नाममा गरिने जग्गापास/रजिष्ट्रेशनमा दस्तुर तथा पारिश्रमिक आयकरमा छुट, लघुवित्त कार्यक्रममा प्राथमिकता, सार्वजनिक अस्पतालमा २४ घण्टे प्रसूती सेवा, नियमित स्वास्थ्य परीक्षण र प्रसूती भत्ताको व्यवस्था, गाविसहरूमा महिला स्वास्थ्य स्वयंसेवक कोषको व्यवस्था, महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविकाहरूको सेवाको कदरस्वरूप भत्ता व्यवस्था, ६० वर्ष नाघेका एकल विधवालाई रू. पाँच सय मासिक भत्ता व्यवस्था, सबै गाउँ विकास समिति ढाक्ने गरी महिला विकास कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने आवश्यकताबोध एवम् वादी महिलाको लागि आवास व्यवस्था र द्वन्द्व पीडित र एकल महिलाका लागि विशेष कार्यक्रम, यौनजन्य र घरेलु हिंसा विरुद्धको राष्ट्रिय अभियान सञ्चालन, हिंसापीडितलाई शिविरको व्यवस्था जस्ता कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिएका छन्।
- ७.९ पिछडिएका तथा विपन्न वर्गमा रहेको गरिबी निवारण र युवा परिचालन गर्ने उद्देश्यले जिल्ला विकास समितिमार्फत राष्ट्रिय विकास स्वयंसेवक सेवा (National Development Volunteer Services - NDVS) कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको छ। यसबाट दलित, गरिब, आदिवासी र सामाजिकरूपमा वञ्चित समुदायमा शिक्षा, स्वास्थ्य, पूर्वाधार विकास तथा सामाजिक परिचालन कार्यको लागि स्वयंसेवकहरू सहजकर्ताका रूपमा उपलब्ध गराइएका छन्। आय आर्जन तथा गरिबी न्यूनीकरणमा स्थानीय निकाय, समुदायसमेतको सहभागितामा कार्यक्रम सञ्चालन भइरहेका छन्। यसले नमूना गाउँ विकास समिति कार्यक्रमका अतिरिक्त समूह निर्माण, वीउ पुँजी तथा बचत परिचालन, सुलभ शौचालय तथा धारा निर्माण, सीपमूलक तालिम, साक्षरता कक्षा सहयोग जस्ता कार्य गर्दै आएको छ।
- ७.१० नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ ले खाद्य सम्प्रभुताको हकलाई मौलिक हकको रूपमा स्थापित गरेको छ। खाद्यान्नको उत्पादन, उपलब्धता, पहुँच र स्थिरतालाई आयामका रूपमा स्वीकार गरी खाद्य सुरक्षा नीति, रणनीति र कार्यक्रमलाई अन्तर-सम्बन्धित मामिलाका रूपमा अन्तरिम योजनाले सम्बोधन गरेको छ। उच्च जनसंख्या वृद्धि, कृषि उत्पादन र उत्पादकत्वको न्यून दर, जीवनयापनको समस्या, पोषिला खाद्य वस्तुको अभाव, दैवीप्रकोप, मौसमी प्रतिकूलता, गरिबी, अशिक्षा र जागरणको कमजोर अवस्था, आपूर्ति, टेवा र सेवाको कमजोरी जस्ता कारणहरूले नेपालमा खाद्य तथा पोषण सुरक्षाको सवाल टङ्कारोरूपमा रहेको छ।
- ७.११ कृषि, आपूर्ति, स्वास्थ्य, शिक्षा तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयहरू, विभिन्न राष्ट्रिय एवम् अन्तर्राष्ट्रिय गैर-सरकारी संस्थाहरू (Non-Governmental Organizations -NGOs /International Non-Governmental Organizations - INGOs) र सामुदायिक संस्थाहरूबाट खाद्य सुरक्षासँग सम्बन्धित पक्षलाई सम्बोधन गर्ने गरी स्थानीयस्तरमा कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिएका छन्।

७.१२ चालू त्रिवर्षीय योजनामा देशको आर्थिक, सामाजिक तथा पूर्वाधार विकास सम्बन्धी प्रमुख सूचकहरूको परिमाणात्मक लक्ष्यहरूको समेत निर्धारण गरिएको छ। योजनाले निर्दिष्ट गरेका सूचकाङ्कको परिमाणात्मक लक्ष्यलाई तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ७ (ग): परिमाणात्मक लक्ष्य

क्र.सं.	सूचक	आर्थिक वर्ष २०६६/६७ सम्मको स्थिति	त्रिवर्षीय योजना २०६७/६८ - २०६९/७० को लक्ष्य
१.	आर्थिक वृद्धिदर (प्रतिशतमा) (वार्षिक औसत वृद्धिदर)	४.४	५.५
२.	कृषि क्षेत्रको वृद्धिदर (प्रतिशतमा) (वार्षिक औसत वृद्धिदर)	३.३	३.९
३.	गैरकृषि क्षेत्रको वृद्धिदर (प्रतिशतमा) (वार्षिक औसत वृद्धिदर)	५.१	६.४
४.	गरिबीको रेखामुनि रहेको जनसंख्या (प्रतिशतमा)	२५.४	२१
५.	रोजगारी वृद्धिदर (वार्षिक औसत वृद्धिदर)	३.०	३.६
६.	स्वास्थ्यकर्मीबाट प्रसूति गराउने महिला (प्रतिशतमा)	२९	६०
७.	परिवार नियोजन साधन प्रयोग कर्ता (प्रतिशतमा)	५०	५६
८.	कुल प्रजनन दर (१५-४९ वर्षको महिला) (प्रतिशतमा)	२.९	२.६
९.	मातृ मृत्युदर (प्रति लाख)	२२९	१७०
१०.	नवजात शिशु मृत्युदर (प्रति हजार जीवित जन्ममा)	२०	१६
११.	शिशु मृत्युदर (प्रति हजार जीवित जन्ममा)	४१	३६
१२.	बाल मृत्युदर (प्रति हजार जीवित जन्ममा)	५०	४०
१३.	खानेपानी सेवा पुगेको जनसंख्याको (प्रतिशतमा)	८०	८५
१४.	सरसफाई सुविधा पुगेको जनसंख्याको (प्रतिशतमा)	४३	६०
१५.	प्राथमिक तहमा खुद भर्नादर (प्रतिशतमा)	९३.७	९८
१६.	सडक यातायात जोडिएको जिल्ला सदरमुकाम (संख्या)	७१	७५
१७.	टेलिफोन, मोबाइलसमेत (प्रति सय घनत्वमा)	२७	५५
१८.	विद्युत उत्पादन (जडित क्षमता) (मेगावाट)	६९१	९७२
१९.	विद्युतमा पहुँच प्राप्त जनसंख्या (प्रतिशतमा)*	५६.१	६५
२०.	सिँचाई (हेक्टर)	१२२७०००	१४२५७२५
२१.	बन जंगलले ढाकेको क्षेत्र (प्रतिशतमा)	३९.६	४०
२२.	सडक यातायातको कुल लम्बाई (कि. मी.)**	१९४४७	२०१२२

* आर्थिक वर्ष २०६५/६६ सम्मको स्थिति, ** ग्रामीण सडक बाहेक ।

स्रोत: राष्ट्रिय योजना आयोग ।

७.१३ देशमा नवौँ योजना (२०५४/५५ - ५९/६०) देखि गरिबी निवारणलाई योजनागत विकासको केन्द्रमा राखी गरिबी निवारणका प्रयासहरू गरिएको र गरिबीको रेखामुनि रहेको जनसंख्या आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को अन्त्यसम्म २५.४ प्रतिशत रहेको अनुमान भएपनि नेपालको प्रमुख समस्या अझै पनि गरिबी नै रहेको छ। विभेद र असमानता, अर्थतन्त्रको संरचनागत कमजोरी, साँघुरो उत्पादन आधार, न्यून उत्पादनशीलता, कमजोर सुशासन,

वञ्चितीकरण एवम् विभेद, नीतिगत विसंगति एवम् कमजोर वितरण प्रणाली तथा फितला लक्षित कार्यक्रम जस्ता समस्याहरूले मुलुकमा गरिबी निवारणको घोषित लक्ष्य प्राप्त गर्नमा कठिनाई हुने गरेको छ। विगतका योजना, नीति तथा कार्यक्रमको समीक्षा र अनुभवसमेतलाई दृष्टिगत गरी महिला, दलित, आदिवासी, जनजाति, अल्पसंख्यक, मधेसी, कर्णालीवासी, दुर्गम पहाडी तथा हिमाली क्षेत्रका वासिन्दा र शारीरिकरूपले अशक्त, भाषिक, साँस्कृतिक, धार्मिक र आर्थिकरूपले कमजोर वर्गलाई केन्द्रित गरी लक्षित रोजगार तथा आयमूलक कार्यक्रमहरू प्रभावकारीरूपमा लागु गर्नेगरी गरिबी निवारणसम्बन्धी लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति र कार्यनीति तर्जुमा गरिएको छ।

समावेशी विकास तथा लक्षित कार्यक्रम

७.१४ देशको भौगोलिक, आर्थिक, सामाजिक तथा साँस्कृतिक कारणबाट विकासको मूलप्रवाहमा समाहित हुन नसकेका विभिन्न वर्ग, समुदाय तथा क्षेत्रहरूलाई लक्षित गरी तिनीहरूलाई गरिबी एवम् पछोटेपनबाट मुक्त गर्न सामाजिक समावेशीकरणउन्मुख कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिएका र यी कार्यक्रमहरूले दलित, जनजाति, मधेसी आदिवासी, अल्पसंख्यक, महिला शारीरिकरूपले अलग क्षमता भएका विकट क्षेत्रमा वसोवास गरेका जनसमूह, पिछडिएको वर्गका अतिरिक्त अति गरीब र साना किसान परिवारहरूलाई समेत लक्षित गरी कार्यक्रम तर्जुमा गरिएको छ।

गरिबी अनुगमनसम्बन्धी कार्य

- ७.१५ देशको दशौं योजनादेखि नै कार्यक्रम तथा आयोजनाको भौतिक तथा वित्तीय प्रगतिको समीक्षामा सीमित रहेको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन व्यवस्थामा सुधार गरी केन्द्रस्तरमा गरिबी अनुगमन तथा विश्लेषण प्रणाली (Poverty Monitoring and Analysis System-PMAS) को विकास एवम् संस्थागत गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ। दशौं योजना भन्दा पहिलेका आवधिक योजनाहरूको मध्यावधि प्रगति विवरण मात्र प्रकाशन गर्ने प्रचलन रहेकोमा यस योजनाको प्रारम्भदेखि गरिबी अनुगमन तथा विश्लेषण प्रणालीमा रहेका निश्चित सूचकहरू अन्तर्गत रही वार्षिक प्रगति विवरण प्रकाशित गर्ने गरिएको छ।
- ७.१६ त्रिवर्षीय योजना तर्जुमाकै क्रममा नीति तथा नतिजा तालिकालाई योजनाको अभिन्न अंग (Built in content) का रूपमा परिमार्जितस्वरूप (Refined Form) मा राखिएको र सोहीअनुरूप गरिबी अनुगमन तथा विश्लेषण प्रणालीलाई परिमार्जन गरी प्रकाशित गर्ने कार्य भइरहेको छ।
- ७.१७ दशौं योजना अवधिमा जिल्ला गरिबी अनुगमन तथा विश्लेषण प्रणाली (District Poverty Monitoring and Analysis System-DPMAS) को मस्यौदा तयार र संस्थागत गर्ने कार्य प्रारम्भ भएको र त्रिवर्षीय योजनामा यस प्रणालीलाई केन्द्रबाट क्षमता विकासमा समेत आवश्यक सहयोग पुऱ्याई संस्थागत गरिने प्रतिवद्धता रहेअनुरूप समयसापेक्ष सुधार गरी थप परिसूचकसमेत समाविष्ट गरिएको software लाई अद्यावधिक गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ।
- ७.१८ नतिजामूलक विकासका लागि व्यवस्थापन (Management for Development Results (MfDR) नामक आयोजनाअन्तर्गत केन्द्रमा राष्ट्रिय योजना आयोग, भौतिक योजना तथा

निर्माण मन्त्रालय, स्थानीय विकास मन्त्रालय र शिक्षा मन्त्रालयका नतिजासम्बन्धी रूपरेखा तथा नतिजा व्यवस्थापनसम्बन्धी निर्देशिकाहरू तयार गर्नुका साथै जिल्लास्तरमा जिल्ला गरिबी अनुगमन तथा विश्लेषण प्रणालीलाई संस्थागत गर्ने क्रममा जुम्ला, दाङ्ग, धनुषा र भापा गरी ४ जिल्लाहरूको स्थिति अध्ययन गरी जिल्लागत गरिबी अनुगमन तथा विश्लेषण प्रणाली (District Poverty Monitoring and Analysis System - DPMAS) को Software निर्माण र सोको प्रयोगसम्बन्धी तालिमसमेत प्रदान गरिएको र यसै क्रममा नतिजामूलक विकासका लागि व्यवस्थापन अन्तर्गत सातवटा निकायमा MfDR Approaches लागु तथा सुदृढ गर्ने कार्य भएको र सोमध्ये यातायात व्यवस्था विभाग र महानगरीय ट्राफिक प्रहरी महाशाखामा नतिजामा आधारित वजेट व्यवस्था (Result Based Budget) लागु गर्न आवश्यक कार्यसमेत भएको छ ।

- ७.१९. चालू त्रिवर्षीय योजनाले अनुगमन तथा विश्लेषणमा सेवाग्राहीको सहभागिता र उनीहरूको धारणालाई अभिमत गर्ने माध्यमका रूपमा सहभागितामूलक अनुगमन व्यवस्था (Participatory Monitoring Mechanism) लाई संस्थागत गर्ने प्रतिवद्धता जनाएअनुरूप परियोजनाको कार्यप्रगति सूचना प्रणाली (Project performance information system-PPIS) लाई अद्यावधिक र पुनः सञ्चालनको तयारी तथा विभिन्न निर्देशिका तर्जुमा गर्ने कार्य भएका छन् । विगतमा निष्कृत रहेको राष्ट्रिय विकास समस्या समाधान समिति र मन्त्रालयस्तर विकास समस्या समाधान समितिहरूलाई पुनः क्रियाशील तुल्याईएको छ । साथै, विभिन्न निकाय र तहबाट हुने अनुगमन तथा मूल्याङ्कन कार्यलाई प्रभावकारी बनाउन नतिजामूलक अनुगमन तथा मूल्याङ्कन निर्देशिका लागु गरिएको छ ।
- ७.२०. नेपाल जीवनस्तर मापन सर्भेक्षण (Nepal Living Standard Survey-NLSS) र नेपाल जनसांख्यिक तथा स्वास्थ्य सर्भेक्षण (Nepal Demographic and Health Survey-NDHS) समेत दुईवटा सर्भेक्षण कार्य सम्पन्न भएको र यी सर्भेक्षणले देखाएको नतिजाअनुसार आयमूलक तथा मानवीय दुवै गरिबीको स्थितिमा केही सुधार आएको देखिएको छ । नेपाल जनसांख्यिक तथा स्वास्थ्य सर्भेक्षण, २००१ र २००६ का केही तथ्याङ्कलाई देहायको तालिका प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ७ (घ) : नेपाल जनसांख्यिक तथा स्वास्थ्य सर्भेक्षणका केही परिसूचकहरूको तुलनात्मक विवरण

क्र.स.	जनसांख्यिक परिसूचकहरू	२००१	२००६
१.	कुल प्रजनन् दर	४.१	३.१
२.	कोरा जन्म दर (प्रति हजारमा)	३३.५	२८.४
३.	परिवार नियोजनका साधनको प्रयोग दर (सबै तरिका, प्रतिशत)	३९.३	४८.०
४.	परिवार नियोजनका साधनको प्रयोग दर (आधुनिक तरिका, प्रतिशत)	३५.४	४४.२
५.	शिशु मृत्यु दर (प्रति हजारमा)	६४.०	५१.०
६.	बाल मृत्यु दर (प्रति हजारमा)	२९.०	१५.०
७.	पाँच वर्ष मुनिका बालबालिकाको मृत्यु दर (प्रति हजारमा)	९१.०	६५.०

स्रोत : केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग ।

गरिबी निवारण कोष

- ७.२१ गरिबी निवारण कोष ऐन, २०६३ अनुसार स्वायत्त संस्थाको रूपमा सञ्चालित यो कोषले नेपाल सरकारको गरिबी न्यूनीकरण रणनीति (PRSP) र तीन वर्षीय अन्तरिम योजनामा उल्लेखित समावेशी विकास र लक्षित कार्यक्रमलाई प्रत्यक्ष सहयोग पुर्याउने उद्देश्यअनुरूप निरपेक्ष गरिबीको रेखामुनि रहँदै आएका जनसंख्याको तल्लो समूहलाई लक्षित गरी सञ्चालन गरिने कार्यक्रममा मद्दत पुर्याउँदै आएको छ ।
- ७.२२ कोषले अन्तोदय, सामाजिक समावेशीकरण, पारदर्शिता, मागमुखी कार्यक्रम र सोभै समुदायमा कोष प्रवाह गरी ५ वटा निर्देशित सिद्धान्तहरू अनुरूप समाजका अति गरीब तथा पिछ्छडिएका वर्गको सक्रिय सहभागितामा समुदायको मागमा आधारित कार्यक्रम सञ्चालन गर्दै आएको छ । गरीब समुदाय स्वयंलाई पूर्णरूपले सहभागी गराई समुदायको परियोजना (कार्यक्रम) उनीहरूबाट नै कार्यान्वयन गराउन तिनै समुदायको प्रतिनिधित्व रहने गरी सामुदायिक संस्थाको गठनको साथै तिनीहरूको संस्थागत विकास गरी कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिएको छ । यस कार्यमा समुदायलाई आवश्यक सहयोग प्रदान गर्नको लागि सहयोगी संस्थाको रूपमा स्थानीय निकायहरू, गैर सरकारी संस्था, सामुदायिक संस्था तथा निजी संस्थासँग सहकार्य गरिएको छ ।
- ७.२३ गरिबी निवारण कोष दोश्रो आयोजनाको लागि अन्तर्राष्ट्रिय विकास संस्थाको १० करोड अमेरिकी डलर, आइफाडको ४० लाख अमेरिकी डलर अनुदान तथा नेपाल सरकारको म्याचिङ्ग फण्ड सहयोगबाट कार्यक्रमहरू सञ्चालन भइरहेको छ ।
- ७.२४ समुदायलाई सहयोगको लागि ४ सय १७ वटा सहयोगी संस्थाहरूसँग सम्झौता भई सामाजिक परिचालन, समुदायको संस्थागत विकास, समुदायको परियोजना तयार पार्ने लगायत कार्यान्वयनमा सहजीकरण गर्ने काम भइरहेको छ । कोषको कार्यक्रम सञ्चालन भएका केही जिल्लाहरूमा गरिबी पकेटको माध्यमबाट अति पिछ्छडिएका विपन्न जातिको पहिचान गरी कार्यक्रम सुरु गरिएको छ । यी कार्यक्रमहरूको सञ्चालनको काम यिनै सहयोगी संस्थाहरूको सहयोगमा भइरहेको छ । यी सहयोगी संस्थाहरूले सामाजिक परिचालन, क्षमता विकास तथा शिप विकास तालिम, सामुदायिक संस्थाको संस्थागत विकास, सामुदायिक परियोजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्न सामुदायिक संस्थालाई आवश्यक प्राविधिक सहयोग र सहजीकरण गरी मद्दत पुर्याउनुको साथै समुदाय र कोष बीचको सम्पर्क र सञ्चारमा सहयोगीको रूपमा काम गर्दै आएका छन् ।
- ७.२५ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा लक्षित समुदायबाट ३ हजार ९ सय २३ वटा सामुदायिक परियोजनाहरूमा रु. १ अर्ब ८६ करोड १० लाख ४६ हजार अनुदान उपलब्ध गराउने लक्ष्य रहेकोमा उक्त अवधिमा लक्षित समुदायका आयमूलक र सामुदायिक पूर्वाधार विकासका ४ हजार १ सय ७७ वटा परियोजना कार्यान्वयनका लागि सामुदायिक संस्थाहरूसँग सम्झौता गरी कोषबाट १ अर्ब ८५ करोड ५ लाख ९९ हजार अनुदान सहयोग प्रदान गरिएको छ । कार्यक्रम सञ्चालनका लागि सहयोगी संस्थालाई रु. ४७ करोड ५८ लाख २६ हजार प्रदान गरिएको छ ।

- ७.२६ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा सामुदायिक संस्थाका कुल २ हजार १ सय ९३ वटा सामुदायिक परियोजनालाई रू. २ अर्ब २८ करोड ३४ लाख ४० हजार अनुदान उपलब्ध गराउने लक्ष रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६७/०६८ को पहिलो आठ महिनामा लक्षित समुदायका आयमूलक र सामुदायिक पूर्वाधार विकाससमेतका लागि कुल १ हजार ८ सय ७१ वटा परियोजना कार्यान्वयनका निमित्त सामुदायिक संस्थाहरूसँग सम्झौता गरी कोषबाट रू. १ अर्ब ९ करोड २० लाख अनुदान सहयोग प्रदान गरिएको छ। यस अवधिमा सहयोगी संस्थालाई रू. ४१ करोड २ लाख प्रदान गरिएको छ।
- ७.२७ आयोजनाको सुरुदेखि २०६७ फागुन मसान्तसम्ममा ४९ जिल्लाहरूका (नवीन सोचमा आधारित कार्यक्रमसमेत) १ हजार ३ सय ३५ गाउँ विकास समितिहरूमा १७ हजार ४ सय ४४ सामुदायिक संस्थाहरूबाट कार्यक्रम कार्यान्वयन भइरहेको र हालसम्ममा ५ लाख ६५ हजार २ सय २१ वटा लक्षित घरधुरी लाभान्वित भइसकेका छन्। यस आर्थिक वर्षको अन्त्यसम्ममा ५० जिल्लाहरूमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने लक्ष्य रहेको छ।
- ७.२८ कोषको कार्यक्रमबाट लाभान्वित कुल घरपरिवारमध्ये ३० प्रतिशत दलित, २८ प्रतिशत जनजाति छन्। त्यस्तै, सामुदायिक संस्थामा आवद्ध सदस्यहरूमा ७५ प्रतिशत महिला रहनुले सामाजिक वञ्चितताको परेका जनसंख्याप्रति कोष प्रतिवद्ध रहेको र तीन वर्षीय अन्तरिम योजनामा उल्लेख भएअनुसारको लक्षित कार्यक्रमको उद्देश्यअनुरूप सोभै गरीब तथा पिछ्छडिएका समुदायसम्म पुग्ने सार्थक प्रयास भइरहेको छ।
- ७.२९ कोषका लागि २०६७ मा त्रिभुवन विश्वविद्यालय अन्तर्गतको आर्थिक विकास तथा प्रशासन केन्द्रले २ सय गाउँका ३ हजार घरधुरीमा प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययन गरेको थियो। यसअनुसार गरीबहरूको उपभोग्य क्षमता, खाद्य सुरक्षामा सुधार, आयआर्जन, सामाजिक विकास, केटाकेटीहरूको स्कूल जाने क्रम तथा महिला सशक्तीकरणमा सकारात्मक परिणामहरू देखिएका छन्। अध्ययनले लाभग्राहीहरूको उपभोग क्षमतामा स्थिर मूल्यमा ३१ प्रतिशतले वृद्धि भएको देखाएको छ भने ६ देखि १९ महिनासम्म कोषको आर्थिक सहयोग प्राप्त गरेका घरधुरीहरूको उपभोग क्षमतामा ४४.४ प्रतिशतले अभिवृद्धि भएको छ। अध्ययनले गरिबहरूको खाद्य उपलब्धतामा १० प्रतिशतले बढेको पनि देखाएको छ। यसैगरी, अर्को सामाजिक विश्लेषणसम्बन्धी अध्ययनले लाभग्राही घरधुरीको औसत आयमा ८२.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको देखिएको छ।

तालिका ७ (ड) : गरिबी निवारण कोषबाट सामुदायिक संस्थाहरूलाई गएको अनुदान विवरण

क्र.सं.	आर्थिक वर्ष	खर्च रकम (रू. हजारमा)					
		आयआर्जन कार्यक्रम	साना पूर्वाधार विकास कार्यक्रम	नविनतम कार्यक्रम	जम्मा	विश्व बैंक अनुदान	नेपाल सरकार अनुदान
१	२०६१/६२	१३२६१२	६४११०	३३९५	२००,११७	१८३६३८	१६४७९
२	२०६२/६३	१५५०८३	९०७३०	१३८०७०	३८३,८८३	३१७५९७	६६२८६
३	२०६३/६४	४०४३३२	७६४४४	४९९११३	९७९,८८९	९७९,८८९	-

क्र.सं.	आर्थिक वर्ष	खर्च रकम (रु. हजारमा)					
		आयआर्जन कार्यक्रम	साना पूर्वाधार विकास कार्यक्रम	नविनतम कार्यक्रम	जम्मा	विश्व बैंक अनुदान	नेपाल सरकार अनुदान
४	२०६४/६५	१२७४५७२	२३०६५२	४६४५१	१,५५१,६७५	१५५१६७५	-
५	२०६५/६६	९७१४५८	२६१७९८	२७६४०	१,२६०,८९६	१२६०८९६	३७६
६	२०६६/६७	१३८८२८९	४२६५६१	३५७४९	१,८५०,५९९	१८५०५९९	-
जम्मा:		४३२६३४६	११५०२९५	७५०४१८	६२२७०५९	६१४३९१८	८३१४१
७	२०६७/६८*	८८८४२९	१९०४३६	१०२८९	१०८९१५४	८९२३३६	१९६८१८
कूल जम्मा		५२१४७७५	१३४०७३१	७६०७०७	७३१६२१३	७०३६२५४	२७९९५९

* प्रथम आठ महिनाको, स्रोत : गरिबी निवारण कोष ।

युवा स्वरोजगार कार्यक्रम

७.३० उत्पादनशील श्रमको अधिकतम उपयोग, उद्यमशीलताको विकासमार्फत् परम्परागत उत्पादन प्रणालीमा परिवर्तन गरी देशको द्रुततर विकासको लागि युवा तथा साना व्यवसायी बेरोजगारहरूलाई स्वरोजगारको अवसर उपलब्ध गराउन बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट सहूलियत ब्याजदरमा विनाधितो आवधिक ऋण उपलब्ध गराई स्वरोजगार कार्यक्रम सञ्चालन गर्न र व्यवसायिक तालिमसमेत उपलब्ध गराउन आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा यो कोषको स्थापना भएको हो ।

७.३१ युवा स्वरोजगार कार्यक्रमको मुख्य उद्देश्य आर्थिकरूपले पिछडिएका विपन्न वर्ग, महिला, दलित, जनजाति, द्वन्द्वपीडित, बेरोजगार युवाहरू तथा परम्परागत सीप भएका जनताहरूलाई कृषि, व्यवसायजन्य र सेवामूलक व्यवसायमार्फत् आय आर्जनमा वृद्धि गरी उनीहरूको जीविकोपार्जनलाई सहज बनाउन सुलभरूपमा प्रति व्यक्ति अधिकतम रु दुई लाखसम्म विना धितो आवधिकरूपमा ऋण उपलब्ध गराउनु हो । विशेष गरी व्यवसायिक खेती तथा पशुपंक्षी पालन, कृषि तथा वनजन्य उद्योग, शहर तथा बजार क्षेत्रमा रिक्सा, ठेलागाडा सेवा सञ्चालन लगायतका सेवामूलक स्वरोजगार कार्यक्रमको लागि ऋण उपलब्ध गराउने, परम्परागत सीप भएका कामी, सार्की, दमाई, धिमाल, राजवंशी, द्वन्द्वपीडित व्यक्ति, उत्पीडित जाति, जनजाति तथा महिलालाई ऋण लगानी गर्ने, स्वरोजगार कार्यक्रम सञ्चालन गर्न चाहने बेरोजगारलाई तालिम प्रदान गर्ने, स्थानीय कच्चा पदार्थ र सीपमूलक परियोजनालाई विशेष प्राथमिकता दिने जस्ता उद्देश्यहरू यस कार्यक्रमले लिएको छ ।

७.३२ युवा स्वरोजगार कार्यक्रम अन्तर्गत खेती तथा कृषि, रिक्सा, ठेलागाडा सेवा सञ्चालन, परम्परागत सीप तथा जातजातीय सीप भएका कार्यक्रमहरू, एक गाउँ एक उत्पादन, बेरोजगारलाई रोजगार बनाउने सीपमूलक कार्यक्रमहरू, सरकारी तथा राष्ट्रिय एवम् अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संस्थाहरू साथै बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूसँग समन्वय गर्ने कार्यक्रमहरू रहेका छन् ।

मञ्जुषा ७ (ख) : युवा स्वरोजगार कार्यक्रमका विशेषताहरू

- बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले विपन्न वर्गमा प्रवाह गर्नु पर्ने कुल रकमको एक तिहाई रकम कोषमा जम्मा गर्नुपर्ने,
- कोषले ऋणस्वरूप रकम प्राप्त गर्ने र उक्त रकमको वार्षिक ५ प्रतिशतका दरले ब्याज तिर्ने,
- कोषमा जम्मा भएको रकम बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूमार्फत् स्वरोजगार कार्यक्रममा वार्षिक ७ प्रतिशत ब्याजदरमा पुन कर्जा दिने,
- पुनकर्जामार्फत् प्राप्त रकम सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले १२ प्रतिशत ब्याजदरमा लगानी गर्ने,
- सर्वसाधारणलाई सहजरूपमा बिना धितो रु २ लाखसम्म आवधिक ऋण उपलब्ध गराउने,
- बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले निर्धारण गरेको किस्ताअनुसार साँवा र ब्याज समयमै तिर्ने ऋणीहरूलाई लागेको ब्याजको ६० प्रतिशत कोषले अनुदान दिने,
- स्वरोजगार कार्यक्रम अन्तर्गत ऋण लिने सबै ऋणीहरूको अनिवार्यरूपमा बीमा हुने र यस्तो बीमाको रकम कोषले प्रदान गर्ने तथा ऋणीको आवश्यकताअनुसार निःशुल्क व्यवसायिक तालिम उपलब्ध गराउने ।

७.३३ कोषबाट बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू मार्फत् आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को जेठ मसान्तसम्म सञ्चालन गरिएका कार्यक्रमहरूको विवरण निम्नानुसार छः

तालिका ७ (च) : युवा स्वरोजगार कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको विवरण

क्र.सं.	बैंक तथा वित्तीय संस्था	कार्यक्षेत्र	लगानीको क्षेत्र	संख्या*	लगानी▲	कैफियत
१	किष्ट बैंक	तराईका सम्पूर्ण जिल्लाहरू, कार्यक्रम सञ्चालन-धनगढी र नेपालगञ्ज	रिक्सा	५०००	१०	२ वर्ष
२	साना किसान विकास बैंक	बिर्तामोड, इटहरी, जनकपुर, हेटौडा, गजुरी, पोखरा, बुटवल, नेपालगञ्ज लगायत ४० जिल्लाका स्थानहरू	कृषि, पशुपालन, साना तथा लघु उद्यम, स्वरोजगार व्यवसाय	१००००	१००	३ वर्ष
३	एन.डि.ई.पि. डेभलपमेन्ट बैंक	काभ्रे	तरकारी, आलु खेती र दुग्ध उत्पादन	४७२	५	१ वर्ष
४	ज्योति विकास बैंक	खोटाङ्ग	तरकारी खेती, दुग्ध उत्पादन, पशुपालन	७००	५	२ वर्ष
५	फस्ट माइक्रो फाइनेन्स डेभलपमेन्ट बैंक	चितवन, मकवानपुर	लघु व्यवसाय, तरकारी खेती, दुग्धउत्पादन, पशुपालन	३७५	३	१ वर्ष
६	राइजिङ्ग डेभलपमेन्ट बैंक	चितवन, नवलपरासी	कृषि, पशुपालन, सिलाई कटाई, बुनाई	१००	१	१ वर्ष
७	मध्यपश्चिमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक	बाँके, बर्दिया, दाङ, सुर्खेत, दैलेख, जुम्ला, सल्यान, प्यूठान, रोल्पा र रुकुम	कृषि, दुग्ध उत्पादन	३००	२	१ वर्ष
८	पूर्वाञ्चल ग्रामिण विकास	भापा, मोरङ, सुनसरी,	घरेलु उद्योग, कृषि र	२२०	२	१ वर्ष

क्र.सं.	बैंक तथा वित्तीय संस्था	कार्यक्षेत्र	लगानीको क्षेत्र	संख्या*	लगानी▲	कैफियत
	बैंक	सिराहा, सप्तरी, उदयपुर	पशुपालन			
९	हाम्रो विकास बैंक	नुवाकोट	पशुपालन, दुग्ध उत्पादन तथा माछा पालन	१००	१	१ वर्ष
१०	प्राइम कमर्सियल बैंक	गोरखा, कास्की	तरकारी खेती, पशुपालन	५००	५	२ वर्ष
११	मेगा बैंक	सर्लाही	ऊखुखेती	२००	२	१ वर्ष
१२	जनता बैंक	रौतहट	ऊखु खेती	२००	२	१ वर्ष
१३	मिसन डेभलपमेन्ट बैंक	रूपन्देही, नवलपरासी, कपिलवस्तु	कृषि, पशुपालन, पोल्ट्री फर्म, माछापालन	१००	१	१ वर्ष
१४	टुरिजम डेभलपमेन्ट बैंक	धादिङ	फलफूल खेती, कृषि, माछा पालन, तरकारी खेती	२००	२	१ वर्ष
१५	पश्चिमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक	पश्चिमाञ्चलका १४ जिल्ला (मनाङ र मुस्ताङ बाहेक)	कृषि, पशुपालन, सेवा व्यवसाय र घरेलु उद्योग	३००	३	१ वर्ष
१६	नेपाल बचत तथा ऋण केन्द्रीय सहकारी संघ लि. (नेफस्कून)	धादिङ, काभ्रे, दोलखा, मोरङ	कृषि, पशुपालन, साना तथा लघु उद्यम, स्वरोजगार व्यवसाय	५००	५	१ वर्ष
जम्मा-				१९२६७	१४९	

* स्वरोजगार हुने अनुमानित संख्या (जना), ▲ लगानी रू. करोडमा ।

स्रोत: युवा तथा साना व्यवसायी स्वरोजगार कोष, अर्थ मन्त्रालय ।

रोजगारी

७.३४ नेपाल जीवनस्तर सर्भेक्षण, २०६०/६१ अनुसार १५ वर्ष वा सो भन्दा बढी उमेर भएका जनसंख्यामध्ये ७४.३ प्रतिशत रोजगारीमा संलग्न थिए भने २.९ प्रतिशत बेरोजगार र २२.८ प्रतिशत जनसंख्या निष्कृत्य रहेको देखिन्छ। साथै, कूल श्रम शक्तिमध्ये ७०.६ प्रतिशत कृषिमा र २९.४ प्रतिशत गैर कृषि व्यवसायमा संलग्न रहेको देखिन्छ। त्यस्तै, श्रम बजारमा प्रतिवर्ष ४ लाखको दरले श्रम शक्ति थप हुने अनुमान छ।

७.३५ संयुक्त राष्ट्रसंघीय विकास कोष र अन्तर्राष्ट्रिय श्रम संगठनको आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोगमा नेपाल श्रम शक्ति सर्भेक्षण, २००८ (NLFS) ले सार्वजनिक गरेको रोजगारी र गरिबी निवारणसम्बन्धी अध्ययन प्रतिवेदनअनुसार देशभरका १६ हजार घर परिवारलाई नमूनाको रूपमा लिई हप्तामा कम्तिमा एक घण्टा काम गर्नेलाई रोजगार र १५ वर्ष वा सो भन्दा माथिकालाई उमेर पुगेको श्रम शक्ति मानी सर्भेक्षण गरिएको र उक्त सर्भेक्षणअनुसार श्रम शक्ति सहभागिता दर (Labour Force Participation Rate) ८३.४ प्रतिशत, रोजगारी दर ९७.९ प्रतिशत रहेको अर्थात् ८३.० प्रतिशत जनसंख्या आर्थिक हिसाबले सक्रिय रहेको र १७.० प्रतिशत जनसंख्या निष्कृत्य रहेको, २.१ प्रतिशत बेरोजगार रहेको, वार्षिक रोजगारी वृद्धिदर २.४५ प्रतिशत रहेको जनाएको छ। प्रथम श्रम शक्ति सर्वेक्षण २०५५/५६ को भन्दा

यो सहभागिता दर घट्दो देखिएकोले निर्भर जनसंख्या अनुपात बढ्दै गएको र सक्रिय जनसंख्याको दायित्व र जिम्मेवारी बढ्दो क्रममा रहेको देखाउँछ। त्यस्तै, रोजगार व्यक्तिमध्ये १६.९ प्रतिशत औपचारिक क्षेत्रमा तलवी/ज्यालादारी कार्यक्रममा संलग्न भएको र ८३.१ प्रतिशत जनसंख्या स्वरोजगारमा रहेको देखिन्छ। १५ वर्ष वा सो भन्दा माथिका रोजगारमध्ये कृषि क्षेत्रमा ७३.९ प्रतिशत र गैर-कृषि क्षेत्रमा २६.१ प्रतिशत रोजगार रहेको देखाएको छ। पूर्ण रोजगारको संख्या ६६.८ प्रतिशत रहेको छ भने श्रम अल्प उपयोग दर ३०.० प्रतिशत रहेको र ज्यालादरमा अझै महिला पुरुष विभेद कायमै रहेको देखिन्छ। उक्त सर्भेक्षणको नतिजा देहायवमोजिम उल्लेख गरिएको छ -

तालिका ७(छ) : नेपाल श्रम शक्ति सर्भेक्षण, २००८ को नतिजा विवरण

क्र.सं.	विवरण	प्रतिशत
१.	श्रम शक्ति सहभागिता दर	८३.४
२.	आर्थिक हिसाबले सक्रिय रहेका जनसंख्या दर	८३.०
३.	निष्क्रिय जनसंख्या दर	१७.०
४.	रोजगार दर	९७.९
५.	बेरोजगारी दर	२.१
६.	रोजगारी वृद्धि दर	२.४५
७.	औपचारिक क्षेत्रमा रोजगार जनसंख्या	१६.९
८.	स्वरोजगार पेशामा संलग्न जनसंख्या	८३.१
९.	कृषि क्षेत्रमा संलग्न जनसंख्या	७३.९
१०.	गैरकृषि क्षेत्रमा संलग्न जनसंख्या	२६.१
११.	पूर्ण रोजगार जनसंख्या	६६.८
१२.	श्रम अल्प उपयोग दर	३०.०

स्रोत : नेपाल श्रम शक्ति सर्भेक्षण, २००८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग।

७.३६ वैदेशिक रोजगारीमा जाने कामदार र वैदेशिक रोजगार व्यवसायीको हकहित गर्न वैदेशिक रोजगारसम्बन्धी ऐन, २०६४ जारी भइसकेको छ। वैदेशिक रोजगार व्यवसायलाई प्रबर्द्धन गर्दै यो व्यवसायलाई सुरक्षित, व्यवस्थित एवम् मर्यादित बनाउनसमेत यस ऐनले महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्ने अपेक्षा गरिएको छ। वैदेशिक रोजगारीमा हुने गरेको ठगीलाई कडाईका साथ नियन्त्रण गर्ने, विदेशस्थित नेपाली नियोगहरूसँग समन्वय गर्ने, सम्झौताअनुरूप काम र पारिश्रमिक पाए नपाएको अनुगमन गर्ने, कामको लागि विदेश गएका व्यक्तिहरू अलपत्र परी फर्केमा त्यस्ता व्यक्तिलाई सम्बन्धित रोजगारदाता एजेन्सीबाट क्षतिपूर्ति भराउने, रोजगारीमा जानु अघि अनिवार्यरूपमा अभिमुखीकरण तालिम दिने तथा वैदेशिक रोजगारमा जाने र फर्केका श्रमिकहरूलाई त्रिभुवन अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलमा सहजीकरणको व्यवस्था गर्ने जस्ता कार्यहरू वैदेशिक रोजगार विभागबाट हुने गर्दछ।

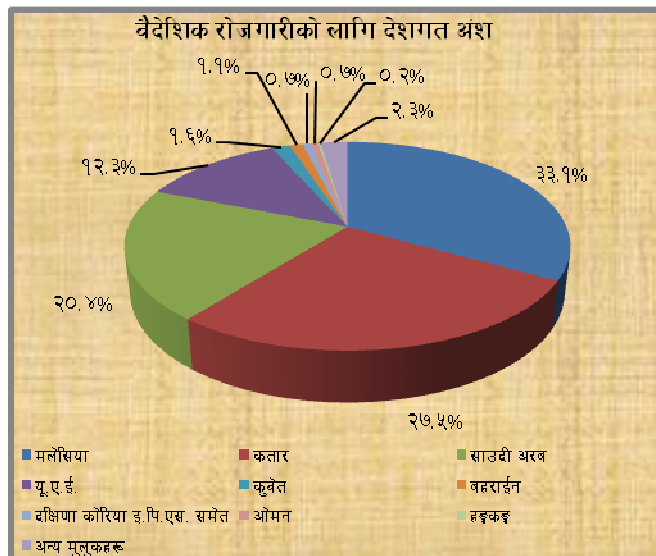
७.३७ वैदेशिक रोजगार विभागबाट प्राप्त जानकारीअनुसार आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को फागुनसम्ममा १९ लाख ६४ हजार ३ सय ८३ जना वैदेशिक रोजगारका लागि विभिन्न मुलुकहरूमा गएको देखिन्छ। भारतसँगको खुला सिमानाका कारण भारत हुँदै अनधिकृतरूपमा तेस्रो मुलुकमा वैदेशिक रोजगारीमा जानेहरूको संख्या पनि निकै ठूलो रहेको अनुमान छ। वैदेशिक रोजगारीमा जाने व्यक्तिहरूको सम्बन्धमा आवश्यक कार्य गर्न २०६५ पुस १६ देखि छुट्टै वैदेशिक रोजगार विभागको स्थापना भई कार्य सञ्चालन हुँदै आएको छ। रोजगार अनुमति प्रणालीअन्तर्गत दक्षिण कोरियामा नेपाली कामदार पठाउन रोजगार अनुमति प्रणाली (Employment Permit System) कोरिया शाखाको स्थापना भएको छ भने आर्थिक वर्ष २०६६/६७ देखि औद्योगिक प्रशिक्षार्थी तथा अभ्यासार्थी कामदार Japan International Training Cooperation Organization (JITCO) अन्तर्गत जापानमा कामदार पठाउन JITCO Unit को समेत स्थापना भइसकेको छ। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को फागुनसम्ममा वैदेशिक रोजगारीमा जाने नेपाली कामदारहरूको संख्या २ लाख १० हजार ६ सय ६३ रहेको छ। यो संख्या गत आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को सोही अवधिको तुलनामा ३७ हजार ४ सय २४ ले बढी हो। वैदेशिक रोजगारमा गएका कामदारहरूको संख्या देशगतरूपमा देहायअनुसार छः

तालिका ७(ज) : देशगत वैदेशिक रोजगारीको स्थिति

सि.नं.	मुलुक/क्षेत्र	आर्थिक वर्ष २०६५/६६ सम्मको कुल संख्या	आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को कुल संख्या	आर्थिक वर्ष २०६७/६८ प्रथम आठ महिनाको संख्या	कुल संख्या
१	मलेसिया	४६४३१०	११३५००	७२९३०	६५०७४०
२	कतार	४२७७११	५७०८६	५६११९	५४०९१६
३	साउदी अरब	२९६३८०	६३३९१	४०७९१	४००५६२
४	यू.ए.ई.	१८३४४१	३३२९०	२५२४४	२४१९७५
५	कुवेत	१६१९७	८१४५	७१६५	३१५०७
६	बहराईन	१५२९९	४२३४	२९०२	२२४३५
७	दक्षिणा कोरिया इ.पि.एस. समेत	९४७५	२५३२	१२०७	१३२१४
८	ओमन	८२१७	३२८५	१५६८	१३०७०
९	हङ्कङ	३९६८	१०२	६०	४१३०
१०	अन्य मुलुकहरू	३४६२८	८५२९	२६७७	४५८३४
	जम्मा :	१४५९६२६	२९४०९४	२१०६६३	१९६४३८३

स्रोत: वैदेशिक रोजगार विभाग।

७.३८ वैदेशिक रोजगारीमा जाने प्रवृत्ति हेर्दा सबैभन्दा बढी मलेशियामा ६ लाख ५० हजार ७ सय ४० (३३.१२ प्रतिशत), कतारमा ५ लाख ४० हजार ९ सय १६ (२७.५ प्रतिशत), साउदी अरेवियामा ४ लाख ५ सय ६२ (२०.४ प्रतिशत) रहेका छन्। त्यसैगरी, संयुक्त अरब इमिरेट्स (यू.ए.ई.) मा २ लाख ४१ हजार ९ सय ७५ (१२.३२ प्रतिशत), कुवेतमा ३१ हजार ५ सय ७ (१.६० प्रतिशत), बहराइनमा २२ हजार ४ सय ३५ (१.१४ प्रतिशत), दक्षिण कोरिया (इ.पि.एस. समेत) मा १३ हजार २ सय १४ (०.६७ प्रतिशत), ओमनमा १३ हजार ७० (०.६६ प्रतिशत), हङ्कङमा ४ हजार १ सय ३० (०.२१ प्रतिशत) र अन्य मुलुकहरूमा ४५ हजार ८ सय ३४ (२.३४ प्रतिशत) कामको लागि गएको देखिन्छ।

यथार्थ ज्यालादर

७.३९ ज्यालादर सूचकाङ्कमा भएको वृद्धिदर उपभोक्ता मुद्रास्फीति दर भन्दा माथि रहेबाट यथार्थ ज्यालादर सूचकाङ्क धनात्मक रहेको छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ र २०६७/६८ को फागुनमा वार्षिक विन्दुगत उपभोक्ता मुद्रास्फीति दर क्रमशः ९.९ प्रतिशत र १०.७ प्रतिशतले बढेकोमा उक्त अवधिहरूमा ज्यालादर सूचकाङ्क क्रमशः १३.६ प्रतिशत र २५.५ प्रतिशतले बढेको छ। मुद्रास्फीति दर उच्च हुँदै जाँदा यथार्थ ज्यालादर कम हुनु स्वभाविक नै भएपनि यथार्थ ज्यालादर सूचकाङ्क धनात्मक हुँदा श्रमिकको आम्दानीस्तर बढ्न गई गरिबी घटाउन मद्दत पुगेको देखिन्छ। त्यस्तै, राष्ट्रिय तलव तथा ज्यालादर सूचकाङ्कमा ७३.० प्रतिशत भार ज्यालादर सूचकाङ्क रहेको र यसमा ४०.० प्रतिशत भार ओगटेको कृषि मजदूर वर्गको यथार्थ ज्यालादर उच्च रहेबाट खासगरी कृषि श्रमिकको आम्दानीस्तर बढ्न गई गरिबी घटाउन मद्दत पुगेको अनुमान छ।

रोजगार सूचना

७.४० श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालय, श्रम विभागअन्तर्गत १४ वटा रोजगार सूचना केन्द्रहरू रहेका र यी केन्द्रहरूबाट २०६५ फागुन महिनादेखि बेरोजगारहरूको लगत संकलन गर्ने कार्यको थालनी गरी आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को फागुनसम्ममा जम्मा २७ हजार १ सय ५४ जना बेरोजगारहरूको लगत संकलन गरेको देखिन्छ।

८. कृषि, उद्योग, वाणिज्य र पर्यटन

कृषि

- ८.१ मुलुकको अर्थतन्त्रमा कृषि क्षेत्रले खेल्ने गरेको भूमिका, ग्रामीणस्तरमा यसबाट प्राप्त हुने रोजगारको अवसर, मुलुकलाई समष्टिगतरूपमा प्रदान हुने खाद्य सुरक्षा र कृषि व्यवसायीकरणको प्रतिक्षामा रहेको मुलुकको वर्तमान अवस्था दृष्टिगत गर्दा कृषि विकासको कार्य आजको अपरिहार्य आवश्यकता बनेको छ। उपलब्ध स्रोत र साधनको आधारमा विगतका आवधिक योजनाहरूदेखि नै यस क्षेत्रलाई उच्च प्राथमिकता दिदै आइएको हो। यस क्षेत्रको विकासका लागि समयानुकूल नीति तर्जुमा गरी यसको कार्यान्वयन पक्षमा विशेष ध्यान दिदै आइएको छ।

मन्जुषा ८ (क) : कृषि क्षेत्रका मुख्य गतिविधिहरू

- १) अभियानमुखी कृषि उत्पादन कार्यक्रम (Mission Program): आयात प्रतिस्थापन गर्ने मुख्य उद्देश्य राखी आर्थिक वर्ष २०६४/६५ देखि प्याज, मकै, कागती, माछा र तेलबालीमा उत्पादन तथा प्रवर्द्धन कार्यक्रम सञ्चालन हुँदै आएको छ। यी कार्यक्रमहरू मकैमा सुनसरी, सर्लाही, रौतहट, बारा, काभ्रे, चितवन, नवलपरासी, रूपन्देही र दाङ्ग, प्याजमा सप्तरी, सर्लाही, सिराहा, धनुषा, बारा, पर्सा, रूपन्देही, बाँके र बर्दिया, माछामा सुनसरी, सप्तरी, बारा, पर्सा, चितवन, नवलपरासी, रूपन्देही, बाँके र बर्दिया, तेलबालीमा सर्लाही, चितवन, लमजुङ्ग, नवलपरासी, कपिलवस्तु, प्यूठान, दाङ्ग, सुर्खेत, बाँके र बर्दिया एवम् कागतीमा तेह्रथुम, धनकुटा, भोजपुर र मकवानपुर जिल्लाहरूमा सञ्चालित छन्। यो कार्यक्रम सञ्चालनबाट कृषकहरूमा उन्नत कृषि प्रविधिको हस्तान्तरण भई उत्पादन तथा उत्पादकत्वमा सकारात्मक प्रभाव देखिन थालेको छ।
- २) कुखुरा तथा बंगुरपालन सहकारी खेती कार्यक्रम: दलित तथा सामाजिकरूपमा विपन्न एवम् पिछ्छिडिएको जाति, जनजाति, महिला, सुकुम्बासी, सीमान्तकृत तथा मुक्त कर्मैया र भूमिहीन कृषकहरूलाई लक्षित गरी आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा चार जिल्लाबाट सुरु भएको यो कार्यक्रम हाल २६ जिल्लाहरू (कैलाली, बर्दिया, बाँके, दाङ्ग, सप्तरी, भापा, मोरङ्ग, सर्लाही, उदयपुर, रामेछाप, धादिङ्ग, सिन्धुपाल्चोक, स्याङ्गजा, दोलखा, काभ्रे, धनुषा, भक्तपुर, नवलपरासी, लमजुङ्ग, पर्वत, सिन्धुली, पर्सा, मकवानपुर, महोत्तरी र वागलुङ्ग) मा विस्तार भएको छ। यस कार्यक्रमबाट सम्बद्ध कृषकहरूमा सहकारी भावनाको विकास भई आयआर्जन वृद्धिसमेतमा सकारात्मक प्रभाव परेको छ।
- ३) एक गाउँ एक उत्पादन कार्यक्रम (One Village, One Product): सार्वजनिक-निजी साभेदारीको अवधारणामा सञ्चालित एक गाउँ एक उत्पादन कार्यक्रमले सञ्चालनको पाँचौ वर्षमा आइपुग्दासम्म उत्साहजनक प्रगति हाँसिल भएको छ। यस कार्यक्रम अन्तर्गत रामेछाप र सिन्धुली, नुवाकोट र रसुवा, बर्दिया र सिराहा तथा भक्तपुर जिल्लाहरूमा क्रमशः जुनार, रेम्बो ट्राउट माछा, बेल र लप्सीका कार्यक्रम र कास्कीको लेखनाथमा कृषि-पर्यटन (Agro-Tourism) कार्यक्रम सञ्चालनमा छ। यसैगरी, ललितपुरमा सिम्बिडियन अर्किड, स्याङ्गजामा कफी र दोलखामा लोक्ता (नेपाली कागज) सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालनमा आएका छन्।

स्रोत: कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय।

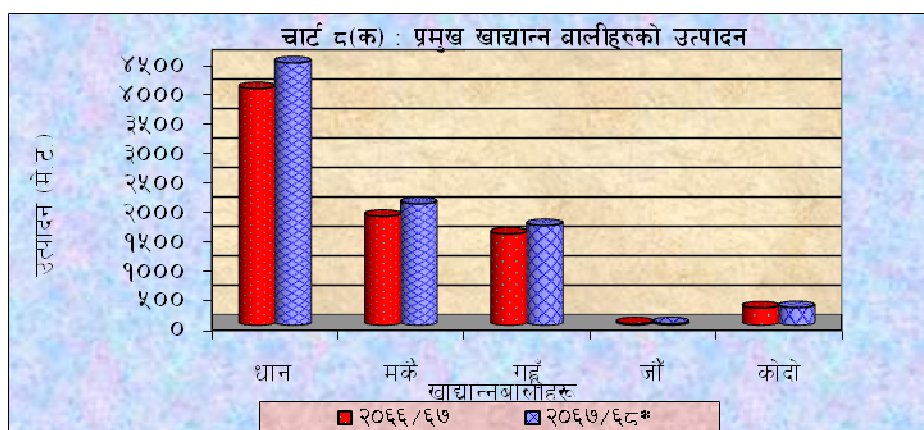
उत्पादन स्थिति

- ८.२ आर्थिक वर्ष २०६७/०६८ मा कुल खाद्यान्न उत्पादन (धान, गहुँ, मकै, कोदो, जौ, फापर) अधिल्लो आर्थिक वर्षको तुलनामा करिब ८ लाख मेट्रिक टन अर्थात करिब १०.३६ प्रतिशतले बढ्न गई गतवर्षको ७७ लाख ६२ हजार मेट्रिक टन बाट ८५ लाख ६६ हजार मेट्रिक टन हुने प्रारम्भिक अनुमान छ। यस वर्ष खाद्यान्न बालीले ढाकेको कुल क्षेत्रफलसमेत गतवर्षको तुलनामा १.८९ प्रतिशतले बढ्न गई ३४ लाख ४७ हजार हेक्टर पुगेको अनुमान छ। यस वर्षदेखि खाद्यान्नबालीमा फापरलाई समेत समावेश गरिएको छ। समीक्षा अवधिमा गहुँ र जौ कटानी नभइसकेका कारण यी अनुमान पूर्व प्रारम्भिक मात्रै हुन्।
- ८.३ सामान्यतया तेलहन, सुर्ति, जुट, उखु, आलु लगायतका बालीलाई नगदे बाली भन्ने गरेको भएता पनि हालका दिनमा बिक्री बितरण हुने सबै बालीलाई नगदे बालीको रूपमा लिने गरिन्छ। उदाहरणका रूपमा हरियो मकैलाईसमेत नगदे बालीको रूपमा लिन सकिन्छ। तर पनि परम्परागतरूपमा नगदे बालीको रूपमा मानी आएका बालीहरूको संक्षिप्त उत्पादन स्थिति यसप्रकार छ। यसवर्ष समग्र नगदे बालीले ढाकेको क्षेत्रफल करिब ४ लाख ६८ हजार हेक्टर र उत्पादन ५७ लाख १९ हजार मेट्रिक टन तथा उत्पादकत्व १२ मेट्रिक टन प्रति हेक्टर रहेको छ। गतवर्षको तुलनामा क्षेत्रफल तर्फ २.१ प्रतिशत, उत्पादनतर्फ ९.४७ प्रतिशत तथा उत्पादकत्व ७.०१ प्रतिशतले वृद्धि भएको देखिन्छ।
- ८.४ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा कुल दलहन बाली उत्पादन आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को तुलनामा १.२३ प्रतिशतले वृद्धि भई २ लाख ६६ हजार मेट्रिक टन हुने प्रारम्भिक अनुमान गरिएको छ। त्यसैगरी, फलफूलको उत्पादन गत आर्थिक वर्षको ७ लाख ५ हजार मेट्रिक टनबाट २.८४ प्रतिशतले वृद्धि भई ७ लाख २५ हजार मेट्रिक टन उत्पादन हुने अनुमान छ। तरकारी बालीको उत्पादन गत वर्षको ३० लाख १ हजार मेट्रिक टनबाट ६.६६ प्रतिशतले वृद्धि भई ३२ लाख १ हजार मेट्रिक टन पुग्ने अनुमान गरिएको छ।
- ८.५ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा मुख्य कृषि बालीहरूको उत्पादनमा खाद्यान्न बालीको अंश ४४.९४ प्रतिशत, नगदे बालीको अंश ३०.२५ प्रतिशत र अन्य बालीहरूको अंश २४.८१ प्रतिशत रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा खाद्यान्न बालीको अंश ४५.४४ प्रतिशत, नगदे बालीको अंश ३०.३४ र अन्य बालीहरूको अंश २४.२२ प्रतिशत रहने अनुमान छ।

प्रमुख खाद्यान्न बालीको उत्पादन स्थिति

- ८.६ धान: चालू आर्थिक वर्षमा धानको उत्पादन गतवर्षको तुलनामा करिब ११ प्रतिशत अर्थात करिब ४ लाख ३६ हजार मेट्रिक टनले बढ्न गई गतवर्षको करिब ४० लाख २४ हजार मेट्रिक टनबाट करिब ४४ लाख ६० हजार मेट्रिक टन हुने प्रारम्भिक अनुमान छ। धानको उत्पादन बढ्नुको मुख्य कारण लामो समयसम्म सक्रिय रहेको मनसुन नै हो। सामान्यतया जुन १० तारिखमा सुरु हुने मनसुन यसवर्ष जुन १७ तारिखमा मात्र सुरु भएको तथा श्रावणको मध्यमा मात्र पूर्ण सक्रिय वर्षा सुरु भए तापनि सेप्टेम्बरको

अन्तसम्म नै वर्षा सक्रिय रह्यो । यी विविध कारणबाट देशको धान खेती हुने कुल क्षेत्रफलमध्ये करिब ६० हजार हेक्टरमा धान रोपाई हुन सकेन तापनि धान खेती गरिएको क्षेत्रफल गतवर्षको तुलनामा करिब १५ हजार हेक्टर अर्थात १ प्रतिशतले बढ्यो । यसैगरी, अधिकांश जिल्लाहरूमा धानको उत्पादकत्व बढेका कारण पनि समग्र धान बालीको उत्पादन बढ्न गएको छ । सुर्खवा, बाहिपहिरो अल्पवृष्टिबाट सप्तरी, सिराहा, धनुषा, महोत्तरी, रौतहट, पाँचथर, रामेछाप, तेह्रथुम, ओखलढुङ्गा जिल्लाका केही कृषक परिवार तथा केही क्षेत्रको धान बालीमासमेत प्रतिकुल असर पर्न गएको छ । माथि उल्लेख गरिएका बाहेक यसवर्ष २५ जिल्लाहरूमा धानको उत्पादन गतवर्षकै हाराहारीमा भएको छ भने बाँकी सबै जिल्लाहरूमा धानको उत्पादन बढ्न गएको छ ।

* प्रारम्भिक अनुमान ।

- ८.७ **मकै:** उत्पादनका हिसाबले धान पछिको दोस्रो प्रमुख खाद्यान्नबाली मकैको उत्पादन यसवर्ष गतवर्षको १८ लाख ५५ हजार मेट्रिक टनमा करिब २ लाख मेट्रिक टन अर्थात् करिब ११.५ प्रतिशतले वृद्धि हुन गई २० लाख ६७ हजार मेट्रिक टन उत्पादन हुने प्रारम्भिक अनुमान रहेको छ । यसवर्ष मकैबाली लगाइएको क्षेत्रफलमासमेत उल्लेख्य (करिब ४ प्रतिशत) वृद्धि भएको छ । यसवर्ष मनसुनको प्रारम्भको ढिलाई तथा पछिको वर्षा एवम् रोगको कारणबाट केही क्षेत्रको मकैको उत्पादन घटेको भए तापनि बेमौसमी एवम् वसन्ते मकैको क्षेत्रफल बढेको कारण समग्र मकैको उत्पादनमा वृद्धि भएको हो । उत्पादनमा वृद्धि आउनुको मुख्य कारण उत्पादकत्वमा करिब ८ प्रतिशतले वृद्धि भई उत्पादन २ हजार २ सय ८१ के.जी. प्रति हेक्टर हुने प्रारम्भिक अनुमान छ ।
- ८.८ **कोदो:** चालू आर्थिक वर्षमा कोदोको उत्पादनमा करिब १ प्रतिशतले वृद्धि भई गतवर्षको २ लाख ९९ हजार मेट्रिक टनबाट करिब ३ लाख ३ हजार मेट्रिक टन पुग्ने प्रारम्भिक अनुमान छ । हाल तराई तथा पहाडी जिल्लाहरूमा अन्य बाली लगाउने क्षेत्रमासमेत कोदो खेती गरिएको हुँदा क्षेत्रफल करिब ०.५ प्रतिशतले बढ्न गएको छ । कोदो बालीमा उन्नत बीउ, मल जस्ता प्रविधिको प्रयोग गर्ने चलन नभएका कारण यसको क्षेत्रफलमा वृद्धि भएता पनि उत्पादकत्वमा खासै वृद्धि हुन सकेको छैन ।

- ८.९ **फापर:** केही हिमाली क्षेत्रमा मुख्य खाद्यान्न बालीको रूपमा रहेको फापरलाई यसवर्षदेखि राष्ट्रिय तथ्याङ्कको रूपमा पहिलो पटक समावेश गरिएको छ। यसअनुसार देशका करिब ३७ वटा जिल्लामा खेती हुने फापरबालीको क्षेत्रफल १० हजार ३ सय ४ हेक्टर, उत्पादन ८ हजार ८ सय ४१ मेट्रिक टन तथा उत्पादकत्व ८ सय ५८ के.जी. प्रति हेक्टर रहेको छ।
- ८.१० **गहुँ:** यसवर्ष गहुँ बालीको उत्पादनमा गतवर्षको तुलनामा करिब ९ प्रतिशतले वृद्धि भई १६ लाख ९८ हजार मेट्रिक टन उत्पादन हुने पूर्व अनुमान गरिएको छ। यसवर्ष समय समयमा हिउँदे वर्षा तथा हिमपातसमेत भएकाले उत्पादनमा उल्लेख्य वृद्धि हुने अनुमान छ। यस वर्षको समीक्षा अवधिसम्म गहुँ कटानी नभइसकेका कारण यी अनुमान पूर्व प्रारम्भिक मात्रै हुन्।
- ८.११ **जौ:** जौ बालीको क्षेत्रफल यसवर्ष करिब ५ प्रतिशतले बढ्न जाने तथा उत्पादनसमेत करिब ७ प्रतिशतले बढ्ने पूर्व अनुमान छ। जौको उत्पादन बढ्नुमा यसवर्षको हिउँदे वर्षा तथा समय समयको हिमपात प्रमुख कारणको रूपमा देखिन्छ। यस वर्षको समीक्षा अवधिसम्म जौबाली कटानी नभइसकेका कारण यो अनुमान पूर्व प्रारम्भिक नै हो।

नगदे बालीको उत्पादन स्थिति

- ८.१२ **उखु:** प्रमुख औद्योगिक बालीको रूपमा रहेको उखुको क्षेत्रफल यस वर्ष करिब ७ प्रतिशतले बढ्न गई ६५ हजार हेक्टर रहन गएको छ। उत्पादनमासमेत १३ प्रतिशतले वृद्धि भई करिब २९ लाख ३२ हजार मेट्रिक टन पुग्ने अनुमान छ। विगतमा उखु बिक्रीमा समस्या भई लागत उठाउनसमेत मुश्किल परेका कारण कृषकहरू उखु खेतीबाट पलायन हुन लागेकामा हालका दिनहरूमा चिनीको खपत तथा मूल्यमा अत्यधिक वृद्धि भएका कारण कृषकहरू पुनः यस खेतीतर्फ आकर्षक हुन थालेको पाइएको छ। यसको कारण यसको क्षेत्रफल, उत्पादन तथा उत्पादकत्वमासमेत केही वृद्धि भएको देखिएको छ।
- ८.१३ **तेलहन:** चालू आर्थिक वर्षमा तेलहन बाली (तोरी, सरस्यू, सूर्यमूखी आदि) को उत्पादन गत वर्ष भन्दा करिब १७ प्रतिशतले वृद्धि भई १ लाख ७५ हजार मेट्रिक टन हुने अनुमान गरिएको छ। क्षेत्रफलमासमेत करिब ३ प्रतिशतले वृद्धि आई २ लाख ५ हजार ५ सय हेक्टर पुग्ने प्रारम्भिक अनुमान छ। हालका वर्षहरूमा सूर्यमूखीको उत्पादनमा क्रमशः बढोत्तरी हुँदै आएकोले तेलबालीमा वृद्धि हुन गएको अनुमान छ।
- ८.१४ **आलु:** चालू आर्थिक वर्षमा आलुको उत्पादन करिब ५.६ प्रतिशतले बढ्न गई २५ लाख ९७ हजार मेट्रिक टन, क्षेत्रफलमा २ प्रतिशतको सामान्य वृद्धि भई १ लाख ८६ हजार हेक्टर तथा उत्पादकत्व १३ हजार ९ सय ४५ के.जि.प्रति हेक्टर हुने अनुमान गरिएको छ। आलुबालीको उत्पादकत्व गतवर्ष बाहेक विगतका वर्षहरूदेखि नै उल्लेख्यरूपमा बढ्दै गएको छ। प्रमुख नगदे बालीको स्थान लिन प्रयास गरिराखेको आलुको उत्पादन यसवर्ष सामान्य वृद्धि हुने अनुमान छ। आलु बालीको बजार मूल्यसमेत हालका वर्षहरूमा मौसमीरूपमा उल्लेख्यरूपमा बढ्न गएको छ।

- ८.१५ **सूर्ति:** सूर्ति बालीको उत्पादन यस वर्ष ३.६ प्रतिशतले घट्न गई २ हजार ४ सय मेट्रिक टन उत्पादन हुने अनुमान छ। विगत वर्षहरूदेखि नै यसको उत्पादन तथा क्षेत्रफल घट्नेक्रम जारी रहेको देखिन्छ। यस वर्ष यसको क्षेत्रफलसमेत उल्लेख्य घट्न गई १ हजार ६ सय हेक्टर रहेको अनुमान गरिएको छ।
- ८.१६ **सनपाट:** पूर्वाञ्चलका ६ वटा जिल्लाहरू भ्वापा, मोरङ्ग, सुनसरी, सप्तरी, सिराहा तथा उदयपुरमा मात्र खेती गरिने सनपाट (जुट) बालीको यसवर्ष क्षेत्रफल २० प्रतिशत, उत्पादन ४० प्रतिशत तथा उत्पादकत्व २३ प्रतिशतले घट्न गएको अनुमान छ। हालका दिनहरूमा जुटको बीउको उपलब्धतामा समस्या आएका कारण यसको क्षेत्रफल, उत्पादन तथा उत्पादकत्वमासमेत व्यापक कमी हुन आएको देखिन्छ।
- ८.१७ **दलहन:** यस आर्थिक वर्षमा कुल दलहन (मुसुरो, मास, रहर, चना, भटमास, गहत, खेसरी र अन्य) को उत्पादन अधिल्लो वर्षको तुलनामा करिब १.२४ प्रतिशतले बढ्न गई २ लाख ६६ हजार मेट्रिक टन हुने अनुमान छ। क्षेत्रफलतर्फसमेत सामान्य वृद्धि भई ३ लाख २५ हजार हेक्टर पुग्ने अनुमान छ। यसवर्ष हिउँदे वर्षा भएका कारण सिँचाई नहुने क्षेत्रमा लगाइने मुसुरो बालीको उत्पादन बढ्न गएको भए तापनि रहर, चना, केराऊ आदिको उत्पादनमा कमी आउनाले समग्र दलहनको उत्पादन नगण्यरूपमा बढेको छ। यसवर्ष मास, भटमास, सिमी, गहत आदि वर्षे दालको उत्पादन गतवर्ष भन्दा बढ्न गएको छ।

अन्य बालीहरूको उत्पादन स्थिति

- ८.१८ **फलफूल:** गत वर्षको ७ लाख ५ हजार को तुलनामा फलफूलको उत्पादन बढेर यसवर्ष ७ लाख २५ हजार मेट्रिक टन पुग्ने अनुमान गरिएको छ। यसैगरी, यसको क्षेत्रफलसमेत सामान्य वृद्धि भई ७० हजार ६ सय ५३ हेक्टरबाट ७० हजार ९ सय ३२ हेक्टर पुग्ने अनुमान छ। व्यावसायिक केरा खेती बढ्दै गएको र सुन्तलाको उत्पादनमा व्यापक वृद्धि भएको कारणले पनि कुल फलफूल उत्पादन बढ्ने अनुमान छ। आँपको उत्पादन भने यसवर्ष गतवर्षको तुलनामा केही घट्ने अनुमान छ।
- ८.१९ **तरकारी:** यस आर्थिक वर्षमा तरकारी बालीको उत्पादन करिब ७ प्रतिशतले बढ्न गई गत आर्थिक वर्षको ३० लाख मे. टन बाट ३२ लाख मेट्रिक टन पुग्ने अनुमान गरिएको छ। तरकारी बालीले ढाकेको क्षेत्रफल २ लाख ४४ हजार हेक्टर रहने अनुमान छ। अन्य बालीको साटो प्रमुख नगदेबालीको रूपमा हालका दिनहरूमा बेमौसमी तरकारी खेती गर्ने प्रचलन बढेका कारण यसको क्षेत्रफल तथा उत्पादनमा निरन्तर वृद्धि हुँदै आएको पाइएको छ। यसबाट संलग्न कृषकको जीवनस्तरमासमेत उल्लेख्य सुधार आएको अनुमान छ।

तालिका ८(क) : कृषि बालीको उत्पादकत्व
(के.जी./हेक्टर)

उत्पादनहरू	आर्थिक वर्ष	
	२०६६/६७	२०६७/६८*
खाद्यान्न बालीहरू	२२९५	२४८५
धान	२७१६	२९८१

उत्पादनहरू	आर्थिक वर्ष	
	२०६६/६७	२०६७/६८*
मकै	२११९	२२९१
गहुँ	२१२९	२३०५
कोदो	१११६	११२२
जौ	१०६७	१०६०
दलहन बाली	८२१	८१५
बागबानी बाली		
आलु	१३४७२	१३९४५
तरकारी	१२९०२	१३११४
फलफूल	९९७८	१०२२१

* प्रारम्भिक अनुमान ।

स्रोत : कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन तथा तथ्याङ्क महाशाखा, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय ।

- ८.२० **मसला बाली:** यसवर्ष अलैंचीबाहेक अन्य मसला बालीको उत्पादनका साथै क्षेत्रफल पनि बढ्न गएको छ । मसला बालीहरूमध्ये अदुवाको उत्पादन २६ प्रतिशत, लसुनको उत्पादन ११ प्रतिशत, बेसारको उत्पादन १२ प्रतिशत, खुर्सानीको उत्पादन ७ प्रतिशत तथा क्षेत्रफलसमेत उत्पादनको अनुपातमा वृद्धि भएको पाइएको छ । प्रमुख निर्यात गरिने बालीमध्येका अलैंचीमा हालका दिनहरूमा छिर्केफुर्के रोगका कारण क्षेत्रफलमा करिब ४ प्रतिशतले तथा उत्पादनमा करिब २६ प्रतिशतले कमी आएको छ । अलैंचीको उत्पादन घटेकोले मूल्यमा भने अत्यधिक वृद्धि भएको छ ।
- ८.२१ **चिया, कफी तथा कपास:** चिया, कफी तथा कपास जस्ता औद्योगिक बालीहरूमध्ये कफीको उत्पादनमा ४ प्रतिशतको वृद्धि भएको पाइएको छ । चियाको उत्पादन करिब ३ प्रतिशतले बढेको छ । कपास खेती हुने दाङ्ग, बाँके र बर्दिया जिल्लामा करिब १ सय ४८ हेक्टरमा खेती भई १ सय १० मेट्रिक टन उत्पादन भएको छ । तेस्रो मुलुक निकासीका कारण कृषकहरू कफी खेतीप्रति समेत आकर्षित हुँदै गएको पाइएको छ ।
- ८.२२ **मह:** यसवर्ष मौरीघार गत वर्षको उत्पादनको हाराहारी अर्थात् १ लाख २५ हजार मै रहने अनुमान छ । कुल मह उत्पादनमा यसवर्ष करिब ९ प्रतिशतले वृद्धि भई १ हजार २ सय मेट्रिक टन रहने अनुमान छ । विकसित मौरी सेरेना र मेलीफेरा मा वृद्धि भए तापनि जङ्गली मौरीहरू मुढे, खोपे आदिको घारमा भने कमी आएको पाइएको छ ।
- ८.२३ **पुष्प खेती:** करिब ६ सय वटा नर्सरी तथा काठमाडौँ उपत्यकामा रहेका पुष्प बिक्री कक्षहरूबाट यसवर्ष करिब रु. ६६ करोड बराबरको पुष्पखेतीको कारोबार भएको अनुमान छ । पुष्पको मूल्यमा भएको वृद्धिका कारण कारोबार अत्यधिक देखिन गएको हो । गतवर्ष यसको कारोबार करिब रु. ५६ करोड मात्र थियो ।
- ८.२४ **च्याउ:** मुख्यतः शहरी क्षेत्रहरूमा लोकप्रिय हुँदै गएको च्याउखेतीबाट यसवर्ष करिब १ हजार ३ सय मेट्रिक टन विभिन्न जातका च्याउ उत्पादन हुने अनुमान छ । अधिल्लो आर्थिक वर्षमा १ हजार १ सय मे. टन च्याउ उत्पादन भएको थियो ।

८.२५ **रेशम कोया:** रेशम कोयाको उत्पादन यस आर्थिक वर्षमा अघिल्लो आर्थिक वर्षको तुलनामा केही वृद्धि भई ३८ मेट्रिक टन हुने अनुमान गरिएको छ ।

पशुजन्य उत्पादन स्थिति

पशुपंक्षी संख्या

८.२६ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा नेपालको कुल गाई/गोरुको संख्या करिब ७२ लाख २६ हजार रहने अनुमान छ जुन गत आर्थिक वर्षको तुलनामा ०.३७ प्रतिशतले बढी हो । कुल गाई/गोरु संख्यामध्ये दूध दिने गाईको संख्या ९ लाख ७९ हजार अर्थात १४ प्रतिशत रहेको छ भने यसको वृद्धि दर २.५६ प्रतिशत रहेको छ । त्यस्तै, भैसी/राँगाको संख्यामा करिब ३.२८ प्रतिशतले वृद्धि भई ४९ लाख ९५ हजार पुगेको अनुमान छ । कुल भैसी/राँगाको संख्यामध्ये दूध दिने भैसीको संख्या १२ लाख ९२ हजार (२५ प्रतिशत) रहेको अनुमान छ । दूध दिने भैसीको संख्या गत आर्थिक वर्षको तुलनामा ३.१९ प्रतिशतले वृद्धि भएको अनुमान छ ।

८.२७ भेंडा/भेंडीको संख्या करिब ८ लाख ५ हजार र बाखा/बोकाको संख्या ९१ लाख ८६ हजार रहने अनुमान छ जुन गत आर्थिक वर्षको दाँजोमा भेंडा/भेंडी ०.४६ प्रतिशतले सामान्य बढ्न गएको छ भने बाखा/बोकाको संख्यामा ३.८७ प्रतिशतले वृद्धि भएको देखिन्छ । सुँगुर/बंगुरको संख्यामा गत आर्थिक वर्षको दाँजोमा करिब २.७ प्रतिशतले वृद्धि भई १० लाख ९३ हजार पुग्ने अनुमान छ ।

८.२८ कुखुराको संख्या अघिल्लो आर्थिक वर्षको तुलनामा करिब ५३ प्रतिशतले बढ्न गई २ करोड ५७ लाखबाट ३ करोड ९५ लाख पुग्ने अनुमान गरिएको छ ।

८.२९ हाँसको संख्या करिब ०.४५ प्रतिशतले घट्न गई करिब ३ लाख ७८ हजार पुग्ने अनुमान छ । कुल कुखुराको संख्यामध्ये अण्डा दिने कुखुरीको संख्या ७४ लाख ७८ हजार रहेको अनुमान छ भने कुल हाँसको संख्यामध्ये फुल दिने हाँसको संख्या १ लाख ७५ हजार रहेको अनुमान छ । गत आर्थिक वर्षको तुलनामा कुखुरा २.५८ प्रतिशतले बढी तथा हाँस करिब ०.०८ प्रतिशतले कम हो ।

८.३० **दूध :** चालू आर्थिक वर्ष २०६७/०६८ मा गाई र भैसी (याक र चौरी बाहेक) बाट करिब १५ लाख ५६ हजार मे. टन दूध उत्पादन हुने अनुमान छ जुन अघिल्लो आर्थिक वर्षको तुलनामा करिब ३.९४ प्रतिशतले बढी हो । कुल दूध उत्पादनमध्ये गाईबाट ४ लाख ४१ हजार मे. टन र भैसीबाट ११ लाख १४ हजार मे. टन योगदान रहेको अनुमान छ ।

८.३१ **मासु :** कुल मासु उत्पादन गत आर्थिक वर्षको तुलनामा १०.५७ प्रतिशतले वृद्धि भई २ लाख ७६ हजार मे. टन हुने अनुमान रहेको छ । कुल मासु उत्पादनमध्ये भैसी राँगाबाट करिब १ लाख ६७ हजार मेट्रिक टन, भेंडाबाट २ हजार ७ सय १३ मेट्रिक टन, खसी/बोकाबाट ५२ हजार २ सय ६२ मेट्रिक टन, बंगुरबाट १७ हजार मेट्रिक टन, कुखुराबाट उल्लेख्य ३६ हजार ५२ मेट्रिक टन र हाँसबाट २ सय २४ मेट्रिक टन मासु उत्पादन हुने अनुमान छ । कुखुराको मासुमा वृद्धि हुनाको कारणमा विगत वर्षहरूमा

जिल्ला पशुसेवा कार्यालयबाट वर्षको एकपटकको कुखुरामात्र गणनामा समावेश गर्ने गरिएकोमा यसवर्ष पशुसेवा विभाग मातहतको तथ्याङ्क शाखाबाट गणना विधिमा सुधार गरी व्यावसायिक ब्रोईलर कुखुरा वर्षमा करिब ४ पटकसम्म उत्पादन लिने गरेकाले मासु उत्पादनमा उल्लेख्य वृद्धि भएको पाइएको छ ।

८.३२ **अण्डा** : कुल अण्डा उत्पादन गतवर्षको ६४ करोड ८१ लाख गोटाबाट ८.६४ प्रतिशतले वृद्धि भई ७० करोड ४१ लाख गोटा हुने अनुमान छ जसमध्ये कुखुराबाट ६९ करोड ६ लाख गोटा र हाँसबाट १ करोड ३४ लाख गोटा रहने अनुमान छ ।

८.३३ **माछा** : आर्थिक वर्ष २०६७/०६८ मा कुल माछा उत्पादन गत आर्थिक वर्षको तुलनामा करिब ४.१६ प्रतिशतले वृद्धि भई ५१ हजार ८० मेट्रिक टन हुने अनुमान गरिएको छ । अत्यन्त द्रुत गतिमा वृद्धि भइराखेको माछा व्यवसाय दुई वर्ष पहिले ऋणात्मक हुन गएकोमा गतवर्ष र यसवर्षमा सुस्त वृद्धि भएको छ । कुल माछा उत्पादनमध्ये करिब ५० प्रतिशत पोखरीमा माछापालनबाट र बाँकी अन्य प्राकृतिक स्रोतबाट उत्पादन हुने अनुमान गरिएको छ ।

८.३४ **ऊन** : भेंडा/भेंडीको ऊनको उत्पादनमा ५ लाख ८२ हजार ४ सय ४७ मेट्रिक टनबाट सामान्य वृद्धि भई ५ लाख ८७ हजार ९० मेट्रिक टन पुग्न जाने अनुमान गरिएको छ ।

मौसमी प्रभाव

८.३५ सामान्यतया जुन १० तारिखमा सुरु हुने मनसुन यसवर्ष करिब १ हप्ता ढिलो सुरु भएको र श्रावण महिनामा केही कमजोर रहेको भए तापनि श्रावणको अन्तिमबाट निकै नै सक्रिय हुन पुग्यो । आश्विनको मध्यसम्म नै पर्याप्त वर्षा भई देशका अधिकांश स्थानमा धानवाली राम्रो रहेको भए तापनि पूर्वी तथा मध्य तराईका सप्तरी, सिराहा, धनुषा र महोत्तरी तथा तेह्रथुम, पाँचथर, ओखलढुङ्गा, रामेछाप आदि जिल्लाहरूमा पूरा क्षेत्रफलमा धान रोपाई नै हुन सकेन । यस्तो अवस्था रहेको भए तापनि गतवर्षको तुलनामा धानको रोपाई भएको क्षेत्रफल एवम् उत्पादकत्व दुवै बढ्न गई समग्र धानवालीको उत्पादन बढेको पाइएको छ । जल तथा मौसम विज्ञान विभाग अन्तर्गतका विभिन्न वर्षा मापन केन्द्रको रेकर्डअनुसार जुन महिनामा मात्र ७५ प्रतिशत, जुलाई महिनामा ११५ प्रतिशत, अगष्ट महिनामा १२२ प्रतिशत र सेप्टेम्बर महिनामा ११४ प्रतिशत वर्षा भएको थियो । यसरी जुन महिनामा मात्र औसत भन्दा कम वर्षा भएको तथा समग्र समीक्षा अवधिमा औसत भन्दा बढि वर्षा भएकाले र वर्षाको वितरणसमेत राम्रो भएका कारण कुल धान, मकै आदि वालीको उत्पादनमा सकारात्मक प्रभाव परेको छ ।

दैवी प्रकोपको प्रभाव

८.३६ बाढीपहिरो, डुवान, कटान आदिको समस्या वर्षे वालीमा पर्ने गरेकोमा यसवर्ष विगतका वर्षहरूको तुलनामा अत्यन्त कम मात्र असर परेको छ भने केही जिल्लाहरूमा अल्पवृष्टिको असर पर्न गएको छ । यसवर्ष करिब १ हजार १ सय हेक्टर जमिनमा मात्र डुवान, कटान तथा बालुवाले पुरेर क्षति पुग्न गएको छ । यसैगरी, करिब ६० हजार

हेक्टरमा अनावृष्टि, अल्पवृष्टिका कारण धान रोपाई नै हुन सकेन । बाढिपहिरो, डुबान आदिका कारण वर्षेबालीहरूमा पर्न गएको क्षति निम्नानुसार पाइएको छ :

तालिका ८(ख) : दैवीप्रकोपबाट प्रभावित क्षेत्रफल (हेक्टरमा)

प्रभावित कृषि वस्तु	आर्थिक वर्ष						
	२०६७*	२०६६**	२०६५****	२०६४***	२०६३**	२०६२*	२०६१*
धान	५६७	९२०००	३०८७३	८८८००	१२००००	३५८५	११६५०५
मकै	५६३	१७००	५४९	४२७१	४७	२०	१२९३
कोदो	१३	०	३.२	१४५१	०	४१९	५००
जम्मा	११४३	९३७००	३१४२५.२	९४५२२	१२००४७	४०२४	११८२९८

*बाढिपहिरो, ** बाढिपहिरो, सुख्खा, *** बाढिपहिरो, डुबान, **** बाढिपहिरो, डुबान, कटान ।

स्रोत : कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय ।

८.३७ करिब ४ सय हेक्टर धानवाली डुबानमा परेको, १ सय भन्दा बढी हेक्टर नदीले कटान गरेको तथा बालुवाले पुरेको छ । छोटो समयको डुबानबाट धानवालीमा खासै असर नपर्ने कुरा अध्ययनबाट पुष्टि भएको छ । त्यसैगरी, मकैमा ५ सय ३२ हेक्टर हावाहुरीको कारण क्षति पुगेको, ३१ हेक्टर पहिरोले बगाएको र बालुवाले पुरेको छ । गतवर्षहरूको तुलनामा यसवर्ष प्रकोपबाट भएको समग्र राष्ट्रिय क्षति निकै कम देखिएको छ । यसवर्ष हिउदमा तराईका विभिन्न स्थानमा शितलहर चलेको भए तापनि समय समयमा वर्षा भएका कारण त्यसको प्रभाव नगन्य मात्रामा मात्र रहन गएको पाइएको छ ।

रासायनिक मल तथा उन्नत बीउ बीजन

रासायनिक मल

८.३८ गत आर्थिक वर्षको तुलनामा मलको बिक्री तथा प्रतिहेक्टर प्रयोगदरमा व्यापक वृद्धि भएको पाइएको छ । आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को फागुन मसान्तसम्म नाइट्रोजन २१ हजार ४ सय ६७ मेट्रिक टनसहित जम्मा २९ हजार ६ सय ४ मेट्रिक टन रासायनिक मलको उपयोग भएको छ । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को सोही अवधिमा नाइट्रोजन १८ हजार ३ सय ७२ मेट्रिक टन सहित २४ हजार २ सय ५९ मेट्रिक टन रासायनिक मलको उपयोग भएको थियो । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा ४२ हजार १ सय ७८ मेट्रिक टन रासायनिक मल उपयोग भएको थियो । गत वर्षदेखि नेपाल सरकारले रासायनिक मलमा सीमित अनुदान दिन थालेकाले गतवर्षको तुलनामा बिक्री बढि भए तापनि विभिन्न अध्ययन तथा दीर्घकालिन कृषि योजनाले तोकेको लक्ष्यभन्दा निकै कम मलको उपयोग भएको देखिन्छ ।

८.३९ राष्ट्रिय बीउ विजन कम्पनी लि.बाट आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनासम्म विभिन्न बालीहरूको ३ हजार ६ सय ९ मेट्रिक टन बीउ बिक्री वितरण भएको छ । गत आर्थिक वर्षको यसै अवधिमा ३ हजार ५ सय १६ मेट्रिक टन बीउ बिक्री वितरण भएको थियो । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा बिक्री भएको बीउ बीजन ४ हजार ३ सय ३७

मेट्रिक टनमध्ये ३ हजार ४ सय ८७ मेट्रिक टन गहुँको बीउ विक्री भएको थियो । यस आर्थिक वर्षको प्रथम आठ महिनामा कुल विक्री भएको बीउ बीजनमध्ये गहुँको ३ हजार ४ सय ७ मेट्रिक टन र धानको २ सय ३ मेट्रिक टन बीउले विक्रीको प्रमुख स्थान ओगटेको देखिन्छ ।

सिँचाई

८.४० आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा सिँचाई सुविधाको थप विस्तार भएको देखिन्छ । आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा २५ हजार ८ सय ५० हेक्टरमध्ये पहाडी क्षेत्रमा २ हजार ९ सय ६९ र तराई क्षेत्रमा २२ हजार ८ सय ८९ हेक्टरमा सिँचाई सुविधा उपलब्ध भएको थियो । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा ३० हजार ७ सय १८ हेक्टरमध्ये पहाडी क्षेत्रमा ५ हजार ३ सय ४ र तराई क्षेत्रमा २५ हजार ४ सय १४ हेक्टरमा सिँचाई सुविधा विस्तार भएको देखिन्छ । यसरी अघिल्लो वर्षको तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा सिँचाई सुविधामा १८.८३ प्रतिशतले विस्तार भएको पाइन्छ ।

जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण कार्यक्रम अन्तर्गत “जनताको तटबन्ध कार्यक्रम”

८.४१ जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण तर्फ मुख्यरूपमा बाढी, पहिरो, नदी कटान, गेग्रान बहाव, डुवानका क्षेत्रमा कार्य गर्दै आएको छ । सञ्चालनमा रहेका कार्यक्रममध्ये नदी नियन्त्रण कार्यक्रम अन्तर्गत साना तथा ठूला नदी कटान नियन्त्रण कार्य हुँदै आएको छ । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ बाट सुरु भएको जनताको तटबन्ध कार्यक्रमले तराईका १० वटा नदीहरू व्यवस्थितरूपमा नदी नियन्त्रण गर्ने कार्यक्रम राखेकोमा यस आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा २ वटा नदी थप गरी कार्यक्रम अघि बढाइएको छ । पहाडको फेदी देखि नेपाल भारत सिमासम्म नदीले गर्ने असरको अध्ययन गरी क्रमिकरूपमा प्राथमिकताको आधारमा सम्पूर्ण नदीको नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन गर्न गुरुयोजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन अगाडि बढाइएको छ । इन्जिनियरिङ तथा बायोइन्जिनियरिङ प्रविधिको समायोजन गरी कार्यान्वयन गरिँदै जाने नीति लिइएको छ ।

प्रकोप न्यूनीकरण सहयोग कार्यक्रम अन्तर्गत प्राविधिक दक्षता वृद्धि, जनचेतना अभिवृद्धि तथा जल उत्पन्न प्रकोप न्यूनीकरणको क्षेत्रमा विभिन्न अध्ययन अनुसन्धानका कार्यक्रमहरू गरिँदै आएको छ । भारतीय सहयोगबाट बागमती, कमला, लालबकैयामा तटबन्धहरू निर्माण भइरहेको छ । संरचना संरक्षण कार्य अन्तर्गत सिन्धुली-बर्दीबास सडक भौतिक संरचनाहरूको पहिरो तथा गेग्रान बहावबाट बचाव, गल्छी नियन्त्रण कार्य र पहिरो नियन्त्रण कार्यहरू सम्पन्न भएका छन् ।

कृषि ऋण

८.४२ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा कृषि विकास बैंक लि.बाट रु १५ अर्ब २४ करोड कृषि ऋण प्रवाह भएको थियो भने रु. १४ अर्ब ९२ करोड ऋण असुली भएको थियो । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को अन्त्यसम्ममा रु. ३९ अर्ब ३८ करोड ऋण बक्यौतामा रहेको छ । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को प्रथम आठ महिनामा ऋण लगानी रु. १३ अर्ब ६८ करोड र ऋण असुली रु. १३ अर्ब १३ करोड भई यस अवधिमा रु ३९ अर्ब ४० करोड कुल ऋण

वक्यौता रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनामा रू. ११ अर्ब ३१ करोड ऋण लगानी भएको देखिन्छ। यस अवधिमा रू. १० अर्ब ६२ करोड ऋण असुली भई कुल रू. ४० अर्ब ३१ करोड ऋण वक्यौता रहेको देखिन्छ।

साना किसान विकास बैंक लि.

- ८.४३ साना किसान विकास बैंकले ग्रामीण क्षेत्रमा बसोबास गर्ने साना किसान तथा विपन्न वर्गको आर्थिक एवम् सामाजिक विकासका लागि साना किसानहरूद्वारा स्थापित तथा सञ्चालित साना किसान सहकारी संस्था तथा अन्य लघुवित्त संस्थाहरू मार्फत लघुवित्त कार्यक्रम सञ्चालन गर्न थोक कर्जा उपलब्ध गराउनुका साथै संस्थाहरूको क्षमता अभिवृद्धिका लागि सामाजिक/सामुदायिक, पशु बीमा, साना किसान संस्थागत विकास अनुशरण, सेवा क्षेत्र विस्तार, तालिम, गोष्ठी जस्ता कार्यक्रमहरूको आयोजना गर्दै आइरहेको छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को प्रथम आठ महिनासम्ममा बैंकसँग ४० जिल्लाका २ सय ३२ सहकारी संस्थाहरू आवद्ध रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को सोही अवधिसम्ममा ११ वटा सहकारी संस्था थप भई जम्मा ४० जिल्लाका २ सय ४३ सहकारी संस्थाहरूमा कुल १ लाख ७० हजार ४ सय ६७ साना किसान परिवार आवद्ध भई तिनमा आश्रित लगभग ८ लाख ८६ हजार ४ सय २८ जनसंख्या लाभान्वित भएका छन्। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनामा रू. ९३ करोड ३९ लाख कर्जा प्रवाह र साँवा असुलीतर्फ रु ६२ करोड ७१ लाख र ब्याज असुलीतर्फ रु ९ करोड २ लाख पुगेको छ। विपन्न तथा साना किसानहरूको आय आर्जनको लागि मासुजन्य पशुपालन व्यवसायको प्रवर्द्धन गर्दै आयात प्रतिस्थापन गर्ने उद्देश्यले यस बैंकले आर्थिक वर्ष २०६७/६८ बाट नेपाल सरकारको रु १ अर्ब कर्जा सहयोगमा मासुजन्य पशुपालन कर्जा कार्यक्रम सञ्चालन गरेको छ। यस कार्यक्रमबाट १३ हजार साना किसान परिवार लाभान्वित हुने लक्ष्य राखिएको छ। त्यसैगरी, बैंकले युवा तथा साना व्यवसायी स्वरोजगार कर्जा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने तयारीसमेत गरेको छ।
- ८.४४ नेपाल सरकारबाट प्राप्त हुने अनुदान सहयोगमा सञ्चालित पशु बीमा कार्यक्रमबाट आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को प्रथम आठ महिनामा रू. २ करोड ५८ लाख बराबरको १ हजार ४ सय ८० वटा पशुको बीमा गराएकोमा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को सोही अवधिसम्ममा रू. ५ करोड ४८ लाख बराबरको थप २ हजार ९ सय २४ वटा पशुको स्थानीय संस्थामार्फत् बीमा गरिएको छ।
- ८.४५ आर्थिक वर्ष २०६४/६५ देखि नेपाल सरकारको वित्तीय सहयोगमा यस बैंकमार्फत् साना किसान संस्थागत (अनुसरण) कार्यक्रम सञ्चालन गरिएकोमा चालू आर्थिक वर्षमा थप १२ वटा गाउँ विकास समितिमा कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको छ। यसका साथै सक्षम लघुवित्त संस्थाहरू मार्फत् साना किसान तथा विपन्न वर्गमा लघुवित्त सेवा व्यापक विस्तार गर्दै जाने बैंकको नीति रहेको छ। एशियाली विकास बैंकको सहयोगमा Rural Financial Sector Development Cluster Program अन्तर्गत बैंकको पुनर्संरचना लगायत ९ वटा थप हिमाली एवम् पहाडी जिल्लामा लघुवित्त सेवा विस्तार गर्ने कार्यक्रम अघि बढाइएको छ।

८.४६ बैंक स्थापनाको उद्देश्यअनुरूप बहुमत सेयर स्वामित्व साना किसान सहकारी संस्थाहरूकै रहने व्यवस्था गर्न नेपाल सरकारको स्वामित्वमा रहेको २ लाख कित्ता सेयरसमेत साना किसान सहकारी संस्थाहरूलाई नै बिक्री गरिसकिएको छ। यसअनुरूप बैंकमा २ सय ३१ वटा साना किसान सहकारी संस्थाहरूको सेयर स्वामित्व अंश ६० प्रतिशत पुगेको छ।

तालिका ८ (ग): साना किसान विकास बैंक लि. (वित्तीय संस्था) को ऋण लगानी र असुलीको विवरण

(रु. करोडमा)

सि.नं.	विवरण	आर्थिक वर्ष										प्रथम आठ महिना	
		२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६६/६७	२०६७/६८		
१	स्वीकृत ऋण	-	७६.६३	५७.५०	३४.९३	७०.४२	१०१.३८	१०७.६०	१०८.०४	६४.२०	८१.८५		
२	ऋण लगानी	१०.७१	४८.९३	५३.७८	६४.९३	१०७.७०	९१.२३	६३.४९	९५.५८	६८.१६	९३.३९		
३	ऋण असुली	९.२१	२६.१८	३८.००	५४.९७	६५.७३	८४.६४	१३२.७६	५९.२४	३३.७९	६२.७१		
४	लगानीमा रहेको रकम	४७.४९	७०.२४	८६.०२	९५.९८	१३७.९५	१४४.५४	७५.२७	१११.६१	१०९.६४	१४२.२८		

स्रोत : साना किसान विकास बैंक लि.।

नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्

८.४७ नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्ले खाद्य सुरक्षा र खाद्य सम्प्रभुतालाई मध्यनजर गरी दीर्घकालीन कृषि योजनाले लक्षित गरेका बाली, वागवानी, औद्योगिक तथा निकासीयोग्य बाली, पशुपंक्षी र अनुसन्धान तथा स्रोत बीउ उत्पादन र अनुवंशिकी स्रोत संरक्षण जस्ता कार्यक्रमहरूलाई निरन्तरता दिएको छ। खाद्यान्न, दलहन, तेलहन बालीको उत्पादकत्व र उत्पादन तथा प्रशोधन प्रविधिहरू, बाली उत्पादनमा क्षति पुऱ्याउने रोग तथा कीरा प्रतिरोधक जातहरूलाई रोग किरा, मुसा तथा भारवाट हुने क्षति न्यूनीकरण गर्नका लागि जैविक तथा वातावरणमैत्री प्रविधिहरू, सुक्ष्म तत्वलगायत माटोको उर्वराशक्ति व्यवस्थापन प्रविधिहरू, स्रोत संरक्षण प्रविधिहरू एवम् सामाजिक-आर्थिक तथा बजार व्यवस्थापनसम्बन्धी अनुसन्धान कार्यक्रम सञ्चालन गरिरहेको छ। वागवानीतर्फ तरकारी र फलफूल बालीहरूको मौसमी तथा बेमौसमी खेतीका लागि उपयुक्त जातहरूको पहिचान र विकास, प्राङ्गारिक खेती प्रविधि, रोग कीराको जैविक नियन्त्रण, उत्पादनोपरान्त सुकाउने तथा भण्डारण गर्ने उन्नत प्रविधि जस्ता पक्षमा अध्ययन अनुसन्धान भइरहेको छ। उखु, चिया, कफी, अलैची, जुट, कपास, अदुवा, बेसार, च्याउ तथा औषधिमूलक वनस्पति जस्ता औद्योगिक तथा निकासीयोग्य बालीको स्थान विशेषका लागि उपयुक्त बालीको पहिचान, प्राङ्गारिक खेती, सहभागितामूलक जातीय छनौट (Participatory Variety Selection), रोग तथा किराको प्राङ्गारिक तथा वातावरण-मैत्री व्यवस्थापन, गुणस्तरीय प्रशोधन र बजार व्यवस्थापनसम्बन्धी अध्ययन अनुसन्धान भइरहेको छ। पशुपंक्षीको नश्ल सुधार, आहार, चरन तथा घाँसेबाली र पशुस्वास्थ्यसम्बन्धी अनुसन्धान कार्यलाई निरन्तरता दिनुका साथै विभिन्न स्थानीय पशुपंक्षीहरूको वंशाणुगत गुण पहिचान, संरक्षण र उपयोगका साथै Elite herd

maintenance जस्ता कार्यक्रमहरू पनि सञ्चालन गरिएको छ। रेन्वो ट्राउट माछाको व्यावसायिक खेतीको विस्तार, विभिन्न स्थानीय माछाहरूको जैविक विविधताको पहिचान, संरक्षण र प्रवर्द्धनका साथै धानखेतमा र केजमा माछापालनसम्बन्धी अध्ययन अनुसन्धानलाई निरन्तरता दिइएको छ। अनुवंशिकी स्रोत संरक्षण अन्तर्गत नेपालमा पाइने विभिन्न वनस्पतिका १० हजार ५ सय भन्दा बढी जाति तथा प्रजातिका अनुवंशिकी स्रोत संरक्षण गरी राखिएका छन्। जीन बैंक भवन निर्माण कार्य सम्पन्न भएको छ। गत आर्थिक वर्षमा स्रोत बीउतर्फ ७ सय १० मेट्रिक टन उत्पादन गर्ने लक्ष्य रहेकोमा लक्ष्य भन्दा थोरै वृद्धि भई ७ सय १५ मेट्रिक टन उत्पादन भएको थियो। चालू वर्ष ८ सय मेट्रिक टन उत्पादन गर्ने लक्ष्य रहेकोमा प्रथम आठ महिनासम्ममा ६ सय ७ मेट्रिक टन उत्पादन भएको अनुमान छ। परिषद अन्तर्गत मानित विश्वविद्यालय स्थापनार्थ अध्ययन कार्य भइरहेको छ भने नमूना प्रविधि गाउँ (Model Technology Village) स्थापनाको अवधारणालाई अघि सारिएको छ।

कृषि उत्पादनको आयात तथा निर्यात स्थिति

८.४८ अन्तर्राष्ट्रिय स्तरको वर्गीकरण (SITC) समूहअनुसार आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को प्रथम आठ महिनामा रु. ९ अर्ब १ करोड ९१ लाख मूल्य बराबरको खाद्य वस्तु तथा जीवजन्तु एवम् सुर्ती तथा पेय पदार्थहरू निर्यात भएकोमा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को सोही अवधिमा निर्यातमा १७.२ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १० अर्ब ५४ करोड ९२ लाख पुगेको अनुमान छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा खाद्य वस्तु तथा जीवजन्तु रु. १३ अर्ब १५ करोड ५२ लाख र सुर्ती तथा पेय पदार्थ रु १ करोड ८४ लाख मूल्य बराबरको निर्यात भएको थियो। त्यस्तै, आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा खाद्य वस्तु तथा जीवजन्तु रु. २३ अर्ब ७६ करोड ५५ लाख र सुर्ती तथा पेय पदार्थ रु २ अर्ब ८५ करोड ४९ लाख मूल्य बराबरको आयात भएको थियो। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनामा खाद्य तथा पेय पदार्थको आयात ३२.९ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १९ अर्ब ७४ करोड ७७ लाख मूल्य बराबरको आयात भएको थियो। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को प्रथम आठ महिनाको तुलनामा सुर्ती तथा पेय पदार्थको आयातमा २३.६ प्रतिशतले घटी रु. १ अर्ब ४१ करोड ६७ लाख मूल्य बराबर भएको देखिन्छ। समीक्षा अवधिमा कृषिजन्य वस्तु समूह तर्फ (खाद्य वस्तु तथा जीवजन्तु र सुर्ती तथा पेय पदार्थ) रु. १० अर्ब ६१ करोड ५२ लाख बराबरको व्यापार घाटा भएको देखिन्छ।

सहकारी संस्थाहरू

८.४९ सहकारी समुदायले व्यवसाय गर्ने सामाजिक अर्थव्यवस्थाको एउटा महत्वपूर्ण विधि हो। सहकारी संस्थाका माध्यमबाट बचत तथा ऋण, दुग्ध, सुपथ मूल्य पसल, चिया, कफी, तरकारी तथा फलफूल, कृषि, मह, उखु, जुनार, जडिवुटी, स्वास्थ्य, पर्यटन र सञ्चार आदि क्षेत्रहरूमा व्यवसाय गर्ने गरी सहकारी संस्थाहरू स्थापित हुने क्रम बढिरहेको छ। सहकारीमा संलग्न सदस्यहरूको संख्या २९ लाख भन्दा बढी पुगेको छ जसमध्ये महिला सदस्यहरूको संख्या ४० प्रतिशत रहेको छ। २०६७ चैत्र मसान्तसम्ममा भण्डै २३ हजार पुगेको सहकारी संस्थामध्ये २५ सय भन्दा बढी सहकारी संस्थाहरू पूर्णरूपमा महिलाहरूको

समूहद्वारा सञ्चालन हुनुले महिला सशक्तीकरणमासमेत सहकारीको विकासले योगदान पुगेको स्पष्ट देखिएको छ। पिछडिएको क्षेत्र र समुदायमा सहकारी संस्थाप्रतिको आकर्षण बढिरहेको स्पष्ट अनुभूति गर्न सकिन्छ। यस क्षेत्रमा ५० हजार भन्दा बढीले प्रत्यक्ष रोजगारी प्राप्त गरेका छन् भने ५ लाख भन्दा बढीले अप्रत्यक्ष रोजगारी पाएको अनुमान गरिएको छ। रु. १ खर्ब ४० अर्ब भन्दा बढी पुँजी परिचालन भई गाउँदेखि शहरसम्म उच्च व्यवसायको प्रवर्द्धन र कृषि उत्पादनमा महत्वपूर्ण योगदान पुगेको छ।

८.५० सहकारी क्षेत्रबाट ठूला, मझौला र साना उद्योगहरू प्रवर्द्धन हुने सम्भावना देखा परेको छ। पर्यटन, जलस्रोत र वन जस्ता प्रतिस्पर्धात्मक क्षमताका क्षेत्रहरूको दीगो उपयोगबाट देशको स्वाधिन र सवल अर्थतन्त्रको निर्माणमा सहकारी संस्थाहरू सवल हुने सम्भावना देखिएको छ। सहकारीमा आवद्ध आम नेपाली नागरिकहरूमा उच्चमशीलताको विकास भई उत्पादकत्वमा उल्लेख्य वृद्धि हुनुका साथै स्वरोजगारको संस्कृति निर्माण तथा गरिबी निवारणमा योगदान पुगेको छ।

८.५१ सहकारी विभागबाट सहकारी संघ संस्थाहरूको गठनका साथै व्यवस्थित ढंगले संस्थाहरू सञ्चालन गराउनका लागि उपयुक्त मापदण्ड जारी गरी नियमन प्रक्रियालाई थप सुदृढ बनाउने काम भएको छ। सहकारी कर्मिहरूलाई आधारभूत पूर्व सहकारी शिक्षा, लेखापालन, व्यवस्थापन, व्यवसायिक सीप विकास, रणनीतिक योजना तर्जुमा, अभिलेख व्यवस्थापन जस्ता तालिमहरू सञ्चालन गरेर क्षमता अभिवृद्धिमा योगदान पुऱ्याई आइएको छ। तालिम कार्यक्रममा सहभागिता अभिवृद्धि गरी लागत वहन गर्ने अभ्यासका लागि सीमित मात्रामा भएपनि सहभागितामूलक तालिम कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्दै आइएको छ। सक्षम सहकारी संघहरूलाईसमेत तालिम सञ्चालनमा सहजीकरण गरी तालिमको आधार फराकिलो बनाउने र जिम्मेवारी वहन गराउने अभ्यास पनि भइरहेको छ। यस बाहेक समूह सहकारीकरण, सहकारी सुशासन र समन्वयको लागि सहकारी कर्मिहरू बीच अन्तरक्रिया, संघ संस्थाहरूको अनुगमन, दर्ता तथा तालिमका लागि घुम्ती सेवा, सहकारी खेती प्रवर्द्धन, सहकारी सचेतना कार्यक्रम जस्ता क्रियाकलापहरू सञ्चालन हुँदै आएका छन्।

तालिका ८ (घ) : नेपालभर सञ्चालनमा रहेका सहकारी संस्थाहरूसम्बन्धी विवरण
(२०६७ चैत्र मसान्तसम्ममा)

(रु. हजारमा)

उद्देश्य	संस्था संख्या	महिला सदस्य	पुरुष सदस्य	सेयर पुँजी	बचत	लगानी	कुल आम्दानी	कुल खर्च
बचत तथा ऋण	१०५५८	५७३४१३	८३२६०८	१४२२२००४	९८४५३८३०	८०७००००२	२९६९६६५२४४	१०४८०३७
वहूउद्देश्यीय	४०९६	३८०३३०	५९८५०७	३७६९९८९	२९३३७८३५	२९७९८८९८	१३८९४९३२८४	६३५९७८
कृषि	३९४४	१२८९०३	१३६०७२	३०६०३४	९६९५४०	१२२२०४५	६८४९४५६००	२०५५०८
दुग्ध	१७४८	२७९७९	६१३०७	९३९९६	९१०८०	९७९७	७०२९२०६९९	६५४८८७
तरकारी तथा फलफूल	१६९	३९८९	६०८२	१०९४७	६९६०२	५६७७७	१२८९७८३७	१०२५४

उद्देश्य	संस्था संख्या	महिला सदस्य	पुरुष सदस्य	सेयर पुँजी	बचत	लगानी	कुल आम्दानी	कुल खर्च
चिया	१०४	२१०५	१०९६	१५१५३	२१३२	६३२	५७६०००	५३२८
कफी	६७	१४४२	९४९३७	११२७	१९१६	१४८०	१६५२१८०	८१८
जडिबुटी	७३	९८३	१५७	४०५९	३३७७	२७९१	८४१४५३	७२९
मौरीपालन	५१	५२४	८४८	९४३	७८	६५३	१२५३६७४	११५६
उपभोक्ता	१३७९	१८८१९	३१३९०	१६७६५४	४९५९३	५६४६७	३६२१५१६२	३३४५९
विद्युत	३७	१०४१८	४८४११	४२८४६	१२७९२	६४८८	१०९१३६१९५	९२८९७
स्वास्थ्य	६१	४८६७	१७४३	२२३१५४	१२९४९४	१०८६३७	३०४१९६२०	३०५६५
अन्य	८३३	४५९७४	२८८०४	१३४६४४७	७७७४००	१४०१५२०	१८१७२३२८६	१७८४९२
जम्मा	२२६४६	११९९७३८	१७६३३७६	२०९९६२७३	१२१८३१३५९	१०५४५३५६९	५३१००८०२२६	२८९७३०८

स्रोत : सहकारी विभाग ।

तालिका ८ (ड) : नेपालभर भएका महिला सहकारी संस्थाहरूको विवरण
(२०६७ चैत्र महिना सम्मको)

(रु हजारमा)

संस्थाको प्रकार	संस्था संख्या	सदस्य संख्या	सेयर पुँजी	बचत	लगानी	उत्पादन	गत वर्षको नाफा
बचत तथा ऋण	१६४१	२४५६३३	४३८१३००१९	२८७०६८४४५३	४६५०३४९७९२	६७५९२००	८१४४९९२०.८४
बहुउद्देश्यीय	५३६	१०९२६७	२७५००१५५८	१६०२६३५७६१	१८०३९०८८७१	२०३७३००	६२६५०७२९.४६
दुग्ध उत्पादक	२०	७४७	१७६९५००	३९९८४३२०	३१००२६७०	२९८४७८९०	२१३८२७२
अन्य	३५	२१७३	२५४२६००	१३११६०३९	२४०९३५१३	१०८८५०३.२	११२९६५
स्वास्थ्य	१	६१	११४१००	२८००	१००००	०	०
माछा	१	६३	३२०००	२८०००	६५००००	०	०
मौरी	१	१९७	१९७००००	८०६०४१००	११८६२००	११८६२००	४८१७४००
चिया/कफी	१	४२	४०००	३०००			१०००
उपभोक्ता	३१	८८२	८९३५४०	४१८८६०	४८४८९२	०	११६८४
कृषि	२६८	५४१३०	४२३६०१५१	२०८२११४३०	३६९१०९३३१	१२१३३९५	७०२२९६२.२५
तरकारी तथा फलफुल	९	३०२	२७८६००	९०९८८२	१०७४०००	०	३३६८
जम्मा	२५४४	४१३४९७	७६३०९६०६८	४८०८५९८६४५	६८८१८६९२६९	४२१३२४८८.२	१५८२०८३०१.६

स्रोत : कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय ।

८.५२ मुलुकभर २०६७ चैत्र मसान्तसम्ममा २२ हजार ६ सय ४६ सहकारी संस्थाहरू दर्ता भएका छन्। ती संस्थाहरूको कुल सेयर पुँजी रू. २० अर्ब १९ करोड ६२ लाख ७३ हजार र कुल सदस्य संख्या २९ लाख ६३ हजार १ सय १४ (पुरुष सदस्य संख्या १७ लाख ६३ हजार ३ सय ७६ र महिला सदस्य संख्या ११ लाख १९ हजार ७ सय ३८) पुगेको छ। उक्त सहकारी संस्थाहरूबाट रू. १ खर्ब २१ अर्ब ८३ करोड १३ लाख ५९ हजार बचत संकलन गरी रू. १ खर्ब ५ अर्ब ४५ करोड ३५ लाख ६९ हजार बराबरको लगानी भएको छ। प्रारम्भिक संस्था बाहेक सहकारी अभियानको केन्द्रदेखि जिल्ला तहसम्म राष्ट्रिय सहकारी संघ लि.- १, राष्ट्रिय सहकारी बैंक लि.- १, केन्द्रीय विषयगत सहकारी संघ- ११, जिल्ला सहकारी संघ- ६६ र विषयगत जिल्ला सहकारी संघ- १ सय २७ दर्ता भई सञ्चालनमा रहेका छन्।

भूमिसुधार

८.५३ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा थप ३० वटा मालपोत कार्यालयसहित कुल जम्मा ६८ वटा मालपोत कार्यालयमा रहेका जग्गासम्बन्धी विवरण कम्प्युटरीकृत गर्ने कार्य सम्पन्न भएको थियो। दाङ, बाँके, बर्दिया, कैलाली र कञ्चनपुर जिल्लामा रहेका कुल २७ हजार ५ सय ७० मुक्त कर्मैयाहरूमध्ये आर्थिक वर्ष २०६५/०६६ को असार मसान्तसम्ममा २० हजार ४ सय २ मुक्त कर्मैया परिवारको पुनः स्थापना कार्य सम्पन्न भई बाँकी रहेका ७ हजार १ सय ६८ मुक्त कर्मियामध्ये गत आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा २ हजार १ सय ३९ परिवारको पुनःस्थापना गरी जम्मा २२ हजार ५ सय ४१ मुक्त कर्मैया परिवारको पुनःस्थापना कार्य सम्पन्न भइसकेको छ। २३ वटा मालपोत कार्यालयमा रहेका जग्गासम्बन्धी सम्पूर्ण विवरण कम्प्युटरीकृत गरी कम्प्युटरमार्फत् जग्गाधनी प्रमाणपूर्जा वितरण गर्ने कार्य सुरु भइसकेको छ। नापीतर्फ सात वटा नापी कार्यालयको कित्ता नापी/नक्सा कम्प्युटरीकृत गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ। द्वन्दबाट क्षतिग्रस्त पाल्पा तथा म्याग्दी जिल्लाको श्रेस्ता पुनः कायम गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ भने खोटाङ जिल्लाको श्रेस्ता पुनः कायम गर्ने कार्य चालू रहेको छ।

उद्योग

८.५४ मुलुकमा औद्योगिक विकासका लागि लगानीको वातावरण सिर्जना गर्ने, रोजगारी बढाउने, उत्पादन, उत्पादकत्व अभिवृद्धि गर्ने, निर्यातमूलक उद्योगको प्रवर्द्धनबाट आयात प्रतिस्थापन गर्दै व्यापार घाटा कम गर्दै लैजाने उद्देश्यअनुरूप आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को बजेट र कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन भएका छन्। तथापि औद्योगिक क्षेत्रमा विगत केही वर्षयता देखापरिरहेको असहज परिस्थिति, असुरक्षित वातावरण, विद्युत आपूर्तिमा समस्या, व्यवसायी तथा कामदारबीच उत्पन्न असमझदारी जस्ता कारणले आवधिक योजनाहरूले निर्धारण गरेको औद्योगिक वृद्धिको लक्ष्य हासिल गर्न कठिनाई पर्न गइरहेको अवस्था विद्यमान छ। यसरी देखा परिरहेको औद्योगिक वातावरणलाई सुधार गरी स्वदेशी निजी लगानी एवम् विदेशी लगानीलाई आकर्षित गर्दै लैजान, औद्योगिक उत्पादन एवम् उत्पादकत्व अभिवृद्धि गर्न, थप रोजगारीको अवसर सिर्जना गर्न, निर्यातमूलक उद्योगहरूको बढावाबाट आयात प्रतिस्थापन एवम् व्यापार घाटा कम गरी मुलुकको

शोधनान्तर स्थितिमा सुधार गर्दै लैजाने नीतिगत व्यवस्थाका लागि विगत डेढ दशक अगाडिदेखि कार्यान्वयनमा रहेको औद्योगिक नीति, २०४९ लाई समयानुकूल परिमार्जन गरी तयार पारिएको नयाँ औद्योगिक नीति, २०६७ स्वीकृत भई कार्यान्वयनको चरणमा रहेको छ, भने विदेशी लगानी तथा प्रविधि हस्तान्तरण नीति, २०६७ स्वीकृतिका लागि तयारीको कार्य भइरहेको छ। यसैगरी, लगानीमैत्री वातावरण तयार गर्ने सन्दर्भमा सरकारी तथा निजी लगानीकर्ता एवम् सरोकारवालाहरू बीच आपसी विश्वास र समझदारी कायम गर्दै लैजान नेपाल व्यवसाय मञ्च गठन गरिएको छ।

- ८.५५ नेपाली पहिचानको रूपमा रहेको श्रममूलक गलैँचा उद्योगको पुनरुत्थानका लागि अध्ययन गरी सुझाव पेश गर्न उच्चस्तरीय गलैँचा उद्योग पुनरुत्थान सुझाव कार्यदल गठन भई सो कार्यदलबाट सुझावसहितको प्रतिवेदन पेश भइसकेको छ। औद्योगिक व्यवसायहरू (उद्योग/प्रतिष्ठानहरू), उद्यमी एवम् व्यवसायीहरूसमेतलाई सुरक्षाको प्रत्याभूति दिने, औद्योगिक वातावरणलाई सवल, सुरक्षित, भरपर्दो र विश्वासिलो बनाउन सरकारले औद्योगिक सुरक्षा बल गठन गर्ने निर्णय गरेको छ।

मञ्जूषा ८ (ख) : औद्योगिक नीति, २०६७

द्रुततर औद्योगिक विकासको माध्यमबाट मुलुकको समग्र आर्थिक, सामाजिक क्षेत्रमा सकारात्मक परिवर्तन गर्ने अभिप्रायले समयानुकूल नीतिगत सुधारसहित औद्योगिक नीति, २०६७ जारी गरिएको छ। यस नीतिको माध्यमबाट मुलुकमा औद्योगिक विकाससम्बन्धी क्रियाकलापहरूमा बढोत्तरी हुने, व्यापकरूपमा रोजगारीका अवसरहरू सिर्जना हुने र जनताको आयस्तरमा वृद्धि हुन गई अन्ततोगत्वा मुलुकको अर्थतन्त्रमा उद्योग क्षेत्रको योगदान अग्रणी हुने अपेक्षा गरिएको छ।

प्रमुख उद्देश्य

- ❶ गुणस्तरीय तथा प्रतिस्पर्धात्मक औद्योगिक उत्पादन एवम् उत्पादकत्व अभिवृद्धिबाट राष्ट्रिय आय र रोजगारीमा बढोत्तरीसहित औद्योगिक वस्तुको निर्यात बढाउने।
- ❷ स्थानीय स्रोत, कच्चा पदार्थ, सीप र साधनको परिचालन गरी सन्तुलित राष्ट्रिय तथा क्षेत्रीय विकासमा उद्योग क्षेत्रको योगदान बढाउने।
- ❸ नविनतम प्रविधि एवम् वातावरणमैत्री उत्पादन प्रक्रियालाई प्रयोग गरी उद्योग व्यवसायलाई दिगो एवम् भरपर्दो क्षेत्रको रूपमा स्थापित गर्ने।
- ❹ औद्योगिक विकासका लागि आवश्यक उत्पादनशील जनशक्ति तथा व्यवस्थापकीय क्षमताको विकास गर्दै सवल लगानीको आधार खडा गरी नेपाललाई दक्षिण एशिया क्षेत्र तथा विश्वकै आकर्षक लगानीस्थलको रूपमा स्थापित गर्ने।
- ❺ औद्योगिक बौद्धिक सम्पत्ति अधिकारको संरक्षण गर्ने।

औद्योगिक नीतिका केही उल्लेखनीय पक्षहरू

- ❶ नीतिको कार्यान्वयनलाई प्रभावकारी तुल्याउन तथा उद्योग क्षेत्रको प्रवर्द्धन एवम् नियमन कार्यलाई दक्षता र व्यावसायिक क्षमतामा आधारित बनाउन संस्थागत सुदृढीकरणसमेत गरी मौजुदा संस्थाहरूलाई संरचनागत, पद्धतिगत तथा कार्यगत व्यवस्थालाई सक्षमता, जिम्मेवारी र अधिकारसहित लगानी बोर्ड, औद्योगिक प्रवर्द्धन बोर्ड, औद्योगिक जनशक्ति विकास प्रतिष्ठान, औद्योगिक क्षेत्र व्यवस्थापन प्राधिकरण, राष्ट्रिय उत्पादकत्व परिषद लगायतका संस्थागत व्यवस्था गरिएको।

- उद्योगको प्रकृति र व्यवसाय सञ्चालनको व्यवस्थाअनुरूप आयकर छुटको सुविधा र सहूलियतहरू प्रदान गरिने ।
- निर्यातमूलक उद्योग, निर्यात प्रवर्द्धन गृह र विशेष आर्थिक क्षेत्रका उद्योगहरूलाई तोकिएअनुसारको भन्सार महशूल, अन्तःशुल्क तथा मूल्य अभिवृद्धि करमा सुविधा र सहूलियत दिइने ।
- लघु उद्यम, घरेलु तथा साना उद्योगहरूले तोकिएअनुसारको भन्सार महशूल, अन्तःशुल्क तथा मूल्य अभिवृद्धि करमा सुविधा र सहूलियत दिइने ।
- बृहद् औद्योगिक लगानीलाई उचित प्राथमिकता, संरक्षण, सहयोग र प्रतिवद्धता प्रदान गर्न एकीकृत नीतिनिर्माण गर्न, प्रवर्द्धन कार्यमा आवश्यक पर्ने स्रोत र साधन जुटाउन एवम् लगानीकर्तालाई आवश्यक पर्नेसबै किसिमका सेवा र सहयोग एकै थलोबाट प्रदान गर्न उच्चस्तरीय लगानी बोर्डको स्थापना गरिने ।
- विशेष आर्थिक क्षेत्रमा स्थापित उद्योगले तोकिएअनुसारको आयकर छुट, मूल्य अभिवृद्धि करसम्बन्धी सुविधाहरू, भन्सार महसुल, स्थानीय कर छुटहरू पाउने ।
- कानूनद्वारा प्रदत्त सुविधा, सहूलियत तथा पूर्वाधार सेवा समयमै बिना भन्फट एकै थलोबाट उद्योगलाई उपलब्ध गराउन उद्योग विभागमा एकल बिन्दु सेवा केन्द्र (One Stop Service Centre) को गठन गरिने ।
- बौद्धिक सम्पत्तिको अधिकारसम्बन्धी समग्र कार्यक्षेत्र र जिम्मेवारीलाई समेटी बौद्धिक सम्पत्ति संरक्षण कार्यालयको स्थापना गरिने ।
- महिला उद्यमीहरूले औद्योगिक क्षेत्रमा उद्योग राख्न चाहेमा विशेष प्राथमिकता दिइने, उद्योग दर्ता गर्दा लाग्ने दर्ता दस्तुरमा ३५ प्रतिशत छुट, औद्योगिक सम्पत्ति पेटेण्ट, डिजाईन र ट्रेडमार्क दर्ता गराउँदा लाग्ने दस्तुरमा २० प्रतिशत छुट दिइने ।

८.५६ **औद्योगिक पूर्वाधार विकास :** मुलुकमा सम्भाव्य उद्योगहरूको स्थापना र सञ्चालनमा सरकारी तवरबाट आवश्यक भौतिक पूर्वाधारहरूको विकास निर्माण गर्दै उद्योगी व्यवसायीहरूलाई लगानीमैत्री वातावरण सिर्जना गर्ने नीतिअनुरूप आर्थिक वर्ष २०६५/६६ देखि कार्यान्वयनमा रहेको औद्योगिक पूर्वाधार विकास कार्यक्रम अन्तर्गत उदयपुर, मकवानपुर, धादिङ्ग, ललितपुर, दाङ्ग, रोल्पा, पाल्पा जिल्लामा स्थापना हुने सिमेन्ट उद्योगहरूका लागि आवश्यक सडक निर्माण तथा विद्युत प्रसारण लाइन विस्तारका कार्य भइरहेका छन् ।

८.५७ **विशेष आर्थिक क्षेत्र:** निर्यातयोग्य वस्तुहरूको उत्पादन वृद्धि, प्रतिस्पर्धात्मक क्षमताको विकास, निर्यात व्यापार वृद्धिबाट विदेशी मुद्रा आर्जन, थप रोजगारीको अवसर सिर्जना तथा नयाँ, उच्च प्रविधि भित्र्याउने उद्देश्यले आर्थिक वर्ष २०६०/६१ देखि सञ्चालनमा रहेको विशेष आर्थिक क्षेत्र आयोजना अन्तर्गत भैरहवामा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माणको कार्य अन्तिम चरणमा पुगेको छ । त्यसै गरी सिमरामा विशेष आर्थिक क्षेत्र स्थापनाका लागि जग्गा मिलाउने, कम्पाउण्ड वाल निर्माण गर्ने, पहुँच सडक निर्माण गर्ने कार्य भइरहेको छ भने धनगढी, पाँचखाल र नुवाकोटमा सम्भाव्यता अध्ययनका कार्य सम्पन्न भइसकेको छ । साथै, चालू आर्थिक वर्षमा जुम्ला, कपिलवस्तु र विराटनगरमा विस्तृत सम्भाव्यता अध्ययन गरिने छ ।

८.५८ तीन वर्षीय अन्तरिम योजनामा निर्यातमूलक उद्योगहरूको लागि सम्भाव्य स्थलहरूमा विशेष आर्थिक क्षेत्र (Special Economic Zone) स्थापना गरी स्वदेशी एवम् विदेशी लगानी आकर्षित गर्ने नीति लिइएको थियो। यो क्षेत्र अन्तर्गत निर्यातसँग सम्बन्धित प्रशोधन क्षेत्र, विशेष व्यापार क्षेत्र, पर्यटकीय/मनोरञ्जन क्षेत्र र बैकिङ्ग क्षेत्रसमेत समेटिने र यस क्षेत्रभित्र स्थापित उद्योगहरूले सम्पूर्ण सेवा सुविधा उपयोग गरे वापत अन्तर्राष्ट्रिय स्तरको वस्तुको उत्पादन गरी उत्पादनको कम्तीमा ७५ प्रतिशतसम्म निर्यात गर्नुपर्ने प्रावधान विशेष आर्थिक क्षेत्रसम्बन्धी विधेयकमा राखिएको छ।

लघु उद्यम विकास कार्यक्रम

८.५९ ग्रामीण क्षेत्रमा रोजगारीको श्रृजना, गरीबी निवारण तथा समावेसी विकासको निमित्त लघु उद्यमको विकास महत्वपूर्ण हुन्छ। पिछडिएका र गरीब लक्षित समूहमा उद्यमशीलता विकास गरी अर्थपूर्ण स्वरोजगारी श्रृजना गर्न जोड दिनु लघु उद्यम विकास कार्यक्रमको प्रमुख उद्देश्य हो। उद्योग मन्त्रालयले दातृ निकायहरूको सहयोगमा २०५५ देखि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम सञ्चालन गर्दै आएको छ। यस कार्यक्रमको प्रथम चरण (सन् १९९८-२००३) मा नेपालका १० वटा जिल्लाहरू; बैतडी, डडेल्धुरा, दाङ्ग, प्युठान, नवलपरासी, पर्वत, नुवाकोट, धनुषा, सुनसरी र तेह्रथुममा कार्यक्रम लागु भएको थियो। कार्यक्रमले हासिल गरेका सफलताको आधारमा दोस्रो चरण (सन् २००४-२००७) मा दार्चुला, कैलाली, बाँके, बर्दिया, म्याग्दी, रामेछाप, रसुवा, सिन्धुपाल्चोक, सिन्धुली, उदयपुर, काभ्रेपलाञ्चोक, सिराहा, सर्लाही, सप्तरी र कपिलवस्तु गरी थप १५ जिल्लाहरूमा कार्यक्रम विस्तार भएको थियो। यसैगरी, कार्यक्रमको तेस्रो चरण (सन् २००८-२०११) मा बागलुङ्ग, दोलखा, सुर्खेत, जुम्ला, कालिकोट, दैलेख, रुकुम, रोल्पा, सल्यान, रौतहट र महोत्तरी गरी जम्मा ११ नयाँ जिल्लाहरूमा कार्यक्रम विस्तार भई हाल ३६ जिल्लाहरूमा यो लघु उद्यम विकास कार्यक्रम सञ्चालन हुँदै आइरहेको छ।

८.६० लघु उद्यम स्थापना र विद्यमान लघु उद्यमीको स्तरोन्नतिबाट थप रोजगारी वृद्धि गर्न लघु उद्यमीहरूको सामाजिक परिचालन, उद्यमशीलता तथा प्राविधिक सीप विकास, उद्यमी, उद्यम तथा लघुवित्त संस्था बीचको सम्बन्ध विकास, उपयुक्त प्रविधि तथा बजारसँगको पहुँच विकास, उद्यमको दिगो स्थापनाका लागि स्तरोन्नति गर्न टेवा र सेवा, सम्बद्ध पक्षको क्षमता विकास र अनुगमन तथा मूल्याङ्कन व्यवस्था सुदृढीकरण जस्ता क्रियाकलापहरू सञ्चालन गर्दै आएको छ। यस कार्यक्रमले मुख्यतया महिला, आदिवासी, जनजाति, दलित, मधेशी, पिछडिएको वर्गहरूलाई लक्षित गरी कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन गर्दै आइरहेको छ। यस कार्यक्रम अन्तर्गत उद्यमशीलता तालिम, प्राविधिक तालिम, व्यवसाय व्यवस्थापन तालिम, लैंगिक सचेतीकरण तालिमहरू सञ्चालन गरी आएको छ। हालसम्म लघु उद्यमीहरूको संख्या ५१ हजार १ सय ८५ पुगेको छ। यसमध्ये महिलाहरूको संख्या ३४ हजार ८ सय ३० र पुरुषहरूको संख्या १६ हजार ३ सय ५२ रहेको देखिन्छ। यसरी लघु उद्यमीहरूमा ६८ प्रतिशत महिला उद्यमी रहेको देखिन्छ।

समूहगत औद्योगिक उत्पादन तथा औद्योगिक सूचकाङ्क स्थिति

८.६१ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा औद्योगिक उत्पादन बढ्ने अनुमान गरिएको छ। अधिकांश खाद्य वस्तु, पेय वस्तु, रासायनिक सामान, प्लाष्टिकका सामान तथा सिमेन्टको उत्पादनमा वृद्धि हुने देखिएको छ। चालू आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा खाद्य समूहतर्फ चाउचाउको उत्पादन ८ सय ४० मेट्रिक टन, सर्वत ७ लाख ८६ हजार लिटर र चिया ३ सय २० मेट्रिक टनले वृद्धि हुने देखिएको छ। यसरी नै मदिराको उत्पादन ८ लाख लिटर, जुत्ता १ लाख ३० हजार जोर, सावुन १ हजार १ सय मेट्रिक टन, प्लाष्टिकका सामान २ हजार मेट्रिक टन, सिमेन्ट १२ हजार ३० मेट्रिक टनले वृद्धि हुने देखिएको छ भने चुरोट र विडीको उत्पादनमा पनि उल्लेखनीय वृद्धि हुने अनुमान गरिएको छ।

८.६२ आर्थिक वर्ष २०६५/६६ देखि सोही वर्षलाई आधार मानी समूहगत औद्योगिक सूचकाङ्कको विश्लेषण गरिएको छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को तुलनामा औद्योगिक सूचकाङ्क १.६४ ले वृद्धि भई १०१.६४ पुगेको छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा तोरीको तेल, भटमासको तेल, प्रशोधित दूध, गहुँको पिठो, पशुधन, विस्कट, चकलेट, चाउचाउ, प्रशोधित चिया, मदिरा, वियर, हल्का पेय पदार्थ, चुरोट, गार्मेण्ट, प्रशोधित छाला, ल्यूव आयल, रोजिन, सिमेन्ट, पाइपको सूचकाङ्कमा वृद्धि भएको छ भने चामल, वनस्पति घ्यू, पाउरोटी, चिनी, धागो, जुटका सामान, उनी गलैचा, कागज, रोडा ढुंगा, इटा टायलको उत्पादन सूचकाङ्क घटेको देखिएको छ।

उद्योगमा विदेशी लगानी

८.६३ औद्योगिक क्षेत्रमा विदेशी लगानी बढाउँदै लैजान लगानीमैत्री नीति निर्माण गर्ने क्रममा हाल विदेशी लगानी तथा प्रविधि हस्तान्तरणसम्बन्धी नीतिको मस्यौदा तयार गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ। सो मस्यौदा नीति स्वीकृतिको कार्य अन्तिम चरणमा रहेको छ। प्रस्तावित नीतिले निजी क्षेत्रलाई तुलनात्मक लाभको क्षेत्रको उपयोग गरी विश्व बजारमा प्रतिस्पर्धी हुन सक्नेगरी प्रक्रियागत र प्रविधि हस्तान्तरणमा सरलता ल्याई विदेशी लगानीको प्रवाह बढाउन जोड दिएको छ। यसैअनुरूप औद्योगिक क्षेत्रमा छिमेकी मुलुक भारतको लगानीलाई प्रवर्द्धन गर्दै लैजाने उद्देश्यले भारतसँग द्विपक्षीय लगानी प्रवर्द्धन तथा संरक्षण सम्झौता (Bilateral Investment Promotion and Protection Agreement) सम्पन्न गरिएको छ भने अन्य मुलुकहरूसँग पनि यस प्रकारको सम्झौता गर्दै लैजाने तयारी भइरहेको छ।

८.६४ प्राकृतिक एवम् मानवीय संसाधनको उच्चतम उपयोग गरी अर्थव्यवस्थालाई सवल, सुदृढ, गतिशील एवम् प्रतिस्पर्धात्मक बनाई आत्मनिर्भरतातर्फ उन्मुख गराउन विदेशी लगानी एवम् प्रविधि हस्तान्तरण आवश्यक छ। विदेशी लगानीबाट पुँजी, आधुनिक प्रविधि, व्यवस्थापन र प्राविधिक सीप, अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा पहुँच तथा प्रतिस्पर्धात्मक व्यावसायिक संस्कारको विकासमा मद्दत पुग्दछ। साथै, व्यावसायिक गुणहरू राष्ट्रमा भित्रिन गई औद्योगिक विकास एवम् आन्तरिक राजस्वका आधारहरूमा बढोत्तरीमार्फत् देशको आर्थिक विकासमा सुदृढता एवम् आत्मनिर्भरतातर्फ उन्मुख राष्ट्रिय अर्थतन्त्रको

विकासमा महत्वपूर्ण योगदान पुग्ने हुन्छ। यसै क्रममा, आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा स्वीकृति दिइएका १ सय ७१ उद्योगहरूमध्ये २ वटा कृषि क्षेत्र, १ वटा निर्माण क्षेत्र, ५ वटा उर्जा क्षेत्र, ३७ वटा उत्पादन क्षेत्र, ४ वटा खनिज क्षेत्र, ७२ वटा सेवा क्षेत्र र ५० वटा पर्यटन क्षेत्रसँग सम्बन्धित रहेका छन्।

तालिका ८ (च) : विदेशी लगानीका लागि आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा स्वीकृति दिइएका उद्योगहरू
(रु. करोडमा)

उद्योगका प्रकार	संख्या	कुल परियोजना लागत	कुल स्थिर पुँजी	विदेशी लगानी	रोजगारी प्राप्त संख्या
औद्योगिक उत्पादन	३७	३७५.१५	३४२.०९	२६०.५४	१९९४
सेवा उद्योग	७२	९७.६०	७६.०४	९०.६१	३२०५
पर्यटन उद्योग	५०	१०३.५२	९२.९४	७१.७५	१५३७
निर्माण	१	२.००	१.५७	२.००	३६
उर्जा	५	९९६.११	९७६.५१	४७४.७०	४९३
कृषिजन्य	२	१.००	०.८६	१.००	६९
खनिज	४	१०.००	८.७९	९.४०	५१४
जम्मा	१७१	१५८५.३८	१४९८.८०	९१०.००	७८४८

स्रोत : उद्योग मन्त्रालय।

८.६५ मुलुकगत लगानीबाट हेर्दा ५८ वटा उद्योगमा चीन, २७ वटामा भारत, २० वटामा दक्षिण कोरिया, ६ वटामा बेलायत, १० वटामा संयुक्त राज्य अमेरिका, ४ वटामा जर्मनी, ५ वटामा अष्ट्रेलिया, ३ वटामा नेदरल्याण्ड, ४ वटामा जापान, २ वटामा रूस, २ वटामा फ्रान्स, ३ वटामा नेदरल्याण्ड र २५ वटामा अन्य मुलुकहरूको लगानी रहेको थियो। विदेशी लगानी स्वीकृत भएका उद्योगहरूमा रु. ९ अर्ब १० करोड विदेशी लगानी हुने र यसबाट ७ हजार ८ सय ४८ जनाले रोजगारी पाएका थिए।

तालिका ८ (छ) : आर्थिक वर्ष २०६६/०६७ मा देशगतरूपमा विदेशी लगानी

क्र.सं.	देशहरू	उद्योग संख्या	क्र.सं.	देशहरू	उद्योग संख्या
१	भारत	२७	११	रसिया	२
२	चीन	५८	१२	न्यूजील्याण्ड	२
३	जापान	४	१३	अष्ट्रेलिया	५
४	संयुक्त राज्य अमेरिका	१०	१४	डेनमार्क	२
५	बेलायत	६	१५	मोरीसस	२
६	दक्षिण कोरिया	२०	१६	क्यानडा	२
७	बंगलादेश	२	१७	फ्रान्स	२
८	जर्मनी	४	१८	टर्की	२
९	सिंगापुर	२	१९	अन्य	१६
१०	नेदरल्याण्ड	३		जम्मा	१७१

स्रोत : उद्योग मन्त्रालय।

८.६६ यसैगरी, आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनामा कुल १२० वटा उद्योगहरूलाई विदेशी तथा संयुक्त लगानीमा उद्योग स्थापना गर्न स्वीकृति दिइएको छ। स्वीकृति प्रदान गरिएका उद्योगहरूमा औद्योगिक उत्पादनतर्फ २७, सेवा उद्योगतर्फ ४६, पर्यटन उद्योगतर्फ २८, कृषितर्फ १७, र उर्जातर्फ २ उद्योग रहेका छन्। यसरी स्वीकृति दिइएका उद्योगहरूमा रु. २ अर्ब ४४ करोड ६० लाख विदेशी लगानी हुने अनुमान गरिएको छ। स्वीकृति प्रदान गरिएका उद्योगहरूमा ४ हजार ६ सय ७८ जनाले रोजगारी प्राप्त गर्ने देखिएको छ।

तालिका ८ (ज) : विदेशी लगानीका लागि स्वीकृति दिइएका उद्योगहरू*

(रु. करोडमा)

उद्योगका प्रकार	संख्या	कुल परियोजना लागत	कुल स्थिर पूँजी	विदेशी लगानी	रोजगारी प्राप्त संख्या
औद्योगिक उत्पादन	२७	१८९.९	१४८.९	९१.८	१६७०
सेवा उद्योग	४६	३४.४	२७.८	२९.९	१०७९
पर्यटन उद्योग	२८	८३.१	७६.९	७०.०	५२१
निर्माण	—	—	—	—	—
कृषि	१७	२४.२	२२.६	२१.०	८२३०
खनिज	—	—	—	—	—
उर्जा	२	१०७.०	१०५.०	३१.९	५७८
जम्मा	१२०	४३८.६	३८१.२	२४४.६	४६७८

* आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिना, स्रोत: उद्योग मन्त्रालय।

८.६७ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनामा विदेशी तथा संयुक्त लगानीमा स्थापना गर्न स्वीकृति दिइएका उद्योगहरूमध्ये मुलुकगतरूपमा चीनको ४० उद्योगमा, भारतको १५ उद्योगमा, दक्षिण कोरियाको ११ उद्योगमा, संयुक्त राज्य अमेरिकाको ६ उद्योगमा, जर्मनीको ६ उद्योगमा, जापानको ५ उद्योगमा, बेलायत, नेदरल्याण्ड, अष्ट्रेलिया र सिंगापुरको २ - २ उद्योगमा लगानी हुने तथा अन्य मुलुकहरूको २२ उद्योगहरूमा लगानी हुने देखिएको छ।

तालिका ८ (झ) : आर्थिक वर्ष २०६७/६८ फाल्गुण मसान्तसम्ममा देशगतरूपमा विदेशी लगानी

क्र.सं.	देशहरू	उद्योग संख्या*	क्र.सं.	देशहरू	उद्योग संख्या*
१	भारत	१५	९	क्यानडा	—
२	चीन	४०	१०	फ्रान्स	७
३	जापान	५	११	रसिया	—
४	संयुक्त राज्य अमेरिका	६	१२	स्वीजरल्याण्ड	—
५	बेलायत	२	१३	अष्ट्रेलिया	२
६	दक्षिण कोरिया	११	१४	सिंगापुर	२
७	जर्मनी	६	१५	अन्य	२२
८	नेदरल्याण्ड	२		जम्मा	१२०

* प्रथम आठ महिना, स्रोत : उद्योग मन्त्रालय।

८.६८ समयसापेक्ष, व्यावहारिक, उदार एवम् खुला नीतिको अवलम्बनद्वारा विदेशी लगानीलाई आकर्षित गर्ने प्रयासस्वरूप आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनासम्ममा विदेशी लगानीमा जम्मा २ हजार १८ वटा उद्योग स्थापना गर्न स्वीकृति दिइएको छ । यी उद्योगहरूमा कुल रु. ६० अर्ब ४४ करोड विदेशी लगानी भएको देखिन्छ । यी उद्योगहरूमा करिब १ लाख ४९ हजार १ सय ९१ ले रोजगारी प्राप्त गर्ने देखिएको छ ।

तालिका ८ (अ) : आर्थिक वर्ष २०६६/०६७ को अन्त्यसम्म विदेशी लगानीका लागि स्वीकृति दिइएका उद्योगहरू

(रु. करोडमा)

उद्योगका प्रकार	संख्या	कुल परियोजना लागत	कुल स्थिर पुँजी	विदेशी लगानी	रोजगारी प्राप्त संख्या
औद्योगिक उत्पादन	६७३	४८३४.२२	३५२२.००	१९४५.९९	७५०९७
सेवा उद्योग	५६१	२४९३.२०	२०४३.५२	१२०५.४३	२८५४०
पर्यटन उद्योग	५१४	१९२०.८३	१८०५.४३	७२१.६०	२३२९२
निर्माण	४१	३४५.५३	२५६.३१	२६१.२८	२९२६
कृषि	३७	१२०.११	७०.२६	५२.६२	२१६०
खनिज	३१	५०४.९०	४१२.१०	२८३.६७	५१२८
उर्जा	४१	४०६४.१२	३८६४.३०	१३२९.१८	७३७०
जम्मा	१८९८	१४२८२.९१	११९७३.९२	५७९९.७७	१४४५१३

स्रोत : उद्योग मन्त्रालय ।

८.६९ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को अन्त्यसम्ममा १ हजार ८ सय ९८ वटा उद्योगहरूलाई विदेशी लगानीका लागि स्वीकृति दिइएको र यसरी स्वीकृति दिइएका उद्योगहरूमा रु. ५७ अर्ब ९९ करोड ७७ लाख विदेशी लगानी भई १ लाख ४४ हजार ५ सय १३ जनाले रोजगारी प्राप्त गरेको देखिन्छ ।

केही उद्योगहरूको उत्पादन क्षमताको उपयोग

८.७० केही छानिएका उद्योगहरूको उत्पादन क्षमताको उपयोग सम्बन्धमा विश्लेषण गर्दा आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा उत्पादन क्षमताको उपयोगमा केही वृद्धि भएको देखिन्छ । क्षमताको उपयोगमा वृद्धि हुने उद्योगहरूमा चुरोट, वियर, जुत्ता र सिमेन्ट देखिएका छन् । कुल क्षमताको चुरोट उद्योगले ९२.० प्रतिशत, वियर उद्योगले ८०.० प्रतिशत, जुत्ता उद्योगले ७२.० प्रतिशत र सिमेन्ट उद्योगले ५०.० प्रतिशत क्षमताको उपयोग गरेको देखिएको छ । चिनी, सलाई, र जुटका सामान गर्ने उद्योगहरूले आर्थिक वर्ष २०६५/६६ कै हाराहारीमा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा उत्पादन क्षमताको क्रमशः ३१.० प्रतिशत, ५८.० प्रतिशत र ६६.० प्रतिशत क्षमता उपयोग गरेको देखिन्छ ।

औद्योगिक क्षेत्रको वर्तमान स्थिति

८.७१ औद्योगिक प्रतिष्ठानहरूको स्थापना, सञ्चालन र प्रवर्द्धनको लागि आवश्यक पर्ने भौतिक पूर्वाधार एवम् अन्य सुविधाहरू प्रदान गरी औद्योगिक विकासमा टेवा पुऱ्याउने उद्देश्यले औद्योगिक क्षेत्रहरूको स्थापना गरिएको हो । वर्तमान समयसम्म आइपुग्दा बालाजु, हेटौँडा, पाटन, नेपालगंज, धरान, पोखरा, वुटवल, भक्तपुर, वीरेन्द्रनगर, धनकुटा र गजेन्द्र नारायण सिंह औद्योगिक क्षेत्रसमेत गरी कुल ११ वटा औद्योगिक क्षेत्रहरू रहेका छन् । विगत लामो समयदेखि औद्योगिक क्षेत्रको विस्तार गर्ने कार्य अगाडि बढ्न नसकिरेको सन्दर्भ र औद्योगिक क्षेत्र विस्तारका लागि विभिन्न स्थानहरूबाट माग भइरहेको सन्दर्भलाईसमेत दृष्टिगत गरी आर्थिक वर्ष २०६६/६७ देखि नवलपरासीको सुनवल र रूपन्देहीको वुटवलमा औद्योगिक क्षेत्र विस्तार गर्ने कार्यलाई अगाडि बढाइएको छ ।

८.७२ मुलुकभित्र रहेका कुल ११ वटा औद्योगिक क्षेत्रको ३ हजार ८ सय ३७ रोपनी जग्गा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनासम्म उद्योगहरूलाई भाडामा दिइएको छ । औद्योगिक क्षेत्रहरूभित्र हालसम्म औद्योगिक क्षेत्र विकास लिमिटेडले आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनासम्ममा रु. २९ करोड ९३ लाख लगानी गरेको छ भने निजी उद्योगहरूकातर्फबाट रु. १८ अर्ब ४८ करोड ९६ लाख लगानी भएको छ । समीक्षा अवधिमा औद्योगिक क्षेत्रहरूमा ४७५ वटा उद्योगहरू सञ्चालनमा रहेका छन् भने ५० वटा उद्योगहरू बन्द भएका छन् । यसैगरी, ८५ वटा उद्योगहरू निर्माणाधीन अवस्थामा रहेका छन् ।

नेपाल औद्योगिक विकास निगम

८.७३ मुलुकको आर्थिक समृद्धिको निम्ति उद्योग, व्यापार, सेवा व्यवसायसँग सम्बन्धित कार्यको लागि गुणस्तरीय र भरपर्दो बैकिङ्ग तथा वित्तीय मध्यस्थता सेवा तथा वित्तीय कारोबारसमेत गर्ने उद्देश्यले स्थापित नेपाल औद्योगिक विकास निगमलाई व्यवसायिक संस्थाको रूपमा विकास गर्न एक कार्ययोजना तयार गरिएको छ । सोअनुरूप हाल निगमबाट बैकिङ्ग सेवा सुरु गरिएको छ । क्षेत्रीय कार्यालय विराटनगर र पोखराबाट बैकिङ्ग कारोबार सञ्चालित छन् भने क्षेत्रीय कार्यालय नेपालगन्ज र धनगढीबाट आगामी आर्थिक वर्षदेखि सञ्चालन गर्ने लक्ष्य लिइएको छ । निगमले आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा रु १२ करोड ४७ लाख ऋण प्रवाह गरेको थियो भने आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को पौष मसान्तसम्ममा रु १४ करोड ७१ लाख ऋण प्रवाह गरेको छ । ऋण असुलीतर्फ निगमले आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा रु २६ करोड ४० लाख ऋण असुली गरेको थियो भने आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को पौष मसान्तसम्ममा रु. ४ करोड ३४ लाख ऋण असुली गरेको छ । यसैगरी, व्याज असुलीतर्फ निगमले आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा रु. १५ करोड ४३ लाख असुली गरेको थियो भने आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को पौष मसान्तसम्ममा रु ७ करोड ४८ लाख व्याज असुली गरेको देखिन्छ ।

घरेलु तथा साना उद्योग

- ८.७४ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा १३ हजार २० वटा घरेलु तथा साना उद्योगहरू दर्ता भएका थिए भने आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को फागुन मसान्तसम्म ८ हजार १ सय ८४ वटा घरेलु तथा साना उद्योगहरू दर्ता भएका छन्। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा दर्ता भएका कुल १३ हजार २० वटा उद्योगहरूमा कुल रु. १५ अर्ब ३२ करोड ८८ लाख पुँजी लगानी भएको देखिन्छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ सम्म दर्ता भएका घरेलु तथा साना उद्योगहरूमध्ये प्राइभेट फर्म २ लाख २ हजार ९ सय ७७, साभेदारी फर्म १२ हजार ५ सय ७० र प्रा. लि. १३ हजार २० वटा दर्ता भएका छन्।
- ८.७५ उद्यमी विकास कार्यक्रम (उद्यमी तयारी तथा रोजगारी श्रृजना कार्यक्रम) अन्तर्गत ३ सय ५ जना उद्यमी तयार भएका छन् भने यस अन्तर्गत स्वरोजगार सृजना गर्ने प्रयोजनका लागि मेशिन औजार खरिद वापत लक्षित समूहलाई मागअनुसार उपयुक्त प्रविधि हस्तान्तरण गर्ने कार्य भइरहेको छ। २७ वटा जिल्लामा सञ्चालित घरेलु तथा साना उद्योग विकास कार्यक्रम अन्तर्गत चालू आर्थिक वर्षको प्रथम आठ महिनाको अवधिसम्म १ देखि ६ महिनाको ३ हजार २ सय ५३ जनालाई सीप विकास तालिम, २ हजार ७० जनालाई छोटो अवधिको सीप विकास तालिम, १ हजार ९ सय ७७ जनालाई विशेष सीप विकास तालिम, २ हजार १ सय १४ जना द्वन्द्व पीडित, दलित, जनजाति, अपाङ्ग र पिछडिएका महिलालाई लक्षित सीप विकास तालिम, १ हजार ४१ जनालाई विस्तृत सीप विकास तालिम र २ हजार १ जनालाई उद्यमशीलता विकास तालिम प्रदान गरिएको छ।
- ८.७६ त्यसैगरी, चालू आर्थिक वर्षको प्रथम आठ महिनामा २७ जिल्लामा औद्योगिक एवम् बौद्धिक सम्पत्ति सचेतना अभिवृद्धि कार्यक्रम, दिगो औद्योगिक विकासमा वातावरणीय सचेतना एवम् उत्पादकत्व अभिवृद्धि कार्यक्रम, उपभोक्ता हकहित संरक्षण एवम् सचेतना अभिवृद्धि कार्यक्रम र लैङ्गिक विकास एवम् सवलीकरण कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको छ। १५ जिल्लामा औद्योगिक सूचना केन्द्र स्थापना गरिएको छ, १२ जिल्लामा तुलनात्मक लाभ तथा प्रतिस्पर्धात्मक क्षमताका वस्तुको पहिचान एवम् अध्ययन कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ र १० जिल्लामा वस्तु विकास कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ।
- ८.७७ औद्योगिक व्यवसाय विकास प्रतिष्ठान: उद्योग व्यवसायको विकास कार्यमा संलग्न संघ संस्थाहरूको जनशक्ति विकासमा सहयोग पुर्याउने प्रशिक्षक प्रशिक्षण, गुणस्तर व्यवस्थापन, सम्भाव्यता अध्ययन र परामर्श सेवा प्रदान गर्ने उद्देश्यले स्थापित औद्योगिक व्यवसाय विकास प्रतिष्ठानबाट चालू आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनासम्ममा व्यवसाय विकास केन्द्र स्थापना गर्ने कार्य भइरहेको तथा उद्यमशीलता विकास तालिममार्फत् २ सय ३ जनालाई तालिम प्रदान भएको, व्यवसाय व्यवस्थापन कार्यक्रम अन्तर्गत विभिन्न प्रकारको व्यवसाय गरिरहेका व्यवसायीहरूलाई व्यवसाय व्यवस्थापन, दोहोरो लेखाप्रणाली, बजारीकरण जस्ता विभिन्न प्रकारका ११ वटा तालिम कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको तथा महिला, दलित र जनजातिका लागि व्यवसायसम्बन्धी ४ वटा तालिम सञ्चालन भएका छन्।

खानी तथा भूगर्भ

- ८.७८ खनिज अन्वेषण तथा खनिज कार्यलाई सुनियोजित तवरले सञ्चालन गरी नेपाल सरकारको सन्तुलित क्षेत्रीय विकासको अवधारणाअनुरूप प्रत्येक विकास क्षेत्रमा सिमेन्ट उद्योग खोल्न विभागीय स्तरबाट भएको अध्ययन र अन्वेषण कार्यको फलस्वरूप उदयपुर, धनकुटा, मकवानपुर, ललितपुर, धादिङ्ग, स्याङ्गजा, अर्घाखाँची, सुर्खेत, दाङ्ग, सल्यान, बैतडी, पाल्पा गरी देशको विभिन्न क्षेत्रमा लगभग ३३ करोड टन प्रमाणित, ११ करोड टन अर्धप्रमाणित तथा ६३ करोड टन सम्भाव्य गरी लगभग १ अर्ब ७ करोड टन चुनदुङ्गा पत्ता लागिसकेको छ। त्यस्तै, काठमाडौँ उपत्यकामा ३१ करोड ६० लाख घन मिटर प्राकृतिक ग्याँस भण्डार, दोलखामा १८ करोड टन म्याग्नेसाईट खानी भण्डार, ललितपुर (फूलचोकी) र रामेछाप (ठोसे) मा १/१ करोड टन फलाम खानी भण्डार, मकवानपुर (कालीटार) र डडेलधुरा (वावनगाँउ) मा ४० लाख टन तामा खानी भण्डार, दाङ्ग, रोल्पा, पाल्पा र अर्घाखाँची मा ५० लाख टन कोइला खनिज भण्डार र रोल्पा, बैतडी, दार्चुला, वझाङ्गमा सुन, तामा र शिसा जस्ता डिपोजिटहरू पत्ता लागेका छन्। यस बाहेक अन्य स्थानहरूमा पोलिष्ट स्टोन, अर्धकिमती पत्थर, डोलोमाइट, मार्बल, फोस्फोराइट, खरी जस्ता आर्थिकरूपमा लाभप्रद रहेका भण्डारहरू पत्ता लागेका छन्।
- ८.७९ खनिज अन्वेषण कार्यको फलस्वरूप नरपानी चुनदुंगा (अर्घाखाँची), चुलादुंगार घ्याम्पाथुम्का चुनदुंगा (उदयपुर), निगाले चुनदुंगा (धनकुटा), कजेरी चुनदुंगा (सल्यान), चौकुने चुनदुंगा (सुर्खेत), हरेटाररखोल्मे चुनदुंगा (उदयपुर), गन्दारी चुनदुंगा (दाङ्ग), चुनदुंगा (बैतडी) र ठोसे फलाम खानी (रामेछाप) खानीभण्डारमा आधारित उद्योग स्थापनार्थ निजी लगानीकर्ताहरूसँग सम्झौता सम्पन्न भएको छ। यसैगरी, काठमाडौँमा प्राकृतिक ग्याँस, मकवानपुर (कालीटार) मा तामा खानी र रोल्पाको २ वटा सुन खानीमा आधारित उद्योग प्रवर्धन कार्यको लागि निजी लगानीकर्ताबाट प्राप्त प्रस्तावहरूको मुल्याङ्कन कार्य भइरहेको छ, भने रोल्पाको सुन खानी, ललितपुर (फूलचोकी) को फलाम खानी र डडेलधुरा (वावनगाँउ) को तामा खानी भण्डारमा आधारित उद्योग प्रवर्धन गर्न निजी लगानीकर्ताबाट प्रस्ताव आह्वान गर्ने प्रक्रियामा रहेको छ। यस अतिरिक्त नवलपरासी (फलाम), पाल्पा र सल्यान जिल्लामा चुनदुङ्गा अन्वेषणको कार्यक्रम सञ्चालनमा रहेको छ।
- ८.८० चुनदुङ्गा, खरी, मार्बल, जेम्स स्टोन (काईनाईट, टुर्मालिन, क्वार्ज क्रिष्टल), कोइला र क्वार्जाईटमा आधारित साना र मझौला स्तरका खनिज भण्डारहरूको अन्वेषणदेखि उत्पादनसम्मको कार्यमा निजी लगानीकर्ताहरूलाई आकर्षित गर्ने नीतिअनुरूप उक्त खनिजहरूका साथै हाल धातु खनिजतर्फ फलाम, तामा र प्लेसर सुनको अन्वेषण कार्यमा निजी लगानीकर्ता आकर्षित भई हालसम्म करिब ७४ वटा उत्खनन् र ४ सय ९७ वटा खोजतलास कार्यको प्रमाण पत्र प्रदान गरिएको छ।
- ८.८१ भू-वैज्ञानिक सर्भेक्षण तथा अनुसन्धान कार्य अन्तर्गत खानी तथा भूगर्भ विभागले देशको विशेषतः चुरे पहाड र महाभारत श्रृंखलाको सम्पूर्ण भाग र उच्च हिमाली क्षेत्रको केही भागहरूको प्रथम चरणको भौगर्भिक सर्भेक्षण कार्य पुरागरी दोश्रो चरणको नक्साङ्कन सुरु गरेकोमा हालसम्म १:१,०००,००० स्केलको सम्पूर्ण नेपालको भौगर्भिक नक्सा, १:१ माईल

स्केलको सम्पूर्ण नेपालको भौगर्भिक नक्साहरू, १:२५०,००० स्केलको सम्पूर्ण नेपालको (उच्च हिमाली र कर्णाली क्षेत्रको केही भाग बाहेक) भौगर्भिक नक्सा, १:५०,००० स्केलको मध्यमाञ्चलदेखि सुदूर पश्चिमाञ्चलसम्मको १९५०० वर्ग कि.मि. क्षेत्रको भौगर्भिक नक्सा, १:५०,००० स्केलको मध्यमाञ्चलदेखि सुदूर पश्चिमाञ्चलसम्मको ६५०० वर्ग कि.मि. क्षेत्रको ल्याण्ड स्लाईड तथा जियो हेजार्ड नक्सा तयार भएको छ। यसैगरी, व्यवस्थित शहरी विकास र फोहर मैला व्यवस्थापनका लागि काठमाडौँ उपत्यका, पोखरा, वुटवल, भैरहवा, हेटौँडा, धरान, विराटनगर, सुर्खेत, नेपालगंज र जनकपुरको भू-इन्जिनियरिङ तथा भू-वातावरणीय अन्वेषण कार्य सर्भेक्षण कार्य सम्पन्न भएको छ।

८.८२ हिमाली श्रृंखलाको भूकम्पीय अध्ययन गर्न साईस्मिक स्टेसन स्थापना गरी भूकम्पको निरन्तर निगरानी तथा रेकर्ड गरी डाटाहरू संकलन गर्ने र उक्त डाटाहरूको विश्लेषण गरी सोको आधारमा भविष्यमा आउन सक्ने भूकम्पहरूको पुनरावृत्ति, समय र हिमालयको वनोटबारे ज्ञान हासिल गर्ने काम भइरहेको छ।

८.८३ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनासम्ममा गन्दारी चुनढुंगा (दाङ्ग) मा उद्योग प्रवर्द्धनको लागि निजी लगानीकर्तासँग सम्झौता सम्पन्न भएको, रोल्पाको दुईवटा सुन भण्डारमा आधारित उद्योग प्रवर्द्धन कार्यको लागि निजी लगानीकर्ताबाट प्रस्ताव प्राप्त भएको, जनकपुर नगरपालिका क्षेत्रको भू ईन्जिनियरिङ तथा भू-वातावरणीय अन्वेषण कार्य सम्पन्न भएको, ४ सय ९७ वटा खानीको खोज तलासको प्रमाणपत्र प्रदान तथा नवीकरण भएको, ७४ वटा खानी उत्खननको प्रमाणपत्र प्रदान तथा नवीकरण भएको छ।

गुणस्तर तथा नापतौल

८.८४ औद्योगिक उत्पादन र उत्पादकत्वमा गुणात्मक एवम् परिमाणात्मक सुधार ल्याई सर्वसाधारण जनताको हितको लागि कुनै पदार्थको गुणस्तर निर्धारण गर्ने र त्यस्ता पदार्थहरूमा गुणस्तर प्रमाण चिन्ह प्रयोग गर्ने व्यवस्था गर्न तथा गुणस्तरसम्बन्धी क्रियाकलापहरूमा वैज्ञानिक, औद्योगिक र कानुनी नापतौलको भूमिकालाई सुदृढीकरण तथा प्रभावकारी गराउने अभिप्रायले आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा नेपाल गुणस्तर तथा नापतौल विभागको केमिकल तथा मेट्रोलोजी ल्याबलाई Accreditation गर्नेसम्बन्धी कार्यहरू भइरहेको छ। यस अवधिमा देशभित्र रहेका ७ वटा प्रयोगशालाहरूको प्रमाणीकरण गरिएको र सिमेन्टको गुणस्तरमा देखिएको समस्यालाई समाधान गर्न अनिवार्य गुणस्तरमा व्यापकता दिइएको छ।

८.८५ एक्रिडिटेसन ऐन (Accreditation Act) तथा नेपाल गुणस्तरसम्बन्धी कानूनलाई संशोधन गर्न हाल नीतिगत छलफल भइरहेको छ। गुणस्तर पूर्वाधार (Quality Infrastructure) सम्बन्धी आयोजनाहरू कार्यान्वयनका क्रममा रहेका छन् भने निर्यात व्यापार प्रवर्द्धनलाई टेवा पुऱ्याउनको लागि नेपाल हस्तकला महासंघसँग सार्वजनिक निजी साझेदारी (Public-Private Partnership) को अवधारणामा त्रिपक्षीय संलग्नतामा चाँदीका गरगहनाको शुद्धता परीक्षण गर्ने प्रयोगशाला स्थापनासम्बन्धी समझदारीपत्रमा हस्ताक्षर भएको छ। NABL India सँग Lab Accreditation सम्बन्धमा नेपाल गुणस्तर तथा नापतौल

विभागलाई राष्ट्रिय सम्पर्क बिन्दु (National Focal Point) बनाउनेसम्बन्धी आवश्यक गृहकार्य भइरहेको तथा पश्मिनाको गुणस्तर परीक्षण गर्ने कार्यमा नेपाल पश्मिना संघसँग समझदारी गर्न आवश्यक गृहकार्य भइरहेको छ ।

- ८.८६ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा राष्ट्रिय गुणस्तर निर्धारण कार्य ७ वटा, गुणस्तर प्रमाण चिन्ह प्रदान गर्ने कार्य १२ वटा, नमूना विश्लेषण कार्य १ हजार ५ सय ३४ वटा, औद्योगिक नापतौल मापाङ्कन सेवा ३ सय ६३ वटा सम्पन्न भएका छन् । यसैगरी, सो अवधिमा १७ पटक खेप प्रमाणीकरण (Lot Certification), ९ पटक गुणस्तरसम्बन्धी अन्तर्क्रिया/ तालिमसमेत सञ्चालन भएका र ८३ वटा उद्योगको निरीक्षण अनुगमन गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ ।

वाणिज्य

बहुपक्षीय व्यापारतर्फ

- ८.८७ नेपाल विश्व व्यापार संगठनमा आवद्ध भएको ७ वर्ष पूरा भएको छ । वार्ताका प्रक्रिया पूरा गरी सदस्यता प्राप्त गर्ने अतिक्रम विकसित मुलुकमध्ये नेपाल पहिलो सदस्य राष्ट्र रहेको परिप्रेक्ष्यमा नेपालले सदस्यता प्राप्त गर्ने क्रममा गरेका प्रतिवद्धताबमोजिम केही नयाँ ऐन, नियम तर्जुमा भई कार्यान्वयनमा आइसकेका छन् भने केही ऐन नियम विश्व व्यापार संगठन-मैत्री बनाउने क्रममा परिमार्जन एवम् संशोधन भएका छन् । केही ऐनहरू विधेयकको रूपमा संसदमा पेश गर्ने प्रक्रियामा रहेका र केहीको प्रारम्भिक मस्यौदा तयार गर्ने कार्य सम्पन्न भई आवश्यक छलफलको क्रममा रहेका छन् । खासगरी एन्टिडम्पिङ र काउन्टरभेलिङसम्बन्धी कानून तर्जुमाका लागि विभिन्न सरोकारवाला निकायहरूसित छलफल तथा परामर्श गरी उक्त ऐनको अन्तिम मस्यौदा तयार गर्ने कार्य पूरा भएको छ ।
- ८.८८ विश्व व्यापारको क्षेत्रमा नेपालको पहिचान वृद्धि गर्ने कार्यका लागि प्रतिस्पर्धात्मक क्षमतामासमेत समयसापेक्ष सुधार गर्ने सन्दर्भमा राष्ट्रिय क्षमता अभिवृद्धिका कार्यक्रमलाई अगाडि बढाउन उपलब्ध स्वदेशी तथा विदेशी स्रोत र साधनको अधिकतम उपयोग गर्न व्यापारका क्षेत्रमा प्राप्त हुने प्राविधिक सहयोगमा समन्वय गरी प्रभावकारिता अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्य परिपूर्तिको लागि अन्तरमन्त्रालय उच्चस्तरीय निर्देशन समिति गठन गर्ने कार्य सम्पन्न भइसकेको छ ।
- ८.८९ अल्पविकसित मुलुकहरूको व्यापार क्षमता अभिवृद्धि गर्न विश्व व्यापार संगठनको Enhanced Integrated Framework (EIF) अन्तर्गत प्राप्त हुने सहयोग नेपालमा समन्वयात्मक ढङ्गले परिचालन गर्ने सन्दर्भमा नेपाल सरकारका मुख्य सचिवको संयोजकत्वमा विभिन्न क्षेत्रगत मन्त्रालयका सचिवहरू र निजी क्षेत्रसमेत रहेको EIF निर्देशन समिति गठन भई क्रियाशील रहँदै आएको छ । समितिको निर्देशनअनुसार सहयोग प्राप्त गर्ने क्रममा तयार गर्नुपर्ने प्रस्तावहरू संकलन गर्न आवश्यक गृह कार्यको थालनी भइसकेको छ । यसै सन्दर्भमा, नेपाल एशिया प्यासिफिक क्षेत्रका अल्पविकसित राष्ट्रहरूकातर्फबाट EIF को बोर्ड सदस्यमा निर्वाचित भई उक्त पदको जिम्मेवारी कुशलतासाथ निर्वाह गर्दै आइरहेको छ ।

- ८.९० Enhanced Integrated Framework (EIF) अन्तर्गत व्यापार क्षेत्रको संस्थागत क्षमता विकासको लागि EIF बोर्डले सन् २०१० अप्रिलदेखि नेपालको Tier 1 Proposal स्वीकृत गरी Nepal Enhanced Capacities for Trade & Development (NECTRADE) परियोजना कार्यान्वयनमा ल्याएको छ। यस अन्तर्गत वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालयमा राष्ट्रिय EIF कार्यान्वयन एकाइ (National Implementation Unit-NIU) स्थापना गरी कार्यान्वयन व्यवस्था मिलाइएको छ। NIU बाट हुने कार्यमा आवश्यक सहयोग पुऱ्याउन अर्थ, कानून तथा न्याय, उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति र कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयहरूमा उच्चस्तरीय प्राविधिक समितिहरू गठन गरी क्रियाशील गराउने कार्य अधि बढाइएको छ। यसै सन्दर्भमा नेपालमा EIF-Asia and Pacific Regional Conference समेत सम्पन्न भएको छ।
- ८.९१ व्यापारका लागि प्राप्त हुने सहयोग (Aid for Trade) तथा EIF कार्यक्रमलाई प्रभावकारी तरिकाले परिचालन गर्न नेपालमा कार्यरत विकास साझेदारहरूबीच समन्वय गर्ने उद्देश्यले जर्मन सहयोग संस्था GTZ लाई EIF Donor Facilitator (DF) को रूपमा चयन गरिएको छ भने GTZ बाट नेपाललाई विश्व व्यापार संगठनको सदस्यता लिँदा गरिएका प्रतिवद्धता कार्यान्वयनमा सहयोग पुऱ्याउन एउटा छुट्टै परियोजना सञ्चालन गर्ने सम्बन्धमा नेपाल सरकार तथा GTZ बीच डिसेम्बर ३१, २०१० मा एक सम्झौता सम्पन्न भएको छ।

मञ्जुषा ८ (ग) : नेपाल व्यापार एकीकृत रणनीति-२०१०

(Nepal Trade Integration Strategy-NTIS, 2010)

नेपाल व्यापार एकीकृत रणनीति-२०१० (NTIS-2010) लाई 'नेपाल व्यापार प्रतिस्पर्धी क्षमता अध्ययन, २००४' (Nepal Trade and Competitiveness Study-2004) को परिमार्जित दस्तावेजका रूपमा लिन सकिन्छ। नेपालको खस्कँदो निर्यात व्यापारको सन्दर्भमा सार्वजनिक भएको नेपाल व्यापार एकीकृत रणनीति-२०१०, नेपालको व्यापार विकास र खासगरी निर्यात प्रवर्द्धनका लागि महत्वपूर्ण हुने विश्वास गरिएको छ। प्रस्तुत रणनीतिक प्रतिवेदनले नेपालको व्यापार प्रतिस्पर्धी क्षमता विकासको लागि उपयोगी प्राथमिकता क्रम निर्धारण गर्नुको साथै यसको विकासको लागि अर्थतन्त्रमा व्यापारका विभिन्न सहयोगी क्षेत्रहरूसँगको अन्तर-सम्बन्धसमेतलाई पहिचान गरेको छ। यसका साथै प्रस्तुत अध्ययनले नेपालको व्यापारलाई विश्व अर्थतन्त्रसँग आवद्ध गर्दै बहुपक्षीय व्यापार प्रणालीबाट कसरी फाइदा लिन सकिन्छ भन्नेबारेमा व्यावहारिक र सान्दर्भिक सुझाव समेटेको छ। यस रणनीतिक प्रतिवेदनले नेपालको तुलनात्मक लाभ भएका १९ वटा वस्तु तथा सेवाजन्य क्षेत्रहरूलाई प्राथमिकतामा राख्दै ती वस्तु तथा सेवाहरूको विकास र निर्यातबाट उल्लेख्य लाभ हासिल गर्नसक्ने सम्भावना औल्याएको छ। पहिचान गरिएका १९ वटा मुख्य निर्यातयोग्य वस्तु तथा सेवाहरूमध्ये अलैंची, अदुवा, मह, मुसुरोको दाल, चिया, चाउचाउ र औषधि एवम् सारयुक्त तेल गरी ७ वटा वस्तु कृषि-खाद्य क्षेत्रसँग सम्बन्धित छन्। हाते कागज, चाँदीका गहना, फलाम तथा स्टिल, पश्मिना र ऊनजन्य उत्पादनहरू गरी ५ वटा वस्तुहरू काफ्ट तथा औद्योगिक क्षेत्र सम्बद्ध रहेका छन्। बाँकी ७ वटा क्षेत्र सेवा व्यापारसँग सम्बद्ध छन्। सेवा व्यापार अन्तर्गत पहिचान गरिएका क्षेत्रमा पर्यटन, श्रम, सूचना तथा प्रविधि, स्वास्थ्य सेवा, शिक्षा, इन्जिनियरिङ्ग र जलविद्युत रहेका छन्। प्रतिवेदनले यी वस्तु तथा सेवालाई निर्यात प्राथमिकताको सूचीमा राखी निर्यात बढाउन छुट्टाछुट्टै कार्ययोजना (Action Matrix) समेत सुझाएको छ। यस अतिरिक्त पहिचान

गरिएको उल्लिखित प्रत्येक वस्तु तथा सेवाहरूको लागि सम्भावित १० वटा मुख्य बजारहरूसमेत उक्त प्रतिवेदनले पहिचान गरेको छ। नेपालले विश्व व्यापार प्रणालीबाट लाभ लिनबाट सामना गर्नुपरिरहेका अवरोधहरूलाईसमेत सम्बोधन गर्दै समाधानका उपाय पनि यस रणनीतिले सुझाएको छ। रणनीतिले नेपालको निर्यातलाई प्रतिस्पर्धी बनाउन खासगरी ४ वटा मुख्य चुनौतीलाई सम्बोधन गर्न जरुरी भएको कुरा उल्लेख गरेको छ। ती हुन्- बजार पहुँचको सुनिश्चितता, व्यापार-मैत्री वातावरणको सिर्जनाका निम्ति आन्तरिक घरेलु सहयोगी संस्थाको निर्माण, निर्यातकर्ताको आपूर्ति क्षमताको सुदृढीकरण र व्यापार क्षमताको विकासका लागि प्राप्त हुने अन्तर्राष्ट्रिय सहायताको उचित परिचालन।

आगामी तीन देखि पाँच वर्षको अवधिलाई लक्षित गरी तर्जुमा गरिएको यस रणनीतिलाई सफलतापूर्वक कार्यान्वयनमा उतार्न सकेमा यसबाट नेपालको निर्यात व्यापारका क्षेत्रमा दूरगामी सकारात्मक उपलब्धि हासिल भई अर्थतन्त्रमा व्यापार क्षेत्रको योगदानलाई गहकिलो बनाउन मद्दत पुग्ने अपेक्षा लिन सकिन्छ। यसबाट मुलुकले लिएको निर्यातमुखी आर्थिक वृद्धिको लक्ष्य हासिल गर्न र समावेशी आर्थिक विकास गरी गरिवी निवारणमा सघाउ पुऱ्याउन ठोस सहयोग पुग्ने विश्वास लिइएको छ।

यद्यपि, यसको कार्यान्वयनको लागि उचित संयन्त्र, पर्याप्त साधनस्रोत र अन्तरनिकायबीच सुदृढ समन्वय आवश्यक पर्दछ। खासगरी रणनीतिको सफल कार्यान्वयनका लागि आर्थिक स्रोत जुटाउने कुरा चुनौतीपूर्ण छ। यसको लागि नेपाल सरकार एकलैको योगदान पर्याप्त हुँदैन। यसको निम्ति निजी क्षेत्र र विकास सहयोगी संस्था तथा निकायको सहयोग पनि उत्तिकै अपेक्षित छ। यसका लागि विश्व व्यापार संगठनले अति कम विकसित सदस्य राष्ट्रको व्यापार क्षमता अभिवृद्धिका लागि तयार गरेको संरचना Enhanced Integrated Framework (EIF), Aid for Trade (AfT) अन्तर्गत रही Trade-Related Technical Assistance (TRTA) को बढीभन्दा बढी परिचालन गर्न जोड दिनु आवश्यक छ।

८.९२ नेपालको व्यापार क्षेत्रका विविध पक्षहरू समेट्ने गरी Nepal Trade Integration Strategy (NTIS), 2010 अध्ययन सम्पन्न भई हाल कार्यान्वयनको चरणमा रहेको छ। रणनीतिले निर्यातको सम्भाव्य वस्तु तथा सेवाको रूपमा पहिचान गरेका वस्तुको विकास, मूल्य अभिवृद्धि र निकासी सहजीकरणका लागि विभिन्न कार्यक्रमहरू सञ्चालनमा ल्याइएका छन्। उक्त व्यापार रणनीतिको कार्यान्वयनका लागि विभिन्न वैदेशिक सहयोग परिचालन गरिनुका साथै नेपाल सरकारलेसमेत चालू आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा रु. ३ करोड बजेट विनियोजन गरेको छ। उक्त रकमबाट नेपाली चिया र कफीको अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा सामूहिक व्यापार चिन्ह (Collective Trade Mark) दर्ता गर्ने, सुन, चाँदी लगायतका निर्यातमुखी हस्तकलाका सामानहरूको गुणस्तर सुधार गर्ने, अलैंचीको उत्पादन तथा प्रशोधन प्रक्रियामा सुधार गर्ने, त्रिभुवन अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलस्थित शीतगृह सञ्चालनमा ल्याउन आवश्यक उपकरणहरूको व्यवस्था गर्ने, गलैँचा तथा पशिमनाको गुणस्तर सुधार गर्न प्रयोगशाला स्थापना गर्ने लगायतका व्यापार प्रवर्द्धन हुने कार्यहरूको थालनी गरिएको छ।

८.९३ नेपालको व्यापार क्षेत्रलाई राष्ट्रिय विकास नीति तथा क्षेत्रगत नीतिहरूमा मूलप्रवाहीकरण गरी यस क्षेत्रलाई अगाडि बढाउने तथा NTIS-2010 को प्रभावकारी तरिकाले कार्यान्वयन गर्न उच्चस्तरीय अन्तर्क्रिया कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ। उक्त

अन्तर्क्रिया कार्यक्रममार्फत् सम्बन्धित पक्षहरूलाई रणनीतिको मुख्य मुख्य व्यवस्था तथा सो रणनीतिको कार्यान्वयनमा उनीहरूको अपेक्षित भूमिका सम्बन्धमा जानकारी गराइएको थियो। युरोपेली युनियन तथा UNESCAP को संयुक्त सहयोगमा EC-Nepal WTO Technical Assistance Programme सञ्चालनमा रहेको छ। यस कार्यक्रम अन्तर्गत WTO Reference Centre सुदृढीकरण, विश्वविद्यालयहरूमा विश्व व्यापार संगठन र अन्तर्राष्ट्रिय व्यापारको पाठ्यक्रम तयार गरी लागू गर्ने जस्ता कार्य अगाडि बढाइएका छन्। यसै सन्दर्भमा विश्व व्यापार संगठनका प्रावधानहरूका बारेमा जनस्तरमा जानकारी गराउने उद्देश्यले दुईवटा क्षेत्रीय स्तरका गोष्ठी, अन्तर्क्रिया कार्यक्रम तथा विभिन्न सान्दर्भिक पुस्तक तथा बुकलेटहरू प्रकाशन गरी सर्वसाधारण तथा सरोकारवालाहरूलाई यस सन्दर्भमा प्रचार प्रसार गर्ने कार्यहरू सम्पन्न भएका छन्।

- ८.९४ नेपालले विश्व व्यापार संगठनको सदस्यको रूपमा गर्नुपर्ने व्यापार नीति समीक्षा (Trade Policy Review-TPR) को कार्य सुरु भएको छ। नेपालले यो कार्य आगामी सन् २०१२ को जनवरीसम्ममा सम्पन्न गर्ने कार्यक्रम रहेको छ। विश्व व्यापार संगठन र यसबाट नेपालले प्राप्त गर्नसक्ने फाइदा तथा सामना गरिरहेको चुनौतीसम्बन्धमा जनसाधारण तथा सम्बन्धित उद्योगी व्यवसायीहरूलाई जानकारी गराउने उद्देश्यले समय-समयमा जनचेतनामूलक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्दै आइएको छ।

द्विपक्षीय तथा क्षेत्रीय व्यापारतर्फ

- ८.९५ अर्थतन्त्रमा सेवा व्यापारको बढ्दो भूमिकालाई दृष्टिगत गरी दक्षिण एशियाली स्वतन्त्र व्यापार क्षेत्र (SAFTA) सम्झौता अन्तर्गत वस्तु व्यापारको साथै सेवा व्यापारलाई समावेश गर्ने सम्बन्धमा सेवा व्यापारसम्बन्धी "SAARC Agreement on Trade in Services" सम्झौताको हस्ताक्षर सम्पन्न भइसकेको छ। सार्क राष्ट्रबीच वस्तु व्यापारलाई उदारीकरण गर्दै व्यापारलाई सरल, सहज र अर्थपूर्ण तुल्याउन साफ्टा अन्तर्गत समावेश गरिएका संवेदनशील सूचीका वस्तुहरूबाट २० प्रतिशत वस्तुहरू हटाउने कार्य प्रक्रिया अघि बढेको छ। त्यस्तै, वाणिज्य नीति, २०६५ लाई प्रभावकारीरूपमा कार्यान्वयनमा उतार्ने सन्दर्भमा एक कार्ययोजना तयार गर्ने कार्य पूरा भएको छ।
- ८.९६ नेपाल र संयुक्तराज्य अमेरिकाबीच व्यापार तथा लगानी सम्बन्ध विस्तार गरी नेपालको निर्यात व्यापार अभिवृद्धिमा योगदान पुऱ्याउन तथा नेपाली निर्यातजन्य वस्तुको अमेरिकी बजारमा पहुँच सहज र सरल तुल्याउन Trade and Investment Framework Agreement (TIFA) मा हस्ताक्षर गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ। अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा पश्चिमाको सामूहिक व्यापार चिह्न दर्तागर्न आर्थिक सहायता उपलब्ध गराइएको छ। यस क्रममा हालसम्म ३७ वटा राष्ट्रमा पश्चिमाको सामूहिक चिह्न दर्ता गर्ने कार्य सम्पन्न भइसकेको छ। निश्चित मापदण्ड पूरा गरी विदेशमा निर्यात गर्ने पश्चिमा उद्योगहरूलाई उनीहरूको उत्पादनमा "च्यांग्रा पश्चिमाको सामूहिक व्यापार चिह्न (Collective Trade Mark)" वितरण गर्ने कार्य सुरु भएको छ।

८.९७ काठमाडौँमा २०६७ मंसिर २९ गतेदेखि पौष ४ सम्म दशौँ सार्क व्यापार मेला आयोजना गरिएको थियो । उक्त मेलामा नेपाल, बंगलादेश, भूटान, भारत, पाकिस्तान र श्रीलङ्का गरी ६ देशका दर्जनौँ उद्यमी व्यवसायीले सहभागिता जनाई आ-आफ्नो देशका उत्पादनको प्रचार प्रसार र बिक्री वितरण कार्य सफलतापूर्वक सम्पन्न भएको थियो । विदेशमा आयोजना हुने व्यापार मेलामा नेपाली वस्तुको प्रचार प्रसार तथा बजार पहुँच वृद्धि गर्ने उद्देश्यले जर्मनीको ह्यानोभरमा आयोजना भएको गलैँचासम्बन्धी डोमोटेक्स-२०११ व्यापार मेला, भारतको नयाँ दिल्लीमा आयोजित India International Trade Fair तथा जर्मनीको Nuremberg मा आयोजना भएको Bio Fach, 2011 मेलामा सम्बन्धित क्षेत्रका निजी उद्यमी व्यवसायीलाई आ-आफ्नो उत्पादनसहित सहभागी गराइएको थियो ।

पर्यटन

८.९८ नेपाल भ्रमणमा आएका पर्यटकहरूको संख्या, तिनको वृद्धिदर तथा बसाई अवधिको विश्लेषण गर्दा २०६५ पौषदेखि २०६६ पौषसम्मको तुलनामा २०६६ पौषदेखि २०६७ पौषसम्मको अवधिमा नेपाल आउने पर्यटकहरूको संख्या १८.२१ प्रतिशतले वृद्धि भई ५ लाख ९ हजार ९ सय ५६ बाट ६ लाख २ हजार ८ सय ६७ पुगेको अनुमान छ । २०६५ पौषदेखि २०६६ पौषसम्मको अवधिमा प्रति पर्यटक सरदर बसाई अवधि ११.३२ दिन रहेकोमा २०६६ पौषदेखि २०६७ पौषसम्मको अवधिमा सरदर बसाई अवधि १२.६७ दिन पुगेको अनुमान गरिएको छ । २०६६ पौषदेखि २०६७ पौषसम्मको अवधिमा नेपाल आउने कुल पर्यटकमध्ये १०.४६ प्रतिशत मनोरञ्जन, ११.६५ प्रतिशत पदयात्रा र पर्वतारोहण, १६.८१ प्रतिशत तिर्थयात्री, ३.५५ प्रतिशत व्यापार, ४.३७ प्रतिशत औपचारिक, १.६० प्रतिशत सभा/सेमिनार, ०.१२ प्रतिशत राफ्टिङ्ग, ४१.८८ प्रतिशत अन्य र ९.५६ प्रतिशत (नखुलेको) पर्यटकहरूले नेपाल भ्रमण गरेको अनुमान छ । यस अवधिमा कुल पर्यटक आगमनमध्ये देशगतरूपमा सबैभन्दा बढी पर्यटक आउने मुलुकहरूमा भारतबाट १९.३० प्रतिशत, श्रीलंकाबाट ७.६० प्रतिशत (लुम्बिनीको एक दिने भ्रमणमा आउने पर्यटकसहित), संयुक्त राज्य अमेरिकाबाट ६.२ प्रतिशत, संयुक्त अधिराज्यबाट ५.९० प्रतिशत, फ्रान्सबाट ४.१ प्रतिशत, जर्मनीबाट ३.९ प्रतिशत, जापानबाट ३.९ प्रतिशत र स्वीटजरल्याण्डबाट ९.३ प्रतिशत रहेको अनुमान गरिएको छ । गत आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा भारतबाट १८.४ प्रतिशत, श्रीलंकाबाट ७.१ प्रतिशत (लुम्बिनीको एक दिने भ्रमणमा आउने पर्यटकसहित), संयुक्त राज्य अमेरिकाबाट ६.३ प्रतिशत संयुक्त अधिराज्यबाट ६.९ प्रतिशत, फ्रान्सबाट ४.३ प्रतिशत, जर्मनीबाट ३.८ प्रतिशत, जापानबाट ४.४ प्रतिशत र स्वीटजरल्याण्डबाट १.० प्रतिशत रहेको थियो ।

८.९९ मुलुक भरि कै होटल र होटल शैयालाई हेर्दा २०६५ पौषदेखि २०६६ पौषसम्मको अवधिमा तारे स्तरको होटल संख्या ९७ रहेकोमा २०६६ पौषदेखि २०६७ पौषसम्मको अवधिमा सो संख्या १ सय ३ पुगेको छ । तारे होटल बाहेकको पर्यटकस्तरीय होटल, लज तथा रिसोर्टको संख्या ६ सय ८६ पुगेको छ । तारे स्तरका होटलको शैयाको संख्या अघिल्लो आर्थिक वर्षको संख्यामा २ सय ४४ वटा थप भई ९ हजार १ सय २५ शैया पुगेको छ भने तारे होटल बाहेक पर्यटकस्तरीय होटल, लज तथा रिसोर्टको शैया संख्या १ हजार ९३ वटा थप भई २० हजार २ सय १७ पुगेको छ ।

- ८.१०० पर्यटन क्षेत्रको विकासको लागि आवश्यक जनशक्ति उत्पादन गरी स्वरोजगारको माध्यमबाट ग्रामीण गरिबी न्यूनीकरणमा योगदान पुऱ्याउन सरकारी क्षेत्रमा नेपाल पर्यटन तथा होटल व्यवस्थापन प्रतिष्ठान संलग्न रही आएको छ। प्रतिष्ठानले ग्रामीण क्षेत्रमा पर्यटन व्यवसाय प्रवर्द्धन गर्ने उद्देश्यले तालिमहरू सञ्चालन गर्नुका साथै शहरी क्षेत्रका साना ठूला सबै पर्यटनमूलक उद्योग व्यवसायीहरूको लाई आवश्यक दक्ष जनशक्ति उत्पादन गर्न आर्थिक वर्ष २०६०/६१ देखि तीन वर्षे व्याचलर इन ट्राभल एण्ड टुरिजम म्यानेजमेन्ट र व्याचलर इन होटल म्यानेजमेन्ट कोर्स तथा विभिन्न किसिमका होटल व्यवस्थापनसम्बन्धी तालिमहरू, पथ प्रदर्शक, टूर ट्राभल एजेन्सी एवम् टिकेटिङ्ग, कुक, नाइके, जलयात्रा प्रदर्शक, हस्पिटालिटी, होमस्टे म्यानेजमेन्ट जस्ता विभिन्न विषयमा घुमि तालिम पनि दिइरहेको छ। पर्यटन वर्ष २०११ लाई लक्षित गरी प्रतिष्ठानले स्थानीयस्तरमा होमस्टे तथा स्थानीय गाइड तालिमलाई प्राथमिकता दिई सञ्चालन गर्नुकासाथै आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा १ हजार ५ सय ७५ जनालाई विभिन्न विषयको तालिम प्रदान गरेकोमा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा २ हजार सात जना र आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनामा १ हजार ४ सय ६६ जनालाई विभिन्न प्रकारको तालिम दिएको छ। हालसम्म प्रतिष्ठानबाट उत्पादित जनशक्ति संख्या २९ हजार नाघेको छ।
- ८.१०१ नेपाल आउने पर्वतारोहण दल र पर्वतारोहीहरूको संख्या हेर्दा २०६६ पौषदेखि २०६७ पौषसम्ममा पर्वतारोहण दलको संख्या ३३ ले बढी २ सय ६९ पुगेको छ। त्यसैगरी, सोही अवधिमा पर्वतारोहीहरूको संख्या ४ सय २३ ले बढ्न गई १ हजार ९ सय ४२ पुगेको छ।
- ८.१०२ पर्यटन प्रवर्द्धन तथा बजारीकरणको लागि नेपाल पर्यटन बोर्ड तथा निजी क्षेत्रसहित भारत, चीन, संयुक्त राज्य अमेरीका, संयुक्त अधिराज्य, जर्मनी, जापान, नेदरल्याण्ड्स, स्पेन, इटली, थाइल्याण्ड, बङ्गलादेश, सिङ्गापुरमा आयोजना भएका पर्यटन मेलाहरूमा सहभागी भई पर्यटन प्रवर्द्धन गरिएको थियो। त्यसैगरी, चीन तथा भारतमा निजी क्षेत्रसहित पर्यटन सेल्स मिसनको आयोजना, अन्तर्राष्ट्रिय सम्मेलन, जस्तै UFTAA Congress Kathmandu तथा PATA Responsible Tourism Conference and Adventure Mart नेपालमा आयोजना गरिनुका साथै देशभरिका विभिन्न उत्सव/महोत्सवहरूमा प्रवर्द्धनात्मक कार्य गरिएको थियो।

मञ्जुषा ८ (घ) : पर्यटन क्षेत्रका मुख्य गतिविधिहरू

नेपाल पर्यटन वर्ष २०११ : पर्यटन क्षेत्रको गुमेको विश्वसनीयतालाई पुनर्स्थापित गर्ने, अन्तर्राष्ट्रिय पर्यटन बजारमा प्रचार प्रसार गर्ने, नयाँ पर्यटन गन्तव्य स्थलहरूको प्रवर्द्धन तथा यी कार्यहरूको लागि पर्यटन क्षेत्रको क्षमता अभिवृद्धि गरी पर्यटक आगमन संख्या १० लाख पुऱ्याउन "पर्यटनका लागि सँगसँगै" भन्ने नाराका साथ घोषणा गरिएको नेपाल पर्यटन वर्ष, २०११ को सम्माननीय राष्ट्रपतिज्यूबाट औपचारिक शुभारम्भ भएको छ। यस अभियानलाई सफल बनाउन UNWTO का महासचिवसहित एशियाली पर्यटन मन्त्री तथा सचिवहरू बीच पर्यटन क्षेत्रमा पारस्परिक सहकार्य गर्न Conclave कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ। त्यसैगरी, काठमाडौँ उपत्यका बाहेक ७२ जिल्लाहरूमा प्रमुख जिल्ला अधिकारीको अध्यक्षतामा जिल्ला

पर्यटन समन्वय समिति गठन गरिएको छ। नेपाल पर्यटन वर्ष २०११ को सद्भावना राजदूतको रूपमा विश्वका सबैभन्दा होचा व्यक्ति खगेन्द्र थापामगर, नेपाल सुन्दरी सदीक्षा श्रेष्ठ, इन्डियन आइडल प्रसान्त तामाङ तथा सगरमाथा आरोहण गर्ने विदेशीहरूलाईसमेत नियुक्त गरिएको छ। देशभित्र र बाहिर भएका विभिन्न महोत्सव र पर्यटन मेलाहरूमा सहभागिता जनाउनुको साथै अन्तर्राष्ट्रिय प्रचारप्रसारको लागि बीबीसी, सीएनएन लगायतका अन्तर्राष्ट्रिय सञ्चारमाध्यमहरूसँग सम्झौता गर्ने प्रक्रियामा रहेको छ।

दोश्रो अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल : बारा जिल्लाको निजगढ डुमरवानामा प्रस्तावित दोश्रो अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल निर्माणको लागि कोरियन कम्पनी Land Mark Worldwide ले विस्तृत सम्भाव्यता अध्ययन प्रतिवेदन पेश गरेको छ। प्रतिवेदनअनुसार प्रस्तावित विमानस्थल दुई चरणमा निर्माण गरिने र सन् २०१५ सम्ममा प्रथम चरणको निर्माण कार्य सम्पन्न गरी सञ्चालनमा आउन सक्नेछ। कुल लागत ६५ करोड अमेरिकी डलर हुने दुवै चरणको निर्माण कार्य सम्पन्न भएपछि प्रति वर्ष कुल ६ करोड यात्रुको आवतजावत तथा ६ लाख टन कार्गो क्षमता रहने छ। तीन हजार हेक्टरमा निर्माण हुने विमानस्थल क्षेत्रमा पहिलो चरणको काम सकिएपछि दुई तले भवनमा चारवटा टर्मिनल, ६ वटा बोर्डिंग गेट, ३४ वटा चेक-इन काउन्टर, ३५ वटा अध्यागमन काउन्टर, ८ वटा भन्सार काउन्टर तथा ६ वटा व्यागोज दावी स्थल प्रस्ताव गरिएको छ। विमानस्थलसँगै आवास क्षेत्र, व्यावसायिक क्षेत्र, सुख्खा बन्दरगाह, औद्योगिक क्षेत्र, पर्यटन तथा मनोरञ्जन क्षेत्रसहितको विमानस्थल नगर (Airport City) को प्रस्तावसमेत गरिएको छ। प्रस्तावित विमानस्थल निर्माण तथा सञ्चालनबाट मात्र नेपालमा थप पर्यटक आगामनलाई धान्न सकिने भएकोले निर्माण कार्यलाई छिटो प्रारम्भ गरी गति दिनु अत्यावश्यक भएको छ।

दक्षिण एशिया पर्यटन पूर्वाधार विकास आयोजना : एशियाली विकास बैंकको आर्थिक सहयोग (ऋण तथा अनुदान) मा भैरहवाको गौतमबुद्ध विमानस्थलको स्तरोन्नति गरी क्षेत्रीयस्तरको विमानस्थलको रूपमा विकास गर्ने र लुम्बिनी क्षेत्रको सम्पदा संरक्षण र व्यवस्थापन तथा सामुदायिक विकास कार्यक्रम सञ्चालन गर्न एशियाली विकास बैंक र नेपाल सरकार, नागरिक उड्डयन प्राधिकरण तथा लुम्बिनी विकास कोष बीच सम्झौता सम्पन्न भएको छ। सन् २०१० देखि २०१५ सम्मको अवधि रहेको आयोजनाको कुल लागत ४ करोड ६० लाख ५० हजार अमेरिकी डलर रहेको छ। हाल अन्तर-मन्त्रालय समन्वय गर्न राष्ट्रिय स्टेरिड समिति गठन गरी कार्यान्वयन प्रारम्भ गरिएको छ।

होमस्टे कार्यक्रम कार्यान्वयन : पर्यटन क्षेत्रबाट प्राप्त आय ग्रामीण क्षेत्रसम्म पुऱ्याउने, पर्यटकलाई थप वास तथा आतिथ्यता उपलब्ध गराउने, स्वरोजगार वृद्धि गर्ने उद्देश्यअनुरूप होमस्टे स्थापना तथा सञ्चालनलाई व्यवस्थित गर्न होमस्टे सञ्चालन कार्यविधि, २०६७ लागु गरिएको छ। होमस्टेसम्बन्धी अनुभवहरूको आदानप्रदान तथा व्यवसायिक सञ्जाल निर्माण गर्न होमस्टेसम्बन्धी राष्ट्रिय कार्यशाला सम्पन्न भएको छ भने मुलुकभर एक सय भन्दा बढी होमस्टेहरू दर्ता भई सञ्चालनमा आएका छन्।

निजामती कर्मचारी सगरमाथा आरोहण कार्यक्रम: नेपाल पर्यटन वर्ष २०११ को उपलक्ष्यमा पर्यटन प्रवर्द्धन गर्ने, निजामती सेवाका कर्मचारीहरूको मनोबल बढाउने, हिमाली क्षेत्रको जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी अध्ययन गर्ने उद्देश्यका साथ निजामती सेवाको इतिहासमै पहिलो पटक यसै वसन्त ऋतुमा १५ जना निजामती कर्मचारीहरूको टोली सगरमाथा आरोहणका लागि प्रस्थान गरेकोमा ९ जनाले सफलतापूर्वक आरोहण गरी ऐतिहासिक रेकर्ड कायम भएको छ।

स्रोत: पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय

तालिका ८(ट) : पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालयको लक्ष्य एवम् उपलब्धिहरू

क्र.सं.	विवरण	२०६६ पौषसम्मको स्थिति	२०६७ पौषसम्मको लक्ष्य	२०६७ पौषसम्मको प्रगति*
१	पर्यटन आवागमन	५,०९,९५६		६,०२,८६७
२	पर्यटन बसाइ अर्वाधि (दिनमा)	११.३२	११.५	१२.६७
३	पर्यटनबाट प्राप्त आय (रु. करोड)	२७९६		२४९८.८८
४	प्रति पर्यटक आय (रु.)	५४८२८		४१४४९.६१
५	प्रति पर्यटक प्रति दिन खर्च (रु.)	२८३५.५९		३२७१.४०
६	प्रति अमेरिकी डलर औसत विनिमय दर (रु.)	७६.८८		७०
७	प्रति पर्यटक प्रति दिन खर्च (अमेरिकी डलर बराबर)	६३		४६.७३
८	विदेशी मुद्रा आर्जन (अमेरिकी डलर दश लाख बराबर)	२१५.२९		३५७.०१
९	कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (रु. करोड)	११,८२,६८.००		१३,४६८१.६
१०	कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा योगदान (प्रतिशत)	२.४		-
११	प्रत्यक्ष रोजगार (हजारमा)	९०		११०
१२	नियमित उडानमा नेपाल आउने अन्तर्राष्ट्रिय विमान सेवा (संख्यामा)	२२		२७

* प्रारम्भिक अनुमान

स्रोत: पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय ।

८.१०३ आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा पर्यटन क्षेत्रबाट आर्जित विदेशी मुद्रा नगण्यरूपमा बढ्न गई रु. २८ अर्ब १३ करोड ९० लाख पुगेको छ । आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम छ महिनासम्ममा रु. १३ अर्ब ५१ करोड बराबरको विदेशी मुद्रा आर्जन भएको छ । आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम छ महिनामा आर्जित विदेशी मुद्राको अंश कुल वस्तु निर्यातबाट प्राप्त विदेशी मुद्राको ३९.३ प्रतिशत, कुल वस्तु निर्यात एवम् सेवाबाट प्राप्त विदेशी मुद्राको २२.५ प्रतिशत र आर्जित कुल विदेशी मुद्राको ७.५ प्रतिशत रहेको छ ।

हवाई

८.१०४ नेपाल र टर्की बीच २४ सेप्टेम्बर २०१० मा हवाई सेवा सम्झौता सम्पन्न भई हालसम्म नेपालले द्विपक्षीय हवाई सेवा सम्झौता गरेका मुलुकहरूको संख्या ३६ पुगेको छ । टर्कीसँग भएको सम्झौताअनुसार नेपाल र इस्तानबुल बीच मल्टिपल डेजिनेशन अन्तर्गत साप्ताहिक २ हजार ८ सय तथा वार्षिक ७२ हजार ८ सय सीट संख्या प्रयोग गरिने प्रावधान छ । भारतसँग गत वर्ष भएको सहमति पत्रमा व्यवस्था भएअनुसार साविकको प्रति हप्ता ६ हजार सीटलाई बढोत्तरी गरी प्रति हप्ता ३० हजार सम्म सीट उपलब्ध गर्न सकिने र भारतको विभिन्न शहरहरूमा सीट क्षमतामा बन्देज नराखी खुला व्यवस्था गरिएको र कागो उडानलाई पूरै खुला गरिएको लगायतका उल्लेखनीय प्रावधान सहितको समझदारीपत्र (MOU) हस्ताक्षर भएको र नागरिक उड्डयन क्षेत्रका लागि

यसलाई कोशेढुंगाका रूपमा लिइएको छ। यसै वर्षदेखि ४ वटा थप अन्तर्राष्ट्रिय वायुसेवाहरूले काठमाडौँमा उडान सेवा सञ्चालन गरेका छन्। यसरी काठमाडौँबाट अन्तर्राष्ट्रिय रुट सेक्टरमा उडान गर्ने वायुसेवाहरूको संख्या २७ पुगेको छ भने अन्तर्राष्ट्रिय वायुसेवाहरूको हवाई सीट क्षमता प्रति हप्ता ४२ हजार ३ सय ६८ पुगेको छ। यो सीट संख्या गत वर्षको प्रति हप्ता ३६ हजार ६ सय ६० भन्दा १२.८४ प्रतिशतले बढी छ।

- ८.१०५ विगत एक वर्षको अवधिमा थप ५ वटा वायुसेवा कम्पनीहरूलाई वायुसेवा सञ्चालन अनुमति तथा प्रमाणपत्र (AOC) प्रदान गरिएको छ। दुर्गम क्षेत्रमा हवाई सेवाको पहुँच बढाउन सहज होस् भन्ने अभिप्रायले Single Engine वायुयान तथा हेलिकोप्टरबाट यात्रु तथा कार्गो चार्टर सेवा सञ्चालन गर्न दिने नीतिअनुरूप हेलिकोप्टर तथा फिक्स्ड वींग सिंगल इन्जिन वायुयानहरूबाट देशका विभिन्न दुर्गम पहाडी भेगहरूमा यात्रु तथा कार्गो चार्टर सेवा सञ्चालन भइरहेको छ।
- ८.१०६ प्राधिकरणको एयरक्राफ्ट रजिष्ट्रीमा ८६ वटा वायुयान रजिष्टर्ड रहेकोमा ६९ वायुयान चालू अवस्थामा रहेका छन्। एभिएशन स्पोर्ट्स तर्फ ८ वटा कम्पनीहरूले वायुसेवा सञ्चालन अनुमति तथा प्रमाणपत्र (AOC) प्राप्त गरेकोमा हाल ५ वटा सञ्चालनमा छन्। पर्यटन प्रवर्द्धनमा हवाई खेल तथा मनोरन्जनात्मक क्रियाकलाप आकर्षण होस् भन्ने हेतुले Aviation Sports प्रायः पोखरामा सञ्चालन हुँदै आएकोमा यस वर्षदेखि त्यस्ता उडानहरूलाई पोखराका साथै काठमाडौँ, बन्दिपुर तथा अन्य पर्यटकीय स्थलहरूमा समेत सञ्चालन गरी नयाँ पर्यटक स्थलहरूको विकासमा जोड दिइएको छ।
- ८.१०७ हाल नेपालमा एउटा अन्तर्राष्ट्रिय, पाँचवटा निर्माणाधीन आन्तरिकसमेत गरी विमानस्थलहरूको संख्या ५३ पुगेको छ। तीमध्ये ३४ वटा विमानस्थलहरू नियमित उडान सञ्चालनमा छन् भने तीमध्ये १४ वटा विमानस्थल बाह्र महिना उडान सञ्चालन योग्य रहेका छन्।
- ८.१०८ त्रिभुवन अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलको धावनमार्ग तथा ट्याक्सी वे ओभर ले कार्य उल्लेखनीय प्रगतिमा रहेको छ। अन्तर्राष्ट्रिय पार्किङको सांगुरोपन न्यून गर्न थप एउटा पार्किङ वे निर्माण भई अब अन्तर्राष्ट्रिय विसान क्षेत्रमा ९ वटा जेट विमानका लागि विसान सुविधा उपलब्ध भएको छ। अन्तर्राष्ट्रिय उडानमा रहेका यात्रु वर्गहरूको सुविधा वृद्धि गर्न थप व्यागेज टूलीको व्यवस्था गरिएको छ। अन्तिम सुरक्षा जाँच पश्चातको Sterile Zone थप विस्तार गरी ३ सय ५० क्षमताको हल र Arrival Walkway निर्माण कार्य पूरा भएको छ। आन्तरिक एप्रोनमा भएको Congestion कम गर्न ठूला साना गरी १३ वटा अट्ने छुट्टै हेलिकोप्टर पार्किङको निर्माण कार्य पूरा भई सञ्चालनमा ल्याइएको छ।
- ८.१०९ सिमिकोट विमानस्थलको स्तरोन्नतिका लागि आवश्यक जग्गा अधिग्रहण गर्ने कार्य सम्पन्न भई धावनमार्ग कालोपत्रे गर्नेतर्फको कार्य जारी छ। टुम्लिङ्गटार विमानस्थलमा धावनमार्ग टेक्सवे तथा एप्रोन कालोपत्रे गर्ने तर्फ कार्य अगाडि बढेको छ। खोटाङ्ग जिल्ला स्थित नयाँ निर्माण गरिएको मनमायाराई खानीडाँडा विमानस्थल धावनमार्ग

निर्माण कार्य पूरा भई नियमित सेवा सञ्चालनमा आएको छ। नेपालगञ्ज विमानस्थलमा Simple Approach तथा Airfield Lighting जडान कार्य सम्पन्न भएको छ। मनाङ्ग विमानस्थल विस्तारका लागि प्राप्त जग्गामा Security Chainlink Fence निर्माण कार्य सम्पन्न भएको छ र धावनमार्ग, टेक्सीवे तथा एप्रोन कालोपत्रे गर्नेतर्फ कार्य प्रारम्भ भएको छ। सुर्खेत विमानस्थलमा Fixed तथा Rotor wing Aircraft का लागि Apron विस्तार कार्य जारी छ। धनगढी विमानस्थलमा नयाँ टर्मिनल भवन, कन्ट्रोल टावर र अफिस भवन निर्माण कार्यका लागि ठेक्का सम्भौता भई कार्य प्रारम्भ भएको छ। भोजपुर, फाप्लु, लामिडाँडा, डोल्पा, रुकुम (सल्ले), रुकुम (चौरजहारी), बझाङ्ग, जुम्ला बाजुरा, साँफेबगर जस्ता द्वन्द्वबाट क्षतिग्रस्त विभिन्न विमानस्थलहरूमा टर्मिनल/टावर भवन, प्रहरी आवास गृह, कर्मचारी आवास गृह पुनः निर्माणको अन्तिम चरणमा छन्। यसमा लामिडाँडा, भोजपुर, बझाङ्ग, बाजुराको पुनः निर्माण कार्य सम्पन्न भएका छन्। ताप्लेजुङ्ग विमानस्थलको धावनमार्ग विस्तार तथा सुधार कार्य चालू भइरहेको छ। खानीडाँडा (खोटाङ्ग), थामखर्क (खोटाङ्ग) तथा काँगेलडाँडा विमानस्थलमा टर्मिनल तथा टावर भवन निर्माण कार्य चालू भइरहेको छ। रारा (मुगु) विमानस्थलमा धावनमार्गको Orientation तथा Gradient सुधार र Parking Apron निर्माण कार्य चालू रहेको छ। विराटनगर विमानस्थलमा Runway Capacity बढाउनका लागि Partial Parallel Taxiway निर्माण कार्य अन्तिम चरणमा छ।

५. सार्वजनिक संस्थान तथा निजीकरण

समग्र समीक्षा

- ९.१ सार्वजनिक सेवालाई प्रभावकारी बनाई सर्वसाधारणलाई सुपथ मूल्यमा सरल र सहज ढङ्गबाट वस्तु तथा सेवा उपलब्ध गराउने उद्देश्यले सार्वजनिक संस्थानहरू स्थापना गरिएका हुन्। सार्वजनिक संस्थानहरूको उद्देश्य राज्यको आर्थिक वृद्धि उकास्ने, सार्वजनिक बचत परिचालन गर्ने, रोजगारी प्रदान गर्ने, निजी क्षेत्रको एकाधिकार नियन्त्रण गर्ने, समाजमा रहेको वितरणको विभेद हटाउने, राष्ट्रिय स्रोत र सम्पदाको उपयोग र संरक्षण गर्ने रहेको छ। यस भागमा नेपाल सरकारको पूर्ण वा अधिकांश स्वामित्वमा सञ्चालित ३६ वटा सार्वजनिक संस्थानहरूको आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को भौतिक एवम् वित्तीय प्रगतिहरूको आधारमा कार्य सम्पादन समीक्षा गरिएको छ।
- ९.२ संस्थानहरूको खुद स्थिर सम्पत्ति : आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा ३६ वटा संस्थानहरूको खुद स्थिर सम्पत्ति रु. १ खर्ब ३३ अर्ब ७४ करोड रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा ४.२ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १ खर्ब ३९ अर्ब ३६ करोड ४८ लाख पुगेको छ। समीक्षा वर्ष खुदस्थिर सम्पत्ति बढाउने समूहमा व्यापारिक, सेवा, वित्तीय क्षेत्रका सार्वजनिक संस्थानहरू रहेका छन्। औद्योगिक, सामाजिक र जीवनोपयोगी समूहका संस्थानहरूको खुद स्थिर सम्पत्ति बढ्न सकेको छैन।
- ९.३ सेयरधनी कोष: आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा ३६ वटा सार्वजनिक संस्थानहरूको कुल सेयरधनी कोष रु. ७९ अर्ब ९१ करोड ८१ लाख रहेको छ। यो रकम अधिल्लो वर्षको भन्दा ३०.८ प्रतिशतले बढी हो। मुख्यरूपमा वित्तीय क्षेत्रका संस्थानहरूको सेयरधनी कोष अधिल्लो वर्ष रु. ८० करोड ४६ लाखले ऋणात्मक रहेकोमा समीक्षा वर्ष रु. ३ अर्ब ५० करोड ३५ लाखले धनात्मक हुनु र जनोपयोगी क्षेत्रको सेयरधनी कोष रु. १३ अर्ब २१ करोड ५२ लाखले वृद्धि भएको कारणले समग्रमा सेयरधनी कोषमा सुधार देखिएको हो। महालेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट प्राप्त तथ्याङ्कअनुसार आर्थिक वर्ष २०६६/६७ सम्म ३६ वटा सार्वजनिक संस्थानहरूमा सरकारको सेयर लगानी रु. ८२ अर्ब ७५ करोड ७२ लाख रहेको छ भने कुल ऋण लगानी रु ८४ अर्ब ९१ करोड ६३ लाख रहेको छ। अधिल्लो वर्ष यी संस्थानहरूमा सेयर लगानी रु. ८६ अर्ब १३ करोड र ऋण लगानी रु. ७४ अर्ब ६० करोड रहेको थियो। यसबाट सरकारको सेयर लगानी ३.९ प्रतिशतले घटेको र ऋण लगानी १३.८ प्रतिशतले बढेको देखिन्छ।
- ९.४ सञ्चालन आय: सरकारी स्वामित्वमा सञ्चालित ३६ वटा सार्वजनिक संस्थानहरूको कुल सञ्चालन आय अधिल्लो वर्षको तुलनामा समीक्षा २१.६३ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १ खर्ब ३० अर्ब ९८ करोड ३२ लाख पुगेको छ। समीक्षा वर्षमा सबभन्दा बढी सञ्चालन आय वृद्धि सेवा क्षेत्रका संस्थानहरूमा भएको छ। अधिल्लो वर्षको

तुलनामा यो क्षेत्रको सञ्चालन आय ७०.२ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। त्यस्तै, सबभन्दा न्यून सञ्चालन आय औद्योगिक क्षेत्रको रहेको छ। अघिल्लो वर्षको तुलनामा यस क्षेत्रको वृद्धि ४.२ प्रतिशत रहेको छ।

- ९.५ **नाफा नोक्सान:** आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा २२ वटा सार्वजनिक संस्थानहरू खुद नाफामा छन् भने १४ वटा संस्थानहरू खुद घाटामा सञ्चालित छन्। यी ३६ वटा सार्वजनिक संस्थानहरूको खुद नाफा नोक्सान विवेचना गर्दा आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा रू.१० अर्ब ५५ करोड ३ लाख खुद नाफा रहेकोमा २०६६/६७ मा रू.८३ लाखले वृद्धि भई रू. १० अर्ब ५५ करोड ८६ लाख पुगेको छ।
- ९.६ **सरकारी लगानी र प्राप्त लाभांश:** आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा ४ वटा संस्थानहरूबाट सरकारलाई रू. ३ अर्ब ४७ करोड लाभांश प्राप्त भएकोमा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा रू.४ अर्ब ८० करोड ४९ लाख लाभांश प्राप्त भएको छ। यो सरकारी लगानीको ५.८ प्रतिशत हुन आउँछ। अघिल्लो वर्षको तुलनामा लाभांशको रकममा वृद्धि भएता पनि अघिल्लो वर्ष ४ वटा संस्थानबाट लाभांश प्राप्त भएको थियो भने समीक्षा वर्ष औद्योगिक क्षेत्र व्यवस्थापन लि. र नेपाल दूर सञ्चार कम्पनी गरी जम्मा २ वटा संस्थानहरूले मात्र लाभांश दिन सकेको देखिन्छ।
- ९.७ **राजस्व र कुल गार्हस्थ उत्पादनसँग सार्वजनिक संस्थानको योगदानको तुलना:** सरकारले आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा संकलन गरेको कुल राजस्वमा सार्वजनिक संस्थानहरूबाट प्राप्त लाभांशको अंश २.७ प्रतिशत रहेको छ। यस क्षेत्रमा सरकारले गरेको लगानीको अनुपातमा सरकारलाई प्राप्त प्रतिफल ५.८ प्रतिशत मात्र भएकाले लाभांश प्रचलित ब्याजदर भन्दा न्यून देखिन्छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को कुल गार्हस्थ उत्पादनमा सार्वजनिक संस्थानहरूको कुल सञ्चालन आयको अनुपात ११.२ प्रतिशत रहेको छ। सार्वजनिक संस्थानहरूमध्ये सबैभन्दा बढी व्यापारिक क्षेत्रको सञ्चालन आय कुल गार्हस्थ उत्पादनको ५.२ प्रतिशत छ भने सबैभन्दा न्यून अर्थात् ०.१ प्रतिशत रहेको छ। सरकारले सार्वजनिक संस्थानहरूमा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा सरकारले प्रवाह गरेको ऋण समीक्षा वर्षको कुल सरकारी खर्चको ४.० प्रतिशत रहेको छ भने पुँजीगत खर्चको ११.९ प्रतिशत रहेको छ।
- ९.८ **जनशक्ति व्यवस्थापन, सुबिधा र प्रवृत्ति:** सार्वजनिक संस्थानमा कार्यरत जनशक्तिको योगदान सञ्चालन नाफाका आधारमा विश्लेषण गर्दा व्यापारिक क्षेत्रका कर्मचारीहरूको योगदान बढी देखिएको छ भने सबैभन्दा कम योगदान औद्योगिक क्षेत्रका कर्मचारीहरूको रहेको छ। सार्वजनिक संस्थानको व्यवस्थापनले कार्य सञ्चालनस्तरमा नियुक्त गरेको कर्मचारीहरूको संख्या अघिल्लो वर्ष ३३ हजार ६ सय ३ रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा सो संख्या ३३ हजार ५ सय २६ मा झरेको देखिन्छ। यी संस्थानहरूका कर्मचारीहरूको मासिक सरदर खर्च आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा रू.२७ हजार १ सय १० रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६६/०६७ मा रू.७ हजार १६ ले वढेर रू. ३४ हजार १ सय २६ पुगेको छ।

क्षेत्रगत विश्लेषण

औद्योगिक क्षेत्र

नाफा नोक्सानको स्थिति

९.९ यस क्षेत्रमा सञ्चालित ७ वटा संस्थानहरूको कुल सञ्चालन आय अघिल्लो वर्षको तुलनामा समीक्षा वर्षमा ४.२ प्रतिशतले वृद्धि भई जम्मा रु.४ अर्ब ७२ करोड ५७ लाख पुगेको छ। नेपाल औषधि लि. र जडिबुटी उत्पादन तथा प्रशोधन कम्पनी लि. को अघिल्लो वर्षको तुलनामा सञ्चालन आय क्रमशः ५५.३ प्रतिशत र २४.८ प्रतिशतले घटेको देखिन्छ। यसको विपरित उदयपुर सिमेन्ट उद्योग तथा दुग्ध विकास संस्थानले भने अघिल्लो वर्षको तुलनामा सञ्चालन आय क्रमशः २२.२ प्रतिशत र १९.८ प्रतिशतले बढाएका छन्। कुल सञ्चालन आयमा वृद्धि भएतापनि समग्ररूपमा औद्योगिक क्षेत्रका संस्थानहरूले रु ४६ करोड ७४ लाख नोक्सान व्यहोर्नु परेको देखिन्छ। यस क्षेत्रका संस्थानहरूमध्ये हेटौडा सिमेन्ट उद्योग लि.ले सबभन्दा बढी रु. ११ करोड ७० लाख मुनाफा आर्जन गरेको छ भने जनकपुर चुरोट कारखानाले सबभन्दा बढी रु. ५० करोड ९ लाख नोक्सान गरेको छ। दुग्ध विकास संस्थानले अघिल्लो वर्ष नोक्सान गरेको भए पनि समीक्षा वर्ष मुनाफा आर्जन गरेको देखिन्छ।

ऋण, सम्पत्ति तथा सेयरधनी कोष

९.१० यस क्षेत्रका संस्थानहरूको खुद स्थिर सम्पत्ति रु.४ अर्ब ४४ करोड ४० लाख मूल्य बराबरको छ। यस्तो सम्पत्ति अघिल्लो वर्षको तुलनामा रु.२१ करोड २७ लाखले घटेको छ। औद्योगिक संस्थानहरूको कुल ऋण अघिल्लो वर्ष रु.३ अर्ब ६८ करोड ९४ लाख रहेकोमा समीक्षा वर्षको अन्त्यमा यस क्षेत्रका संस्थानहरूले तिर्नुपर्ने ऋण रु.६७ करोड १० लाखले बढेर रु.४ अर्ब ३६ करोड ६ लाख पुगेको देखिन्छ। यस क्षेत्रका संस्थानहरूको सेयरधनी कोष रु. १ अर्ब ८२ करोड ७२ लाखले ऋणात्मक रहेको देखिन्छ। अघिल्लो वर्षको तुलनामा सेयर धनी कोष रु. ४० करोड ९४ लाखले थप ऋणात्मक हुनुले समग्र औद्योगिक क्षेत्रको प्रगति ह्रासोन्मुख देखिएको छ।

व्यापारिक क्षेत्र

नाफा नोक्सानको स्थिति

९.११ यस क्षेत्रमा सञ्चालित ६ वटा संस्थानहरूले आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा रु.६० अर्ब ९३ करोड ५८ लाखको सञ्चालन आय गरी अघिल्लो वर्षको भन्दा २०.३ प्रतिशतले वृद्धि गरेपनि यस क्षेत्रले रु.५५ करोड ६९ लाख नोक्सान व्यहोरेको छ। मूलतः नेपाल आयल निगमको र कृषि सामग्री कम्पनीको सञ्चालन आय बढ्न गएको कारणले कुल सञ्चालन आयमा वृद्धि देखिएको हो। नेशनल ट्रेडिङ लिमिटेडको सञ्चालन आय ३२.४ प्रतिशतले घट्नु गई अघिल्लो वर्षको तुलनामा दोब्बर नोक्सानीमा गएको देखिन्छ। अघिल्लो वर्ष कृषि सामग्री खरीदमा सरकारी अनुदान तथा ऋण लिई सञ्चालन आय बढाएकोले कृषि सामग्री कम्पनीको सञ्चालन आय दश गुनाले बढेको छ। कृषि सामग्री

कम्पनीले अघिल्लो वर्ष रू.११ करोड ३० लाख नोक्सानी गरेकोमा समीक्षा वर्षमा रू.११ करोड ३५ लाख मुनाफा आर्जन गरेको छ। नेपाल आयल निगम उच्च नोक्सानीमा रहेको कारणले यो क्षेत्र समग्रमा नोक्सान अवस्थामा रहन गएको हो।

ऋण, सम्पत्ति तथा सेयरधनी कोष

९.१२ अघिल्लो वर्ष यस क्षेत्रका संस्थानहरूको कुल ऋण रू.१२ अर्ब २७ करोड २७ लाख रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा केही घट्नु गई रू.११ अर्ब ७० करोडमा भरेको छ। यस क्षेत्रमा सबभन्दा बढी नेपाल आयल निगमको ऋण रकम रू.११ अर्ब ४४ करोड १० लाख देखिन्छ, भने सबभन्दा कम दि टिम्बर कर्पोरेशन अफ नेपालको रू.५ करोड ४७ लाख देखिन्छ। कृषि सामग्री कम्पनी र राष्ट्रिय वीउ विजन कम्पनीले सरकारबाट ऋण लिएका छैनन्। यस क्षेत्र अन्तर्गतका ६ वटा संस्थानहरूको खुद स्थिर सम्पत्ति रू.२ अर्ब १ करोड ८६ लाख रहेको छ जसमा सबभन्दा बढी कृषि सामग्री कम्पनीको रू.७५ करोड ८५ लाख र सबभन्दा न्यून नेशनल ट्रेडिङ लि. को रू.२ करोड ८९ लाख रहेको छ। व्यापारिक क्षेत्रको समग्र सेयरधनी कोष रू.७ अर्ब ४ करोड ९५ लाखले ऋणात्मक देखिए पनि कृषि सामग्री कम्पनी लि., राष्ट्रिय वीउ विजन कम्पनी र दि टिम्बर कर्पोरेशन अफ नेपालको सेयरधनी कोष धनात्मक रहेको छ।

सेवा क्षेत्र

नाफा नोक्सानको स्थिति

९.१३ आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को तुलनामा यस क्षेत्रका संस्थानहरूको कुल सञ्चालन आय आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा ७०.२ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ८ अर्ब १० करोड १२ लाख पुगेको छ। सबभन्दा बढी नेपाल वायु सेवा निगमले रू. ५ अर्ब ३४ करोड ९२ लाखको सञ्चालन आय गरेको छ। विदेशी वायुसेवा संख्या वृद्धि भएको र Ground Handling शुल्क वृद्धि गरेको कारणले सञ्चालन आय वृद्धि भएको देखिन्छ। सबभन्दा कम नेपाल इन्जिनीयरिङ कन्सल्टेन्सी सेवा केन्द्र लि.ले रू. २४ लाखको सञ्चालन आय गरेको छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा यस क्षेत्रका संस्थानहरूको खुद मुनाफा रू. ३६ करोड रहेको छ। अघिल्लो वर्ष रू. ५९ करोड ३४ लाख खुद नोक्सान भएको थियो। अघिल्लो आर्थिक वर्षमा नेपाल नागरिक उड्डयन प्राधिकरणले रू. ५९ करोड ९० लाख घाटा व्यहोरेकोमा यस आर्थिक वर्षमा रू. २२ करोड २१ लाख मुनाफा आर्जन गरेको छ। नेपाल पारवहन तथा गोदाम व्यवस्था कं. लि.ले रू.४६ लाख खुद मुनाफा गरेको छ।

ऋण, सम्पत्ति तथा सेयरधनी कोष

९.१४ यस क्षेत्रका ७ वटा संस्थानहरूको खुद स्थिर सम्पत्ति रू. ११ अर्ब ११ करोड ८८ लाख रहेको छ। नेपाल वायुसेवा निगमको सेयरधनी कोष रू. १ अर्ब १७ करोड ८३ लाखले ऋणात्मक रहेको छ भने बाँकी ६ वटा संस्थानहरूको सेयरधनी कोष धनात्मक नै रहेको छ। सेवा क्षेत्रका संस्थानहरूको सेयरधनी कोष समग्रमा रू. ९ अर्ब ६४ करोड ९६ लाखले धनात्मक रहेको छ। यस क्षेत्रका संस्थानहरूमध्ये नेपाल वायुसेवा निगम, नेपाल नागरिक उड्डयन प्राधिकरण र नेपाल पारवहन तथा गोदाम व्यवस्था कं. लि. ले मात्र

नेपाल सरकारसँग ऋण लिएका छन् । नेपाल वायुसेवा निगमको रू. १ अर्ब ८ करोड ४२ लाख, नेपाल नागरिक उड्डयन प्राधिकरणको रू. १ अर्ब ७५ करोड ३३ लाख र नेपाल पारवहन तथा गोदाम व्यवस्था कं. लि को रू.३ करोड ७२ लाख गरी सेवा क्षेत्रमा कुल ऋण लगानी रू. २ अर्ब ८७ करोड ४७ लाख पुगेको छ ।

सामाजिक क्षेत्र

नाफा नोक्सानको स्थिति

९.१५ यस क्षेत्रमा ५ वटा संस्थानहरूले अधिल्लो वर्ष रू. १ अर्ब ४९ करोड ११ लाख सञ्चालन आय गरेकामा समीक्षा वर्ष १३.८ प्रतिशतले घट्न गई कुल रू. १ अर्ब २८ करोड ५३ लाखमा भरेको छ । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा नेपाल टेलिभिजन र सांस्कृतिक संस्थानले क्रमशः ३७.९ प्रतिशत र १५.९ प्रतिशतले सञ्चालन आय वृद्धि गरेका छन् भने गोरखापत्र संस्थान, जनक शिक्षा सामग्री केन्द्र र ग्रामीण आवास कम्पनीले अधिल्लो वर्षको तुलनामा कम सञ्चालन आय गरेका छन् । यस क्षेत्रका संस्थानहरूको अधिल्लो वर्ष खुद नोक्सानी रू.२८ करोड ३२ लाख रहेकोमा यस वर्ष नोक्सानी घट्न गई खुद नोक्सानी रू. १५ करोड २२ लाखमा सीमित भएको छ । गोरखापत्र संस्थान र ग्रामीण आवास कं.ले समीक्षा वर्ष नाफा गरेको देखिन्छ भने बाँकी ३ वटा संस्थानहरू नोक्सानमै सञ्चालित छन् । जग्गाको मूल्य वृद्धिले गर्दा ग्रामीण आवास कम्पनीले मूनाफा आर्जन गरेको हो ।

ऋण, सम्पत्ति तथा सेयरधनी कोष

९.१६ यस क्षेत्रका संस्थानहरूको कुल ऋण रू.२३ करोड ४६ लाख रहेको छ । सांस्कृतिक संस्थानले तिर्नुपर्ने ऋण सबभन्दा बढी रू. १९ करोड ४६ लाख छ भने गोरखापत्र संस्थानले रू.४ करोड ऋण तिर्न बाँकी देखिन्छ । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा यस क्षेत्रका संस्थानहरूको खुद स्थिर सम्पत्ति रू.९८ करोड ६५ लाख देखिन्छ जुन अधिल्लो वर्षको खुद स्थिर सम्पत्ति रू.१ अर्ब ६ करोड ६५ लाखबाट रू.८ करोडले घटेको छ । सेयरधनी कोष अधिल्लो वर्ष रु १ अर्ब १८ करोड १२ लाख रहेकोमा समीक्षा वर्षमा रू.१ अर्ब १४ करोड ९९ लाखमा भरेको देखिन्छ । सांस्कृतिक संस्थानको सेयरधनी कोष रू.१ करोड १९ लाखले ऋणात्मक देखिन्छ भने बाँकी संस्थानको सेयरधनी कोष धनात्मक नै देखिन्छ । सञ्चालन आय घट्नु, घाटा हुनु र समग्र सेयरधनी कोषमा कमी आउनुले यस क्षेत्रको अवस्था सन्तोषजनक देखिदैन ।

जनोपयोगी क्षेत्र

नाफा नोक्सानको स्थिति

९.१७ यस क्षेत्रमा सञ्चालित ३ वटा संस्थानहरूको कुल सञ्चालन आय आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा अधिल्लो वर्षको तुलनामा २०.३ प्रतिशतले वृद्धि भई रू.४२ अर्ब ४८ करोड ४८ लाख पुग्न गएको छ । यसमा सबभन्दा बढी सञ्चालन आय गर्ने नेपाल दूरसञ्चार कम्पनीले आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा रू.२५ अर्ब ५ करोड ८३ लाखको

सञ्चालन आय गरेको छ भने नेपाल खानेपानी संस्थानले सबभन्दा न्यून रु. २६ करोड १७ लाखको सञ्चालन आय गरेको छ। यस क्षेत्रका संस्थानहरूको समग्र नाफा अघिल्लो वर्ष रु. ४ अर्ब ५७ करोड ३७ लाख रहेकोमा समीक्षा वर्ष ४४.५ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ६ अर्ब ६० करोड ७४ लाख पुग्न गएको छ। नेपाल विद्युत प्राधिकरणले रु. ४ अर्ब ४ करोड ९७ लाख नोक्सानी व्यहोरेको छ भने नेपाल खानेपानी संस्थानले रु. ११ करोड ८१ लाख नोक्सानी गरेको छ। नेपाल दूरसञ्चार कम्पनीको रु. १० अर्ब ७७ करोड ५२ लाख मुनाफाको कारणले यो क्षेत्रलाई नाफामा पुऱ्याएको छ।

ऋण, सम्पत्ति तथा सेयरधनी कोष

९.१८ यस क्षेत्रको संस्थानहरूको खुद स्थिर सम्पत्ति आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को अन्त्यमा रु. ११९ अर्ब ८ करोड ८२ लाख बराबरको देखिन्छ भने अघिल्लो वर्ष स्थिर सम्पत्ति रु. ११४ अर्ब ४० करोड ६५ लाख बराबरको थियो। यस क्षेत्रका संस्थानहरूको ठूलो लगानी खासगरी पूर्वाधार निर्माणमा भएको कारणले स्थिर सम्पत्ति बढेको देखिन्छ। यो क्षेत्रका सबै संस्थानहरूको सेयरधनी कोष धनात्मक रहेको र कुल सेयरधनी कोष रु. ७४ अर्ब ४९ करोड १८ लाखले धनात्मक रहेको छ। यस क्षेत्रका संस्थानहरूले तिर्नुपर्ने कुल ऋण रकम रु. ५८ अर्ब ८३ करोड ७४ लाख रहेको छ जसमध्ये नेपाल विद्युत प्राधिकरणले रु. ५८ अर्ब २ करोड ५३ लाख र नेपाल खानेपानी संस्थानको रु. ८१ करोड २१ लाख रहेको छ।

वित्तीय क्षेत्र

नाफा नोक्सानको स्थिति

९.१९ यस क्षेत्रमा सञ्चालित ८ वटा संस्थानहरूको अघिल्लो वर्ष रु. १० अर्ब ९२ करोड ७४ लाख सञ्चालन आय रहेकोमा समीक्षा वर्ष २३.१ प्रतिशतले वृद्धि गरी जम्मा रु. १३ अर्ब ४५ करोड ४ लाख सञ्चालन आय रहेको छ। यस क्षेत्रका वित्तीय संस्थाहरूमध्ये नागरिक लगानी कोषले आफ्नो सञ्चालन आय अघिल्लो वर्षको तुलनामा १२८.९ प्रतिशतले वृद्धि गरी जम्मा रु. १७ करोड ३३ लाख पुऱ्याएको छ। त्यसैगरी, निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण निगम लि.ले १२२.७ प्रतिशत र कृषि विकास बैंकले ३३.४ प्रतिशतले आफ्नो सञ्चालन आय बढाएका छन्। नेपाल औद्योगिक विकास निगमको सञ्चालन आय अघिल्लो वर्षको तुलनामा ८०.७ प्रतिशतले घट्न गएको देखिन्छ। त्यस्तै, नेपाल स्टक एक्सचेन्जको सञ्चालन आय १५.९ प्रतिशतले घट्न गएको देखिन्छ। सेयर बजारमा आएको मन्दीको कारणले नेपाल स्टक एक्सचेन्जको सञ्चालन आय घट्न गएको हो। यस क्षेत्रको नाफा नोक्सान विवेचना गर्दा अघिल्लो वर्ष यस क्षेत्रको कुल मुनाफा रु. ४ अर्ब ३२ करोड ८७ लाख रहेकोमा समीक्षा वर्ष १०.१ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ४ अर्ब ७६ करोड ७७ लाख पुग्न गएको छ। राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकले रु. १ अर्ब ९० करोड ९८ लाख र कृषि विकास बैंकले रु. १ अर्ब ८९ करोड २४ लाख मुनाफा आर्जन गरेका छन् भने सबभन्दा कम मुनाफा आर्जन गर्ने वित्तीय संस्थानमा नेपाल आवास फाईनान्स लि. रहेको छ। यसले अघिल्लो वर्ष रु. २ करोड १७ लाख मुनाफा गरेकोमा समीक्षा वर्ष रु. १ करोड ३८ लाख मात्र मुनाफा गर्न सकेको छ।

ऋण, निक्षेप, लगानी र सेयरधनी कोष

९.२० यस क्षेत्रका संस्थानहरूले तिर्नुपर्ने ऋण अघिल्लो वर्ष रू.४ अर्ब १५ करोड ३७ लाख रहेकोमा समीक्षा वर्ष सो रकम वृद्धि भई रू. ६ अर्ब ३३ करोड ९७ लाख पुगेको देखिन्छ। उक्त ऋणमध्ये कृषि विकास बैंकले रू. २ अर्ब ३० करोड र राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकले रू. ४ अर्ब ३ करोड ९७ लाख तिर्नुपर्ने देखिन्छ। वित्तीय क्षेत्रका संस्थानहरूले सर्वसाधारणबाट संकलित निक्षेप अघिल्लो वर्ष रू.१ खर्ब ४ अर्ब ५९ करोड ५८ लाख पुगेकोमा समीक्षा वर्ष निक्षेप रकम रू.१ खर्ब ३ अर्ब ७६ करोड ६४ लाखमा भरेको देखिन्छ। सरकारी खर्च अपेक्षितरूपमा हुन नसकी सरकारी बचतमा वृद्धि हुनाले बैंक तथा वित्तीय संस्थाले सङ्कलन गर्ने निक्षेप प्रभावित भएको देखिन्छ। वित्तीय क्षेत्रका संस्थानहरूले आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा रू. ९७ अर्ब ४७ करोड ४४ लाख कर्जा प्रवाह गरेकोमा समीक्षा वर्षमा घट्नु गई जम्मा रू.६४ अर्ब ६८ करोड ८८ लाख बराबरको कर्जा प्रवाह गरेको देखिन्छ। समीक्षा वर्ष कृषि विकास बैंकले अघिल्लो वर्षको तुलनामा कर्जा तथा लगानी वृद्धि गरेको छ भने राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकले अघिल्लो वर्षको तुलनामा ज्यादै कम कर्जा प्रवाह गरेको देखिन्छ। यस क्षेत्रका संस्थानहरूको सेयरधनी कोष आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा रू.८० करोड ४६ लाखले ऋणात्मक रहेकोमा समीक्षा वर्ष रू. ३ अर्ब ५० करोड ३५ लाखले धनात्मक हुन पुगेको छ। अघिल्लो वर्ष राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकको सेयरधनी कोष रू. १३ अर्ब ४७ करोड १७ लाखले ऋणात्मक रहेकोमा समीक्षा वर्ष सोमा सुधार भई रू.१० अर्ब ५ करोड ६४ लाख मात्र ऋणात्मक देखिन्छ। सन २००३ मा विश्व बैंकको सहयोगमा सञ्चालित बैकिङ्ग क्षेत्र सुधार कार्यक्रम अन्तर्गत राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकको व्यवस्थापन करारमा दिएपश्चात् उक्त बैंकको सेयर धनी कोषमा क्रमिक सुधार हुदै आएको छ।

लेखापरीक्षणको अवस्था

९.२१ लेखापरीक्षण सम्बन्धमा कानुनले प्रष्टरूपमा समयावधिसमेत तोकी लेखापरीक्षण गराउनु पर्ने व्यवस्था गरेको भएतापनि केही संस्थानहरूले समयमै लेखापरीक्षण गराउनु पर्ने कानुनी व्यवस्थालाई परिपालन गरेको पाइएन। ३६ वटा सार्वजनिक संस्थानहरूमध्ये १६ वटाले आर्थिक वर्ष २०६६/६७ सम्मको, १२ वटाले आर्थिक वर्ष २०६५/६६ सम्मको र २ वटा सार्वजनिक संस्थानहरूले आर्थिक वर्ष २०६४/६५ सम्मको लेखापरीक्षण सम्पन्न गराएका छन्। प्रत्येक वर्ष अनिवार्यरूपमा लेखापरीक्षण कार्य सम्पन्न गराउनु पर्ने दायित्व बोकेका सार्वजनिक संस्थानहरूमध्ये लेखापरीक्षणसम्बन्धी अत्यन्त कमजोर अवस्था देखिएका संस्थानहरूको विवरण निम्नानुसारको तालिकामा देखाइएको छ।

तालिका ९(क): लेखापरीक्षण हुन नसकेका केही संस्थानहरू

क्र.सं.	सार्वजनिक संस्थानको नाम	लेखापरीक्षण भएको पछिल्लो आर्थिक वर्ष
१.	नेपाल ओरिण्ट म्याग्नेसाइट प्रा. लि.	२०५७/५८
२.	राष्ट्रिय बीमा संस्थान	२०५९/६०
३.	उदयपुर सिमेन्ट उद्योग लि.	२०६१/६२

४	राष्ट्रिय उत्पादकत्व तथा आर्थिक विकास केन्द्र	२०६२/६२
५	गोरखापत्र संस्थान	२०६३/६४
६	जनकपुर चुरोट कारखाना लिमिटेड	२०६३/६४

स्रोत : अर्थ मन्त्रालय, संस्थान समन्वय महाशाखा ।

संस्थानको सञ्चालक समिति र व्यवस्थापकीय नेतृत्वमा सुधार

९.२२ सार्वजनिक संस्थानहरूको सञ्चालन तथा व्यवस्थापनमा सुधार ल्याई लक्षित उद्देश्य हासिल गर्न नेपाल सरकारले दक्ष, व्यवसायिक एवम् पेशाविदहरूबाट मात्र सञ्चालक समितिमा प्रतिनिधित्व गराउने र सञ्चालक संख्या पाँच जनामा सीमित गर्ने नीति लिएअनुरूप अधिकांश संस्थानहरूमा सोअनुसारको व्यवस्था अवलम्बन गरिएको छ । तथापि केही संस्थानका सञ्चालक सदस्य सम्बन्धित ऐन/नियमद्वारा नै तोकिएकोले सार्वजनिक संस्थानहरूको सञ्चालक समितिमा सदस्य संख्या पाँचमा सीमित गर्ने कार्य हुन सकेको पाइएन । पाँच भन्दा बढी सञ्चालक भएका सार्वजनिक संस्थानहरूको विवरण तालिका नं. ९(ख) मा उल्लेख गरिएको छ ।

९.२३ सार्वजनिक संस्थानहरूमा उच्च व्यवस्थापन (Top Level Management) र कार्य सञ्चालन जनशक्ति (Functioning Staff) गरी दुई किसिमका जनशक्ति कार्यरत रहेका छन् । संस्थानको कार्य सञ्चालन गर्न र व्यवस्थापनलाई सहयोग गर्न कार्य सञ्चालनस्तरको जनशक्ति संस्थानको व्यवस्थापनले भर्ना गर्ने गरेको छ भने उच्च व्यवस्थापनमा कार्यकारी अध्यक्ष र महाप्रबन्धक नेपाल सरकारबाट नियुक्ति हुने गरेको छ । नेपाल सरकारले योग्य, दक्ष, व्यवसायिक एवम् पेशाविदहरूबाट मात्र सञ्चालक समितिमा प्रतिनिधित्व गराउने र संस्थान प्रमुखहरू (अध्यक्ष, कार्यकारी प्रमुख तथा महाप्रबन्धक) को नियुक्ति व्यवस्थापकीय क्षमता भएका योग्य व्यक्तिहरू बीच प्रतिस्पर्धाको माध्यमबाट कार्य सम्पादन करार गराई गर्ने नीति लिएको भएता पनि कार्यान्वयन पक्ष फितलो देखियो । अर्थ मन्त्रालय अन्तर्गतका ४ वटा संस्थानहरू - राष्ट्रिय बीमा संस्थान, नागरिक लगानी कोष, नेपाल स्टक एक्सचेन्ज र कर्मचारी सञ्चयकोषको प्रमुखमा सार्वजनिक सूचनाका माध्यमबाट आवेदन माग गरी प्रतिस्पर्धा गराई कार्य सम्पादन सम्झौता (Performance Contract) का आधारमा नियुक्ति गरिएको छ । बाँकी सबै सार्वजनिक संस्थानहरूमा विना प्रतिस्पर्धा र विना कार्य सम्पादन सम्झौता नियुक्ति भएको छ ।

तालिका ९(ख): सञ्चालक समितिसम्बन्धी सुधार हुन बाँकी संस्थानहरू

क्र.सं.	सार्वजनिक संस्थानको नाम	सञ्चालकको संख्या
१	नेपाल खानेपानी संस्थान	८
२	नेपाल विद्युत प्राधिकरण	८
३	नेपाल आवाश विकास वित्त कम्पनी लि.	८
४	नेपाल आयल निगम लि.	८
५	नेपाल वायुसेवा निगम	७

क्र.सं.	सार्वजनिक संस्थानको नाम	सञ्चालकको संख्या
६	परवहन तथा गोदाम व्यवस्था कं. लि.	७
७	ग्रामीण आवास कम्पनी लि.	७
८	नेपाल दूरसञ्चार कम्पनी लि.	७
९	दुग्ध विकास संस्थान	७
१०	उदयपुर सिमेन्ट उद्योग लि.	७
११	नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लि.	६
१२	नेपाल खाद्य संस्थान	६
१३	नेपाल ओरियण्टल म्याग्नेसाइट प्रा.लि.	६

स्रोत : अर्थ मन्त्रालय, संस्थान समन्वय महाशाखा ।

नेपाल सरकारको सेयर तथा ऋण लगानी

- ९.२४ नेपाल सरकारको स्वामित्वमा सञ्चालित सार्वजनिक संस्थानहरूमा नेपाल सरकारको सेयर लगानी आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा रू. ८२ अर्ब ७५ करोड ७२ लाख रहेको छ जुन अघिल्लो आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को तुलनामा रू. ३ अर्ब ३७ करोड ७६ लाखले घटेको देखिन्छ। त्यसैगरी, ऋण लगानीतर्फ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को अन्त्यमा आन्तरिकतर्फ रू. १९ अर्ब ५७ करोड ४२ लाख र बाह्य तर्फ रू. ६५ अर्ब ३४ करोड २१ लाख गरी जम्मा ऋण रकम रू. ८४ अर्ब ९१ करोड ६३ लाख पुगेको देखिन्छ। अघिल्लो आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा कुल ऋण रकम रू. ७४ अर्ब ६० करोड २६ लाख रहेको थियो। यस वर्ष ऋण थपिएका संस्थानहरूमा जनकपुर चुरोट कारखाना लि., जडिवुटी उत्पादन तथा प्रशोधन कं. लि., नेपाल औषधि लि., नेपाल ओरिएण्ड म्याग्नेसाइट (प्रा.) लि., नेशनल ट्रेडिङ लि., नेपाल आयल निगम, नेपाल पारवहन तथा गोदाम व्यवस्था कं.लि., नेपाल वायुसेवा निगम, नेपाल नागरिक उड्डयन प्राधिकरण, नेपाल खानेपानी संस्थान र नेपाल विद्युत प्राधिकरण रहेका छन्।
- ९.२५ सार्वजनिक संस्थानहरूमा नेपाल सरकारको सेयर तथा ऋण लगानी सम्बन्धमा सार्वजनिक संस्थान र महालेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट प्राप्त विवरणमा विगत वर्षदेखि फरक पर्दै आएकोमा समीक्षा वर्ष पनि समायोजन हुन सकेको छैन। यसरी लामो समयसम्म हिसाब मिलान नहुँदा भविष्यमा हिसाब मिलान गर्न थप जटिलता उत्पन्न हुँदै जाने तथा संस्थानहरूको वास्तविक वित्तीय अवस्थासमेत चित्रण नहुने अवस्था सिर्जना भएको छ। यस कुरालाई सम्बोधन गरी हिसाब भिडान र मिलान गर्न समिति गठन गरेको र समितिले कार्य शुरु गरी सकेको छ।
- ९.२६ सार्वजनिक संस्थानहरूमा नेपाल सरकारको सेयर तथा ऋण लगानीको विस्तृत विवरण एवम् सार्वजनिक संस्थान र महालेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट प्राप्त विवरणमा देखिएको फरक देहायका तालिकाहरूमा उल्लेख गरिएका छन्।

तालिका ९(ग): नेपाल सरकारको सेयर लगानीमा फरक देखिएको विवरण

(रु. लाखमा)

क्र.सं.	सार्वजनिक संस्थानको नाम	संस्थानले देखाएको रकम	म.ले.नि.का. ले देखाएको रकम	फरक रकम
१	जडिवुटी उत्पादन तथा प्रशोधन कं	२७५	३९७	-१२२
२	राष्ट्रिय वीउ बिजन कम्पनी लि.	११८५	११०१	८४
३	नेपाल खाद्य संस्थान	९९०५	९९९३	-८८
४	नेपाल आयल निगम लि.	९५१	२९०८	-१९५७
५	नेपाल ईन्जिनियरिङ कन्सलटेन्सि	४२	३८	४
६	नेपाल वायुसेवा निगम	१६२३	३७९३	-२१७०
७	नेपाल नागरिक उड्डयन प्राधिकरण	११०८५४	१२१७३४	-१०८८०
८	जनक शिक्षा सामाग्रि केन्द्र लि.	४५००	४५६४	-६४
९	ग्रामीण आवास कम्पनी लि.	२३३	२७	२०६
१०	नेपाल खानेपानी संस्थान	३४७६	१४०७७	-१०६०१
११	नेपाल विद्युत प्राधिकरण	३८६४०३	३५८००४	२८३९९
१२	नेपाल दूरसञ्चार कम्पनी लि.	१३७२४०	१३७२४२	२
१३	कृषि विकास बैंक लि.	९४३७५	८०६२८	१३७४७
१४	राष्ट्रिय वीमा संस्थान	६१२	४९९	११३
१५	नेपाल औद्योगिक विकास निगम लि.	४१२७	३४९२	६३५
१६	निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण निगम	३२२	४६०	-१३८
१७	नेपाल आवास फाइनेन्स लिमिटेड	१७६	१६१	१५

स्रोत : अर्थ मन्त्रालय, संस्थान समन्वय महाशाखा ।

तालिका ९(घ): नेपाल सरकारको ऋण लगानीमा फरक देखिएको विवरण

(रु. लाखमा)

क्र.सं.	सार्वजनिक संस्थानको नाम	संस्थानले देखाएको रकम	म.ले.नि.का.ले देखाएको रकम	फरक
१	हेटौंडा सिमेन्ट उद्योग लि.	३८६१	१५११	२३५०
२	जनकपुर चुरोट कारखाना लि.	८०५५	२६००	५४५५
३	नेपाल औषधि लिमिटेड	१८२१	२१७७	-३५६
४	उदयपुर सिमेन्ट उद्योग लि.	१७३००	२२२५०	-४९५०
५	नेपाल ओरिण्ड म्याग्नेसाइट प्रा.लि	११८२७	६४८०	५३४७
६	नेशनल ट्रेडिङ लिमिटेड	४८८४	१०००	३८८४
७	नेपाल खाद्य संस्थान	२०४३	४२	२००१

क्र.सं.	सार्वजनिक संस्थानको नाम	संस्थानले देखाएको रकम	म.ले.नि.का.ले देखाएको रकम	फरक
८	नेपाल आयल निगम	११४४१०	८५११०	२९३००
९	दि टिम्बर कर्पोरेशन अफ नेपाल	५४७	५७८	-३१
१०	नेशनल कन्स्ट्रक्सन कम्पनी नेपाल लि.	०	१०	-१०
११	नेपाल वायुसेवा निगम	१०८४२	३५५३	७२८९
१२	नागरिक उड्डयन प्राधिकरण	१७५३३	२३११६	-५५८३
१३	सांस्कृतिक संस्थान	१९४६	२२६३	-३१७
१४	गोरखापत्र संस्थान	४००	९६४	-५६४
१५	नेपाल खानेपानी संस्थान	८१२१	४१११०	-३२९८९
१६	नेपाल विद्युत प्राधिकरण	५८०२५३	६२७३१९	-४७०६६
१७	नेपाल दूरसञ्चार कम्पनी लि.	०	१०४३	-१०४३
१८	कृषि विकास बैंक लि.	२३०००	२६९५९	-३९५९
१९	नेपाल औद्योगिक विकास निगम लि.	०	६५	-६५
२०	राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक	४०३९७	०	४०३९७

स्रोत : अर्थ मन्त्रालय, संस्थान समन्वय महाशाखा ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

९.२७ कार्य सञ्चालनस्तरमा नियुक्त कर्मचारीहरूको संख्या आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा ३३ हजार ६ सय ३ रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा ३३ हजार ५ सय २६ रहेको छ । संस्थानहरूमा कार्यरत कर्मचारीहरूको सरदर मासिक खर्च आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा रु २७ हजार १ सय १० रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा ३४ हजार १ सय २६ पुगेको देखिन्छ । सार्वजनिक संस्थानहरूमा जनशक्तिको चाप अनपेक्षितरूपमा बढी छ । निजी क्षेत्रका संस्थानहरूको कर्मचारी संख्या र उनीहरूको उत्पादकत्वको तुलनामा सरकारी संस्थानहरूमा कर्मचारी संख्या धेरै बढी र उत्पादकत्व न्यून देखिन्छ । संस्थानहरू वार्षिक नाफामा जाँदा कर्मचारीहरूमा सुविधा अत्यधिक माग गर्ने प्रवृत्तिले भविष्यमा संस्थानहरू वित्तीय संकटमा जान सक्ने सम्भावना प्रवल रहेको छ । एकातर्फ संस्थानका कर्मचारीहरूमा प्रतिस्पर्धी भावनाको अभाव भई आफ्नो कामप्रति उदासीन रहने अवस्था छ भने अर्कोतर्फ कामदार कर्मचारीहरूमा बढी सुविधाभोगी प्रवृत्ति हावी छ । पछिल्लो अवधिमा कर्मचारीबाट सेवारत अवस्थाको सुविधा भन्दा सेवा निवृत्त भएपछिको उपदान, निवृत्तिभरण जस्ता सुविधा वृद्धि गर्ने माग हुने गरेको छ ।

कोषको व्यवस्था नगरिएको दायित्व

९.२८ आर्थिक अनुशासनको अभावले सार्वजनिक संस्थानहरूले कर्मचारीहरूलाई अवकाशपश्चात् दिइने सुविधाहरू उपदान, औषधि उपचार खर्च र बिदाको रकम जस्ता दायित्व पूर्णरूपमा कोषमा व्यवस्था नगरेको तथा सम्भावित दायित्वसमेतको कोष

व्यवस्था नगरेको देखिन्छ। सार्वजनिक संस्थानहरूको कोषको व्यवस्था नगरिएको दायित्व तथा सम्भावित दायित्व अधिल्लो वर्षभन्दा १०.२ प्रतिशतले वृद्धि हुन गई रु.२९ अर्ब ३८ करोड १२ लाख पुग्न गएको छ। यसरी क्रमशः साल बसाली वृद्धि भइरहेको कोषको व्यवस्था नगरिएको दायित्व पूरा गर्न सम्बन्धित संस्थानको वित्तीय अवस्थाले धान्न नसक्ने भई अन्ततोगत्वा सार्वजनिक संस्थानहरूको सम्पूर्ण दायित्व सरकारको ढुकुटीमा पर्न जानेहुँदा यसतर्फ गम्भीर छलफल गरी निराकरणका उपाय अवलम्बन गर्नुपर्ने देखिन्छ।

तालिका ९(ड): कोषको व्यवस्था नगरिएको दायित्व भएका संस्थानहरू

रु. लाखमा)

क्र.सं.	सार्वजनिक संस्थानको नाम	कोष व्यवस्था नभएको	सम्भावित दायित्व	जम्मा
१.	दुग्ध विकास संस्थान लि.	४४३३	०	४४३३
२	जडिबुटी उत्पादन तथा प्रशोधन कं.लि.	२०२८	०	२०२८
३	हेटौडा सिमेण्ट उद्योग लि.	११९७	०	११९७
४	जनकपुर चुरोट कारखाना लि.	७६१९	०	७६१९
५	नेपाल औषधी लि.	१४७७	०	१४७७
६	उदयपुर सिमेण्ट उद्योग लि.	६६०	०	६६०
७	नेपाल ओरिण्ड म्याग्नेसाइट (प्रा) लि.	१७२	१८२०	१९९२
८	कृषि सामग्री कम्पनी लि.	१९८९	१५	२००४
९	नेशनल ट्रेडिङ लि.	१३९५	०	१३९५
१०	नेपाल खाद्य संस्थान	५७१५	०	५७१५
११	नेपाल आयल निगम लि.	०	५२६	५२६
१२	औद्योगिक क्षेत्र व्यवस्थापन लि.	१५२	०	१५२
१३	नेशनल कन्स्ट्रक्सन कं. अफ नेपाल लि	१३५	०	१३५
१४	नेपाल पारवहन तथा गोदाम व्य.कं.लि.	६९	०	६९
१५	नेपाल वायुसेवा निगम	५४९३	९००	६३९३
१६	नेपाल नागरिक उड्डयन प्राधिकरण	०	३४८७	३४८७
१७	सांस्कृतिक संस्थान	१०३	५०	१५३
१८	जनक शिक्षा सामाग्री केन्द्र लि.	१८५०	१००	१९५०
१९	नेपाल टेलिभिजन	१५९००	०	१५९००
२०	ग्रामीण आवास कम्पनी लि.	२८०	०	२८०
२१	नेपाल खानेपानी संस्थान.	३४९३	०	३४९३
२२	नेपाल विद्युत प्राधिकरण	४६८४२	८४०५९	१३०९०१
२३	नेपाल दूरसञ्चार कं. लि.	३११८३	०	३११८३

क्र.सं.	सार्वजनिक संस्थानको नाम	कोष व्यवस्था नभएको	सम्भावित दायित्व	जम्मा
२४	कृषि विकास बैंक लि.	०	३८०४१	३८०४१
२५	राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लि.	४१४८	२८४८१	३२६२९
	जम्मा	१३६३३३	१५७४७९	२९३८१२

स्रोत : अर्थ मन्त्रालय, संस्थान समन्वय महाशाखा ।

सरकारी संस्थानहरूको विनिवेश, खारेजी र विघटन

९.२९ सरकारी संस्थानहरूको दक्षता वृद्धि गरी उत्पादकत्व बढाउन, सरकारलाई परेको प्रशासनिक तथा वित्तीय भार कम गर्न र निजी क्षेत्रको सहभागिता वृद्धि गर्नुका साथै प्रवाह गरिने सेवालाई प्रभावकारी बनाउनेसमेत उद्देश्य राखी वि. सं. २०५० देखि सरकारी स्वामित्वमा रहेका संस्थानहरूको निजीकरण, खारेजी र विघटन प्रक्रिया अघि बढाइएको हो । त्यस समयदेखि आर्थिक वर्ष २०६६/६७ सम्ममा ३० वटा सार्वजनिक संस्थानहरूको व्यवसाय तथा सम्पत्ति बिक्री, आंशिक सेयर बिक्री, चालू सम्पत्ति बिक्री तथा भवन र जग्गा भाडा, व्यवस्थापन करार, खारेजी तथा विघटन जस्ता प्रक्रियाहरू अपनाई विनिवेश गरिएको छ । यसको विवरण निम्नानुसार तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ९(च): विनिवेश/खारेजी/विघटन भएका सार्वजनिक संस्थानहरू

क्र.सं	संस्थान/प्रतिष्ठानको नाम	विनिवेश वा खारेज भएको वर्ष (इ.सं.)	निजीकरण प्रक्रिया	सेयर बिक्री (प्रतिशत)	विनिवेशबाट प्राप्त (रकम रु.०००)
१	भुक्तुटी कागज कारखाना	१९९२	व्यवसाय एवम् सम्पत्ति बिक्री	-	२२,९८००
२	हरिसिद्धि ईटा टायल कारखाना	१९९२	व्यवसाय एवम् सम्पत्ति बिक्री	-	२१,४८,३०
३	बाँसबारी छाला जुत्ता कारखाना	१९९२	व्यवसाय एवम् सम्पत्ति बिक्री (जग्गा बाहेक)	-	२९,८५४
४	चलचित्र विकास कम्पनी	१९९३	सेयर बिक्री	५१.०	६४,६६२
५	बालाजु कपडा उद्योग	१९९३	सेयर बिक्री	७०.०	१७,७१६
६	काँचो छाला संकलन तथा बिक्री केन्द्र	१९९३	सेयर बिक्री	१००.०	३९,९०
७	नेपाल विटुमिन तथा व्यारेल उद्योग	१९९४	सेयर बिक्री	६५.०	१३,१२७
८	नेपाल ल्यूब आयल	१९९४	सेयर बिक्री	४०.०	३१,०५७
९	नेपाल जुट विकास तथा व्यापार कम्पनी	१९९३	खारेजी	-	-
१०	सूर्ति विकास कम्पनी	१९९४	खारेजी	-	-
११	नेपाल ढलौट कारखाना	१९९६	सेयर बिक्री	५१.०	१४,४७३
१२	श्री रघुपट्टि जुट मिल्स	१९९६	सेयर बिक्री	६५.०	८२,२०४
१३	नेपाल बैंक लि.	१९९७	सेयर बिक्री	१०.०	१२,५१,४०

क्र.सं	संस्थान/प्रतिष्ठानको नाम	विनिवेश वा खारेज भएको वर्ष (इ.सं.)	निजीकरण प्रक्रिया	सेयर बिक्री (प्रतिशत)	विनिवेशबाट प्राप्त (रकम रु.०००)
१४	कृषि आयोजना सेवा केन्द्र	२००१	खारेजी	-	-
१५	नेपाल चिया विकास निगम	२०००	सेयर बिक्री	६५.०	२६,७१,०५
१६	विराटनगर जुट मिल्स	२००२	व्यवस्थापन करार	-	-
१७	हिमाल सिमेन्ट उद्योग लि.	२००२	खारेजी	-	-
१८	घरेलु शिल्पकला बिक्री भण्डार	२००२	खारेजी	-	-
१९	नेपाल कोल लि.	२००२	खारेजी	-	-
२०	हेटौडा कपडा उद्योग	२००२	खारेजी	-	-
२१	नेपाल यातयात संस्थान	२००२	विघटन	-	-
२२	बुटवल पावर कम्पनी	२००३	शेयर बिक्री	७५.०	८७,४२०० र १० लाख अमेरिकी डलर
२३	वीरगञ्ज चिनी कारखाना लि.	२००३	खारेजी	-	-
२४	कृषि औजार कारखाना लि.	२००३	खारेजी	-	-
२५	भक्तपुर ईटा कारखाना लि.	२००४	सम्पत्ति बिक्री र भाडा	-	१४,५०० (सम्पत्ति बिक्री) ३१,९०० (१० वर्षको भाडा)
२६	लुम्बिनी चिनी कारखाना	२००६	सम्पत्ति बिक्री र भाडा	-	७८,६०० (सम्पत्ति बिक्री) ४२,१२ (प्रति वर्ष भाडा)
२७	नेपाल रोजिन एण्ड टर्पेण्टाईन लि	२००६	सम्पत्ति बिक्री र भाडा	-	११,०१,०० (सम्पत्ति बिक्री) ३०,१२ (प्रति वर्ष भाडा)
२८	कृषि चुन उद्योग लि. *	२००६	खारेजी		
२९	नेपाल ड्रिलिङ कम्पनी	२००६	खारेजी		
३०	नेपाल दूरसञ्चार कम्पनी लि.	२००८	सेयर बिक्री	८.५३	४,२६,४१,३९

* कम्पनी रजिष्टारको कार्यालयबाट दर्ता खारेजी भइसकेको ।

स्रोत : अर्थ मन्त्रालय, संस्थान समन्वय महाशाखा ।

९.३० निजीकरण गरिएका संस्थानहरूको निजीकरणपछिको अवस्था सम्बन्धमा अनुगमन हुन सकेको छैन । केही संस्थानहरू निजीकरणपछि बन्द भएका र सञ्चालनमा रहेकाहरूमा पनि लगानी, उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि हुन नसकेको र रोजगारीमा ठूलो संख्यामा कटौती भएको देखिन्छ । यसै क्रममा सरकारी स्वामित्वमा रहेका तथा निजीकरण भएका सार्वजनिक संस्थानहरूको वास्तविक स्थिति अध्ययन गरी समसामयिकरूपमा सुधार गर्न कार्यदल गठन गरिएकोमा सो कार्यदलले निजीकरणमा रहेका समस्या तथा सुभावसमेत दिएको छ ।

९.३१ आर्थिक वर्ष २०६७/०६८ मा साना किसान विकास बैंकमा नेपाल सरकारको स्वामित्वमा रहेको सेयर साना किसान सहकारी संस्थाहरूलाई बिक्री गरी प्राप्त रकम राजस्व खातामा जम्मा भइसकेको छ ।

- ९.३२ नेपाल सरकारले कृषि विकास बैंक लि.को पुँजी पूनर्संरचना गर्ने सम्बन्धमा ग्रामीण वित्त क्षेत्रमा कृषि विकास बैंकको सशक्त उपस्थिति रहने गरी नेपाल सरकारको स्वामित्वमा रहेको ५०.७८ प्रतिशत सेयरमध्येबाट ३० प्रतिशत विन्दुसम्मको सेयर रणनीतिक साभेदारलाई विनिवेश गरी नेपाल सरकारको स्वामित्वमा बढीमा २१ प्रतिशत सेयर कायम राखी उक्त बैंकको पुँजी संरचना योजना कार्यान्वयन गर्दा कृषि विकास बैंकको स्थापनाको उद्देश्य र कार्यक्षेत्रसँग अनूकूल हुने गरी सैद्धान्तिक स्वीकृति दिइएको छ ।
- ९.३३ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा कुनै पनि सार्वजनिक संस्थानको निजीकरण प्रक्रिया अगाडि बढेको छैन । तर निजीकरण भइसकेका संस्थानहरूमध्ये यो वर्ष कृषि चुन उद्योग लि. को लिक्विडेशन कार्य समाप्त भई कम्पनी रजिष्ट्रारको कार्यालयबाट दर्ता खारेजसमेत भइसकेको छ ।
- ९.३४ निजीकरण गरिएका संस्थानहरूको निजीकरणपछिको अवस्था सम्बन्धमा अनुगमन हुन सकेको छैन । केही संस्थानहरू निजीकरण पछि बन्द भएका र सञ्चालनमा रहेकाहरूमा पनि लगानी, उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि हुन नसकेको र ठूलो संख्यामा रोजगारीमा कटौती भएको देखिन्छ । यसै क्रममा सरकारी स्वामित्वमा रहेका तथा निजीकरण भएका सार्वजनिक संस्थानहरूको वास्तविक स्थिति अध्ययन गरी समसामयिकरूपमा सुधार गर्न एक कार्यदल गठन गरिएकोमा सो कार्यदलले निजीकरणमा रहेका समस्या तथा सुझावहरू समेत दिएको छ । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा कुनै पनि सार्वजनिक संस्थानको निजीकरण प्रक्रिया अगाडि बढेको छैन । निजीकरण भइसकेका संस्थानहरूमध्ये कृषि चुन उद्योग लि. को लिक्विडेशन कार्य समाप्त भई रजिष्ट्रारको कार्यालयबाट दर्ता खारेजसमेत भइसकेको छ ।
- ९.३५ निजीकरण कार्य सम्पन्न गर्न सरकारले ठूलो आर्थिक दायित्व बेहोर्नु परेको छ । पछिल्लो चरणमा विनिवेश एवम् खारेज गरिएका सार्वजनिक प्रतिष्ठानहरूको दायित्व फरफारक गर्नको लागि नेपाल सरकारले दायित्व बेहोरेको छ । खारेज, विघटन वा विनिवेश कार्य सम्पन्न भई नसकेका संस्थानहरूको लागि अबै ठूलो आर्थिक भार सरकारले वहन गर्नुपर्ने अवस्था रहेको छ । विनिवेश / खारेज गरिएका सार्वजनिक संस्थानहरूमा दायित्व भुक्तानीका लागि नेपाल सरकारबाट भएको लगानी विवरण निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ९(छ): विनिवेश वा खारेज गरिएका सार्वजनिक संस्थानहरूमा नेपाल सरकारबाट गरेको लगानी
(रु. लाखमा)

सि.नं.	संस्थानको नाम	२०६५/६६ सम्म	२०६६/६७	जम्मा
१.	हिमाल सिमेन्ट कम्पनी	४३०२.००	०	४३०२.००
२.	भक्तपुर ईटा कारखाना	२०६२.३१	०	२०६२.३१
३.	वीरगञ्ज चिनी कारखाना	७०९४.४०	३०.२९	७१२४.६९
४.	कृषि औजार कारखाना	५४४.७६	१६.४०	५६१.१६
५.	नेपाल रोजिन एण्ड टर्पेन्टाइन लि.	१८०८.१२	०	१८०८.१२

सि.नं.	संस्थानको नाम	२०६५/६६ सम्म	२०६६/६७	जम्मा
६.	लुम्बिनी चिनी कारखाना	५०८९.६७	०	५०८९.६७
७.	कृषि चुन उद्योग लि.	८२५.८६	०	८२५.८६
८.	नेपाल कोल लि.	८३.९१	०	८३.९१
९.	नेपाल यातायात संस्थान	४९७७.५३	०	४९७७.५३
१०.	हेटौंडा कपडा उद्योग	५३६०.३५	०	५३६०.३५
११.	घरेलु शिल्पकला विक्री भण्डार	८१०.३३	०	८१०.३३
१२.	नेपाल चिया विकास निगम	११९०.०२	१.३६	११९१.३८
१३.	वुटवल धागो कारखाना लि.	०	४७२२.४५	४७२२.४५
१४.	विराटनगर जुट मिल्स	४५१४.०९	५८७२.१९	१०३८६.२८
जम्मा:		३८६६३.३५	१०६४२.६९	४९३०६.०४

स्रोत : अर्थ मन्त्रालय, संस्थान समन्वय महाशाखा ।

१०. ऊर्जा तथा वन

ऊर्जा

- १०.१ आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा ऊर्जाको खपत ५.५ प्रतिशतले वृद्धि भई ९ हजार ९ सय ११ टन तेल शक्ति बराबर रहेको थियो। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनामा यो खपत ६ हजार ५ सय ७१ टन तेल शक्ति बराबर रहेको छ।
- १०.२ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा परम्परागत, व्यापारिक एवम् नवीकरणीय ऊर्जा खपत अनुपात क्रमशः ८४.४ प्रतिशत, १४.९ प्रतिशत र ०.७ प्रतिशत रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनामा यी अनुपात क्रमशः ८६.५ प्रतिशत, १२.८ प्रतिशत र ०.७ प्रतिशत रहेका छन्। यसबाट परम्परागत ऊर्जा माथिको नेपाली अर्थतन्त्रको उच्च निर्भरता यथावत कायम रहेको पुष्टि हुन्छ।
- १०.३ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा परम्परागत ऊर्जाको खपतमध्ये दाउराबाट ७५.३ प्रतिशत, कृषिजन्य अवशेषबाट ३.६ प्रतिशत र पशुजन्य अवशेषबाट ५.६ प्रतिशत खपत रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनामा अनुमानित अनुपात क्रमशः ७७.१ प्रतिशत, ३.६ प्रतिशत र ५.७ प्रतिशत रहेको छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा व्यापारिक ऊर्जाको खपतमध्ये पेट्रोलियम पदार्थको ९.७ प्रतिशत, कोइलाको २.९ प्रतिशत र विद्युतको २.३ प्रतिशत रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनामा व्यापारिक ऊर्जा खपत अनुपात पेट्रोलियमको ८.२ प्रतिशत र कोइला तथा विद्युतको खपत क्रमशः २.४ प्रतिशत र २.२ प्रतिशत रहेको छ।

कोइला

- १०.४ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा कोइलाको खपतमा अघिल्लो आर्थिक वर्षको तुलनामा ६१.१ प्रतिशतले वृद्धि भई २ सय ९२ टन तेल शक्ति बराबर भएको छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को प्रथम आठ महिनाको तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को सोही अवधिमा कोइलाको खपत १.८ प्रतिशतले वृद्धि भई १ सय ५७ टन तेल शक्ति बराबर भएको छ।

विद्युत

- १०.५ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को अन्त्यसम्ममा देशभरमा विभिन्न आयोजनाहरूबाट जम्मा ६ सय ९७ मेगावाट विद्युत उत्पादन गर्न सकिएको छ। उत्पादित जलविद्युतमध्ये ६ सय ८९ मेगावाट विद्युत राष्ट्रिय ग्रीडमा जोडिएको छ भने बाँकी राष्ट्रिय ग्रीडमा आवद्ध नभएका साना जलविद्युत केन्द्रहरूबाट उत्पादित विद्युतले स्थानीयस्तरमा विद्युत सेवा

पुन्याएका छन् । त्यसैगरी, तापीय विद्युत केन्द्रहरूबाट कुल ५३.४ मेगावाट र सौर्यशक्ति केन्द्रहरूबाट उत्पादन भएको १ सय किलोवाटसमेत कुल विद्युत उत्पादन ७ सय ५१ मेगावाट पुगेको छ ।

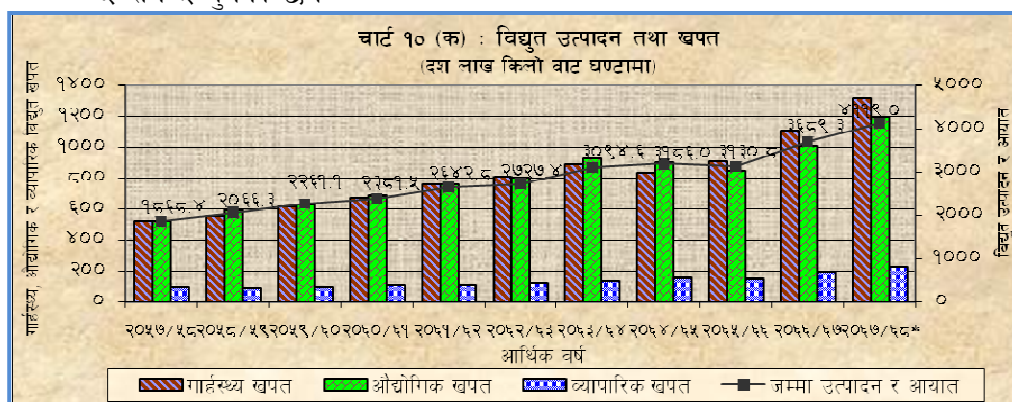
- १०.६ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनाको अवधिसम्म म्याग्दी जिल्लामा राहुघाट जलविद्युत आयोजना (३२ मेगावाट) को निर्माण कार्य भइरहेको छ । सुदूरपश्चिमको दार्चुला जिल्लामा चमेलिया जलविद्युत आयोजना (३० मेगावाट) मा पावर हाउस र ४.०६ कि.मि टनेलको काम भइरहेको छ । मकवानपुर जिल्लामा कुलेखानी तेस्रो जलविद्युत आयोजना (१४ मेगावाट) को निर्माणकार्य सुरु भई निरन्तररूपमा कार्य भइरहेको छ । माथिल्लो तामाकोशी जलविद्युत आयोजनालाई अगाडि बढाउन स्वदेशी लगानी जुटाउने कार्य अन्तर्गत विभिन्न निकायहरूसँग ऋण सम्झौता सम्पन्न भई आयोजनालाई कम्पनीको रूपमा परिणत गरी निर्माण कार्य सुरु भइसकेको छ । सौर्य शक्तिबाट मात्र विद्युत उपलब्ध भइरहेको हुम्ला र मुगुमा भरपर्दो विद्युत सेवा पुर्‍याउन क्रमशः ५ सय र ४ सय किलोवाट क्षमताको हेल्डुङ्ग र गमगाड साना जलविद्युत आयोजनाहरूको निर्माण चालू रहेकोमा हेल्डुङ्ग साना जलविद्युत आयोजनाको निर्माण कार्यसमेत सम्पन्न भइसकेको छ ।
- १०.७ विद्युत उत्पादनमा गत वर्षहरूमा जस्तै आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा पनि निजीक्षेत्रको सहभागिता अपेक्षाअनुरूप नरहेको देखिएको छ । निजीक्षेत्रबाट निर्माण भएका केही विद्युत आयोजनाहरू क्रमिकरूपमा सम्पन्न भई सञ्चालनमा आउन थालेका छन् । यसै क्रममा यस आर्थिक वर्षमा युनिक हाईडल कम्पनीको ४.२ मेगावाट र हिमाल दोलखा हाइड्रोपावर, दोलखाबाट २.४ मेगावाट सम्पन्न भई सञ्चालनमा आएका छन् । पाति खोला (०.९९६ मेगावाट), सेती दोश्रो (०.९७९ मेगावाट) जलविद्युत आयोजनाहरूको निर्माण सम्पन्न भई यी आयोजनाहरूले उत्पादन गरिरहेका छन् भने रिडी खोला (२.४ मेगावाट), माथिल्लो हाँडी खोला (०.९९१ मेगावाट), तल्लो पिलुवाखोला (०.९९ मेगावाट) माई खोला (२.४ मेगावाट) आयोजना यसै आर्थिक वर्षको अन्त्यसम्ममा निर्माण कार्य पूरा भई उत्पादन सुरु हुनेछ । त्यस्तै, चरनावती (०.९८० मेगावाट), गोल्मागाड (०.५८० मेगावाट), भैरव कुण्ड (१.८५० मेगावाट), सिप्रीङ्ग खोला (९.६५८ मेगावाट), तल्लो मोदी पहिलो (९.९०० मेगावाट) र जिरीखोला (०.९९० मेगावाट), चाके खोला (०.९९० मेगावाट), दाप्चारोशी (५ मेगावाट), माथिल्लो पुवा पहिलो (०.९८५ मेगावाट) बाट उत्पादन हुने विद्युत शक्तिलाई खरिद गर्ने सम्झौता भइसकेको छ ।
- १०.८ विद्युतीकरण विस्तारको क्रममा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को अन्त्यसम्ममा उच्च भोल्टेज प्रसारण लाइन १ सय ३२ केभी २ हजार ३३ सर्किट किलो मिटर, ६६ केभी स्तरमा ४ सय ८२ सर्किट किलो मिटर, ६६ केभी र ३३ केभी स्तरका ३ हजार ४ सय ४० किलो मिटर लाइन चालू रहेका छन् । बढ्दो सहरीकरणले गर्दा काठमाडौँ उपत्यकाको विद्युत प्रसारण क्षमता सुदृढीकरण गर्न १ सय ३२ केभी क्षमताको “रिंगमेन” प्रसारण लाइन बनाउने सिलसिलामा एसियाली विकास बैंकको ऋण सहयोगमा थानकोट-चापागाउँ-भक्तपुर १ सय ३२ केभी प्रसारण लाइनको निर्माण कार्य अन्तिम चरणमा पुगेको छ ।

विद्यमान खिस्ती जलविद्युत केन्द्र लगायत त्यस भेगमा बन्ने नयाँ आयोजनाहरूको विद्युत शक्ति प्रसारण गर्न खिस्ती-ढल्केवार २ सय २० केभी प्रसारण लाइन (७५ कि.मि.) को निर्माण कार्य विश्व बैंकको सहयोगमा चालू रहेकोछ। ३३ केभी तर्फ इलाम-फिदिम-ताप्लेजङ्ग (९० कि.मि.), सितलपाटी-मुसीकोट (५० कि.मि.), वुइपा-ओखलढुङ्गा (३३ कि.मि.), छिन्चु-राकम जाजरकोट (७० कि.मि.), घोराही-होलेरी (४५ कि.मि.) उदीपुर-वेशीसहर-मनाङ (९० कि.मि.), दिपायल-साँफेवगर-मान्मा-जुम्ला (१५५ किलो मिटर) र धनकुटा-हिले-लेगुवा भोजपुर (४० किलो मिटर) प्रसारण लाइनहरू निर्माणाधीन रहेका छन्। नेपाल भारत बीचको विद्युत आदान-प्रदान क्षमतालाई बढाउने सैद्धान्तिक सहमति भए बमोजिम थप विद्युत आदान-प्रदान गर्न नेपाल-भारत सीमाका ३ बिन्दुमा प्रसारण लाइन बनाउने लक्ष्य रहेकोमा ४ सय केभी क्षमताका दुहवी-जोगवनी, बुटवल-सुनौली र ढल्केवार-भिद्रामोड प्रसारण लाइनहरू बनाउन आवश्यक अध्ययन एवम् तयारीका कार्यहरू भइरहेका छन्।

- १०.९ विद्युत विस्तार गर्ने क्रममा जनसहभागितामा आधारित सामुदायिक ग्रामीण विद्युतीकरण कार्यक्रम अन्तर्गत समुदायमा आधारित २ सय ४२ संस्थाहरूको सहभागितामा २ लाख ४७ हजार ५ सय ४७ घर परिवारमा विद्युत सेवा पुगिसकेको छ। यस वर्ष करिब ७० हजार घर परिवारहरूमा विद्युत सेवा पुग्ने गरी विद्युतीकरणको कार्य चालू रहेको अवस्था छ।
- १०.१० जलविद्युतको सम्भाव्यता एवम् विस्तृत अध्ययन कार्यहरू भइरहेका छन्। विद्युतशक्तिको माग आपूर्ति गर्न आवश्यक हुने अन्य सम्भाव्य आयोजनाहरूको पहिचान गर्ने कार्य जारी राखिएको छ। राष्ट्रिय विद्युत प्रणालीमा विद्यमान माग र आपूर्तिमा मौसमी असन्तुलन हटाउन जलाशययुक्त आयोजनाको कार्यान्वयन आवश्यक भएकोले हालसम्मको अध्ययनबाट आकर्षक देखिएको १ सय २७ मेगावाट क्षमताको माथिल्लो सेती जलाशययुक्त आयोजनाको विस्तृत अध्ययनका लागि परामर्शदाता नियुक्त भइसकेको छ। ६० मेगावाट माथिल्लो त्रिशूली तेस्रो (ए) उत्पादन अनुमति पत्र लिई अन्य कार्य अगाडि बढिरहेको छ। माथिल्लो त्रिशूली तेस्रो (बी) को सम्भाव्यता अध्ययन सम्पन्न भएको छ। भारतीय सहयोगमा निर्माण गर्न लागिएको राहुघाट जलविद्युत आयोजनाको अद्यावधिक अध्ययन चालू छ। अन्य आयोजनामध्ये नलस्याउगाड, मादीईशानेश्वर तथा सेती-त्रिशूली जलाशययुक्त आयोजनाहरूको विस्तृत अध्ययन सुरु गरिएको छ।
- १०.११ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा जलविद्युत उत्पादन २१०४.५२ गेगावाट घण्टा, तापीय विद्युत उत्पादन १३.१२ गेगावाट नेपालमा निजी क्षेत्रबाट खरिद ९५९.७४ गेगावाट घण्टा र भारतबाट पैठारी ६१२.५८ गेगावाट घण्टा गरी कुल विद्युत आपूर्ति ३६८९.२७ गेगावाट घण्टा विद्युतमध्ये २६०३.३५ गेगावाट घण्टा आन्तरिक खपत भएको र ७४.४८ गेगावाट घण्टा भारत निकासी भएकोमा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा कुल विद्युत उत्पादन २८३१ गेगावाट घण्टा, तापीय विद्युत उत्पादन ५.४३ गेगावाट घण्टा, भारतबाट पैठारी ७२१.०८ गेगावाट घण्टा गरी जम्मा ३५५७.५१ गेगावाट घण्टा रहेको छ। उपलब्ध विद्युत शक्तिमध्ये आन्तरिक खपत २९२५.३५ गेगावाट घण्टा हुने अनुमान छ।

१०.१२ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा क्षेत्रगत हिसाबमा विद्युत ऊर्जाको उपयोग उद्योग क्षेत्रले ३७.७ प्रतिशत, गार्हस्थ्य (household) क्षेत्रले ४१.४ प्रतिशत, व्यापारिक क्षेत्रले ७.२ प्रतिशत, गैरव्यापारिक क्षेत्रले निकासी २.८ प्रतिशत र विविध क्षेत्रले १०.९ प्रतिशत उपभोग गरेकामा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा औद्योगिक क्षेत्रले ३७.४ प्रतिशत, गार्हस्थ्य (household) क्षेत्रले ४२.८ प्रतिशत, व्यापारिक क्षेत्रले ७.७ प्रतिशत र विविध क्षेत्रले १२.१ प्रतिशत उपभोग गर्ने अनुमान गरिएको छ ।

१०.१३ विद्युत उपयोग गर्ने ग्राहकहरूको संख्या प्रत्येक वर्ष वृद्धि हुँदै गइरहेको छ । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को अन्त्य सम्ममा १७ लाख ९० हजार ८ सय १९ ग्राहक संख्या रहेकोमा यस आर्थिक वर्षको पुस मसान्तसम्ममा ९.०२ प्रतिशतले वृद्धि भई १९ लाख ५२ हजार ५ सय ५ पुगेको छ ।

* माघ मसान्तसम्मको अनुमानित

पेट्रोलियम पदार्थ

१०.१४ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा पेट्रोलियम पदार्थको खपत २५.२ प्रतिशतले वृद्धि भई ९ लाख १३ हजार १ सय ९८ किलो लिटर रह्यो भने एल.पी. ग्याँसको खपत २१.९ प्रतिशतले वृद्धि भई १ लाख ४१ हजार १ सय ७१ मेट्रिक टन भएको छ । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को प्रथम आठ महिनामा पेट्रोलियम पदार्थ र एल.पी. ग्याँस खपत क्रमशः ५ लाख ५८ हजार १ सय १४ किलोलिटर र ८६ हजार ४ सय ३ मेट्रिक टन रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनामा पेट्रोलियम पदार्थको खपत १३.२ प्रतिशतले वृद्धि भई ६ लाख ३१ हजार ९ सय ५१ किलो लिटर र एल.पी. ग्याँसको खपत १६.४ प्रतिशतले वृद्धि भई १ लाख ५ सय ४० मेट्रिक टन पुगेको छ ।

१०.१५ पेट्रोलियम पदार्थहरूको खपतको अधिकांश हिस्सा डिजेल, मट्टितेल, पेट्रोल र हवाई इन्धनले ओगटेको छ । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा एल.पि. ग्याँसबाहेक पेट्रोलियम पदार्थको खपतमा डिजेल, मट्टितेल, पेट्रोल र हवाई इन्धनको अंश क्रमशः ६७.१ प्रतिशत, ६.१ प्रतिशत, १७.७ प्रतिशत र ९.१ प्रतिशत रहेको देखिन्छ । चालू आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनाको खपतलाई हेर्दा सो अनुपात डिजेलको ६४.९ प्रतिशत, पेट्रोलको १९.४ प्रतिशत, मट्टितेलको ५.१ प्रतिशत र हवाई इन्धनको १०.६ प्रतिशत रहेको छ ।

१०.१६ पेट्रोलियम पदार्थ आयात गरी आवश्यक परिमाणमा भण्डारण गरी सर्वसुलभ तरिकाबाट मुलुकभर विक्री वितरण गर्ने/गराउने कार्य नेपाल आयल निगमले गर्दै आएको छ। पेट्रोलियम पदार्थको वितरण कार्यमा सरलता ल्याउनका लागि भारतीय आयल निगमको रक्सौल डिपोदेखि नेपाल आयल निगमको इन्धन डिपो अमलेखगञ्जसम्म इन्धन आयातको लागि पाइप लाइनको माध्यमबाट इन्धन आपूर्ति गर्ने कार्यका लागि गृहकार्य भइरहेको छ। त्यस्तै, भण्डारण क्षमता वृद्धि गर्न हालका डिपोहरूको क्षमता वृद्धि तथा थप डिपो निर्माण गर्ने कार्य गर्नुका साथै विगत वर्षहरूमा गठित विभिन्न किसिमका आयोग/समितिहरूले दिएका प्रतिवेदनहरूमा उल्लेख गरिएका संरचनागत सुधारका सुझावहरू कार्यान्वयन गर्न पहल भइरहेको छ।

वैकल्पिक ऊर्जा

१०.१७ नेपालमा वैकल्पिक/नवीकरणीय ऊर्जा प्रविधिको दिगो विकास गरी ग्रामीण क्षेत्रमा ऊर्जाको आपूर्ति गर्ने, ऊर्जा प्रविधिबाट विभिन्न स-साना उद्योग तथा व्यवसायहरू सञ्चालन गरी विशेषगरी ग्रामीण जनताको आर्थिक-सामाजिक स्थितिमा सुधार ल्याउने, गरिबी निवारण गर्ने र वातावरण संरक्षण गर्ने उद्देश्यअनुरूप वैकल्पिक ऊर्जा प्रवर्द्धन केन्द्रको स्थापना भएको हो। यी उद्देश्य परिपूर्तिका लागि वैकल्पिक ऊर्जा प्रविधि नीति तथा योजना निर्माणमा नेपाल सरकारलाई आवश्यक सहयोग तथा परामर्श दिने, अल्पकालीन तथा दीर्घकालीन कार्यक्रमहरू तर्जुमा गर्ने, ऊर्जासँग सम्बन्धित विभिन्न संघ-संस्थाहरूलाई समन्वय गरी कार्यक्रम कार्यान्वयन गराउने, कार्यक्रमको गुणस्तर नियन्त्रण, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने कार्यहरू वैकल्पिक ऊर्जा प्रवर्द्धन केन्द्रले गर्दै आइरहेको छ।

१०.१८ लघु जलविद्युत आयोजना, सौर्य ऊर्जा विद्युत प्रणाली र सुधारिएको जैविक ऊर्जा प्रणालीको लागि नेपाल सरकार तथा विभिन्न दातृनिकायको आर्थिक स्रोतहरूलाई व्यवस्थित, सरल, छिटो छरितोरूपमा परिचालन गर्न तथा आवश्यक ऋणको लागि बैंकहरूसँग समन्वय गरी ऋणको व्यवस्था गर्न वैकल्पिक ऊर्जा प्रवर्द्धन केन्द्र अन्तर्गत ग्रामीण ऊर्जा कोषको स्थापना गरी सञ्चालन भइरहेको छ। हाल उक्त कोषको स्थापनाले ग्रामीण जनताको नयाँ तथा दिगो ऊर्जा प्रणालीहरूमा पहुँच वृद्धि भई राष्ट्रिय विद्युत प्रसारणबाट विद्युत सेवा पुग्न नसकेका ठाउँहरूमा विद्युत सेवा पुगी शिक्षा, स्वास्थ्यमा सुधार हुनुको साथै आय आर्जन तथा रोजगारीमा प्रत्यक्ष योगदान पुगी जीवनस्तरमा उल्लेखनीय सुधार भएको छ। त्यस्तै, निम्न आय भएका सर्वसाधारणलाई गोबरग्यासको पहुँचमा वृद्धि गर्ने उद्देश्यले यस केन्द्रले के.एफ डब्लुको सहयोगमा वायोग्यास कर्जा इकाईको स्थापना गरी ऋण प्रवाह गर्दै आएको छ।

तालिका १०(क) : नेपालमा वैकल्पिक ऊर्जा/गोबर ग्याँसको अवस्था

क्र.स.	क्रियाकलापको विवरण	२०६६/६७ को प्रगति	२०६७/६८ प्रथम आठ महिनाको प्रगति
१.	सोलार ड्रायर/कुकर वितरण (संख्यामा)	३१८	१८
२.	गोबरग्याँस प्लान्ट जडान (संख्यामा)	१९५११	६७७४

३.	सुधारिएको फलामको चुलो जडान (संख्यामा)	८,०००	१५३७
४.	सुधारिएको माटोको चुलो जडान (संख्यामा)	६०,०००	२८५२९
५.	घरेलु सौर्य ऊर्जा विद्युत प्रणाली जडान (संख्यामा)	३६१३५	४१८८४
६.	सुधारिएको पानी घट्ट जडान (संख्यामा)	९८६	२४३
७.	लघु जलविद्युत उत्पादन (किलोवाट)	८६७	३६६०
८.	वैकल्पिक उर्जासम्बन्धी अध्ययन/अनुसन्धान (संख्या)	१३	-
९.	गोबर ग्याँस प्रविधिसम्बन्धी विभिन्न व्यक्तिलाई तालिम (संख्या)	२३१०६	-
१०.	लघु जलविद्युत योजना निर्माण (संख्या)	८२८	-
११.	सौर्य टुकी जडान	-	४०७७

स्रोत: वैकल्पिक ऊर्जा प्रवर्द्धन केन्द्र ।

वन

१०.१९ वन, वनस्पति, जलाधार, जैविक विविधता संरक्षण तथा संरक्षित क्षेत्रहरूको वैज्ञानिक व्यवस्थापनद्वारा सन्तुलित वातावरण कायम राख्नुको साथै वन पैदावारको आपूर्तिमा दिगो वृद्धि गरी विपन्न तथा निमुखा समुदायको पहुँच र अधिकारलाई सुनिश्चित गर्दै उनीहरूको सामाजिक एवम् आर्थिक सशक्तिकरण गर्ने, वनजन्य उत्पादनमा आधारित उद्योग एवम् व्यवसाय प्रवर्द्धनलाई बढावा दिई रोजगारीका अवसर सिर्जना गर्दै आन्तरिक बजारको विकास एवम् निर्यात प्रवर्द्धन गर्ने, विपन्न वर्गका दलित, आदिवासी, जनजाति, मधेशी, उत्पीडित, अपाङ्ग एवम् अन्य पछाडि परेका एवम् पारिएका महिला तथा पुरुषको आय वृद्धि गर्दै वन पैदावारको न्यायोचित वितरण प्रणालीबाट गरिवी न्यूनीकरण गरी समतामूलक विकासमा सघाउ पुर्याउने उद्देश्यसाथ वन व्यवस्थापन कार्य भइरहेको छ ।

१०.२० वन, वनस्पति, कीटपतङ्ग, वन्यजन्तुलगायतका जैविक विविधता तथा वंशानु स्रोतको संरक्षण गर्ने, भू तथा जलाधार संरक्षणमा शिवालिक क्षेत्रमा विशेष जोड दिई स्थानीय जनताको सहभागिता वृद्धि गर्ने, सरकारद्वारा व्यवस्थित वनको वैज्ञानिक व्यवस्थापन गर्ने, राष्ट्रिय वनहरूमध्ये उपयुक्त क्षेत्रमा स्थानीय जनताको समूह गठन गरी साभेदारी वनको वैज्ञानिक व्यवस्थापन परीक्षण गर्ने, काष्ठ उद्योगलाई कच्चा पदार्थको रूपमा काठ उपलब्ध गराउने, संघ संस्था वा उद्यमीलाई दिने कबुलियती वनमा वन, वन्यजन्तु र वनस्पतिको समुचित व्यवस्थापन गर्ने गरी पर्या-पर्यटन (Eco-tourism) को क्षेत्र वृद्धि गर्न विशेष जोड दिने, वन तथा वनस्पति अनुसन्धान, अनुगमन तथा मूल्यांकन र सूचना तथा तथ्याङ्क प्रवाह प्रणाली सुदृढ गर्ने, कबुलियती वन विस्तार गरी गरिवीको रेखामुनिका विपन्न समूहका सदस्यहरूको जीविकोपार्जनका अवसरहरू वृद्धि गर्ने, सामुदायिक कबुलियती तथा साभेदारी वन विस्तार गर्ने एवम् यस्ता वनमा खासगरी विपन्न, महिला तथा दलितवर्गको सहभागिता एवम् पहुँच बढाउने, बहुमूल्य गैरकाष्ठ वन उपजहरूको दिगो व्यवस्थापन गर्दै सदुपयोग गर्ने र निजी क्षेत्रको लगानी प्रवर्द्धन गरी निकासी प्रवर्द्धन गर्ने रणनीतिअनुसार समग्र वन व्यवस्थापनको क्षेत्रमा काम भइरहेको छ ।

- १०.२१ गरीबी निवारण, दिगो व्यवस्थापन र उपयोग, वन क्षेत्रलाई ४० प्रतिशत कायम राख्ने र जैविक विविधता र वातावरण संरक्षण गर्ने सिद्धान्तानुरूप वन तथा भू-संरक्षणको क्षेत्रमा कार्य भइरहेको छ। यसका लागि सहभागितामूलक, वातावरणमैत्री, प्रवर्द्धनकर्ता, सहजकर्ता र नियामक, विकेन्द्रीत, गरीब, दलित र विपन्नमुखी वर्गको उत्थान गर्ने कार्यशैली अवलम्बन गरिएको छ।

मञ्जुषा : १०(क) : वन क्षेत्रको व्यवस्थापनमा अवलम्बन गरिएका नीति तथा कार्यनीति

- नयाँ गठन हुने र गठन भएका सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहहरूको क्षमता अभिवृद्धि गरी प्रभावकारीरूपले वन व्यवस्थापन गर्ने।
- जनसहभागिताद्वारा सामुदायिक वन व्यवस्थापन प्रदर्शन स्थलको स्थापना गरी वन प्रविधिको विकास र विस्तार तथा निर्णय प्रक्रियामा महिला, दलित तथा सीमान्त वर्गको सहभागिता वृद्धि गर्ने।
- निजी बोटबिरुवा तथा वनको विकास, व्यवस्थापन तथा समुचित सदुपयोग प्रभावकारीरूपमा गर्दै सर्वसाधारणलाई काठ दाउराको आपूर्ति व्यवस्थापन गर्ने।
- सामुदायिक वनभित्र सीमान्त समूहलाई व्यवस्थापन अवसर दिने।
- उच्च मूल्यका वन्यजन्तु एवम् पशुपंक्षी पालन कार्यमा आवश्यक कानुनी व्यवस्था गरी निजी क्षेत्रको सहभागितालाई प्रोत्साहन गर्ने।
- सरकारद्वारा व्यवस्थित वन वरपर साभेदारी वन समूह गठन गरी पाइलट परियोजनाको रूपमा साभेदारी वनको व्यवस्थापन गर्ने।
- कबुलियती वन समूहमा गरिबीको रेखामुनिका जनताको सहभागिता वृद्धि गरी प्रभावकारी बनाउने। पर्या-पर्यटन (Eco-tourism) को लागि कबुलियती वन उपलब्ध गराउने प्रक्रिया पारदर्शी र सरल बनाउने।
- सबै प्रकारका वनमा जडीबुटी तथा गैर-काष्ठ वन पैदावारको दर्ता (inventory) गरी कार्य योजनाहरूमा समाहित गर्ने।
- महत्वपूर्ण जडीबुटी तथा गैर-काष्ठ प्रजातिहरूको लघु तथा साना उद्यम विकासमा सहयोग गर्ने र मूल्यवान जडीबुटी प्रजातिको खेती विस्तार गर्ने।
- जडीबुटी तथा गैर-काष्ठ वन, वनस्पति र वन, पैदावारको व्यवस्थापन तथा बजारको विकास गरी गरिब, महिला तथा पिछडिएका वर्गको रोजगारी तथा आम्दानी वृद्धि गर्ने।
- वनस्पति अनुसन्धान स्थल व्यवस्थापनमा स्थानीय समुदायलाई सहभागी गराई यसको प्रभावकारिता बढाउने।
- सामुदायिक एकीकृत जलाधार व्यवस्थापनमा स्थानीय उपभोक्ता समूहको प्रभावकारी सहभागिता गराउने।
- स्थानीय सरोकारवाला संघसंस्थाहरू तथा उपभोक्ता समूहहरूको सहभागितामा चुरे क्षेत्रको जलाधार संरक्षण कार्यलाई प्राथमिकता दिने साथै चुरे क्षेत्रको जलाधार संरक्षण तथा कृषि वन कार्यक्रमलाई प्राथमिकता दिने।
- राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा आरक्ष कार्ययोजना कार्यान्वयन प्रभावकारीरूपले गर्ने र जनसहभागिता जुटाई मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन योजना कार्यान्वयन गर्ने।
- तराई भू-परिधि कार्यक्रमको कार्यान्वयन जनसहभागितासमेतबाट गर्ने।
- जैविक विविधताको पञ्जीकरण, वनसम्बन्धी प्रविधिको विकास विस्तार गर्न वन, वनस्पति,

जैविक विविधता तथा भू-संरक्षण र जलाधार व्यवस्थापनसम्बन्धी अध्ययन अनुसन्धान तथा जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने ।

- अनुगमन रणनीति तथा निर्देशिका तयार पारी लागु गर्ने, सूचना तथा तथ्याङ्क प्रवाह पद्धति विकास, सहभागितात्मक, एकीकृत अनुगमन तथा मूल्याङ्कन पद्धति लागु गर्ने, तलैदेखि योजना तयार गर्ने पद्धति लागु गर्ने र स्वतन्त्र निकायबाट वन क्षेत्रका कार्यक्रमहरूको प्रभावकारिता मूल्याङ्कन गराउने ।

तालिका १० (ख) : वन स्रोत तथ्याङ्क

सि.नं.	विवरण	क्षेत्रफल	प्रतिशत
१.	वन क्षेत्र	४२.७ लाख हेक्टर	२९ प्रतिशत
२.	बुट्यान क्षेत्र	१५.६ लाख हेक्टर	१०.५ प्रतिशत
३.	कुल स्टेम आयतन	३८ करोड ८० लाख क्यूबिक मी.	-
४.	कुल स्टेम आयतनमध्ये साल प्रजाति	-	२८ प्रतिशत
५.	कुल बायोमास	४,२९० लाख टन	-
६.	औसत स्टेम आयतन	१७८ क्यूबिक मिटर प्रति हेक्टर	-
७.	औसत रुख संख्या	४०८ प्रति हेक्टर	-

स्रोत: नेपालको वन स्रोत प्रतिवेदन, १९९९: वन अनुसन्धान तथा सर्वेक्षण विभाग ।

- १०.२२ वागमती किनारको १२ स्थानमा १ लाख विरुवा रोपन सम्पन्न भएको छ भने गोकर्ण क्षेत्रमा पनि वृक्षारोपण कार्य सम्पन्न भएको छ । चितवन राष्ट्रिय निकुन्ज क्षेत्र भित्र माईकेनिया भारको विषयमा व्यापक जनचेतना अभियान सञ्चालन गरिएको छ ।

मञ्जुषा: १० (ख) : वन क्षेत्रको हालसम्मको उपलब्धि

सामुदायिक वन

सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह संख्या: १५,२५६
हस्तान्तरित सामुदायिक वनको क्षेत्रफल: १३,५०,६५५ हेक्टर
लाभान्वित घरघुरी संख्या : १७,८२,५५०

कबुलियती वन

कबुलियती वन उपभोक्ता समूह संख्या: ५२०६
हस्तान्तरित कबुलियती वनको क्षेत्रफल: २३५३४.३७ हेक्टर
कबुलियती वनबाट लाभान्वित घरघुरी संख्या: ४४१९७

साभेदारी वन

नमुना कार्यक्रम सञ्चालित जिल्लाहरू: बारा, पर्सा, रौतहट, सर्लाही र महोत्तरी
साभेदारी वन समूह संख्या: ९
साभेदारी वन क्षेत्रफल: २२७३० हेक्टर
लाभान्वित घरघुरी संख्या: २४४३८६

- १०.२३ वातावरण संरक्षण, जलवायु परिवर्तन र Global Warming लाई न्यूनीकरण गर्ने प्रतिवद्धता जाहेर गर्ने हेतुले सगरमाथा आधार शिविर कालापत्थरमा ४ डिसेम्बर २००९ मा नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषद्को बैठक सम्पन्न भएको छ। कोपेनहेगनमा ११ डिसेम्बर २००९ मा Summiteers' Summit to Save Himalaya नाराका साथ भएको जन प्रदर्शन तथा १५ डिसेम्बरमा भएको UNFCCC COP 15 कार्यक्रममा सहभागिता जनाइएको छ। वातावरण संरक्षणलाई टेवा पुऱ्याई व्यापक प्रचारप्रसार गर्न विद्यालयका १५ जना विद्यार्थीहरूलाई “हरित दूत” को रूपमा परिचालन गरी हरित दूतहरूको लागि अभिमुखीकरण कार्यक्रम अन्तर्गत ४ सेप्टेम्बर २०१० मा बैंककको अध्ययन भ्रमण गराइएको छ।
- १०.२४ वाघ संरक्षणको लागि २७ अक्टोबर, २००९ मा काठमाडौंमा ३ दिने अन्तराष्ट्रिय वाघ सम्मेलन सम्पन्न भएको थियो। त्यस्तै, २८ जनवरी, २०१० मा सम्पन्न भएको 1st Asian Ministerial Conference on Tiger Conservation in Thailand मा सहभागिता जनाइएको थियो। यसको साथै, १७ मे २०१० मा First SAARC Expert Group Meeting on Wildlife Crime काठमाडौंमा सम्पन्न भएको थियो। यसै आर्थिक वर्षमा पोखरामा सामुदायिक वनसम्बन्धी अन्तराष्ट्रिय गोष्ठी सफलतापूर्वक सम्पन्न भएको छ।
- १०.२५ नेपाल र फिनल्याण्ड सरकारबीच नेपालको वन स्रोत सर्वेक्षण अध्ययनको लागि ४७ लाख युरोको अनुदान सम्झौता सम्पन्न भएको छ भने कार्वन व्यापार सम्बन्धमा विश्व बैंकसँग २ लाख अमेरिकी डलरको अनुदान सम्झौता सम्पन्न भई Readiness Preparation Plan (RPP) तयार भएको छ। कवुलीयती वन तथा पशुचरण विकास कार्यक्रमको लागि फिनल्याण्ड सरकारसँग ३५ लाख अमेरिकी डलर बराबरको प्राविधिक सहायता प्राप्त गर्न सम्झौता भएको छ। DFID/SDC को सहयोगमा नयाँ वन कार्यक्रमको लागि १० करोड अमेरिकी डलरको सहयोग प्राप्त गर्न कार्यक्रम दस्तावेज तयारी कार्य सुरु भएको छ। जापान सरकारको सहयोगमा रेड (REDD) लगायत वन संरक्षण कार्यक्रमको लागि ६० करोड यानको सामाग्री सहयोगको लागि सम्झौता सम्पन्न भएको छ। जैविक विविधता संरक्षण, वन पैदावार एवम् वन्यजन्तुहरूको अवैध व्यापार नियन्त्रण गर्न जून ३, २०१० मा नेपाल र चीनबीच समझदारी पत्रमा हस्ताक्षर भएको छ। नेपाल, भारत र चीन गरी तीन देशमा सञ्चालन हुने Kailash Sacred Landscape Conservation Initiative को लागि इसिमोडसँग सम्झौतापत्र (Letter of Agreement) मा हस्ताक्षर सम्पन्न भएको छ।
- १०.२६ साइटिस विधेयक मन्त्रिपरिषद्बाट यसै आर्थिक वर्षमा स्वीकृत भएको छ। चौथो राष्ट्रिय जैविक विविधता प्रतिवेदन तयार गरी जैविक विविधता महासन्धि सचिवालय क्यानाडामा पठाउने कार्य सम्पन्न हुनुका साथै जैविक विविधता अभिलेखीकरणको लागि दिग्दर्शन तयार भएको छ। त्यस्तै, २२ मार्च २०१० मा भारत सरकारसँग जैविक विविधता संरक्षणको लागि दुईपक्षीय बैठक सम्पन्न भएको छ।
- १०.२७ यस आर्थिक वर्षमा दार्चुला जिल्लाको अपिनम्पा संरक्षित क्षेत्र र रामेछाप, दोलखा र सिन्धुपाल्चोक जिल्लामा पर्ने गौरीशङ्कर संरक्षित क्षेत्र तथा बाँके र दाङ जिल्ला समेटी बाँके राष्ट्रिय निकुञ्ज घोषणा गरिएको छ। यसबाट वातावरण वन्यजन्तु संरक्षणमा सहयोग पुग्ने अपेक्षा गरिएको छ।

१०.२८ वनमा लाग्ने डढेलो नियन्त्रणका लागि “डढेलो नियन्त्रण रणनीति, २०६६” स्वीकृति भएको छ। यसै रणनीतिअनुसार ३७ जिल्लामा वनडढेलो नियन्त्रण व्यवस्थापनको कार्ययोजना तयार भएको छ। त्यस्तै, वन अतिक्रमण नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन रणनीति २०६६ पनि यसै आर्थिक वर्षमा तयार भएको छ।

१०.२९ चुरे संरक्षण कार्ययोजना तयार पार्न "चुरे संरक्षण कार्यदल " गठन भई कार्यसञ्चालन भइरहेको छ। जैविक विविधता अभिलेखीकरणको लागि दिग्दर्शन तयार गरिएको छ। वन्यजन्तुबाट स्थानीय जनता तथा मानववस्तीमा हुने जीउधन र धनजनको क्षतिवापत् पीडितलाई राहत उपलब्ध गराउन “वन्यजन्तुबाट हुने क्षतिको राहत सहयोगसम्बन्धी निर्देशिका, २०६६” स्वीकृत भई कार्यान्वयनमा आएको छ।

तालिका १० (ग) : राष्ट्रिय निकुञ्ज - एक भलक

क्र.सं.	राष्ट्रिय निकुञ्ज	घोषित वर्ष (इ.स. मा)	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मि.)
१.	चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज	१९७३	९३२
२.	लाङटाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज	१९७६	१,७१०
३.	सगरमाथा राष्ट्रिय निकुञ्ज	१९७६	१,१४८
४.	रारा राष्ट्रिय निकुञ्ज	१९७६	१०६
५.	शे फोक्सुण्डो राष्ट्रिय निकुञ्ज	१९८४	३५५५
६.	खप्तड राष्ट्रिय निकुञ्ज	१९८४	२२५
७.	बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज	१९८८	९६८
८.	मकालु बरूण राष्ट्रिय निकुञ्ज	१९९१	१५००
९.	शिवपुरी राष्ट्रिय निकुञ्ज	२००२	१४४
जम्मा :			१०२८८

तालिका १० (घ) : वन्यजन्तु आरक्ष - एक भलक

क्र.सं.	राष्ट्रिय निकुञ्ज	घोषित वर्ष (इ.स. मा)	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मि.)
१	शुक्लाफाँट वन्यजन्तु आरक्ष	१९७६	३०५
२	कोशीटप्पु वन्यजन्तु आरक्ष	१९७६	१७५
३	पर्सा वन्यजन्तु आरक्ष	१९८४	४९९
४	ढोरपाटन शिकार आरक्ष	१९८७	२३०४
जम्मा :			२३०४

तालिका १० (ड) : संरक्षण क्षेत्र - एक भलक

क्र.सं.	राष्ट्रिय निकुञ्ज	घोषित वर्ष (इ.स. मा)	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मि.)
१	अन्नपूर्ण संरक्षण क्षेत्र	१९९२	७,६२९
२	कञ्चनजङ्घा संरक्षण क्षेत्र	१९९७	२,०३५
३	मनास्लु संरक्षण क्षेत्र	१९९८	१,६६३
	जम्मा :		११,३२७

तालिका १० (च) : मध्यवर्ती क्षेत्र - एक भलक

क्र.सं.	राष्ट्रिय निकुञ्ज	घोषित वर्ष (इ.स. मा)	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मि.)
१.	चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज	१९९६	७५०
२.	बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज	१९९६	३२८
३.	लाङटाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज	१९९८	४२०
४.	शे फोक्सुण्डो राष्ट्रिय निकुञ्ज	१९९८	१३४९
५.	मकालु वरुण राष्ट्रिय निकुञ्ज	१९९९	८३०
६.	सगरमाथा राष्ट्रिय निकुञ्ज	२००२	२७५
७.	शुक्लाफाँट वन्य जन्तु आरक्ष	२००४	२४३.५
८.	कोशी टप्पु वन्य जन्तु आरक्ष	२००४	१७३
९.	पर्सा वन्य जन्तु आरक्ष	२००५	२९८.१७
१०.	रारा राष्ट्रिय निकुञ्ज	२००६	१९८
११.	खप्तड राष्ट्रिय निकुञ्ज	२००६	२१६
	जम्मा :		५०७९=६७

स्रोत: वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय ।

१०.३० पर्सा वन्यजन्तु आरक्ष क्षेत्रभित्र पर्ने रामभौरी भाटाको वस्तीलाई सोही जिल्लाको सोनवर्षा गाउँ विकास समितिको गादीकर्माशोकमा स्थानान्तरण गर्न ५६ जना जग्गाधनीलाई लालपूर्जा वितरण गरी स्थानान्तरणको कार्य सुरु गरिएको छ । पहिरोबाट क्षति पुगेका कृषियोग्य भूमि तथा वस्ती पुनःस्थापना गर्न र तत्काल राहत उपलब्ध गराउन आकस्मिक भू-संरक्षण कोष निर्देशिका तयार गरिएको छ । सरकारी तथा निजी साभेदारीमा चक्का वन व्यवस्थापन निर्देशिका तथा व्यावसायिक वृक्षारोपण निर्देशिका तयार भई मोरङ, बारा, नवलपरासी, रूपन्देही, बाँके र कैलाली गरी ६ जिल्लामा चक्का वन व्यवस्थापन कार्य सुरु गरिएको छ ।

- १०.३१ यस आर्थिक वर्षमा ४ सय ४ वटा गल्ली तथा पहिरो रोकथाम १ सय १९ कि.मि., खोलाकिनार संरक्षण ८४ वटा, संरक्षण पोखरी निर्माण, कृषि/वन मैत्री खेतवारी संरक्षण ५ सय ६ हेक्टर, १ हजार ७ सय ५० घरधुरीको लागि आयमूलक संरक्षण कार्यक्रम जस्ता विभिन्न कार्य सम्पन्न भएका छन्। त्यस्तै, कैलाली र कञ्चनपुरको Bio-diversity Hot Spot Mapping को कार्य सम्पन्न भएको छ।
- १०.३२ कवुलीयती वन तथा पशु विकास कार्यक्रम अन्तर्गत आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा ६ सय ८३ समूह गठन भएका छन्। सो कार्यक्रम अन्तर्गत ३ हजार २ सय २७ हेक्टर वन क्षेत्र हस्तान्तरण भई ६ हजार ४ सय ८० घरधुरी लाभान्वित भएका छन्। हालसम्ममा ३ हजार ४ सय ३९ उपभोक्ता समूह गठन भई १५ हजार ७ सय ८७ हेक्टर वन क्षेत्र हस्तान्तरण भएको तथा सो कार्यक्रमबाट ३१ हजार ९ सय ४३ घरधुरी लाभान्वित भएका छन्।
- १०.३३ सामुदायिक वन विकास कार्यक्रम अन्तर्गत आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा ४ सय ३१ समूह गठन भएका छन्। हालसम्म १४ हजार ६ सय ४ उपभोक्ता समूह गठन भई १२ लाख ४७ हजार २५ हेक्टर वन क्षेत्र हस्तान्तरण भएको छ। सो कार्यक्रमबाट १६ लाख ८० हजार २ सय ७० घरधुरी लाभान्वित भएका छन्।

११. यातायात तथा सञ्चार

सडक यातायात

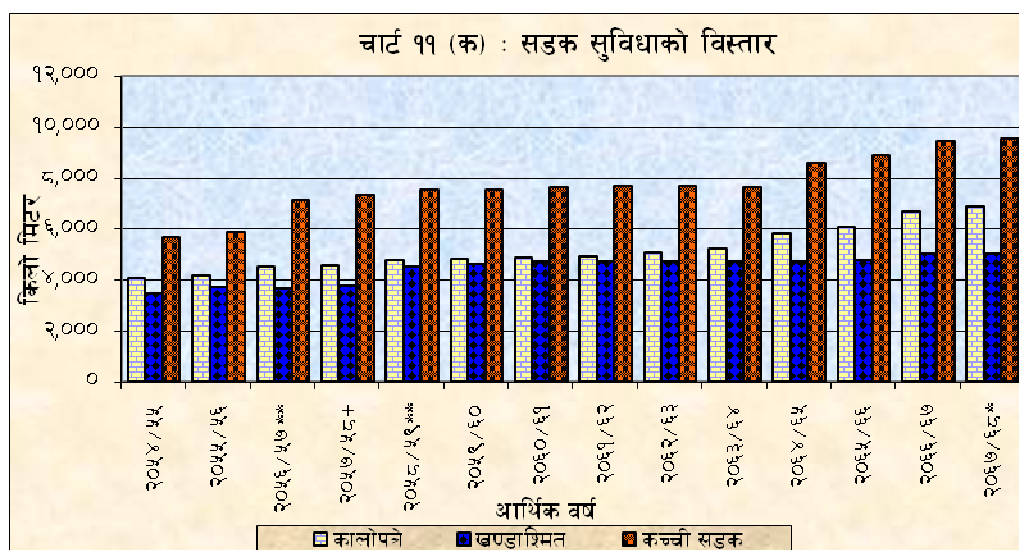
११.१ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को अन्त्यसम्ममा कालोपत्रे ६ हजार ६ सय ६९ कि.मि., खण्डास्मित ५ हजार ७ कि.मि. र कच्ची सडक ९ हजार ४ सय १७ कि.मि. गरी जम्मा २१ हजार ९३ कि.मि. सडक निर्माण भएकोमा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को फागुनसम्म कालोपत्रेस्तरमा स्तरोन्नति २ सय ५ कि.मि., खण्डास्मित स्तरमा २९ कि.मि. र नयाँ सडक निर्माण १ सय २८ कि.मि. भएको छ। यसरी सडकको कुल लम्बाई २१ हजार ४ सय ५५ कि.मि. पुगेको अनुमान छ। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा मनाङ जिल्ला सदरमुकामसम्म मोटरबाटो पुर्‍याउने लक्ष्यअनुसार सडक निर्माण कार्य भइरहेको छ।

तालिका ११ (क) : सडक विभागबाट बनाइएका सडक सुविधाको विस्तार

(किलो मिटरमा)

क्र.सं.	किसिम	आर्थिक वर्ष			
		२०६६/६७ सम्म	२०६७/६८* मा थप	आर्थिक वर्ष २०६७/६८सम्म*	
				जम्मा	अंश (प्रतिशत)
१.	कालोपत्रे	६६६९	२०५	६८७४	३२.०८
२.	खण्डास्मित	५००७	२९	५०३६	२३.३७
३.	कच्ची सडक	९४१७	१२८	९५४५	४४.५५
	जम्मा	२१०९३	३६२	२१४५५	१००

* फागुन मसान्तसम्मको, स्रोत : सडक विभाग।

* प्रथम आठ महिनासम्मको, स्रोत : सडक विभाग।

सवारी साधन

११.२ आर्थिक वर्ष २०४६/४७ देखि आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को अन्त्यसम्ममा देशभरमा १० लाख १५ हजार २ सय ७१ वटा सवारी साधन रहेकोमा चालू आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनामा १ लाख १२ हजार ३ सय २० (११.०६ प्रतिशत) ले वृद्धि भई सवारी साधनहरूको कुल संख्या ११ लाख २७ हजार ५ सय ९१ पुगेको छ। यसरी आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को फागुन मसान्तसम्ममा प्रति किलो मिटर ५३ वटा सवारी साधन पुगेको अनुमान छ। गत आर्थिक वर्षमा सरदर देशभर प्रति किलो मिटर ४५ वटा सवारी साधन थिए।

तालिका ११(ख) : सवारी साधनहरूको संख्या

किसिम	आर्थिक वर्ष		कुल	वृद्धि प्रतिशत (प्रथम आठ महिनाको)
	२०४६/४७ देखि २०६६/६७ सम्म	२०६७/६८* मा थप		
बस	२३२४३	१०९४	२४३३७	४.७०
मिनीबस	८८७७	१०१९	९८९६	११.४८
कार/जीप भ्यान	११३३९१	५६६५	११९०५६	४.९९
ट्रयाक्टर	५६८२७	४७६९	५१५९६	८.३९
मोटरसाइकल	७४४७२७	९५६८३	८४०४१०	१२.८५
टेम्पो	७३८२	२	७३८४	०.०२
माइक्रो	२२०८	५६	२२६४	२.५४
डोजर/क्रेन	१०३६७	५५५	१०९२२	५.३५
पिक अप	६६८१	२६२५	९३०६	३.९७
ट्रक ट्रिपर	३५५९४	७६४	३६३५८	२.१५
ट्रक ट्रिपर	५९४३	८८	६०६२	१.४८
जम्मा	१०१५२७१	११२३२०	११२७५९१	११.०६

* २०६७ फागुन महिनासम्मको, स्रोत : यातायात व्यवस्था विभाग।

नीतिगत तथा संस्थागत प्रगति

११.३ सवारी दुर्घटनाको रोकथाम गर्न, दुर्घटनाबाट पीडित पक्षलाई क्षतिपूर्ति दिलाउन, बीमा व्यवस्था गर्न, साधारण जनतालाई सरल एवम् सुलभ ढंगबाट यातायात सुविधा उपलब्ध गराउन, यातायात सेवालाई सुदृढ, सक्षम तथा प्रभावकारी बनाउने नीतिअनुरूप श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालयले कार्यसम्पादन गर्दै आएको छ। यसका लागि सवारी साधन र सवारी चालक अनुमतिपत्र कम्प्युटरकृत गर्ने, सवारी चालक अनुमति पत्रको प्रयोगात्मक परीक्षालाई सि.सि.टि.भि. मार्फत् अनुगमन गर्ने, सवारी साधनको वैज्ञानिक जाँच पासको लागि अत्याधुनिक प्रविधियुक्त सवारी साधन उपयुक्तता (Vehicle Fitness Test Centre) को निर्माण गर्ने, सवारी साधनको नम्बरलाई ईम्बोसिङ्ग गर्ने, तेश्रो पक्ष बीमा कार्यान्वयन गर्ने र सेवा प्रवाहमा पारदर्शीता कायम गर्ने कार्यलाई प्राथमिकताका साथ अगाडि बढाइएको छ।

११.४ सहरी यातायातलाई व्यवस्थित गर्न यातायात व्यवस्था विभाग अन्तर्गत वागमती अञ्चलमा तीन वटा यातायात व्यवस्था कार्यालय र काठमाडौंको सानो भन्दा र भक्तपुरको सल्लाघारीमा एक एक वटा सेवा केन्द्र गरी पाँच वटा कार्यालय रहेका छन् । कर्णाली अञ्चल बाहेक सबै अञ्चलमा एक/एक वटा यातायात व्यवस्था कार्यालय रहेका छन् र नारायणी अञ्चलमा हेटौँडा, नारायणघाट र गौरमा गरी तीनवटा सेवा केन्द्र रहेका छन् । यसरी १३ वटा अञ्चलमा पन्ध्र वटा कार्यालय र ५ वटा सेवा केन्द्रहरूबाट जनतालाई सेवा प्रवाह गरिएको छ ।

यातायात व्यवस्था अन्तर्गत यस आर्थिक वर्षमा सम्पन्न भएका विभिन्न उल्लेखनीय कार्य निम्नानुसार रहेका छन् -

मञ्जुषा: ११ (क) : यातायात व्यवस्था अन्तर्गत भएका कार्यहरू

- सार्वजनिक यात्रु वाहक सवारी साधन चल्ने ४ सय २९ वटा रुटहरूमा वैज्ञानिक भाडादर निर्धारण गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको ।
- दश टन भारवहन क्षमता भएका मालवाहक सवारीको ४७ वटा सडकहरूको अधिकतम वैज्ञानिक भाडा दर निर्धारण गरी कार्यान्वयन गरिएको ।
- काठमाडौंको टेकुमा अत्याधुनिक कम्प्युटरराईज भेहिकल फिटनेश टेष्ट सेन्टर स्थापना भई निकट भविष्यमा सञ्चालन हुने अवस्थामा रहेको ।
- यातायात व्यवस्थापनमा देखिएको अनुशासनहीनता र बढी भाडा लिई यात्रुहरूलाई ठगी गर्ने कार्यलाई नियन्त्रण गर्न विभागमा अनुगमन एकाईको स्थापना गरी अनुगमन कार्यलाई प्रभावकारी बनाइएको ।
- सबै यातायात व्यवस्था कार्यालयमा रहेका सवारी चालक अनुमतिपत्र (९ लाख ४ हजार वटा) लाई कम्प्युटरमा ईन्ट्री गर्ने कार्य सम्पन्न भएको ।
- यातायात व्यवस्था कार्यालय वागमतीबाट जारी गरिएको सवारी चालक अनुमतिपत्रलाई Web site मा राखिसकिएको ।
- सवारी साधनको कर तिरे नतिरेको जानकारी ४३२१ मा एस.एम.एस गरी थाहा पाउने व्यवस्था गरिएको ।
- काठमाडौं उपत्यकामा सञ्चालित तीन पाइग्रे टेम्पोलाई स्वेच्छिकरूपमा विस्थापन गरी सोको सट्टामा मिनीबस राख्न पाउने व्यवस्था गरिएको ।
- सवारी चालक अनुमतिपत्रको प्रयोगात्मक परीक्षालाई पारदर्शी बनाउन सि.सि.टि.भि. मार्फत् अनुगमन गर्ने कार्यलाई यातायात व्यवस्था कार्यालय वागमती र गण्डकीमा सुरुवात गरिएको ।
- दुर्घटनाको कारण पटक पटक हुने सडक जामलाई नियन्त्रण गर्न तथा पैदलयात्रीको अधिकारलाई सुरक्षित गर्न २०६६ भाद्रदेखि तेश्रो पक्ष बीमा कार्यक्रमलाई कार्यान्वयन गरिएको ।
- सेवा प्रवाह पारदर्शी र सरल बनाउन तथा सवारी साधन कर छल्ले प्रवृत्तिलाई नियन्त्रण गर्न ईविलिड र भि.आर.एस (भेहिकल रजिष्ट्रेशन सिस्टम) लाई कार्यान्वयन गरिएको ।

- ११.५ यातायात व्यवस्थापनमा गरिएका नीतिगत एवम् सस्थागत सुधार अन्तर्गत यातायात व्यवस्था कार्यालयहरू नेट वर्किङ्ग गरिएका छन् भने ईविलिड कार्यमार्फत् राजश्व असुलीमा उल्लेखनीय प्रगति भएको छ। यसबाट कर छल्ने प्रवृत्ति निरुत्साहित हुन गएको छ। यसका अतिरिक्त सवारी चालक अनुमतिपत्रलाई वेबसाईटमा राखी सर्वसाधारणले समेत हेर्न सक्ने सुविधा कार्यान्वयन, भि.आर.एस प्रणालीमार्फत् सवारी साधनको विवरण कम्प्युटरकृत गर्ने, समग्र यातायात व्यवस्था कार्यालयलाई कम्प्युटर प्रणालीमा आवद्ध गरी सवारी साधनको विवरणलाई कागजी प्रक्रियाबाट ईलेक्ट्रोनिक्स डाटाबेस प्रणालीमा रूपान्तर गर्ने, सवारी साधनको आधुनिक जाँचपासको लागि भेहिकल फिटनेस टेष्ट सेन्टरको स्थापना जस्ता कार्यहरू सम्पन्न भएका छन्।
- ११.६ राष्ट्रिय यातायात नीति र विभिन्न आवधिक योजनाअनुरूप सडक मर्मत सम्भार कार्यमा उचित व्यवस्थापन गर्न सडक मर्मत सम्भार कोषको व्यवस्था गरिएको छ। सोही कोषको उचित परिचालन गरी सडक बोर्डले सडकको मर्मत सम्भार गराउने, मर्मत सम्भारमा लाग्ने खर्चमा न्यूनीकरण गर्ने तथा सडकको मर्मत सम्भार कार्यलाई पारदर्शी एवम् प्रभावकारी बनाउने कार्य गर्दै आएको छ।
- ११.७ सडक बोर्ड नेपालले सडक बोर्डको कोषमा जम्मा हुने रकम (सवारी इन्धनमा लगाएको दस्तुर, सवारी दर्ता प्रमाणपत्रमा लगाइएको दस्तुर, सडक उपभोग गरे वापतको दस्तुर आदि) बाट सडकको नियमित, पटके तथा आकस्मिक मर्मत सम्भार गर्दै आएको छ।
- ११.८ सडक बोर्ड ऐन, २०५८ मा सार्वजनिक-निजी साभेदारीको अवधारणाअनुरूप विभिन्न क्षेत्रका सडक प्रयोगकर्ताहरूको समेत प्रतिनिधित्व रहने गरी कार्यकारी समितिको व्यवस्था भएको छ। सडकसम्बन्धी निकायहरूबाट प्राथमिकताको आधारमा प्राप्त कार्यक्रमहरू कार्यकारी समितिको स्वीकृती लिई सोही निकायहरूबाट कार्यान्वयन हुँदै आइरहेको छ।
- ११.९ सामरिक महत्वका सडक सञ्जाल तथा स्थानीय सडक सञ्जालहरूको मर्मत सम्भार कार्यको लागि क्रमशः सडक विभाग र स्थानीय निकायहरू (जिल्ला विकास समिति र नगरपालिकाहरू) मा सडक बोर्डलाई उपलब्ध हुने गरेको आर्थिक स्रोतबाट रकम उपलब्ध गराइन्छ। स्थानीय निकायका सडक मर्मत सम्भार गराउँदा जिल्ला विकास समिति र नगरपालिकाहरूले क्रमशः २० प्रतिशत र ३० प्रतिशत म्याचिङ्ग फण्ड राख्ने व्यवस्थासमेत गरिएको छ। सामरिक महत्वका सडक सञ्जालतर्फ नियमित र पटके मर्मतको लागि सडक विभागलाई आवश्यक पर्ने सम्पूर्ण रकमको सुनिश्चितता गरिदै आएको छ। स्थानीय सडक सञ्जालतर्फ सडकको लम्बाई, सडकको सतहको प्रकार र सवारी साधन चल्ने संख्या एवम् कार्य प्रगतिका आधारमा रकम उपलब्ध गराउने गरिएको छ।
- ११.१० स्थानीय सडक सञ्जालका सडक मर्मत सम्भार गर्न निक्षेपणको सिद्धान्तलाई अङ्गीकार गर्दै स्थानीय निकायहरूलाई सशर्त अनुदान दिने प्रक्रिया सुरु गरिएको छ। साथै, उक्त निकायहरूमा विनियोजित रकम सोभै उपलब्ध गराउन थालिएको छ।

हवाई सेवा

- ११.११ नागरिक उड्डयन जस्तो ठूलो आर्थिक लगानीको आवश्यकता पर्ने क्षेत्रमा नागरिक उड्डयन प्राधिकरणको आफ्नो श्रोतले मात्र विकास सम्भव नहुने भएकोले यसमा सार्वजनिक तथा निजी लगानीका लागि आधार तयार गर्दै जाने सिलसिलामा यस वर्ष नेपाल नागरिक उड्डयन प्राधिकरण, पूर्वाधार संरचनाको निर्माण, विकास तथा सञ्चालनसम्बन्धी नियमावली, २०६६ नेपाल सरकारबाट स्वीकृत भएको छ। यसैगरी, नेपाल नागरिक उड्डयन प्राधिकरण अन्तर्गत विमानस्थल सेवा शुल्क नियमावली, २०६७ पनि नेपाल सरकारबाट यसै वर्ष स्वीकृत भई लागु भएको छ। अन्तर्राष्ट्रिय नागरिक उड्डयन संगठन (ICAO) द्वारा परिमार्जित नयाँ ढाँचाअनुरूप Aeronautical Information Publication को नयाँ संस्करण यसै वर्ष प्रकाशन गरिएको छ। परम्परागत लगानी कार्यलाई स्पष्ट दिशा अख्तियार गर्न प्राधिकरणको लगानी नीति तर्जुमा गर्ने सम्बन्धमा प्राधिकरणको Investment Plan, Policy, Priorities and Modalities प्रतिवेदन तयार भएको छ। विश्व परिवेशमा नागरिक उड्डयन क्षेत्रमा विकसित प्रविधिहरूलाई नेपालले पनि समय सापेक्षरूपमा भित्र्याउँदै जानुपर्ने कुरालाई मनन् गरी नेपालमा Performance Based Navigation System (PBN) लागु गर्न एक कार्यदल गठन गरी कार्य अगाडि बढाइएको छ।
- ११.१२ विगत दश वर्षको तथ्याङ्क हेर्दा सन् १९९९ मा हवाई मार्गबाट यात्रा गर्ने यात्रुहरूको संख्या ११ लाख ३ सय ३१ रहेकोमा सन् २००९ मा सो संख्या १७ लाख १५ हजार ९ सय ४९ पुगेको थियो। यसैगरी, वायुयान आवागमन संख्या सन् १९९९ मा ८ हजार ४ सय २६ थियो भने सन् २००९ मा सो संख्या बढेर १३ हजार ९ सय ७९ पुगेको थियो। यसरी विगत दश वर्षमा हवाई यात्रुको आवागमनमा ५६ प्रतिशत र वायुयानहरूको आवागमनमा ६६ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। सन् २००९ को अन्तर्राष्ट्रिय हवाई ट्राफिक आवागमन स्थिति हेर्दा सन् २००८ मा यात्रु संख्या १८ लाख ३० हजार ६ सय ३० रहेकोमा सन् २००९ मा सो संख्या ११ प्रतिशतले वृद्धि हुन गई २० लाख २७ हजार १ सय ४७ पुगेको थियो। त्यसैगरी, सन् २००८ मा वायुयान आवागमन संख्या १४ हजार २ सय ७६ रहेकोमा सन् २००९ मा सो संख्या १० प्रतिशतले वृद्धि भई १५ हजार ७ सय १ पुगेको थियो। सन् २०१० को तथ्याङ्कलाई २००९ सँग तुलना गर्दा यात्रु आवागमन १९.८ प्रतिशत र वायुयान आवागमन २३.७ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। त्यसैगरी, नेपालको आन्तरिक विमानस्थलतर्फको यात्रु तथा वायुयान आवागमनको विगत वर्षहरूको तथ्याङ्कलाई तुलनात्मकरूपमा हेर्दा अन्तर्राष्ट्रियतर्फको संख्या तथा प्रतिशतकै हाराहारीमा बढोत्तरी भएको पाइन्छ। तर कार्गो ढुवानी तर्फ भने ह्रास भएको देखिन्छ। त्रिभुवन अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलको अन्तर्राष्ट्रिय हवाई ट्राफिक आवागमन स्थिति ICAO ले विश्वव्यापी तथा क्षेत्रीयरूपमा प्रक्षेपण गरेको वृद्धिदर तथा ए.सि.आई.को विश्वव्यापी तथा एशिया प्रशान्त क्षेत्रको तथ्याङ्क भन्दा उल्लेखनीयरूपमा बढी रहेको छ। पर्यटक बढोत्तरीको अभियानमा त्रिभुवन अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलमा हवाई उडान संख्यामा देखिएको वृद्धि सकारात्मक पक्ष नै हो। एकमात्र धावनमार्ग र १८ घण्टा हवाई अपरेशन सेवा सञ्चालनमा रहेको त्रिभुवन अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलको परम्परागत

अवतरण प्रणाली, विद्यमान पूर्वाधार, यसका धरातलीय तथा वायुक्षेत्रको सीमितता एवम् साँघुरोपन (Congestion) को परिप्रेक्ष्यमा ATC क्षमतालाई अत्यधिक राखी पिक आवरमा ४ सय ३१ उडान अवतरण हुनु चरमविन्दुको अवस्था हो ।

११.१३ अन्तर्राष्ट्रिय नागरिक उड्डयन संगठन (ICAO) को Universal Safety Oversight Audit Program अन्तर्गत ५-१४ मे, २००९ मा नेपालको उडान सुरक्षा अडिट सम्पन्न भयो । उक्त अडिटबाट उडान सुरक्षासँग सम्बन्धित विशेष गरी प्रचलित नागरिक उड्डयनसम्बन्धी कानून, प्राधिकरणको संगठनस्वरूप, जनशक्ति विकास, उडान सुरक्षा निगरानी, लाइसेन्सिंग, सर्टिफिकेशन तथा अपरेसनस सम्बन्धमा औल्याइएका अवस्थाहरूको निराकरणका लागि सुधारात्मक कार्य योजना (Corrective Action Plan) बनाई ICAO मा प्रस्तुत गरिएको र सोहीअनुरूप कार्य प्रगति भइरहेको छ । त्यसैगरी, ICAO द्वारा सबै सदस्य राष्ट्रहरूको हवाई सुरक्षा प्रणालीको अडिट गर्ने Universal Aviation Security Audit Programme (USAP) अन्तर्गत नेपालको दोश्रो चरणको अडिट कार्य गत नोभेम्बर २२ देखि २९, २०१० मा सम्पन्न भयो । अडिटको प्रारम्भिक प्रतिवेदनमा औल्याएका सिफारिसहरू कार्यान्वयन गर्ने सिलसिलामा सम्बद्ध पदाधिकारीहरू सम्मिलित कमिटी गठन भई सुधारात्मक कार्य योजना (CAP) तयारी कार्य आरम्भ भइसकेको छ । त्रिभुवन अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल हवाई सुरक्षाको निगरानी प्रणालीलाई अझ बढी प्रभावकारी बनाउन नयाँ प्रविधिको १ सय ७५ वटा क्यामेरा रहेको आधुनिक CCTV जडान गरिएको छ । त्रिभुवन अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलमा यात्रुहरूको क्याबिन व्यागेज एक्सरेको लागि थप दुई वटा एक्सरे मेशिन जडान गरिन लागिएको छ । चालू आर्थिक वर्षदेखि त्रिभुवन अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल बाहेक आन्तरिक विमानस्थलहरूमा सुरक्षा उपकरणहरूको व्यवस्था गर्दै जाने कार्यक्रम अन्तर्गत पोखरा विमानस्थलमा होल्ड व्यागेज एक्सरे मेशिन जडान गरी सुरक्षाकर्मीहरूलाई स्थलगत Pre-board Passenger Screening तालिमसमेत प्रदान गरी सञ्चालनमा ल्याइएको छ ।

११.१४ नेपाल र भारत बीच भएको हवाई सम्झौता Air Service Agreement (ASA) तथा MOU का प्रावधानमा समसामयिक व्यवस्थासहित परिमार्जन गर्ने क्रममा नागरिक उड्डयन निकाय बीच ATS Letter of Agreement सम्पन्न भएको छ । तदनुसार नेपाल र भारत बीच ATS Co-ordination, Air Route, Flight Level तथा प्राविधिक क्षेत्रमा आवश्यक सहयोग आदान प्रदान गर्ने विषयमा सहमति भएको छ । नेपालको पश्चिमी क्षेत्र भएर भारतको दिल्ली तथा मध्य पूर्व र युरोपतर्फ जाने अन्तर्राष्ट्रिय उडानको लागि मौजुदा हवाई मार्ग बी३४५ बाट भन्दा ४/५ मिनेट छोटो उडान हुने नयाँ हवाई मार्ग एल६२६ को स्थापना भई १९ नोभेम्बर २००९ देखि सञ्चालनमा समेत आइसकेको छ । हाल यो हवाई मार्गबाट नेपाल वायुसेवा, कतार एयरवेज, जेट एयरवेजलगायत १३ वटा अन्तर्राष्ट्रिय वायुसेवा कम्पनीहरूले उडान गरिरहेका छन् ।

११.१५ विभिन्न विमानस्थलहरूमा अवस्थित हवाई सञ्चार, हवाई पथप्रदर्शन तथा निगरानी उपकरणहरूको नियमित Flight Calibration कार्य हालै सम्पन्न भएको छ । त्रिभुवन अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल र विराटनगर विमानस्थलमा नयाँ DVOR/DME उपकरणहरू जडान गरी सञ्चालनमा ल्याइएका छन् । त्रिभुवन अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलमा अग्नि निवारण तथा जीवनोद्धार सेवालाई सुदृढीकरण गर्न थप Foam Tender प्राप्त गरिएको र

आन्तरिक विमानस्थलहरूमध्ये भैरहवा, पोखरा, नेपालगञ्ज, विराटनगर र सिमरामा पाँचौ क्वाटेगोरीको फायर फाइटिङ सुविधा व्यवस्था हुनुको साथै उपलब्ध स्रोतअनुसार विभिन्न विमानस्थलहरूमा क्रमिकरूपमा विस्तार गर्ने कार्य अगाडि बढाइएको छ ।

११.१६ त्रिभुवन अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलमा उड्डयन सुरक्षा तथा हवाई यातायात क्षमता अभिवृद्धिका लागि एशियाली विकास बैंकको ऋण तथा अनुदान सहयोगमा त्रिभुवन अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलको गुरुयोजना २०२८ को पहिलो चरणको पहिलो प्राथमिकताअनुसारका कार्यहरू अघि बढाउन नेपाल सरकार र एशियाली विकास बैंक बीच २५ मे २०१० मा ऋण तथा अनुदान सम्झौता सम्पन्न भएको छ । यस कार्यक्रम अन्तर्गत त्रिभुवन अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलको धावनमार्गलाई दक्षिणतर्फ ३ सय मिटर बढाउने, धावनमार्गमा सेण्टरलाइन लाइट जडान गर्ने, क्वाटेगोरी १ अनुरूपको नयाँ एप्रोच लाइट जडान गर्ने, १० हजार वर्गमीटर क्षेत्रफलको नयाँ आन्तरिक टर्मिनल भवनको निर्माण, ICAO Code E अनुसारको वायुयान सञ्चालन योग्य ७ सय ५० मि. लम्बाईको नयाँ प्यारालल ट्याक्सी वे, कूल ७ सय ९७ मिटरका ३ वटा लिंक ट्याक्सी वे, ५१५ x १५२ मिटर क्षेत्रफलको एप्रोन, नेपाल वायुसेवा निगम र नेपाली सेनाको ह्यांगर धावनमार्गको पूर्वतर्फ स्थानान्तरण (relocation) गर्न ह्यांगर साइट विकास, अन्तर्राष्ट्रिय टर्मिनल भवनलाई सन् २०१५ सम्मको चाप धान्ने गरी Reconfigure तथा Refurbish गर्ने, धावनमार्गको उत्तरतर्फ Simple Approach Light जडान र दक्षिणतर्फ ILS Localizer जडान, अपरेशन भवनमा VCCS/VHF Communication तथा मौसमसम्बन्धी उपकरणहरू जडान, नयाँ आपतकालीन अपरेशन केन्द्र स्थापना गर्ने, जीवनोद्धार तथा अग्नि निवारण सेवालाई ९औँ क्वाटेगोरीमा पुर्‍याउन थप फोम टेण्डर खरीद गर्ने, फोहोर मैला प्रशोधन उपकरण, ढल प्रशोधन संयन्त्र स्थापना, खानेपानी प्रशोधन केन्द्र स्थापना आदि कार्यहरू सम्पन्न गरिने छन् । उल्लिखित कार्यहरूका अतिरिक्त उक्त ऋण तथा सहयोग कार्यक्रम अन्तर्गत हुम्लाको सिमिकोट विमानस्थलमा टर्मिनल/टावर, सञ्चार, उड्डयन, पथप्रदर्शन तथा मौसमसम्बन्धी उपकरण जडान, मुगुको रारा विमानस्थलमा धावनमार्ग, ट्याक्सी वे तथा एप्रोन पक्की गर्ने, टर्मिनल/टावर, सञ्चार, उड्डयन, पथप्रदर्शन तथा मौसमसम्बन्धी उपकरण जडान गर्ने, सोलुखुम्बुको लुक्ला विमानस्थलमा उडान सुरक्षा अभिवृद्धिका लागि Visual Alignment Guiding System /Abbreviated Precision Approach Path Indicator (APAPI) जडान गर्ने कार्य तीव्ररूपमा अगाडि बढाइएको छ ।

११.१७ पर्यटकीय स्थल पोखराको छिन्ने डाँडामा उपयुक्त क्षेत्रीयस्तरको विमानस्थल निर्माण गर्न नेपाल सरकारको नीतिअनुरूप उक्त स्थानमा आली तथा कान्ला हटाई जग्गा ग्रेडिङ गर्ने कार्य गरिएको छ । मौजुदा पोखरा विमानस्थलमा Traffic चाप ज्यादै बढिसकेको र नयाँ विमानस्थलको लागि श्रोत तथा साधनको अभाव भएकोले उक्त विमानस्थल Turnkey योजनाको रूपमा चिनियाँ सहयोगमा सञ्चालन गर्न नेपाल सरकारबाट पहल भए बमोजिम प्राधिकरणले Engineering, Procurement, Construction (EPC) Contract को लागि परियोजना प्रस्ताव, लागत तथा करार कागजातहरू तयार गरी नेपाल सरकारबाट चिनियाँ सरकार समक्ष पठाइएको छ ।

दक्षिण एशिया पर्यटन पूर्वाधार विकास आयोजना अन्तर्गत गौतमबुद्ध विमानस्थललाई क्षेत्रीय अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलको रूपमा विकास गर्न एशियाली विकास बैंकको २८ मिलियन यू.एस.डलर ऋण तथा ६.४१ मिलियन यू.एस.डलर अनुदान सहयोगमा कार्य अगाडि बढाउन नेपाल सरकार र एशियाली विकास बैंक बीच सहायक ऋण सम्झौता सम्पन्न भएको छ। यस अन्तर्गत गौतमबुद्ध विमानस्थलमा नयाँ २ हजार ६ सय मीटर लम्बाईको धावनमार्ग, अन्तर्राष्ट्रिय पार्किङ्ग, अन्तर्राष्ट्रिय टर्मिनल भवन, आन्तरिक टर्मिनल भवन, नयाँ कन्ट्रोल टावर, कार्गो भवन, खानेपानी, ढल, नाला, सञ्चार तथा उड्डयन उपकरण, VOR/DME, ILS, Airfield Lighting जडान कार्य सम्पन्न गरिनेछ।

- ११.१८ नागरिक उड्डयन प्रशिक्षण प्रतिष्ठानलाई ICAO को TRAINAIR PLUS कार्यक्रमसँग आवद्ध गरी तालिम कार्यक्रमहरूलाई स्तरीकरण गर्ने सिलसिलामा ICAO सँग व्यवस्थापकीय सेवा सम्झौता (MSA) अन्तर्गत ICAO TRAINAIR Expert को सेवा उपलब्ध भइरहेको छ। यस अन्तर्गत CDU स्थापना, STPs तयारी, आवश्यक तालिम, म्यानुअल तयारी लगायतका सम्पूर्ण तयारी गरी Certification सहितको कार्य सम्पन्न गर्ने तर्फ तदारुकताका साथ कार्य भइरहेको छ।

सूचना तथा सञ्चार

- ११.१९ सूचना तथा सञ्चार मन्त्रालय अन्तर्गतका निकायहरूबाट जिल्लास्तरमा प्रदान गरिने सेवासुविधाहरू समन्वयात्मकरूपमा प्रवाह गर्ने कार्यका लागि प्रत्येक जिल्लामा जिल्लास्तरीय संयन्त्र र केन्द्रमा सूचना तथा सञ्चार मन्त्रीको अध्यक्षतामा केन्द्रस्तरीय संयन्त्रले कार्य गरिरहेको छ।

मञ्जुषा ११ (ख): सूचना तथा सञ्चार क्षेत्रमा भएका कार्यहरू			
सि.नं.	विवरण/कार्यहरू	अनुमति दिइएको	सञ्चालन/प्रसारण भएका
१.	एफ.एम. रेडियो	३७३	३१७
२.	टेलिभिजन	३०	१५
३.	केबल टेलिभिजन	६९०	-
४.	डि.टि.एच. प्रसारण	९	२
५.	विदेशी च्यानल सिग्नल वितरण	५	-
६.	विदेशी च्यानल Downlink	८८	-

- ११.२० सूचनाको न्यायोचित वितरणका लागि संस्थागत व्यवस्थासम्बन्धी अध्ययन गर्न गठित कार्यदल कार्यरत छ। विद्युतीय सञ्चार माध्यमलाई वितरण गरिने लोक कल्याणकारी

विज्ञापन वितरणको मापदण्ड निर्देशिका, २०६६ अनुसार विज्ञापन प्रसारण कार्यमा संलग्न हुनका लागि सूचना प्रकाशन भएको छ ।

हुलाक सेवा

११.२१ सूचना तथा सञ्चारको क्षेत्रमा सबैभन्दा पुरानो, जनसाधारणले अत्यधिक प्रयोग गर्ने र सुदूर ग्रामीण क्षेत्रसम्म आफ्नो संस्थागत सञ्जाल विस्तार भएको हुलाक सेवा हो । हुलाक सेवा विभाग र अन्तर्गतका कार्यालयहरूले चिठ्ठीपत्र, पुलिन्दा ओसारपसारका अतिरिक्त हुलाक टिकट प्रकाशन, हुलाक बचत बैंक सञ्चालन, धनादेश सेवा, ई-डि.भी. फाराम भर्ने सेवा, द्रुत डाँक सेवा र विद्युतीय हुलाक जस्ता विभिन्न सेवाहरू प्रदान गर्दै आएका छन् । हुलाक सेवा विभाग अन्तर्गतका कार्यालयहरूको संख्या देहायबमोजिम रहेको छ ।

तालिका ११ (ग) : भौगोलिक क्षेत्रअनुसार हुलाक सेवाको विवरण

हुलाक सेवा	हिमाली	पहाडी	तराई	जम्मा
क्षेत्रीय हुलाक निर्देशनालय	-	-	-	५
जिल्ला हुलाक कार्यालय	-	-	-	७०
ईलाका हुलाक कार्यालय	१७०	३७२	३००	८४२
अतिरिक्त हुलाक कार्यालय	४९२	१५४१	१०४१	३०७४
जम्मा				३९९१

स्रोत : हुलाक सेवा विभाग ।

११.२२ हुलाक सेवा विभाग अन्तर्गतका चार वटा हुलाक निर्देशनालय र काठमाडौँमा गोश्वारा हुलाक कार्यालयले जिल्ला हुलाकको समेत काम गर्दै आएका छन् । यस विभाग अन्तर्गत काठमाडौँमा केन्द्रीय धनादेश कार्यालय, केन्द्रीय टिकट भण्डार, हुलाक प्रशिक्षण केन्द्र, फिलाटेलिक व्युरोसमेत रहेका छन् । २०६७ फागुनसम्म ५८ वटा जिल्ला हुलाक कार्यालयहरू र १७२ वटा इलाका हुलाक कार्यालयहरू समेत गरी २ सय ३० वटा हुलाक कार्यालयहरूमा बहुउद्देश्यीय टेलिसेन्टर स्थापना भएको तथा १ सय १७ वटा हुलाक कार्यालयहरूले हुलाक बचत बैंक सञ्चालन गर्न स्वीकृति पाएकोमा ६८ वटा हुलाक कार्यालयहरूले हुलाक बचत बैंक सेवा सञ्चालन गर्दै आएका छन् ।

दूरसञ्चार सेवा

११.२३ दूरसञ्चार सेवामा संख्यात्मक एवम् गुणात्मक वृद्धि भइरहेको छ । दूरसञ्चार सेवाप्रदायक तथा सेवाप्रयोक्ताहरूको संख्या वृद्धि हुनुका साथै नवीन र अत्याधुनिक प्रविधियुक्त दूरसञ्चार सेवाहरू प्रदान गर्न थालेको कारणले यस क्षेत्रको सेवामा संख्यात्मक तथा गुणात्मक वृद्धि भइरहेको छ । मुलुकका ३ हजार ९ सय १५ गाउँ विकास समितिमा टेलिफोन सेवा पुगेको छ । चालू आर्थिक वर्षको आठ महिनामा

विभिन्न प्रविधिका टेलिफोन १ करोड १४ लाख ४२ हजार ३ सय १८ लाइन वितरण भई २०६७ फागुन मसान्तसम्म टेलिफोन घनत्व ४०.३० प्रतिशत पुगेको छ।

तालिका ११ (घ) : २०६७ फागुन मसान्तसम्म दूरसञ्चारका ग्राहक/सेवाप्रदायकहरूको विवरण

सेवाको किसिम	ग्राहकसंख्या	सेवाको किसिम	ग्राहकसंख्या
PSTN	५९,३६,८५	CDMA Fixed Phone	२४,०१,५७
GSM Prepaid	९,००,५८,९८	VSAT Phone	९,६६,५४
GSM Postpaid	१,६४,९८,८१	GMPCS	१,७४,२२
CDMA Prepaid Mobile	८,२५,८४,९१	Limited Mobility	४,६८,५८,९१
CDMA Postpaid Mobile	४४,७७,९९	Other Technologies (3G Mobile)	६९,९९
Total	१,१४,४२,३१८		

११.२४ २०६७ फागुन मसान्तसम्म देशभर इन्टरनेट, एडिएसएल, जिपिआरएस, सिडिएएमए, सिडिएएमए स्काई डाटा र इन्टरनेट प्रयोगकर्ताको संख्या क्रमशः ६५ हजार ३ सय २७, ४३ हजार ५ सय ४७, १९ लाख ७७ हजार ४ सय २१, १ लाख ८१ हजार ५ सय ३६, र २२ लाख ६७ हजार ८ सय २१ पुगेको छ।

११.२५ त्यसैगरी, अनुमतिप्राप्त आधारभूत टेलिफोन ३, जिएसएम मोबाइल २, नेटवर्क सेवा ९, भिस्याट सेवा १ सय ६, इन्टरनेट सेवा ४७, जिएमपिसिएस (GMPCS) ३, ग्रामीण टेलिफोन २, लिमिटेड मोबिलिटी १ सय ९, अन्तर्राष्ट्रिय ट्रंकल सेवा २, ग्रामीण भिस्याट ८ र ग्रामीण इन्टरनेट सेवा प्रदायक ६ गरी जम्मा २ सय ९७ वटा सेवा प्रदायक संस्थाहरू रहेका छन्।

तालिका ११ (ङ) : सेवाप्रदायकअनुसार वितरित कुल टेलिफोन संख्या (२०६७ फागुन मसान्त)

सेवाप्रदायक	टेलिफोन संख्या
नेपाल टेलिकम	६३,२६,०६८
स्पाइस नेपाल प्रा.लि.	४४,७९,०२१
युनाइटेड टेलिकम लि.	५,३८,८३३
एसटिएम टेलिकम सञ्चार प्रा.लि.	५,१८५
स्मार्ट टेलिकम	९१,४६९
नेपाल सेटलाइट	७७,२३८
अन्य	१,७४२
जम्मा	१,१५,१९,५५६

स्रोत : सूचना तथा सञ्चार मन्त्रालय।

सूचना सम्प्रेषण

११.२६ सूचना तथा सञ्चार मन्त्रालय अन्तर्गत सूचना विभाग, गोरखापत्र संस्थान, राष्ट्रिय समाचार समिति (रासस) र प्रेस काउन्सिल नेपालले छापा सञ्चारमाध्यमबाट

सूचना सम्प्रेषणको काम गरिरहेका छन् । गोरखापत्र संस्थानले नयाँ नेपाल निर्माण अभियान अन्तर्गत विभिन्न ३० वटा राष्ट्रिय भाषामा समाचार एवम् लेख रचना आदि प्रकाशन गर्दै आएको छ ।

छापा सञ्चार विवरण			
किसिम	संख्या	किसिम	संख्या
दैनिक	४२०	द्वैमासिक	२३४
अर्ध साप्ताहिक	२३	त्रैमासिक	५१०
साप्ताहिक	२१७४	चौमासिक	२६
पाक्षिक	३९९	अर्धवार्षिक	७०
मासिक	१९३४	वार्षिक	८३
जम्मा			५८७३

स्रोत : स्रोत : सूचना तथा सञ्चार मन्त्रालय ।

भाषागत आधारमा पत्रपत्रिकाको संख्या					
सि.नं.	भाषा	संख्या	सि.नं.	भाषा	संख्या
१.	नेपाली	४०६७	२.	भोजपुरी	६
३.	नेपाली/अङ्ग्रेजी	९९०	४.	उर्दु	४
५.	अङ्ग्रेजी	४२७	६.	राई	२
७.	नेवारी	३३	८.	लिम्बू	२
९.	मैथिली	२१	१०.	डोटेली	२
११.	हिन्दी	२१	१२.	संस्कृत	२
१३.	थारु	९	१४.	तिब्बती	२
१५.	तामाङ	६	१६.	अन्य	२७९
जम्मा					५८७३

स्रोत : सूचना तथा सञ्चार मन्त्रालय

११.२७ प्रेस काउन्सिल नेपालबाट नियमितरूपमा प्रकाशित सम्परीक्षण फाराम भरेका पत्रपत्रिकाहरूको वर्गीकरण गर्ने लक्ष्यअनुसार आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को वर्गीकरण कार्यसम्पन्न भई आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को कार्य प्रारम्भ भएको छ । साथै, पत्रपत्रिकाको दीर्घकालीन सुरक्षाको लागि पुराना पत्रपत्रिकालाई स्व्यानिङ्ग गरी सिडीमा सुरक्षित राख्ने कार्य भइरहेको छ । यसक्रममा चालू आर्थिक वर्षको प्रथम आठ महिना सम्ममा २२ लाख ६८ हजार ३ सय ७४ पेज अखबार सिडीमा सुरक्षित गरिएको छ ।

टेलिभिजन प्रसारण सेवा

११.२८ सरकारी स्वामित्व र निजी क्षेत्रका गरी जम्मा ३० वटा टेलिभिजन च्यानलले अनुमतिप्राप्त गरी हाल १५ वटा टेलिभिजन च्यानलहरू प्रसारणरत छन् । नेपाल टेलिभिजनले रोल्पा प्रसारण केन्द्रको स्थापना र सञ्चालन गरेको हुनाले राप्ती, भेरी, धवलागिरी र लुम्बिनी अञ्चलका रुकुम, सल्यान, दाङ, प्युठान, बागलुङ र अर्घाखाँचीका

दर्शकहरू समेतको राष्ट्रिय प्रसारणमा पहुँच पुगेको छ। द्वन्द्वकालमा क्षतिग्रस्त हेटौँडा प्रसारण केन्द्रको पुनर्निर्माण सम्पन्न गरी त्यसबाट परीक्षण प्रसारण सुरु भएको छ। जलेश्वर र सराङकोट प्रसारण सुदृढीकरण गरिएको छ। विभिन्न ६ भाषाभाषीका कार्यक्रम निर्माण गरी प्रसारण भइरहेका छन्। नेपाल टेलिभिजनको प्रसारण पहुँच हाल ५० प्रतिशत भू-भाग तथा ७२ प्रतिशत जनसंख्यामा पुगेको छ। त्यस्तै, NTV-2 को प्रसारण पहुँच २५ प्रतिशत भू-भाग र ४० प्रतिशत जनसंख्यामा पुगेको छ।

रेडियो प्रसारण सेवा

११.२९ सरकारी स्वामित्वमा रहेको एउटा रेडियो प्रसारण संस्थाका अतिरिक्त निजी क्षेत्रबाट सञ्चालन हुने गरी अनुमतिप्राप्त गर्ने FM को संख्या ३ सय ७३ रहेको छ। यीमध्ये ३ सय १७ वटा FM रेडियोहरू प्रसारणरत छन्। सरकारी स्वामित्वमा रहेको रेडियो नेपालले SW, MW र FM को माध्यमद्वारा रेडियो प्रसारण गरिरहेको छ भने रेडियो नेपालको प्रसारण पहुँच क्षेत्र MW बाट ८५ प्रतिशत, FM बाट ४० प्रतिशत र SW बाट १०० प्रतिशत रहेको छ। रेडियो नेपालको प्रसारण पहुँच देशव्यापी बनाउन FM स्टेशनहरू तथा रिले केन्द्र स्थापना गर्ने सन्दर्भमा धनकुटाको भेडेटार र सुर्खेतको हरेमा कार्य प्रारम्भ गरिएको छ। गुल्मी, गोरखा, दार्चुला, बझाङ र रोल्पाका FM रिले केन्द्र स्थापना गर्ने कार्य जारी रहेको छ। त्यसैगरी, रेडियो नेपालले समावेशी कार्यक्रम अन्तर्गत विभिन्न राष्ट्रिय भाषामा समाचार र अन्य कार्यक्रमहरू प्रसारण गर्दै आइरहेको छ।

केबुल टेलिभिजन प्रसारण सेवा

११.३० चालू आर्थिक वर्षको प्रथम आठ महिनामा थप ५६ वटा केबुल टेलिभिजनहरूलाई इजाजतपत्र प्रदान गरी इजाजतप्राप्त केबुल टेलिभिजनको कुल संख्या ६ सय ९० पुगेको छ।

मुद्रण सेवा

११.३१ मुद्रण विभागबाट नेपाल राजपत्र, अध्यागमन विभाग र वैदेशिक रोजगार विभागका स्टिकर र अन्य कागजात छपाई कार्य हुँदै आएका छन्।

चलचित्र क्षेत्र

११.३२ नेपालले Asian Film Communication Network (AFC Net) को सदस्यता प्राप्त गरेको छ। चलचित्रकर्मीहरूको सुरक्षालाई ध्यानमा राखी निजहरूको छायाङ्कन अवधिका लागि विमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्न विमा कोष खाता सञ्चालन गरी विमा कार्यक्रम लागु गरिएको छ। चलचित्र विकास बोर्डको वार्षिकोत्सवको उपलक्ष्यमा राष्ट्रिय चलचित्र पुरस्कार वितरण गरिएको छ। त्यस्तै, २०६७ फागुनसम्म ३७ वटा विदेशी फिल्म निर्माणका लागि इजाजत प्रदान गरिएको छ भने १ सय २२ वटा कथानक चलचित्र र १ सय २१ वटा विज्ञापन चलचित्रको जाँचपास भएको छ।

१२. सामाजिक क्षेत्र

शिक्षा

१२.१ शिक्षामा समतामूलक पहुँच विस्तार, गुणस्तर सुधार, सक्षमता अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्यले पूर्वप्राथमिक शिक्षा, विद्यालय शिक्षा, उच्च शिक्षा, प्राविधिक तथा व्यवसायिक शिक्षा, अनौपचारिक शिक्षाका कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयन तथा शिक्षाको समग्र व्यवस्थापन, नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा, कार्यक्रम कार्यान्वयन, अनुगमन सम्बन्धी कार्यहरू शिक्षा मन्त्रालयले अन्तर्गतका विभिन्न निकाय, स्वायत्त संस्थाहरू र विश्वविद्यालयमार्फत् सञ्चालन गर्दै आएको छ। साथै, विद्यालय शिक्षा र तत्सम्बन्धी समग्र व्यवस्थापनका कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयन शिक्षा विभागमार्फत् ५ क्षेत्रीय शिक्षा निर्देशनालयहरू, जिल्लास्तरमा ७५ जिल्ला शिक्षा कार्यालयहरू र स्थानीय तहमा जिल्लाभन्दा तल्लो इकाइका रूपमा रहेका १ हजार ५२ स्रोतकेन्द्रहरूबाट हुँदै आएको छ। यसै गरी शिक्षा क्षेत्रका विशिष्टकृत कार्यहरू जस्तै पाठ्यक्रम तथा पाठ्यपुस्तक विकासका कार्यहरू पाठ्यक्रम विकास केन्द्र, विद्यालय तथा शैक्षिक व्यवस्थापनमा संलग्न जनशक्तिको मानव संसाधन विकास सम्बन्धी कार्यहरू शैक्षिक जनशक्ति विकास केन्द्र, विद्यालय शिक्षाका शिक्षक व्यवस्थापनका कार्य शिक्षक सेवा आयोग, परीक्षा तथा मूल्याङ्कनसम्बन्धी कार्य परीक्षा नियन्त्रण कार्यालय, अनौपचारिक शिक्षाका कार्यहरू अनौपचारिक शिक्षा केन्द्र, प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा सम्बन्धी कार्यहरू प्राविधिक तथा व्यावसायिक तालिम परिषद्, उच्च माध्यमिक शिक्षा व्यवस्थापनका कार्यहरू उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद्, उच्च शिक्षाको समग्र व्यवस्थापन, नीति तर्जुमा तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन विश्वविद्यालय अनुदान आयोगमार्फत् विभिन्न विश्वविद्यालयहरूबाट सम्पादन हुँदै आएको छ। त्यस्तै, शिक्षा क्षेत्रका उल्लेखित विभिन्न तहका कार्यहरू सम्पादन एवम् व्यवस्थापनका लागि आवश्यक पर्ने मार्ग निर्देशन विभिन्न कानुनी तथा नीतिगत व्यवस्थाको आधारमा गर्ने गरिएको छ।

मञ्जुषा १२ (क) : शैक्षिक सूचक तथा उपलब्धिहरू (प्रतिशत)				
सूचकहरू	उपलब्धि			
	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७
१. शिक्षा बजेटको हिस्सा				
कुल राष्ट्रिय उत्पादन (GNP)	२	२.१	२.१	अप्राप्त
कुल गार्हस्थ उत्पादन (GDP)	३.५	३.६	३.६	४.४६
२. शिक्षा बजेटको हिस्सा				
आधारभूत शिक्षा	७०	७१	७१	अप्राप्त
माध्यमिक शिक्षा	९	९	९	अप्राप्त

मञ्जुषा १२ (क) : शैक्षिक सूचक तथा उपलब्धिहरू (प्रतिशत)				
सूचकहरू	उपलब्धि			
	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७
३. कक्षा १ मा भर्ना				
नयाँ प्रवेश सहित पूर्व बाल्यावस्थाको शिक्षा विकास अनुभव	३३	३६	४१	
कुल भर्नादर	१४१	१४८	१४४	१४२.४
खुद भर्नादर	७८	८१	८३	८९
४. कुल भर्नादर				
पूर्व बाल्यावस्था शिक्षा विकास/पूर्व प्राथमिक	६०	६३	६७	अप्राप्त
आधारभूत शिक्षा (१-८)	११६	१२३	१२५	१२४.४
माध्यमिक शिक्षा	३६	४०	४३	४६.२
५. खुद भर्नादर				
प्राथमिक शिक्षा	८९	९२	९४	९४.५
आधारभूत शिक्षा	७१	७३	७५	८६
माध्यमिक शिक्षा	२०	२१	२२	२७.१
६. आवश्यक योग्यता र तालिम प्राप्त शिक्षक				
आधारभूत शिक्षा	६२	६६	७०	अप्राप्त
माध्यमिक शिक्षा	७४	७७	८०	अप्राप्त
७. आवश्यक प्रमाणपत्र प्राप्त शिक्षक				
आधारभूत शिक्षा	९०	९१	९२	अप्राप्त
माध्यमिक शिक्षा	९०	९१	९२	अप्राप्त
८. विद्यार्थी शिक्षक अनुपात				
आधारभूत शिक्षा	४४	४३	४१	अप्राप्त
माध्यमिक शिक्षा	४२	३९	३७	अप्राप्त
९. दोहोर्न्याउने दर				
कक्षा १	२८	१८	१२	२२.६
कक्षा ८	१३	११	९	६.६
१०. कोहोर्ट (Chohort) तरिकाअनुसार निरन्तरता दर				
कक्षा ५	५४	५८	६१	८०.६
कक्षा ८	३७	४१	४५	अप्राप्त
११. कोइफिसिएन्ट अफ इफिसिएन्सी (Coefficient of Efficiency)				
आधारभूत शिक्षा	०.४६	०.४९	०.५२	अप्राप्त
माध्यमिक शिक्षा	०.३	०.३३	०.३६	अप्राप्त
१२. सिकाई उपलब्धी				

मञ्जुषा १२ (क) : शैक्षिक सूचक तथा उपलब्धिहरू (प्रतिशत)				
सूचकहरू	उपलब्धि			
	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७
कक्षा ५	५०	५३	५६	५०
कक्षा ८	४४	४६	४८	अप्राप्त
१३. उत्तीर्ण दर				
प्रवेशिका	६०	६२	६४	अप्राप्त
उच्च माध्यमिक	२३	२५	२८	अप्राप्त
१४. साक्षरता दर				
उमेर समूह (१५-२४)	७३	७५	७८	अप्राप्त
उमेर समूह (६ वर्ष भन्दा बढी)	६३	६९	७६	अप्राप्त
उमेर समूह (१५ वर्ष भन्दा बढी)	५२	५६	६०	अप्राप्त
१५. लैङ्गिक समता सूचक (GPI) को आधारमा साक्षरता (१५ वर्षभन्दा बढी)	०.६१	०.७४	०.९२	अप्राप्त

स्रोत: शिक्षा मन्त्रालय/शिक्षा विभाग ।

विद्यालय व्यवस्थापन

१२.२ सरोकारवाला समुदायहरूको सहभागितामा सामुदायिक विद्यालयहरूको व्यवस्थापन तथा सञ्चालनको अधिकार स्थानीय समुदायमा निक्षेपण गर्दै जाने नीतिअनुरूप आर्थिक वर्ष २०५९/६० देखि विद्यालयको व्यवस्थापन समुदायमा हस्तान्तरण गरिँदै आएको छ। यस नीतिअनुरूप आर्थिक वर्ष २०६६/६७ सम्ममा १० हजार २ सय ५४ विभिन्न तहको व्यवस्थापन र चालू आर्थिक वर्षको फागुन मसान्तसम्ममा थप १ हजार ९० विभिन्न तहको व्यवस्थापन समुदायमा हस्तान्तरण भइसकेको छ। आर्थिक वर्ष २०५९/६० देखि चालू आर्थिक वर्षको फागुन मसान्तसम्मको यस सम्बन्धमा भएको प्रगति देहाय बमोजिम रहेको छ :

तालिका १२ (क) : विद्यालयको व्यवस्थापन समुदायमा हस्तान्तरण गरिएको विवरण

आर्थिक वर्ष	लक्ष्य	प्रगति	प्रतिशत
२०५९/६०	१००	९३	९३.०
२०६०/६१	१०००	९०७	९०.७
२०६१/६२	१५००	१०९२	७२.८
२०६२/६३	१६००	२४१	१५.०६
२०६३/६४	२०००	९४९	४७.४५
२०६४/६५	२५००	३३०८	१३२.३२
२०६५/६६	२५००	२०१७	८०.६८
२०६६/६७	४०००	१६४७	४१.१८
२०६७/६८	५४००	१०९०*	२०.१९
जम्मा	२०६००		

* आर्थिक २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनाको विवरण, स्रोत : शिक्षा मन्त्रालय ।

पूर्वप्राथमिक शिक्षा तथा बालविकास कार्यक्रम

१२.३ यस कार्यक्रममा ३-५ उमेर समूहका बालबालिकाको पूर्ववालयस्थाको समग्र विकास, हेरचाह तथा सामाजिकीकरण गर्दै प्राथमिक तहको शिक्षाका लागि तयारी गर्ने लक्ष्यका साथ कक्षा १ को भर्ना, पढाइ निरन्तरता तथा सक्षमता अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्यले ३-५ वर्ष उमेर समूहका बालबालिकाहरूलाई लक्षित गरी पूर्वप्राथमिक तथा प्रारम्भिक बालविकास कार्यक्रमहरू आर्थिक वर्ष २०५६/५७ देखि विकास र विस्तार हुँदै आएको छ। विशेषतः पिछडिएका समुदायका बालबालिकाहरूलाई लक्षित गरी समुदाय तथा विद्यालयमा आधारित बालविकास केन्द्रहरू विस्तार गर्ने नीतिअनुरूप आर्थिक वर्ष २०६६/६७ सम्ममा २६ हजार ७ सय ७३ बालविकास केन्द्रहरू सञ्चालन भइसकेका छन् र चालू आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को वैशाखदेखि थप २ हजार बालविकास केन्द्रहरू सञ्चालनमा आउने छन्। यसरी सार्वजनिक लगानीमा सञ्चालित बालविकास केन्द्रहरूको संख्या २८ हजार ७ सय ७३ पुगेको छ। सार्वजनिक लगानीमा सञ्चालित बालविकास केन्द्रहरूका अतिरिक्त सो उमेर समूहका बालबालिकाहरूलाई लक्षित गरी निजी शिक्षण संस्थाहरूमा २ देखि ३ वर्ष सम्मको पूर्वप्राथमिक शिक्षाका कक्षाहरू समेत सञ्चालन हुँदै आएका छन्। निजी शिक्षण संस्थाहरूमा सञ्चालित यस्ता पूर्वप्राथमिक कक्षाहरू हालसम्म ४ हजार ३ सय १६ पुगेका छन्।

१२.४ सन् २०१५ सम्ममा यस्ता कक्षा/केन्द्रहरूमा बालबालिकाहरूको भर्नादर ९९ प्रतिशत पुऱ्याउने लक्ष्यअनुरूप सञ्चालित यस्ता निजी प्राथमिक कक्षा र सामुदायिक बालविकास केन्द्रहरूमा हालसम्म ४ लाख ८८ हजार ९ सय १६ छात्रा र ५ लाख २९ हजार ६ सय २७ छात्र गरी कुल भर्ना १० लाख १८ हजार ५ सय ४३ पुगेको छ। शैक्षिक सत्र २०६७ मा भर्नादर ७० प्रतिशत (छात्रा ६९.२ प्रतिशत र छात्र ७०.९ प्रतिशत) पुगेको छ। २०६७ सम्मको पूर्वप्राथमिक शिक्षा/बालविकास केन्द्रमा भएको भर्ना स्थिति देहाय बमोजिम रहेको छ :

तालिका १२(ख) : भौगोलिक क्षेत्रअनुसार बालविकास केन्द्र र पूर्वप्राथमिक शिक्षामा ३-५ वर्ष समूह र कुल भर्ना

भौगोलिक क्षेत्र	३-५ वर्ष उमेर समूह			बालविकास केन्द्र/पूर्व प्राथमिक बालबालिकाको संख्या			भर्ना दर (प्रतिशत)		
	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा
हिमाल	५२८०९	५४१६५	१०६९७३	३२९७१	३४०११	६६९८२	६२.४	६२.८	६२.६
पहाड	२६४३२२	२८६९०४	५५१२२६	१६९३८४	१८००८८	३४९४७२	६४.१	६२.८	६३.४
काठमाडौँ उपत्यका	३९६१०	४१२९५	८०९०५	४६६३४	५२०५२	९८६८६	११७.७	१२६.१	१२२.०
तराई	३५०२२५	३६४६८८	७१४९१३	२३९९२७	२६३४७६	५०३४०३	६८.५	७२.२	७०.४
जम्मा	७०६९९६	७४७०५१	१४५४०४६	४८८९६१	५२९६२७	१०१८५८३	६९.२	७०.९	७०.०

स्रोत : शिक्षा मन्त्रालय।

१२.५ यसैगरी, जनजाति तथा दलितहरूको यस्ता कक्षा/केन्द्रहरूमा भएको भर्ना अनुपात स्थिति देहायअनुसार रहेको छ ।

तालिका १२(ग) : पूर्वप्राथमिक शिक्षा/बाल विकास केन्द्रमा दलित तथा जनजाति बालबालिकाको संख्या

विद्यार्थी	पूर्व प्राथमिक शिक्षा/बाल विकास केन्द्रमा बालबालिकाको संख्या			कुल बालबालिका संख्याको आधारमा प्रतिशत	
	जम्मा	दलित	जनजाति	दलित	जनजाति
छात्रा	४८८९९६	९०८३९	१९३४५४	१८.६	३९.६
छात्र	५२९६२७	९१८०३	२०५२४३	१७.३	३८.८
जम्मा	१०१८५४३	१८२६३३	३९८६९७	१७.९	३९.१

स्रोत : शिक्षा मन्त्रालय ।

१२.६ यसै शैक्षिक सत्रमा कक्षा १ मा भर्ना हुने बालबालिकाको संख्या गत सत्रको ४९ प्रतिशतबाट वृद्धि भई ५२.१ प्रतिशत पुगेको छ । त्यस्तै, सन् २००४ मा यस्ता कक्षामा बालबालिकाहरूको भर्ना ५ लाख १३ हजार रहेकोमा वार्षिक १६.४ प्रतिशतले सरदर वृद्धि भई सन् २०१० मा १० लाख १८ हजार ५ सय ४३ पुगी विगत वर्षमा ९८.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको देखिन्छ । समुदायमा आधारित बालविकास केन्द्रको विगत वर्षदेखिको प्रगति विवरण देहायबमोजिम रहेको छ ।

तालिका १२(घ) : समुदायमा आधारित बालविकास केन्द्रहरूको प्रगति विवरण

आर्थिक वर्ष	लक्ष्य	प्रगति (केन्द्र संख्या)	बालबालिकाहरूको सहज भर्ना दर	बालबालिकाहरूको भर्ना संख्या
२०६१/६२	-	७०२३	३९.४	५१२१५१
२०६२/६३	६०००	६०००	६९.९	९२२५५७
२०६३/६४	३५००	३५००	४१.४	५५३९८३
२०६४/६५	३५००	३५००	६०.२	८२३१०६
२०६५/६६	४७५०	४७५०	६३.४	८८१२४७
२०६६/६७	२०००	२०००	६६.२	९४७२७८
२०६७/६८	२०००	२०६८ वैशाखबाट सञ्चालन हुने	७०.०	१०१८५४३

स्रोत : शिक्षा मन्त्रालय ।

छात्रवृत्ति कार्यक्रम

१२.७ विद्यालयमा भर्ना प्रोत्साहन गर्न, भर्ना भएकाको पढाइमा निरन्तरता तथा टिकाउपनमा सुधार ल्याउने, विद्यालय शिक्षामा समतामूलक पहुँचको विस्तार गर्ने उद्देश्यले विद्यालय शिक्षाका विभिन्न तहमा विभिन्न किसिमका छात्रवृत्तिहरू उपलब्ध गराउँदै आइएको छ । यस्तो छात्रवृत्ति तोकिएको मापदण्डअनुरूप विद्यालयले छनोट गरी विद्यालयमार्फत् सम्बन्धित विद्यार्थीहरूलाई वार्षिकरूपमा उपलब्ध हुने व्यवस्था रहेकोमा रकम

विनियोजित भई सम्बन्धित जिल्ला शिक्षा कार्यालयमार्फत् लक्षित समूहसम्म तोकिएको मापदण्डअनुसार निकास भइसकेको छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ र २०६७/६८ मा उपलब्ध गराइएको छात्रवृत्तिको विवरण निम्नानुसार रहेको छ।

तालिका १२(ड) : विद्यालयका छात्रछात्राहरूलाई उपलब्ध गराइएको छात्रवृत्तिसम्बन्धी विवरण (रु. मा)

क्र.सं.	छात्रवृत्तिको प्रकार	२०६६/६७	२०६७/६८
१	कक्षा १-८ मा अध्ययनरत दलित विद्यार्थीका लागि छात्रवृत्ति (प्रतिव्यक्ति वार्षिक रु. ४ सयका दरले)	११३३८३५	१०१५५०८
२	कक्षा १-८ मा अध्ययनरत छात्राहरूको लागि छात्रवृत्ति (कर्णाली प्याकेजसमेत) (प्रतिव्यक्ति वार्षिक रु. ४ सयका दरले)	२२९३७४४	१२१३८७०
३	सहिदका छोराछोरीका लागि छात्रवृत्ति (प्रा. रु.१० हजार, निम्नमाध्यमिक र माध्यमिक रु १२ हजार, उच्चमाध्यमिक रु. १८ हजार) प्रतिव्यक्ति वार्षिक	५८	५८
४	द्वन्द्वपीडित छात्रवृत्ति (प्राथमिक रु.१० हजार, निम्नमाध्यमिक रु. १२ हजार, माध्यमिक रु. १४ हजार र उच्चमाध्यमिक रु. १६ हजार) प्रतिव्यक्ति वार्षिक	८०००	८०००
५	कमलहरीका लागि क्षमता विकास र छात्रवृत्ति (सामान्य रु१ हजार, आवासीय रु. १५ हजार प्रतिव्यक्ति वार्षिक)	१२०००	१२०००
६	हिमाली छात्रवासमा बस्ने विद्यार्थीका लागि छात्रवृत्ति (प्रतिव्यक्ति वार्षिक रु. ४ सयका दरले)	४३७	३३७
७	फीडर छात्रवासका विद्यार्थीका लागि छात्रवृत्ति (प्रतिव्यक्ति वार्षिक रु. १५ हजारका दरले)	४००	४००
८	नमुना विद्यालयका लागि छात्रवृत्ति (प्रतिव्यक्ति वार्षिक रु. ५ हजार ४ सयका दरले)	१४८	१७५
९	हिमाली आवासीय विद्यालय छात्रवासका विद्यार्थीका लागि छात्रवृत्ति (प्रतिव्यक्ति वार्षिक रु. ३ हजार ६ सयका दरले)	१४०	२१०
१०	माध्यमिक शिक्षा छात्रवृत्ति (प्रतिव्यक्ति वार्षिक रु. १ हजार ७ सयका दरले)	६००००	६००००
११	दलित छात्रवृत्ति कक्षा ९-१० (प्रतिव्यक्ति वार्षिक रु. ५ सयका दरले)	५५६५०	५५६५०
१२	अपाङ्ग छात्रवृत्ति कक्षा ९-१० (क वर्ग रु. १५ हजार, ख वर्ग रु. ५ हजार, ग वर्ग रु. ३ हजार र घ वर्ग रु ५ सय प्रतिव्यक्ति वार्षिक)	४९४०	४८४५
१३	लोपोन्मुख अति सीमान्तकृत (मुक्त कर्मैया, हलिया र चरुवाका सन्ततिसमेत) का छात्रवृत्ति (प्रतिव्यक्ति वार्षिक रु. सयका दरले)	१४०१२	१५००००
१४	अपाङ्ग विद्यार्थीका लागि छात्रवृत्ति कक्षा (१-८) (क वर्ग रु. १५ हजार, ख वर्ग रु. ५ हजार, ग वर्ग रु. ३ हजार र घ वर्ग रु. ५ सय प्रतिव्यक्ति वार्षिक)	६५८३०	३५००३
१५	प्राथमिक तहमा अध्ययनरत लक्षित समूहका विद्यार्थीका लागि छात्रवृत्ति जनजाति तथा सीमान्तकृत समूह मुक्त कर्मैया, हलिया र चरुवाका सन्ततिहरूलाई समेत) (प्रतिव्यक्ति वार्षिक रु. ५ सयका दरले)	१०८०४६	८५९२७
१६	अति विपन्न लक्षित माध्यमिक विद्यार्थीका लागि छात्रवृत्ति (प्रतिव्यक्ति वार्षिक रु. ३ हजारका दरले)	१२५००	-

स्रोत : शिक्षा मन्त्रालय।

शैक्षिक जनशक्ति केन्द्र

१२.८ शिक्षा मन्त्रालयबाट स्वीकृत शिक्षक विकासको नीतिगत मार्गदर्शन र शिक्षा सेवामा कार्यरत जनशक्ति विकाससम्बन्धी नीतिका आधारमा शैक्षिक जनशक्ति विकास केन्द्र र यस अर्न्तगतका तालिम केन्द्रहरूमार्फत् विद्यालय तहमा कार्यरत शिक्षकहरूको क्षमता

अभिवृद्धिका लागि विभिन्न किसिमका तालिम, शिक्षा सेवाका कर्मचारीका लागि शैक्षिक व्यवस्थापनसम्बन्धी तालिम, प्रधानाध्यापकहरूको नेतृत्व तथा क्षमता विकास तालिम कार्यक्रमहरू सम्पादन हुँदै आएका छन्। साविकको १० महिने प्रमाणीकरण तालिम कार्यक्रमहरूको लक्ष्य पूरा भइसकेको सन्दर्भमा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ देखि शिक्षकहरूको निरन्तर पेशागत विकासका तालिम नयाँ ढाँचामा तयार गरी सोही वर्षदेखि कार्यान्वयनमा रहेका छन्।

- १२.९ निजी विद्यालयका प्रधानाध्यापकहरूको नेतृत्व क्षमता विकासका लागि सार्वजनिक निजी साझेदारीमा नेतृत्व क्षमता विकास तालिम गत आर्थिक वर्ष देखि प्रारम्भ भएको छ। यसै गरी मदरसा, गुम्वा, गुरुकुलहरूलाई समेत शिक्षामा मूलप्रवाहीकरण गर्ने नीतिअनुरूप त्यस्ता शिक्षालयहरूमा शिक्षण गर्ने शिक्षकहरू र मातृभाषामा शिक्षण गर्ने शिक्षकहरूलाई समेत शिक्षण तालिम गत वर्षदेखि प्रदान गर्न थालिएको छ। यी कार्यक्रमहरूलाई चालू आर्थिक वर्षमा पनि निरन्तरता दिँदै आएको छ। यसका अतिरिक्त शिक्षा सेवाका विभिन्न तहमा कार्यरत जनशक्तिको व्यवस्थापकीय क्षमता विकासका लागि १ महिने शैक्षिक व्यवस्थापन तालिम सञ्चालन हुँदै आएको छ। नवनियुक्त राजपत्राङ्कित तृतीय श्रेणीका कर्मचारीहरूलाई १० दिने सेवाप्रवेश तालिम दिइँदै आएकोछ। यस केन्द्रबाट सञ्चालित कार्यक्रमहरूको प्रगति विवरण निम्नानुसार छ।

तालिका १२(च) : केन्द्रअन्तर्गत सञ्चालित कार्यक्रमहरूको प्रगति विवरण

क्र.स.	कार्यक्रमहरू	२०६६/६७		२०६७/६८	
		लक्ष्य	प्रगति	लक्ष्य	प्रगति
१	विद्यालयमा आधारित शिक्षक तालिम प्रथम र तृतीय माध्यमिक तह	१७९१	१७९१	-	-
२	शैक्षिक तालिम केन्द्रमार्फत् १ महिने शिक्षक तालिम (प्रथम/तेस्रो)	१७३१	१७३१	-	-
३	२.५ महिने प्राथमिक शिक्षक तालिम (प्रथम)	४९०९	४९०९		
४	प्राविधिक सहायकका लागि शैक्षिक व्यवसायिक तालिम (१ महिने)	२०	१५	२०	२०
५	प्रधानाध्यापक नेतृत्व क्षमता विकास तालिम	१२००	२८५	२०००	चालुरहेको
६	राजपत्राङ्कित तृतीय श्रेणीका लागि १ महिने शैक्षिक व्यवसायिक तालिम	२०	२०	४०	४६ जना
७	राजपत्राङ्कित द्वितीय श्रेणीका लागि १ महिने शैक्षिक व्यवसायिक तालिम	२०	१३	२०	
८	माध्यमिक तहका शिक्षकको टिपीडी तालिम	१८४६	१७६०	१०९१२	चलुरहेको
९	बहुभाषी शिक्षण तालिम (उराव, थारु, संथाल, राजवंशी र मगर)	१२०	१३५	१५०	चालुरहेको
१०	खुला विद्यालय सञ्चालन अभिमुखीकरण	-	१२९	७५	चालुरहेको
११	गुम्वा र गुरुकुलमा अध्ययनरत शिक्षकको तालिमका लागि प्रशिक्षक प्रशिक्षण	-	५०	३००	चालुरहेको
१२	टिपीडी कार्यान्वयनका लागि प्रशिक्षक रोष्टर तयारी	७०००	६६७६	१४२९	चालुरहेको
१३	प्रशिक्षक प्रशिक्षण	१४२९	१३९८		
१४	प्राथमिक तहका शिक्षकको टिपीडी तालिम	३००००	३००००	८६६४४	चालुरहेको

स्रोत : शिक्षा मन्त्रालय।

शिक्षक व्यवस्थापन

१२.१० सामुदायिक विद्यालयमा रिक्त शिक्षक पदमा प्रतिस्पर्धात्मक परीक्षा प्रणालीबाट स्थायी नियुक्तीका लागि सिफारिस गर्ने, आन्तरिक प्रतियोगात्मक परीक्षाद्वारा शिक्षक वढुवाका लागि सिफारिस गर्ने, कार्यसम्पादन मूल्याङ्कनद्वारा शिक्षक वढुवाका लागि सिफारिस गर्ने, शिक्षक पदको उम्मेदवारका लागि आवश्यक पर्ने अध्यापन अनुमतिपत्र प्रदान गर्ने र शिक्षकको सेवा शर्त र सुविधाबारे सरकारलाई सिफारिस गर्ने जिम्मेवारीका साथ शिक्षक सेवा आयोग स्थापना भई उल्लिखित क्षेत्रका कार्यहरू शिक्षक सेवा आयोगमार्फत् सम्पन्न हुँदै आएका छन् । यस आयोगबाट सम्पादित कार्यहरूको प्रगति विवरण निम्नानुसार छ ।

तालिका १२(छ) : शिक्षक व्यवस्थापनसम्बन्धी प्रगति विवरण

क्र.सं.	कार्यहरू	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८	
				लक्ष्य	प्रगति
१	<u>स्थायी अध्यापन अनुमति पत्र प्रदान</u> प्रा.वि. तह निम्नमाध्यमिक तह माध्यमिक तह	१४३५६ जना ५३०३५ जना १८९९६ जना	१६९६४ जना १८१३९ जना ४२२८१ जना	१००००० जना विज्ञापन गर्ने तयारी	अप्राप्त
२	<u>कार्य सम्पादन मूल्याङ्कनद्वारा वढुवा ७५ प्रतिशत</u> प्रा. द्वितीय- प्रा. प्रथम- निम्नमाध्यमिक द्वितीय- निम्नमाध्यमिक प्रथम- माध्यमिक द्वितीय- माध्यमिकप्रथम-	१९९५ जना २३३ जना ३८६ जना १७७ जना ४३९ जना ७५ जना	४५९ जना ११९ „ १६१ „ ९२ „ २०६ „ ३८ „	१९३ जना विज्ञापन गर्ने तयारी	अप्राप्त
३	<u>आन्तरिक प्रतियोगितात्मक वढुवा</u> प्रा. द्वितीय- प्रा. प्रथम- निम्नमाध्यमिक द्वितीय- निम्नमाध्यमिक प्रथम- माध्यमिक द्वितीय- माध्यमिकप्रथम-	६३१ जना ८४ जना १०४ जना २५ जना १०८ जना ०३ जना	- १२४ जना २६ „ ३० „ ०७ „ ३४ „	१९३ जना विज्ञापन गर्ने तयारी	अप्राप्त

स्रोत : शिक्षा मन्त्रालय ।

पाठ्यक्रम तथा पाठ्यपुस्तक विकास

१२.११ समग्र विद्यालय तहको शिक्षाको पाठ्यक्रम तथा पाठ्यपुस्तक विकास, लेखन, सुधारका कार्यहरू पाठ्यक्रम विकास केन्द्रबाट हुँदै आएको छ । यस केन्द्रबाट पाठ्यक्रम पाठ्यपुस्तकका अतिरिक्त पाठ्यक्रम सापेक्ष सन्दर्भ सामग्री विकास र प्रकाशन, शिक्षण सिकाईलाई मार्ग निर्देशन गर्न विषयगत शिक्षक निर्देशिका विकास र प्रकाशन, मूल्याङ्कन निर्देशिका विकास र प्रकाशन र मातृभाषामा पाठ्यक्रम पाठ्यपुस्तक विकास र प्रकाशन जस्ता कार्यहरू सम्पादन हुँदै आएका छन् । यस केन्द्रबाट सम्पादित कार्यहरूको विवरण निम्नानुसार छ ।

तालिका १२(ज) : पाठ्यक्रम विकास केन्द्रबाट सम्पादित कार्यहरू

२०६६/६७ मा सम्पादित कार्यहरू	२०६७/६८ मा चालू कार्यहरू
१. कक्षा ४ को राजवंशी र सुनुवार भाषामा, कक्षा ३ को याक्खा भाषामा, कक्षा २ को मुगाली भाषा र कक्षा १ को तामाङ (सम्बोटा लिपिमा) भाषामा पाठ्यपुस्तक विकास	१. राजवंशी, सुनुवार, याक्खा, मुगाली, तामाङ, धिमाल र मगर गरी ७ मातृभाषामा पाठ्यपुस्तक विकास, छपाई र वितरण ।
२. उर्दू, शेर्पा र वान्तवा राई भाषामा सन्दर्भ सामग्री विकास	२. गुरुकुल तर्फको कक्षा ३ र मदरसा तर्फको कक्षा १ को ३ विषयका पाठ्यपुस्तक अनुकुलन र विकास ।
३. गुरुकुल तर्फको कक्षा २ को ४ विषयमा पाठ्यपुस्तक अनुकुलन	३. कक्षा ६-८ को गुरुकुल र मदरसाको पाठ्यक्रम र विकास वितरण
४. निरन्तर विद्यार्थी मूल्याङ्कन निर्देशिका	४. कक्षा ६-८ को साधारण तर्फको पाठ्यक्रम विकास र विषयगत पाठ्यक्रम विस्तृतीकरण
५. कक्षा ५ को शिक्षक निर्देशिका विकास	५. कक्षा ६ का पाठ्यपुस्तक लेखन सम्पन्न ।
६. कक्षा ९-१० को २० विषयका पाठ्यक्रम विस्तृतीकरण	६. विशेष आवश्यकता भएका बालबालिकाहरूको लागि प्रा.तहका सिकाई उपलब्धी निर्धारण
७. कक्षा ६-८ को पाठ्यक्रम ढाँचा विकास	७. कक्षा १० को संस्कृततर्फका अनिवार्य विषयका Grid विकास र वितरण
८. कक्षा ९-१० को संस्कृत तर्फका ३ विषयका पाठ्यपुस्तक विकास र परिमार्जन	८. बहु पाठ्यपुस्तक विकाससम्बन्धी निर्देशिका विकास
९. कक्षा ९ को पाली भाषामा पाठ्यक्रम विकास	९. कक्षा ६-८ को सक्षमतामा आधारित पाठ्यक्रम विकास
१०. शान्ति र मानवअधिकार विषयको पाठ्यपुस्तक र शिक्षक निर्देशिका विकास	१०. कर्णाली अञ्चलका लागि ५ विषयका शिक्षक निर्देशिका विकास
११. कक्षा ९ को प्रारम्भिक बालविकास शिक्षाको पाठ्यपुस्तक विकास	११. कक्षा ९-१२ को एकीकृत पाठ्यक्रम खाका तयारी
१२. नेपाली र गणित विषयको प्रयोगात्मक कार्य तथा मूल्याङ्कन निर्देशिका विकास	१२. कक्षा ६ का पाठ्यपुस्तक परिमार्जन
१३. कक्षा ६-८ को गुम्वा शिक्षाका लागि पाठ्यक्रम विकास	१३. पाठ्यक्रम कार्यान्वयनका लागि स्रोत सामग्री विकास
१४. कक्षा १-५ को गुरुकुल शिक्षाका लागि पाठ्यक्रम विकास	१४. संस्कृत तर्फका १ विषयको पाठ्यपुस्तक विकास र कक्षा ६ को २ विषयका पाठ्यपुस्तक परिमार्जन
१५. संस्कृत तथा वेद विद्याश्रम तर्फका माध्यमिक विद्यालय तहका ६ विषयका पाठ्यक्रम परिमार्जन ।	१५. कक्षा ९-१० को पाठ्यपुस्तकमा समावेशी पक्षको अध्ययन
	१६. विद्यालय शिक्षाको गुणस्तर मापदण्ड निर्धारण
	१७. कक्षा १-३ को अंग्रेजीको श्रव्यदृष्य सामग्री र बहुकक्षा शिक्षणका लागि सन्दर्भ सामग्री विकास ।

स्रोत : शिक्षा मन्त्रालय ।

सहिद तथा द्वन्द पीडित सन्तती शिक्षा

१२.१२ विगतको द्वन्दकालमा सहिद भएका, बेपत्ता भएका तथा घाइते र अपाङ्गता भएका परिवारका बालबालिकाहरूलाई विद्यालय शिक्षाको पहुँच पुऱ्याउने उद्देश्य सहित सहिद प्रतिष्ठान बालाजुले निम्न विद्यालयहरू स्थापना गरी निम्नानुसारका विद्यार्थीहरूलाई आवासीय सुविधासहितको विद्यालय शिक्षा प्रदान गरिरहेको छ ।

तालिका १२(भ) : विद्यालय तथा लाभान्वित विद्यार्थीहरूको विवरण

क्र.सं.	विद्यालय	कक्षा १ देखि ५		कक्षा ६ देखि ८		९ देखि १०	
		२०६६	२०६७	२०६६	२०६७	२०६६	२०६७
१	सहिद स्मृति आवासिय विद्यालय, सुनसरी	९९	२३९	-	-	-	-
२	सहिद स्मृति आवासिय विद्यालय, जिरी दोलखा	१०१	१८२	-	-	-	-
३	सहिद स्मृति प्राथमिक आवासिय विद्यालय, कास्की	१४७	२०८	-	-	-	-
४	सहिद स्मृति आवासिय विद्यालय, मानपुर दाङ्ग	१०६	२०२	४१	४१	१	१
५	सहिद स्मृति आवासिय विद्यालय, राजपुर डोटी	१४०	१८५	-	-	-	-
	जम्मा-	५९३	१०१६	४१	४१	१	१

स्रोत : शिक्षा मन्त्रालय ।

शिक्षाको लागि खाद्य कार्यक्रम

१२.१३ प्राथमिक विद्यालयका कक्षाहरूमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको स्वास्थ्यस्थितिमा सुधार ल्याई कक्षामा नियमितता बढाउने, शैक्षिकस्तर सुधार गर्ने र कक्षा छाड्ने र दोहोर्‍याउने दर घटाउने उद्देश्यले खाद्यान्नमा कमी भएका क्षेत्रका विद्यालय र विद्यार्थीहरूलाई लक्षित गरी खाद्य कार्यक्रम परियोजनामार्फत् शिक्षाका लागि दिवा खाजा कार्यक्रम सञ्चालन हुँदै आएको छ। नेपालसरकार र विश्व खाद्य कार्यक्रमबीच सन् २००७ मा भएको सम्झौताअनुसार सन् २०१२ सम्मका लागि प्रस्तुत कार्यक्रमले निरन्तरता पाउने भएको छ। यस अर्न्तगत आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा डोटी, डडेल्धुरा, बैतडी, दार्चुला, अछाम, वझाङ, बाजुरा, सल्यान, दैलेख, जाजरकोट, रुकुम र सोलुखुम्बु गरी १२ जिल्लाका प्राथमिक तहमा अध्ययनरत १ लाख ९४ हजार विद्यार्थीहरू दिवा खाजाबाट लाभान्वित भइरहेका छन्। यसैगरी, छात्रा शिक्षालाई प्रोत्साहन गर्न विद्यालयमा ८० प्रतिशत वा सोभन्दा बढी हाजिर हुने छात्राहरूका आमाहरूलाई प्रतिमहिना २ लिटरका दरले खानेतेल वितरणसमेत हुँदै आएको छ। यसबाट दिवाखाजा कार्यक्रम सञ्चालन भएका माथि उल्लिखित १२ जिल्लाका अतिरिक्त तराईका धनुषा, महोत्तरी, सर्लाही, रौतहट र पर्सा गरी १७ जिल्लाका ५४ हजार छात्रा तथा आमाहरू लाभान्वित हुँदै आएका छन्। यसका अतिरिक्त डोटी, डडेल्धुरा, बैतडी, दार्चुला, अछाम, वझाङ, बाजुरा, सल्यान, सोलुखुम्बु गरी ९ जिल्लाका ४२ गाउँ विकास समितिका ३१ हजार गर्भवती, सुत्केरी र ६ महिनादेखि ३६ महिनासम्मका बालबालिका तथा आमाहरूलाई मासिक ७ केजीका दरले न्यूट्रीमिक्स वितरण गरिदै आएको छ। उल्लिखित वस्तुगत दिवाखाजा कार्यक्रमका अतिरिक्त कर्णाली अञ्चलका ५ जिल्लाका विद्यालयहरूमा अध्ययनरत २५ हजार ६६ जना विद्यार्थीहरूलाई प्रति दिन रु. १५ का दरले र सुनसरी, सप्तरी, सिराहा, सिन्धुपाल्चोक, रसुवा, बारा, धादिङ, नवलपरासी, कपिलवस्तु, दाङ, बर्दिया, कैलाली, प्युठान र रोल्पा गरी १४ जिल्लाका विद्यालयमा अध्ययनरत २ लाख ३९ हजार ५ सय ६० जना विद्यार्थीहरूलाई प्रतिदिन रु. १२ का दरले दिवाखाजाका लागि नगदसमेत उपलब्ध भइरहेको छ। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा पनि यी कार्यक्रमहरूले निरन्तरता पाएका छन्।

प्राविधिक तथा व्यावसायिक तालिम

१२.१४ प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षामा मध्यम र उच्चस्तरको जनशक्ति उत्पादन गर्ने र सीपमूलक व्यवसायिक तालिम प्रदान गरी आधारभुत तहको दक्ष तथा प्राविधिक जनशक्ति उत्पादन गर्ने उद्देश्यले स्थापित प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद्ले कृषि, इन्जिनियरिङ्ग, स्वास्थ्य, विकास तथा व्यवस्थापनका क्षेत्रमा प्राविधिक एसएलसी एवम् प्रमाणपत्र डिप्लोमा तहका शैक्षिक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्दै आएको छ। यसैगरी, व्यवसायिक तालिम तर्फ बजारको आवश्यकता र मागअनुरूपका जीवनोपयोगी सीपमूलक तालिमहरू समेत सञ्चालन गर्दै आएको छ। यस्ता जीवनोपयोगी सीपमूलक व्यवसायिक तालिमहरूमा ग्रामीण पशुस्वास्थ्य, मौरीपालन, तरकारी खेती, फलफूल नर्सरी, कुकीड बेकीड, हाउस कीपिङ, विजुली जडान, प्लम्बिङ, निमार्ण व्यवसाय, कम्प्युटर, रेडियो, टेलिभिजन मर्मत, फोटोग्राफी, व्युटिसियन जस्ता रोजगारमूलक कार्यक्रम पर्दछन्। परिषद्ले आफ्ना आंगिक र सम्बन्धनप्राप्त निजी शिक्षालयहरू मार्फत् प्राविधिक र एसएलसी तर्फ स्वास्थ्य विषयका ६ कार्यक्रम, इन्जिनियरिङ्ग विषयका ९ कार्यक्रम, कृषि विषयका ३ कार्यक्रमहरू, कार्यालय व्यवस्थापन र सामाजिक परिचालन विषयका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्दै आएको छ। यसैगरी, प्रमाणपत्र तथा डिप्लोमा तर्फ इन्जिनियरिङ्ग विषयका ६ कार्यक्रम, स्वास्थ्य तथा चिकित्सा विषयका ८ कार्यक्रम, कृषि विषयका ३ कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने गरेको छ। उल्लिखित विषयका विभिन्न कार्यक्रमहरू परिषद् र अन्तर्गतका २५ आंगिक शिक्षालयहरू र २ सय ८६ सम्बन्धनप्राप्त निजी शिक्षालयहरू मार्फत् सञ्चालन हुने गरेका छन्। यसका अतिरिक्त ३० सामुदायिक माध्यमिक विद्यालयहरूमा कृषि, सिभिल, इलेक्ट्रिकल, कम्प्युटर, सूचना प्रविधि, पशुविज्ञान, मेकानिक्स जस्ता विषयहरू समेत प्राविधिक शिक्षाका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्दै आएको छ। परिषद् अन्तर्गत सञ्चालित कार्यक्रमहरूको विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ।

तालिका १२(अ) : परिषद् अन्तर्गत सञ्चालित तालिम कार्यक्रमहरूको विवरण

कार्यक्रम	आर्थिक वर्ष २०६६/०६७		आर्थिक वर्ष २०६७/०६८		कैफियत
	लक्ष्य	प्रगति	लक्ष्य	प्रगति*	
प्राविधिक एस.एल.सी. र प्रमाणपत्र तथा डिप्लोमा तहका विभिन्न कार्यक्रमहरूको नियमित तालिम तथा भर्ना र उत्पादन	नियमित तालिम सञ्चालन भर्ना १२०००	नियमित तालिम भर्ना १२९२२	नियमित तालिम भर्ना लक्ष्य प्राविधिक एस.एल.सी ७८४० प्रमाणपत्र र डिप्लोमा तह ११०००	नियमित तालिम भर्ना प्राविधिक एस.एल.सी. ७८३७ प्रमाणपत्र र डिप्लोमा तह अप्राप्त	विशेष ८ जिल्लाको पनि भर्नामा समावेश भएको।
प्राविधिक एस.एल.सी. र प्रमाणपत्र तथा डिप्लोमा तहका विभिन्न कार्यक्रमहरूमा नियमित तालिम, उत्पादन	उत्पादन ११५००	उत्पादन ११७६०	उत्पादन लक्ष्य प्राविधिक एस.एल.सी ७००० प्रमाणपत्र र डिप्लोमा तह ५०००	उत्पादन प्राविधिक एस.एल.सी ५६८ प्रमाणपत्र र डिप्लोमा तह ४७२४	

कार्यक्रम	आर्थिक वर्ष २०६६/०६७		आर्थिक वर्ष २०६७/०६८		कैफियत
	लक्ष्य	प्रगति	लक्ष्य	प्रगति*	
१५ वटा एनेक्स विद्यालयहरूमा विभिन्न कार्यक्रमहरूमा नियमित प्रशिक्षण, भर्ना र उत्पादन	भर्ना ५९२ उत्पादन ४५० (१५ वटा एनेक्स विद्यालयहरूको मात्र)	भर्ना ५४९ उत्पादन ४६५	१५ वटा एनेक्स विद्यालयहरूमा विभिन्न कार्यक्रमहरूमा नियमित प्रशिक्षण । भर्ना १२०० उत्पादन ६००	भर्ना १४५९ उत्पादन - अप्राप्त	
५ वटा विकाश क्षेत्रबाट नया १५ वटा एनेक्स विद्यालयहरूमा कार्यक्रम सञ्चालनार्थ पूर्वाधारको विकाश गर्ने	पूर्वाधार विकाश गर्ने	पूर्वाधार विकाश गरी १५ वटा एनेक्स विद्यालयहरू छनौट गरी प्रशिक्षण कार्य भइरहेको	१५ वटा एनेक्स कार्यक्रमको पूर्वाधारको व्यवस्था गर्ने ।	५ वटा विकाश क्षेत्रबाट ३,३ गरी जम्मा थप १५ वटा एनेक्स कार्यक्रम सञ्चालनार्थ विद्यालयहरूबाट आवेदन माग गरिएको	
छोटो अवधिको तालिम दिई सीप परीक्षण गराउने			३२ वटा	१० वटा	
अल्पकालीन व्यावसायिक तालिम विभिन्न विषयहरूमा सञ्चालन गर्ने	८०० व्यक्ति हप्ता	९०८ व्यक्ति हप्ता	३१०० व्यक्ति हप्ता	५२२५ व्यक्ति हप्ता	
जिवन निर्वाहका लागि आवश्यक तालिम दिने			२३ वटा कार्यक्रममा	१४ कार्यक्रममा दिएको	
सामुदायिक सेवा			१७९०० विभिन्न कार्यक्रमहरू	१४५९९ विभिन्न कार्यक्रमहरू	
सीप परीक्षण गर्ने	१२३२२ जनालाई सीप परीक्षण गर्ने	१६१४५ जनालाई सीप परीक्षण गरिएको	२१२०० सीप प्रशिक्षण सञ्चालन गर्ने (आन्तरिक श्रोतबाट २०४०० जना लाई)	३०६०० जनालाई सीप परीक्षण गरिएको	
लक्षित वर्ग समूहका लागि प्रमाणपत्र तथा डिप्लोमा तहमा छात्रवृत्ति प्रदान गर्ने ।	२२५ जना	२२५ जना	२२५ जना	२२५ जना	
लक्षित वर्गलाई Disadvantaged group समूहका लागि प्राविधिक एस. एल.सी. मा छात्रवृत्ति प्रदान गर्ने ।	१५० जना	१५० जना	१५० जना	पत्राचार भइरहेको	

* प्रथम आठ महिनाको, स्रोत : शिक्षा मन्त्रालय ।

अनौपचारिक शिक्षा तथा खुला विद्यालय

१२.१५ नियमित विद्यालय जान नसकी औपचारिक शिक्षाको अवसरबाट वञ्चित विभिन्न उमेर समूहलाई आधारभूत शिक्षा र निरक्षर प्रौढहरूलाई आधारभूत साक्षरता शिक्षा दिने उद्देश्यले अनौपचारिक शिक्षा केन्द्रमार्फत् आधारभूत प्रौढ साक्षरता, साक्षरोत्तर, वैकल्पिक विद्यालय तथा खुला विद्यालय कार्यक्रमहरू सञ्चालन हुँदै आएका छन् । यसका साथै सामुदायिक सिकाइलाई प्रवर्द्धन गर्ने उद्देश्यले सामुदायिक अध्ययन केन्द्र र पिछडिएका

समुदायका विपन्न महिलाहरूलाई समूहमा आवद्ध गराई स्थानीय व्यवसायमुखी आय आर्जन कार्यक्रमहरू सञ्चालन हुँदै आएका छन्। यस केन्द्र अन्तर्गत सञ्चालित कार्यक्रमहरूको विवरण निम्नानुसार छ।

तालिका १२(ट) : अनौपचारिक शिक्षा अन्तर्गत सञ्चालित कार्यक्रमहरूको विवरण

क्र.सं.	कार्यक्रम	२०६६/६७		२०६७/६८	
		लक्ष्य	प्रगति	लक्ष्य	२०६७ फागुनसम्मको
१	प्रौढ साक्षरता कक्षा सञ्चालन	४३०५९ कक्षा	४३०५९ कक्षा	२१०२९ कक्षा	कतिपय जिल्लामा कक्षा सञ्चालन भइसकेको र कतिपयमा चैत १ गतेबाट सञ्चालन हुने क्रममा
२	साक्षरता कक्षाबाट साक्षर	१२१०५६० जना	१००३७३९ जना	६१२९२० जना	अप्राप्त
३	आयआर्जन समूह	५०००	५०००	५०५०	समूह गठन हुँदै गरेको
४	आयआर्जनमा सहभागी	४५००० जना	४५००० जना	४५४५० जना	समूह गठन हुँदै गरेको
५	सामुदायिक अध्ययन केन्द्र	९३१	९३१	१००५	स्वीकृतीका क्रममा रहेको
६	अनौपचारिक प्राथमिक शिक्षा केन्द्र	६११	६११	४३८	प्रति कक्षा केन्द्र २० जना सहभागी हुने
७	प्राथमिक शिक्षा केन्द्रविस्तार कक्षा	२४८	२४८	२४८	प्रति कक्षा केन्द्र २० जना सहभागी हुने

स्रोत: शिक्षा मन्त्रालय।

१२.१६ यस केन्द्रले सञ्चालन गरेका कार्यक्रमहरू बाहेक शैक्षिक जनशक्ति विकास केन्द्रको प्राविधिक व्यवस्थापनमा कक्षा ९-१० को शिक्षालाई एकवर्षमा पूरा हुने गरी औपचारिक माध्यमिक शिक्षा हासिल गर्न नसकेका वर्गलाई लक्षित गरी खुला विद्यालय कार्यक्रमसमेत सञ्चालित छ। यस कार्यक्रम अन्तर्गत हाल ७५ जिल्लामा सञ्चालित ८५ खुला माध्यमिक विद्यालय कार्यक्रममा ७ हजार ५ सय विद्यार्थी भर्ना भएका छन्। यसैगरी, निम्न माध्यमिक विद्यालय तहको ३ वर्षीय पाठ्यक्रमलाई २ वर्षमा भर्नागरी सञ्चालित निम्न माध्यमिक विद्यालय तहको खुला विद्यालय ३७ वटामा १ हजार ९ सय ८० जना सहभागी रहेका छन्।

विद्यालय, विद्यार्थी र शिक्षक अनुपात तालिका

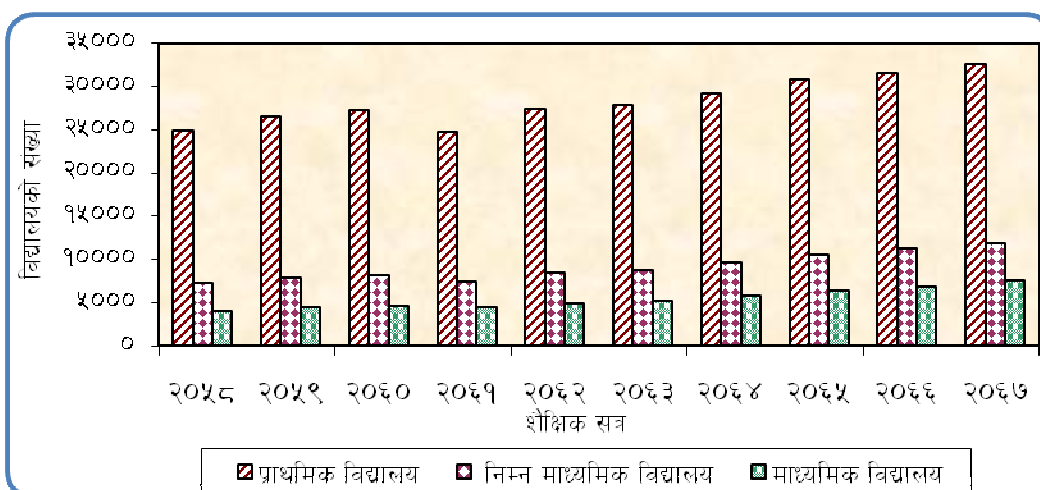
१२.१७ शैक्षिक सत्र २०६७ मा शिक्षा मन्त्रालय अन्तर्गत प्राथमिक विद्यालय ३२ हजार ६ सय ८४, निम्न माध्यमिक विद्यालय ११ हजार ९ सय ३९ र माध्यमिक विद्यालय ७ हजार ५ सय ५९ वटामा प्राथमिकतर्फ ४९ लाख ५२ हजार, निम्न माध्यमिकतर्फ १७ लाख र माध्यमिकतर्फ ८ लाख १२ हजार विद्यार्थीहरू पठनपाठन गरिरहेका छन्। उक्त सत्रको प्राप्त तथ्याङ्कअनुसार सरकारी तथा निजीस्तरका प्राथमिक, निम्नमाध्यमिक र माध्यमिक तहको विद्यालय, विद्यार्थी र शिक्षक अनुपात देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका १२(ठ) : शैक्षिकसत्र २०६७ मा विद्यालय, विद्यार्थी र शिक्षक अनुपात

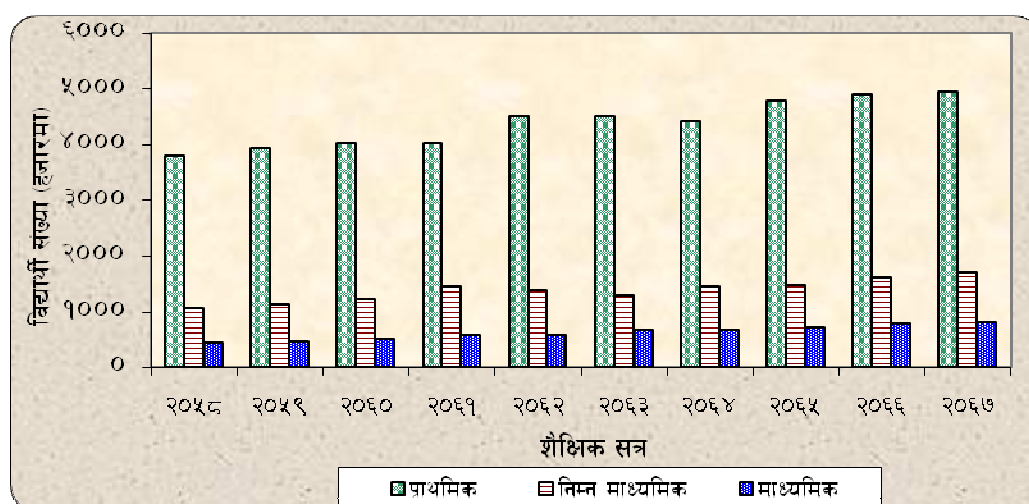
अनुपात (संख्यामा)	प्राथमिक	निम्नमाध्यमिक	माध्यमिक
विद्यार्थी/विद्यालय	१५१.५	१४२.४	१०७.४
शिक्षक/विद्यालय	५.१	३.९	४.५
विद्यार्थी/शिक्षक	२९.६	३६.९	२४.०
विद्यार्थी/तालिमप्राप्त शिक्षक	३६.७	५८.१	२८.२

स्रोत : शिक्षा मन्त्रालय ।

चार्ट १२(क) : सार्वजनिक विद्यालयहरूको संख्या

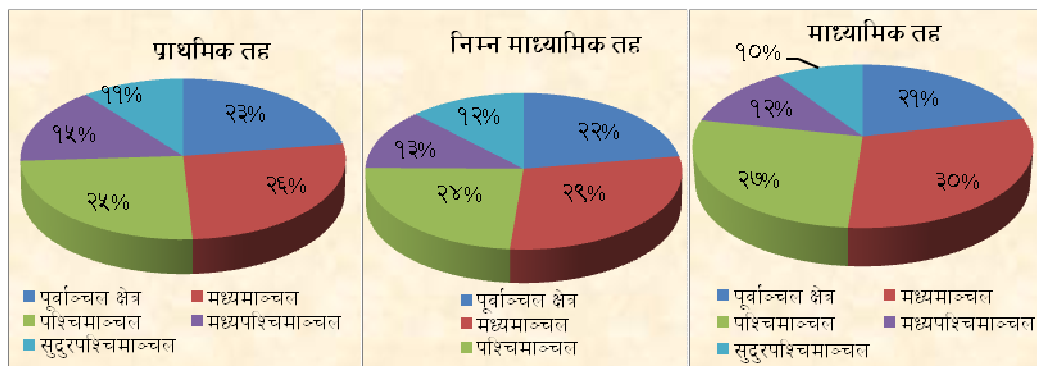

चार्ट १२(ख) : सार्वजनिक विद्यालयहरूमा विद्यार्थीहरूको भर्ना संख्या

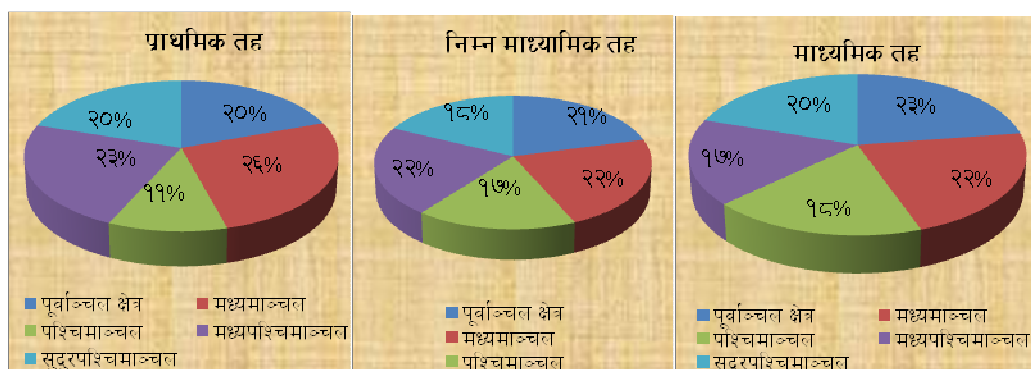

चार्ट १२ (ग) : भौगोलिक क्षेत्रानुसार सरकारी, सामुदायिक तथा निजीस्तरबाट सञ्चालित विद्यालयहरूको विवरण

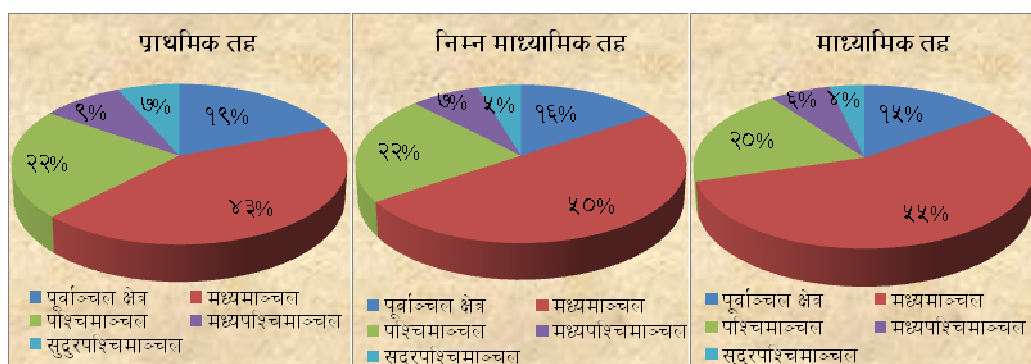
सरकारीस्तरबाट सञ्चालित

सामुदायिकस्तरबाट सञ्चालित

निजीस्तरबाट सञ्चालित

भौगोलिक क्षेत्रका आधारमा विद्यार्थी/विद्यालय अनुपात

१२.१८ मुलुकभर सञ्चालित विद्यालयमा विद्यार्थी अनुपात प्राथमिक तह १-५ तर्फ प्रति विद्यालय समग्रमा १५१.५, कक्षा ६ देखि ८ तर्फ १४२.४ र कक्षा १-८ मा २०२.४ कायम रहेको छ ।
भौगोलिक क्षेत्रअनुसारको विद्यालय विद्यार्थी संख्या र अनुपात देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका १२(ड) : विद्यालय विद्यार्थी अनुपात २०६७

भौगोलिक क्षेत्र	तहगत विद्यालय संख्या			तहगत विद्यार्थी संख्या			विद्यार्थी विद्यालय अनुपात		
	प्रा.तह १-५	निम्न माध्यमिक तह ६-८	आधारभूत तह १-८	प्रा.तह १-५	निम्न माध्यमिक तह ६-८	आधारभूत तह १-८	प्रा.तह १-५	निम्न माध्यमिक तह ६-८	आधारभूत तह १-८
नेपाल	३२६८४	११९३९	३२८६५	४९५१९५६	१६९९९२७	६६५१८८३	१५१.५	१४२.४	२०२.४
पूर्वाञ्चल	७०५६	२४१८	७०९४	१००६२६०	३७७९२५	१३८४१८५	१४२.६	१५६.३	१९५.१
हिमाल	१०३२	२८८	१०३६	११६५८०	३६५३८	१५३११८	११३.०	१२६.९	१४७.८
पहाड	३२००	१०४४	३२१३	३३५८२५	१४१८९०	४७७७५	१०४.९	१३५.९	१४८.७
तराई	२८२४	१०८६	२८४५	५५३८५५	१९९४९७	७५३३५२	१९६.१	१८३.७	२६४.८
मध्यमाञ्चल	९४७८	३८६८	९५१०	१६५६८७६	५२२२४७	२१७९१२३	१७४.८	१३५	२२९.१
हिमाल	१०८८	३३५	१०९०	११६४६०	४२४७४	१५८९३४	१०७	१२६.८	१४५.८
पहाड	३४४९	११६०	३४५१	४२६४२१	१५३२८३	५७९७०४	१२३.६	१३२.१	१६८
तराई	२८६५	८६६	२८७६	८४३१०३	१८३६६२	१०२६७६५	२९४.३	२१२.१	३५७
उपत्यका	२०७६	१५०७	२०९३	२७०८९२	१४२८२८	४१३७२०	१३०.५	९४.८	१९७.७
पश्चिमाञ्चल	७३६६	२५६१	७४१३	९०९७९२	३५४५४४	१२६४३३६	१२३.५	१३८.४	१७०.६
हिमाल	१०२	२८	१०२	२३८४	७९६	३१८०	२३.४	२८.४	३१.२
पहाड	५५४९	१८७६	५५८३	५४३१३१	२३७४८२	७८०६१३	९७.९	१२६.६	१३९.८
तराई	१७१५	६५७	१७२८	३६४२७७	११६२६६	४८०५४३	२१२.४	१७७	२७८.१
मध्यपश्चिमाञ्चल	५०६७	१६६२	५११०	८०४३०१	२६३७३५	१०६८०३६	१५८.७	१५८.७	२०९
हिमाल	८०६	२२९	८१४	९३३४८	२४१२२	११७४७०	११५.८	१०५.३	१४४.३
पहाड	३००३	९२१	३०३३	४३७५३७	१३३८६२	५७९३९९	१४५.७	१४५.३	१८८.४
तराई	१२५८	५१२	१२६३	२७३४१६	१०५७५१	३७९१६७	२१७.३	२०६.५	३००.२
सुदूरपश्चिमाञ्चल	३७७	१४३०	३७३८	५७४७२७	१८१४७६	७५६२०३	१५४.६	१२६.९	२०२.३
हिमाल	१०४०	३४१	१०५१	१२१०८०	३२१२८	१५३२०८	११६.४	९४.२	१४५.५
पहाड	१६७५	५९९	१६८०	२३२१९९	६२८१४	२९५०१३	१३८.६	१०४.९	१७५.६
तराई	१००२	४९०	१००५	२२१४४८	८६५३४	३०७९८२	२२१	१७६.६	३०६.४

स्रोत : शिक्षा मन्त्रालय

शिक्षक विद्यार्थी अनुपात

१२.१९ मुलुकभर सञ्चालित यस तहका सामूदायिक विद्यालयहरू तर्फको प्राथमिक, निम्न माध्यमिक र आधारभूत तर्फको विद्यार्थी शिक्षक अनुपातको विवरण भौगोलिक क्षेत्रगतरूपमा शैक्षिक सत्र २०६७ मा देहाय बमोजिम रहेको छ :

तालिका १२(ढ) : सामुदायिक विद्यालय शिक्षक विद्यार्थी अनुपात

भौगोलिक क्षेत्र	प्राथमिक तह (१-५)		निम्नमाध्यमिक (६-८)		आधारभूत (१-८)	
	समग्रमा	स्वीकृत दरवन्दीका आधारमा	समग्रमा	स्वीकृत दरवन्दीका आधारमा	समग्रमा	स्वीकृत दरवन्दीका अनुपात
नेपाल	३४.५	४२.८	४५.३	५७	३६.७	४५.७
पूर्वाञ्चल	३२.९	३९.४	४७.१	५७.२	३५.८	४३.१
हिमाल	२७.७	३५.४	३६.३	४७.६	२९.४	३७.७
पहाड	२५.१	३२.३	४१	५२.३	२८.४	३६.५
तराई	४३.६	४७.४	५७.३	६४.६	४६.५	५०.९
मध्यमाञ्चल	३९.२	४७.३	४४.४	५४.४	४०.२	४८.८
हिमाल	२४.९	३३.७	४७	५२.९	२८.५	३७.४
पहाड	२८.७	३८.७	४१.५	५७.४	३१.२	४२.४
तराई	६२.४	६९	६२.७	६८.८	६२.५	६९
पश्चिमाञ्चल	२५.४	३१.८	३९.३	४८.६	२८.२	३५.३
हिमाल	४.९	४.९	७.७	७.८	८.५	५.५
पहाड	२०	२५.३	३५.५	४३.५	२३.१	२९.१
तराई	४५.५	५५.५	५३.६	६९.४	४७.१	५८.२
मध्यपश्चिमाञ्चल	४०.४	५०.३	५७.५	७२.६	४३.६	५४.४
हिमाल	३३.७	३९.४	२८.३	४६.६	२४.९	४०.७
पहाड	४४.२	५१.६	५९.९	७०.७	४७.१	५५.१
तराई	४१.८	५३.५	६५.७	८८.९	४६.७	५५.२
सुदूर पश्चिमाञ्चल	३६.९	५१.७	४२.१	६२.५	३८.१	५४
हिमाल	२८	४०.९	३०.७	४६.१	२८.५	४१.९
पहाड	३३.३	५०.३	३२.३	५५.३	३३.१	५१.३
तराई	५३.७	६३.८	६८.२	८२.२	५७.२	६८.२

स्रोत : शिक्षा मन्त्रालय ।

प्राथमिक आधारभूत शिक्षा

१२.२० शैक्षिक सत्र २०६७/६८ मा मुलुकभर सञ्चालित ३३ हजार १ सय ६० विद्यालयहरूमध्ये ३२ हजार ६ सय ८४ मा कक्षा १-५ र ११ हजार ९ सय ३९ मा कक्षा १-८ गरी आधारभूत शिक्षा कक्षा १-८ सञ्चालन हुने विद्यालय संख्या ३२ हजार ८ सय ६५ पुगेको छ । उल्लिखित विद्यालयमध्ये चालू शैक्षिक सत्रमा कक्षा १-५ सञ्चालित संस्थागत विद्यालय संख्या ४ हजार ८ सय ३६, ६-८ सञ्चालित संस्थागत विद्यालय ३ हजार ७८ गरी १-८ सञ्चालित संस्थागत विद्यालय ४ हजार ८ सय ५७ छन् भने १-५ सञ्चालित परम्परागत विद्यालय (मदरसा, गुम्बा, गुरुकुल र आश्रम) ७ सय ५५, ६-८ सञ्चालित ३८ गरी १-८ सञ्चालित परम्परागत विद्यालय ७ सय ९३ छन् । यससम्बन्धी विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका १२(ण) : प्रकारगत आधारमा विद्यालयहरूको विवरण

सञ्चालित विद्यालय तह	सामुदायिक	संस्थागत	परम्परागत विद्यालय			जम्मा
			मदरसा	गुम्बा र विहार	आश्रम र गुरुकुल	
प्रा.कक्षा १-५	२७०९३	४८३६	६७४	५१	३०	३२६८४
निम्नमाध्यमिक कक्षा ६-८	८८२३	३०७८	१७	४	१७	११९३९

स्रोत : शिक्षा मन्त्रालय

१२.२१ प्राथमिक आधारभूत शिक्षा तहका कक्षाहरूमा यसै शैक्षिक सत्रमा कक्षा १-५ मा छात्रा भर्ना संख्या २४ लाख ९४ हजार ५ सय ८ र छात्र २४ लाख ५७ हजार ४ सय ४८ गरी जम्मा ४९ लाख ५१ हजार ९ सय ५६, ६-८ मा छात्रा ८ लाख ४७ हजार ६ सय ७ र छात्र ८ लाख ५२ हजार ३ सय २० गरी जम्मा १६ लाख ९९ हजार ९ सय २७ र कक्षा १-८ मा छात्रा ३३ लाख ४२ हजार ७९ र छात्र ३३ लाख ९ हजार ८ सय ४ गरी जम्मा विद्यार्थी भर्ना ४६ लाख ५१ हजार ८ सय ८३ रहेको छ। यो भर्नासंख्या कक्षा १-५ मा वार्षिक सरदर ३.५ प्रतिशतका दरले र ६-८ तर्फ २.७ गरी १-८ तहमा ३.३ प्रतिशतका दरले वृद्धि भएको देखिन्छ।

शिक्षक विवरण

१२.२२ शैक्षिक सत्र २०६७/६८ मा कक्षा १-५ तर्फ (निजी र सामुदायिक) १ लाख ६७ हजार २ सय १६ शिक्षक कार्यरत रहेका छन्। यसमध्ये ७० हजार ६ सय ४६ जना महिला छन्। यसैगरी, ६-८ तर्फ ४६ हजार ३२ जना शिक्षकमध्ये ११ हजार ९ सय ८ जना महिला रहेका छन्। यसरी पूरा १-८ को तहमा २ लाख १३ हजार २ सय ४८ जना शिक्षकमध्ये महिला ८२ हजार ५ सय ५३ कार्यरत रहेको देखिन्छ। उल्लिखित संख्यामध्ये स्वीकृत दरबन्दीमा (राहतसमेत) प्राथमिक कक्षा १-५ तर्फ ३७ हजार ६ सय ६७ महिला र ६४ हजार २ सय ८४ पुरुष गरी १ लाख १ हजार ९ सय ५०, कक्षा ६-८ तर्फ महिला ४ हजार ७ सय ४१ पुरुष २१ हजार ३१ गरी २५ हजार ७ सय ७२ र कक्षा १-८ मा महिला ४२ हजार ४ सय ७ पुरुष ८५ हजार ३ सय १५ गरी कुल जम्मा १ लाख २७ हजार ७ सय २२ जना कार्यरत रहेका छन्। यसरी कक्षा १ देखि ८ सम्मका सबै प्रकारका विद्यालयमा तालिम प्राप्त शिक्षकहरूको दर देहाय बमोजिम रहेको छ।

तालिका १२ (त): सबै प्रकारका विद्यालयमा तालिम प्राप्त शिक्षकहरूको प्रतिशत

तालिमको विवरण	प्राथमिक			निम्न माध्यमिक			आधारभूत		
	शिक्षिका	शिक्षक	जम्मा	शिक्षिका	शिक्षक	जम्मा	शिक्षिका	शिक्षक	जम्मा
तालिम प्राप्त	७९.९	८१.४	८०.७	६३.९	६३.५	६३.६	७७.५	७६.७	७७.०
आंशिक तालिम प्राप्त	८.२	१०.८	९.७	१५.०	१२.४	१३.१	९.२	११.२	१०.४
तालिम नलिएका	११.९	७.८	९.६	२१.१	२४.१	२३.४	१३.३	१२.१	१२.५

स्रोत: शिक्षा मन्त्रालय।

माध्यमिक शिक्षा

१२.२३ शैक्षिक सत्र २०६७/६८ मा कक्षा ९-१२ मा सञ्चालित कुल विद्यालय संख्या ७ हजार ५ सय ९९ मध्ये ७ हजार २ सय ६६ मा कक्षा ९-१० सञ्चालित छन् भने २ हजार ५ सय ६४ मा कक्षा ११-१२ समेत सञ्चालित छन्। यस तहको कक्षा ९-१० मा ८ लाख ११ हजार ९ सय १०, कक्षा ११-१२ तर्फ ३ लाख १८ हजार ४ सय २६ गरी कक्षा ९-१२ सम्ममा ११ लाख ३० हजार ३ सय ३६ जना कुल विद्यार्थी भर्ना रहेको छ। यस तहको भौगोलिक क्षेत्रअनुसारको विद्यालयहरूको विवरण देहायबमोजिम रहेको छ।

तालिका १२(थ) : भौगोलिक क्षेत्रअनुसार विभिन्न तहका विद्यालयहरूको विवरण

भौगोलिक क्षेत्र	जम्मा विद्यालय	माध्यमिक तह (९/१०)	उच्च माध्यमिक तह (११/१२)	माध्यमिक तह (९ देखि १२ सम्म)
हिमाल	४,१०२	६४५	२२९	६५२
पहाड	१७,०११	३,२४९	१,१२०	३,३००
काठमाडौँ उपत्यका	२,२१३	११७०	३६५	१२८८
तराई	९,८३४	२,२०२	८५०	२,३१९
नेपाल	३३,१६०	७,२६६	२,५६४	७,५५९

स्रोत : शिक्षा मन्त्रालय।

१२.२४ माथि उल्लिखित कुल माध्यमिक विद्यालयमध्ये सामूदायिक, संस्थागत र परम्परागत विद्यालयहरूको विवरण निम्नानुसार रहेको छ।

तालिका १२(द) : माध्यमिक तहका सामूदायिक, संस्थागत र परम्परागत विद्यालयहरूको विवरण

तह	सामूदायिक	संस्थागत	परम्परागत विद्यालय			जम्मा
			मदरसा	गुम्बा	आश्रम कुल	
माध्यमिक विद्यालय तह (९-१०)	४९४६	२३०६	५	१	८	७२६६
उच्च माध्यमिक विद्यालय (११-१२)	१८७८	६८.५	१	-	-	२५६४
माध्यमिक विद्यालय तह (९-१२)	४९९५	२५५०	६	१	८	७५५९

स्रोत : शिक्षा मन्त्रालय।

१२.२५ शैक्षिक सत्र २०६७/६८ मा माध्यमिक तथा उच्च माध्यमिक विद्यालयमध्ये कक्षा ९-१० मा कुल भर्नाको १६.३ प्रतिशत, कक्षा ११-१२ मा १३.० प्रतिशत र कक्षा ९-१२ सम्ममा १५.३ प्रतिशत विद्यार्थीलाई संस्थागत विद्यालयले सेवा पुऱ्याएको देखिन्छ। विद्यालयको प्रकारगत भर्ना स्थिति निम्नानुसार रहेको छ।

तालिका १२(ध) : माध्यमिक र उच्च माध्यमिक तहका विभिन्न प्रकारका स्कूलमा विद्यार्थी भर्ना संख्या

विद्यालय	माध्यमिक तह (९-१०)				उच्च माध्यमिक तह (११-१२)				माध्यमिक तह (९-१२)			
	छात्रा	छात्र	जम्मा	प्रतिशत	छात्रा	छात्र	जम्मा	प्रतिशत	छात्रा	छात्र	जम्मा	प्रतिशत
सामुदायिक	३३८,३०४	३४१,५५०	६७९,८५४	८३.७	१४३,०६३	१३४,०४९	२७७,११२	८७.०	४८१,३६७	४७५,५९९	९५६,९६६	८४.७
संस्थागत	५७,६४१	७४,४१५	१३२,०५६	१६.३	१८,४२३	२२,८९१	४१,३१४	१३.०	७६,०६४	९७,३०६	१७३,३७०	१५.३
जम्मा :	३९५,९४५	४१५,९६५	८११,९१०	१००	१६१,४८६	१५६,९४०	३१८,४२६	१००	५५७,४३१	५७२,९०५	१,१३०,३३६	१००

स्रोत : शिक्षा मन्त्रालय ।

माध्यमिक तहमा भर्नादर

१२.२६ शैक्षिक सत्र २०६७/६८ मा माध्यमिक तहको कक्षा ९-१० तर्फ विद्यार्थीहरूको सहज भर्नादर ४६.२ प्रतिशत रहेको छ, भने खुद भर्ना दर २७.१ प्रतिशत रहेको छ । भर्नासम्बन्धी विवरण तपसिल बमोजिम रहेको छ ।

तालिका १२(न) : माध्यमिक तहमा कुल भर्ना र खुद भर्ना दर

तह	कुल भर्ना दर			खुद भर्ना दर		
	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा
माध्यमिक (९-१०)	६६.५	६६.१	६६.३	४५.९	४७.०	४६.५
उच्चमाध्यमिक (११-१२)	२६.९	२५.२	२६.०	७.९	७.६	७.८
माध्यमिक (९-१२)	४६.६	४५.७	४६.२	२६.८	२७.४	२७.१

स्रोत : शिक्षा मन्त्रालय ।

१२.२७ शैक्षिक सत्र २०६७/६८ मा माध्यमिक तहमा भौगोलिक क्षेत्रअनुसार विद्यालय विद्यार्थी अनुपात विवरण देहायअनुसार रहेको छ ।

तालिका १२(प) : सामुदायिक विद्यालय विद्यार्थी अनुपात

भौगोलिक क्षेत्र	विद्यालय संख्या		जम्मा ९-१२	विद्यार्थी संख्या		जम्मा ९-१२	विद्यार्थी विद्यालय अनुपात		जम्मा ९-१२
	माध्यमिक ९-१०	उच्च माध्यमिक ११-१२		माध्यमिक ९-१०	उच्च माध्यमिक ११-१२		माध्यमिक ९-१०	उच्च माध्यमिक ११-१२	
नेपाल	७२६६	२५६४	७५५९	८११९०५	३१८४३३	११२७३३८	१११.७	१२४.२	१४९.५
पुर्वाञ्चल	१४२७	४८९	१४८१	१७८११५	७३३७७	२५१४९२	१२४.८	१५०.१	१६९.८
हिमाल	१४४	५९	१४८	१६९५६	६०५७	२३०१३	११७.८	१०२.७	१५५.५
पहाड	६१०	१९६	६१७	६८५५८	२९४५५	९८०१३	११२.४	१५०.३	१५८.९
तराइ	६७३	२३४	७१६	९२६०१	३७८६५	१३०४६६	१३७.६	१६१.८	१८२.२
मध्यमाञ्चल	२५८०	९२१	२५५१	२५८३६६	८६६५६	३४५०२२	१००.१	९४.१	१२५.४

हिमाल	१९८	७८	२००	२१५१७	८१५९	२९६७६	१०८.७	१०४.६	१४८.४
पहाड	६६४	२३५	६७४	६९९४६	२५९४२	९५८८८	१०५.३	११०.४	१४२.३
तराइ	५४८	२४३	५८९	८४२९५	२४३४४	१०८६३९	१५३.८	१००.२	१८४.४
उपत्यका	११७०	३६५	१२८८	८२६०८	२८२११	११०८१९	७०.६	७७.३	८६.०
पश्चिमाञ्चल	१६४२	६२६	१६८७	१७९४३६	७४८९८	२५४३३४	१०९.३	११९.६	१५०.८
हिमाल	१२	४	१२	४३१	२००	६३१	३५.९	५०.०	५२.६
पहाड	१२१७	४५२	१२४६	१२४१९८	५५७४८	१७९९४६	१०२.१	१२३.३	१४४.४
तराइ	४१३	१७०	४२९	५४८०७	१८९५०	७३७५७	१३२.७	१११.५	१७१.९
म.पश्चिमाञ्चल	८६७	२६६	८७७	११२३३०	४८६६८	१६०९९८	१२९.६	१८३.०	१८३.६
हिमाल	११५	३२	११५	११२३८	८९०५	२०१४३	९७.७	२७८.३	१७५.२
पहाड	४४७	१३४	४४९	५४१३०	२१५५२	७५६८२	१२१.१	१६०.६	१६८.५
तराइ	३०५	१००	३१३	४६९६२	१८२४१	६५२०३	१५४.०	१८२.४	२०८.३
सु.पश्चिमाञ्चल	७५०	२६२	७६३	८३६५८	३४८३४	११८४९२	१११.५	१३३.०	१५५.३
हिमाल	१७६	५६	१७७	१४९११	७६६९	२२५८०	८४.७	१३६.९	१२७.६
पहाड	३११	१०३	३१४	२७४९९	११८९३	३९३९२	८८.४	११५.५	१२५.५
तराइ	२६३	१०३	२७२	४१२४८	१५२७२	५६५२०	१५६.८	१४८.३	२०७.८

स्रोत : शिक्षा मन्त्रालय ।

१२.२८ माध्यमिक तहको सामुदायिक विद्यालयतर्फ कक्षा ९-१० मा २१ हजार ६ सय ५६, कक्षा ११-१२ मा ११ हजार ९ सय ८४ गरी जम्मा ३३ हजार ६ सय ४० जना शिक्षकहरू कार्यरत छन् । यसमध्ये कक्षा ९-१० को स्वीकृत दरवन्दीमा १९ हजार ५ सय ८४ र ११-१२ मा १ हजार ९ सय ५४ गरी २१ हजार ५ सय ३८ कार्यरत रहेको देखिन्छ । यसैगरी, निजी विद्यालयहरूको कक्षा ९-१० मा १२ हजार १ सय ७९ र ११-१२ मा ३ हजार ४ सय ४१ गरी जम्मा १५ हजार ९ सय २० यस तहमा कार्यरत देखिन्छन् । सामुदायिक विद्यालयहरूमा हाल कायम रहेको विद्यार्थी शिक्षक अनुपातको भौगोलिक क्षेत्रानुसारको विवरण तपसिल बमोजिम रहेको छ ।

तालिका १२(फ) : सामुदायिक विद्यालय विद्यार्थी शिक्षक अनुपात, २०६७

भौगोलिक क्षेत्र	तहगत विद्यार्थी संख्या		कार्यरत शिक्षक संख्या		स्वीकृत दरवन्दी अनुसार शिक्षक संख्या		विद्यार्थी शिक्षक अनुपात		स्वीकृत दरवन्दीअनुसार विद्यार्थी शिक्षक	
	९-१०	११-१२	९-१०	११-१२	९-१०	११-१२	९-१०	११-१२	९-१०	११-१२
नेपाल	६७९८५४	२७७११२	२१६५६	११९८४	१९५८४	१९५४	३१.४	२३.१	३४.७	१४१.८
पूर्वाञ्चल	१६२९०१	६६४४६	४८६०	२२७२	४४२४	३७०	३३.५	२९.२	३६.८	१७९.६
हिमाल	१६५७३	६०५७	६२२	२६८	५४१	५०	२६.६	२२.६	३०.६	१२१.१
पहाड	६६४६३	२९३९८	२०९९	११२०	१८५९	१९२	३१.७	२६.२	३५.८	१५३.१
तराइ	७९८६५	३०९९१	२१३९	८८४	२०२४	१२८	३७.३	३५.१	३९.५	२४२.१
मध्यामाञ्चल	१८७४७	७५१०८	६५४७	३७२७	५८६८	५६८	२८.६	२०.२	३१.९	१३२.२

हिमाल	२०९१२	८०१३	६६६	४५६	६४४	८२	२८.५	३१.४	३२.५	९७.७
पहाड	६३३७०	२४१७७	२०७८	१२३५	१७७९	२२२	३०.५	१९.६	३५.६	१०८.९
तराइ	७४०३५	२३००५	२०३२	१२९९	१९८४	१३४	३६.४	१७.७	३७.३	१७१.७
उपत्यका	२८८३०	१९९१३	१७७१	७३७	१४६१	१३०	१६.३	२७.०	१९.७	१५३.२
पश्चिमाञ्चल	१४७२१२	५५५९२	५२९७	३६५६	४९६७	५४०	२७.८	१६.०	२९.६	१०८.५
हिमाल	३८९	२००	७१	३८	६५	६	५.५	५.३	६.०	३३.३
पहाड	१०६३२९	४५५९१	४०५१	२७६९	३८४६	४१६	२६.२	१६.५	२७.६	१०९.६
तराइ	४०४९४	१२८०१	११७५	८४९	१०५६	११८	३४.५	१५.१	३८.३	१०८.५
म.पश्चिमाञ्चल	१०३६७८	४३८९२	२५४५	९९६	२३११	२२२	४०.७	४४.१	४४.९	१९७.७
हिमाल	११०६४	८९०३	४४४	१८२	३७८	४८	२४.९	४८.९	२९.३	१८५.५
पहाड	५२६५४	२१३६८	१२८९	३९६	१२०९	९६	४०.८	५४.०	४३.६	२२२.६
तराइ	३९९६०	१३६२१	८१२	४१८	७२४	७८	४९.२	३२.६	५५.२	१७४.६
सु.पश्चिमाञ्चल	७८९१६	३३०७४	२४०७	१३३३	२०१४	२५४	३२.८	२४.८	३९.२	१३०.२
हिमाल	१४८५८	७६६९	६०५	२५६	४९८	६२	२४.६	३०	२९.८	१२३.७
पहाड	२६८५०	११५९५	११३५	३९८	८५८	९६	२३.७	२९.१	३१.३	१२०.८
तराइ	३७२०८	१३८१०	६६७	६७९	६५८	९६	५५.८	२०.२	५६.५	१४३.९

स्रोत : शिक्षा मन्त्रालय ।

१२.२९ माध्यमिक तहका शिक्षकहरूको तालिमको अवस्था विश्लेषण गर्दा कक्षा ९-१० मा तालिम प्राप्त ८५ प्रतिशत, आंशिकरूपमा तालिम प्राप्त ६.७ प्रतिशत र तालिम अप्राप्त ८.२ प्रतिशत देखिन्छ भने कक्षा ११-१२ मा यो अनुपात क्रमशः ५०.६ प्रतिशत, १२ प्रतिशत तथा ३७.४ प्रतिशत देखिन्छ । सामुदायिक विद्यालय तर्फ कक्षा ९ र १० मा क्रमशः ८७.९ प्रतिशत र ८.३ प्रतिशत र ३.८ प्रतिशत रहेको छ भने कक्षा ११-१२ मा क्रमशः ५२.५ प्रतिशत, १३.७ प्रतिशत र ३३.८ प्रतिशत रहेको छ । शैक्षिक सत्र २०६७/६८ मा यस तहको समग्र तथा सामुदायिक विद्यालयको महिला तथा पुरुष शिक्षकहरूको तालिमसम्बन्धी विवरण तालिका नं. १२(न) र १२(प) मा रहेका छन् ।

तालिका १२(ब) : सबै प्रकारका विद्यालयहरूमा तालिमको अवस्थाअनुसार शिक्षकको संख्या

तालिमको अवस्था	माध्यमिक (९-१०)			उच्चमाध्यमिक (११-१२)			माध्यमिक (९-१२)		
	महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा
तालिम प्राप्त	४,९२४	२३,८५६	२८,७८०	१,३२०	६,४८२	७,८०२	६,२४४	३०,३३८	३६,५८२
आंशिक तालिम प्राप्त	५४९	१,७२९	२,२७८	८२	१,७६९	१,८५१	६३१	३,४९८	४,१२९
तालिम अप्राप्त	३९४	२,३८३	२,७७७	५७३	५,१९९	५,७७२	९६७	७,५८२	८,५४९
जम्मा :	५,८६७	२७,९६८	३३,८३५	१,९७५	१३,४५०	१५,४२५	७,८४२	४१,४१८	४९,२६०

स्रोत : शिक्षा मन्त्रालय ।

तालिका १२(भ) : सामुदायिक विद्यालयका शिक्षकहरूको तालिमको अवस्था

तालिमको अवस्था	माध्यमिक (९-१०)			उच्चमाध्यमिक (११-१२)			माध्यमिक (९-१२)		
	महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा
तालिम प्राप्त	२,३३७	१६,७०१	१९,०३८	१,२२५	५,०६५	६,२९०	३,५६२	२१,७६६	२५,३२८
आंशिक तालिम प्राप्त	३५९	१,४४१	१,८००	४९	१,५९३	१,६४२	४०८	३,०३४	३,४४२
तालिम अप्राप्त	१५८	६६०	८१८	३४६	३,७०६	४,०५२	५०४	४,३६६	४,८७०
जम्मा :	२,८५४	१८,८०२	२१,६५६	१,६२०	१०,३६४	११,९८४	४,४७४	२९,१६६	३३,६४०

स्रोत : शिक्षा मन्त्रालय ।

मञ्जुषा १२(ख) : एस.एल.सी. परीक्षामा सम्मिलित र उर्तिर्ण छात्र छात्राको विवरण

परीक्षा नियन्त्रण कार्यालयबाट कक्षा १० को अन्तमा राष्ट्रिय तहमा सार्वजनिक परीक्षाका रूपमा एस.एल.सी. परीक्षा सञ्चालन हुँदै आएको छ । यस परीक्षामा वार्षिकरूपमा सम्मिलित र उत्तीर्ण परीक्षार्थीहरूको विस्तृत विवरण निम्नानुसार रहेको छ ।

वर्ष	सम्मिलित	नियमित			एक्जेम्प्टेड			पूरक		
		छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा
२०६५	सम्मिलित	१५८४५०	१८४१८२	३४२६३२	२७००८	८८८२	४५८९०	४९५५२	४३६३७	९३१८९
	उत्तीर्ण	१०१९४०	१३२६६२	२३४६०२	१२५८५	९३०२	२१८८७	३४६०३	३१९४०	६६५४३
	प्रतिशत	६४.३३	७२.०४	६८.४७	४६.५९	४९.२६	४७.६९	६९.८३	७३.१९	७१.४०
२०६६	सम्मिलित	१७९८६५	२०५२८१	३८५१४६	२४१३१	१७७७४	४१९०५	५३९१०	४९८४२	१०३७५२
	उत्तीर्ण	१०८९७३	१३८७१६	२४७६८९	६६१८	५६०९	१२२२७	३५७११	३४२१९	६९९३०
	प्रतिशत	६०.५८	६७.५७	६४.३१	२७.४२	३१.५५	२९.१७	६६.२४	६८.६५	६७.४०
२०६७	सम्मिलित	२७६६२०	२२९७९१	५०६३११	२५८०५	३४०२७	५९८३२	—	—	—

एस.एल.सी. परीक्षाको सुधारका लागि परीक्षा सञ्चालन व्यवस्थापनमा संलग्न शिक्षक तथा विशेषज्ञहरूलाई अंग्रेजी मौखिक परीक्षा सञ्चालन सम्बन्धि तालिम, Item writing Workshop, उत्तरपुस्तिका परीक्षक सम्परीक्षकहरूका लागि तालिम, कक्षा ८ को परीक्षा सुदृढीकरणका लागि तालिम, Test Item analysis जस्ता कार्यक्रमहरू सञ्चालन हुँदै आएका छन् । यी कार्यक्रमहरूको विवरण निम्नानुसार छ ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	एकाई	परिमाण २०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८
१	अंग्रेजी/मौखिक परीक्षा सञ्चालन प्रशिक्षण	जना	२०००	३००	१००
२	Item Bank स्थापना तथा प्रश्न लेखन कार्यशाला	जना	१५०	६००	३००
३	उच्चपु.परीक्षक सम्परीक्षक तालिम	जना	१०००	१८०	१८०
४	कक्षा ८ को परीक्षा सुदृढीकरण	जना	५०	१०	८०
५	Item analysis	विषय	२	६	—

स्रोत : शिक्षा मन्त्रालय ।

उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद्

१२.३० उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद्ले देशको समग्र विकासका लागि आवश्यक पर्ने मध्यमस्तरीय जनशक्ति तयार गर्ने एवम् उच्च शिक्षाको विभिन्न विधामा विशिष्टीकृत शिक्षा लिन योग्य विद्यार्थी उत्पादन गर्ने उद्देश्य लिएको छ। परिषद् अन्तर्गत शैक्षिक सत्र २०६७ सम्म सम्बन्धनप्राप्त उच्च माध्यमिक विद्यालयहरूमा सामुदायिकतर्फ २ हजार २ सय ४२, निजीतर्फ ५ सय २९, दश जोड दुईतर्फ १ सय ६० र क्याम्पसतर्फ १ सय ३४ गरी कुल संख्या ३ हजार ६५ रहेकाछन्। यसै शैक्षिक सत्रमा सामुदायिक तथा संस्थागत उच्च माध्यमिक विद्यालयतर्फ कक्षा ११ मा ३ लाख ३४ हजार ४ सय ७५ र कक्षा १२ मा ३ लाख ६ हजार १ सय ६४ गरी कुल ६ लाख ३० हजार ६ सय ३९ जना छात्र छात्राहरूले नियमितरूपमा अध्ययन गरिरहेका छन्।

१२.३१ भक्तपुरको सानोठिमीमा केन्द्रीय कार्यालय रहेको उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद्ले विद्यालय र विद्यार्थीको जनघनत्व र चापलाई मध्यनजर राखी विराटनगर, जनकपुर, हेटौडा, काठमाडौं, पोखरा, बुटवल, नेपालगञ्ज र धनगढी गरी आठ वटा जिल्ला कार्यालयहरूमार्फत् तिनीहरूको कार्यक्षेत्र तोकी कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्दै आएको छ। परिषद्ले सञ्चालन गरेका मुख्य कार्यक्रमहरूमा मातहतका निकायहरूमा कम्प्युटर प्रोग्रामिङ तथा नेटवर्किङको कार्यसम्पन्न भएको छ। त्यसैगरी, प्रश्नपत्र बैंक, प्रश्नपत्र निर्माण एवम् परिमार्जन, परीक्षा सञ्चालनसम्बन्धी कार्यशाला गोष्ठी, उत्तरपुस्तिका परीक्षण एवम् सम्परीक्षणसम्बन्धी कार्यशाला एवम् तालिम जस्ता कार्यहरू सम्पन्न भएकाछन्। प्रतिभाशाली गरीब, उत्पीडित, दलित एवम् दुर्गम तथा पिछडिएका विद्यार्थीहरूलाई छात्रवृत्ति उपलब्ध गराउने कार्यका साथै शिक्षक कल्याणकारी कोष स्थापना, पाठ्यपुस्तक छनौट तथा लेखन कार्य, शिक्षकहरूका लागि एकीकृत शिक्षण सीप तालिम, दृष्टिविहीन बहिरा तथा सुस्त श्रवणशक्ति भएका विद्यार्थीहरूलाई उच्च माध्यमिक शिक्षामा पहुँच पुऱ्याउन विशेष शिक्षा सहयोग कार्यक्रम तथा सामुदायिक उच्च माध्यमिक विद्यालयहरूमा अध्ययनरत गरीब विपन्न पिछडिएका मधेशी विद्यार्थीहरूलाई यस तहको शिक्षामा पहुँच पुऱ्याउने विविध कार्यक्रम सञ्चालन भएको छ।

सम्बन्धनप्राप्त विद्यालय संख्या

१२.३२ शैक्षिक सत्र २०६७ सम्म सम्बन्धनप्राप्त सामुदायिक, निजी, दशजोड दुई र क्याम्पसहरूको कुल संख्या (विकास क्षेत्रको आधारमा) निम्नानुसार रहेको छ :

तालिका १२(म) : शैक्षिक सत्र, २०६७ सम्म सम्बन्धन प्राप्त उच्च माध्यमिक विद्यालयहरूको क्षेत्रगत विवरण

विकास क्षेत्र	सामुदायिक	निजी	१०+२ (दश जोड दुई)	क्याम्पस	जम्मा
पूर्वाञ्चल क्षेत्र	४९१	९१	३१	२३	६३६
हिमाल	६०	२	-	४	६६
पहाड	२३१	१०	३	४	२४८
तराई	२००	७९	२८	१६	३२२
मध्यमाञ्चल भित्र	६३१	२५२	१०६	६५	१०५४

विकास क्षेत्र	सामुदायिक	निजी	१०+२ (दश जोड दुई)	क्याम्पस	जम्मा
हिमाल	८८	१	-	२	९१०
पहाड	३३१	२०३	८१	४७	६६२
तराई	२१२	४८	२५	१६	३०१
पश्चिमाञ्चल	५५६	१२५	१२	३३	७२६
हिमाल	४	-	-	-	४
पहाड	४३०	६९	७	२२	५२८
तराई	१२२	५६	५	११	१९४
मध्यपश्चिमाञ्चल	२७८	३४	५	६	३२३
हिमाल	३९	-	-	-	३९
पहाड	१५३	३	-	३	१५९
तराई	८६	३१	५	३	१२५
सुदूरपश्चिमाञ्चल	२८६	२७	६	७	३२६
हिमाल	६९	-	-	१	७०
पहाड	१२०	३	१	२	१२६
तराई	९७	२४	५	४	१३०
जम्मा	२२४२	५२९	१६०	१३४	३०६५

स्रोत : शिक्षा मन्त्रालय/उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद् ।

उच्च माध्यमिक विद्यालयमा छात्रछात्राको स्थिति

१२.३३ उच्च माध्यमिक विद्यालयअन्तर्गत कक्षा ११ र १२ मा शैक्षिक सत्र २०५७ देखि २०६७ सम्म परीक्षामा सम्मिलित एवम् उत्तीर्ण छात्रछात्राहरूको विवरण तालिका १२ (म) मा देखाइएको छ । कक्षा ११ मा छात्र तर्फ ५६.०५ प्रतिशत, छात्रा तर्फ ४३.९५ प्रतिशत गरी ३९.२६ प्रतिशत र कक्षा १२ मा छात्र तर्फ ५४.६० प्रतिशत र छात्रा तर्फ ४५.४० प्रतिशत गरी ४३.९० प्रतिशत उत्तीर्ण भएका छन् ।

तालिका १२(य) : वार्षिक परीक्षामा सम्मिलित र उत्तीर्ण विद्यार्थी संख्या

वर्ष	कक्षा ११						कक्षा १२					
	सम्मिलित			उत्तीर्ण			सम्मिलित			उत्तीर्ण		
	छात्र	छात्रा	जम्मा	छात्र	छात्रा	जम्मा	छात्र	छात्रा	जम्मा	छात्र	छात्रा	जम्मा
२०५७	१७,९७५	१०,९५८	२८,९३३	६,६००	३,७१३	१०,३१३	९,८६१	६,१२०	१५,९८१	३,९२६	२,३०९	६,२३५
२०५८	३०,३४४	१९,६०७	४९,९५१	९,११९	५,३६३	१४,४८२	१४,८०३	८,५६०	२३,३६३	५,३०४	३,०४२	८,३४६
२०५९	२६,४०१	१७,९८९	४४,३९०	९,३८३	५,५८३	१४,९६६	२४,४२०	१६,८७२	४१,२९२	७,७३०	४,५२०	१२,२५०

वर्ष	कक्षा ११						कक्षा १२					
	सम्मिलित			उत्तीर्ण			सम्मिलित			उत्तीर्ण		
	छात्र	छात्रा	जम्मा	छात्र	छात्रा	जम्मा	छात्र	छात्रा	जम्मा	छात्र	छात्रा	जम्मा
२०६०	३८,३४१	२७,४६३	६५,८०४	१४,३१७	९,३२३	२३,६४०	२१,५२६	१५,५७३	३७,०९९	७,४८८	४,४७०	११,९५८
२०६१	३७,०७७	२४,३७८	६१,४५५	१५,९८४	९,९१०	२५,८९४	३२,९१५	२४,६९८	५७,६१३	१३,४३४	९,२१२	२२,६४६
२०६२	८६,३५१	६९,९७६	१५६,३२७	४०,८४२	३०,५०२	७१,३४४	५७,०८२	४३,८५८	१००,९४०	३०,८९३	२२,१७०	५३,०६३
२०६३	६२,०५२	४८,३५९	११०,४११	३०,१७१	२०,७११	५०,८८२	४९,३७७	४०,५४३	८९,९२०	२८,४७२	२१,५२६	४९,९९८
२०६४	७९,८०९	६६,९७८	१४६,७८७	३५,०११	२७,२६१	६२,२७२	५५,४४८	४५,३१२	१००,७६०	३१,४५७	२४,६३०	५६,०८७
२०६५	१०६,१५७	९९,०४३	२०५,२००	४६,९०३	३७,२२८	८४,१३१	७०,६४४	६२,२९६	१३२,९४०	३६,९४६	३०,३८३	६७,३२९
२०६६	१३२,१५८	१२२,६१३	२५४,७७१	५७,२४०	४४,७९३	१०२,०३३	९४,८१२	९२,००५	१८६,८१७	४७,८०३	३९,४०५	८७,२०८
२०६७*	१५५,९८९	१४२,०६२	२९८,०५१	६५,५९५	५१,४३३	११७,०२८	११७,०९३	११२,६५२	२२९,७१५	५५,०५८	४५,७८८	१००,८४६

स्रोत : शिक्षा मन्त्रालय/उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद् ।

सामुदायिक उच्च माध्यमिक विद्यालय र शिक्षक व्यवस्था

१२.३४ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ सम्म कुल सामुदायिक उच्च माध्यमिक विद्यालय २ हजार २ सय ४३ मा न्यूनतम २ वटा शिक्षक हुनुपर्ने र त्यसका लागि कुल ४ हजार ४ सय ८६ शिक्षकहरूको व्यवस्था हुनुपर्ने देखिन्छ । त्यस्तै, सञ्चालनमा रहेका १ सय १८ उच्च माध्यमिक विद्यालयका लागि थप १ वटा शिक्षक र कर्णाली अञ्चलका कुल ३९ उच्च माध्यमिक विद्यालयका लागि थप १/१ वटा गरी कुल जम्मा ४ हजार ६ सय ४३ र २ सय भन्दा बढी विद्यार्थी संख्या भएका उच्च माध्यमिक विद्यालयलाई थप १ वटा शिक्षक उपलब्ध गराउने गरी कुल ५ हजार शिक्षकहरू यस आर्थिक वर्षमा थप गर्नुपर्ने देखिन्छ । यसरी शिक्षक थप भएमामात्र उच्च माध्यमिक तहमा अध्ययन अध्यापनका साथै स्तरीय शिक्षा उपलब्ध गराउन सक्ने अवस्था रहन्छ ।

उच्च प्राविधिक शिक्षामा छात्रवृत्ति

१२.३५ विभिन्न विश्वविद्यालयहरूसँग सम्बन्धन लिई निजीस्रोतमा सञ्चालन अनुमति प्राप्त गरी देशका विभिन्न स्थानमा सञ्चालित मेडिकल कलेजहरूमा शिक्षा मन्त्रालयले सञ्चालन गरेको प्रवेश परीक्षा उत्तीर्ण विद्यार्थीहरूलाई निःशुल्क अध्ययनको लागि छनौट गरी चिकित्सा शास्त्रमा स्नातक, स्नातकोत्तर, नर्सिङमा स्नातक अध्ययनका लागि मनोनयन गरी पठाउने गरीएको छ । स्वदेशका अतिरिक्त विदेशी मेडिकल कलेजहरूबाट प्राप्त सीटहरूमा समेत अध्ययनार्थ छात्रवृत्तिमा मनोनयन हुँदै आएको छ । यसअनुसार विभिन्न तह र विषयमा अध्ययनार्थ मनोनयन भएका विद्यार्थी विवरण निम्नानुसार छ ।

तालिका १२(र) : विभिन्न तह र विषयमा अध्ययनार्थ मनोनयन भएका विद्यार्थीहरूको विवरण

आर्थिक वर्ष २०६५/६६		आर्थिक वर्ष २०६६/६७		आर्थिक वर्ष २०६७/६८		देश
विषय	विद्यार्थी संख्या	विषय	विद्यार्थी संख्या	विषय	विद्यार्थी संख्या	
एमविविएस	१५८	एमविविएस	१५२	एमविविएस	२०२	नेपाल
विडिएस	१७	विडिएस	१८	विडिएस	१०	नेपाल
विएएमएस	४	विएएमएस	३	विएएमएस	७	नेपाल
विएन	-	विएन	१२	विएन	१२	नेपाल
विपिएच		विपिएच	४	विपिएच	४	नेपाल
विएस्सी नर्सिङ		विएस्सी नर्सिङ	२	वी फर्मा	४	नेपाल
				विएस्सी फरेस्ट	४	नेपाल
				विएस्सी नर्सिङ	४	नेपाल
एमविविएस	१८	एमविविएस	२१	एमविविएस	८	विदेश
विडिएस	१	विडिएस	२	विडिएस	१	विदेश
पिजि मेडिसिन	१८	पिजि मेडिसिन	२१	यस वर्षको मनोनयन हुन बाँकी		

स्रोत: शिक्षा मन्त्रालय ।

विश्वविद्यालय अनुदान आयोग

१२.३६ विश्वविद्यालय अनुदान आयोगले विश्वविद्यालयहरू बीच समन्वय, सरकारी अनुदान वितरण, नयाँ विश्वविद्यालय स्थापनार्थ नेपाल सरकारलाई राय सुझाव प्रदान, शैक्षिक गुणस्तर निर्धारण जस्ता कार्यहरू गर्दै आएको छ। साथै, यस आयोगले नियमिततर्फ गुणस्तर सुधार कार्यक्रम र विकासतर्फ दोस्रो उच्च शिक्षा परियोजना अन्तर्गत कार्यक्रमहरूको कार्यतर्जुमा, कार्यान्वयन र सञ्चालन गर्दै आएको छ। गुणस्तर सुधार कार्यक्रमतर्फ पाठ्यक्रमको परिमार्जन र पुनर्ताजगीकरण, अध्ययन अध्यापनमा संलग्न शिक्षकहरूको सीप, दक्षता अभिवृद्धि, अनुसन्धान, संस्कृतिको विकास एवम् विस्तार, स्नातकोत्तर तहमा अपाङ्ग विद्यार्थी सहयोग कार्यक्रम र उच्च शैक्षिक संस्थाहरूको शैक्षिक, प्राज्ञिक र भौतिक क्षमता अभिवृद्धिलाई दृष्टिगत गरी गुणस्तर सुधार कार्यक्रमलाई गत वर्ष सरह नै चालू आर्थिक वर्षमा पनि परिमार्जन सहित सञ्चालन गरिरहेको छ। यस अन्तर्गत आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा अनुसन्धान विधि तथा पुनर्ताजगी तालिममा १९ जना, एम.फिल र पि.एच.डि. विद्वत वृत्तिमा ६४ जना, लघु अनुसन्धान ५६ वटा गोष्ठी, कार्यशाला, सम्मेलन सञ्चालन तथा सहभागिता सहयोग २२ वटा, पुस्तकालय सुदृढीकरण एवम् भौतिक सुविधा विकास सहयोगमा १ सय ५२ वटा तथा २ सय ३५ वटा सामुदायिक क्याम्पसहरूलाई नियमित अनुदान सहयोग गरिरहेको छ भने आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा उल्लेखित कार्यक्रमहरूमा क्रमशः ३० जना, ७० जना, ६० वटा, ३० वटा, २ सय वटा र ३ सय वटा गर्ने अनुमान गरिएको छ। त्यस्तै, विश्व बैंकसमेतको सहयोगमा दोस्रो उच्च शिक्षा परियोजना अन्तर्गत सुधार

अनुदान (प्रोत्साहन, कार्यसञ्चालन र जोडकोष अनुदान), विद्यार्थी वित्तीय सहायता कार्यक्रम, उच्च माध्यमिक शिक्षा सुधार र उच्च शिक्षामा प्रणालीगत क्षमता अभिवृद्धि जस्ता ४ वटा क्षेत्रहरूलाई समेटी कार्यसम्पादन गर्दै आएको छ। यसका लागि आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा करिब रु. ६० करोड ७ लाख खर्च भएको थियो भने आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा करिब रु. ६५ करोड ६० लाख विनियोजन गरिएको छ।

१२.३७ आर्थिक वर्ष २०६५/६६ र २०६६/६७ सम्म मुलुक भित्र सञ्चालनमा रहेका विभिन्न विश्वविद्यालयहरू अन्तर्गतका क्याम्पसहरू र सोमा अध्ययन गरिरहेका विद्यार्थीहरूको संख्या निम्न तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका १२(ल) : विभिन्न विश्वविद्यालय अन्तर्गतका क्याम्पसहरू तथा विद्यार्थी संख्या

विश्वविद्यालय	क्याम्पसहरू		विद्यार्थी विवरण					
			आर्थिक वर्ष २०६५/६६			आर्थिक वर्ष २०६६/६७		
	आङ्गिक	सम्बन्धन प्राप्त	आङ्गिक	सम्बन्धन प्राप्त	जम्मा	आङ्गिक	सम्बन्धन प्राप्त	जम्मा
त्रिभुवन विश्वविद्यालय	६०	७३२	१७२५९४	१४९०५१	३२१६४५	१८६८८०	१८३०००	३६९८८०
काठमाडौं विश्वविद्यालय	६	१५	३६२४	५११३	८७३७	-	-	१०१००
पूर्वाञ्चल विश्वविद्यालय	३	९२	६४७	१४८९४	१५५४१	-	-	१८१५४
नेपाल संस्कृत विश्वविद्यालय	१२	९	५१०३	३३३	५४३६	२०४३	२९४	२३३७
पोखरा विश्वविद्यालय	४	४९	७८८	१२३८३	१३१७१	११७३	१५४९३	१६६६६
लुम्बिनी बौद्ध विश्वविद्यालय	-	-	-	-	-	-	-	-
जम्मा :	८५	८९७	१६२७५६	१८१७७४	३६४५३०	-	-	४१७१३७

नोट : लुम्बिनी बौद्ध विश्वविद्यालयको सञ्चालन स्वीकृति भएतापनि शैक्षिक कार्यक्रम सञ्चालन नभएको

स्रोत : विश्वविद्यालय अनुदान आयोग।

विश्वविद्यालयहरू

१२.३८ मुलुकमा आवश्यकतानुसार बहुविश्वविद्यालयहरूको स्थापना गर्दै जाने नीति बमोजिम आर्थिक वर्ष २०६७/६८ सम्म त्रिभुवन विश्वविद्यालय, काठमाडौं विश्वविद्यालय, पूर्वाञ्चल विश्वविद्यालय, नेपाल संस्कृत विश्वविद्यालय र पोखरा विश्वविद्यालय गरी पाँचवटा विश्वविद्यालयहरूले उच्च शिक्षाको अवसर प्रदान गरिरहेका छन्। लुम्बिनी विश्वविद्यालयले सञ्चालन अनुमति पाइसकेको भए तापनि हालसम्म प्रारम्भिक अवस्थामा नै रहेको छ। त्यस्तै, वी.पी. कोइराला स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान, चिकित्सा विज्ञान राष्ट्रिय प्रतिष्ठान र पाटन स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठानले पनि विश्वविद्यालय सरहको उच्च शैक्षिक संस्थाको रूपमा प्राविधिक शिक्षा प्रदान गरिरहेका छन्।

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

१२.३९ आफ्नो स्थापनाकालदेखि नै राष्ट्रिय आवश्यकता अनुरूप मध्यम एवम् उच्चस्तरीय जनशक्ति निर्माण गर्न विश्वविद्यालयले अध्ययन अध्यापन, अनुसन्धान, अन्वेषण कार्यका लागि योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र मूल्यांकन गर्ने महत्वपूर्ण कार्य गर्दै अगाडि बढेको छ। विश्वविद्यालयले सार्क (SAARC) क्षेत्रमा आफ्नो पहिचान सहित नेपालको उच्च शिक्षाको औपचारिक, ऐतिहासिक, संस्थागत विकास गर्दै आजको अवस्थामा आइपुगेको छ। नेपालको अहिले पनि ९५ प्रतिशत भन्दा बढि उच्च शिक्षाको दायित्व निर्वाह गरिरहेको विश्वविद्यालयमा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ सम्म ५ वटा अध्ययन संस्थान (इन्जिनियरिङ्ग, कृषि र पशु विज्ञान, चिकित्साशास्त्र, वन विज्ञान र विज्ञान तथा प्रविधि), ४ वटा संकाय (कानून, व्यवस्थापन, शिक्षाशास्त्र र मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र, ४ अनुसन्धान केन्द्र (आर्थिक विकास तथा प्रशासन, व्यवहारिक विज्ञान तथा प्रविधि, नेपाल र एशियाली शिक्षा विकास अध्ययन केन्द्र, आर्थिक तथा विकास प्रशासन अध्ययन केन्द्र) रहेको छ। त्यस्तै, ६० वटा आंगिक क्याम्पस, ३७ वटा केन्द्रीय विभाग तथा त्रि.वि. र सम्बन्धित अध्ययन संस्थान/संकायका प्राज्ञिक नियन्त्रणमा निजी क्षेत्रका अस्थायी सम्बन्धनप्राप्त ७ सय ३२ वटा क्याम्पसहरूमा स्नातक तहदेखि पीएच.डी. र एउटामा अन्य कार्यक्रम सहित प्राविधिक, व्यवसायिक, सामाजिक शास्त्र विज्ञानका विविध विषयहरू र विधामा उच्चस्तरीय जनशक्ति उत्पादन गरी विश्व मानवीय बजारमा प्रवाह गरिरहेको छ। त्रि.वि. अन्तर्गत सञ्चालनमा रहेको प्रमुख प्राज्ञिक/शैक्षिक कार्यक्रमहरूको संक्षिप्त स्वरूप र उपलब्धीहरू देहाय वमोजिम उल्लेख गरिएको छ।

तालिका १२(ब) : त्रि.वि. अन्तर्गत सञ्चालनमा रहेका प्रमुख प्राज्ञिक, शैक्षिक कार्यक्रमहरूको विवरण

अध्ययन अनुसन्धान-अन्वेषण कार्यक्रम सूचक	आर्थिक वर्ष				
	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७
अ. क्याम्पस					
१. त्रि.वि. आङ्गिक क्याम्पस संख्या	६०	६०	६०	६०	६०
२. निजी क्षेत्रतर्फ क्याम्पस स्थापित भई अस्थायी सम्बन्धनमा सञ्चालनको स्वीकृत क्याम्पस/कलेज संख्या	३४८	४२०	५६१	६१६	७३२
वृद्धि प्रतिशतमा	(६१) +२१.३%	(७२) +२०.७%	(१४१) +३३.६%	(५५) +९.८%	(११६) +१८.८%
आ. अध्ययनरत कुल विद्यार्थी संख्या	२,४४,२६८	२,७२,७४६	२,९०,८३३	३,२१,६४५	३,६९,८८०
१. त्रि.वि. आङ्गिक क्याम्पसमा अध्ययनरत विद्यार्थी संख्या	१,५२,६६८	१,६७,११४	१,७९,५९२	१,७२,५९४	१,८६,८८०
२. वृद्धि प्रतिशतमा	+१४.९८	९.४६	+२.०७	+१.००	+८.३
जम्मा क्याम्पस संख्या	४०८	४८०	६२१	६७६	७९२
वृद्धि प्रतिशत (आङ्गिक तथा निजी क्षेत्रका क्याम्पस)	१७.६%	१७.६%	२९.४%	८.८५	१७.१६
२. निजी क्षेत्रतर्फका क्याम्पस कलेजमा अनुमानित अध्ययनरत विद्यार्थी संख्या	९१,६००	१,०५,६३२	१,१९,२४१	१,४९,०५१	१,८३,०००
वृद्धि प्रतिशतमा	+२९.६१	+१५.३२	+१२.८८	+२५.००	+२२.७७
३. त्रि.वि. का आङ्गिक तथा निजी क्षेत्रका					

अध्ययन अनुसन्धान-अन्वेषण कार्यक्रम सूचक	आर्थिक वर्ष				
	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७
क्याम्पस संख्या आकारको स्वरूप प्रतिशतमा					
(क) आङ्गिक क्याम्पस	१७.३	१४.७	१२.५	९.७	८.०
(ख) निजी क्षेत्रका क्याम्पस	८२.७	८५.३	८७.५	९०.३	९२.०
जम्मा	१००	१००	१००	१००	१००
४.त्रि.वि. का आङ्गिक तथा निजी क्षेत्रका क्याम्पसमा आधारित विद्यार्थीको आकारको स्वरूप प्रतिशतमा					
(क) आङ्गिक क्याम्पस अध्ययनरत	६२.५	६१.३	५९.०	५३.६	५१.०
(ख) निजी क्षेत्रका क्याम्पस अध्ययनरत	३७.५	३८.७	४१.०	४६.४	४९.०
जम्मा	१००	१००	१००	१००	१००
इ शिक्षक विद्यार्थी अनुपात	१:२४.८	१:२७.३	१:२९.६	१:२९.७	१:२३.५
ई मानविय स्रोत – शिक्षक कर्मचारी					
(i) शिक्षणतर्फ – शिक्षक संख्या	६,१६१	६,१६०	७,९५०	७,९५०	७,९५०
(ii) प्रशासन, प्राविधिक तथा युनिलिटी सर्भिसतर्फ					
(अ) प्रशासनिक कर्मचारीतर्फ	२,२४०	२,२४१	२२४१	२२४०	२२४०
(आ) प्राविधिक कर्मचारीतर्फ	१,९११	१९१४	१९२०	१९२०	१९२०
(इ) युटिलिटी तथा सेवा कर्मचारीतर्फ	२,७९७	२,७९७	२९१२	२९६२	२९६२
जम्मा कर्मचारी संख्या	६,९४८	६,९५२	७०७३	७१२२	७१२२
(उ) चिकित्सा उपचार सेवा	४,३४,५४७	४,५९,८३०	अप्राप्त	५,१७,६६८	४,८०,८९२
वृद्धि प्रतिशत	+ ७.३	+१६.६	—	—	

स्रोत : त्रिभुवन विश्वविद्यालय ।

अध्ययन, अध्यापन, अनुसन्धान एवम् अन्वेषण कार्यक्रम

१२.४० त्रिभुवन विश्वविद्यालयमा अध्ययन अध्यापन, अनुसन्धान, अन्वेषण कार्यक्रमहरू सञ्चालित क्याम्पसहरूको गत आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को स्थिति हेर्दा माथि उल्लेखित ५ प्राविधिक अध्ययन संस्थान, ४ साधारण संकाय अन्तर्गतका विभिन्न विधा/विषयका प्रमाण पत्र, स्नातक, स्नातकोत्तर, एम.फिल. तथा विद्यावारिधि तहका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने आंगिक क्याम्पसहरूमध्ये विकास क्षेत्रअनुसार पूर्वाञ्चलमा १३, मध्यमाञ्चलमा २८, पश्चिमाञ्चलमा ११, मध्य पश्चिमाञ्चलमा ५ र सुदूर पश्चिमाञ्चलमा ३ गरी ६० वटा रहेका छन्। त्यसैगरी, निजी क्षेत्रमा सञ्चालित क्याम्पसहरूको संख्या ७ सय ३२ मध्ये पूर्वाञ्चलमा १ सय ८, मध्यमाञ्चलमा ३ सय ६९, पश्चिमाञ्चलमा १ सय ४६, मध्यपश्चिमाञ्चलमा ५५ र सुदूर पश्चिमाञ्चलमा ५४ रहेका छन्। गत आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा विश्वविद्यालयका उपरोक्त क्याम्पसहरूमा जम्मा १ लाख ८६ हजार ८ सय ८० र सम्बन्धन प्राप्त क्याम्पसहरूमा जम्मा १ लाख ८३ हजार गरी कुल ३ लाख ६९ हजार ८ सय ८० जना विद्यार्थीहरू अध्ययनरत रहेका थिए। तीमध्ये त्रि.वि. का आंगिक क्याम्पसहरूमा प्राविधिकतर्फ प्रमाणपत्रमा ७ हजार ९ सय ४७, स्नातकमा १२ हजार ७ सय ५६, स्नातकोत्तरमा ३ हजार १ सय ९३ र विद्यावारिधिमा १ सय ३४ गरी जम्मा २४ हजार ३० जना साधारणतर्फ, अन्यमा ३

हजार ९ सय ६५, प्रमाणपत्रमा २८ हजार ९ सय ३, स्नातकमा व्यवसायिकसमेत ८३ हजार २ सय ७५, स्नातकोत्तरमा ४६ हजार २ सय ९, एम.फिल.मा ३ सय ५२ र विद्यावारिधि तहमा १ सय ४६ गरी १ लाख ६२ हजार ८ सय ५० विद्यार्थीहरू अध्ययनरत रहेका थिए । साथै, आर्थिक वर्ष २०३१/३२ देखि २०६७/६८ सम्म उच्च शिक्षामा अध्ययन गर्ने अनुमानित विद्यार्थी संख्या आर्थिक सर्वेक्षणको भाग २ को तालिका १२.५ मा छ भने आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को आंगिक तर्फ अध्ययन गर्ने अनुमानित विद्यार्थी भर्ना संख्यासमेत उल्लेखित भागको तालिका १२.६ मा उल्लेख गरिएको छ ।

१२.४१ गत आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा त्रिभुवन विश्वविद्यालयको प्राविधिक तथा साधारणतर्फ आंगिक क्याम्पसहरूमा कुल १ लाख ७२ हजार ५ सय ९४ र सम्बन्धनप्राप्त क्याम्पसहरूमा १ लाख ४९ हजार ५१ विद्यार्थीहरू अध्ययनरत रहेका थिए भने प्राविधिकतर्फ मात्र प्रमाणपत्रमा ९ हजार ३ सय ७५, स्नातकमा १४ हजार ४६, स्नातकोत्तरमा २ हजार ३ सय २५ र विद्यावारिधिमा १ सय ३२ गरी जम्मा २५ हजार ८ सय ७८, साधारणतर्फ अन्य तहमा ४ हजार ८ सय १६, प्रमाणपत्रमा ३९ हजार १८, स्नातकमा ७५ हजार ४ सय ८५, स्नातकोत्तरमा २६ हजार ८ सय २१, एम.फिलमा ५ सय ३ र विद्यावारिधिमा ७३ गरी जम्मा १ लाख ४६ हजार ७ सय १६ विद्यार्थीहरू अध्ययनरत रहेका छन् ।

प्रति विद्यार्थी खर्च

१२.४२ त्रिभुवन विश्वविद्यालयका ५ अध्ययन संस्थान तथा ४ संकाय अन्तर्गत सञ्चालित आंगिक क्याम्पसहरूका विभिन्न तहका कार्यक्रमहरू डीन कार्यालयहरूमा अध्ययन अध्यापन, अनुसन्धान र अध्ययन अन्वेषणमा संलग्न रहेका विद्यार्थीहरूको खर्चको विश्लेषणात्मक अध्ययनबाट देखिएको प्रति विद्यार्थी खर्च देहाय बमोजिम रहेको छ :

तालिका १२ (श) : प्रति विद्यार्थी खर्च

(रूपैयामा)

क्र.सं.	अध्ययन संस्थान/सङ्काय	आर्थिक वर्ष				
		२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७
१.	इन्जिनियरिङ्ग	५५,०००	५५,०००	६८,७५०	९४,७९०	११३७४८
२.	कृषि र पशु	१,२१,१४२	१,२१,१४२	१,५१,४२८	६४१००० वि.एस्सी	७६९२००
					७२५००० वि.भि.एस्सी	८७००००
					१६९००० एम.एस्सी	२०२८००
					२६०००० पि.एच.डी	३१२०००
३.	चिकित्सा	२,५३,६९७	३,३२,९००	४,१६,१२५	४,८८,७५०	५,८६,५००
४.	वन विज्ञान	१,०४,९६०	१,०७,५२१	१,३४,४०१	१,३४,४०१	१,६१,२८१
५.	विज्ञान तथा प्रविधि	२२,३९४	२३,५७६	२९,४७०	२९,४७०	३५,३६४

६.	कानून	३०,२१३	३०,२१३	३७,७६६	३७,७६६	४५३१९
७.	व्यवस्थापन	४,६७४	४,६७४	५,८४३	५,८४३	७०१२
८.	शिक्षा	५,४२५	५,४२५	६,७८१	६,७८१	८१३७
९.	मानविकी	९,१०२	९,२७०	११,५८८	११,५८८	१३९०६

स्रोत : त्रिभुवन विश्वविद्यालय ।

विद्यार्थी दीक्षान्त तथा उत्पादित मानवीय जनशक्ति बजार

१२.४३ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा ३४ औं र ३५ औं दीक्षान्त समारोह सम्पन्न गरी पुराना बाँकी सबै विद्यार्थीहरूलाई दीक्षित गर्ने काम सम्पन्न गरिएको थियो । यस वर्ष प्राविधिकतर्फ ५ अध्ययन संस्थानका विभिन्न विषय क्षेत्रहरूका निम्न तहमा ४१ जना, प्रमाण पत्रमा ६ हजार ५ सय १ जना, स्नातकमा ११ हजार १ सय ८५ जना, स्नातकोत्तरमा १ हजार १ सय ९५ जना तथा एम.फिलमा १ जना एवम् विद्यावारिधि (Ph.D.) तहमा ७ जना गरी जम्मा १८ हजार ९ सय ३० जना जनशक्ति उत्पादन भयो । त्यस्तै, साधारणतर्फका ४ संकायका विभिन्न विषय क्षेत्रहरूमा अन्य तहमा ६ सय ५३ जना, प्रमाणपत्रमा १३ हजार २ सय ५२ जना, स्नातकमा २८ हजार ९ सय ३४ जना, स्नातकोत्तरमा ७ हजार १ सय ६३ जना, एम.फिलमा ४९ जना तथा विद्यावारिधि (Ph.D.) तहमा ४२ जना गरी जम्मा ५० हजार ९३ जनशक्ति उत्पादन भयो । यसरी अन्तराष्ट्रिय क्षेत्रमा समेत प्रतिस्पर्धा गर्न सक्षम उच्चस्तरीय जनशक्तिसम्म तयार गर्ने विश्वविद्यालयले आफ्नो गहन दायित्व वहन गर्दै मानवीय संसाधन बजार (Human Resource Market) मा कुल अन्य तहमा ६ सय ९४ जना, प्रमाणपत्रमा १९ हजार ७ सय ५३ जना, स्नातकमा ४० हजार १ सय १९ जना, स्नातकोत्तरमा ८ हजार ३ सय ५८ जना, एम.फिलमा ५० जना तथा विद्यावारिधि (Ph.D.) तहमा ४९ जना उत्पादन गरी आवश्यकतानुसार वितरणसमेत गरेको छ ।

पाठ्यक्रम विकास केन्द्र-पाठ्यक्रम विकास

१२.४४ त्रिभुवन विश्वविद्यालयले आफ्ना विभिन्न तहका पाठ्यक्रममा समयसापेक्ष सुधार गर्नुका साथै विश्वका अन्य देश सरहको पाठ्यक्रममा आधारित भई स्नातकको कार्यक्रमलाई ४ वर्षे गरिसकेको छ । साथै, मास्टर डिग्रीका विभिन्न विषय र स्नातक तहका अनिवार्य अंग्रेजी र नेपाली विषयको अभिमुखीकरण कार्यक्रम सञ्चालन, व्यवस्थापन तथा कानून संकाय र विज्ञान तथा प्रविधि अध्ययन संस्थानका पाठ्यक्रम छुपाई एवम् बिक्री वितरण गरिनुका साथै अन्य संकायको छुपाई कार्यमा उन्मुख रहेको छ । त्यस्तै, विश्वविद्यालयले कानून संकायमा ५ वर्षे बी.ए.,एल.एल.बी. तहको कार्यक्रमसमेत सञ्चालन गरेको छ ।

केन्द्रीय पुस्तकालय

१२.४५ त्रिभुवन विश्वविद्यालयका सम्पूर्ण आंगिक क्याम्पसहरूमा ई-लाइब्रेरी र कम्प्युटर सुविधाका साथै दोश्रो उच्च शिक्षा परियोजनाको सहयोगमा विश्वविद्यालयले प्रथम वर्षमा केन्द्रीय पुस्तकालय सुदृढीकरण कार्यक्रम सञ्चालन गरी पुस्तकालयका विकास

कार्यहरू उपलब्धमूलक बनाएको छ। विश्वविद्यालयले सूचना, प्रविधि सुधार र विस्तार गर्न कीर्तिपुरमा अप्टिकल फाइबर विछ्याउने कार्य पूरा गरी द्रुतगतिको इन्टरनेट सुविधा उपलब्ध गराईनुका साथै केन्द्रीय पुस्तकालयले पुस्तकालयमा उपलब्ध पुस्तकहरूलाई डिजिटलाइज्ड गरी विश्वव्यापीकरण गर्ने तथा सबैको लागि सहज उपलब्ध गराउने तालिम नेपालका विभिन्न पुस्तकालयहरूमा कार्यरत २१ जनाले प्राप्त गरेका छन्। यसरी केन्द्रीय पुस्तकालयलाई राष्ट्रिय पुस्तकालयको रूपमा डिजिटल सेवासमेत उपलब्ध गराउँदै अगाडि बढेको छ।

चिकित्सा शिक्षा, शिक्षाशास्त्र र मानविक तथा समाज शास्त्र शिक्षण प्रशिक्षण

१२.४६ चिकित्सा शिक्षा सेवामा कार्यरत शिक्षकहरूलाई मित्रराष्ट्र बंगलादेश, श्रीलंका आदि देशमा पठाउने व्यवस्था रहेकोमा २०६६ साल माघदेखि त्रि.वि.मा राष्ट्रिय चिकित्सा शिक्षाशास्त्र अध्ययन केन्द्रको स्थापना भई चिकित्सा शिक्षा क्षेत्रमा कार्यरत शिक्षकहरूलाई शिक्षण प्रशिक्षण तालिम दिइरहेको छ। शिक्षाशास्त्र संकायले २०६६/६७ देखि तीन वर्षे बी.एड., १ वर्षे बी.एड. र एम.एड. तहको पाठ्यक्रमहरू समसामयिक परिमार्जन गरी तीन वर्षे बी.एड. तहमा इनफरमेशन एण्ड कम्युनिकेशन टेक्नोलोजी (ICT) थप विशिष्टिकरण विषयका रूपमा पाठ्यांशहरू निर्माण गरी अध्ययन अध्यापन गराएको थियो। राष्ट्रिय शिक्षा नीतिअनुरूप आधारभुत शिक्षा कक्षा १-८ का विद्यालयहरूका लागि तालिमप्राप्त शिक्षकहरू तयार गर्ने उद्देश्यले शिक्षाशास्त्र बाहेक अन्य संकायबाट प्रवीणता प्रमाणपत्र वा कक्षा १२ उत्तीर्ण गरेकाहरूको निमित्त १ वर्षे शिक्षक तयारी पाठ्यक्रम अन्तर्गत अध्ययन अध्यापन हुने विषयहरूको पाठ्यक्रम र सोही नीतिअनुरूप विद्यालय स्तरका कक्षा १ देखि १२ सम्म शिक्षाको लागि तालिमप्राप्त दक्ष शिक्षक तयार गर्ने नीति शिक्षाशास्त्र संकायको रहि आएको छ। साथै, शैक्षिक गुणस्तर वृद्धि गर्न तथा कक्षा शिक्षण सिकाई सम्बन्धी समस्याहरू समाधान गर्न आंगिक तथा सम्बन्धनप्राप्त क्याम्पसहरूमा अध्यापन गरिरहेका शिक्षकहरूलाई लघु अनुसन्धान गर्न दिने लक्ष्य लिईएको छ। साथै, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र संकाय अन्तर्गत नेपाली, अंग्रेजी, हिन्दी, संस्कृत, मैथिली, नेपाल भाषा, ईतिहास, संस्कृति, भुगोल, स्ट्राटेजिक स्टडिज, बौद्ध अध्ययन, भाषा विज्ञान, राजनीतिशास्त्र, गृहविज्ञान, गणीत, तथ्याङ्क, अर्थशास्त्र, ललितकला- चित्रकला, संगीत, मुर्तिकला, पत्रकारिता तथा आमसञ्चार, मनोविज्ञान, ग्रामीण विकास, जनसंख्या अध्ययन, समाज तथा मानवशास्त्र, सामाजिक सेवा कार्य, पुस्तकालय तथा सूचना विज्ञान, तर्क दर्शनशास्त्र, द्वन्द्व शान्ति तथा विकास अध्ययन अध्यापन भइरहेको छ। यस संकाय अन्तर्गत २० वटा केन्द्रीय विभागहरूमा स्नातकोत्तर तहको अध्ययन अध्यापन एवम् एम.फिल. तहमा नेपाली, अंग्रेजी, अर्थशास्त्र, जनसंख्या अध्ययनसम्बन्धी विषय पनि सञ्चालन भइरहेको छ।

चिकित्सा उपचार सेवा

१२.४७ त्रिभुवन विश्वविद्यालयले स्वास्थ्य सेवा क्षेत्रमा चिकित्साशास्त्र अध्ययन संस्थानअन्तर्गतका त्रि.वि. शिक्षण अस्पताल तथा वी.पी. कोइराला नेत्र अध्ययन केन्द्र (आँखा अस्पताल) महाराजगञ्ज, काठमाडौँमा अध्ययन अध्यापन-अनुसन्धान एवम्

अन्वेषणका शैक्षिक कार्यक्रमका साथै आजको शताब्दिसम्म आइपुग्दा विश्वमा भएका द्रुततर विज्ञान तथा प्रविधि तथा सूचना सञ्चारको विकासबाट प्राप्त ज्ञान, सीप, प्रणाली, पद्धतिका दक्षता स्रोत-साधन, अनुभवसमेतलाई प्रयोग गर्नुका साथै व्यवहारिक सेवासहित चिकित्सा क्षेत्रका सामान्य देखि जटिल भयावह रोगी/विरामीहरू समेतलाई सेवा प्रदान गर्नुका साथै काठमाडौंको कीर्तिपुर परिसरमा उपत्यकाका दक्षिण-पश्चिम भेगका सम्पूर्ण जनता तथा विश्वविद्यालयका विद्यार्थी, शिक्षक, कर्मचारी एवम् अन्य महानुभावहरूलाई त्रि.वि. हेल्थ सेन्टरबाट समेत चिकित्सा उपचार सेवा प्रदान गर्दै आएको कार्यलाई निरन्तरता दिई चालू वर्ष २०६६/६७ मा विश्वविद्यालयले नेपालको मानवीय संसाधनको स्वस्थ शारीरिक विकास (Hygienic and Healthy Human Resources Development) सम्बन्धी सेवा प्रदान गरी आएको छ। साथै, स्वदेश र विदेशबाट आएका पाहुँना विरामीहरूलाई उपचार गरी स्वस्थ र शारीरिक तन्दुरुस्त बनाउनुका साथै आयवृद्धिमा टेवा पुऱ्याइएको छ। यसको विस्तृत विवरण भाग २ को तालिका १२.८ मा प्रस्तुत छ।

भौतिकशास्त्रीय विकास

१२.४८ भौतिकशास्त्र केन्द्रीय विभागले भौतिक शास्त्र विषयको स्नातकोत्तर कार्यक्रममा Nuclear Physics विषयमा मात्र विशिष्टता गराउँदै आएकोमा हाल अन्तर्राष्ट्रियस्तरको पाठ्यक्रम कार्यान्वयनमा ल्याएको छ। उक्त विभागबाट उत्पादित एम.एस्सी. भौतिकशास्त्रीहरूले देश विदेशमा कार्य गर्नुकासाथै भण्डै ३ सय जना पीएच.डी. विज्ञहरूले अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रमा गहन सेवा पुऱ्याई रहेका छन्। IAEA मा नेपालले सदस्यता प्राप्त गरिसकेको सन्दर्भमा Nuclear Physics Study & Research Facilities अगाडि बढाउन अत्यावश्यक रहेको छ। विभागबाट हालका दिनमा छिमेकी राष्ट्र जापान तथा अन्य राष्ट्रहरूमा Nuclear Radiation Contamination घटनाहरू घट्दा नेपालको स्थितिवारे के कस्तो जानकारी तथा प्रभाव पर्न सक्ने पनि एकिन साथ भन्न नसकिने हुनाले त्यसतर्फ राष्ट्रिय तहमा National Nuclear Numerical Weather Quality Wind energy forecasting Laboratory विकास गर्नेतर्फ प्रयास अगाडि बढेको छ।

नेपालमा जैविक प्रविधि विकास तथा जैविक प्रविधीय उपादेयता

१२.४९ हालको विश्व परिवेशमा द्रुत गतिले विकास भइरहेको जैविक प्रविधि र यसको बहुआयामिक उपादेयताका कारण समाजको सबै क्षेत्रमा प्रभाव पर्दै आएको छ। यस नयाँ प्रविधिको प्रयोगले कृषि, उद्योग र स्वास्थ्यमा नयाँ प्रविधिहरू प्रवेश गराई नयाँ उत्पादन र सेवाको अवसरहरू सिर्जना गरेको छ। यिनै कुराहरूलाई मध्यनजर राखी जैविक प्रविधि केन्द्रीय विभागले आधुनिक ज्ञान र स्तरीय शिक्षा प्रदान गर्न आवश्यक पूर्वाधारहरूको साथसाथै बायोकेमेष्ट्री, Immunology, Plant Molecular Biology, Agriculture Biotechnology विषयका प्रयोगहरूमा बायो सेफ्टी सम्बन्धमा ध्यान दिइएको छ। यस वर्ष ट्रफल (Truffle) अनुसन्धान कार्य अगाडि बढाउन थालिएको छ।

पशुपंक्षी चिकित्सा सेवा विकास

१२.५० आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा त्रिभुवन विश्वविद्यालयले कृषि तथा पशु विज्ञान अध्ययन संस्थान अन्तर्गत रामपुर, चितवनमा गत वर्ष भैं पशु चिकित्सा अस्पतालमा विद्यार्थीहरूलाई कृषि सेवा क्षेत्रमा अध्ययन, अध्यापन, अनुसन्धान एवम् अन्वेषणका साथै पशुपंक्षिको सामान्य चिकित्सा देखि शल्य चिकित्सा सेवा सम्मको उपचार सेवा प्रदान गरी राष्ट्रको कृषि विकासमा थप सेवा प्रदान गरेको छ। उक्त शिक्षण अस्पतालले प्रदान गरेका सेवाहरू निम्नानुसार रहेका छन्।

काठमाडौँ विश्वविद्यालय

१२.५१ यस विश्वविद्यालयले विगत १८ वर्षदेखि मुलुकको उच्च शिक्षाको क्षेत्रमा गुणात्मक शिक्षा प्रदान गर्ने प्रतिवद्धता गर्दै देशको मागअनुसार प्राविधिक क्षेत्रमा नयाँ नयाँ कार्यक्रमहरू सुरु गरेर चिकित्सा विज्ञान, कला, शिक्षा, इन्जिनियरिङ्ग, फार्मेसी, व्यवस्थापन र वातावरण विज्ञानको क्षेत्रमा उल्लेखनीय संख्यामा स्तरीय जनशक्ति उत्पादन र आफ्नो कार्य क्षेत्रसमेत क्रमिकरूपले विस्तार गर्दै लगिरहेको छ। विश्वविद्यालयले २०६६/६७ सम्ममा विज्ञान, प्रविधि, कला, व्यवस्थापन, शिक्षा, स्वास्थ्य संकायका १०० विषयमा शैक्षिक कार्यक्रम सञ्चालन गर्दै मुलुक भित्र इन्जिनियर, डाक्टर, फार्मेसिष्ट, वातावरणविद्, व्यवस्थापक लगायतका ८७८ उच्च प्राविधिक जनशक्ति उत्पादन गरिसकेको छ। यसमध्ये २०६६/६७ मा मात्र विभिन्न तहका १ हजार ५ सय ५१ विद्यार्थीहरू उत्तीर्ण भएका थिए। त्यस्तै, आई.एस्सी.तहमा २ हजार ८ सय ७८ जना र मध्यमस्तरीय स्वास्थ्य जनशक्ति उत्पादन गर्ने उद्देश्यले सञ्चालित प्रमाणपत्र तहको विभिन्न विषयहरूमा ५ सय ५१ जना गरी कुल ३ हजार ४ सय २९ जना विद्यार्थी उत्तीर्ण भएका थिए। तर, आई.एस्सी.तहमा गतवर्ष देखि भर्ना लिन छोडिसकिएको छ। हाल विश्वविद्यालय र यससँग सम्बन्धनप्राप्त कलेजहरूमा गरी १० हजार १ सय विद्यार्थीहरू अध्ययनरत रहेकामध्ये ४ हजार १ सय १६ अर्थात् करिब ४१ प्रतिशत छात्राहरूको संख्या रहेको छ।

१२.५२ विश्वविद्यालयबाट सम्बन्धनप्राप्त कलेजहरू बाहेक हाल भिजिटिड फ्याकल्टी लगायत ४ सय ४६ शिक्षक तथा १ सय ५९ कर्मचारी गरी कुल ६ सय २३ जना शिक्षक र कर्मचारी कार्यरत छन्। विश्वविद्यालयले जेहेन्दार तर आर्थिक अवस्था कमजोर भएका विद्यार्थीलाई आर्थिक श्रोतले भ्याएसम्म बढी संख्यामा छात्रवृत्ति प्रदान गर्दै आएको छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा विश्वविद्यालयको तर्फबाट २ सय ८९ जना र सम्बन्धनप्राप्त कलेजहरू बाट ४ सय ६६ जना गरी कुल ७ सय ५५ जनालाई छात्रवृत्ति प्रदान गरियो, जुन कुल विद्यार्थी संख्याको ७.५ प्रतिशत हुनआउँछ।

१२.५३ विश्वविद्यालयले आफ्ना प्राज्ञिक गतिविधिहरूलाई निरन्तरता दिन शैक्षिक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्न बढ्दो महंगीको अनुपातमा विद्यार्थी शुल्क वृद्धि गर्न नसकिने हुँदा वैकल्पिक व्यवस्थाहरू गर्दै वर्षेनी सामान्य शुल्क वृद्धि गर्दै जानुपर्ने, Teaching Cum Research University हुने सोचअनुसार विश्वविद्यालयलाई पूर्ण अवासीय संरचनामा

क्रमशः रूपान्तरण गर्दै जाने, शैक्षिक कार्यक्रम सञ्चालनार्थ योग्य फ्याकल्टीको आवश्यकता पर्ने भएकोले उनीहरूको वृत्ति विकासमा निरन्तरता दिदै जाने, गरीब जेहन्दार पिछडिएका जनजातीका विद्यार्थीहरूलाई उच्च शिक्षा हासिल गर्न छात्रवृत्ति कोषको व्यवस्थापन र विस्तार गर्दै जाने, समुदायको अपेक्षाहरूलाई आत्मसात गर्दै विभिन्न तालिम, रोजगारीमूलक कार्यक्रम सञ्चालन तथा सहकार्य गर्दै जाने र समयानुकूल नयाँ कार्यक्रमहरू समावेश गरी परिमार्जन गर्नुपर्ने भएकाले स्वैच्छिक अवकाश योजना लागु गर्ने जस्ता नीतिहरू अवलम्बन गरिरहेको छ ।

पूर्वाञ्चल विश्वविद्यालय

१२.५४ पूर्वाञ्चल विश्वविद्यालय प्रतिस्पर्धात्मक आधारमा शिक्षाको गुणस्तरमा अभिवृद्धि गर्न, स्वच्छ शैक्षिक संरचनाको विकास गर्न कला, विज्ञान, कानून, व्यवस्थापन शिक्षा, प्रविधि लगायत अन्य विषयहरूको अध्ययन अध्यापन र अनुसन्धानकालागि मुख्यरूपमा जनस्तरबाटै उच्चतहको शिक्षण संस्थाहरूको सञ्चालन गर्ने उद्देश्य लिई वि.सं. २०५२ सालमा स्थापना भएको हो । देशको परिस्थिति एवम् शैक्षिक नीतिका कारण शैक्षिक संस्थाहरू सहरमुखी भएकाले उच्च शिक्षा प्रदान गर्न खुलेका सरकारी वा प्राइभेट शिक्षण संस्थाहरू सबै देशका ठूला शहरमा केन्द्रित हुन पुगेकोले ग्रामीण तथा पहाडी एवम् दुर्गम भेगका विद्यार्थीहरूको लागि उच्च शिक्षा अध्ययन गर्न पाउनु आर्थिक, सामाजिक, भौगोलिक दृष्टिले पहुँच भन्दा बाहिर हुन गयो ।

१२.५५ उल्लेखित परिवेशलाई मध्यनजर राख्दै विश्वविद्यालयले हालसम्म विज्ञान तथा प्रविधि, व्यवस्थापन, शिक्षाशास्त्र, कला, कानून, चिकित्सा शास्त्र संकाय अन्तर्गत ६२ भन्दा बढी विषयका शैक्षिक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरी शैक्षिक सत्र २०६६/६७ मा स्नाकोत्तरमा ५ सय ७१ र स्नातकमा ४ हजार ४ सय १९ जना प्राविधिक तथा व्यावसायिक जनशक्ति उत्पादन गरेको छ । कार्यक्रम सञ्चालनमा रहेका ३ आंगिक तथा ९२ सम्बन्धनप्राप्त क्याम्पस/कलेजहरूमा १८ हजार १ सय ५४ जना विद्यार्थीहरू अध्ययन गरिरहेका छन् । उच्चशिक्षा सबैको पहुँचका लागि बहुविश्वविद्यालयको धारणाअनुरूप जनसहभागितामा सञ्चालित यस विश्वविद्यालयले स्थापनाकालदेखि नै २१ औं शताब्दीका लागि आवश्यक हुने दक्ष जनशक्ति उत्पादन गर्ने लक्ष्य लिई हाल विज्ञान प्रविधि, व्यवस्थापन, कला, शिक्षा, चिकित्सा र कानून संकायमार्फत् सञ्चालन गरेको प्राविधिक र व्यावसायिक शैक्षिक कार्यक्रम केन्द्रमुखी मात्र नभएर देशका विभिन्न भागमा छरिएर रहेका ३ वटा आंगिक क्याम्पस र सय भन्दा बढी सम्बन्धनप्राप्त कलेजहरूमा सञ्चालनमा रहेका छन् । त्यस्तै, शैक्षिक सत्र २०६७/६८ मा करिब २२ हजार विद्यार्थीहरू अध्ययन गर्ने अनुमान गरिएको छ । यस विश्वविद्यालयबाट उत्पादित जनशक्ति केही स्वदेशमै विभिन्न वित्तीय संस्था एवम् औद्योगिक प्रतिष्ठानहरूमा कार्यरत रहेका छन् भने केही विश्वका अन्य विश्वविद्यालयमा उच्च शिक्षा ग्रहण गरिरहेका छन् । विश्वविद्यालयले मोरङ्ग गोठगाउँस्थित ८ सय ५ विघा जमिनमा आर्थिक वर्ष २०६१/६२ देखि नै MBBS शैक्षिक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने निर्णय भई कार्यान्वयन प्रक्रियामा रहेकोमा उक्त कार्यक्रम सञ्चालनका लागि डीन र आवश्यक प्राध्यापक (डाक्टर)

लगायत शैक्षिक तथा प्राविधिक जनशक्तिसमेत नियुक्त भई इमर्जेन्सी, ओ.पि.डी. लगायतको सुविधा सहितको ३ सय शैयाको शिक्षण अस्पताल सञ्चालन गरेको छ। MBBS शैक्षिक कार्यक्रम सञ्चालनार्थ नेपाल मेडिकल काउन्सिलको निरीक्षण पश्चात् दिइएका सुझावअनुसार थप कार्य गर्नका लागि उच्चस्तरीय समिति गठन गरी आवश्यक कार्य भइरहेको छ। विश्वविद्यालयमा विभिन्न आर्थिक वर्षहरूमा भर्ना भएका तथा उत्पादित जनशक्तिहरूको विवरण देहाय बमोजिम छ :

तालिका १२ (ष) : पूर्वाञ्चल विश्वविद्यालय अन्तर्गत विद्यार्थी भर्ना/उत्पादन स्थिति

क्र.सं.	संकाय	२०६१/६२		२०६२/६३		२०६३/६४		२०६४/६५		२०६५/६६		२०६६/६७	
		भर्ना	उत्पादन	भर्ना	उत्पादन	भर्ना	उत्पादन	भर्ना	उत्पादन	भर्ना	उत्पादन	भर्ना	उत्पादन
१.	विज्ञान र प्रविधि	२५८८	३२८	३०१२	५००	३९५८	३६७	४५७५	३०३	४६४६	४७६	५०५०	८५६
	स्नातक	२५४४	३२८	२८७५	४७७	३७६७	३५९	४३९९	२५४	४६१८	४३१	४९४४	७७२
	स्नातकोत्तर	४४	-	१३७	२३	१९१	८	१७६	४९	१८	४५	१०६	७४
२.	व्यवस्थापन	१९७८	१९८	२४१२	१९५	३६८४	२२	४०२६	३४१	४०७८	४५९	४९७९	९१०
	स्नातक	१७१०	१७७	१९८९	१३५	२९७१	-	३२६४	३२०	३७१९	३६२	४५३१	७१०
	स्नातकोत्तर	२६८	२१	४२३	५५	७१३	२२	७६२	२१	३५९	९७	४४८	२००
३.	शिक्षा	१२१८	३४४	१४३६	२५४	२२९३	३६	३०१३	२८६	२४६९	७६७	४५०७	१३२२
	स्नातक	१०६७	३४४	१३२८	२४२	२०९२	-	२८२५	२७०	३३५४	६८७	४३४४	११६४
	स्नातकोत्तर	१५१	-	१०८	१२	२०१	३६	१८८	१६	११५	८०	१३६	१५८
४.	मानविकी	७२०	११३	९५७	१६२	१३१९	१८७	१२२८	१३०	७१९	१५४	५८२	३३९
	स्नातक	६००	८८	७०८	१३९	९७१	१४७	९२९	९९	५८३	११६	४६३	२४१
	स्नातकोत्तर	१२०	२५	२४९	२३	३४८	४०	२९९	३१	१३६	३८	११९	९८
५.	कानून	२००	२	२८२	२९	३९९	-	३७७	३५	३४३	५७	४६६	१११
	स्नातक	१२८	-	१७८	१८	२३७	-	२५२	२१	२१९	४०	२८९	७०
	स्नातकोत्तर	७२	२	१०४	११	१६२	-	१२५	१४	१२४	१७	१७७	४१
६.	मेडिकल	-	७१	६५६	१३६	११५८	१३४	१६५९	१५७	२२८६	३४२	२५७०	८९१
	स्नातक	-	७१	६५६	१३६	११५८	१३४	१६५७	१५७	२२८६	३४२	२५७०	८९१
	स्नातकोत्तर	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
कुल स्नातक			६,०४९	१,००८	७७३४	१,१४७	११,१९६	६४०	१३३२८	१४७७९	१९,७८८	१,७१,४११	३८,४८८
कुल स्नातकोत्तर			६५५	४८	१,०२१	१२४	१,६१५	१०६	१५५०	७६२	२७७	१,०१३	५७१
कुल जम्मा			६,७०४	१,०५६	८,७५५	१,२७१	१२,८११	७४६	१४,८७८	१५,५४१	२०,०६५	१,८१,४२४	४४,०५९

स्रोत : पूर्वाञ्चल विश्वविद्यालय ।

नेपाल संस्कृत विश्वविद्यालय

१२.५६ संस्कृत वाङ्मयको संरक्षण र सम्बर्द्धनका साथै संस्कृत विद्याको आधुनिकीकरण एवम् यसमा अन्तरनिहित मूल्य मान्यताको जगेर्ना गर्न वि.सं. २०४३ सालमा दोस्रो विश्वविद्यालयको रूपमा यस विश्वविद्यालयको स्थापना भई पठनपाठन भइरहेको छ। यस विश्वविद्यालयको केन्द्रीय कार्यालय मध्यपश्चिमाञ्चल विकास क्षेत्रको बेलभुण्डी, दाङमा रहेको छ। विश्वविद्यालयका १३ वटा आंगिक र ११ वटा सम्बन्धनप्राप्त क्याम्पसहरूमाफर्त उत्तरमध्यमा, संस्कृतमध्यमा, विज्ञानोत्तर मध्यमा, आयुर्वेद उत्तरमध्यमा, एक वर्षे शिक्षाशास्त्र, आयुर्वेद स्नातक (वि.एच.एम.एस.), विद्यावारिधी एवम् कर्मकाण्ड, योग, संस्कृत भाषा, अनुसन्धान जस्ता विविध किसिमका प्रशिक्षण कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्दै आएको छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा उल्लेखित विभिन्न शैक्षिक कार्यक्रमहरूमा ४ हजार ३ सय २७ जना विद्यार्थी भर्ना गर्ने लक्ष्य रहेकोमा ३ हजार ७ सय ३१ विद्यार्थी भर्ना भएका थिए। शैक्षिकसत्र २०६६ को वार्षिक परीक्षामा उत्तरमध्यमामा ५ सय २८, उत्तर मध्यमा विज्ञान (आयुर्वेद) १ सय ७८, शास्त्रीमा ४ सय ७४, शिक्षा शास्त्रीमा ३ सय ८५, आचार्यमा १ सय १७ र अन्य तहमा ३ सय ३४ गरी जम्मा २ हजार १७ जना विद्यार्थीहरू उत्तीर्ण भएका थिए। जसमध्ये आंगिक विद्यापीठतर्फ विभिन्न तहमा १ हजार ७ सय १२ र सम्बन्धन प्राप्त विद्यापीठतर्फ ३ सय ५ जना रहेका छन्।

१२.५७ छात्रवृत्ति कार्यक्रमतर्फ नगद छात्रवृत्तिका रूपमा १ हजार ३ सय ७० कोटा निर्धारण भएको र सोअनुसार आदिवासी, दलित र जनजातीका लागि २० प्रतिशत, महिलालाई ३३ प्रतिशत र अन्य छात्रवृत्ति प्रतिस्पर्धाका आधारमा वितरण गर्ने गरिएको छ। जनजातिका लागि छुट्याइएको छात्रवृत्तिमा अन्य विद्यार्थीले पाउने छात्रवृत्तिमा शत प्रतिशत थप र महिलाका लागि रु. १ सय प्रदान गरिँदै आएको छ। सो छात्रवृत्तिका अतिरिक्त तीनधारा संस्कृत छात्रावासमा १ सय ११ जनाले ताम्रपत्र बमोजिम भोजन वृत्ति पाउने गरेका छन् भने विगतमा बटुकरूले मात्र बस्न पाउने व्यवस्थामा सम्मानित सर्वोच्च अदालतको फैसला बमोजिम सबै जात जातिका विद्यार्थी एवम् महिला विद्यार्थीसमेतलाई छात्रावासमा बस्ने व्यवस्था गराइएको छ। साथै, याज्ञवल्क्य लक्ष्मीनारायण विद्यापीठमा ५४ जना विद्यार्थीलाई गुठी संस्थानका तर्फबाट भोजन सुविधा प्रदान हुँदै आएको छ। नेपाल सरकारको नीति बमोजिम दलित, महिला, अपाङ्ग, जनआन्दोलनका घाइते विद्यार्थीका लागि दिईँदै आएको सुविधालाई निरन्तरता दिइएको छ। उपाधिमूलक अनुसन्धानका साथै विशेष अनुसन्धान, ग्रन्थ सम्पादन जस्ता प्राज्ञिक कार्यमा संलग्न विद्वानहरूलाई विश्वविद्यालयले निर्धारण गरेको छात्रवृत्ति पनि नियमितरूपमा उपलब्ध गराईँदै आएको छ भने विश्वविद्यालयको नीति बमोजिम वृत्तिविकास कार्यक्रम अन्तर्गत छनौट भई उच्च अध्ययन गर्न जाने शिक्षक कर्मचारीलाई पनि वृत्तिको व्यवस्था कार्यान्वयनमा रहिआएको छ।

१२.५८ संस्कृत वाङ्मय अन्तर्गतको योग तथा आयुर्वेदको शिक्षण अस्पताल सहितको उच्चशिक्षा सञ्चालनको लागि आयुर्वेद अध्ययन संस्थानको स्थापना र डीनको नियुक्तिका साथै उच्च शिक्षा सञ्चालनसम्बन्धी अग्रिम कार्यको थालनीसमेत भइसकेको छ। चालू वर्ष २०६७/६८ मा एउटा विद्यापीठमा महिला छात्रावासको निर्माण प्रारम्भ गरिएको छ।

नेपाल संस्कृत विश्वविद्यालय र यस अन्तर्गतका विद्यापीठहरूमा शैक्षिक वर्ष २०६६/६७ मा देहाय बमोजिमका विद्यार्थी भर्ना भई अध्ययन गरिरहेका छन् ।

तालिका १२ (स) : शैक्षिक सत्र २०६६ मा नेपाल संस्कृत विश्वविद्यालयको छात्रछात्रा भर्ना विवरण

क्र.सं.	विद्यापीठको नाम	उत्तर मध्यमा प्रथम/द्वितीय वर्ष	उत्तरमध्यमा विज्ञान+आयुर्वेद प्रथम/द्वितीय/तृतीय वर्ष	शास्त्री प्रथम/द्वितीय/तृतीय वर्ष	शिक्षा शास्त्री	आचार्य प्रथम/द्वितीय वर्ष	अन्य	जम्मा
१.	वाल्मिकी विद्यापीठ	३९८	-	२४५	-	१७८	-	८२१
२.	जनता विद्यापीठ	१६४	७४	३५	११५	-	-	३८८
३.	पिण्डेश्वर विद्यापीठ	८२	-	७२	-	३	-	१५७
४.	विश्वविद्यालय विद्यापीठ	-	-	-	-	४५	-	४५
५.	विन्ध्यवासिनी सं. विद्यापीठ	५७	-	४७	-	-	-	१०४
६.	वी.पी. संस्कृत विद्यापीठ	५८	-	-	-	-	-	५८
७.	भानु संस्कृत विद्यापीठ	१५	-	-	-	-	-	१५
८.	या.व.ल.ना.सं. विद्यापीठ	१०१	-	३८	-	-	-	१३९
९.	रुरु संस्कृत विद्यापीठ	१०६	-	४९	-	-	-	१५५
१०.	शारदा विद्यापीठ	४३	-	१७	९४	-	-	१५४
११.	हजारीजनक सं. विद्यापीठ	१६४	-	४३	-	-	-	२०७
१२.	हरिहर सं. विद्यापीठ	३३	-	-	-	-	-	३३
१३.	महेश सं. गुरुकुलम् विद्यापीठ	३३	-	१६	-	५	-	५४
१४.	राधा दामोदर सं. विद्यापीठ	४५	-	-	-	-	-	४५
१५.	कालिका संस्कृत विद्यापीठ	३१	-	३१	-	-	-	६२
१६.	संस्कृत विद्यापीठ, धरान	-	-	-	-	-	-	-
१७.	सरस्वती सं. विद्यापीठ, मणीग्राम	३७	-	-	-	-	-	३७
१८.	एकवर्षे शिक्षाशास्त्री कार्यक्रम, रानीपोखरी, काठमाडौं	-	-	-	१५८	-	-	१५८
सम्बन्धनप्राप्त एक वर्षे शिक्षाशास्त्री								
१९.	लुम्बिनी वृहस्पति कलेज, भैरहवा	-	-	-	-	-	-	-
२०.	एकिटभ एकेडेमी कलेज, काठमाडौं	-	-	-	१०	-	-	१०
२१.	पाँचथर क्याम्पस	-	-	-	-	-	-	-
२२.	बनेपा क्याम्पस	-	-	-	-	-	-	-

क्र.सं.	विद्यापीठको नाम	उत्तर मध्यमा प्रथम/ द्वितीय वर्ष	उत्तरमध्यमा विज्ञान+आयुर्वेद प्रथम/द्वितीय/ तृतीय वर्ष	शास्त्री प्रथम/ द्वितीय/ तृतीय वर्ष	शिक्षा शास्त्री	आचार्य प्रथम/ द्वितीय वर्ष	अन्य	जम्मा
२३.	कपिलवस्तु क्याम्पस	-	-	-	-	-	-	-
२४.	मल्टिपल कलेज अत्तरीया	-	-	-	-	-	-	-
सम्बन्धनप्राप्त आयुर्वेद वि.एचएम.एस.								
२५.	मिथिला आयुर्वेद कलेज तथा अनुसन्धान केन्द्र, जनकपुर	-	-	३८	-	-	-	३८
सम्बन्धनप्राप्त आयुर्वेद उत्तरमध्यमा								
२६.	जनक आयुर्वेद विद्यापीठ, जनपुर	-	२१	-	-	-	-	२१
२७.	उत्तर धन्वन्तरी आयुर्वेद कलेज, गौर	-	-	-	२१	-	-	२१
२८.	जगदम्बा आयुर्वेद क्याम्पस, गौर	-	-	-	-	-	-	-
२९.	इ.हे.रि.डेभलपमेण्ट, जनकपुर	-	-	-	-	-	-	-
३०.	निखिल आयुर्वेद कलेज, पोखरा	-	-	-	-	-	-	-
अन्य विविध								
३१.	कर्मकाण्ड प्रशिक्षण	-	-	-	-	-	-	-
३२.	योग प्रशिक्षण	-	-	-	-	-	३५	३५
३३.	संस्कृत भाषा प्रशिक्षण	-	-	-	-	-	८४०	८४०
३४.	अनुसन्धान	-	-	-	-	-	१२८	१२८
	जम्मा :	१३११	१५७	६३१	३८८	२३१	१००३	३७३१

स्रोत : नेपाल संस्कृत विश्वविद्यालय ।

पोखरा विश्वविद्यालय

१२.५९ पोखरा विश्वविद्यालय पोखरा विश्वविद्यालय ऐन, २०५३ अन्तर्गत २०५४ सालमा बढि भन्दा बढि मात्रामा निजी क्षेत्रको सहभागिता गराउने गरी स्थापना भएको हो । यसले विगतमा सम्बन्धनप्राप्त महाविद्यालयको विस्तारमा बढि जोड दिएको देखिन्छ । फलस्वरूप, यसका आफ्ना आङ्गिक क्याम्पसहरूमा नगण्य मात्रामा कार्यक्रमहरू सञ्चालन भएको र धेरै जसो कार्यक्रमहरू सम्बन्धनप्राप्त महाविद्यालयहरूमा सञ्चालन भएका छन् । अब यसले सम्बन्धनप्राप्त महाविद्यालयका साथसाथै आङ्गिक महाविद्यालयहरू र कार्यक्रमहरूको विस्तार गर्दै जाने नीति तय गरेकोछ । विश्वविद्यालयले आफ्ना सबै आङ्गिक शैक्षिक कार्यक्रमहरूलाई शैक्षिक सत्र २०६४/६५ देखि लेखनाथ नगरपालिका, खुदी, दुङ्गेपाटन, कास्कीमा निर्मित आफ्नै प्राज्ञिक भवनमा सञ्चालन गर्दै आएको छ । पोखरा विश्वविद्यालयमा व्यवस्थापन सङ्काय, विज्ञान तथा

प्रविधि सङ्काय र मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्काय अन्तर्गत आङ्गिक महाविद्यालयहरूको संख्या ४ र सम्बन्धनप्राप्त महाविद्यालयहरूको संख्या ४९ छन् । ४९ वटा सम्बन्धनप्राप्त महाविद्यालयहरूमध्ये २८ वटा मध्यमाञ्चलमा, १४ वटा पश्चिमाञ्चलमा, मध्यपश्चिमाञ्चलमा ३ र ४ वटा सुदूर पश्चिमाञ्चलमा सञ्चालित छन् । पोखरा विश्वविद्यालय अन्तर्गत विज्ञान तथा प्रविधि, व्यवस्थापन, मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र गरी ३ वटा सङ्कायहरूतर्फ स्नातक, स्नातकोत्तर र एम.फिल. तहको अध्ययन र अध्यापन सञ्चालन हुँदै आएको छ । शैक्षिकसत्र २०६७ मा आङ्गिकतर्फ १ हजार १ सय ७३ र सम्बन्धनप्राप्त महाविद्यालयहरूतर्फ १५ हजार ४ सय ९३ जना गरी जम्मा १६ हजार ६ सय ६६ विद्यार्थीहरू अध्ययनरत छन् । यसै शैक्षिक सत्रमा १ हजार ४४ जना विद्यार्थी उत्पादनसमेत भएका छन् । पोखरा विश्वविद्यालयका आङ्गिक र सम्बन्धनप्राप्त महाविद्यालयहरूमा ४४ वटा शैक्षिक कार्यक्रमहरू सञ्चालनमा छन् । शैक्षिक सत्र २०६७/६८ मा पोखरा विश्वविद्यालय अन्तर्गत आंगिक र सम्बन्धनप्राप्त महाविद्यालयहरूमा निम्नानुसार विद्यार्थीहरू अध्ययनरत छन् :

तालिका १२ (ह) : विश्वविद्यालय अन्तर्गत शैक्षिक सत्र २०६७/६८ मा आंगिक र सम्बन्धनप्राप्त महाविद्यालयहरूमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको विवरण

सङ्काय	स्नातक		स्नातकोत्तर		एम. फिल.		जम्मा	
	आंगिक	सम्बन्धन प्राप्त	आंगिक	सम्बन्धन प्राप्त	आंगिक	सम्बन्धन प्राप्त	आंगिक	सम्बन्धन प्राप्त
विज्ञान तथा प्रविधि	५७४	५४३४	०	३४८	०	०	५७४	५७८२
व्यवस्थापन	३९५	८५९९	१४७	९५६	०	०	५४२	९५५५
मानविकी तथा समाजशास्त्र	२४	०	३३	७५	०	८१	५७	१५६
जम्मा	९९३	१४०३३	१८०	१३७९	०	८१	११७३	१५४९३
कुल	१५०२६		१५५९		८१		१६६६६	

स्रोत: सूचना तथा प्रकाशन शाखा, पोखरा विश्वविद्यालय ।

१२.६० छात्रवृत्ति कार्यक्रमतर्फ आङ्गिक महाविद्यालयहरू र सम्बन्धनप्राप्त महाविद्यालयहरूले दिने छात्रवृत्तिलाई छात्रवृत्तिसम्बन्धी नियमावली तर्जुमा गरी सम्बन्धनप्राप्त महाविद्यालयहरूले स्वीकृत विद्यार्थी संख्याको ५ प्रतिशत र आङ्गिक कार्यक्रममा २० प्रतिशत गरीब विद्यार्थीहरूलाई तोकेको मापदण्डअनुसार राष्ट्रियस्तरमा प्रतिस्पर्धा गराई छात्रवृत्ति उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरिएकोछ । उपलब्ध छात्रवृत्ति संख्याको ६० प्रतिशत खुला र ४० प्रतिशत छात्रवृत्ति कार्यक्रमलाई समावेशी गराई दलित, जनजाति, दुर्गम, अपाङ्ग, जनआन्दोलन, द्वन्द्व पीडितलाई आरक्षण गरिएको छ । साथै, सबै प्रकारका छात्रवृत्तिमा ५० प्रतिशत छात्रवृत्ति महिलाको लागि आरक्षण गरिएको छ । शैक्षिक सत्र २०६७/६८ मा स्नातक तहमा ३ सय ४३ र स्नातकोत्तर तहमा ३१ जनालाई छात्रवृत्ति उपलब्ध गराइएको छ । विश्वविद्यालयले प्रदान गरेको छात्रवृत्ति विवरण निम्नानुसार छ :

तालिका १२ (क्ष) : पोखरा विश्वविद्यालयका आंगिक र सम्बन्धनप्राप्त महाविद्यालयहरूले उपलब्ध गराएको छात्रवृत्ति विवरण

सङ्काय	स्नातक				स्नातकोत्तर				उपलब्ध गराएको कुल छात्रवृत्ति			
	२०६६/६७		२०६७/६८		२०६६/६७		२०६७/६८		२०६६/६७		२०६७/६८	
	आंगिक	सम्बन्धन प्राप्त	आंगिक	सम्बन्धन प्राप्त	आंगिक	सम्बन्धन प्राप्त	आंगिक	सम्बन्धन प्राप्त	आंगिक	सम्बन्धन प्राप्त	आंगिक	सम्बन्धन प्राप्त
विज्ञान तथा प्रविधि	४६	७६	४४	९३	०	१०	०	१४	४६	८६	४४	१०७
व्यवस्थापन	३१	१०१	३०	१७२	६	२	६	४	३७	१०३	३६	१७६
मानविकी तथा समाजशास्त्र	०	०	४	०	०	०	६	१	०	०	१०	१
जम्मा	७७	१७७	७८	२६५	६	१२	१२	१९	८३	१८९	९०	२८४
कुल	२५४		३४३		१८		३१		२७२		३७४	

स्रोत: पोखरा विश्वविद्यालय ।

१२.६१ बृहत् पोखराको अवधारणाअनुसार पोखरा विश्वविद्यालयका स्कूल एवम् केन्द्रीय कार्यालयहरू लेखनाथ नगरपालिकामा केन्द्रित गर्दै पोखरालाई उच्च शिक्षाको केन्द्रविन्दुको रूपमा विकास गर्ने र नेपाल सरकारको तीन-वर्षे अन्तरिम योजनाले अङ्गलेको नीति तथा कार्यनीतिअनुरूप शैक्षिक पर्यटन र स्वास्थ्य पर्यटनको विकास एवम् प्रवर्द्धन कार्यमा विश्वविद्यालयलाई एक नेतृत्वदायी भूमिका खेल्न सक्ने शैक्षिक संस्थाको रूपमा विकास गर्ने सोचका साथ यसले आफ्नो नीति र कार्यक्रम तय गरेको छ । नेपाल सरकारको उच्च शिक्षासम्बन्धी नीतिअनुरूप लागत सहभागिता र सूत्रबद्ध अनुदानअनुसार पोखरा विश्वविद्यालयले दोस्रो उच्च शिक्षा परियोजना अन्तर्गत उप-आयोजनाको लागि विश्वविद्यालय अनुदान आयोगसँग २०६४ साल चैत २१ मा समझदारी पत्रमा हस्ताक्षर गरिसकेको छ । यस समझदारी पत्रअनुसार विश्वविद्यालय अनुदान आयोगले निश्चित रकम विद्यार्थी संख्याको आधारमा प्रशासनिक अनुदान दिने र आवश्यक पूर्वाधार निर्माणको लागि नेपाल सरकारको पुँजीगत अनुदान सहयोग लिने नीति लिएको छ ।

१२.६२ यसका सम्बन्धनप्राप्त कलेजहरू काठमाण्डौ उपत्यका, पोखरा, भरतपुर, गैडाकोट, वुटवल, भैरहवा, दाङ्ग, नेपालगञ्ज, धनगढी र महेन्द्रनगरमा केन्द्रित रहेका छन् । आउँदा दिनहरूमा विश्वविद्यालयले आफ्ना कार्यक्रमहरूलाई पश्चिमाञ्चलका अन्य क्षेत्र, मध्यपश्चिमाञ्चल र सुदूर पश्चिमाञ्चल क्षेत्रमा विस्तार गर्दै लैजाने नीति लिएको छ । त्यस्तै, विश्वविद्यालयले स्वास्थ्य विज्ञान संकाय स्थापना गरी स्वास्थ्य विज्ञानसम्बन्धी विभिन्न कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने लक्ष्य राखेको छ । यसका अतिरिक्त पहाडी वातावरण तथा प्राकृतिक स्रोत व्यवस्थापन महाविद्यालय, जडीवुटी अनुसन्धान केन्द्र, खेलकुद महाविद्यालय सञ्चालन गर्ने नीति तथा कार्यक्रम तय गरेको छ ।

अध्ययनरत विद्यार्थी एवम् उत्पादन तथा कार्यरत जनशक्ति

१२.६३ पोखरा विश्वविद्यालयमा पदाधिकारीहरूको रूपमा ८ जना कार्यरत छन् । आङ्गिक महाविद्यालयहरूमा विभिन्नतहमा ४१ जना शिक्षकहरू स्थायीरूपमा र ७४ जना करारमा गरी कुल १ सय १५ जना शिक्षकहरू कार्यरत छन् । विश्वविद्यालय अन्तर्गत

विभिन्न तहमा ९९ जना कर्मचारीहरू स्थायीरूपमा, ९ जना करारमा र ५ जना ज्यालादारीमा गरी कुल १ सय १३ जना कर्मचारीहरू कार्यरत छन् ।

१२.६४ विश्वविद्यालयले यो साल विज्ञान तथा प्रविधि सङ्कायअन्तर्गत ४ सय ६६ जना, व्यवस्थापन सङ्कायअन्तर्गत ५ सय ३४ जना र मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत ३५ जना गरी कुल १ हजार ४४ जना विद्यार्थीहरू उत्पादन गरेको छ । गत साल तीनवटा सङ्काय अन्तर्गत विश्वविद्यालयले कुल १ हजार ४२ जना विद्यार्थीहरू उत्पादन गरेको थियो ।

लुम्बिनी बौद्ध विश्वविद्यालय

१२.६५ भगवान गौतम बुद्धको नामबाट वि.सं. २०६२ मा स्थापित यस विश्वविद्यालयको केन्द्रीय कार्यालय लुम्बिनीमा रहेको छ । बौद्ध दर्शनको अध्ययन अध्यापनमा केन्द्रीत यस विश्वविद्यालयमा २ जना पदाधिकारी र ४ जना कर्मचारीहरू कार्यरत छन् । यो विश्वविद्यालय हालसम्म पनि प्रारम्भिक अवस्थामै रहेको छ ।

वी.पी.कोइराला स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान

१२.६६ भारत सरकारको प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोगमा वि.सं. २०५५ मा सुनसरी जिल्लाको धरानमा स्थापित यस प्रतिष्ठान विश्वविद्यालय सरहको उच्चशैक्षिक संस्थाको रूपमा रही चिकित्सक र नर्स उत्पादन गर्ने गरेको छ । हाल यस प्रतिष्ठानमा १ हजार ७० विद्यार्थी अध्ययनरत छन् ।

चिकित्सा विज्ञान राष्ट्रिय प्रतिष्ठान (वीर अस्पताल)

१२.६७ चिकित्सा विज्ञान राष्ट्रिय प्रतिष्ठानले वीर अस्पताललाई केन्द्रविन्दु मानी विश्वविद्यालय सरहको उच्चशैक्षिक संस्थाको रूपमा विकास गरी देशमा दक्ष चिकित्सक र नर्सहरूको उत्पादन गर्न वि.सं. २०५९ मा स्थापना भएको हो । यस प्रतिष्ठानमा हाल २ सय ३ विद्यार्थी, १ सय ४२ शिक्षक र १३ जना कर्मचारीहरू कार्यरत रहेका छन् ।

पाटन स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान

१२.६८ पाटन अस्पताललाई आधार मानी विश्वविद्यालय सरहको उच्च शैक्षिक संस्थाको रूपमा विकास गरी स्वदेशमा नै दक्ष चिकित्सक उत्पादन गरी नेपाली नागरिकहरूको स्वास्थ्य सेवामा समर्पित रहन पाटन स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान वि.सं. २०६४ मा स्थापना भएको थियो । हाल यस प्रतिष्ठानले एम.वि.वि.एस. अध्ययन अध्यापनको कार्य सुरु गरेको छ ।

स्वास्थ्य क्षेत्र

१२.६९ नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ ले मौलिकहकको रूपमा आधारभूत स्वास्थ्य सेवा निःशुल्क पाउनुपर्ने व्यवस्था गरेको छ । यसैका आधारमा गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा सर्वसुलभरूपमा उपलब्ध गराउने गरी स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयले दोश्रो स्वास्थ्य क्षेत्र सुधार कार्यक्रम र अन्तरिम त्रिवर्षीय योजनाको अवधारणा वमोजिम विभिन्न कार्यक्रमहरू सञ्चालनमा ल्याएको छ । स्वास्थ्य तथा जनसंख्या

मन्त्रालय र मातहतका निकायहरूबाट WHO, UNFPA, UNDP, UNICEF, World Bank, DFID, USAID, Ausaid, JICA, GTZ, SDC, KfW, Netherland, Norway, GAVI, Global Fund लगायतका दातृ निकायहरूको सहयोगमा विभिन्न कार्यक्रम, आयोजना, परियोजनाहरू सञ्चालित छन्। नेपालले लिएको सहस्राब्दी विकास लक्ष्यमध्ये बाल तथा मातृ मृत्युदर न्युनिकरणमा उल्लेख्य प्रगति हासिल भई सन् १९९६ को बाल मृत्युदर प्रति हजार जीवित जन्म ४३ बाट १४ मा झरेको एवम् सन् १९९० को ५ सय ३९ प्रतिलाख जन्ममा रहेको मातृ मृत्युदर २ सय २९ जना प्रति लाखमा झरेको छ। सहस्राब्दी विकास लक्ष्य हासिल गर्ने क्रममा नेपालले सहस्राब्दी विकास लक्ष्य ५ को मातृ मृत्युदरमा उल्लेख्य कमी ल्याई अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा समेत सराहनीय कार्य गरी "MDG 5 Achievement Award" प्राप्त गरेको छ। त्यस्तै, बाल स्वास्थ्यको क्षेत्रमा सहस्राब्दी विकास लक्ष्य ४ को बाल मृत्यु दरमा प्रगति उन्मुख भएको कारणबाट अन्तर्राष्ट्रिय पुरस्कार प्राप्त गरेको छ। कुष्ठरोग नियन्त्रणको क्षेत्रमा नेपालले २०१० देखि कुष्ठरोग उन्मुलन भएको घोषणा गरिसकेको छ। स्वास्थ्य क्षेत्रमा निम्नानुसारका विभिन्न कार्यक्रमहरू मार्फत् निम्नानुसारको उपलब्धि हासिल भएको छ।

क्षयरोग कार्यक्रम

१२.७० सम्भाव्य क्षयरोगीहरूको रक्त परीक्षण गरी DOTs प्रविधिबाट निःशुल्क औषधि उपचार, रोकथामका लागि विभिन्न माध्यमद्वारा सन्देशमूलक/चेतनामूलक सामाग्रीहरू प्रसारण तथा स्वास्थ्यकर्मीलाई तालिम प्रदान गर्ने जस्ता कार्यक्रमलाई आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा पनि निरन्तरता दिइएको छ। उपरोक्त सेवाले गर्दा १५ हजार ४ सय ४२ जना नयाँ क्षयरोगी पत्ता लागेकोमा ८९.७ प्रतिशतको सफल उपचार भएको छ।

परिवार नियोजन, सुरक्षित मातृत्व एवम् महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका कार्यक्रम

१२.७१ जन्मदरलाई प्रतिस्थापन तह र मातृ मृत्युदरलाई १ सय ३४ प्रति लाख जीवित जन्ममा ल्याउने लक्ष्य सहित सञ्चालन गरिएको प्रजनन स्वास्थ्य कार्यक्रमबाट गत आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा परिवार नियोजन तर्फ ५ लाख ९४ हजार ७ सय ७४ जना नयाँ अस्थायी साधन तथा ७० हजार ७ सय ८७ जनालाई स्थायी बन्ध्याकरण सेवा उपलब्ध गराई जम्मा परिवार नियोजन साधन प्रयोगकर्ताको संख्या २३ लाख ५३ हजार ५ सय ३२ (४२.६ प्रतिशत) पुगेको थियो। त्यस्तै, सुरक्षित मातृत्व कार्यक्रम अन्तर्गत ३ लाख ७६ हजार १ सय १९ जना (४९.६ प्रतिशत) लाई चौथोपटक पूर्व प्रसूति सेवा प्रदान गरिएको थियो। त्यसैगरी, ३ लाख १२ हजार ७ सय ६४ जना (४१.३ प्रतिशत) लाई तालिम प्राप्त स्वास्थ्यकर्मीबाट प्रसूति सेवा उपलब्ध गराएकोमध्ये २ लाख १५ हजार ५ सय ९९ जना (२८.४ प्रतिशत) जनालाई स्वास्थ्य संस्थामा सुरक्षित प्रसूति सेवा प्रदान गरिएको र आमा सुरक्षा कार्यक्रमबाट २ लाख ११ हजार २ सय ८७ जना (९८.१ प्रतिशत) ले निःशुल्क प्रसूति सेवा र यातायात खर्चसमेत प्राप्त गरेका छन् भने ३ लाख ७६ हजार ६ सय ९६ जना (४९.७ प्रतिशत) ले प्रसूति पछिको सेवा लिएका छन्। पाँचवटै विकास क्षेत्रबाट शिविर सञ्चालन तथा अस्पतालहरूबाट नियमित सेवा प्रदान गरी पाठेघर खस्ने रोगकोलागि २३ हजार ४ सय ५७ जनाको स्क्रिनिङ्ग गरी १० हजार

९ सय ५९ जनाको अपरेशन गरिएको छ भने चालू आर्थिक वर्षको प्रथम ८ महिनामा पाठेघर खस्ने रोगको लागि १२ हजार ७ सय ८४ जनाको स्क्रिनिङ्ग गरी ५ हजार ४ सय ७१ जनाको अपरेशन गरिएको छ। त्यसैगरी, महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाको कार्यको प्रोत्साहनस्वरूप महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका कोषमा रु. १० थप गरिएको छ र प्रत्येक महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकालाई एकमुष्ट रु ३ हजार भत्ता दिइएको छ।

राष्ट्रिय जनस्वास्थ्य प्रयोगशाला कार्यक्रम

१२.७२ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा १५ वटा जिल्ला/अञ्चल अस्पतालहरूमा ब्याक्टेरोलोजी प्रयोगशाला सेवाको लागि औजार उपकरण खरिद गरिएको, एक सय जना प्याथालोजी सेवाका कर्मचारीलाई प्रयोगशालासम्बन्धी तालिम प्रदान गरिएको थियो। पाँच वटा जिल्लामा रक्त सञ्चार सेवा सञ्चालन गरिएको थियो। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को फागुन महिनासम्ममा प्रयोगशालाको सबै शाखाहरूमा ल्याबरेटोरी Software को निर्माण तथा सञ्चालन गरिएको, ३५ स्थानमा सरकारी स्वास्थ्य संस्थाहरूको प्रयोगशालाको निरीक्षण, अनुगमन तथा निजी मेडिकल सेन्टरहरूको निरीक्षण, स्वास्थ्य संस्थामा कार्यरत प्याथालोजी सेवाका ३० जना कर्मचारीहरूलाई गुणस्तरसम्बन्धी तालिम प्रदान गरिएको छ।

विस्तारित खोप एवम् राष्ट्रिय पोलियो खोप कार्यक्रम

१२.७३ बाल मृत्युदरलाई कम गर्ने लक्ष्य सहित सञ्चालित विस्तारित खोप तथा पोलियो खोप कार्यक्रममा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा एक वर्ष मुनिका बालबालिकाहरूमध्ये ६ लाख १३ हजार ३२ जना (९४.५ प्रतिशत) लाई वि.सि.जि. भ्याक्सिन प्रदान गरिएको, ५ लाख २९ हजार ३ सय १० (८१.६ प्रतिशत) जनालाई डि.पि.टि., हेपाटाईटिस वि (तेस्रो मात्रा) प्रदान गरिएको, ५ लाख ४० हजार २ सय ७६ (८३.३ प्रतिशत) जनालाई पोलियो (तेस्रो मात्रा) प्रदान गरिएको र ५ लाख ६० हजार ५ सय ५८ (८६.४ प्रतिशत) लाई दादुरा विरुद्ध खोप प्रदान गरिएको थियो। त्यसैगरी, ३ लाख २५ हजार ३ सय १५ (४२.९ प्रतिशत) जना महिलालाई टिटानस खोप दिनुका साथै देशका विभिन्न २४ जिल्लामा विशेष खोप अभियान सञ्चालन गरिएको थियो भने देशका विभिन्न ७ जिल्लामा इन्सेफ्लाइटिस विरुद्ध खोप सञ्चालन जस्ता कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको थियो। यसबाट एक वर्ष मुनिका ३ लाख ५० हजार बालबालिका र ३ लाख भन्दा बढी गर्भवती महिला सुरक्षित भएका छन्। त्यसैगरी, पोषण कार्यक्रम अन्तर्गत आ. व. २०६६/६७ मा दुई जिल्लामा स्कूल स्वास्थ्य तथा Nutrition Project Piloting कार्यलाई निरन्तरता दिइएको छ भने ६ लाख ९७ हजार एक सय दुई (७१.९ प्रतिशत) जना लाई रक्तअल्पताको उपचार गरिएको थियो। आर्थिक वर्ष २०५४/५५ देखि सञ्चालन भएको भाडापखाला तथा एकिकृत बालरोग कार्यक्रम आ. व. २०६६/६७ मा ७५ वटै जिल्लामा सञ्चालन भएको छ। यसमा ५ लाख ६६ हजार १५ (५ सय ९८ प्रति हजार) भाडापखालाका रोगीहरू दर्ता भएकामा २ लाख ३२ हजार ६ सय २८ जनालाई जीवनजलबाट उपचार गरिएको, ३ लाख ३४ हजार २ सयलाई जिंक र जीवनजलबाट तथा ६ हजार ६ सय ५० लाई सेलाइनबाट उपचार गरिएको थियो। त्यसैगरी, सोही कार्यक्रममा श्वास प्रश्वास रोगको उपचारको लागि ९ लाख २१ हजार ३ सय ७८ (८ सय ८२ प्रतिहजार) बालबालिकाको रिपोर्टिङ भई ९ लाख २१ हजार २ सय

६३ (९९.८ प्रतिशत) जनाको घरैमा कोट्रिम दिएर तथा एन्टिबायोटीकबाट उपचार गरिएको थियो । आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा बाल स्वास्थ्य कार्यक्रममा उपरोक्तानुसार नै विभिन्न खोप, भाडा पखाला, श्वासप्रश्वास तथा पोषण कार्यक्रमहरू नियमित तथा अभियानकै रूपमा सञ्चालन गरिएको छ ।

इपिडेमियोलोजी, औलो तथा कालाजार नियन्त्रण, प्राकृतिक प्रकोप व्यवस्थापन कार्यक्रम

१२.७४ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा यस कार्यक्रम अन्तर्गत महामारी, सरुवा रोग, परजीवीबाट लाग्ने औलो तथा कालाजार रोग नियन्त्रण र प्राकृतिक प्रकोपबाट उत्पन्न हुने विभिन्न खालका रोगहरूको व्यवस्थापन लगायतका कार्यहरूलाई निरन्तरता दिँदै सरुवा रोगहरूको सर्भिलेन्स, हात्तीपाइले, औलो, कालाजार नियन्त्रणका लागि किटनाशक औषधि छर्ने कार्य, भुल वितरण, रेविज रोग नियन्त्रण र सर्पदंश पीडितलाई आवश्यक खोप सेवा प्रदान गर्ने जस्ता सेवाहरू उपलब्ध गराइएको छ । त्यसैगरी, डेंगु भाइरसको निदानको लागि विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको थियो भने वर्ड फ्लुबाट हुने मानव संक्रमण रोगको रोकथामको लागि विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको थियो । ५ सय ७१ जना कालाजरको रोगी दर्ता भएकामा ४ सय ८० जनाको सफल उपचार भएको छ भने १ लाख ६६ हजार ९० जना मलेरियाको स्लाइड कलेक्सन गरिएकोमा १ लाख ३६ हजार ७ सय १९ को जाँच गरी पोजेटिभ देखिएका ६ हजार ९ सय २० जनामध्ये ५ हजार ३ सय २१ को उपचार भएको छ । त्यसैगरी, आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को फागुन महिनामा ३६ वटा जिल्लामा दुई वर्षदेखि माथिका करिव १ करोड ४५ लाख लाई हात्तीपाइले रोग नियन्त्रण र रोकथामको लागि औषधि खुवाइएको छ ।

राष्ट्रिय जनसंख्या कार्यक्रम

१२.७५ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा ३५ जिल्लामा जनसंख्या व्यवस्थापन कार्यक्रम, जिल्ला जनसंख्या सूचना केन्द्र स्थापना, विद्यालयहरूमा किशोर किशोरी लक्षित साथी शिक्षा कार्यक्रम, युवा तथा किशोर किशोरी सूचना तथा परामर्श सहयोग जस्ता कार्यक्रमहरू सञ्चालनमार्फत् किशोर किशोरीको सर्भेक्षण गरिएको छ । नेपाल जनसंख्या प्रतिवेदन अंग्रेजी र नेपालीमा अद्यावधिक भएको साथै राष्ट्रिय जनसंख्या समितिको सचिवालय सञ्चालन गरिएको छ । त्यसैगरी, आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को फागुन सम्ममा थप १५ जिल्लामा जनसंख्या व्यवस्थापन कार्यक्रम सञ्चालन गरिएका छन् भने नेपाल जनसांख्यिक स्वास्थ्य सर्भेक्षण, २०११ (Nepal Demographic Health Survey 2011) सुरु गरिएको छ ।

राष्ट्रिय स्वास्थ्य शिक्षा, सूचना तथा सञ्चार कार्यक्रम

१२.७६ स्वास्थ्य सेवा, वातावरणीय स्वास्थ्य, प्रजनन स्वास्थ्य, बाल स्वास्थ्य र खोप सेवा, धुमपान विरुद्ध, सर्ने तथा नसर्ने रोगहरू, रोग सर्नाका कारण, रोकथामका उपायहरूका बारेमा सूचना मूलक तथा सन्देशात्मक सामाग्री तथा आम सञ्चारका माध्यमहरूबाट सूचना प्रवाह गर्ने लगायतका कार्यक्रमहरूलाई चालू आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा समेत निरन्तरता दिइएको छ ।

सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम

१२.७७ सबैलाई निःशुल्क स्वास्थ्य भन्ने अवधारणाअनुरूप उप स्वास्थ्य चौकीबाट २५, स्वास्थ्य चौकीबाट ३५, र प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र र जिल्ला अस्पतालबाट ४० प्रकारका औषधिहरू निःशुल्क वितरण गरी २५ शैयाको जिल्ला अस्पताल सम्मका स्वास्थ्य संस्थाबाट निःशुल्क उपचार सेवा, सबै सरकारी स्वास्थ्य संस्थाबाट निःशुल्क प्रसूति सेवा, १५ वर्ष मुनिका बालबालिका तथा ७५ वर्ष माथिका जेष्ठ (लोपोन्मुख जाति) नागरिकलाई मुटुरोगबाट बचाउन निःशुल्क मुटु तथा मृगौला रोगको उपचार सेवा दिदै आएको छ। अस्पतालमा आउने बालबालिका, बृद्ध, लोपोन्मुख जातिसहित करिव १८ लाख ७६ हजार व्यक्तिले निःशुल्क उपचारको सेवा लिएका छन्। त्रि.वि.वि. शिक्षण अस्पताल महाराजगञ्जमा सुरेश बाग्ले स्मृति केन्द्रमार्फत् क्यान्सर रोगीहरूलाई उपचार प्रदान गर्ने तथा जनकपुर अञ्चल अस्पतालमा रामबृक्ष यादव स्मृति केन्द्र नामक सघन उपचार कक्ष निर्माण गर्ने लक्ष्यअनुरूप कार्य अगाडि बढिरहेको छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा उपरोक्त सेवाबाट ११ लाख ९ हजार १ सय २ जना अतिगरिव तथा गरिवहरू, २४ हजार ३ सय ३७ जना अपाङ्ग, १ लाख २८ हजार १ सय २५ जना बृद्धहरू र ९२ हजार ६ सय ७० पटक महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरूले अत्यावश्यक निःशुल्क स्वास्थ्य सेवा लिएकाछन्। ५ वटा क्षेत्रमा विशेषज्ञ स्वास्थ्य शिविर सम्पन्न गरिएको, विभिन्न १६ जिल्लामा २४ घण्टे अत्यावश्यक प्रसूति सेवा सञ्चालन गरी गर्भवती महिलालाई सेवा प्रदान गरिएको थियो। पाठेघर खस्ने रोगबाट पीडित महिलाहरूको लागि निःशुल्क सेवा प्रदान गर्न निर्देशिका जारी गरी अस्पतालमा आई शल्यक्रिया गर्ने महिलाहरूको उत्प्रेरणाको लागि नेपाल सरकारले निःशुल्क सेवा उपलब्ध गराउनुको साथै आतेजाते यातायात खर्चसमेत उपलब्ध गराएको छ। सोअनुरूप १० हजार ९ सय ५९ जना महिलाहरूको शल्यक्रिया सम्पन्न गरिएको थियो। त्यस्तै, १५ वर्ष मुनिका ५ सय ८० जना र ७५ वर्ष माथिका ५५ जना जेष्ठ नागरिकको निःशुल्क मुटुरोगको शल्यक्रिया सहितको उपचार गरिएको थियो। नेपाल नेत्रज्योती संघमार्फत् ४ हजार जनाको मोतियाबिन्दुको शल्यक्रिया सम्पन्न गरिएको साथै चालू आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा आंखा उपचार केन्द्र नभएको १३ वटा जिल्लामा आंखा उपचार केन्द्र स्थापना, ५० वर्ष माथिका १ लाख ५० हजारलाई निःशुल्क चस्मा वितरण कार्य कार्यान्वयन भइरहेको छ।

राष्ट्रिय एड्स तथा यौन रोग नियन्त्रण कार्यक्रम

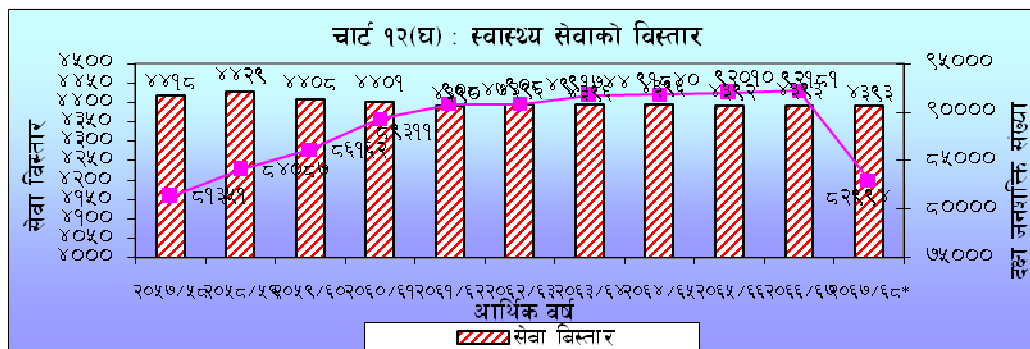
१२.७८ एच.आइ.भी./एड्स तथा यौनजन्य संक्रमित रोग विरुद्ध चेतना फैलाउन विभिन्न सञ्चार माध्यम (छापा र विद्युतीय माध्यम) को प्रयोग, स्वास्थ्यकर्मीहरूलाई सम्बन्धित विषयमा तालिम प्रदान, एच.आइ.भी संक्रमित आमाबाट वच्चामा एच.आइ.भी भाइरस नसरोस भन्नाका लागि निगरानी, एड्स भएकाहरूलाई एन्टिरेक्टरोभाइरल उपचार गराउने, निःशुल्क औषधि उपलब्ध गराउने, २३ वटा ए.आर.टी. केन्द्रबाट उपचार तथा उपकेन्द्रहरूबाट स्याहार तथा सहयोग व्यवस्था, नर्सिङ्ग र मेडिकलका विद्यार्थीहरूलाई एच.आइ.भी/एड्ससम्बन्धी अभिमुखीकरण कार्यक्रमहरू, एच.आइ.भी/एड्स भाइरसबाट संक्रमित भई ए.आर.भी. उपचारमा रहेकाहरूलाई पोषणयुक्त खानाको व्यवस्था जस्ता कार्यक्रमहरूलाई विगत वर्षहरूमा जस्तै आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा पनि निरन्तरता दिइएको छ।

आयुर्वेदिक स्वास्थ्य सेवा

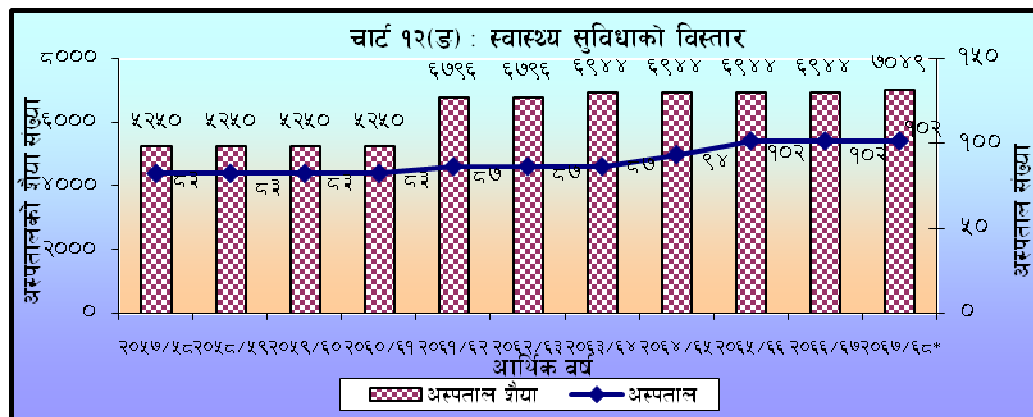
१२.७९ आयुर्वेदिक, यूनानी र होमियोप्याथी विधिद्वारा उपचार एवम् परामर्श गर्ने कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिदै चालू आर्थिक वर्षमा पनि सिंहदरबार वैद्यखाना, आयुर्वेद चिकित्सालय, नरदेवीबाट जडीबूटी संकलन, उत्पादन तथा औषधि निर्माण (काष्ठादी, रसादी, तैलादी) हुँदै आएको छ भने आयुर्वेद विभागबाट आयुर्वेद संस्थाहरूको निर्माण र आयुर्वेद संस्थाहरूलाई आवश्यक पर्ने औषधि, उपकरणहरूको नियमितरूपमा लक्ष्यअनुसार आपूर्ति गरिएको छ। त्यसैगरी, देशभरमा रहेका २ सय ९१ आयुर्वेद स्वास्थ्य संस्थाहरू तथा १ हजार ५ सय २४ कर्मचारीबाट ६८ हजार ३ सय ६७ वच्चाहरू सहित जम्मा ९ लाख २९ हजार ६ सय जना सेवाग्राहीहरूले सेवा लिएका छन्। आयुर्वेद भैषज्य संहिता तयार गरिएको, ६ स्थानमा आयुर्वेद स्वास्थ्य शिविर सम्पन्न गरिएको, ७५ जिल्लाका जेष्ठ नागरिकलाई निःशुल्क आयुर्वेदिक स्वास्थ्य सेवा प्रदान गरिएको छ। साथै, केन्द्रीयस्तरमा होमियोप्याथी र यूनानी विधिद्वारा स्वास्थ्य सेवा प्रदान भइरहेको छ। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा कर्मचारीहरूलाई विभिन्न तालिम तथा अभिमुखिकरणका साथै स्थानीय तहमा आयुर्वेदिक सेवाको महत्व बुझाउन आमा समूह तथा महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकालाई अभिमुखीकरण तालिम प्रदान गरिएको छ। कविराजहरूलाई पञ्चकर्म/योगसम्बन्धी तालिम प्रदान गरिएको, परम्परागत स्वास्थ्यकर्मी, धामी, भुङ्की, लामा, आम्चीसँग आयुर्वेद सेवा वारेमा छलफल गरिएको, ७५ जिल्लामा जिल्लास्तरबाट १/१ पटक निःशुल्क आयुर्वेद शिविर राखिएको, जिल्लामा नमुना जडिबुटि उद्यान सञ्चालन गरिएको, एक पटक समुदायमा देखिने ढाड खुस्कने र गुदाजन्य रोगको लागि कटिस्तान, बस्ती तथा योगसम्बन्धी विशेषज्ञ शिविर सञ्चालन गरिएको, ४५ जिल्लामा जेष्ठ नागरिकलाई निःशुल्क स्वास्थ्य संरक्षण, प्रवर्धनात्मक पञ्चकर्म/रसायन/योगसम्बन्धी तालिम प्रदान गरिएको छ।

स्वास्थ्य सेवा र सुविधामा विस्तार

१२.८० आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम आठ महिनासम्म अस्पताल १ सय २, स्वास्थ्य चौकी १ हजार ६ सय ९८, आयुर्वेद औषधालय २ सय ९१, उपस्वास्थ्य चौकी २ हजार ९५ र स्वास्थ्य केन्द्र तथा प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र २ सय ७ समेत जम्मा ४ हजार ३ सय ९३ वटा स्वास्थ्य संस्थाहरूमार्फत् स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध भइरहेको छ। साथै, स्वास्थ्य सुविधातर्फ ७ हजार ४९ अस्पताल शैया रहेको छ भने ८२ हजार ९ सय ९४ जनशक्ति कार्यरत रहेका छन्।

स्रोत : स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय।

स्रोत : स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय ।

नेपाल मेडिकल काउन्सिल

१२.८१ नेपाल मेडिकल काउन्सिल ऐन, २०२० बमोजिम गठित नेपाल मेडिकल काउन्सिलले स्वदेश तथा विदेशबाट चिकित्साशास्त्रमा डिग्री/डिप्लोमा गरेका चिकित्सकहरूको दर्ता गर्ने, मुलुकभित्र खोल्ने नयाँ मेडिकल/डेण्टल कलेजहरूको स्तर हेरी सञ्चालनको मान्यता दिने र विद्यार्थी भर्नाको स्वीकृति, न्यूनतम योग्यता निर्धारण गर्ने जस्ता कार्यहरू गर्ने एवम् काउन्सिलको ऐन नियम विपरित कार्य गर्ने चिकित्सक तथा मेडिकल/डेण्टल कलेजहरूलाई कारवाही गरी गैरकानुनी तरिकाले चिकित्सा व्यवसाय सञ्चालन गर्ने कार्यलाई रोक्ने कार्य गर्दछ। त्यसैगरी, नियमितरूपमा दर्ता प्रमाणपत्र परीक्षा (Licensing Exam) सञ्चालन, विभिन्न खालका स्वास्थ्य तथा चिकित्सा व्यवसायसँग सम्बन्धित उजुरीहरूमाथि छानवीन र विदेशी चिकित्सकहरूको योग्यता हेरी अस्थायी दर्ता गर्ने लगायतका कार्यहरू गर्दै आएको छ।

दर्ताको प्रकार र प्रक्रिया :

परीक्षण दर्ता	अस्थायी दर्ता	स्थायी दर्ता	विशेषज्ञ दर्ता	विदेशी नागरिक दर्ता
आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा भएको दर्ता संख्या				
१५७९ जना	११२१ जना	७७६ जना	३५७ जना	अप्राप्त
हालसम्मको जम्मा दर्ता संख्या				
१०९८६ जना	१०९९४ जना (अस्थायी र स्थायी) (महिला ३५२२ र पुरुष ६६७२)	२००० जना	४७५२	

आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा योग्यता निर्धारण गरी विदेशमा अध्ययन गर्न स्वीकृतिको निमित्त Eligibility Certificate एमवि.वि.एस./वि.डि.एस. वा सोसरह गरी ७ सय ९० र स्नातकोत्तरमा १ सय ३३ गरी जम्मा ९ सय २३ जनालाई प्रदान गरिएको छ। मिति २०६७ पुस १६ सम्म Under Graduate (एम.वि.वि.एस., वि.डि.एस. वा सो सरह) १ हजार ८ सय ७२ जना र Post graduate (स्नातकोत्तर) १ सय ८२ जनालाई Eligibility Certificate प्रदान गरिएको छ।

नेपाल मेडिकल काउन्सिलबाट मान्यताप्राप्त गरेका मेडिकल कलेजहरू

१२.८२ नेपाल मेडिकल काउन्सिलबाट मान्यता प्राप्त गरेका मेडिकल कलेजहरूमा एम.वि.वि.एस. कार्यक्रमतर्फ त्रि.वि. इन्स्टिच्यूट अफ मेडिसिन महाराजगञ्ज, मणिपाल कलेज अफ मेडिकल साइन्स पोखरा, भरतपुर मेडिकल कलेज चितवन, नेपाल मेडिकल कलेज जोरपाटी, काठमाडौं मेडिकल कलेज सिनामंगल, नेपालगञ्ज मेडिकल कलेज नेपालगञ्ज, काठमाडौं विश्वविद्यालय स्कूल अफ मेडिकल साइन्स काभ्रे, नेशनल मेडिकल कलेज वीरगञ्ज, जानकी मेडिकल कलेज जनकपुर, नोवेल मेडिकल कलेज विराटनगर, फिष्ट मेडिकल कलेज ग्वाको, लुम्बिनी मेडिकल कलेज एण्ड रिसर्च सेण्टर पाल्पा, चितवन मेडिकल कलेज चितवन, पाटन स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान ललितपुर, गण्डकी मेडिकल कलेज पोखरा रहेका छन् भने एम.वि.वि.एस. तथा वि.डि.एस. दुवै कार्यक्रमतर्फ वि.पि. कोइराला स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान धरान र युनिभर्सल कलेज अफ मेडिकल साइन्स भैरहवा सञ्चालनमा रहेका छन्। त्यस्तै, वि.डि.एस. कार्यक्रमतर्फ पिपुल्स डेण्टल कलेज नयाँबजार, एम.वि.केडिया डेण्टल कलेज वीरगञ्ज र कान्तिपुर डेण्टल कलेज बसुन्धरा सञ्चालनमा रहेका छन् भने नेशनल एकेडेमी अफ मेडिकल साइन्स वीर अस्पतालले पोष्ट ग्राजुएट कार्यक्रम सञ्चालन गरेको छ।

नेपाल मेडिकल काउन्सिलमा दर्ता भएका विशेषज्ञ

१२.८३ नेपाल मेडिकल काउन्सिलमा २०६७ पुस १६ गतेसम्म २ हजार जना विशेषज्ञ चिकित्सकहरू दर्ता भएका छन्। यसको विवरण निम्न बमोजिम रहेको छ।

तालिका १२(त्र) : नेपाल मेडिकल काउन्सिलमा दर्ता भएका विशेषज्ञ चिकित्सकहरूको विवरण

क्र.सं.	विषय	पुरुष	महिला	जम्मा
१.	General Practice	८०	२६	१०६
२.	E.N.T	५१	१३	६४
३.	Psychiatry	३८	५	४३
४.	Anesthesiology	८९	३१	१२०
५.	Radiology And Imaging	८४	१२	९६
६.	Pediatrics	१३३	४९	१८२
७.	Nephrology	५	३	८
८.	Master in Dental Surgery (MDS)	५२	३९	९१
९.	T.B. and Respiratory	७	१	८
१०.	Community Medicine/ Public Health	३३	१०	४३
११.	Pharmacology	१३	१	१४
१२.	Obs + Gynae	७१	१६६	२३७
१३.	M.S (General Surgery)	२२२	१०	२३२
१४.	Orthopedics	१६०	१	१६१
१५.	Cardiology	६९	५	७४
१६.	Ophthalmology	६१	४५	१०६
१७.	Internal Medicine	१७७	१८	१९५

क्र.सं.	विषय	पुरुष	महिला	जम्मा
१८.	Clinical Pathology	३८	३८	७६
१९.	Dermatology + Venereology	३९	२३	६२
२०.	Neurology	१४	३	१७
२१.	Gastroenterology	१४	२	१६
२२.	Urology	१४	०	१४
२३.	Surgical Oncology	१४	०	१४
२४.	Forensic Medicine	६	०	६
२५.	Microbiology	७	४	११
२६.	Nuclear Medicine	४	०	४
	Total	१४९५	५०५	२०००

स्रोत : नेपाल मेडिकल काउन्सिल ।

महिला, बालबालिका तथा समाजकल्याण कार्यक्रम

१२.८४ महिला, बालबालिका, जेष्ठ नागरिक तथा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको हक अधिकार सुनिश्चित गरी उनीहरूलाई राष्ट्र विकासको मुल प्रवाहमा ल्याउन र राज्यका सबै अङ्गमा उनीहरूको पहुँच बढाउन महिला, बालबालिका तथा समाजकल्याण मन्त्रालय र मातहतका निकायहरूबाट लैङ्गिक समानता, समता, मुलप्रवाहीकरण, सशक्तीकरण कार्यक्रम, बालबालिकाहरूको हक हित प्रवर्द्धनसम्बन्धी कार्यक्रम, जेष्ठ नागरिकहरूको सुरक्षा एवम् न्यायोचित जीवनयापन गर्न विविध कार्यक्रम तथा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको समस्या समाधान गरी उनीहरूलाई मूल प्रवाहीकरण गरी पहुँच अभिवृद्धि गर्ने लगायतका कार्यक्रमहरूलाई विगत वर्षहरूमा जस्तै चालू आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा पनि निरन्तरता दिइएको छ । चालू आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा स्वीकृत भई लागु गरिएका नीतिगत तथा कानुनी व्यवस्थाहरूमा घरेलु हिंसा (कसुर र सजाय) ऐन, २०६६ र नियमावली, २०६७ र लैङ्गिक हिंसा निवारण कोष (सञ्चालन) नियमावली, २०६७ छन् भन्ने कार्यस्थलमा हुने यौनजन्य दुर्व्यवहार निवारण ऐनको मस्यौदा तयार गरी व्यवस्थापिका संसदमा पेश गरिएको छ ।

जेष्ठ नागरिकसम्बन्धी व्यवस्था

१२.८५ द्वन्द्व प्रभावित जेष्ठ नागरिकहरूको उचित हेरचाह, स्वास्थ्य उपचार र रेखदेखका लागि पाँचै विकास क्षेत्रमा कम्तिमा १/१ वटा जेष्ठ नागरिक आरोग्य आश्रम र जेष्ठ राष्ट्रिय प्रतिभाको सम्मान र सुरक्षा कार्यक्रम अन्तर्गत हाल काठमाडौँमा एउटा पुष्पलाल सर्जक आश्रम स्थापनाको कार्य सुरुवात गरिएको छ । जेष्ठ नागरिककानिम्ति जिल्लागतरूपमा घरधुरी नक्सांकन (तथ्याङ्क संकलन) कार्यविधि, २०६६ तयार गरिएको छ । घरधुरी नक्सांकन फाराम निर्माण, डाटा इन्ट्री गर्ने, सफ्टवेयर निर्माण तथा फाराम भर्ने निर्देशिका निर्माण गरी काम गर्ने शैली सम्बन्धमा पाँच वटै विकास क्षेत्रका भक्तपुर, विराटनगर, पोखरा, नेपालगंज र महेन्द्रनगरमा अनुशिक्षण कार्यक्रम सम्पन्न गरिएको छ । अल्जायमर्स दिवस (२१ सेप्टेम्बर), अन्तर्राष्ट्रिय जेष्ठ नागरिक दिवस (अक्टोबर १) र डिमेन्सिया दिवस व्यापक प्रचार प्रसार तथा छलफलका साथ मनाइएको छ ।

अपाङ्गसम्बन्धी कार्यक्रम

१२.८६ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ देखि अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई उनीहरूको आवश्यकता हेरी सीपमूलक तालिम, शैक्षिक सहयोग, छात्रवृत्ति र समुदायमा आधारित पुनर्स्थापना कार्यक्रम ७५ वटै जिल्लामा विस्तार गरिएको छ। यसबाट अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको पहिचान गरी तालिम दिनुका अतिरिक्त उनीहरूमा सीप क्षमताको वृद्धि भई केही गर्न सक्ने आत्म विश्वास अभिवृद्धि भएको छ। अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूमा जिल्लागतरूपमा तथ्याङ्क संकलनको लागि घरधुरी नक्सांकन (तथ्याङ्क संकलन) कार्यविधि, २०६६ लागु गरिएको छ। घरधुरी नक्सांकन फाराम तथा डाटा इन्ट्री गर्ने सफ्टवेयर सम्बन्धमा अनुशिक्षण कार्यक्रमसमेत सम्पन्न गरी तथ्याङ्क संकलनको कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिईएको छ। अपाङ्गलाई बढी उत्साहित र सम्मानित बनाउन विभिन्न दिवसहरूमध्ये अन्तर्राष्ट्रिय अपाङ्गता दिवस, ३ डिसेम्बर पनि एक भएकाले नेपालभर भव्य एवम् उल्लासमय रूपमा मनाइएको छ। अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको अधिकारसम्बन्धी महासन्धी एवम् त्यसको प्रोटोकल, २००६ (Convention on the Right of Persons with disabilities and Optional Protocol CRPD-2006) मिति २०६६।१।१२ गते बसेको व्यवस्थापिका संसदको बैठकद्वारा सर्व सम्मतिले अनुमोदन भई संयुक्त राष्ट्रसंघको सम्बन्धित निकायमा रजिष्ट्रेशन भएको छ। अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको लागि उपलब्ध सेवा, सुविधा तथा त्यसको उपभोग गर्ने प्रक्रिया सहितको महत्वपूर्ण कानुनी प्रावधानसमेत उल्लेखित अपाङ्गता स्रोत पुस्तिका, २०६६ प्रकाशन गरिएको थियो। परिचय पत्र छापे र वितरण गर्ने कार्यक्रम लाई निरन्तरता दिइएको छ। अपाङ्गताको शारीरिक स्थिति हेरी उनीहरूलाई आवश्यक पर्ने सहयोगी सामाग्रीहरू सेतो छडी, क्लिब चेयरहरू अनुदान प्राप्त अपाङ्ग क्षेत्रमा कार्यरत संस्थाहरूबाट विभिन्न जिल्लाहरूमा निःशुल्क वितरण गरिएको छ।

बाल अधिकारसम्बन्धी कार्यक्रम

१२.८७ बालअधिकारको संरक्षण तथा सुनिश्चितताका साथै बालबालिकाहरूको सर्वोपरी विकासका निम्ति संवैधानिक, कानुनी, नीतिगत, संस्थागत एवम् कार्यक्रमिक प्रतिवद्धता र प्रयासहरू भइरहेका छन्। कुल जनसंख्याको करिब ४०.९३ प्रतिशतको संख्यामा रहेका बालबालिकाको अधिकार संरक्षण र उनीहरूका सर्वोपरी विकासका लागि धेरै प्रयासहरू गर्नु जरुरी छ। यस क्षेत्रमा भएका कार्यहरूअन्तर्गत अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिवद्धता पूरा गर्ने क्रममा सन् १९९० सेप्टेम्बर १४ का दिन अनुमोदन गरिएको संयुक्त राष्ट्रसंघीय बालअधिकारसम्बन्धी महासन्धि, १९८९ को आवधिक प्रतिवेदन २०१० को तयारी कार्य भइरहेको छ। बालबालिकाको बेचबिखन, बालवेश्यावृत्ति र बालअश्लील चित्रसम्बन्धी बालअधिकारसम्बन्धी महासन्धिको इच्छाधीन आलेख, २००० को प्रारम्भिक प्रतिवेदन तयार गरी संयुक्त राष्ट्रसंघीय बालअधिकारसम्बन्धी समितिमा पेश गरिएको छ। बालगृह सञ्चालनसम्बन्धी न्यूनतम शर्त तथा मापदण्डहरू, २०६७ को मस्यौदा स्वीकृतिको प्रक्रियामा रहेको छ। नेपाली बालबालिका विदेशी नागरिकलाई धर्मपुत्रपुत्री ग्रहण गर्न दिने शर्त र प्रक्रिया, २०६५ लागु गरिएको छ। सरकारी वकिलहरूका लागि

बालन्यायसम्बन्धी अनुसन्धान तथा अभियोजन दिग्दर्शन, २०६६ जारी गरिएको छ। बालबालिकाका निम्ति दश वर्षे कार्ययोजना मध्यावधि मूल्यांकन सम्पन्न भएको छ। राष्ट्रिय बालसंरक्षण नीतिको मस्यौदा पूरा भई स्वीकृतिको प्रकृत्यामा रहेको छ। आपतकालीन बालउद्धार कोष (सञ्चालन) नियमावली, २०६७ तयार गरी लागु गरिएको छ। महिला विकास विभागलाई महिला तथा बालबालिका विभागको रूपमा र जिल्ला महिला विकास कार्यालयलाई महिला तथा बालबालिका कार्यालयमा परिणत गरी महिला विकास अधिकृतलाई अर्को व्यवस्था नभएसम्मका लागि बालकल्याण अधिकृतसमेत तोकिएको छ। केन्द्रमा बालन्याय समन्वय समितिको गठन र बालन्यायसम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन भएका २६ जिल्लामा बालन्याय समन्वय समिति गठन गरिएको छ। South Asia Initiative to End Violence Against Children (SAIEVAC) स्थापना गरी स्थायी सचिवालय नेपालमा स्थापना गरिएको छ। सिंहदरबार परिसरभित्र महिला निजामति कर्मचारीका शिशुहरूका निम्ति दिवा शिशु स्याहार केन्द्र स्थापना भइसकेको छ। केन्द्रीय स्तरमा आपतकालीन बालउद्धार कोषको स्थापना गरिएकोछ र नियमावली बनाई यस कोषलाई सञ्चालन गर्ने व्यवस्था मिलाईएको छ। नेपाली बालबालिका विदेशी नागरिकलाई धर्मपुत्र, धर्मपुत्री दिने शर्त तथा प्रक्रिया, २०६५ को पहिलो र दोश्रो संशोधन गरिएको छ। नेपाली बालबालिका विदेशी नागरिकलाई धर्मपुत्र, धर्मपुत्री ग्रहण गर्न दिने व्यवस्थालाई व्यवस्थित र प्रभावकारी तुल्याउन अन्तरदेशीय धर्मपुत्र, धर्मपुत्री व्यवस्थापन विकास समिति गठन आदेश, २०६७ जारी गरिएको छ। आ. व. २०६७/६८ मा १ सय ५० जना नेपाली बालबालिकाहरू विभिन्न मुलुकका विदेशी नागरिकलाई धर्मपुत्र, धर्मपुत्री ग्रहण गर्न हस्तान्तरण गरिएको छ।

महिला सशक्तीकरण कार्यक्रम

१२.८८ महिला विकास कार्यक्रम अन्तर्गत लैङ्गिक समानता, महिला सशक्तीकरण एवम् सामाजिक समावेशीकरणका पक्षमा सामाजिक परिचालन, लक्षित विपन्न महिलाको समूह गठन तथा संस्थागत विकास, आधारभूत एवम् विषयगत प्रशिक्षणका माध्यमबाट अभिकार्य प्रवर्द्धन, आर्थिक सशक्तीकरण, किशोरी विकासजस्ता कार्यक्रमहरू सञ्चालित छन्। जिल्लास्तरमा लैङ्गिक सम्पर्क निकायको रूपमा महिला विकास कार्यालयहरूबाट अधिवाचन, समन्वय एवम् सञ्जालीकरणको माध्यमबाट विकेन्द्रित विकास प्रक्रियाअनुरूप क्षेत्रगत विषयहरूमा लैङ्गिक मूलप्रवाहीकरण गर्ने सिलसिलामा पनि उल्लेखनीय योगदान पुगिरहेको छ। फलस्वरूप सञ्जाल सदस्यमाभू लैङ्गिक संवदेनशीलतामा वृद्धि भइरहेको छ। महिला विकास कार्यक्रमबाट कार्यक्षेत्रमा महिला सशक्तीकरणका साथै महिला संस्थामा पछाडि पारिएका वर्गका सदस्यको अनुपात, समूह बचतको रकम एवम् परिचालन क्षमता र महिलाको नेतृत्व क्षमताजस्ता सूचकहरू पनि अत्यन्त सकारात्मक देखिएका छन्। संस्थागत विकासको माध्यमबाट छरिएर रहेका महिलाहरूलाई सङ्गठित गर्दै छिमेकमा समूह, वडास्तरमा समिति र गाउँ विकास समितिस्तरमा संस्था गठन गरी कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिने प्रयास भएको छ। हाल देशका ७५ वटै जिल्लाका २ हजार ९ सय ६३ गाउँ विकास समिति तथा ३७

नगरपालिकामा महिला विकास कार्यक्रम कार्यान्वयन भइरहेको छ। महिला विकास कार्यक्रममा हालसम्म ९७ हजार २ सय ४० समूहअन्तर्गत ५ लाख ५४ हजार २ सय ६४ सदस्यहरूको प्रत्यक्ष सहभागिता रहेको छ। ती समूहहरूमध्ये ८ हजार ९ सय ३६ समिति तथा १ हजार २ सय ४५ संस्थामा एकीकरण भएका छन्।

तालिका १२(अ) : महिला विकास कार्यक्रमको हालसम्मको मुख्य-मुख्य उपलब्धि

क्र.स.	क्रियाकलापको नाम	एकाइ	जम्मा	कैफियत
फैलावट				
१.	कार्यक्रम सञ्चालित जिल्ला	संख्या	७५	
२.	कार्यक्रम सञ्चालित गाउँ विकास समिति	संख्या	२,९६३	
३.	कार्यक्रम सञ्चालित नगरपालिका	संख्या	३७	
४.	कार्यक्रम सञ्चालित वडा	संख्या	१८,२५४	नगरपालिकाका समेत
संस्थागत विकास				
५.	समूह गठन	संख्या	९७२४०	
६.	समूहमा सम्मिलित महिला	जना	५,५४,२६४	
६.१	दलित	जना	९०२८२	१६.२९ प्रतिशत
६.२	जनजाति	जना	२०८८०९	३७.६७ प्रतिशत
६.३	अन्य	जना	२५५१७३	४६.०४ प्रतिशत
७.	गठन भएका महिला समिति	संख्या	८,९३६	
८.	दर्ता भएका महिला संस्था	संख्या	१,२४५	
९.	तदर्थ महिला संस्था	संख्या	२९५	
स्रोत परिचालन				
१०.	महिलाहरूको सामूहिक बचत	रु.	१,०६,०२,६३,८५६	
११.	जम्मा बचतमध्ये लगानीमा रहेको	रु.	९९,९६,४२,६७६	
१२.	चालूकोष	रु.	१०,६४,५९,८८८	
१२.१	मूलधन	रु.	८	
१२.२	ब्याज	रु.	१०,१०,०८,३२५	
		रु.	५४,५१,५६३	
१३.	लगानीमा रहेको रकम	रु.	७,४९,०५,६४६	

स्रोत : महिला बालबालिका तथा समाज कल्याण मन्त्रालय।

समाज कल्याणसम्बन्धी कार्यक्रम

१२.८९ समाज कल्याण परिषद्मार्फत् आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा ४ सय ८६ गैर सरकारी संस्थाका ९ सय २६ कार्यक्रममार्फत् करिब रु. ४ अर्ब ७२ करोड ५८ लाख बराबरको कार्यक्रम स्वीकृत गरिएको थियो भने आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को फाल्गुन

मसान्तसम्ममा ४८८ संस्थाका ५९२ कार्यक्रममार्फत् करिब रू. ३ अर्ब २० करोड ९७ लाख बराबरको कार्यक्रम स्वीकृत गरिएको छ। समाज कल्याण परिषद्मार्फत् आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा १ सय ५८ अन्तराष्ट्रिय गैर सरकारी संस्थामार्फत् करिब रू. ६ अर्ब ३० करोड ८२ लाख बराबरको कार्यक्रम स्वीकृत गरिएको थियो भने आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को फाल्गुन मसान्तसम्ममा २२ संस्थामार्फत् करिब रू. २ अर्ब १४ करोड ३२ लाख बराबरको कार्यक्रम स्वीकृत गरिएको छ।

श्रमसम्बन्धी कार्यक्रमहरू

१२.९० देशको जनशक्तिलाई नयाँ प्रविधि र श्रम बजारको माग सुहाउँदो बनाई बेरोजगारी घटाउने र औद्योगिक सुसम्बन्ध कायम गरी श्रमिकहरूको लागि सुरक्षित, मर्यादित र स्वस्थ कार्य वातावरणको सृजना गर्ने उद्देश्यले २०६५ पौष १६ गते छुट्टै श्रम विभागको गठन गरिएको थियो। श्रम विभाग अन्तर्गत १० वटा श्रम कार्यालयहरू, १४ वटा रोजगार सूचना केन्द्रहरू र व्यवसायजन्य सुरक्षा तथा स्वास्थ्यसम्बन्धी आयोजना रहेका छन्। श्रम विभाग अन्तर्गत रहेका १४ वटा रोजगार सूचना केन्द्रहरूबाट चालू आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को फाल्गुन मसान्तसम्म २७ हजार १ सय ५४ जना बेरोजगारहरूको लगत संकलन गरिएको छ। श्रम विवाद र उजुरी फछ्यौट, ट्रेड युनियन संघ महासंघ दर्ता, नवीकरण, श्रम स्वीकृति प्रदान, कार्यस्थलमा हानिकरक तत्वको ३५ वटा नमुना संकलन र विश्लेषण, श्रम बुलेटिन प्रकाशन, उद्योग प्रतिष्ठानहरूको निरीक्षण तथा सुधार, श्रम विवाद समाधान जस्ता कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिएको छ। श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालय र काठमाडौं महानगरपालिकाको संयुक्त आयोजनामा काठमाण्डौ महानगरपालिकाको वडा नं. २, ५, ७, २० र ३३ मा बालशिक्षण केन्द्रहरू सञ्चालनमा रहेका छन्। बालबालिका विकास तथा पुनर्स्थापना कोषद्वारा सञ्चालित ५ वटा (जोरपाटी, महाकाल, गौरीघाट, कीर्तिपुर र धापासी) मा दिवा शिशु स्याहार तथा अनौपचारिक शिक्षा केन्द्रबाट वार्षिकरूपमा करिब ३ सय जना बालश्रमिकहरूलाई अनौपचारिक शिक्षा प्रदान, उद्योग प्रतिष्ठानहरूमा २ सय ८४ पटक बालश्रमिकहरूको निरीक्षण, श्रव्य र दृष्य दुवै माध्यममार्फत् बालश्रम विरुद्ध चेतनामूलक सामग्रीहरू प्रचार प्रसार, बालश्रमिकका लागि HIV/AIDS सम्बन्धी सचेतना कार्यक्रमहरू सम्पन्न गरिएको छ।

व्यवसायिक तथा सीप विकास तालिम कार्यक्रम

१२.९१ व्यवसायिक तथा सीप विकास तालिम केन्द्र भैसेपाटी र सो अन्तर्गतका १५ वटा सीप विकास तालिम केन्द्र (थप ३ रौतहट, धादिङ्ग, जुम्लासमेत) मार्फत् आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा २० हजार ८ सय जनालाई विभिन्न किसिमका सीपमूलक तालिम प्रदान गर्ने लक्ष्य रहेकोमा २२ हजार ५ सय ६२ जनालाई विभिन्न सीपमूलक तालिम प्रदान गरिएको थियो। चालू आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा २१ हजार ८ सयलाई विभिन्न किसिमका सीपमूलक तालिम प्रदान गर्ने लक्ष्य राखेकोमा १५ हजार ७ सय १ जनालाई सीपमूलक तालिम प्रदान गरिएको छ। आर्थिक वर्ष २०६५/६६ देखि २०६७/६८ सम्म प्रदान गरिएको सीपमूलक तालिमहरूको विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ :

तालिका १२(जक) : व्यवसायिक तथा सीपमूलक तालिम कार्यक्रम

क्र.सं	कार्यक्रमहरूको नाम	आर्थिक वर्ष २०६५/६६		आर्थिक वर्ष २०६६/६७		आर्थिक वर्ष २०६७/६८*	
		लक्ष्य	प्रगति	लक्ष्य	प्रगति	लक्ष्य	प्रगति
१.	जनरल मेकानिक्स	१९०	१५२	१९२	१३४	१९२	१४४
२.	विद्युत जडान	७२०	७३९	७८०	७४७	८५०	८८५
३.	विद्युत जडान अपग्रेडिङ्ग	८०	६२	८०	७३	८०	३६
४.	प्लम्बिङ्ग	४४१	४५६	५०१	४५८	५८१	६०६
५.	केश श्रृंगार	६४०	८०३	७००	७७२	७७०	९८७
६.	केश श्रृंगार अपग्रेडिङ्ग	२४०	२५१	२४०	२४४	२४०	८९
७.	सिलाइ कटाइ	१०२०	११६७	१०८०	१२१३	११६०	१३५९
८.	इलेक्ट्रोनिक्स मर्मत	३७९	३८१	४३९	३९०	५००	५१२
९.	मोटरसाइकल मर्मत	३४५	३३५	३६५	३५९	३४६	४०३
१०.	अटोमेकानिक्स	८५	९२	८५	८६	८६	९३
११.	कम्प्युटर	६४५	६७७	७०५	७१७	८१६	८९३
१२.	बेल्डिङ्ग	१६०	१६३	१६०	१६२	१६०	१५८
१३.	बेतवाँस	९०	९३	१३०	९१	१६५	१३०
१४.	पम्पसेट मेकानिक्स	२०	३४	२०	३०	२०	२६
१५.	ढाका बुनाई	४५	४५	४५	४५	४०	४०
१६.	आवासिय महिला सीप विकास तालिम कार्यक्रम	९०	९०	११०	१०९	११०	११०
१७.	अल्पकालीन	०	०	०	०		
	क) सीपमूलक तालिम १ हप्ता देखि ३ महिनासम्म	११२००	१२६६०	११४५५	१२२८७	९१७०	५७६६
	ख) वैदेशिक रोजगारमूलक तालिम ४ हप्ता देखि ६ हप्ता	१४२५	१३६८	१५३०	१४५०	१७१०	६५३
१८.	वैदेशिक एवम् युवा स्वरोजगार सम्बन्धी (विशेष सीप विकास तालिम कार्यक्रम ४ हप्ते र ६ हप्ते)	१५००	१५७०	१५००	१५१०	२५००	१८९५
१९.	१ हप्ते उद्यमशीलता विकास तालिम	६८५	६०३	६८५	६७०	६८५	१७६
२०.	शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालय (द्वन्द्व प्रभावित लगायत व्यक्तिहरूलाई लक्षित वैदेशिक एवम् स्वरोजगारमूलक तालिम कार्यक्रम)	-	-	१०००	१०१५	१२००	७४०
	कुल जम्मा	२००००	२१७४१	२०८००	२२५६५	२१३८१	१५७०१

*प्रथम आठ महिनाको ।

स्रोत: श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालय ।

खानेपानी तथा ढल निकास

खानेपानी तथा सरसफाइ

१२.९२ सन् २०१७ सम्म सबै जनतालाई दिगो, भरपर्दो र पर्याप्त खानेपानी तथा सरसफाइ सेवा उपलब्ध गराउने राष्ट्रिय लक्ष्यअनुरूप नयाँ खानेपानी तथा सरसफाइ आयोजनाहरूको निर्माणका साथसाथै विद्यमान सेवा सुविधाको स्तरवृद्धि गर्ने एवम् खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वास्थ्य सम्बन्धी चेतना अभिवृद्धि गर्ने नीतिलाई आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा पनि निरन्तरता दिइएको छ। नेपाल सरकारको लगानीमा देशका ७५ जिल्लामा ग्राभिटी तथा पम्पिङ प्रणालीका खानेपानी, वर्षातको पानी संकलन, वातावरणीय सरसफाइ तथा शौचालय निर्माणका साथसाथै खानेपानी तथा सरसफाइ सम्बन्धी जनचेतनामूलक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिएको छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा खानेपानी तथा ढल निकास विभागबाट ग्रामीण तथा समुदायिक गरी २ सय ८७ खानेपानी आयोजना सम्पन्न गरी ३ लाख ८५ हजार जनतालाई खानेपानी सेवा उपलब्ध गराइएको थियो। सरसफाइ कार्यक्रम अन्तर्गत थप २८ हजार संस्थागत तथा घरायसी शौचालय निर्माण गर्नुका साथै ४७ गाउँ विकास समिति र १ सय ५० विद्यालय क्षेत्रलाई खुला दिशा मुक्त क्षेत्र घोषणा गरिएको थियो। आर्थिक वर्षमा २०६७/६८ मा देशभर १ हजार १ सय ३४ क्रमागत तथा नयाँ खानेपानी आयोजनाहरू कार्यान्वयन भइरहेका छन् जसमध्ये ८५ वटा आयोजना यसै आर्थिक वर्षभित्र सम्पन्न गर्ने लक्ष्य राखिएको छ। गत आर्थिक वर्ष २०६६/६७ बाट सुरु भएको एसियाली विकास बैंकको ४५.१ मिलियन अमेरिकी डलर अनुदान सहित कुल ७१.७ मिलियन अमेरिकी डलर लागतको दोस्रो साना सहरी खानेपानी तथा सरसफाइ आयोजना अन्तर्गत कार्यान्वयन गरिने २४ वटा नगर आयोजनाहरूको छनौट सम्पन्न गरी विस्तृत अध्ययन तथा डिजाइन गर्ने कार्य भइरहेको छ। यो आयोजना आर्थिक वर्ष २०७२/७३ सम्म सम्पन्न गरी करिब २ लाख ४० हजार जनतालाई गुणस्तरीय खानेपानी तथा सरसफाइ सेवा उपलब्ध गराउने लक्ष्य राखिएको छ।

साना सहरी खानेपानी आयोजना कार्यक्रम

१२.९३ आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा सम्पन्न साना सहरी खानेपानी तथा सरसफाइ आयोजनालाई निरन्तरता दिदै एसियाली विकास बैंकको अनुदान सहयोगमा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ बाट दोस्रो साना सहरी खानेपानी तथा सरसफाइ आयोजनाको कार्यान्वयन सुरु गरिएको छ। आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा सम्पन्न हुने यस आयोजनाबाट २० वटा साना शहरका करिब २ लाख ४० हजार जनतालाई गुणस्तरको खानेपानी तथा सरसफाइ सुविधा उपलब्ध हुनेछ। साथै, एसियाली विकास बैंकको ऋण सहायतामा सञ्चालित साना सहरी खानेपानी तथा सरसफाइ आयोजनाबाट आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा कार्यान्वयनमा रहेका बाँकी १० नगर आयोजनासमेत सम्पन्न गरिएको छ। यस आयोजनाबाट समग्ररूपमा २९ नगर आयोजना कार्यान्वयन गरी कुल ५ लाख १० हजार १ सय ३३ जनतालाई उच्च/मध्यमस्तरको खानेपानी सुविधा उपलब्ध गराइएको थियो। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा यी आयोजना सञ्चालन तथा व्यवस्थापनको जिम्मेवारी वहन गरिरहेका उपभोक्ता समितिहरूको व्यावसायिकता तथा क्षमता अभिवृद्धि गर्न UN Habitat को सहयोगमा क्षमता अभिवृद्धिसम्बन्धी कार्यहरू भइरहेका छन्।

सहरी खानेपानी प्रणाली

१२.९४ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा खानेपानी तथा ढल निकास कार्यक्रम अन्तर्गत भद्रपुर, विराटनगर, धरान, राजविराज, लाहान, जनकपुर, गौर, कलैया, हेटौँडा, वीरगञ्ज, भरतपुर, पोखरा, भैरहवा, जलेश्वर, तौलिहवा, मलंगवा, कृष्णनगर, बुटवल, धनगढी, नेपालगंज, महेन्द्रनगर, बनेपा र पनौती गरी २३ सहरी क्षेत्रमा १३ कि.मि. पाईप लाईन विस्तार कार्य सम्पन्न भएको थियो । पानी ट्याकर ३ वटा (बनेपा, धरान तथा बुटवल) खरिद कार्य भएको एवम् २१ वटा पम्प सेट खरिद गरिएको थियो । आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा खानेपानी उत्पादन वृद्धि कार्यक्रम अन्तर्गत १८ वटा डीप ट्यूबवेल् निर्माणमध्ये भद्रपुर-१, विराटनगर-२, धरान-२, लाहान-१, जनकपुर-२, हेटौँडा-१, वीरगञ्ज-१, बुटवल-२, नेपालगंज-२, धनगढी-२, बनेपा-२ बाट १ करोड ६० लाख लिटर प्रतिदिन थप खानेपानी उत्पादन गर्ने लक्ष्य राखेकोमा भद्रपुर, विराटनगर, धरान, वीरगञ्ज, हेटौँडा, बुटवल, नेपालगंज, धनगढी तथा बनेपा डीप ट्यूबवेल् निर्माण कार्य भइरहेको छ । त्यसैगरी, पानी पोखरी निर्माण सम्पन्न गर्ने काममध्ये पोखरा तथा बुटवलमा ओभरहेड टैंक र ग्राउण्ड ट्यांक निर्माण कार्य भइरहेको छ । रोशी खोला आयोजना (पनौती) को सर्भे तथा लगत इष्टिमेटको काम भइरहेको छ । सतहगत श्रोत पुनः निर्माण कार्य पोखरा, धरान, बनेपा, पनौतीमा भइरहेको छ । आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा खानेपानी तथा ढल निकास कार्यक्रम अन्तर्गत भद्रपुर, विराटनगर, धरान, राजविराज, लाहान, जनकपुर, गौर, कलैया, हेटौँडा, वीरगञ्ज, भरतपुर, पोखरा, भैरहवा, जलेश्वर, तौलिहवा, मलंगवा, कृष्णनगर, बुटवल, धनगढी, नेपालगंज, महेन्द्रनगर, बनेपा (पनौती) मा १५ कि.मि. खानेपानीको पाइप विछ्याउने काम भइरहेको छ । त्यसैगरी, जेनेरेटर खरिद, वितरण प्रणालीमा पाईप लाईन सुधार कार्य, मर्दी मुहान नियन्त्रण कार्य (पोखरा), शाखा कार्यालयहरूको मास्टर प्लान तयार गर्ने कार्य तथा सवारी साधन खरिद गर्ने कार्यको प्रगति फागुन मसान्तसम्म करिब ४० प्रतिशत रहेको छ । गत आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा बुटवल खानेपानी सुदृढीकरण आयोजना अन्तर्गत भुम्सा खोला पुलबाट बुटवल, रामफेदी स्थित पानी पोखरी सम्म ९ कि.मि. १० इन्च डि.आई.पाईप विस्तार सम्पन्न भइसकेको छ । आर्थिक वर्ष २०६५/६६ देखि प्रारम्भ भएको पोखराको मर्दी मुहान देखि विन्ध्यवासिनी सम्म ११.२ कि.मि. २० इन्च डि.आई. पाईप विछ्याउने कार्य सम्पन्न हुने अवस्थामा छ । यसबाट प्रतिदिन २ करोड ५० लाख लिटर पानी थप भई करिब १ लाख ७५ हजार थप जनसंख्या लाभान्वित हुने छन् ।

काठमाडौँ उपत्यका खानेपानी तथा सरसफाई आयोजना

१२.९५ आर्थिक वर्ष २०६६/०६७ देखि एशियाली विकास बैंकको ऋण सहयोगमा सञ्चालित मेलम्ची खानेपानी आयोजना उप-आयोजना-२ अन्तर्गत काठमाडौँ उपत्यकामा खानेपानी उत्पादन तथा वितरण प्रणाली सुधार, व्यवस्थापकीय सुधार सम्बन्धि कार्य तथा परामर्शदाता सेवा उपलब्धी गर्ने कार्यहरू गत आर्थिक वर्षमा सम्पन्न भएका छन् । यी कामहरू अन्तर्गत वितरण प्रणाली सुधारका निम्ति विभिन्न साइजका पाइप खरीद गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ भने तात्कालिन सुधार कार्य (Immediate Improvement Works) अर्न्तगतका पानी उत्पादन तथा वितरणमा सुधार ल्याउने

कार्यहरू सम्पन्न हुन लागेका छन् । हालसम्म यस आयोजनाका घरेलु पानी मिटर, स्ट्याण्डबाई जेनेरेटर, स्पेयर पाइप तथा फिटिङ्स, चुहावट पत्ता लगाउने उपकरण, ढल सफा गर्ने जेटिङ्ग ट्रक, पानी टैङ्करहरू तथा विभिन्न क्षमताका पम्पहरू, बल्क पानी मिटरहरू, तीन स्थानमा नयाँ डीप ट्युबवेलहरू निर्माण गरी वितरण प्रणालीमा करिब ३० लाख लिटर पानी थप गर्ने कार्य तथा कोङ्कु, ललितपुर र सल्लाघारी भक्तपुरमा ढल प्रशोधन संयन्त्रको सुधार कार्य लगायत १३ प्याकेजका कार्यहरू सम्पन्न भएका छन् । वानेश्वर-मीनभवन वितरण प्रणाली सुधारकालागि नमूना आयोजना, सतह स्रोत विस्तार र सुधारका लागि उपत्यकाका विभिन्न स्थानहरूमा पाइपलाइन सुधार/विस्तार, दुई स्थानमा पानी प्रशोधन संयन्त्र निर्माण, पानी परीक्षणका लागि महाकालचौरमा सुविधा सम्पन्न केन्द्रीय प्रयोगशाला भवन निर्माण, कुसुन्ती तथा कालोपूल क्षेत्रमा नमूना वितरण प्रणाली सुधार आयोजना तथा परामर्श सेवा लगायतका २० प्याकेजका कार्यहरू सञ्चालनमा रहेका छन् । यसरी यस आयोजना अर्न्तगत ४३ वटा प्याकेजमध्ये यस १३ प्याकेज अर्न्तगतका कार्यहरू निर्माण सम्पन्न भइसकेका र २० प्याकेजका कार्यहरू निर्माण चरणमा रहेका छन् । यसैगरी, उपत्यकाभित्र विभिन्न स्थानमा १५ वटा ट्युबवेल जडान तथा सुन्दरीजलमा पानी प्रशोधन केन्द्र देखि महाङ्गाल चौर सम्मको प्रसारण पाइपलाइन जडान लगायत तीन प्याकेजका कार्यहरू खरिद प्रक्रियामा रहेका छन् ।

काठमाडौँ उपत्यका खानेपानी तथा फोहोर पानी व्यवस्थापन सुधार आयोजना

१२.९६ एशियाली विकास बैंकको ऋण सहयोगमा काठमाडौँ उपत्यका भित्र थोक प्रसारण पाइपलाइन जडान, पानीपोखरी निर्माण तथा केहि क्षेत्रमा वितरण संजाल सुधार तथा ढल प्रणाली सुधार लगायतका कार्य सञ्चालन गर्ने गरी करिब रु. १० अर्ब ५० करोडको पाँच वर्षे कार्यक्रमको तयारी चरणका कार्यहरू भइरहेका छन् । यस कार्यक्रम अर्न्तगत ६० कि.मि. प्रसारण तथा थोक वितरण पाइपलाइन जडान, ६८ हजार घनमिटर क्षमताका पाँच वटा पानीपोखरी निर्माण तथा चक्रपथभित्रको लगभग ७५ प्रतिशत क्षेत्रको वितरण संजाल सुधार गर्ने कार्यक्रम रहेकोछ ।

ग्रामीण खानेपानी तथा सरसफाई कोष विकास समितिबाट सञ्चालित कार्यक्रम

१२.९७ यस समितिले खानेपानी तथा सरसफाइको क्षेत्रमा गैर सरकारी संघ संस्थालाई परिचालन गरी स्थानीय माग एवम् आवश्यकता बमोजिम स्थानीय समुदायकै स्वामित्वमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने र समुदायलाई आयोजना सञ्चालन गर्न आवश्यक आर्थिक र प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराइरहेको छ । समुदायले आयोजना निर्माणमा लाग्ने कुल लागतको २.५ प्रतिशत अनिवार्य नगदको रूपमा तथा अन्य स्थानीय सामग्री तथा अदक्ष श्रमको रूपमा व्यहोर्नु पर्ने व्यवस्था रहेकोमा नगद तथा अन्य स्थानीय सामग्री तथा अदक्ष श्रम गरी कुल लागतको करिब ३८ प्रतिशतसम्म व्यहोरेको पाइएकोले उत्साहजनक परिणाम रहेको देखिन्छ । यस कार्यक्रमको प्रगति देहायबमोजिम रहेको छ ।

तालिका १२(जख): ग्रामीण खानेपानी तथा सरसफाई विकास कोषको प्रगति विवरण

क्र.नं.	मुख्य कार्यहरू	इकाई	२०६६/६७		२०६७/६८	
			लक्ष्य	प्रगति	लक्ष्य	प्रगति*
क	संस्था छनौट	संख्या	७०	७०	७०	अप्राप्त
ख	समुदाय छनौट	संख्या	४००	४९६	४४४	४४४
ग	पूर्व निर्माण सामुदायिक परिचालन र तयारी	संख्या	४००	४९६	४४४	अप्राप्त
घ	खानेपानी आयोजना निर्माण	संख्या	५९०	४८८	४३६	२४२
ङ	लाभान्वित जनसंख्या	संख्या	३५७०००	३३९८४०	३०५२००	१७३३४९
च	बजेट	रु. हजारमा	११२१०१८	४१२५९४	१०८२५७०	४३४५६५

* प्रथम आठ महिना ।

स्रोत : ग्रामीण खानेपानी तथा सरसफाई कोष विकास समिति ।

सहरी विकास तथा भवन निर्माण

१२.९८ **सहरी क्षेत्र विकास तथा बजार केन्द्र अध्ययन कार्यक्रम** : आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा काभ्रे जिल्लाको उग्रचण्डी नाला सेराफाँटमा जग्गा विकास आयोजनाको सम्भाव्यता अध्ययन गरिएको, संखुवासभा जिल्ला तुम्लिङ्गटारको स्थानीय निकायको सहकार्यमा भू-उपयोग नक्साअनुसार सवारी आवागमनलाई सुविधायुक्त बनाउन सडक र ढल सञ्जालको योजना तर्जुमा भएको, मोरङ जिल्लाको लेटाङ्ग, वाग्लुङ्ग जिल्लाको बुर्तिबाङ्ग र सल्यान जिल्लाको सल्ली बजारको भौतिक विकास योजना तर्जुमा गरिएको, गरीब तथा न्यून आय भएका परिवारहरूको आवास र सुकुम्बासी व्यवस्थित बसोवास कार्यक्रम सञ्चालनार्थ वागमती, विष्णुमती, मनोहरा, धोविखोला, सामाखुशी नदी किनार एवम् नदी किनार बाहेकका गरी सात स्थानको भौतिक नक्साङ्कन तयार गर्ने लगायतका कार्य सम्पन्न भएका थिए । चालू आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा विनियोजित बजेट रु. १४ करोड २५ लाख ९० हजार बाट छ, बजार केन्द्रहरूको (भापाको गौरादह, रामेछापको वाम्ती, तनहुँको कलेस्ती दोभान, सल्यानको सल्ली बजार, रुकुमको चौरजहारी र डोटीको बुँडर) भौतिक विकास योजना कार्यान्वयन लगायतका कार्यक्रमहरू सञ्चालन भइरहेको छ ।

१२.९९ **साना शहर बजार विकासबाट ग्रामीण विकास** : आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा विभिन्न १ सय ६४ ग्रामीण सहरी क्षेत्रमा ग्रामीण तथा सहरी अन्तरसम्बन्ध अभिवृद्धि गर्न भौतिक पूर्वाधार निर्माण कार्य सञ्चालन भएको थियो भने विभिन्न १५ स्थानको गुरुयोजना/भौतिक विकास योजना कार्यान्वयन भएका थिए । खोटाङ्गको बराह तालको गुरु योजना एवम् सिन्धुपाल्चोकको हेलम्बु मेलम्ची, नुवाकोटको सुनाखानी, गोरखाको पालुङ्गटार, दैलेखको नौमुले र रुकुमको चौरजहारीको भौतिक विकास योजना तर्जुमा गरिएको थियो । स्थानीय जग्गा धनीहरूको सहभागितामा नेपालगंज नगरपालिका र जोडिएका गाउँ विकास समितिहरूमा जग्गा विकास कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको थियो । चालू आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा विनियोजित बजेट रु. ६ करोड ३५ लाख ९७ हजारबाट ग्रामीण सहरी क्षेत्रमा ग्रामीण तथा सहरी अन्तर सम्बन्ध अभिवृद्धि गर्न २६ स्थानमा पूर्वाधारविकासको कार्य सञ्चालनमा रहेको छ । इलामको माइपोखरी गुरु

योजना कार्यान्वयन, १९ स्थानको एवम् ५२ साना सहरहरूको भौतिक विकास योजना कार्यान्वयन गर्ने साथै नेपालगंज नगरपालिका र जोडिएका गाउँ विकास समितिहरू र डोटीमा निर्देशित जग्गा विकास कार्यान्वयन गर्ने कार्य भइरहेको छ ।

१२.१०० **एकीकृत कार्यमूलक योजना** : आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा स्थानीय निकायहरूसँगको सहकार्य गरी ५ नगरपालिकाहरूको (मेची नगर, रामग्राम, सिद्धार्थनगर, नेपालगंज र भीमदत्त) आवधिक योजना तर्जुमा कार्य सञ्चालनमा थिए । आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा सुरु गरिएका ७ नगरपालिकाको (धरान, धनगढी, नारायण, बुटवल, तानसेन, इलाम र भिमेश्वर) आवधिक योजना तर्जुमा कार्य सम्पन्न भएको छ । ६ ठूला सहर कोरीडोरको (अत्तरिया-धनगढी, काभ्रेपलान्चोक-धुलिखेल-वनेपा-पनौती, इनरुवा-दुहवी-इटहरी-धरान, वीरेन्द्रनगर-छिन्चु-दशरथपुर र पोखरा-लेखनाथ-दुलेगौडा) गुरुयोजना तर्जुमा कार्य सम्पन्न भएको थियो । आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा विनियोजित बजेट रु. १ करोड ८४ लाख १८ हजारबाट भैरहवा, बुटवल, जनकपुर, लेखनाथ र मेचीनगरको जग्गा विकास कार्यक्रमको सम्भाव्यता अध्ययन कार्य कार्यान्वयनमा रहेको छ । काभ्रे उपत्यकाको गुरु योजना तर्जुमा कार्यको अन्तिम प्रतिवेदन तयार भइरहेको, नगरपालिकाहरूसँग सहकार्य गरी ६ नगरपालिकाहरू (मेची नगर, रामग्राम, सिद्धार्थनगर र नेपालगञ्ज) को आवधिक योजना तर्जुमा कार्य सम्पन्न भएको छ ।

१२.१०१ **विशेष भौतिक तथा पूर्वाधारक्षेत्र विकास आयोजना** : दीगो विकासको अवधारणाअनुरूप राष्ट्रिय र स्थानीय महत्व रहेका विभिन्न सांस्कृतिक तथा धार्मिक क्षेत्रहरूको निर्माण र मर्मत सुधार एवम् गुरुयोजना तर्जुमा गर्ने मुख्य उद्देश्यबाट सञ्चालित यस कार्यक्रमबाट आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा विभिन्न चार स्थानको गुरुयोजना तर्जुमा कार्य भएको थियो भने विभिन्न ३ सय ९३ स्थानहरूको दीगो विकासको अवधारणाअनुरूप भौतिक तथा पूर्वाधार विकास निर्माण तथा मर्मत लगायतका कार्यहरू सञ्चालन गरिएका थिए । चालू आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा विनियोजित बजेट रु. ५ करोड ९४ लाख ६७ हजारबाट दीगो विकासको अवधारणाअनुरूप तयार भएका गुरुयोजनाले निर्देशित गरेका विभिन्न ३७ स्थानहरूमा भौतिक तथा पूर्वाधार विकास कार्य सञ्चालन भइरहेको छ भने देशभरीका तोकिएका विभिन्न ४ सय १२ विशेष स्थानहरूको भौतिक तथा पूर्वाधार निर्माण तथा मर्मत कार्य स्थानीय जनसहभागिता परिचालन गरी भइरहेको छ ।

१२.१०२ **सहरी विकास आयोजना** : आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा ११ नगरपालिकाहरूको आवधिक योजना कार्यान्वयन एवम् दाङ्गको नारायणपुर बजारको भौतिक विकास योजना कार्यान्वयन भएको, भापाको सडक ढल सञ्जाल योजना एवम् सप्तरीको राजविराज नगरपालिकामा निर्देशित जग्गा विकास कार्यक्रम सञ्चालनमा रहेका थिए । विभिन्न स्थानमा हेल्दी सिटी, इकोसिटी, वर्षेपानी संकलन जस्ता कार्यक्रम सञ्चालनमा रहेका थिए । आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा नयाँ नेपाल निर्माण कार्यक्रम अन्तर्गत छ ठूला सहर कोरीडोरको पूर्वाधार विकास कार्यक्रम सञ्चालनमा छन् । १४ नगरपालिकाको आवधिक योजना, भापा जिल्लाको भद्रपुरमा सडक ढल सञ्जाल योजना कार्यान्वयन भइरहेको छ भने स्थानीय निकायको सहकार्यमा उदयपुरको त्रियुगा नगरपालिकामा पूर्वाधार विकास र

नगरपालिकाको लागत सहभागितामा गोरखा नगरपालिकामा भौतिक पूर्वाधार निर्माण कार्य चालू रहेको छ। यस्तैगरी, नगरपालिकाको २०६६/६७ को आवश्यकता पहिचान प्रतिवेदनको आधारमा एकीकृत पूर्वाधार विकास कार्यक्रम अन्तर्गत सप्तरीको राजविराज, धनुषाको जनकपुर, सर्लाहीको मलंगवा र कपिलवस्तुको कपिलवस्तुमा कार्यक्रम सञ्चालनमा छन्। सप्तरीको राजविराजमा निर्देशित जग्गा विकास कार्यक्रम, सिराहाको लहान, वैतडीको दशरथचन्द्र नगरपालिकामा जग्गा एकीकरण आयोजनाको पूर्वाधार विकास, रौतहटको गौर र दाङ्गको नारायणपुरको भौतिक विकास योजना चालू रहेका छन्। मध्यपहाडी लोकमार्ग र उत्तर-दक्षिण कोरिडोर आसपासमा पर्ने १० शहरको पूर्वाधार विकासको सम्भाव्यता अध्ययनको वित्तीय प्रस्ताव खोलिएको छ भने निर्माणाधिन काठमाडौँ-तराईमधेश फास्ट ट्रयाक र मध्य पहाडी लोकमार्गले छुने दुई शहरको दीर्घकालीन विकास योजना तयार गर्ने कार्यको प्रस्तावना आह्वान माग गरिएको छ। १५ नगरपालिकाहरूमा सामुदायिक विद्यालयमा वर्षेपानी सङ्कलन तथा पुनःभरण प्रविधि जडान गरी चेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने कार्यको लागि नगरपालिकासँग सहकार्य गरी विद्यालय छनौट गर्ने कार्य भइरहेको छ।

१२.१०३ सहरी तथा वातावरण सुधार आयोजना : सहरी तथा वातावरणीय सुधार आयोजनाको दोस्रो चरणको रूपमा गत आर्थिक वर्ष देखि सञ्चालित मझौला शहर एकीकृत सहरी वातावरण सुधार आयोजना विराटनगर उप-महानगरपालिका, वीरगञ्ज उप-महानगरपालिका, वुटवल नगरपालिका तथा काभ्रे उपत्यकामा (एकीकृत खानेपानी आयोजना सञ्चालनको लागि) सञ्चालन भइरहेको छ। यस अर्न्तगत हाल सम्म परामर्शदाता तथा गैह्रसरकारी सस्था नियुक्तिको कार्यहरू तथा जग्गा खरिदको प्रारम्भिक कार्यहरू भइरहेको छ। यस आयोजना अर्न्तगत नगरपालिकाहरूमा ढल तथा प्रसोधन केन्द्र निर्माण, फोहोरमैला व्यवस्थापन, तथा विभिन्न सरसफाई/सामुदायिक विकासका कार्यहरू हुनेछन्।

१२.१०४ बाहिरी चक्रपथ विकास आयोजना : आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा विनियोजित रकम ६ करोड ७१ लाख ५२ हजारमध्ये विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन तयार गर्ने कार्य २७ कि.मि. क्षेत्रमध्ये हरिसिद्धी देखि चोभार (खोकना) सम्म १० कि.मि.सम्मको अन्तिम रिपोर्ट तयार भएको, सतुंगल देखि पैयाटार सम्म १० कि.मि.को प्रारम्भिक रिपोर्ट तयार भएको र नयाँ थिमि देखि दधिकोट सम्म ३.५ कि.मि.को अन्तिम भुक्तानी भएको थियो भने चक्रपथको काठमाडौँ उपत्यकामा पर्ने सामाजिक, आर्थिक तथा भौतिक पूर्वाधारमा प्रभाव अध्ययन साथै चोभार सतुंगल खण्डमा बाहिरी चक्रपथको ५० मि. क्षेत्र भित्र परेका घर टहरालाई मुआव्जा वितरण गर्ने कार्य सम्पन्न भएका थिए। चालू आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को दोस्रो चौमासिक अवधिसम्ममा डी.पी.आर. तयार गर्ने कार्य (२७ कि.मि.सालवसाली) सतुंगल देखि पैयाटार सम्म १० कि.मि.को मस्यौदा प्रतिवेदन प्राप्त भएको छ भने बाहिरी चक्रपथको वातावरणीय/सामाजिक प्रभाव मूल्याङ्कन गर्ने (क्रमागत कार्यक्रम) कार्यको प्रतिवेदनहरू स्वीकृतिको क्रममा रहेको छ।

१२.१०५ भवन निर्माण संहिता, सरकारी भवन निर्माण : आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा महेन्द्रनारायणनिधि मिथिला सांस्कृतिक केन्द्रको अडिटोरियम निर्माण कार्य, सहरी विकास

तथा भवन निर्माण विभागको कार्यालय भवन, विभिन्न डिभिजन कार्यालयहरूका कार्यालय/ आयोजनाका कार्यालय भवन गरी जम्मा १६ वटा भवन र अन्य १२ वटा सरकारी भवन निर्माणाधीन अवस्थामारहेका थिए। राष्ट्रिय भुकम्प सुरक्षा दिवस मनाइएको, जिल्ला स्थित सरकारी भवनहरूको लगत र नक्सा डिजिटल फरम्याटमा तयार, पुराना ऐतिहासिक भवनहरूको अध्ययन, भवन निर्माण निर्देशिका छपाई भएको, निर्माण गरिने सबै सरकारी भवनहरूमा भवन संहिता कार्यान्वयन अनुगमन, नयाँ निर्माण सामग्री र प्रविधिलाई आधार बनाई निर्माण कामको पहिचान र सो को नर्स तथा स्पेशिफिकेशन परिमार्जन गर्ने जस्ता कार्य सञ्चालन गरिएको थियो। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा सहरी विकास तथा भवन निर्माण विभागको कार्यालय भवन, विभिन्न डिभिजन कार्यालयहरूका कार्यालय/आयोजनाका कार्यालय भवन गरी जम्मा १५ वटा भवन र अन्य ११ वटा सरकारी भवन रहेका छन्। यस्तैगरी, ललितपुर बाडेगाउँ स्थित कृष्णप्रसाद भट्टराई आश्रम निर्माणकार्य भइरहेको छ। तीन सरकारी/सामुदायिक भवनको मर्मत सम्भार गर्ने कार्य भइरहेको छ। हिमाल-पहाड-तराईमा स्थानीय निर्माण सामग्री प्रयोग गर्दा ध्यान दिनुपर्ने उपयुक्त संरचनागत ढाँचा अध्ययन, विभागका एवम् स्थानीय निकायका प्राविधिक, नव प्रवेशी इन्जिनियर/आर्किटेक्ट, निर्माण व्यवसायी र कालीगढहरूलाई भवन संहितामा आधारित सुरक्षित र किफायती भवन निर्माण सम्बन्धी तालिम उपलब्ध गराउने कार्य भइरहेको छ। चार स्थानका पुराना ऐतिहासिक भवनहरूको अध्ययन, भवन संहिता कार्यान्वयन सक्षम बनाउन, भवन संहिताअनुरूप घरहरू निर्माण गर्न अभिप्रेरित गर्न बुटवल र धरान नगरपालिकामा तालिम, जनचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन, राष्ट्रिय भवन संहिता छपाई, भवन मूल्याङ्कन विधि प्रकाशन, रेट्रोफिटिङ्ग सम्बन्धी गाइडलाइन तयार गर्ने जस्ता कार्य सञ्चालनमा रहेका छन्।

१२.१०६ विराटनगर चक्रपथ आयोजना : विराटनगर उप-महानगरपालिकामा भइरहेको बढ्दो जनसंख्याको वृद्धिका कारणले विराटनगर उप-महानगरपालिका र आसपासका गाउँ विकास समितिहरूमा तीव्ररूपमा वस्तीहरू बढ्नाले पैदल यात्री र सवारी साधनको चाप बढ्न गएको हुँदा जग्गा एकीकरण प्रकृयाको माध्यमबाट चक्रपथ अधिकार क्षेत्रको लागि आवश्यक पर्ने जग्गाको व्यवस्था गरी करिव ३० कि.मि. लम्बाइको चक्रपथको दुवैतर्फ गरी करिव १ सय ८२ मिटर क्षेत्रमा योजनावद्ध तथा व्यवस्थित सहरी विकासको नमूनाको रूपमा चक्रपथ विकास गर्ने यस आयोजनाको मुख्य उद्देश्य रहेको छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा जग्गा विकासको माध्यमबाट आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा सञ्चालन भएका ३० कि.मि.लम्बाइको चक्रपथको पहिलो खण्डको विस्तृत योजना प्रतिवेदन तयार भएको छ भने दोस्रो खण्डको विस्तृत योजना प्रतिवेदन तयार गर्ने र सडक रेखाङ्कन गरी कच्ची बाटो निर्माण गर्ने कार्य गरिएको थियो। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा सञ्चालन भएको जग्गा विकासको माध्यमबाट करिव ३० कि.मि. लम्बाइको चक्रपथको दोस्रो खण्डको विस्तृत योजना प्रतिवेदन तयार गर्न कार्य सम्पन्न गरी तेश्रो खण्डको (अन्तिम) विस्तृत योजना प्रतिवेदन तयार गर्ने कार्य सञ्चालनमा रहेको छ। आयोजनाको विस्तृत योजना प्रतिवेदन तयार भइसकेको क्षेत्रभित्र करिव एक कि.मि. लम्बाईमा नमुना जग्गा विकास कार्यक्रम कार्यान्वयनको लागि विस्तृत

इन्जिनियरिङ डिजाइन तयार गर्ने, DPR अनुसार Re-adjustment Plan लाई फिल्डमा कार्यान्वयन गर्ने, सडक रेखाङ्कन गरी कच्ची बाटो निर्माण कार्यको काम गर्ने र चक्रपथको पूर्व-पश्चिम दुवै तर्फको वृत्तचित्र तयार गर्ने कार्य भइरहेको छ ।

१२.१०७ नमुना एकीकृत बस्ती विकास कार्यक्रम (तराई-मधेश-पहाड-हिमाल) : आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा गत आर्थिक वर्षहरूमा अध्ययन सम्पन्न भएका ६ जिल्लामा घनाबस्ती कार्यक्रम सञ्चालन गरी एकीकृत पूर्वाधार विकासका कार्य सञ्चालनमा रहेका थिए । चार स्थानमा नमूना गाउँ अध्ययन प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्ने कार्य सम्पन्न भएको थियो । आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा गत आर्थिक वर्षमा सञ्चालन भएका ६ जिल्लामा घनाबस्ती कार्यक्रम सञ्चालनबाट एकीकृत पूर्वाधार विकासका, दुई स्थानमा नमूना गाउँ अध्ययन प्रतिवेदन कार्यान्वयन, एवम् १२ स्थानमा नमूना गाउँ विकास समितिको योजनाअनुसार पूर्वाधार विकास, रोल्पा जिल्लाको थवाङ नमुना एकीकृत बस्ती विकास कार्यक्रमको साथै ११ नगरपालिका नभएका जिल्ला सदरमुकामहरूको एकीकृत पूर्वाधार विकास कार्य गर्ने कार्यक्रम क्रमागतरूपमा सञ्चालनमा रहेका छन् भने दुई थप नगरपालिका नभएका जिल्ला सदरमुकामहरूको एकीकृत पूर्वाधार विकास कार्य पनि सुरु भएको छ । यस्तैगरी डोम, मुसहर, चमार, दुसाध, खत्वे र अन्य दलित वर्गका लागि आवास एकाइ निर्माण गरी वितरण गर्ने कार्यमध्ये गत आर्थिक वर्षमा निर्माण सुरु भई क्रमागत चालू रहेकामध्ये ३ सय वटा सम्पन्न भई ९ सय ७४ वटा निर्माणको विभिन्न चरणमा रहेको छ ।

जनता आवास कार्यक्रम

१२.१०८ नेपाल सरकारले आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को बजेट वक्तव्यको बुँदा नं. १६१ मा “जनता आवास कार्यक्रम” अन्तर्गत “सिराहा, सप्तरी र कपिलवस्तुका डोम, मुसहर, दुसाध, खत्वे, अन्य दलितहरू र विपन्न मुसलमानहरूलाई लक्षित गरी प्रत्येक जिल्लामा एक-एक हजार गरी तीनहजार परिवारलाई न्यूनलगायतका आधुनिक आवास निर्माण गरी बसोबासको व्यवस्था गर्ने” कार्यक्रम घोषणा गरी तीन हजार आवास निर्माण गर्न रु. ३० करोड विनियोजन भएकोमा उक्त जिल्लाहरूमा २ हजार २ सय ७२ वटा आवास इकाईहरू सुरुवात भई ९ सय ९८ वटा निर्माण सम्पन्न भएको र बाँकी १ हजार २ सय ७४ वटा आवास इकाईहरू निर्माणको विभिन्न चरणमा रहेका छन् । चालू आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा उक्त कार्यक्रमहरूलाई निरन्तरता दिँदै चेपाङ, राउटे र कुसुन्डाहरूलाई पनि समावेश गरी “जनता आवास कार्यक्रम” सञ्चालनको लागी ३९ करोड ५० लाख बजेट विनियोजन भएकोमा सप्तरी, सिराहा र कपिलवस्तुमा गत आर्थिक वर्षमा सुरु भई निर्माणको विभिन्न चरणमा रहेका १ हजार २ सय ७४ आवास इकाईहरूमध्ये ४ सय ७२ वटा सम्पन्न भएका, ४ सय २१ वटा छाना छान्ने तयारीमा रहेका, १ सय ५७ वटा लिन्टल लेभलसम्म सम्पन्न भएको र २ सय २४ वटाको सिल लेभलसम्म सम्पन्न गरिएको छ । साथै, चितवन, मकवानपुर, धादिङ, डडेल्धुरा, गोरखा, प्युठान, दाङ लगायतका जिल्लाहरूमा थप नयाँ १ हजार ९ सय ४२ आवास इकाईहरू निर्माण कार्यको लागि हाल लाभग्राहीहरूको स्थलगत सर्भेक्षण तथा निर्माण समितिहरू गठन गर्ने कार्य भइरहेको छ ।

१२.१०९ **नेपाल भारत सीमा एकीकृत जाँच चौकी विकास आयोजना** : विराटनगर एकीकृत जाँच चौकीको लागि ८६ हेक्टर जग्गा प्राप्त गर्न सूचना प्रकाशन भई मुआब्जा निर्धारण गर्ने र वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गर्ने कार्य भइरहेको, वीरगञ्ज एकीकृत जाँच चौकीको लागि ७२ हेक्टर जग्गा प्राप्त भई भारतीय निर्माण व्यावसायीबाट काम भइरहेको र नेपाल सरकारबाट स्वीकृत राहत कार्यक्रम सुरु भएको छ। भैरहवा एकीकृत जाँच चौकीको लागि ३४ हेक्टर जग्गा प्राप्त भएको, जग्गा संरक्षण कार्यक्रम र वातावरणीय प्रभाव अध्ययन भइरहेको, नेपालगञ्जमा ७० हेक्टर जग्गा प्राप्त गर्न मुआब्जा निर्धारण गर्ने कार्य र वातावरणीय प्रभाव अध्ययन भइरहेको छ। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा यस कार्यक्रम अन्तर्गत विराटनगर र नेपालगञ्ज एकीकृत जाँच चौकीको जग्गा अधिग्रहणको लागि सूचना प्रकाशन भएको र वीरगञ्ज एकीकृत जाँच चौकीको जग्गा अधिग्रहण सम्पन्न भएको छ।

१२.११० **गणतन्त्र स्मारक** : गणतन्त्र स्तम्भ निर्माणको लागि विस्तृत आर्किटेक्चरल र इन्जिनियरिङ डिजाइन तयार गर्ने एवम् भू-अध्ययन-अनुसन्धान कार्यको अन्तिम मस्यौदा प्रतिवेदन प्राप्त भएको छ।

काठमाडौँ-तराई फाष्टट्रयाक सडक आयोजना

१२.१११ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा आयोजनाले १ सय ४० हेक्टर जग्गा अधिग्रहण गर्ने लक्ष्य राखेकोमा मकवानपुर जिल्लाको ठिंगन, हटिया, आमभञ्ज्याङ्ग र फापरवारी गाउँ विकास समितिका २६.५ हेक्टर जग्गाको मुआब्जा वितरणको लागि जिल्ला प्रशासन कार्यालय मकवानपुरबाट सूचना प्रकाशन गरिएको थियो। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा ११३.५ हेक्टर जग्गा अधिग्रहण गर्ने र EoI सम्बन्धी कार्य गर्न लक्ष्य राखिएकोमा प्रथम आठ महिनामा मकवानपुरको सिस्नेरी, ईपा आपचोर र ईपा उखुवारी गाउँ विकास समितिको २१.३० हेक्टर जग्गा अधिग्रहणको लागि सूचना प्रकाशन गर्ने निर्णय मुआब्जा निर्धारण समितिबाट भएको छ। फाष्ट ट्रयाकमा पर्ने सम्पूर्ण जग्गाको ६ महिना भित्र जग्गा अधिग्रहण कार्य सम्पन्न गर्न नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद् बाट निर्णय भए बमोजिम एक उच्च स्तरीय अधिकार सम्पन्न समिति गठन भई कार्य प्रारम्भ भएको छ।

काठमाडौँ दिगो सहरी यातायात आयोजना

१२.११२ नेपाल सरकार र एशियाली विकास बैंकको ऋण तथा अनुदान सहयोगमा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ देखि आर्थिक वर्ष २०७२/७३ सम्म सञ्चालन हुने गरी काठमाण्डौँ दिगो सहरी यातायात आयोजना, काठमाण्डौँको दिनानुदिन अव्यवस्थित तथा जटिल बन्दै गएको यातायात व्यवस्थालाई लक्षित गरी काठमाण्डौँको सहरी यातायातलाई सुव्यवस्थित गर्नको लागि काठमाण्डौँ दरवार क्षेत्र वरिपरीको क्षेत्र लाई Pedestrianization गर्ने, पार्किङ्ग, Side Walks आदि निर्माण गर्ने, बौद्धदेखि स्वयम्भु तथा बालाजु देखि नख्खु सम्म दुईवटा पाइलट रुट छान्नी Low emission सार्वजनिक यातायात व्यवस्था सञ्चालन गर्ने, यातायात व्यवस्था विभाग, महानगरीय ट्राफिक प्रहरी डिभिजनको क्षमता अभिवृद्धि गरी जटिल यातायात व्यवस्थालाई मिलाई सुव्यवस्थित गर्ने तथा काठमाडौँ उपत्यकाको वायु प्रदूषण कम गर्नको लागि वातावरण मन्त्रालयको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने बहुउद्देश्य लिएर स्थापना भएको यस

आयोजनाबाट हालसम्म आयोजना व्यवस्थापन तथा समन्वय कार्यालय र ५ वटा योजना कार्यान्वयन इकाई गठन गरी कार्यहरू अगाडि बढाइएका छन् ।

सिंहदरवार सचिवालय पुनः निर्माण समितिबाट सञ्चालित कार्यक्रम

१२.११३ सिंहदरवार सचिवालय परिसरको गुरुयोजना बमोजिम सम्पूर्ण मन्त्रालय तथा केन्द्रीय निकायहरूको व्यवस्थापन र भवन निर्माणको साथै आवश्यक पूर्वाधार व्यवस्था गर्ने कार्यक्रम अन्तर्गत आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा अर्थ मन्त्रालय एनेक्स भवन निर्माण, उद्योग मन्त्रालयको भवनमा तल्ला थपको काम सम्पन्न भएको छ । चालू आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा शिक्षा मन्त्रालय, स्थानीय विकास मन्त्रालय र महिला बालबालिका तथा समाज कल्याण मन्त्रालय भवन निर्माणाधीन अवस्थामा छन् । सर्वोच्च अदालतको लागि गृह मन्त्रालय पश्चिम तर्फ नयाँ भवन निर्माण गर्न स्थान व्यवस्था गरिएको छ । राष्ट्रिय योजना आयोगको लागि नयाँ भवन निर्माण गर्न डिजाइन ईष्टिमेटको काम भइरहेको छ । विभिन्न मन्त्रालय भवनको तल्ला थपको साथै सिंहदरवार परिसर भित्र आवश्यक पूर्वाधार व्यवस्थाको कार्यक्रम चालू रहेको छ ।

काठमाडौँ उपत्यका नगर विकास समितिबाट सञ्चालित कार्यक्रम

१२.११४ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा काठमाडौँ उपत्यकाको दीर्घकालीन अवधारणा तयार गर्न नगरोन्मुख २० गाउँ विकास समितिको विस्तृत भू-उपयोग नक्साङ्कन तयार गर्ने कार्य, प्रतिष्ठित व्यक्ति एवम् निकायको सेरोफेरोमा सुरक्षाको दृष्टिकोणले गर्नु पर्ने थप व्यवस्थासम्बन्धी प्रतिवेदन तयार (भवन निर्माणसम्बन्धी मापदण्ड), १० नगरोन्मुख गाउँ विकास समितिहरूको नापी नक्सामा निर्देशित जग्गा विकास कार्यक्रम प्रस्ताव गर्ने कार्यहरू भएको छ । यस समिति अन्तर्गत रहेका तीन कार्यान्वयन समितिहरूबाट निर्देशित जग्गा विकास कार्यक्रम अन्तर्गत बाटो चौडा गर्ने कार्य, चक्रपथको ग्रीन बेल्ट संरक्षण कार्य, सहरी सडक विस्तार, सार्वजनिक स्थलको सुधार र धोवीखोला कोरिडोर सुधार आयोजनासम्बन्धी कार्यहरू भएको छ । आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा काठमाडौँ उपत्यकामा बढ्दै गैरहेको अव्यवस्थित बसोबासलाई व्यवस्थित गर्न काठमाडौँ उपत्यकाको विद्यमान भू-उपयोग नक्साङ्कन तयार गर्ने कार्य लगायतका कार्यहरूको अध्ययन गरी प्रतिवेदन तयार गर्ने कार्यक्रमहरू सञ्चालनमा रहेको र यस समिति अन्तर्गतका काठमाडौँ उपत्यका नगर विकास योजना कार्यान्वयन समिति काठमाडौँ, ललितपुर र भक्तपुरबाट उपत्यकाभित्रका सरकारी पर्ति जग्गा संरक्षण गर्ने कार्य, निर्देशित जग्गा विकास कार्यक्रम सञ्चालन, चक्रपथको ग्रीन बेल्ट संरक्षण कार्य र सहरी सडक विस्तार कार्यक्रम अन्तर्गत जैन मन्दिर चोकदेखि नक्साल भगवती बहाल हुँदै राष्ट्रपति भवनसम्मको बाटो (थिर बम मार्ग) चौडा गर्ने कार्य तथा धोवीखोला कोरिडोर सुधार कार्यक्रम सालवसालीरूपमा सञ्चालन हुँदै आएको छ ।

नगर विकास कोषद्वारा सञ्चालित कार्यक्रमहरूको प्रगति विवरण

१२.११५ नगर विकास कार्यक्रम-दोस्रो तथा तेस्रो चरण (Town Development Programme-II & III) अन्तर्गत यस आर्थिक वर्षमा देशका नगरपालिकाहरूमा सञ्चालित अनुदान तथा ऋण आयोजनाहरूमध्ये चालू अवस्थामा रहेका ८४ वटा आयोजनाहरूमध्ये ७ वटा

आयोजना सम्पन्न भएका छन् । चालू आर्थिक वर्षमा नगर विकास कार्यक्रम-दोस्रो र तेस्रो चरण अन्तर्गत विभिन्न नगरपालिकाहरूमा १४ वटा नयाँ निर्माण आयोजना सञ्चालित छन् । सहरी विकास तथा भवन निर्माण विभागको सहकार्यमा सञ्चालित सहरी वतावरणीय सुधार आयोजना अन्तर्गत यस आर्थिक वर्षमा विभिन्न नगरपालिकाहरूमा सञ्चालित ऋण आयोजनाहरूमध्ये चालू अवस्थामा रहेका २६ वटा आयोजनाहरूमध्ये ११ वटा आयोजना सम्पन्न भएका छन् भने यस कार्यक्रम अन्तर्गत सञ्चालित आयोजनाहरूमा यस आर्थिक वर्षमा करिब ९ करोड ऋण लगानी गरिएको छ । खानेपानी तथा ढल निकास विभागको सहकार्यमा सञ्चालित दोस्रो साना सहरी खानेपानी तथा सरसफाई आयोजना कार्यान्वयन चरणमा रहेको छ ।

स्थानीय विकास

१२.११६ स्थानीय विकास मन्त्रालय विकेन्द्रीकरण, निक्षेपण एवम् स्थानीय विकाससम्बन्धी नीति निर्माण र कार्यान्वयन, स्थानीय निकायबीच समन्वय, दुर्गम क्षेत्र र ग्रामीण विकाससम्बन्धी नीति योजना र कार्यक्रमको तर्जुमा, अनुगमन एवम् मूल्याङ्कन, व्यक्तिगत घटना दर्ता, सामाजिक सुरक्षा, समावेशी विकास र स्थानीय तहको पूर्वाधार विकाससम्बन्धी विविध कार्यमा जिम्मेवार निकायको रूपमा क्रियाशील रहँदै आएको छ र मन्त्रालयको यस नीति र कार्यक्रमलाई प्रभावकारीरूपले सम्पादन गर्न ७५ जिल्ला विकास समिति, ५८ नगरपालिका, ३ हजार ९ सय १५ गाउँ विकास समिति, स्थानीय पूर्वाधार विकास तथा कृषि सडक विभागका अतिरिक्त विभिन्न आयोग, समिति, प्रतिष्ठान र आयोजना एवम् कार्यक्रमहरू आ-आफ्नो कार्य क्षेत्रमा क्रियाशील रहेका छन् ।

१२.११७ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा अवलम्बन गरिएका मुख्य मुख्य कानुनी, नीतिगत र संस्थागत व्यवस्थाहरूमा जिल्ला विकास समिति, गाउँ विकास समिति र नगरपालिका अनुदान सञ्चालन कार्यविधि, २०६७ स्वीकृत भई कार्यान्वयनमा रहेका छन् । त्यस्तै, स्थानीय निकायहरूमा पारदर्शिता र उत्तरदायित्व अभिवृद्धिका लागि स्थानीय निकाय सार्वजनिक परीक्षण कार्यविधि, २०६७, स्थानीय निकाय सामाजिक परीक्षण कार्यविधि, २०६७ र स्थानीय निकाय सार्वजनिक सुनुवाई कार्यविधि, २०६७ तयार गरिनुका साथै जगेडा कोष सञ्चालन कार्यविधि, २०६६ मा संशोधन गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ । यी व्यवस्थाहरूको अतिरिक्त स्थानीय निकायहरूद्वारा सञ्चालित कार्यक्रमहरूमा वित्तीय जोखिम न्यूनीकरण गर्ने उद्देश्यले चौमासिकरूपमा मन्त्रालयको पदाधिकारी र विकास साझेदारहरूबीच छलफल कार्यक्रम आयोजना गर्ने परम्पराको थालनी, मन्त्रालयको दुरदृष्टि, उद्देश्य, लक्ष्य, रणनीति सहितको व्यवसायिक योजना तयार गरी राष्ट्रिय योजना आयोगमा पेश गरिनुका साथै सबै जिल्ला विकास समितिहरू र नगरपालिकाहरूको न्यूनतम शर्त तथा कार्य सम्पादन मापन (MCPM) तथा गाउँ विकास समितिहरूको न्यूनतम शर्त (MC) मापन गर्ने कार्य भएको छ । अनुगमन कार्यलाई व्यवस्थित गर्नका लागि सुशासन (व्यवस्थापन तथा सञ्चालन) नियमावली, २०६५ अनुसार मन्त्रालयका सचिवको संयोजकत्वमा मूल्याङ्कन तथा अनुगमन इकाईको गठन गरी क्रियाशील तुल्याइएको छ । पश्चिमाञ्चल, मध्यपश्चिमाञ्चल र सुदूर पश्चिमाञ्चलका १२ जिल्लाहरूमा सामुदायिक सिँचाई आयोजना सञ्चालन गर्न एशियाली

विकास बैङ्कसँग २६.४ मिलियन डलर अनुदान लगानीको सम्झौता भई कार्यान्वयन प्रारम्भ तथा ग्रामीण पहुँच सुधार तथा विकेन्द्रीकरण परियोजनाबाट तयार गरिएको विद्युतीय ठेक्का प्रक्रियाको आधारमा जिल्ला विकास समिति र विभिन्न आयोजना तथा कार्यक्रमहरूबाट कार्य प्रारम्भ गरिएको छ ।

स्थानीय विकास मन्त्रालय र अन्तर्गतका निकायबाट सञ्चालित कार्यक्रम

पूर्वाधार विकासतर्फ

१२.११८ **ग्रामीण पहुँच सुधार तथा विकेन्द्रीकरण परियोजना:** विश्व बैङ्कको सहयोगमा सञ्चालित यो कार्यक्रम भोलुङ्गे पुलतर्फ २८ जिल्लाहरू र सडकतर्फ ३० जिल्लाहरूमा सञ्चालन भइरहेको छ । यस कार्यक्रमबाट आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा बाह्रैमहिना सञ्चालन हुने सडक ८७ कि.मि, मौसमी सडक निर्माण २० कि.मि, भोलुङ्गे पुल २१ वटाको निर्माण कार्य सम्पन्न भएको थियो । आर्थिक वर्ष ०६७/६८ को फागुन मसान्तसम्म यस कार्यक्रम अन्तर्गत बाह्रैमहिना सञ्चालन हुने सडक २० कि.मि, मौसमी सडक निर्माण १० कि.मि, भोलुङ्गे पुल २३ वटाको निर्माण कार्य सम्पन्न भएको छ ।

१२.११९ **ग्रामीण पुनर्निर्माण तथा पुनर्स्थापना कार्यक्रम:** स्थानीय पूर्वाधारहरूको विकास गरी ग्रामीण समुदायका जनताको बजारसम्म पहुँच पुऱ्याई उनीहरूको सामाजिक, आर्थिक विकासका साथै रोजगारीका अवसर वृद्धि गरी जीवनस्तरमा सुधार गर्ने मुख्य उद्देश्यका साथ आर्थिक वर्ष २०६४/६५ देखि ADB, SDC, DFID र OFID को सहयोगमा यो कार्यक्रम कार्यान्वयन भइरहेको छ । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा २० जिल्लामा सडक निर्माण तथा सुधार, ग्रामीण सडकको सम्भाव्यता अध्ययन, विस्तृत सर्भे, डिजाइन तथा वातावरणीय अध्ययन जस्ता कार्य अधिकांश रूपमा सम्पन्न भएको थियो । ३८ जिल्लामा १ सय ७७ वटा खानेपानी उप-आयोजनाको निर्माण तथा सुधार सम्भाव्यता अध्ययन विस्तृत सर्भे डिजाइन गरी निर्माण कार्य सुरु गरी करिब ३६ वटाको निर्माण कार्य सम्पन्न भएको थियो भने ४६ वटा भोलुङ्गे पुलको निर्माण सम्पन्न भएको थियो । चालू आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को फागुन मसान्त सम्ममा ९ सय २४ कि.मि. सडकको डिजाइन कार्य सम्पन्न भएको छ । ३ सय ७० कि.मि. सडकमा ठेक्काद्वारा निर्माण कार्य सुरु भइसकेको तथा ३ सय १४ कि.मि. सडकको निर्माण कार्यको ठेक्का बन्दोबस्त गर्ने काम भइरहेको छ । २० वटा मोटरेवल पुलको निर्माण कार्य गर्ने लक्ष्य रहेकोमा २ वटाको निर्माण कार्यको ठेक्काद्वारा निर्माण सुरु, ५ वटाको डिजाइन कार्य सम्पन्न तथा बाँकी पुलको डिजाइन कार्य भइरहेको छ । छानिएका खानेपानी तथा सरसफाइ उप-आयोजनामध्ये ८० वटाको निर्माण सम्पन्न भइसकेको र अन्य २ सय ५६ वटाको निर्माण कार्य भइरहेको छ । त्यस्तै, क्रमागत भालुङ्गे पुलमध्ये ७४ वटाको निर्माण कार्य सम्पन्न भई अन्य १ सय ३९ भोलुङ्गे पुलको निर्माण कार्य भइरहेको छ ।

१२.१२० **जिल्ला सडक सहयोग कार्यक्रम:** नेपाल सरकार र स्वीस सरकारको सहयोगमा २०५९ देखि ६ जिल्लामा सञ्चालित यस कार्यक्रमबाट मुख्यतः स्थानीय पूर्वाधार निर्माण तथा मर्मत सम्भार गरी ग्रामीण सडक पूर्वाधारको विकास गर्ने लक्ष्य लिइएको छ । यस

कार्यक्रमबाट आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा नयाँ सडक निर्माण २६ कि.मि., नियमित मर्मत सम्भार ३ सय ३० कि.मि., पुर्नस्थापन कार्य ३४ कि.मि. र आवधिक मर्मत सम्भार २ सय २५ कि.मि. सम्पन्न हुनुका साथै कार्यक्रम सञ्चालन हुने क्षेत्रमा सामाजिक क्रियाकलाप अभिवृद्धिसम्बन्धी कार्य सम्पन्न भएको थियो। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा ग्रामीण सडक निर्माण १२ कि.मि., नियमित मर्मत सम्भार १ सय ३० कि.मि., सडक पुनःस्थापना कार्य १० कि.मि सम्पन्न भएको छ।

१२.१२१ ग्रामीण सामुदायिक पूर्वाधार विकास कार्यक्रम: नेपाल सरकार, विश्व बैङ्क र विश्व खाद्य कार्यक्रमको संयुक्त लगानीमा सामुदायिक पूर्वाधारहरूको निर्माण तथा सुधार कार्यका लागि २१ जिल्लामा यो कार्यक्रम सञ्चालनमा रहेको छ। यो कार्यक्रमको प्रमुख उद्देश्य ग्रामीण क्षेत्रका गरिव परिवारको खाद्य सुरक्षा स्थितिमा सुधार ल्याई उनीहरूको स्वावलम्बन क्षमता अभिवृद्धि गर्नु हो। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा ५० कि.मि. सडक निर्माण गर्ने लक्ष्य रहेकोमा ४३ कि.मि. ग्रामीण सडक निर्माण कार्य सम्पन्न भएको थियो भने आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा ग्रामीण सडक तथा आयआर्जनसम्बन्धी योजना सञ्चालन गर्न २१ जिल्लाका १ सय २२ वटा गाउँ विकास समितिहरू छनौट गरी पठाइएकोमा उक्त गाउँ विकास समितिहरूमा योजना छनौट भई सर्भेडिजाइन तथा इष्टिमेटको कार्य भइरहेको छ भने केहीमा काम सुरु भएको छ।

१२.१२२ विकेन्द्रित ग्रामीण पूर्वाधार तथा जीविकोपार्जन सुधार आयोजना: एशियाली विकास बैङ्कको ऋण सहयोगमा आर्थिक वर्ष २०६२/६३ देखि १८ जिल्लाका ग्रामीण क्षेत्रको आर्थिक, सामाजिक पूर्वाधार निर्माण गर्ने, यातायात सञ्जाल विस्तार गर्ने, ग्रामीण रोजगारीका क्रियाकलाप सञ्चालन गर्ने, स्थानीयस्तरको संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्यले यो आयोजना सञ्चालन भएको हो। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा ७१ कि.मि. नयाँ सडकको निर्माण, ३२ कि.मि. सडकको पुर्नस्थापना र स्तरोन्नती तथा २ हजार मिटर क्रमागत भोलुङ्गे पुल निर्माण सम्पन्न भएको थियो। चालू आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम ८ महिनामा २७ कि.मि. नयाँ सडक निर्माण, २६ कि.मि. सडक पुर्नस्थापना, २ हजार मिटर भोलुङ्गे पुल निर्माण भएको छ भने ५ लाख श्रमदिन रोजगारी सिर्जना भएको छ।

१२.१२३ ग्रामीण पहुँच कार्यक्रम दोस्रो चरण : नेपाल सरकार र बेलायत सरकारको अन्तराष्ट्रिय विकास नियोगको संयुक्त लगानीमा भोजपुर, संखुवासभा, खोटाङ, अछाम, डोटी, तेह्रथुम र दैलेख गरी ७ जिल्लामा सञ्चालित यो कार्यक्रम ग्रामीण यातायात तथा पूर्वाधार विकासको माध्यमबाट गरीब जनताहरूको जीवनस्तरमा सुधार गर्ने उद्देश्य लिएको छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा स्थानीय गैर सरकारी संस्था र परामर्शदाता नियुक्ति, विभिन्न औजार र सामान खरीद र ९८ कि.मि. ग्रामीण सडक निर्माण कार्य सम्पन्न भएको थियो। चालू आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम ८ महिनामा ८२ कि.मि. ग्रामीण सडक निर्माण भएको छ भने १ सय ८५ कि.मि.मा ट्रयाक खोल्ने काम सम्पन्न भएको छ।

१२.१२४ भोलुङ्गे पुल क्षेत्रगत तथा स्थानीयस्तरका सडक पुल कार्यक्रम : स्वीस सरकार, हेल्भेटास र जापान सरकारको गैर आयोजना अनुदान लागतको सहभागितामा देशका विभिन्न ६९ (भापा, सिरहा, सप्तरी, सर्लाही, बारा, पर्सा बाहेकका) जिल्लाहरूमा भोलुङ्गे पुलहरूको

निर्माण तथा बृहत मर्मत सम्भार गरी ग्रामीण पहुँचमा सुधार ल्याउने उद्देश्यबाट यो कार्यक्रम सञ्चालित छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा भोलुङ्गे पुलतर्फ क्रमागत ७ वटा भोलुङ्गे पुल निर्माण सम्पन्न भएको थियो। भोलुङ्गे पुल सवसेक्टरतर्फ ६३ वटा भोलुङ्गे पुल निर्माण सम्पन्न तथा ग्रामीण सडक पुल तर्फ १७ वटा सडकपुलको सम्भाव्यता अध्ययन सम्पन्न भई ४ वटाको निर्माण सम्पन्न भएको थियो। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम ८ महिनामा स्थानीयस्तरका सडक पुल कार्यक्रमतर्फ विभिन्न ४३ वटा क्रमागत सडक पुलहरूमध्ये १० वटाको सुपर स्ट्रक्चर कार्य भइरहेको छ भने अन्य सडक पुलको बोलपत्र आह्वान हुने क्रममा रहेको छ। भोलुङ्गे पुल क्षेत्रगत कार्यक्रमतर्फ भोलुङ्गे पुलको लठ्ठा आयात गर्ने काम सम्पन्न भएको छ भने ग्राभिटी रोपवेको लागि विस्तृत अध्ययन तथा निर्माणको प्रक्रिया भइरहेको छ।

१२.१२५ सामुदायिक पहुँच सुधार कार्यक्रम : जापान सरकारको प्रत्यक्ष सहयोगमा JICA मार्फत सिन्धुपाल्चोक, काभ्रेपलान्चोक, रामेछाप, सिन्धुली, र महोत्तरी जिल्लामा ग्रामीण सडक पुल निर्माणका लागि यो कार्यक्रम चालू आर्थिक वर्ष २०६७/६८ देखि सञ्चालनमा रहेको छ। जापान सरकारको सहयोगमा निर्माणाधीन बनेपा बर्दिवास लोक मार्गमा त्यस क्षेत्रका जनाताको सहज पहुँच पुऱ्याउने उद्देश्यले सञ्चालित यस कार्यक्रमबाट २ वर्ष भित्रमा १३ वटा ग्रामीण सडकमा पर्ने ३५ वटा सडक पुल निर्माण गर्ने र करिब रु ८२ करोड खर्च हुने अनुमान छ। चालू आर्थिक वर्षको फागुन मसान्तसम्ममा यस कार्यक्रमबाट २७ वटा ग्रामीण सडक पुलको टेण्डर स्वीकृत भई निर्माण कार्य सुरु हुने चरणमा रहेको छ।

१२.१२६ स्थानीय यातायात पूर्वाधार क्षेत्रगत कार्यक्रम : कृषि उत्पादनको दृष्टिले महत्वपूर्ण पकेट क्षेत्रहरूमा उत्पादन र बजार प्रक्रियालाई सघाई निजी क्षेत्रको आर्थिक क्रियाकलापमा अभिवृद्धि गराउन कृषि क्षेत्रलाई मूल सडकमा जोड्ने उद्देश्यले ग्रामीण कृषि सडकको निर्माण गर्ने र ग्रामीणस्तरका सडक तथा गोरेटो घोडेटो बाटोहरू निर्माण तथा मर्मत सुधार गर्ने उद्देश्यले यो कार्यक्रम सञ्चालित छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा सडक सर्वेक्षण ७ सय १२ कि.मि, कच्ची सडक निर्माण १ हजार ३३ कि.मि, सडक मर्मत सम्भार १ हजार ६ सय ५० कि.मि, सडक ग्राभेल ३ सय ७० कि.मि., सडक कालोपत्रे ३५ कि.मि र कजवे पुल पुलेसा ३ सय ५२ वटा सम्पन्न भएका थिए। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा स्थानीय निकायलाई एकमुष्टरूपमा प्रदान गरिएको बजेटबाट योजना छनौट, योजनागत बजेट बाँडफाँड, कार्यक्रम स्वीकृति र कार्यान्वयनको जिम्मेवारी दिइएकोमा कार्यक्रम तर्जुमा गर्ने एवम् निर्माण कार्य भइरहेको छ। चालू आर्थिक वर्षको पहिलो ८ महिनामा कच्ची सडक १ सय ७५ कि.मि. निर्माण, सडक ग्राभेल १ सय किमी र सडक मर्मत ३ सय कि.मि. सम्पन्न भएको छ।

१२.१२७ ग्रामीण खानेपानी तथा सरसफाइ आयोजना : यस कार्यक्रमबाट सम्पूर्ण जनसंख्यालाई खानेपानीको सुविधा र ४० प्रतिशत जनसंख्यालाई सरसफाइ सुविधा पुऱ्याउने लक्ष्य लिएको छ। यस कार्यक्रम अन्तर्गत ग्राभिटी खानेपानी, ट्यूबवेल जडान, वर्षातको पानी सङ्कलन, चर्पी निर्माण र वातावरणीय सरसफाइका अतिरिक्त जनचेतनामूलक

कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्न स्थानीय निकायहरूलाई मार्ग दर्शन गर्ने कामसमेत हुँदै आएको छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा १ सय ९५ वटा क्रमागत तथा नयाँ ग्राभिटी खानेपानी आयोजना सम्पन्न भई १ लाख ५० हजार जनता लाभान्वित भएका थिए। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा १ सय ५० वटा क्रमागत तथा नयाँ ग्राभिटी खानेपानी आयोजना सम्पन्न गर्ने लक्ष्यअनुरूप कार्यक्रम तर्जुमा एवम् सञ्चालन भइरहेको छ भने चितवन र कास्की जिल्लाहरूलाई खुला दिशा मुक्त क्षेत्रको रूपमा स्थापित गर्न विभिन्न विकास साभेदारहरू समेतको सहयोगमा कार्यक्रम सञ्चालन भइरहेको छ।

१२.१२८ ग्रामीण जलस्रोत व्यवस्थापन परियोजना : फिनल्याण्ड सरकारको अनुदान सहयोगमा सुदूर तथा मध्य पश्चिमाञ्चलका विभिन्न १० (हुम्ला, दैलेख, कैलाली, डोटी, अछाम, वाजुरा, वझाङ, दार्चुला, वैतडी र डडेल्धुरा) जिल्लाहरूमा दिगो खानेपानी तथा सरसफाइ व्यवस्थापन गरी वातावरणीय अवस्थामा सुधार एवम् जनताको जीवनस्तर अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्यले आर्थिक वर्ष २०६३/६४ देखि जलस्रोत गुरु योजना, आर्सेनिक न्यूनीकरण, ग्राभेटी खानेपानी, सिँचाइ, लघु जलविद्युत, फोहोरमैला व्यवस्थापनका क्षेत्रमा कार्य हुँदै आएको छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा खानेपानी स्किमबाट ४९ हजार १ सय ८६ जना, सरसफाइ स्किमबाट ४८ हजार ८ सय ५२ जना, सिँचाइ स्किमबाट ४ हजार ६ सय १५ जना र लघु जलविद्युत स्किमबाट ३ हजार ८ सय ८ जना लाभान्वित भएका थिए। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को दोस्रो चौमासिक अवधिसम्ममा खानेपानी स्किमबाट २ हजार ९ सय ८९ जना, सरसफाइ स्किमबाट २ हजार ६ सय ७२ जना, सिँचाइ स्किमबाट ७ सय ३७ जना र लघु जलविद्युत स्किमबाट ३ हजार १ सय ८९ जना लाभान्वित भएका छन्।

१२.१२९ पश्चिम नेपाल ग्रामीण खानेपानी तथा सरसफाइ परियोजना : नेपाल सरकार र फिनल्याण्ड सरकारको अनुदान सहयोगमा तनहुँ, स्याङ्जा, पर्वत, बागलुङ, म्याग्दी, कपिलवस्तु, रूपन्देही, नवलपरासी र प्यूठान जिल्लामा ग्रामीण खानेपानी तथा सरसफाइ कार्यक्रम आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा सुरु भएको हो। तराईका तीन जिल्लाहरूमा आर्सेनिक न्यूनीकरणसमेत गर्ने मुख्य उद्देश्य रहेको यस परियोजनाबाट आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा नयाँ ग्राभेटी खानेपानी तथा सरसफाइ आयोजनाबाट ७ हजार ५ सय ५४ जना, सरसफाइ तथा स्वास्थ्य कार्यक्रमबाट ७७ हजार ९ सय ६३ जना, आर्सेनिक न्यूनीकरण कार्यक्रमबाट १ हजार १ सय जना, क्षमता अभिवृद्धि, वातावरण संरक्षण, आयमूलक कार्यक्रमबाट १५ हजार ४ सय ६० जना लाभान्वित भएका थिए। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा नयाँ ग्राभेटी खानेपानी तथा सरसफाइ आयोजनाबाट १० हजार ९ सय ८० जना, सरसफाइ तथा स्वास्थ्य कार्यक्रमबाट ५१ हजार ३ जना, आर्सेनिक न्यूनीकरण कार्यक्रमबाट २९ जना, क्षमता अभिवृद्धि, वातावरण संरक्षण, आयमूलक कार्यक्रमबाट १२ हजार ३ सय ३७ जना लाभान्वित भएका छन्।

१२.१३० जीवनस्तर सुधारका लागि स्थानीय पूर्वाधार कार्यक्रम : स्वीस सरकारको सहयोगमा आर्थिक वर्ष २०६२/६३ देखि अछाम, दैलेख, जाजरकोट कालिकोट, दोलखा, ओखलढुङ्गा, खोटाङ, रामेछाप, जिल्लाका ग्रामीण क्षेत्रमा रहेका किसानहरूको खाद्यसुरक्षामा सुधार

पुन्याउने अभिप्रायले यो कार्यक्रम सञ्चालनमा रहेको छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा यस कार्यक्रमबाट जनताको जीवनस्तर सुधार गर्न, आयस्रोतमा वृद्धि र खाद्यान्न अभाव क्षेत्रमा नगदे बाली उत्पादन बढाउन ७५ वटा साना सिँचाइ कुलो निर्माण सम्पन्न भएको थियो भने ३ हजार १ सय ९७ जनालाई क्षमता विकाससम्बन्धी तालिम प्रदान गरिएको थियो। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा यस कार्यक्रमबाट १ सय वटा सिँचाइ योजनाको सम्झौता भई निर्माणाधीन चरणमा रहेका छन्।

१२.१३१ पूर्वाधार विकासतर्फ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ र आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को फागुन मसान्तसम्ममा विभिन्न कार्यक्रम र आयोजनाबाट समग्रमा देहाय बमोजिम प्रगति भएको छ :-

तालिका १२ (जग) : जीवनस्तर सुधारका लागि स्थानीय पूर्वाधार कार्यक्रमबाट भएको प्रगति

क्र.सं.	क्रियाकलाप	आर्थिक वर्ष २०६६/६७	आर्थिक वर्ष २०६७/६८ (फागुन मसान्तसम्म)
१	कच्ची सडक (कि.मि.)	१३७८	३२६
२	सडक ग्राभेल (कि.मि.)	४३६	१३६
३	ट्रयाक निर्माण (किमी)	८३	१८५
४	सडक मर्मत सम्भार (कि.मि.)	२२०५	४३०
५	कालोपत्रे (कि.मि.)	३५	-
६	कजवे तथा पुल पुलेसा निर्माण (वटा)	३५२	-
७	भोलुङ्गे पुल निर्माण (वटा)	१५७	५९
८	खानेपानी योजना सम्पन्न (वटा)	२३१	८०

स्रोत: स्थानीय विकास मन्त्रालय

सामाजिक विकासतर्फ

१२.१३२ पञ्जीकरण कार्यक्रम : गाउँ विकास समिति र नगरपालिकाको कार्यालयमा स्थानीय पञ्जिकाधिकारीको कार्यालय मार्फत जन्म, मृत्यु, विवाह, सम्बन्ध विच्छेद र बसाईसराइका घटनाहरू दर्ता गरी प्रमाणपत्र दिने कार्य हुँदै आएकोमा चालू आर्थिक वर्ष २०६७/६८ देखि नगरपालिकाको हकमा नगरपालिकाको वडामा कार्यरत वडासचिवलाई स्थानीय पञ्जिकाधिकारीको रूपमा तोकिएको व्यक्तिगत घटना दर्ता गरिने कार्यको प्रारम्भ गरिएको छ। चालू आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा व्यक्तिगत घटना दर्ताका अभिलेखहरू व्यवस्थित गरी राख्नको लागि निर्माण गरिएको व्यक्तिगत घटनादर्ता सफ्टवेयर पाँच गाउँ विकास समिति र दुई नगरपालिकामा परीक्षणको रूपमा सञ्चालन भइरहेको छ। एशियाली विकास बैंकको सहयोगमा चालू आर्थिक वर्ष २०६७/६८ देखि नेपालका गरीबहरूको कानुनी पहिचानलाई बढावा दिन क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम इलाम, भापा, काठमाडौँ, ललितपुर, भक्तपुर, मुस्ताङ, पाल्पा, रूपन्देही, दाङ, र कैलाली गरी १० जिल्लामा सञ्चालन हुँदैछ। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा वि.सं. २०६४ देखि २०६६ सम्मको व्यक्तिगत घटना दर्ताको वार्षिक प्रतिवेदन प्रकाशन गरिएको छ। व्यक्तिगत घटना दर्ता गर्ने निर्देशन (व्यक्तिगत घटना दर्ताका परिपत्रहरूको सङ्कलनसमेत) २०६७ तयार गरिएको छ। नेपाल सरकारले

वैशाख १ गतेलाई व्यक्तिगत घटना दर्ता दिवसको रूपमा घोषणा गरेअनुरूप आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा प्रथम पटक वैशाख १ गते व्यक्तिगत घटना दर्ता दिवसको रूपमा विभिन्न कार्यक्रम गरी मनाइएको छ । वि.सं. २०६६ र वि.सं. २०६७ को व्यक्तिगत घटना दर्ताका विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ -

तालिका १२(जघ) : व्यक्तिगत घटना दर्तासम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	व्यक्तिगत घटना	विवरण	वि.सं २०६६	वि.सं. २०६७ को फाल्गुण मसान्त सम्म
१	जन्म दर्ता	महिला	२४६३६९	१२३७८३
		पुरुष	२७९३४६	१४२०६०
		जम्मा	५२५७१५	२६५८४३
२	मृत्यु दर्ता	महिला	३३०३६	१२५९५
		पुरुष	५३६३१	२०६५०
		जम्मा	८६६६७	३३२४५
३	विवाह		१४४९९२	५६११७
४	सम्बन्ध विच्छेद दर्ता		२५७	९२
५	वसाइसराइ दर्ता		६९७१३	२७८६९
	वसाई सरी गएको संख्या		१३१२८९	४४९०५
	वसाई सरी आएको संख्या		१४४७६६	६०२३२
	वसाई सराई गर्नेको जम्मा संख्या		२७६०५५	१०५१३७
व्यक्तिगत घटना दर्ताको जम्मा संख्या			८२७३४४	३८३१६६

स्रोत : स्थानीय विकास मन्त्रालय ।

१२.१३३ सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम : समाजका जेष्ठ नागरिक, एकल महिला, दलित वर्ग, लोपोन्मुख आदिवासी जनजाति एवम् अशक्त अपाङ्गता भएका नागरिकहरूका लागि सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम अन्तर्गत भत्ता वा वृत्ति रकम वितरण गर्न आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा ८ अर्ब ९४ करोड ८२ लाख रूपैयां विनियोजन भएको छ । सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम अन्तर्गत जेष्ठ नागरिक, एकल महिला, लोपोन्मुख जनजाति (कुसुण्डा, वनकरिया, सुरेल, हायु, राजी, किसान, लेप्चा, मेचे र कुशवाडिया) लाई मासिक रू. ५ सयका दरले, लोपोन्मुख जनजाति राउटे र पूर्ण अशक्त अपाङ्गलाई मासिक रू. १ हजारका दरले र १६ वर्ष उमेर पुगेका आंशिक अपाङ्गलाई मासिक रू. ३ सयका दरले भत्ता वा वृत्ति रकम वितरण गरिने व्यवस्था गरिएको छ । यस आर्थिक वर्षमा सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम अन्तर्गत भोजपुर (भोजपुर), सुन्टोल (काठमाडौं), कृष्णनगर (कपिलवस्तु), लिवाङ्ग (रोल्पा) र मंगलसेन (अछाम) गरी ५ गाउँ विकास समिति र भद्रपुर (भापा), कलैया (वारा), वालिङ्ग (स्याङ्गजा), घोराही (दाङ्ग) र भीमदत्त (कंचनपुर) गरी ५ नगरपालिकामा लक्षित समूहलाई तेस्रो चौमासिकको भत्ता वा वृत्ति रकम बैकिङ्ग प्रणालीबाट भुक्तानी गर्न अध्ययन प्रारम्भ गरिएको छ । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ र चालू आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम अन्तर्गत

भत्ता वा वृत्ति उपलब्ध गराइएका लक्षित वर्गको संख्या देहायको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ :-

तालिका १२(जड) : सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम अन्तर्गत भत्ता वा वृत्ति उपलब्ध गराइएका लक्षित वर्ग

क्र.सं.	लक्षित समूहको विवरण	मासिक दर (रु.)	आर्थिक वर्ष		कैफियत
			२०६६/६७	२०६७/६८*	
१.	जेष्ठ नागरिक (७०+)	५००	५७११९५	६३५९३८	
२.	जेष्ठ नागरिक दलित (६०+)	५००	१०७५०१	१२५८१९	
३.	जेष्ठ नागरिक कर्णाली (६०+)	५००	१७४४२	३०७५८	
४.	एकल महिला	५००	२९९८२७	३१९७८१	
५.	लोपोन्मुख आदिवासी जनजाति	५००	१६४१९	१९६८१	राउटेलाई मासिक रु. १ हजारका दरले
६.	पूर्ण अशक्त अपाङ्ग	१०००	१३७६२	१६२०२	
७.	आंशिक अपाङ्ग	३००	६८७५	६८७५	जिल्लागत कोटा निर्धारण गरिएको
८.	जम्मा		१०३३०२१	११५५०५४	

* जिल्लाबाट आर्थिक वर्षको सुरुमा कायम भई आएको लक्षित समूहको संख्याको आधारमा ।

स्रोत : स्थानीय विकास मन्त्रालय ।

१२.१३४ बाल संरक्षण अनुदान कार्यक्रम : कर्णाली अञ्चलका प्रत्येक परिवारका र अन्य जिल्लाका विपन्न दलित परिवारका ५ वर्ष उमेर समूह मुनिका २ जनासम्म बालबालिकालाई आर्थिक वर्ष २०६६/६७ बाट प्रारम्भ गरी बाल संरक्षण अनुदान कार्यक्रम अन्तर्गत मासिक रु. २ सयका दरले बाल संरक्षण अनुदान दिने कार्य भइरहेको छ । यस कार्यक्रमबाट गत आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा ३ लाख ९२ हजार ३ सय ६१ बालबालिका लाभान्वित भएका थिए भने चालू आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा ४ लाख ९ हजार १ सय ५ जना लाभान्वित हुने अनुमान गरिएको छ ।

समावेशी विकासतर्फ

१२.१३५ लोपोन्मुख आदिवासी/जनजाति उत्थान र चेपाङ्ग विकास कार्यक्रम : देशभित्र विभिन्न भागमा बसोबास गर्ने आदिवासी, जनजाति तथा चेपाङ्गहरूको सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक विकास एवम् उत्थान गरी उनीहरूलाई राष्ट्रिय विकासको मूल प्रवाहमा सहभागी गराउने कार्यमा सहयोग पुर्याउने एवम् तिनीहरूको रहनसहन तथा भाषा संस्कृतिको सम्बर्द्धन एवम् विकास गर्ने उद्देश्यले यो कार्यक्रम आर्थिक वर्ष २०५३/५४ देखि सञ्चालनमा रहेको छ । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा ७२ वटा मातृभाषाको संरक्षण गर्ने कार्य भएको, ३ सय ४६ जना विद्यार्थीहरूलाई छात्रवृत्ति प्रदान गरिएको, ३ सय ५५ जनालाई विभिन्न तालिम प्रदान गरिएको थियो भने आई. एल. ओ. महासन्धी १ सय ६९ को बारेमा सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको थियो । चालू आर्थिक वर्षको प्रथम ८ महिनामा ६० जना युवाहरूलाई लोकसेवा आयोगको पूर्व तयारी कक्षा सञ्चालन गरिएको, ७४ जिल्लाहरूमा स्थानीय आदिवासी जनजाती समुदायसँग सम्बन्धित

समसामयिक विषयमा चेतनामूलक गोष्ठी सञ्चालनका लागि जिल्ला विकास समितिमा कार्यक्रम पठाइएको, २० वटा जातीय संघ संस्था तथा व्यक्तिहरूद्वारा विभिन्न विषयमा अध्ययन भएको, गोरखा, धादिङ, चितवन, मकवानपुर, तनहुँ र लमजुङ्का चेपाङ्ग जातीको आर्थिक, सामाजिक, शैक्षिक उत्थान सम्बन्धि कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको छ भने १४ वटा जातीय संघ संस्थाद्वारा मौलिक संस्कृति संरक्षणसम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन भएको छ। पाँच वटा मातृभाषाहरूको वर्ण निर्धारण तथा प्रकाशन कार्य भएको छ भने थकाली, गुरुङ्ग, नेवार, बरामु आदि भाषामा साक्षरता कक्षा सञ्चालन भई मातृभाषाको संरक्षणमा सहयोग भएको छ।

१२.१३६ उपेक्षित, उत्पीडित र दलित वर्ग उत्थान विकास समिति : सामाजिक एवम् आर्थिकरूपले अत्यन्तै पिछडिएको अवस्थामा रहेका दलित समुदायको समग्र विकास गरी उनीहरूलाई विकासको मूल प्रवाहमा ल्याउन २०५४ सालदेखि यो कार्यक्रम सञ्चालनमा आएको हो। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा ४ सय ५४ जना दलित विद्यार्थीहरूलाई उच्चशिक्षा छात्रवृत्ति वितरण, ५२ पटक जनचेतना रेडियो कार्यक्रमसञ्चालन, विद्यालय जान नसकेका एक हजार जना दलित छात्र/छात्राहरूलाई शैक्षिक सामग्रीहरू वितरण, विभिन्न १० स्थानमा निशुल्क स्वस्थ शिविर सञ्चालन भई करिब १० हजार जना बिरामीलाई स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने, ७५ जिल्लामा आयमूलक तथा सीपमूलक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने जस्ता कामहरू भए। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा ५ विकास क्षेत्रका स्थानीय एफएमहरूबाट १ सय ६० पटक चेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन भएको छ। सिन्धुली, अर्घाखाँची, गुल्मी, नवलपरासी, बाँके र प्यूठान जिल्लाका दलित वस्तीमा निशुल्क स्वास्थ्य शिविर सञ्चालन गरी ७ हजार जनालाई स्वास्थ्य सेवा पुऱ्याइएको थियो। नौ जिल्लाका १ हजार जना दलित विद्यार्थीलाई शैक्षिक सामग्री वितरण भएको छ।

१२.१३७ मधेशी-पिछडा वर्ग र मुस्लिम उत्थान कार्यक्रम : मधेशी, मुस्लिम एवम् पछाडि परेका वर्ग र अन्य अल्प संख्यकहरूको हितअनुकूल नीति निर्माण गरी उनीहरूको आर्थिक, सामाजिक र सांस्कृतिक स्थितिमा सुधार गर्ने हेतुले नेपाल सरकारको आफ्नै स्रोतमा आर्थिक वर्ष २०६४/६५ देखि २६ जिल्लामा यो कार्यक्रम सञ्चालनमा आएको हो। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा जिल्ला विकास समितिमार्फत् लक्षित समूहमा रोजगारीमूलक एवम् सचेतना कार्यक्रम, प्रजनन स्वास्थ्य, स्वास्थ्य शिक्षा, सरसफाइ, भाषा प्रशिक्षण, साक्षरता तथा शैक्षिक प्रोत्साहन कार्यक्रम, संस्थागत विकास कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिएको थियो। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा सम्बन्धित जिल्ला विकास समितिहरूबाट कार्यक्रम स्वीकृत गरी योजना कार्यान्वयन भइरहेका छन्।

१२.१३८ राष्ट्रिय दलित आयोग : दलितहरूको हक हित संरक्षण र समग्र विकासको लागि यो आयोगले २०५८ साल देखि काम गर्दै आएको छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा ९ जिल्लामा भएका अप्रत्यासित जातीय छुवाछुत एवम् जातीय विभेदका घटनाहरूको स्थलगत निरीक्षण गरी समन्वय र कानुनी प्रक्रिया अवलम्बन गरिएको, चार जिल्लामा सेवा प्रदायकलाई दलित मैत्री बनाउन सामाजिक समावेशीकरण र सामाजिक न्यायसम्बन्धी अभिमुखीकरण कार्यक्रम सम्पन्न भएको, संविधानसभाको विभिन्न समितिको प्रतिवेदनमा उल्लेखित दलित

सवालहरूको बारेमा अध्ययन विश्लेषण गरी प्रतिवेदन तयार गरिएको, विभिन्न जिल्लामा घुम्ती न्यायिक सेवा कार्यक्रम लगायत जनचेतना जगाउने विविध कार्यक्रमहरू सम्पन्न भएको थियो। चालू आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा दलित जातीय अनुसूची अद्यावधिक गरिएको, सेवा प्रदायकलाई दलित-मैत्री बनाउन पाँच वटा अभिमूखीकरण कार्यक्रम सम्पन्न भएको, दलित सूचना केन्द्र प्रवर्द्धन तथा विस्तार गरिएको, अन्तरजातीय विवाह गरेका जोडीहरूको प्रोफाइल निर्माण भएको, जनगणना २०६८ को सन्दर्भमा दलित समुदायको वास्तविक तथ्याङ्क तथा स्थितिको लागि सरोकारवालाहरूसँग समन्वय भएको एवम् जनचेतनामूलक कार्यक्रम सम्पन्न गरिएको छ।

१२.१३९ दुर्गम एवम् विशेष क्षेत्र विकास कार्यक्रम : नेपालका उत्तरी भू भागका सीमावर्ती जिल्लाहरू र भौगोलिक दृष्टिकोणले अत्यन्त विकट एवं आर्थिक दृष्टिकोणले अत्यन्त पिछडिएका २२ जिल्लामा गरिवी निवारणलाई सघाउ पुऱ्याउने गरी लक्षित कार्यक्रमको रूपमा दुर्गम क्षेत्र विकास कार्यक्रम सञ्चालनमा रहेको छ। यस कार्यक्रमअन्तर्गत आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा ८ वटा भोलुङ्गे पुल, ८ वटा सिँचाई आयोजना, १७ वटा खानेपानी आयोजना, ९ वटा विद्युतीकरण आयोजना तथा ३९ कि. मि. घोडेटो बाटो निर्माण सम्पन्न भएको थियो। चालू आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को फागुन मसान्त सम्ममा तीन वटा भोलुङ्गे पुल योजना सम्पन्न भएको छ भने दुई वटा विद्युतीकरण आयोजना सम्पन्न भई ३० कि. वा. विद्युत उत्पादन भएको छ।

१२.१४० गुम्बा व्यवस्था तथा विकास कार्यक्रम : देशभित्र छरिएर रहेका गुम्बा तथा गुम्बामा रहेका महत्वपूर्ण पुरातात्विक वस्तु तथा सार्वजनिक सम्पत्तिहरूको संरक्षण, सम्बर्द्धन र विस्तार गर्न यो कार्यक्रम सञ्चालन भएको हो। आर्थिक वर्ष २०६६/०६७ मा यस कार्यक्रम अन्तर्गत १ सय ३४ वटा गुम्बा मर्मत सम्भार, एक पटक लामा देशदर्शन कार्यक्रम, ८ जिल्लामा गुम्बा सर्वेक्षण कार्य, १६ पटक प्राचीन गुम्बाहरूको प्राविधिक अध्ययन अनुसन्धान कार्य सम्पन्न भएको थियो। चालू आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को ८ महिनामा ४७ जिल्लाका २ सय गुम्बाहरूलाई आर्थिक सहयोग प्रदान गरिएको, चार वटा प्राचीन गुम्बाहरूको प्राविधिक अध्ययन अनुसन्धान कार्य सम्पन्न भएको छ।

१२.१४१ महिला तथा बालबालिकाहरूका लागि विकेन्द्रित कार्य योजना : युनिसेफको अनुदान सहयोगमा २३ जिल्ला (पाँचथर, सुनसरी, उदयपुर, सप्तरी, काभ्रे, चितवन, पर्सा, नवलपरासी, तनहुँ, कास्की, कपिलवस्तु, दाङ, रुकुम, जाजरकोट, कालिकोट, जुम्ला हुम्ला, मुगु, डोल्पा डडेल्धुरा, बझाङ, बाजुरा र अछाम) का ३ सय ८६ गाउँ विकास समिति तथा १४ वटा नगरपालिकामा यो कार्यक्रम सञ्चालनमा रहेकोमा सन् २०१० को डिसेम्बरबाट सुनसरी, काभ्रेपलान्चोक, चितवन, तनहुँ र कास्की गरी ५ वटा जिल्लामा यस कार्यक्रमको आन्तरिकीकरण भएको छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा गुणस्तरीय आधारभूत शिक्षा, प्रारम्भिक बालकोष, प्रारम्भिक बाल स्याहार र वौद्धिक विकास, बाल स्वास्थ्य, मातृ स्वास्थ्य, सरसफाइ, एचआइभी एड्स रोकथाम, महिला र बालबालिकाको अधिकार संरक्षण, सामुदायिक कार्य प्रक्रिया (CAP) क्षेत्रहरूलाई यस कार्यक्रमले समेटेकोमा चालू आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा गत वर्ष सञ्चालित कार्यक्रमहरूलाई निरन्तरता दिइनुका

साथै बालमैत्री स्थानीय शासनको अवधारणामा आधारित भएर निश्चित सूचकहरू तयार पारी कार्यक्रमलाई अगाडि बढाइएको छ। बालमैत्री स्थानीय शासनको अवधारणालाई कानुनी र संस्थागतरूपमा विस्तार गर्न यससम्बन्धी राष्ट्रिय खाका र कार्यविधि तयार भई स्वीकृतिका लागि मन्त्रिपरिषद्मा पेश भएको छ। यस कार्यक्रम अन्तर्गत ९ हजारभन्दा बढी सामुदायिक संस्थाहरू क्रियाशील रहेका र समुदायस्तर/विद्यालयस्तरमा बाल क्लवहरू गठन भई क्रियाशील रहेका छन्। यसैगरी, गाउँ विकास समितिस्तरमा हालसम्म ५ सय ५७ वटा प्यारालिगल कमिटी क्रियाशील भएका छन् भने करिव ८ हजार प्रारम्भिक बाल विकास केन्द्र सञ्चालनमा आएका छन्।

१२.१४२ निर्वाचन क्षेत्र विकास कार्यक्रम : नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा ६३ को उपधारा (३) को खण्ड (क) बमोजिमका पहिलो हुने निर्वाचित हुने निर्वाचन प्रणालीअनुसार निर्वाचित संविधानसभा सदस्यले आफू निर्वाचित भएको जिल्लाको निर्वाचन क्षेत्र र सोही उपधाराको खण्ड (ख) बमोजिम समानुपातिक निर्वाचन प्रणालीअनुसार निर्वाचित हुने तथा खण्ड (ग) बमोजिम नेपाल सरकारबाट मनोनयन हुने संविधानसभा सदस्यले निजले रोजेको कुनै एक जिल्लाको निर्वाचन क्षेत्रहरूमा निर्वाचन क्षेत्र विकास कार्यक्रम (सञ्चालन कार्यविधि), (तेस्रो संसोधन) नियमावली, २०६५ अनुसार एक सभासदले रु. १० लाख खर्च गर्न पाउने व्यवस्था वजेट बक्तव्यले गरेको छ।

गरिबी निवारण र रोजगारीतर्फ

१२.१४३ कर्णाली रोजगार कार्यक्रम : कर्णाली अञ्चलको भौगोलिक विकटता, गरिबी, आर्थिक एवम् सामाजिक पछौटेपनका कारण अधिकांश परिवारका व्यक्तिहरूको परम्परागत पेशा, व्यवसाय वा रोजगारीबाट प्राप्त आम्दानीले जीवन धान्न कठिन भएको यथार्थलाई मध्यनजरमा राखी यस्ता परिवारहरूलाई रोजगारीका अवसर उपलब्ध गराउने अभिप्रायले आर्थिक वर्ष २०६३/६४ देखि “कर्णाली अञ्चल एक परिवार एक रोजगार” को नामबाट यो कार्यक्रम सञ्चालनमा रहँदै आएको छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा यस कार्यक्रममा विनियोजित २२ करोड ५६ लाख ७ हजार रकममध्ये ९५ प्रतिशतभन्दा बढी खर्च भई गोरेटो घोडेटो बाटो, मोटरबाटो, शौचालय, विद्यालय भवन, साना लघु जलविद्युत मर्मत जस्ता ससाना ६ सय वटा आयोजना सम्पन्न भई ७ लाख ८३ हजार ४ सय ५१ म्यानडेजको काम भई सम्बन्धित व्यक्ति लाभान्वित भएका थिए। चालू आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा बेरोजगार परिवारहरूको विवरण अद्यावधिक गर्ने लगायतका गत सालहरूमा सञ्चालित कार्यक्रमहरूलाई निरन्तरता दिइएको छ।

१२.१४४ पश्चिम उच्च पहाडी गरिबी निवारण आयोजना : मध्य पश्चिम तथा सुदूर पश्चिमका उच्च पहाडी ११ जिल्लाहरूमा कृषि विकासका लागि अन्तराष्ट्रिय कोष (IFAD) को सहयोगमा पश्चिम उच्च पहाडी गरिबी निवारण आयोजना सञ्चालन भइरहेको छ। यस कार्यक्रमअन्तर्गत आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा खानेपानी तथा सरसफाई, साना सिँचाई, विद्यालय भवन, स्वास्थ्य चौकी, पुल पुलेसा, लघु जलविद्युत जस्ता १ सय ३४ वटा पूर्वाधार योजनाको निर्माण कार्य सम्पन्न भएका छन् भने १ सय २१ वटा उपभोक्ता समितिलाई योजना मर्मत सम्भार एवम् सामाजिक परीक्षणसम्बन्धी तालिम, १ सय १०

वटा योजनाको सार्वजनिक सुनुवाइ, १ सय ६४ वटा कबुलियती वन उपभोक्ता समूह गठन, १ सय ३६ हेक्टर कबुलियती वन समूहलाई हस्तान्तरण गरिएको, ४ सय ४४ हेक्टर कबुलियती वनमा जडिबुटी खेती गरिएको थियो। त्यस्तै, कृषि तथा पशु विकास कार्यक्रम पनि सञ्चालन गरिएको थियो। साथै, लघुवित्त तथा बजारीकरण कार्यक्रमअन्तर्गत समूह बचत र यसको परिचालन, व्यापार मेला प्रदर्शनीमा सहभागिता, लघु उद्यमसम्बन्धी तालिमजस्ता कार्यक्रम सञ्चालन गरिएका थिए। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को दोस्रो चौमासिक अवधिसम्म ९ वटा कबुलियती वन उपभोक्ता समिति गठन, ५० हेक्टर जग्गा कबुलियती वन समूहलाई हस्तान्तरण, १ सय ५१ जना कबुलियती वन सदस्यहरूलाई तालिम प्रदान गरिएको छ। पाँच हजार प्याकेट तरकारी र ३ हजार ९ सय ८० प्याकेट खाद्यान्न बालीको उन्नत किट वितरण, ४५ वटा तरकारी नर्सरी स्थापना र ५३ वटा सामुदायिक संस्था गठन गरिएको छ।

१२.१४५ स्थानीय अग्रसरतालाई नयाँ ज्ञान र सीपसँग जोड्ने कार्यक्रम : स्वीस सरकारको सहयोगमा सञ्चालित यस कार्यक्रमबाट आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा जिविसको समन्वयमा दैलेख, जाजरकोट, डोटी, अछाम जिल्लाका केही गाउँ विकास समितिमा आय आर्जन बढाउने क्रियाकलापहरू तरकारी खेती, बिउ उत्पादन, जडिबुटी खेती, उत्पादित वस्तुको बजार व्यवस्थापन, उन्नत प्रविधि हस्तान्तरण, साना भौतिक पूर्वाधार, स्थानीय साभेदार संस्थाहरूको संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि, स्रोतहरूको उचित व्यवस्थापन र समन्वय जस्ता कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिएको थियो भने ३० वटा साना भौतिक पूर्वाधार निर्माण कार्य सम्पन्न, २५ वटा गाउँ विकास समितिको आवधिक योजना निर्माणमा सहयोग भएको थियो। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को यस अवधिमा १३ हजार ५ सय परिवार विभिन्न आयआर्जन कार्यक्रममा संलग्न भएका छन्। त्यस्तै, २५ वटा गाउँ विकास समितिको आवधिक योजना निर्माणमा सहयोग भएको छ।

१२.१४६ नेपाल खाद्य संकट सम्बोधन कार्यक्रम : खाद्यान्नको आकाशिमो मूल्यको मारबाट गरिव जनताहरूलाई तत्काल राहत पुऱ्याउने उद्देश्यले कामका लागि खाद्यान्न कार्यक्रममार्फत् खाद्य सुरक्षामा टेवा पुऱ्याउन विश्व बैंकको आर्थिक सहयोगमा विश्व खाद्य कार्यक्रमबाट खाद्यान्न (वस्तुगत) एवम् प्राविधिक सहयोग प्राप्त भई आर्थिक वर्ष २०६५/६६ देखि ग्रामीण सामुदायिक पूर्वाधार विकास कार्यक्रम लागू भएका २१ जिल्लामा सञ्चालन भइरहेको छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा अध्ययन तथा परामर्श कार्यक्रमहरू मात्र सञ्चालन भएको थियो भने आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा हालसम्म यस कार्यक्रमबाट ११ कि.मि. कुलो निर्माण, ३७ कि.मि. सिँचाइ कुलो पुन निर्माण, १९ हेक्टर जमीन सुधार, ४ हेक्टर वृक्षारोपण, १३ वटा खानेपानी योजना, १ सय ८४ वटा पोखरी निर्माण र ३७ कि.मि. ग्रामीण सडक निर्माण भएको छ। त्यस्तै, ४ हजार ७ सय ४८ वटा कम्पोष्ट पिट, १ सय ६९ किमी घोडेढो बाटो र एउटा सामुदायिक भवन निर्माण भएको छ।

वातावरण व्यवस्थापन

१२.१४७ सहरी वातावरण सुधारका लागि सरकार निजी क्षेत्र साभेदारी कार्यक्रम : संयुक्त राष्ट्रसंघीय विकास कार्यक्रमको सहयोगमा १० वटा नगरपालिकाहरूमा सहरी

वातावरणको लागि सार्वजनिक निजी साभेदारी कार्यक्रम सञ्चालनमा रहेको छ। सार्वजनिक निजी क्षेत्र साभेदारीले बढ्दो सहरीकरणलाई व्यवस्थित गर्न सरकार, निजी क्षेत्र र नागरिक समाजलाई एकै ठाउँमा भेला गराई साभेदारी कार्यलाई अगाडि बढाउन आवश्यक वातावरण तयार गर्ने कार्य गरिरहेको छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा एउटा खानेपानी वितरण, पाँच वटा सहरी सरसफाइ (सार्वजनिक शौचालय), १५ वटा फोहोरमैला व्यवस्थापन (मल बनाउने, घरघरबाट फोहोर जम्मा गर्ने आदि), २ वटा सहरी यातायात व्यवस्थापन कार्यक्रम सम्पन्न भएको थियो भने तालिम, गोष्ठी, सेमिनार, अभिमुखीकरण कार्यक्रमद्वारा ५ सय ८७ जनाको क्षमता अभिवृद्धि गरिएको थियो। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा तीन वटा सहरी सरसफाइ, दुई वटा फोहोरमैला व्यवस्थापन, दुई वटा नवीकरणीय उर्जा कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ भने ९ सय ५१ जनालाई तालिम, अभिमुखीकरण, सेमिनारमार्फत् क्षमता अभिवृद्धि गरिएको छ।

१२.१४८ फोहोरमैला व्यवस्थापन कार्यक्रम : फोहोरमैलाको दिगो व्यवस्थापन गर्नका लागि जनचेतना अभिवृद्धि गरी वातावरणीय प्रदूषण नियन्त्रण गर्ने, फोहोरलाई स्रोतको रूपमा परिचालन गर्ने र फोहोर मैला व्यवस्थापनमा गैर-सरकारी तथा निजी क्षेत्रसमेतलाई सहभागी गराउने उद्देश्यले आर्थिक वर्ष २०५६/५७ देखि यो कार्यक्रमको सुरु भएको हो। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा बच्चरेडाँडा दीर्घकालीन ल्याण्डफिल साइटको दोस्रो चरणका लागि अधिग्रहण गरिएको जग्गाको मुआब्जा रकम वितरण गरिएको थियो। त्यस्तै, ओखरपौवा प्रवेशमार्गको मर्मत सम्भार, नाली सरसफाइ, प्रवेशमार्ग निर्माण गर्दा भत्किएका संरचनाहरूको पुनःनिर्माण, सिसडोल ल्याण्डफिल साइटमा Post Closure गर्ने कार्य भएको थियो। चालू आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा ओखरपौवा प्रवेशमार्ग मर्मत सम्भार र पुनः निर्माण भएको छ भने सिसडोल ल्याण्डफिल साइटको क्षमता विस्तार गर्ने कार्यको ठेक्का सम्झौताको चरणमा रहेको छ। फोहोरमैला व्यवस्थापनमा नगरपालिकाहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्न पाँच वटा नगरपालिकाहरूमा नमुना कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको र थप १५ नगरपालिकाहरूमा विस्तार गर्न प्रक्रिया सुरु भएको छ। काठमाडौँ उपत्यकाको फोहोरमैला व्यवस्थापन सार्वजनिक निजी क्षेत्रसँगको साभेदारीमा गर्नका लागि निजी क्षेत्रको छनौट लगायतका कार्यहरू गर्न फोहोरमैला व्यवस्थापनसम्बन्धी अधिकार सम्पन्न उच्चस्तरीय समिति गठन भएको र उक्त समितिको सिफारिशमा मन्त्रालयबाट मनसायपत्र (EOI) माग गरी सम्झौताको तयारी चरणमा पुगेको छ। काठमाडौँ उपत्यकाको फोहोरमैलाको दीर्घकालीन व्यवस्थापनका लागि ल्याण्डफिल साइटको विकास गर्न बच्चरेडाँडा (नुवाकोट र धादिङ जिल्ला) मा १ हजार ६ सय रोपनी जमिन अधिग्रहण गरिएको छ।

१२.१४९ स्थानीय स्तरमा वातावरणीय व्यवस्थापन सुदृढीकरण कार्यक्रम : फिनल्याण्ड सरकारको सहयोगमा वातावरणीय व्यवस्थापन प्रशासनलाई सुदृढ गर्ने उद्देश्यले आर्थिक वर्ष २०५८/५९ सालदेखि सुरु भएको यस कार्यक्रम हाल पूर्वाञ्चल क्षेत्रका विराटनगर उप-महानगरपालिका, धरान, इटहरी, धनकुटा, इनरुवा, दमक, भद्रपुर, मेचीनगर, इलाम, राजविराज, लाहान, सिरहा नगरपालिका लगायत पाँचथर, सुनसरी, मोरङ, इलाम, भुपा, धनकुटा, उदयपुर, सिरहा, सप्तरी जिल्लामा सञ्चालनमा रहेको छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा वातावरणीय अनुगमन तथा प्रयोगशाला प्रवर्द्धन, ६ वटा नगरपालिकाहरूमा वातावरण

शाखा र उपसमिति गठन गरी शाखा र उपसमितिमा कार्यरत कर्मचारीहरूलाई तालिम प्रदान गरिएको थियो भने वातावरणीय नमूना गाउँ कार्यक्रम सञ्चालन एवम् स्थानीय वातावरण कोष र औद्योगिक वातावरणीय सहयोग कोषसम्बन्धी कार्यहरू भएका थिए । आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा ४ जिल्ला विकास समितिमा पानी नमूना सङ्कलन केन्द्रको स्थापना, वातावरणीय निरीक्षण निर्देशिकाको तयारी, उद्योगहरूमा ४ वटा पेशागत स्वास्थ्य सुरक्षा कार्यक्रम र ४ वटा वातावरण व्यवस्थापन कार्यक्रम सम्पन्न भएको, २ वटा वातावरणीय योजना तर्जुमा तथा व्यवस्थापन तालिम कार्यक्रम २ वटा सम्पन्न भएको छ ।

जनशक्ति तथा संस्थागत विकासतर्फ

१२.१५० स्थानीय विकास प्रशिक्षण प्रतिष्ठान : स्थानीय निकायहरूको संस्थागत क्षमता अभिवृद्धिका लागि तालिम, अनुसन्धान, परामर्श सेवा उपलब्ध गराउने उद्देश्यले विगत वर्षहरूदेखि नै यस प्रतिष्ठानबाट कार्यक्रम सञ्चालन हुँदै आएको छ । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा १२ जनालाई स्थानीय स्रोत साधन परिचालन, ३६ जनालाई सामाजिक परिचालन, ४० जनालाई लैङ्गिक मूल प्रवाहीकरण तथा सामाजिक समावेशीकरण, २० जनालाई सामाजिक समावेशीकरण अभिमुखीकरण, ७५ जना गाउँ विकास समिति सचिवलाई सेवाकालीन, ५८ जना स्थानीय निकायका लेखा सहायकका लागि लेखासम्बन्धी, ४८ जना सहायक कर्मचारीको लागि सुशासनसम्बन्धी, ४८ जनालाई कार्यालय व्यवस्थापनसम्बन्धी, २६ जनालाई स्थानीय सुशासन तथा समावेशी विकाससम्बन्धी र १५ जनालाई पुस्तकालय तथा सूचना अभिलेखसम्बन्धी सेवाकालीन प्रशिक्षण दिइएको थियो । आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा स्थानीय निकायका २५ जना सहायक कर्मचारीको लागि लेखा व्यवस्थापनसम्बन्धी प्रशिक्षण, १ सय ७७ जना गाउँ विकास समितिका सहायक कर्मचारीहरूका लागि लेखासम्बन्धी सेवाकालीन प्रशिक्षण, २४ जनालाई सामाजिक परिचालन प्रशिक्षण र २० जनालाई लैङ्गिक मूल प्रवाहीकरण तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी प्रशिक्षण दिइएको छ ।

१२.१५१ स्थानीय निकाय वित्तीय आयोग : विकेन्द्रीकरणको विविध पक्षमा अध्ययन अनुसन्धान गरी नेपाल सरकारलाई नीतिगत सुझाव दिने उद्देश्यले स्थानीय निकाय वित्तीय आयोग गठन भएको हो । नेपाल सरकारले स्थानीय निकायलाई सशर्त तथा निशर्त अनुदान उपलब्ध गराउदै आएकोमा निशर्त अनुदान स्थानीय निकाय वित्तीय आयोगले सिफारिश गरे बमोजिम सूत्रको आधारमा निर्धारण हुने गरेको छ । यसअनुसार हाल गाउँ विकास समितिको अनुदानको लागि जनसंख्या ६० प्रतिशत, क्षेत्रफल १० प्रतिशत र भारित लागत ३० प्रतिशत, नगरपालिकाको लागि जनसंख्या ५० प्रतिशत, क्षेत्रफल १० प्रतिशत, भारित गरिबी २५ प्रतिशत र भारित कर प्रयास १५ प्रतिशत तथा जिल्ला विकास समितिको लागि जनसंख्या ४० प्रतिशत, क्षेत्रफल १० प्रतिशत, भारित गरिबी २५ प्रतिशत र भारित लागत २५ प्रतिशत भार हुने गरी सूत्र निर्धारण गरिएको छ । स्थानीय निकायलाई दिइने अनुदानलाई तिनको कार्यसम्पादन मापनसँग आबद्ध गर्ने सन्दर्भमा जिल्ला विकास समिति, नगरपालिकाहरूको न्यूनतम शर्त तथा कार्य सम्पादन मापन र सबै गाउँ विकास समितिहरूको न्यूनतम शर्तको आधारमा मूल्याङ्कन गरिदै

आएको छ। गाउँ विकास समितिको न्यूनतम शर्तको लागि १० वटा सूचकहरू, नगरपालिका तर्फ १५ वटा न्यूनतम शर्त तथा ४० वटा कार्य सम्पादन मापनका सूचक र जिल्ला विकास समिति तर्फ १५ वटा न्यूनतम शर्त र ६२ वटा कार्य सम्पादन सूचकका आधारमा मूल्याङ्कन गर्ने गरिन्छ।

तालिका १२(जच) : आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा भएको न्यूनतम शर्त मापनको नतिजा

स्थानीय निकाय	न्यूनतम शर्त मापनमा
जिल्ला विकास समिति	सफल संख्या ६३
	असफल संख्या १२
नगरपालिका	सफल संख्या ५३
	असफल संख्या ५
गाउँ विकास समिति	सफल संख्या ३३५६
	असफल संख्या २७०

नोट : ३ जिल्लाका २ सय ८९ गाउँ विकास समितिको न्यूनतम शर्त मापन कार्य नभएको।

स्रोत : स्थानीय विकास मन्त्रालय।

तालिका १२(जछ) : आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा भएको कार्यसम्पादन मापनको नतिजा

१) जिल्ला विकास समिति तर्फ

३० प्रतिशत थप अनुदान प्राप्त गर्ने	२५ प्रतिशत थप अनुदान प्राप्त गर्ने	२० प्रतिशत थप अनुदान प्राप्त गर्ने	२० प्रतिशत अनुदान कटौती हुने	सबै पुँजीगत अनुदान कटौती हुने
३	२३	३१	६	१२

२) नगरपालिका तर्फ

२५ प्रतिशत थप अनुदान प्राप्त गर्ने	१० प्रतिशत थप अनुदान प्राप्त गर्ने	१० प्रतिशत अनुदान कटौती हुने	२५ प्रतिशत अनुदान कटौती हुने	सबै पुँजीगत अनुदान कटौती हुने
१४	१४	१५	१०	५

स्रोत : स्थानीय विकास मन्त्रालय।

१२.१५२ चालू आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को फाल्गुण मसान्तसम्ममा गाउँ विकास समितिहरूको न्यूनतम शर्तको मूल्याङ्कन, जिल्ला विकास समिति तथा नगरपालिकाहरूको न्यूनतम शर्त तथा कार्य सम्पादन मापनको कार्य सम्पन्न भई प्रारम्भिक प्रतिवेदन प्राप्त हुने अवस्थामा रहेको छ। यस पद्धतिको अवलम्बनबाट स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन तथा नियमावलीको पालना, पारदर्शिता तथा जवाफदेहीतामा वृद्धि भएको, स्थानीय निकायहरूबीच प्रतिस्पर्धी भावना जागृत भएको र क्षमता विकासका क्षेत्रहरू पहिल्याउन मद्दत पुगेको छ।

स्थानीय निकाय अनुदानतर्फ

१२.१५३ जिल्ला विकास समिति अनुदान : आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा जिविस अनुदान सञ्चालन कार्यविधि, २०६६ स्वीकृत गरी सोको आधारमा जिल्ला विकास समिति अनुदानबाट ग्रामीण सडक, भोलुङ्गे पुल, सडक पुल, सिँचाई तथा नदी नियन्त्रण, लघु जलविद्युत, २६०

खानेपानी, भवन निर्माण लगायतका विविध योजनाहरू सम्पन्न भएका थिए । चालू आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा जनसंख्या, भौगोलिक क्षेत्र, लागत र गरिबी जस्ता सम्बन्धित जिल्लाको सूचकको आधारमा अर्थ मन्त्रालयबाट सोभै निकास दिइएको छ भने जिल्लाको कार्य सम्पादन मापनलाई आधार मानी प्रोत्साहन अनुदान दिने व्यवस्थासमेत गरिएको छ । जिल्ला विकास समिति अनुदान सञ्चालन कार्यविधि, २०६७ स्वीकृत गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ ।

१२.१५४ गाउँ विकास समिति अनुदान : आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा गाउँ विकास समितिलाई न्यूनतम १५ लाखदेखि ३० लाखसम्म अनुदान पठाउने व्यवस्था मिलाइएको थियो । गाउँ विकास समिति अनुदान सञ्चालन कार्यविधि, २०६६ स्वीकृत गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको र गाउँ परिषद्बाट स्वीकृत ग्रामीण सडक, खानेपानी तथा सरसफाइ, लघुविद्युत, वैकल्पिक उर्जा, भवन निर्माण लगायतका योजनाहरू सम्पन्न भएका थिए । सो आधारमा ६ सय ६ गाउँ विकास समितिले रु. १५ लाख, ८० गाउँ विकास समितिले १७ लाख ६७ हजार, १ हजार ७ सय ४ गाउँ विकास समितिले १९ लाख ५० हजार, १ हजार ६७ गाउँ विकास समितिले २१ लाख ५० हजार, ३ सय ९४ गाउँ विकास समितिले २४ लाख ५० हजार र ७१ गाउँ विकास समितिले ३० लाख अनुदान प्राप्त गरेको छन् । यसैगरी, गाउँ विकास समितिको न्यूनतम शर्त मापन र विपन्न वर्ग नक्साङ्कनका आधारमा समेत थप अनुदान उपलब्ध गराइएको छ ।

१२.१५५ नगरपालिका अनुदान : आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा नगरपालिका अनुदान सञ्चालन कार्यविधि, २०६६ स्वीकृत गरी सो को आधारमा नगरपालिका अनुदानबाट विविध योजनाहरू सम्पन्न भएका थिए । नगरपालिका अनुदान रु ३५ करोड वितरण गरिएको थियो । आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा यो रकममा दोब्बर वृद्धि गरी रु ७० करोड पुर्‍याई परिमार्जित सुत्र तथा नगरपालिकाहरूको न्यूनतम शर्त तथा कार्यसम्पादन मापनको नतिजासँग आवद्ध गरी नगरपालिकाहरूलाई वितरण गरिएको छ । नेपाल सरकारबाट नगरपालिकामा जाने सबै प्रकारका अनुदान र नगरपालिकाको आन्तरिक स्रोतसमेतलाई व्यवस्थित गर्न नगरपालिका अनुदान सञ्चालन कार्यविधि, २०६७ तयार गरी लागु गरिएको छ ।

१२.१५६ स्थानीय विकास शुल्क कोष : आर्थिक वर्ष २०५५/५६ देखि नगरपालिकाहरूले उठाउँदै आएको चुङ्गिकर खारेज भई नेपाल सरकारबाट भन्सार बिन्दुमा नै १.५ प्रतिशत स्थानीय विकास शुल्क उठाई चुङ्गिकरको सट्टामा स्थानीय विकास शुल्क उपलब्ध गराउँदै आएको थियो । यसरी उठ्दै आएको स्थानीय विकास शुल्कबाट बचत हुन आएको रकमबाट आर्थिक वर्ष २०५९/६० देखि जगेडाकोष स्थापना गरी नगरपालिकाहरूले स्वीकृत गरेका योजनाहरूका लागि स्थानीय उपभोक्ताको लागत सहभागितामा मन्त्रालयले रकम उपलब्ध गराउँदै आएको छ । आर्थिक वर्ष २०६५/६६ देखि यस रकमलाई बजेटको परिधिभित्र ल्याई स्थानीय विकास शुल्ककोषमार्फत् नगरपालिकाहरूलाई उपलब्ध गराइँदै आएको छ । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा नगरपालिकाहरूलाई निशर्त अनुदानको रूपमा चालू र पुँजीगत गरी एकमुष्ट रु. १ अर्ब ३३ करोड ६७ लाख रकम अख्तियारीमार्फत् नगरपालिकाहरूलाई उपलब्ध गराइएको थियो भने आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा यस

शीर्षकमा रु २ अर्ब १६ करोड ४० लाख विनियोजन भएकोमा पुँजीगत खर्च तर्फ रु. १ अर्ब ७ करोड ८३ लाख २० हजार र चालू खर्च तर्फ रु. ३९ करोड ३२ लाख ५० हजार गरी रु. १ अर्ब ४७ करोड १५ लाख ७० हजारको अख्तियारी नगरपालिकाहरूमा पठाइएको छ। यस रकमबाट पुँजीगत अनुदान रकम उपलब्ध गराउँदा निश्चित रकम न्यूनतम र बाँकी रु. ६९ करोड २४ लाख ३० हजार रकमलाई जगेडाकोष कार्यक्रम, नगरपालिकाहरूको लागि आवधिक योजना तयारी, भवन आचार संहिता र जग्गा विकास कार्यक्रम तथा प्रशासनिक खर्चमा विनियोजित गरिएको छ।

१२.१५.७ स्थानीय स्वायत्त शासन तथा सामुदायिक विकास कार्यक्रम : समावेशी, जवाफदेही एवम् उत्तरदायी स्थानीय निकाय र समुदायको नेतृत्वमा सहभागितात्मक विकास कार्यक्रम सञ्चालन गरी गरीबी निवारणमा सहयोग गर्ने उद्देश्यले स्थानीय शासन तथा सामुदायिक विकास कार्यक्रम आर्थिक वर्ष २०६५/६६ देखि ७५ जिल्ला विकास समिति, ५८ नगरपालिका र ३ हजार ९ सय १५ गाउँ विकास समितिहरूमा नेपाल सरकार र १४ वटा दातृ निकायहरूको सहयोगमा सञ्चालन भएको छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा यस कार्यक्रमअन्तर्गत ११ हजार ३ सय ९० वटा सामुदायिक पूर्वाधार निर्माणबाट ३५ लाख ९० हजार व्यक्तिहरू लाभान्वित भएका थिए भने स्थानीय निकायका कर्मचारी, सेवा प्रदायक र राजनीतिक पार्टीका प्रतिनिधिहरू गरी जम्मा ८ हजार ५ सय व्यक्तिहरूलाई विभिन्न विषयमा अनुशिक्षणमा समेत प्रदान गरिएको थियो। कार्यक्रम सुचारुरूपले सञ्चालन गर्न सामाजिक परिचालन निर्देशिका, लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण नीति, जिल्ला विकास समिति/गाउँ विकास समिति/नगरपालिका क्षमता विकास कार्यविधि, सूचना, शिक्षा तथा सञ्चार सञ्चालन कार्यविधि, बालमैत्री स्थानीय शासन रणनीति लगायत १३ वटा कार्यविधिहरू तयार गरी सोको आधारमा स्थानीय निकायहरूले कार्यक्रम सञ्चालन गरिरहेका छन्। चालू आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा नेपाल सरकारबाट स्थानीय निकायलाई प्राप्त हुने सबै प्रकारको अनुदान, स्थानीय निकायको स्वआर्जन, राजस्व बाँडफाँड र अन्य संस्थाबाट प्राप्त हुने रकमसमेत एकीकृत गरी सबै वर्ग, समुदाय एवम् क्षेत्रको पहुँच र स्वामित्व रहने गरी सञ्चालन गर्नको लागि स्थानीय निकाय अनुदान सञ्चालन कार्यविधि, २०६७ तयार गरी लागु गरिएको छ। स्थानीय जनतालाई सशक्तीकरण गरी निर्णय प्रक्रियामा सहभागी गराउन २ हजार २ सय ७ गाउँ विकास समितिहरूमा सामाजिक परिचालन कार्यक्रम सञ्चालन गरी सोअन्तर्गत १ सय ८२ नागरिक सचेतना केन्द्र र ७ हजार ४ सय ७२ वटा वडा नागरिक मञ्च स्थापना भएका छन्। यस कार्यक्रमबाट न्यूनतम शर्त तथा कार्य सम्पादन मापन नतिजाको आधारमा ६३ जिल्ला विकास समितिलाई रु १ अर्ब ६३ करोड ७१ लाख र ५३ वटा नगरपालिकालाई रु. १ अर्ब ३१ करोड ५० लाख तथा न्यूनतम शर्त नतिजाको आधारमा ३ हजार ३ सय ६५ वटा गाउँ विकास समितिलाई रु. १ अर्ब ३६ करोड निश्चित अनुदान उपलब्ध गराइएको छ।

१२.१५.८ स्थानीय निकायको आन्तरिक आयको अवस्था : स्थानीय निकाय (जिल्ला विकास समिति, नगरपालिका र गाउँ विकास समिति) ले स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन, २०५५, स्थानीय स्वायत्त शासन नियमावली, २०५६ तथा स्थानीय निकाय आर्थिक प्रशासनसम्बन्धी नियमावली, २०६४ बमोजिम आफ्नो क्षेत्रमा आय सङ्कलन गरी स्थानीय जनताको

आवश्यकता र माग बमोजिमका योजना तथा कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्न सक्ने व्यवस्था भएअनुसार आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा निम्नानुसारको आम्दानी भएको पाइन्छ ।

तालिका १२(जज) : स्थानीय निकाय (जिल्ला विकास समिति, नगरपालिका, गाउँ विकास समिति) को आन्तरिक आय (२०६६/६७)

(रकम रू. हजारमा)

स्थानीय निकाय	पूर्वाञ्चल	मध्यमाञ्चल	पश्चिमाञ्चल	मध्यपश्चिमाञ्चल	सुदूर पश्चिमाञ्चल	जम्मा
जि.वि.स.	२८२४३९	६०७८७३	४२३४८८	९७९९९	७९७४४	१४८२७७३
नगरपालिका	१५५४९२	१०९३२५६	२६५००९	११२९६४	७५५३६	१६२२२५७
गाउँ विकास समिति	६९९६६	३४२२४३	१६०३०४	१८८१७	१९८४१	६९९९७
कुल जम्मा	५०७८९७	१९६३३७२	८४८८०९	२२८९८०	१६७५१	३७९६२०९

यसरी प्राप्त आन्तरिक आय तथा केन्द्रीय अनुदान एवम् स्थानीय विकास मन्त्रालय अर्न्तगतका विभिन्न आयोजना, कार्यक्रमसमेतबाट आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा सम्पन्न भौतिक पूर्वाधारको प्रगति निम्नानुसार छ ।

तालिका १२(जभ) : आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा सम्पन्न भौतिक पूर्वाधारको प्रगति

क्रियाकलाप	प्रगति
सडकको नयाँ टूयाक खोल्ने काम (कि.मि.)	२९२२
सडकको नियमित मर्मत (कि.मि.)	५९८४
कच्ची सडक निर्माण (कि.मि.)	२४०२
सडक कालोपत्रे गर्ने काम (कि.मि.)	३८३
सडक ग्राभेल गर्ने काम (कि.मि.)	१५६९
भो.पु निर्माण सम्पन्न (वटा)	२९४
भोलुङ्गे पुल मर्मतसम्भार (वटा)	१५४९
खानेपानी आयोजना (वटा)	३६५८
सिँचाइ (हेक्टर)	१०३९४
भवन निर्माण (वटा)	४०९९
लघु विद्युत (कि. वा.)	४८९८

गृह मन्त्रालयतर्फको कार्यक्रम

१२.१५९ शान्ति सुरक्षासम्बन्धी : मुलुकमा शान्ति सुव्यवस्था र सुरक्षा कायम गर्नु गृह मन्त्रालयको मुख्य उद्देश्य हो । यसका लागि शान्ति सुरक्षाको प्रभावकारिता, दण्डहीनताको अन्त्य तथा मानव अधिकारको रक्षा गर्न विशेष सुरक्षा कार्यक्रम कार्यान्वयन भइरहेको छ । त्यसरी नै

सार्वजनिक सेवा तथा सडक अवरोध नियन्त्रण कार्ययोजना, अपहरण तथा गम्भीर प्रकृतिका सङ्गठित अपराध नियन्त्रण कार्ययोजना, उपत्यकाका लागि विशेष सुरक्षा योजना, तराई मधेश तथा पूर्वी र मध्य पश्चिम पहाडको सुरक्षा कार्ययोजना, शान्ति सुरक्षाको व्यवस्थापनका लागि सचेतना अभियान जस्ता कार्यक्रमहरूलाई निरन्तरता दिइएको छ। सुरक्षा निकायहरूमा कार्यरत कर्मचारीहरूले पालना गर्नुपर्ने आचार संहिता लागु भइसकेको छ। यसरी कार्य योजनाले निर्दिष्ट गरे बमोजिमका कार्यहरू सम्पन्न गर्न सुरक्षाकर्मीहरूको सघन परिचालनबाट अपराधिक कार्यमा संलग्न व्यक्तिहरूलाई कानुनको दायरामा ल्याउनुका साथै अपराधिक गतिविधिहरू नियन्त्रण गर्ने कार्य भइरहेको छ।

१२.१६० विपद व्यवस्थापनसम्बन्धी : मुलुकका विभिन्न भागमा समय समयमा विपदका घटनामा परी पीडित भएका व्यक्तिहरूलाई उद्धार गर्ने र राहत प्रदान गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइएको छ। त्यसरी नै विपदको अवस्थामा न्यून क्षति हुने अवस्था सिर्जना गर्न विभिन्न कार्यक्रमहरू सञ्चालन भइरहेका छन्। यस क्रममा गृह मन्त्रालयको आयोजनामा "Disaster Preparedness and Response Planning for 2011", National Workshop काठमाण्डौमा सम्पन्न भएकोछ भने अमेरिकी सरकार र संयुक्त राष्ट्र संघीय सहयोगमा High Level Symposium on Disaster Risk Reduction कार्यक्रमको आयोजना गरिएको छ। विपदको अवस्थामा उद्धार राहत कार्यलाई प्रभावकारी बनाउन केन्द्रमा राष्ट्रिय आपतकालीन सञ्चालन केन्द्रको स्थापना भइसकेको छ भने कैलाली र सुनसरीमा गोदामघरको निर्माण कार्य सुरु भएको छ। चालू आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा केन्द्रीय दैवी प्रकोप उद्धार कोषबाट जिल्ला दैवी प्रकोप उद्धार कोषलाई रु. १ करोड १० लाख निकासी भएको छ। साथै, कोशी नदीमा गएको बाढीबाट पीडित भएका व्यक्तिहरूको राहत र पुनर्स्थापन गर्न रु. २५ करोड निकासी दिइएको छ।

१२.१६१ लागु औषध नियन्त्रणसम्बन्धी : लागु औषध नियन्त्रण कार्यक्रमलाई प्रभावकारी ढंगले सञ्चालन गर्न र लागु औषध रहित स्वस्थ र समुन्नत समाजको निर्माण गर्न लागु औषध नियन्त्रण रणनीति, कार्यान्वयन भइरहेको छ। लागु औषध विरुद्ध चेतना फैलाउन गैर सरकारी संस्थाहरू समेतको सहकार्यमा चेतनामूलक कार्यक्रमहरू सञ्चालन भइरहेका छन्। त्यसरी नै लागु औषध दुरुपयोग माग घटाउ अभियान अन्तर्गत Regional Training on the Development of outreach/Drop in Centre विषयक कार्यक्रम सम्पन्न गरिएको छ। लागु औषध प्रयोगकर्ताहरूका लागि उपचार तथा पुनर्स्थापना केन्द्रको निर्देशिका तयारी भइरहेको छ। लागु औषधको क्षति न्यूनीकरणसम्बन्धी मौखिक प्रतिस्थापन (मेथाडोन) कार्यक्रम सञ्चालन भइरहेको छ। यस कार्यक्रमबाट २ सय २५ जना लागु औषध प्रयोगकर्ताहरू लाभान्वित भएका छन्। त्यसरी नै मुलुकका विभिन्न उद्योगहरू र आयोजनाका लागि आवश्यक पर्ने विष्फोटक पदार्थ १ हजार ९ सय २१ मेट्रिकटन आयात गर्न इजाजत दिइनुका साथै करिव ४ सय १३ विगाहा जग्गामा लगाइएको गाजा तथा अफिम खेती नष्ट गरिएको छ।

१२.१६२ स्थानीय प्रशासनसम्बन्धी : मानव अधिकारसम्बन्धी राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिवद्धताहरू पालना गर्दै मानव अधिकार संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्ने कार्य निरन्तररूपमा भइरहेको छ। मानव अधिकारको रक्षा र दण्डहीनताको अन्त्यका लागि राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगबाट निर्णय भएअनुसार १ सय ४ जना पीडित व्यक्तिहरूलाई रु. १ करोड २६

लाख ४० हजार उपलब्ध गराइसकिएको छ। मानव अधिकारको उल्लंघनको घटनाहरूमा दोषी देखिएका सुरक्षाकर्मी र अन्य व्यक्तिहरूको कानुन बमोजिम कारवाही गर्ने कार्य भइरहेको छ। नेपालका विभिन्न शिविरहरूमा रहेका भुटानी शरणार्थीहरू तेस्रो मुलुकमा पुनःस्थापित गराउने कार्य निरन्तररूपमा भइरहेको छ। यस क्रममा ४४ हजार भन्दा बढी भुटानी शरणार्थीहरू तेस्रो मुलुकमा पुनःस्थापित भइसकेका छन्। कारागारहरूमा रहेका कैदी बन्दीहरूको मानव अधिकारको संरक्षणका साथै कारागार सुधार सुझाव आयोगको प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्ने कार्य भइरहेको छ। त्यसरी नै लैङ्गिक हिंसा विरुद्ध राष्ट्रिय कार्ययोजना तयार भई कार्यान्वयनमा आइसकेको छ।

सामान्य प्रशासन मन्त्रालयतर्फको कार्यक्रम

१२.१६३ कानुनी व्यवस्था अन्तर्गत निजामती सेवा ऐन, २०४९ (तेस्रो संशोधन) लाई संशोधन गर्न तयार गरिएको मस्यौदा मन्त्रिपरिषद्मा पेश भएको, निजामती सेवा नियमावली, २०५० (संशोधन, २०६७) जारी भएको, व्यवस्थापन परीक्षण निर्देशिका, २०६७ वितरण गरिएको, सेवाग्राही सन्तुष्टी सर्वेक्षण निर्देशिकाको मस्यौदा तयार गरिएको र निजामती सेवा नियमावली अन्तर्गतका विभिन्न सेवा समूहसम्बन्धी नियमावलीहरू अद्यावधिक गरी एकीकृतरूपमा प्रकाशन गर्ने तयारी भइरहेको छ। कर्मचारीहरूको विवरण विद्युतीय माध्यमबाट अद्यावधिक गर्ने क्रममा निजामती किताबखानाबाट ४० हजार ३ सय १० जना कर्मचारीहरूको व्यक्तिगत विवरण अद्यावधिक गरिएको छ। निजामती कर्मचारीहरू तथा जनताहरूका लागि आधुनिक चिकित्सा सेवा प्रदान गर्ने उद्देश्यले स्थापित निजामती कर्मचारी अस्पताल पूर्ण सञ्चालनमा आएको र यस अस्पतालबाट सघन उपचार कक्षसहित अर्बुद रोग पहिचान गर्नका लागि आवश्यक उपकरण जडान गरी Histopathology, Colonoscopy, Bronchoscopy, Endoscopy परीक्षण सेवा प्रदान गरिएको छ। नेपाल प्रशासनिक प्रशिक्षण प्रतिष्ठानबाट राजपत्रांकित श्रेणीका कर्मचारीहरूलाई र कर्मचारी प्रशिक्षण प्रतिष्ठानबाट राजपत्रअनंकित एवम् श्रेणीविहीन कर्मचारीहरूलाई विभिन्न प्रकारका तालिम प्रदान गरिएको छ। कर्मचारीहरूको वृत्तिविकासको लागि बढुवा तथा नयाँ नियुक्तिसम्बन्धी कामहरू, विभिन्न विषयमा छात्रवृत्ति प्रदान गरी विदेशमा अध्ययन गर्न पठाइएको, कर्मचारीका छोराछोरीहरूलाई प्राविधिक विषयमा अध्ययन गर्न छात्रवृत्ति प्रदान गर्ने गरिएको, निजामती सेवा पुरस्कार पाउने कर्मचारीहरूको संख्या दोब्बर गरी पुरस्कार वितरण गरिएको, शासकीय सुधार कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिएको छ। प्रशासन सुधारका लागि प्रशासन पुनर्संरचना कार्यक्रमबाट प्रतिवेदन मस्यौदा लेखन कार्य भइरहेको, संघीय प्रणालीमा सार्वजनिक प्रशासन प्रतिवेदनसम्बन्धी प्रतिवेदनको मस्यौदा लेखन भइरहेको, सार्वजनिक प्रशासनमा तत्काल गर्नुपर्ने २९ बुँदे सुझावहरू नेपाल सरकार समक्ष पेश गरिएको छ।

शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालयसम्बन्धी कार्यक्रमहरू

१२.१६४ विगतमा सशस्त्र द्वन्द्वको क्रममा शान्ति प्रक्रियाका विविध पक्षमा क्रियाशील रहँदै आएको शान्ति सचिवालय विघटन भई शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालय गठन भएको हो। यस मन्त्रालयले वि.सं. २०५२ फागुण १ गते देखि सुरु भएको सशस्त्र द्वन्द्वको

क्रममा देशमा ठूलो आर्थिक, समाजिक तथा मानवीय क्षति भएका कारण सो अवस्थाबाट मुक्ति दिलाई विस्तृत शान्ति सम्झौताले निर्देश गरे बमोजिम द्वन्द्वका नकारात्मक प्रभावहरूलाई न्यून गर्दै द्वन्द्व पीडित तथा द्वन्द्वबाट विस्थापित व्यक्तिहरूलाई राहत तथा पुनःस्थापन कार्य गर्दै आएको छ। साथै, उक्त मन्त्रालयले द्वन्द्वबाट क्षतिग्रस्त भौतिक संरचनाहरूको पुनःनिर्माण, विद्रोही लडाकूको शिविर व्यवस्थापन, शान्ति प्रक्रिया र द्वन्द्वको संक्रमणकालीन व्यवस्थापन, द्वन्द्व पीडितक्षेत्रको सामाजिक-आर्थिक विकास गरी मेलमिलाप एवम् सामाजिक एकीकरणको माध्यमबाट द्वन्द्वका घाउ र फाटोलाई न्यून गर्दै मुलुकमा दिगो शान्ति कायम गर्ने जिम्मेवारी निर्वाह गरिरहेको छ। साथै, संयुक्त राष्ट्र संघीय सुरक्षा परिषद्को प्रस्ताव नंवर १३२५ र १८२० को कार्यान्वयनसम्बन्धी राष्ट्रिय कार्ययोजना नेपाल सरकारद्वारा स्वीकृत भई कार्यान्वयनको आवश्यक तयारी प्रारम्भ भएको एवम् सशस्त्र द्वन्द्वबाट प्रभावित बालबालिकाको पुनःस्थापन एवम् पुनःएकीकरणका लागि तीन वर्षे राष्ट्रिय कार्ययोजना स्वीकृत भई कार्यान्वयनको आवश्यक तयारी प्रारम्भ भएको छ। त्यस्तै, पहिलो र दोस्रो चरण गरी मन्त्रालयका २१ जना अधिकृतहरूको नेतृत्व विकाससम्बन्धी १५ दिने वैदेशिक तालिम कार्यक्रम सम्पन्न हुनुका साथै माओवादी सेनाका लडाकुहरूको रेखदेख, समायोजन तथा पुनःस्थापनसम्बन्धी विशेष समिति अन्तर्गतको सचिवालयलाई व्यवस्थापकीय सहयोग उपलब्ध गराउने काम भइरहेको छ। द्वन्द्व प्रभावित व्यक्ति-परिवार तथा संरचनाको लगत संकलन कार्यदलबाट आन्तरिकरूपमा विस्थापित ५ हजार २ सय ३४ (१ हजार ४ सय ७ परिवार), टुहुरा १ सय २१ जना र मृतक १ सय २५ जना भएको थप तथ्याङ्क प्राप्त भएको छ। त्यस्तै, ५३ वटामध्ये गतवर्ष ३३ र चालू वर्षमा ११ समेत ४४ वटा माइन फिल्डमा डिमाइनिङ्ग कार्य सम्पन्न भएको छ भने बाँकी पनि यसै आर्थिक वर्षमा सम्पन्न हुने देखिन्छ।

१२.१६५ शिविर व्यवस्थापन : शिविर व्यवस्थापनको लागि आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को फागुन मसान्तसम्म रु. ४५ करोड १६ लाख १५ हजार बजेट विनियोजन भई सो अनुसारको कार्य भइरहेको छ।

१२.१६६ शान्ति कोष : यस कोषबाट आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा बारुदी सुरुङ्ग व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यहरू सञ्चालन, सडक विभागबाट पहुँच मार्गहरूको निर्माण, शान्तिकोष सञ्चालन तथा संस्थागत सुदृढीकरण कार्य भइरहेको छ।

१२.१६७ पुनःस्थापन तथा पुनर्निर्माण कार्यक्रम : यस कार्यक्रमअन्तर्गत आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को फागुन मसान्तसम्ममा व्यक्तिगत सम्पत्ति क्षति वापत २ सय २५, अपहरणमा परेका ४ सय ९६, बेपत्ता पारिएका व्यक्तिका हकदार १ सय ५, द्वन्द्वको क्रममा अपाङ्ग भएका ३ सय ३६, ऐतिहासिक जनआन्दोलनका सहिदका २६ परिवार र २३ जना घाइतेहरूलाई जीवन निर्वाह भत्ता, आन्दोलनका क्रममा २६ जना घाइतेका सन्ततिलाई छात्रवृत्ति तथा विस्तृत शान्ति सम्झौता पश्चात्का घटनामा मृत्यु भएका १५ जनाका हकदारलाई आर्थिक सहायता उपलब्ध गराइएको छ। पुनःनिर्माण कार्यक्रमअन्तर्गत अघुरो ५२,

क्रमागत ७ सय ३ र नयाँ २ सय २६ गरी जम्मा ९ सय ८१ आयोजनाहरू सञ्चालन भएकामा १ सय १९ वटा आयोजना सम्पन्न भइसकेका छन् ।

१२.१६८ शान्ति प्रक्रिया सहयोग आयोजना : आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को फागुन मसान्तसम्म द्वन्द्वकाक्रममा मृत्यु भएका मृतकका हकदारलाई आर्थिक सहायता प्रदान गर्न १ हजार ९ सय ४२ जनाको लागि अख्तियारी पठाएकोमा निकास फुकुवा माग भई आएवमोजिम ७१ जनाको निकास फुकुवा पठाएको छ । शान्ति संयन्त्रमा कार्यरत जिल्ला स्तरमा जिल्ला प्रशासन कार्यालय र जिल्ला विकास समितिको कार्यालयका कर्मचारी सम्मिलित मध्य पश्चिमाञ्चल र सुदूर पश्चिमाञ्चल विकास क्षेत्रमा २ वटा अभिमुखीकरण तालिम सम्पन्न भएको छ । साथै, मुख्यतया द्वन्द्व प्रभावितहरूको तथ्याङ्कलाई सर्वसुलभ बनाउन र मन्त्रालयको दैनिक कामकाजलाई कागजरहित बनाउन व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (MIS) कार्यक्रम सञ्चालन भइरहेको छ । त्यस्तै, द्वन्द्वमा मृत्यु भएकाहरूको १ हजार १ सय ४९ जना विधवा पत्नीहरूलाई जीवन निर्वाहका लागि आर्थिक सहायता प्रदान गर्न जिल्ला विकास समितिमार्फत् निकास पठाएको छ । यसको साथै द्वन्द्वमा मृत्यु भएका व्यक्तिका परिवारले पाउने रु. १ लाख आर्थिक सहायता वितरण प्रक्रियाको निरीक्षणका लागि विश्व बैंक र आयोजनाको संयुक्त अनुगमन टोली बनाई ५ वटा जिल्लाको अनुगमन गर्ने कार्य सम्पन्न गरिनुका साथै द्वन्द्व पीडितहरूका लागि रोजगार, स्वरोजगार सेवा सञ्चालन गर्ने सम्बन्धमा निर्देशिका तयार भई तालिम सञ्चालन गर्ने जिल्लासमेत छनौट भइसकेको छ ।

१२.१६९ स्थानीय शान्ति समिति : आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को फागुन मसान्तसम्म समितिबाट काभ्रेपलाञ्चोक, नुवाकोट, सिन्धुपाल्चोक, सिन्धुली र कास्की गरी थप ५ वटा सहित ७२ जिल्लामा स्थानीय शान्ति समितिको गठन, १९ वटा नगरपालिका र ९ सय ५० भन्दा बढी गाउँ विकास समिति स्तरीय शान्ति समिति गठन हुनुका साथै स्थानीय शान्ति समिति सम्वन्धि हाते पुस्तिका (Tool Kits) को सार्वजनिकीकरणको लागि ५ विकास क्षेत्रमा अन्तर्क्रियात्मक गोष्ठी सम्पन्न भएको छ ।

१२.१७० द्वन्द्व प्रभावित व्यक्ति वा समूहका लागि राहत कार्यक्रम : यस कार्यक्रम अन्तर्गत आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को लक्ष्य र सोही वर्षको फागुन मसान्तसम्मको प्रगति देहाय बमोजिम रहेको छ:

तालिका १२ (ज) : द्वन्द्व प्रभावित व्यक्ति वा समूहका लागि राहत विवरण

कार्यक्रम/ क्रियाकलाप	इकाइ	आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को लक्ष्य	२०६७ फागुन मसान्तसम्मको प्रगति
व्यक्तिगत सम्पत्ति क्षतिको आर्थिक सहायता (गत आर्थिक वर्षमा निर्णय भएको १ सय १३ जनाको भुक्तानी गर्न बाँकीसमेत)	जना	१३५०	२२५
अपहरणमा परेका व्यक्तिलाई आर्थिक सहायता	जना	९९८	४९६
वेपत्ता पारिएका व्यक्तिका हकदारलाई आर्थिक सहायता	जना	१०५	१०५
द्वन्द्वको क्रममा अपांग भएकालाई आर्थिक सहायता	जना	२५००	३३६
विस्तृत शान्ति सम्झौता पश्चातका घटनामा मृत्यु भएका व्यक्तिका हकदारलाई आर्थिक सहायता	जना	२५	१५
द्वन्द्वको क्रममा बाबु आमा गुमाएका टुहुरा बालबालिकाको पुनर्स्थापन	जना	११८	-

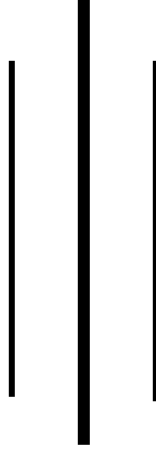
कार्यक्रम/ क्रियाकलाप	इकाइ	आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को लक्ष्य	२०६७ फागुन मसान्तसम्मको प्रगति
कार्यक्रम			
ऐतिहासिक जनआन्दोलनका शहिद परिवारलाई जीवन निर्वाह भत्ता	जना	२६	२६
ऐतिहासिक जनआन्दोलनका घाइतेलाई जीवन निर्वाह भत्ता	जना	२६	२३
ऐतिहासिक जनआन्दोलनका घाइतेका सन्ततिलाई छात्रवृत्ति	जना	२६	२६
ऐतिहासिक जनआन्दोलनका घाइते लाई वर्गिकरणअनुसार आर्थिक सहायता (मन्त्रिपरिषद्बाट स्वीकृतिको लागि अर्थ मन्त्रालयमा सहमतिको लागि माग भएको)	जना	११५३	

स्रोत: शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालय ।

माओवादी सेनाका लडाकुहरूको समायोजन र पुनर्स्थापन कार्यक्रम

१२.१७१ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को फागुन मसान्तसम्म माओवादी सेनाका लडाकुहरूको समायोजन र पुनर्स्थापना नहुन्जेलसम्मका लागि निजहरूलाई उपलब्ध गराइएको मासिक भत्ता, भरणपोषण र अस्थायी शिविरहरूको व्यवस्थापनको लागि रु. १ अर्ब ८८ करोड बजेट विनियोजन भएकोमा मासिक भत्ता रु. ५४ करोड ४ लाख ६० हजार र भरणपोषणका लागि रु. ३७ करोड १० लाख ४९ हजार ६ सय ८२ वितरण भइसकेको छ ।

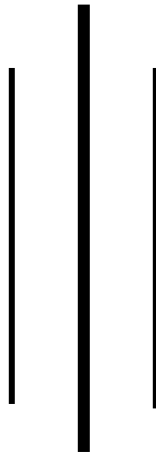
आर्थिक सर्वेक्षा

आर्थिक वर्ष २०६७/६८

(भाग - २)

तालिकाहरू

नेपाल सरकार

अर्थ मन्त्रालय

२०६८

तालिका सूची

तालिका नं.	विषय	पृष्ठ
१.	आर्थिक गतिविधि	
१.१(क)	कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (स्रोतअनुसार-प्रचलित मूल्यमा)	१
१.१(ख)	कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (स्रोतअनुसार-प्रचलित मूल्यमा)	२
१.१(ग)	कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (स्रोतअनुसार)	३
१.१(घ)	कुल मूल्य अभिवृद्धि (औद्योगिक वर्गीकरण अनुसार-प्रचलित मूल्यमा)	४
१.२(क)	कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (स्रोत अनुसार-स्थिर मूल्यमा)	५
१.२(ख)	कुल मूल्य अभिवृद्धि (औद्योगिक वर्गीकरण अनुसार-स्थिर मूल्यमा)	६
१.३	कुल उत्पादन (औद्योगिक वर्गीकरण अनुसार-प्रचलित मूल्यमा)	७
१.४	कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको वार्षिक वृद्धिदर (औद्योगिक वर्गीकरण अनुसार (स्थिर मूल्यमा)	८
१.५	कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको संरचना (औद्योगिक वर्गीकरण अनुसार)	९
१.६(क)	कुल गार्हस्थ्य उत्पादन	१०
१.६(ख)	कुल गार्हस्थ्य उत्पादन, कुल गार्हस्थ्य उत्पादन वृद्धिदर तथा मूल्य सूचकाङ्क (वृहद औद्योगिक वर्गीकरण अनुसार)	१२
१.७(क)	राष्ट्रिय आय : साधनको स्रोत र उपयोग (प्रचलित मूल्यमा)	१३
१.७(ख)	कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (व्यय विधिअनुसार-प्रचलित मूल्यमा)	१५
१.८	कुल उत्पादन व्यय विधि अनुसार (स्थिर मूल्यमा)	१६
१.९	मध्यवर्ती उपभोग (औद्योगिक वर्गीकरण अनुसार-प्रचलित मूल्यमा)	१७
१.१०	कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आम्दानी र वचत (प्रचलित मूल्यमा)	१८
१.११	कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको मूल्य सूचकाङ्क (इम्प्लिसिट)	१९
१.१२	समष्टिगत आर्थिक परिसूचकहरू	२०
२.	सार्वजनिक वित्त	
२.१	सरकारी खर्च र साधनको स्रोत	२१
२.२	कर राजस्व	२४
२.३	गैरकर राजस्व	२७

२.४	चालु खर्च	२९
२.५	पूँजीगत खर्च	३४
२.६	साँवा भुक्तानी खर्च	३८
२.७	स्वीकृत वैदेशिक सहायता रकम (स्रोत अनुसार)	३९
२.८	स्वीकृत वैदेशिक सहायता रकम (क्षेत्र अनुसार)	४१
२.९	वैदेशिक सहायताको उपयोग (स्रोत अनुसार)	४४
२.१०	वैदेशिक सहायताको उपयोग (क्षेत्र अनुसार)	४६
२.११	खुद वैदेशिक ऋण	५१
२.१२	सरकारी ऋणपत्रहरू र ट्रेजरी बिलहरूको स्वामित्वको विवरण	५३
३. मूल्य तथा आपूर्ति		
३.१	शहरी क्षेत्रको समग्र उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क	५५
३.२(क)	समूहगत उपभोग्य वस्तुहरूको राष्ट्रिय उपभोक्ता मूल्य सूचकांक (वार्षिक)	५८
३.२(ख)	समूहगत उपभोग्य वस्तुहरूको शहरी क्षेत्रको राष्ट्रिय उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क (प्रथम आठ महिना)	५९
३.२(ग)	समूहगत उपभोग्य वस्तुहरूको उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क (काठमाडौँ) प्रथम आठ महिना	६०
३.२(घ)	समूहगत उपभोग्य वस्तुहरूको शहरी क्षेत्रको उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क (तराई) (प्रथम आठ महिना)	६१
३.२(ङ)	समूहगत उपभोग्य वस्तुहरूको शहरी क्षेत्रको उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क (पहाड) (प्रथम आठ महिना)	६२
३.३(क)	राष्ट्रिय थोक मूल्य सूचकाङ्क (वार्षिक)	६३
३.३(ख)	राष्ट्रिय थोक मूल्य सूचकाङ्क (प्रथम आठ महिना)	६४
३.३(ग)	राष्ट्रिय थोक मूल्य सूचकाङ्क (वार्षिक औसत)	६५
३.४(क)	राष्ट्रिय तलव तथा ज्यालादर सूचकाङ्क (वार्षिक)	६६
३.४(ख)	राष्ट्रिय तलव तथा ज्यालादर सूचकाङ्क (प्रथम आठ महिना)	६७
३.४(ग)	राष्ट्रिय तलव तथा ज्यालादर सूचकाङ्क (वार्षिक औसत)	६८
३.५	केही प्रमुख वस्तुहरूको सरदर खुद्रा बजार मूल्य	६९
३.६	केही कृषिजन्य वस्तुहरूको मासिक राष्ट्रिय सरदर खुद्रा मूल्य	७०
३.७(क)	आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा पेट्रोलियम पदार्थको मूल्य स्थिति (थोक विक्री मूल्य)	७१
३.७(ख)	केही पेट्रोलियम पदार्थको मूल्य स्थिति (काठमाडौँ उपत्यका)	७२
३.८	केही पेट्रोलियम पदार्थको आपूर्ति स्थिति	७३

४. मुद्रा तथा बैकिङ

४.१	मौद्रिक सर्वेक्षण	७४
४.२(क)	मुद्रा प्रदायमा प्रभावपार्ने कारकहरू (रकममा)	७६
४.२(ख)	मुद्रा प्रदायमा प्रभावपार्ने कारकहरू (प्रतिशतमा)	७९
४.३	वाणिज्य बैंकहरूको साधनको स्रोत र उपयोग	८०
४.४	वाणिज्य बैंकहरूबाट असुल हुन बाँकी कर्जाको क्षेत्रगत विवरण	८३
४.५	विकास बैंक ("ख" वर्गका वित्तीय संस्था) हरूको साधनको स्रोत र उपयोग	८४
४.६	"ग" वर्गका वित्तीय संस्था (वित्त कम्पनीहरू) को वित्तीय साधन तथा उपयोगको विवरण	८५
४.७	लघुवित्त विकास बैंकहरू (ग्रामीण विकास बैंक समेत) को साधनको स्रोत र उपयोग	८६
४.८	ग्रामीण लघुवित्त विकास केन्द्र (वित्तीय संस्था) को ऋण लगानी र असुली	८७
४.९	साना किसान विकास बैंक लि. (वित्तीय संस्था) को ऋण लगानी र असुली	८७
४.१०	नेपाल राष्ट्र बैंकबाट स्वीकृत प्राप्त वित्तीय सहकारी संस्थाहरूको साधनको स्रोत र उपयोग	८८
४.११	कर्मचारी सञ्चय कोषको साधनको स्रोत र उपयोग	८९
४.१२	नागरिक लगानी कोषको साधनको स्रोत र उपयोग	९०
४.१३(क)	बीमा कम्पनीहरूले संकलन गरेको प्रिमियम तथा लगानीको विवरण	९१
४.१३(ख)	बीमा कम्पनीहरूको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण	९२

५. पुँजी बजार

५.१	प्राथमिक बजार प्रवृत्तिको स्थिति	९३
५.२	दोस्रो बजार प्रवृत्तिको स्थिति	९४

६. वाह्य क्षेत्र

६.१	वैदेशिक व्यापारको स्थिति	९५
६.२	वस्तुगत व्यापार	९८
६.३	भारत निर्यात भएका केही प्रमुख वस्तुहरू	१०१
६.४	अन्य मुलुकतर्फ निर्यात भएका केही प्रमुख वस्तुहरू	१०४
६.५	भारतबाट आयात भएका केही प्रमुख वस्तुहरू	१०७
६.६	अन्य मुलुकबाट आयात भएका केही प्रमुख वस्तुहरू	१०८

६.७	परिवर्त्य विदेशी विनिमयको आय व्यय	१०९
६.८	बैंकहरूसँग रहेको कुल विदेशी मुद्राको सञ्चिति	११२
६.९	शोधनान्तर स्थिति	११३
७. गरिबी निवारण र रोजगारी		
७.१	गरिबी निवारण कोष अन्तर्गत कार्यक्रम सञ्चालन भएका जिल्ला र खर्चको विवरण (सामुदायिक संस्थाहरूलाई अनुदान)	११७
७.२	देशगत वैदेशिक रोजगारीको स्थिति	११८
८. कृषि, उद्योग र पर्यटन		
८.१	प्रमुख खाद्यान्न वालीहरू लगाइएको क्षेत्रफल, उत्पादन तथा उत्पादकत्व	११९
८.२	प्रमुख नगदेवालीहरू लगाइएको क्षेत्रफल, उत्पादन तथा उत्पादकत्व	१२१
८.३	अन्य वालीहरूको उत्पादन स्थिति	१२३
८.४	पशुजन्य उत्पादन स्थिति	१२५
८.५	कृषिजन्य वस्तुहरूको परिमाणात्मक सूचकाङ्क	१२६
८.६	रासायनिक मल, उन्नत बीउ र कीटनाशक औषधिको प्रयोग	१२९
८.७	थप सिंचाई सुविधा विस्तार	१३०
८.८	कृषि ऋण लगानी तथा असुली	१३१
८.९	रासायनिक मलको मूल्य	१३३
८.१०	समूहगत औद्योगिक उत्पादन	१३४
८.११	समूहगत औद्योगिक सूचकाङ्क	१३६
८.१२	केही छानिएका उद्योगहरूको उत्पादन क्षमताको उपयोग (प्रतिशत)	१४२
८.१३	दर्ता भएका घरेलु तथा साना उद्योगको संख्या र स्थिर पुँजी लगानी	१४३
८.१४	औद्योगिक क्षेत्रको वर्तमान स्थिति	१४४
८.१५	पर्यटक संख्या वृद्धिदर तथा बसाई अवधि	१६४
८.१६	भ्रमणको उद्देश्य अनुसार पर्यटक आगमन संख्या	१६५
८.१७(क)	प्रमुख क्षेत्र अनुसार पर्यटक आगमन संख्या (२०३२-२०५७)	१६७
८.१७(ख)	प्रमुख मुलुकगत पर्यटक आगमन संख्या	१६९
८.१८	पर्यटन क्षेत्रबाट आर्जित विदेशी मुद्रा	१७०
८.१९	होटल र होटल शैया संख्या	१७१
८.२०	पर्वतारोहण दल र संख्या	१७२
८.२१	होटल व्यवस्थापन तथा पर्यटन सम्बन्धी तालीम	१७५

९. सार्वजनिक संस्थान

९.१	सार्वजनिक संस्थानहरूको वित्तीय कार्यकुशलता	१७७

१०. ऊर्जा तथा वन

१०.१	ऊर्जा खपतको स्थिति	१७९
१०.२	विद्युत् उत्पादन तथा खपतको स्थिति	१८१
१०.३	पेट्रोलियम पदार्थको खपत विवरण	१८३

११. यातायात तथा सञ्चार

११.१	सडक सुविधाको विस्तार	१८६
११.२	थप सवारी साधन संख्या	१८७
११.३	यातायात सुविधाको विस्तार तथा सामान ढुवानी परिमाण	१८८
११.४	टेलिफोन सेवा विस्तार	१९०

१२. सामाजिक क्षेत्र

१२.१	प्राथमिक, निम्नमाध्यमिक र माध्यमिक विद्यालय तथा विद्यार्थीहरूको संख्या	१९२
१२.२	प्राथमिक, निम्नमाध्यमिक र माध्यमिक शिक्षक संख्या	१९३
१२.३	सरकारी तथा निजीस्तरमा सञ्चालित विद्यालय, विद्यार्थी तथा शिक्षकहरूको विकास क्षेत्र अनुसार संख्या	१९४
१२.४	एस.एल.सी. परीक्षामा सम्मिलित र उत्तिर्ण विद्यार्थीहरूको विवरण	२०५
१२.५	उच्च शिक्षामा अध्ययन गर्ने विद्यार्थी संख्या	२०७
१२.६	त्रिभुवन विश्वविद्यालयको विद्यार्थी उत्पादन विवरण	२०९
१२.७	त्रिभुवन विश्वविद्यालय अन्तर्गत मानवीय चिकित्सा सेवा	२१०
१२.८	स्वास्थ्य सेवाको विस्तार	२११
१२.९	खानेपानी तथा ढल निकास सुविधाको विस्तार	२१३

टिप्पणी:

- केही तालिकाहरू नयाँ थप भएका छन् तथा केहीमा ढाँचा (Format) र तथ्याङ्क प्रस्तुतीकरणमा परिवर्तन भएकोले विगत वर्षका तालिकाहरूभन्दा भिन्नरूपमा प्रस्तुत गरिएको छ ।
- कतिपय तथ्याङ्कलाई नजिकको अङ्कमा Round-up गरिएकोले कुल जोड नमिल्न सक्दछ ।
- तालिकामा देखाइएको खाली ठाउँ वा ... वा - ले सामान्यतया सम्बन्धित तथ्याङ्क प्राप्त नभएको वा तथ्याङ्क ज्यादै न्यून (Negligible) भएको जनाउँदछ ।
- राष्ट्रिय लेखा लगायतका तथ्याङ्कमा केही परिमार्जन भएको कारण विगतका तालिकाहरूसँग मेल नखान सक्छ ।

तालिका १.१(क) : कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (स्रोत अनुसार)

(प्रचलित मुल्यमा)

(रु. करोडमा)

सि.नं.	उद्योग	आर्थिक वर्ष									
		२०२१/२२	२०२२/२३	२०२३/२४	२०२४/२५	२०२५/२६	२०२६/२७	२०२७/२८	२०२८/२९	२०२९/३०	२०३०/३१
१	कृषि	३६५.४	४७९.४	४२९.२	४८८.३	५३५.७	५९२.२	६०३.४	७१०.६	६५७.८	८८५.१
२	खानी तथा उत्खनन्	०.१	०.२	०.१	०.१	०.५	०.४	०.१	०.२	०.३	०.३
३	उत्पादन उद्योग	८.३	९.८	१०.४	१३.७	२१.२	१९.५	२१.५	२८.५	३१.२	३९.७
४	घरेलु उद्योग	३६.५	४७.९	४२.९	४८.८	५३.६	५९.२	६०.३	७१.१	६५.९	८८.५
५	विद्युत	०.४	०.५	०.८	१.०	१.६	१.८	२.०	२.३	२.९	२.८
६	निर्माण	१२.३	११.१	११.८	१३.४	१४.४	१९.२	१३.५	१४.९	१५.३	१६.३
७	थोक तथा खुद्रा व्यापार	३०.६	३०.०	२४.५	२४.९	३५.३	३६.३	३१.८	३३.९	३३.६	३७.४
८	यातायात, सञ्चार	९.१	९.३	१०.२	१२.०	१४.१	१९.२	२३.४	२८.५	३४.७	४२.२
९	वित्तीय संस्था	६.९	८.०	८.२	८.६	१०.६	१२.८	१३.९	१४.५	१६.३	१८.३
१०	वासस्थानको स्वामित्व	६५.४	६६.९	६८.३	६९.८	७१.४	७२.९	७४.५	७६.२	७७.९	७९.६
११	सार्वजनिक प्रशासन र सुरक्षा	८.२	१०.१	१४.३	१४.७	१६.६	१७.७	२१.५	२३.०	२२.८	२५.०
१२	सेवा	१७.०	१७.७	२०.४	२१.९	२३.५	२५.८	२७.९	३३.२	३८.२	४५.६
	कृषि	३६५.४	४७९.४	४२९.२	४८८.३	५३५.७	५९२.२	६०३.४	७१०.६	६५७.८	८८५.१
	गैर-कृषि	१९४.८	२११.५	२११.९	२२८.९	२६२.८	२८४.६	२९०.४	३२६.३	३३९.१	३९५.७
	कुल गार्हस्थ्य उत्पादन										
	(फ्याक्टर कष्टमा)	५६०.२	६९०.९	६४१.१	७१७.२	७९८.५	८७६.८	८९३.८	१०३६.९	९९६.९	१२८०.८

क्रमशः

तालिका १.१(ख): कूल गार्हस्थ्य उत्पादन (स्रोत अनुसार)

(प्रचलित मुल्यमा)

(रु. करोडमा)

सि.नं.	उद्योग	आर्थिक वर्ष												
		२०३१।३२	२०३२।३३	२०३३।३४	२०३४।३५	२०३५।३६	२०३६।३७	२०३७।३८	२०३८।३९	२०३९।४०	२०४०।४१	२०४१।४२	२०४२।४३	२०४३।४४
१	कृषि, मत्स्यपालन तथा वन	११४३.५	११४९.५	१०३८.९	११६१.६	१३३६.५	१३५२.०	१५५१.०	१७७१.५	१९०८.२	२२५७.०	२२७६.१	२७१३.६	३०६२.३
२	खानी	२.२	२.३	२.६	२.०	३.४	४.२	५.८	६.६	८.५	११.१	१९.३	२२.८	२५.७
३	उत्पादन उद्योग	६६.४	६९.०	७३.६	७९.४	८४.८	९३.६	१०४.९	१२४.३	१४६.०	१८१.६	२५१.१	३२५.३	३७४.०
	आधुनिक	४४.०	४४.९	४९.९	५३.१	५४.९	६१.८	७१.२	८५.१	१०२.१	१३४.२	१६२.७	२२०.४	२५८.०
	घरेलु	२२.४	२४.१	२३.७	२६.३	२९.९	३१.८	३३.७	३९.२	४३.९	४७.४	८८.४	१०४.९	११६.०
४	विद्युत, ग्यास तथा पानी	३.४	३.८	३.९	४.२	४.८	६.०	६.७	८.२	१२.७	१५.८	१८.४	३२.७	३९.६
५	निर्माण	५८.३	७१.८	१०२.०	१३३.८	४२०.०	१५७.०	१९.७	२३४.२	२३७.७	२५७.६	३७६.१	४५५.०	५१६.२
६	व्यापार, रेष्टुरा तथा होटल	५४.०	६०.३	६३.६	७०.७	७२.४	८८.९	९५.३	१०६.८	११९.९	१५२.०	४५६.१	५६२.२	६८२.१
	व्यापार	-	-	५४.३	६०.४	६३.५	७८.६	८३.२	९४.०	१०६.९	१३६.२	३९८.४	४८८.७	५८८.८
	रेष्टुरा तथा होटल	-	-	८.३	१०.३	८.९	१०.३	१२.१	११.८	१३.०	१५.८	५७.७	७३.६	९३.३
७	यातायात, संचार तथा भण्डार	६९.०	८०.५	८५.२	१०९.३	२५२.०	१५४.१	१८८.९	१९९.२	२१२.९	२४६.८	२६७.९	३०८.८	३६०.०
८	वित्त तथा घर जग्गा	१०९.५	११७.१	१४१.२	१५३.४	१६१.३	१८३.३	२०७.७	२३६.६	२५९.४	२९३.७	३९८.७	४७२.८	५६६.९
९	सामुदायिक तथा सामाजिक सेवाहरु	९०.३	१०४.६	११४.५	१२७.७	१३४.०	१४९.५	१८८.९	२१६.३	२५९.१	२८४.८	३८०.३	४२८.२	४८७.३
	सरकारी	६४.८	८१.१	८८.४	९८.९	१०९.०	१२१.१	१५७.४	१७४.७	२११.६	२२८.७	-	-	-
	वाह्य क्षेत्र	-	-	१.७	१.९	२.१	२.५	३.१	३.५	३.९	४.२	-	-	-
	व्यक्तिगत सेवाहरु	२५.५	२३.५	२५.४	२६.९	२२.९	२५.९	२६.४	३८.१	४३.६	५१.९	-	-	-
	कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (फ्याक्टर कण्टमा)	१५९६.६	१६५८.९	१६२५.५	१८४२.१	२४६९.२	२१८८.६	२३६८.९	२९०३.७	३१६४.४	३७००.४	४४४४.१	५३२१.५	६११४.०
	सब्सिडी रहित अप्रत्यक्ष कर	६३.५	८०.५	१०२.४	१३०.६	१४३.६	१४६.५	१८४.१	१९५.१	२१७.७	२२८.६	-	-	-
	कृषि	११.५	११.६	११.७	१३.६	१५.७	१६.३	१६.९	१७.३	१९.७	२०.५	२२७.१	२७१.६	३०६.३
	गैरकृषि	५२.०	६८.९	९०.८	११७.०	१२७.९	१२७.२	१६७.२	१७८.३	१९७.७	२०८.५	२१६.०	२६०.९	३०५.७
	कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (बजार मुल्यमा)	१६६०.१	१७३९.४	१७२८.०	१९७२.७	२६१२.८	२३३५.१	२५५३.०	३०९८.८	३३८२.१	३९२९.०	४६५८.७	५५७३.४	६३८६.४

क्रमशः

तालिका १.१(ग): कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (स्रोत अनुसार)

(प्रचलित मूल्यमा)

(रु. करोडमा)

सि.नं.	उद्योग	आर्थिक वर्ष												
		२०४४/४५	२०४५/४६	२०४६/४७	२०४७/४८	२०४८/४९	२०४९/५०	२०५०/५१	२०५१/५२	२०५२/५३	२०५३/५४	२०५४/५५	२०५५/५६	२०५६/५७
१	कृषि, मत्स्यपालन तथा वन	३६७५.५	४२५७.२	५०४७.०	५५३६.८	६५१५.६	७००९.०	८०५८.९	८५५६.९	९६८९.६	१०८७८.५	११२४९.५	१३२३७.३	१४५१३.१
२	खानी	३१.७	४२.१	४४.९	५७.५	७९.५	९२.१	९९.०	१११.७	१३४.२	१४९.५	१५५.३	१६८.५	१८१.५
३	उत्पादन उद्योग	४६१.५	४८५.७	५९५.६	७८९.४	१२८२.२	१४६१.८	१७८६.१	१९५५.५	२२४६.६	२४८१.६	२६९८.७	३०३३.७	३३५५.०
४	विद्युत, ग्यास तथा पानी	४४.१	४६.६	५२.३	८१.५	१२४.१	१५४.३	२१६.३	२८६.२	३५९.८	४४५.७	४३८.३	४६३.२	५९४.२
५	निर्माण	६३०.३	८२३.१	८९४.३	११०७.८	१४७६.९	१७३१.८	१९६२.१	२३०९.३	२६०९.३	२९२६.३	३०४८.३	३३२६.२	३७३८.२
६	व्यापार, रेष्टुरा तथा होटल	८११.८	९०५.२	१०५०.७	१२९०.२	१६५६.३	१९२६.०	२२४९.७	२४३२.६	२८३१.७	३०५५.१	३३६८.७	३९३१.३	४२८९.५
७	यातायात, संचार तथा भण्डार	४२५.०	४७३.२	५७२.४	६५६.०	८५५.८	१०८१.९	१२६२.५	१३९९.५	१५८९.८	१९३१.५	२२५९.८	२४६३.१	२९३३.६
८	वित्त तथा घर जग्गा	६६८.१	८०३.२	९२६.९	१०९४.४	१३२४.१	१५६८.४	१८१२.२	२०५३.३	२३५२.१	२७५५.७	२९७७.८	३३२०.३	३६९१.९
९	सामुदायिक तथा सामाजिक सेवाहरु	५६९.१	७४६.९	७८६.१	९९९.१	११७८.८	१५११.५	१७९२.८	१८९२.४	२१२५.७	२३७३.१	२७८३.४	३०५८.२	३३२८.१
१०	कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (साधनको लागतमा)	७३१७.०	८५८३.१	९९७०.२	११६१२.७	१४४९३.३	१६५३५.०	१९१५९.६	२०९९७.४	२३९३८.८	२६९५७.०	२८९७९.८	३३००१.८	३६६२५.१
	कृषि	३६७५.५	४२५७.२	५०४७.०	५५३६.८	६५१५.६	७००९.०	८०५८.९	८५५६.९	९६८९.६	१०८७८.५	११२४९.५	१३२३७.३	१४५१३.१
	गैर-कृषि	३६४१.५	४३२५.९	४९२३.२	६०७५.९	७९७७.७	९५२६.०	१११००.७	१२४४०.५	१४२४९.२	१६०७८.५	१७७३०.३	१९७५८.७	२२११२.०
११	वैकिङ्ग सेवा शुल्क	९५.६	१३१.९	१९५.४	२२८.९	२९३.३	३५७.८	४४७.३	५०६.०	५९३.२	७००.९	७८९.६	९४३.८	१०७०.८
१२	कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (साधनको लागतमा)	७३२१.४	८५५१.२	९९७४.८	११६३८.३	१४४२००.०	१६१७९.०	१८७९२.३	२०४९१.४	२३३४५.६	२६२५६.१	२८१९०.२	३२०५८.०	३५५५४.३
१३	खुद अप्रत्यक्ष कर	४६९.२	४७५.८	५६६.८	६५३.२	७४८.७	९७०.२	१२१४.९	१४२६.१	१५४५.७	१७९५.२	१८९४.३	२१४५.६	२३९४.५
१४	कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (उत्पादक मूल्यमा)	७८९०.६	८९२७.०	१०३४१.६	१२०३७.०	१४९४८.७	१७१४९.२	१९९२२.२	२१९१७.५	२४८९१.३	२८०५१.३	३००८४.५	३४२०३.६	३७९४८.८

स्रोत: केन्द्रीय तथ्यांक विभाग ।

क्रमशः

तालिका १.१(घ) : कुल मूल्य अभिवृद्धि (औद्योगिक वर्गीकरण अनुसार)

(प्रचलित मूल्यमा)

(रु. करोडमा)

औद्योगिक वर्गीकरण	आर्थिक वर्ष										
	२०५७/५८	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८
कृषि तथा वन	१५३७८.१	१६३९२.५	१७०६३.४	१८३६२.१	१९६६८.६	२०८५९.१	२२३५३.६	२४३३२.३	३०५४७.७	३७८८५.८	४४५०५.१
मत्स्यपालन	१८४.४	२१६.५	२१६.८	२५०.४	२६८.२	३११.३	३२८.७	३८६.८	४०७.६	४२३.६	४६२.५
खानी तथा उत्खनन्	१८१.७	२१४.९	२३१.०	२५०.७	२७४.८	३१३.४	३४१.७	४३७.५	५०८.४	५७८.२	६५७.५
उद्योग	३८४०.९	३७७३.६	३८८२.६	४१६७.३	४४८८.५	४७८४.०	५२१७.२	५७८५.५	६५४४.७	७०४९.०	७७२५.८
विद्युत, ग्याँस तथा पानी	७७५.०	९१३.८	११४४.७	११९७.४	१२७८.२	१३७१.२	१४८४.१	१५२१.९	१४६२.९	१६५२.६	१४८४.६
निर्माण	२५५८.५	२८८३.८	३०९५.५	३३२५.४	३६६४.४	४०९५.२	४५०९.९	५४१३.४	६३५२.१	७१०८.२	८५१५.६
थोक तथा खुद्रा व्यापार	६९९२.८	६४७७.८	६८६९.५	७९२१.९	७९८३.९	९०२१.४	९२६४.८	१०५३०.६	१२४१२.१	१४६२१.८	१७४६१.६
होटल तथा रेष्टुराँ	८४५.९	७१३.३	७५४.०	८९४.२	८८९.५	९३९.८	१००४.३	११५०.३	१३९४.३	१७४६.६	२१९३.२
यातायात, संचार तथा भण्डारण	३१४२.५	३४९५.९	३९३६.२	४६२८.३	५१३३.६	६१२५.०	६९५५.५	७६८१.८	९२६१.८	९५२३.९	१०२८१.६
वित्तीय मध्यस्थता	११४५.५	१२२०.२	१२८६.१	१३७२.८	१७३४.२	२१९७.९	२८४६.७	३३५३.९	३९१०.०	४६१४.१	५५२८.८
रियल इष्टेट, भाडा तथा व्यावसायिक सेवाहरू	३५२६.७	३६५२.५	३८२५.१	३९९९.१	४९२४.२	६००४.२	७०७९.१	७३६३.६	८१६२.५	९१३१.९	१०३०९.६
सार्वजनिक प्रशासन र रक्षा	५२८.८	७२३.७	८०७.०	८०१.९	९५४.८	१०९६.७	१२२२.७	१४३५.२	१८५५.६	२१६९.३	२४५७.२
शिक्षा	१७३७.२	२०८२.३	२४५८.२	२६३१.३	३१६७.१	३४९९.६	४०९३.९	४८७२.२	६२६४.२	७४३४.८	८०९९.३
स्वास्थ्य र सामाजिक कार्य	४१७.८	४६२.६	५४०.८	५८२.५	७०१.७	७८४.२	८५६.८	१०९६.३	१३७४.४	१५१४.७	१६४३.१
अन्य सामुदायिक, सामाजिक तथा व्यक्तिगत सेवाहरू	१२८९.६	११८०.८	१२४३.६	१४१४.०	१५२६.२	१६८४.०	२१७७.४	२६५०.०	३४०८.९	४१४९.२	४७९५.५
कुल मूल्य अभिवृद्धि (अप्रत्यक्ष वित्तीय मध्यस्थता समेत)	४२५४५.४	४४४४०.२	४७३५४.५	५१७९९.४	५६६५७.९	६३०३३.०	६९७३६.४	७७९४४.२	९३८६७.१	१०९६०३.७	१२६१२१.०
अप्रत्यक्ष वित्तीय मध्यस्थता	१२०२.६	१३६५.५	१३२२.१	१७२९.४	१८०९.४	१९२१.२	२१५०.५	२४१८.५	२९३६.२	३५१५.६	४२०९.४
कुल मूल्य अभिवृद्धि (Gross Value Added), (आधारभूत मूल्यमा)	४१३४२.८	४३०७४.६	४६०३२.५	५००६९.९	५४८४८.५	६११११.८	६७५८५.९	७५५२५.७	९०९३०.९	१०६०८८.१	१२१९११.६
उत्पादित वस्तुहरूमा खुद कर	२८०९.०	२९०४.६	३१९०.६	३६०५.०	४०९२.७	४२९६.६	५१९६.८	६०४०.१	७८७४.४	११०११.२	१२६६५.१
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (उत्पादकको मूल्यमा)	४४१५१.९	४५९९४.३	४९२२३.१	५४६७४.९	५८९४१.२	६५४०८.४	७२७८२.७	८१५६५.८	९८८०५.३	११७१९०.५	१३४६८१.६

टिप्पणी : Nepal Standards Industrial Classification (NSIC) प्रमुख खण्ड १६ र १७ को अंश नगण्य भएकोले प्रमुख खण्ड १५ मै गाभिएको छ।

स. = संशोधित, प्रा. = प्रारम्भिक

स्रोत : केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

तालिका १.२(क) : कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (स्रोत अनुसार)
(स्थिर मूल्यमा)

(रु. करोडमा)

उद्योग	आधार वर्ष २०४१/४२					आधार वर्ष २०५१/५२										
	२०४१/४२	२०४२/४३	२०४३/४४	२०४४/४५	२०४५/४६	२०४६/४७	२०४७/४८	२०४८/४९	२०४९/५०	२०५०/५१	२०५१/५२	२०५२/५३	२०५३/५४	२०५४/५५	२०५५/५६	२०५६/५७
१ कृषि, मत्स्यपालन तथा वन	२२७६.१	२३३७.६	२३२१.३	२४७३.५	२६२६.०	७९५१.२	८१३२.०	८०३९.२	७९६३.१	८६३५.६	८५५६.९	८८८३.०	९२७०.६	९३४९.६	९६१८.३	१००८५.६
२ खानी	१९.३	२०.७	२०.७	२३.१	२६.३	८४.६	९२.२	९९.६	१०१.८	१०८.०	१११.७	१२६.२	१३४.८	१३६.५	१४१.६	१४८.०
३ उत्पादन उद्योग	२५१.१	२८९.२	२९५.९	३१२.८	२९०.७	१०३५.०	१२१७.९	१६०७.६	१७०७.५	१९१७.९	१९५५.५	२१३२.२	२२८२.६	२३६०.७	२४८५.६	२६६४.६
४ विद्युत, ग्यास तथा पानी	१८.४	२२.५	२६.१	२८.३	२६.६	१८४.५	२४८.१	२६४.९	२४०.६	२५५.३	२८६.२	३४१.४	३४७.५	३३३.१	३५२.०	४०२.५
५ निर्माण	३७६.१	४०५.८	४१२.१	४६०.२	५२२.६	१६९५.७	१८२८.५	१९६९.५	२०४७.४	२१७६.५	२३०९.३	२४७३.३	२६३७.२	२६९५.३	२८७८.६	३१५५.०
६ व्यापार, रेष्टुरा तथा होटल	४५६.१	४८६.९	५२१.६	५४६.३	५५१.४	१६८२.४	१८७०.१	१९८२.८	२११३.०	२२९४.७	२४३२.६	२५४२.४	२६४५.८	२७९८.१	२९०६.९	३१०३.६
७ यातायात, संचार तथा भण्डार	२६७.९	२८१.३	२९७.२	३०८.६	३१२.५	८७५.९	९९१.०	१०७७.२	११५९.७	१२६५.३	१३९९.५	१४७५.९	१५९०.२	१७१८.६	१८३५.५	१९६४.४
८ वित्त तथा घर जग्गा	३९८.७	४१०.७	४३१.९	४५१.४	४८१.५	१५१९.८	१६६४.७	१७५१.९	१८५२.२	१९६८.४	२०५३.४	२२०९.६	२३१३.६	२४४९.४	२५७१.९	२७०२.६
९ सामूदायिक तथा सामाजिक सेवाहरु	३८०.३	३९६.४	४१६.०	४७२.०	५१४.२	१३६०.२	१४४६.४	१५४४.४	१६९२.९	१८१८.०	१८९२.४	२००९.०	२०८१.७	२२४०.३	२३८८.५	२४८३.३
कृषि गार्हस्थ्य उत्पादन (साधनको लागतमा)	२२७६.१	२३३७.६	२३२१.३	२४७३.५	२६२६.०	७९५१.२	८१३२.०	८०३९.२	७९६३.१	८६३५.६	८५५६.९	८८८३.०	९२७०.६	९३४९.६	९६१८.३	१००८५.६
गैर-कृषि गार्हस्थ्य उत्पादन ((साधनको लागतमा)	२१६७.९	२३१३.५	२४२१.५	२६०२.७	२७२५.८	८४३८.१	९३५८.९	१०२९७.९	१०९१५.१	११८०४.१	१२४४०.६	१३३१०.०	१४०३३.४	१४७३२.०	१५५६०.६	१६६२४.०
१० कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (साधनको लागतमा)	४४४४.०	४६५१.१	४७४२.८	५०७६.२	५३५१.८	१६३८९.३	१७४९०.९	१८३३७.१	१८८७८.२	२०४३९.७	२०९९७.५	२२१९३.०	२३३०४.०	२४०८१.६	२५१७८.९	२६७०९.६
११ बैकिंग सेवा शुल्क (-)	४२.५	४२.६	५९.६	६६.३	८२.२	३०६.०	३२७.७	३५१.९	३८९.२	४५१.८	५०६.०	५६१.६	५७०.३	६१८.१	६६१.०	७२३.०
१२ कुल गार्हस्थ्य उत्पादन	४४०१.५	४६०८.५	४६८३.२	५००९.९	५२६९.६	१६०८३.३	१७१६३.२	१७९८५.२	१८४८९.०	१९९८७.९	२०४९१.५	२१६३१.४	२२७३३.७	२३४६३.५	२४५१७.९	२५९८६.६
१३ खुद अप्रत्यक्ष कर	२५७.१	२६२.८	२७०.९	३२५.५	२९६.७	८८७.४	९३४.६	८९७.९	१०५४.१	१२२८.७	१४२६.१	१५५६.१	१५६८.४	१५५३.७	१६२४.०	१७५०.८
१४ कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (उत्पादक मुल्यमा)	४६५८.६	४८७१.३	४९५४.१	५३३५.४	५५६६.३	१६९७०.७	१८०९७.८	१८८८३.१	१९५४३.१	२१२१६.६	२१९१७.६	२३०८७.५	२४३०२.१	२५०१७.२	२६१४१.९	२७७३७.४

स्रोत : केन्द्रीय तथ्याक विभाग ।

तालिका १.२(ख): कुल मूल्य अभिवृद्धि (औद्योगिक वर्गीकरण अनुसार)

आधार वर्ष २०५७/५८

(स्थिर मूल्यमा)

(रु. करोडमा)

औद्योगिक वर्गीकरण	आर्थिक वर्ष										
	२०५७/५८	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८
कृषि तथा वन	१५३७८.१	१५८४१.७	१६३६७.६	१७३९.४	१७७३०.४	१८०२६.०	१८१९५.८	१९२५१.४	१९८२५.७	२००६८.२	२०८८४.५
मत्स्यपालन	१८४.४	२००.५	२०८.५	२३४.०	२५०.७	२७५.५	२८३.८	३०४.५	३२०.७	३३३.२	३५५.८
खानी तथा उत्खनन्	१८१.७	१९७.७	२०४.०	२०३.१	२१६.९	२३४.८	२३८.३	२५१.३	२६१.०	२६९.०	२८६.५
उद्योग	३८४०.९	३६३६.४	३६३८.०	३७१६.३	३८१३.६	३८८९.८	३९८९.१	३९५४.५	३८४४.३	३८९०.९	३९४८.१
विद्युत्, ग्याँस तथा पानी	७७५.०	८६३.१	१०२७.४	१०६९.३	११११.७	११५६.२	१३०६.५	१३२०.४	१२७५.०	१३४३.४	१२८९.४
निर्माण	२५५८.५	२७२२.५	२७७९.८	२७७०.१	२८५०.३	३०६९.०	३१४५.३	३३०४.३	३३३७.१	३५०३.४	३६२०.१
थोक तथा खुद्रा व्यापार	६९९२.८	६९८३.७	६३२३.३	७००६.६	६५६९.४	६८०९.९	६४२९.२	६६९६.२	७०४८.१	७५१८.३	७५००.७
होटल तथा रेष्टुराँ	८४५.९	६९१.७	७०५.६	७९५.५	७५२.५	८००.१	८२७.८	८८५.१	९०५.६	९७१.२	१०४२.८
यातायात, संचार तथा भण्डारण	३१४२.५	३४०५.५	३५८२.५	३८४०.९	४०९८.५	४२००.१	४४०९.४	४८२२.६	५१५८.५	५४७५.०	५८६६.२
वित्तीय मध्यस्थता	११४५.५	११८९.२	१२०९.०	१२८३.८	१५९५.७	१९८४.३	२२१०.३	२४१४.२	२४६३.२	२५३३.२	२६३१.७
रियल इष्टेट, भाडा तथा व्यावसायिक सेवाहरू	३५२६.७	३३५४.३	३२२१.२	३१५३.८	३४७०.०	३६९०.०	४१२४.०	४५५४.४	४६४२.१	४८११.१	४९३६.१
सार्वजनिक प्रशासन र रक्षा	५२८.८	७२३.७	८०७.०	८०१.९	८५५.१	९१३.९	९२६.२	९३१.९	१००१.२	१०४४.९	१०७६.१
शिक्षा	१७३७.२	२१०३.०	२३९१.३	२५१३.८	२७६०.६	२८६४.०	३०७३.८	३२७१.६	३६२३.३	३८८६.३	३९९८.८
स्वास्थ्य र सामाजिक कार्य	४१७.८	४४८.७	५१७.१	५४८.७	६१०.९	६४७.०	६८८.८	७४७.४	८१९.१	८५४.२	९०४.४
अन्य सामुदायिक, सामाजिक तथा व्यक्तिगत सेवाहरू	१२८९.६	११७८.५	१२३०.३	१३९५.५	१३४८.३	१३९३.३	१६६४.३	१८२०.४	२०५२.०	२२९३.३	२४८९.८
कृषि	१५५६२.५	१६०४२.१	१६५७६.१	१७३७३.४	१७९८१.०	१८३०१.५	१८४७९.६	१९५५५.९	२०१४६.४	२०४०१.४	२१२४०.४
गैर कृषि	२६९८३.०	२६६९७.९	२७६३६.६	२९१०९.२	३००५३.५	३१६५२.५	३३०३३.१	३४९७४.४	३६४२२.५	३८३८६.१	३९५७०.७
कुल मूल्य अभिवृद्धि (अप्रत्यक्ष वित्तीय मध्यस्थतासमेत)	४२५४५.४	४२७४०.०	४४२१२.७	४६४८२.६	४८०३४.५	४९९५४.०	५१५१२.७	५४५३०.३	५६५६८.९	५८७८७.५	६०८११.१
अप्रत्यक्ष वित्तीय मध्यस्थता	१२०२.६	१३३०.८	१२४२.८	१६१७.२	१७१८.०	१९१०.५	२१४७.६	२३०४.३	२३७२.५	२४३८.७	२५०६.५
कुल मूल्य अभिवृद्धि (आधारभूत मूल्यमा)	४१३४२.८	४१४०९.२	४२९६९.९	४४८६५.४	४६३१६.५	४८०४३.५	४९३६५.१	५२२२६.०	५४१९६.४	५६३४८.८	५८३०४.६
उत्पादित वस्तुहरूमा खुद कर	२८०९.०	२७९५.७	२९७८.९	३२३५.०	३४५७.४	३४०५.१	३८३८.८	४२२५.७	४७४५.५	५२७६.९	५४६८.५
कुल गाहस्थ्य उत्पादन (उत्पादकको मूल्यमा)	४४१५१.८	४४२०४.९	४५९४८.८	४८१००.४	४९७७३.९	५१४४८.६	५३२०३.८	५६४५१.७	५८९४१.९	६१६२५.७	६३७७३.०

स. = संशोधित, प्रा. = प्रारम्भिक

स्रोत : केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

तालिका १.३: कुल उत्पादन (औद्योगिक वर्गीकरण अनुसार)
(प्रचलित मूल्यमा)

(रु. करोडमा)

औद्योगिक क्षेत्रहरू	आर्थिक वर्ष										
	२०५७/५८	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८
कृषि तथा वन	२०९०४.९	२२०६१.४	२३०२९.१	२४५९४.४	२६२२७.७	२७८०५.६	२९९३८.५	३२९४०.१	४०९९८.७	५००८३.७	५८४९६.३
मत्स्यपालन	२३२.१	२६४.२	२६४.८	२९९.२	३१८.१	३६१.४	३७९.०	४३७.३	४५८.३	४७४.६	५१३.६
खानी तथा उत्खनन्	२२८.३	२७०.३	२९०.६	३१५.६	३४५.६	३९४.३	४२९.६	५५०.८	६३९.७	७२७.६	८२७.७
उद्योग	१३९३७.२	१३५१७.०	१३८८८.९	१४८९४.०	१६०१८.६	१७०८७.५	१८६४९.६	२०४१०.७	२३३४०.८	२५५४२.१	२८२८३.४
विद्युत्, ग्याँस तथा पानी	१२७.३	१५४८.१	१७४५.५	१९५६.१	२१११.९	२२६३.७	२५१०.६	२६४१.८	२६२७.३	२९६८.७	२९५६.७
निर्माण	५११२.४	५८१८.०	६२४१.६	६६९३.१	७४१६.६	८३१४.७	९१७४.६	१११६३.९	१३०९२.६	१४५३८.५	१७४८४.२
थोक तथा खुद्रा व्यापार	८३२०.७	७७२.०	८१७८.८	९४१५.५	९५०६.१	१०७३६.५	११०३२.५	१२५४०.२	१४८७५.९	१७४८०.८	२०६६७.५
होटल तथा रेष्टुराँ	२५४८.६	२२७.६	२३८६.१	२७६२.१	२८०५.१	२९४७.७	३२४२.२	३७५३.६	४५३१.१	५६७९.४	७२०१.६
यातायात, सञ्चार तथा भण्डारण	५७३.३	६२८२.८	७००८.०	८१२६.९	९०३२.९	१०७३४.८	१२१७९.९	१३३१२.५	१५९२४.५	१६१४५.२	१७५८७.१
वित्तीय मध्यस्थता	१५१६.२	१६७८.४	१७९९.६	१९३६.७	२३०३.९	२७९३.९	३६८९.७	४३९०.७	५१११.०	५९९२.३	७११५.८
रियल इष्टेट, भाडा तथा व्यावसायिक सेवाहरू	४७५२.३	४९४४.३	५२२२.७	५४९९.१	६७६९.०	८५६९.८	१००५७.५	१०७८८.७	१२१२९.३	१३७८८.३	१५८३९.६
सार्वजनिक प्रशासन र रक्षा	६७६.४	९३०.९	१०५३.१	१०६८.२	१२८४.४	१४२८.८	१६५२.४	१९२२.४	२४०३.०	२८९३.८	३३५१.७
शिक्षा	२१९१.१	२६३५.२	३१६०.४	३३९७.५	४११४.२	४४९७.९	५३३२.८	६३२६.३	८०८८.९	९६४१.३	१०७४१.८
स्वास्थ्य र सामाजिक कार्य	५७६.७	६४०.१	७४९.२	८१६.३	९८२.६	१०९३.०	१२६५.२	१५३५.७	१९००.९	२११५.६	२४०७.०
अन्य सामुदायिक, सामाजिक तथा व्यक्तिगत सेवाहरू	१७८१.२	१६१७.९	१७३९.६	१९९३.४	२१७२.२	२३६८.०	३०९५.९	३७४५.३	४७२७.८	५८६६.८	६७९२.८
मौद्रिक कुल उत्पादन (आधारभूत मूल्यमा)	६९७६२.६	७२१९२.४	७६७५८.२	८३७६८.२	९१४०८.८	१०१३९७.७	११२६३०.०	१२६४६०.१	१५०८४९.८	१७३९३८.७	२००२६६.७

सं = संशोधित, प्रा = प्रारम्भिक

स्रोत : केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

तालिका १.४: कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको वार्षिक वृद्धिदर (औद्योगिक वर्गीकरण अनुसार)
(स्थिर मूल्यमा)

(रु. करोडमा)

औद्योगिक वर्गीकरण	आर्थिक वर्ष									
	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७सं.	२०६७/६८प्रा.
कृषि तथा वन	३.०	३.३	४.७	३.४	१.७	०.९	५.८	३.०	१.२	४.१
मत्स्यपालन	८.७	४.०	१२.२	७.१	९.९	३.०	७.३	५.३	३.९	६.८
खानी तथा उत्खनन्	८.८	३.२	-०.४	६.८	८.३	१.५	५.५	०.७	३.१	२.१
उद्योग	-५.३	०.०	२.२	२.६	२.०	२.६	-०.९	-२.८	१.२	१.५
विद्युत्, ग्याँस तथा पानी	११.४	१९.०	४.१	४.०	४.०	१३.०	१.१	-३.४	५.४	-४.०
निर्माण	६.४	२.१	-०.३	२.९	७.७	२.५	५.१	१.०	५.०	३.३
थोक तथा खुद्रा व्यापार	-११.६	२.३	१०.८	-६.२	३.७	-५.६	४.२	५.३	६.७	-०.२
होटल तथा रेष्टुराँ	-१८.२	२.०	१२.७	-५.४	६.३	३.५	६.९	२.३	७.२	७.४
यातायात, संचार तथा भण्डारण	८.४	५.२	७.५	६.४	२.५	५.०	९.४	७.०	६.१	७.१
वित्तीय मध्यस्थता	३.८	१.७	६.२	२४.३	२४.४	११.४	९.२	२.०	२.८	३.९
रियल इष्टेट, भाडा तथा व्यावसायिक सेवाहरू	-४.९	-४.०	-२.१	१०.०	६.३	११.८	१०.४	१.९	३.६	२.६
सार्वजनिक प्रशासन र रक्षा	३६.८	११.५	-०.६	६.६	६.९	१.३	०.६	७.४	४.४	३.०
शिक्षा	२१.१	१३.७	५.१	९.८	३.७	७.३	६.४	१०.८	७.३	२.९
स्वास्थ्य र सामाजिक कार्य	७.४	१५.३	६.१	११.३	५.९	६.५	८.५	९.६	४.३	५.९
अन्य सामुदायिक, सामाजिक तथा व्यक्तिगत सेवाहरू	-८.६	४.४	१३.४	-३.४	३.३	१९.५	९.४	१२.७	११.८	८.६
कृषि	३.१	३.३	४.८	३.५	१.८	१.०	५.८	३.०	१.३	४.१
गेढ कृषि	-१.१	३.५	५.३	३.२	५.३	४.४	५.९	४.१	५.४	३.१
कुल मूल्य अभिवृद्धि (अप्रत्यक्ष वित्तीय मध्यस्थतासमेत)	०.५	३.४	५.१	३.३	४.०	३.१	५.९	३.७	३.९	३.४
अप्रत्यक्ष वित्तीय मध्यस्थता	१०.७	-६.६	३०.१	६.२	११.२	१२.४	७.३	३.०	२.८	२.८
कुल मूल्य अभिवृद्धि (आधारभूत मूल्यमा)	०.२	३.८	४.४	३.२	३.७	२.८	५.८	३.८	४.०	३.५
उत्पादित वस्तुहरूमा खुद कर	-०.५	६.६	८.६	६.९	-१.५	१२.७	१०.१	१२.३	११.२	३.६
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (उत्पादकका मूल्यमा)	०.१	३.९	४.७	३.५	३.४	३.४	६.१	४.४	४.६	३.५

सं. = संशोधित, प्रा. = प्रारम्भिक

स्रोत : केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

तालिका १.५: कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको संरचना (औद्योगिक वर्गीकरण अनुसार)

(प्रचलित मूल्यमा)

(प्रतिशतमा)

औद्योगिक वर्गीकरण	आर्थिक वर्ष										
	२०५७/५८	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८
कृषि तथा वन	३६.१	३६.९	३६.०	३५.४	३४.७	३३.१	३२.१	३१.२	३२.५	३४.६	३५.३
मत्स्यपालन	०.४	०.५	०.५	०.५	०.५	०.५	०.५	०.५	०.४	०.४	०.४
खानी तथा उत्खनन्	०.४	०.५	०.५	०.५	०.५	०.५	०.५	०.६	०.५	०.५	०.५
उद्योग	९.०	८.५	८.२	८.०	७.९	७.६	७.५	७.३	७.०	६.४	६.१
विद्युत, ग्याँस तथा पानी	१.८	२.१	२.४	२.३	२.३	२.१	२.१	२.०	१.६	१.५	१.२
निर्माण	६.०	६.५	६.५	६.४	६.५	६.५	६.५	६.९	६.८	६.५	६.८
थोक तथा खुद्रा व्यापार	१६.४	१४.६	१४.५	१५.३	१४.१	१४.३	१३.३	१३.५	१३.२	१३.३	१३.८
होटल तथा रेष्टुराँ	२.०	१.६	१.६	१.७	१.६	१.५	१.४	१.५	१.५	१.६	१.७
यातायात, सञ्चार तथा भण्डारण	७.४	७.९	८.३	८.९	९.१	९.७	१०.०	९.९	९.९	८.७	८.२
वित्तीय मध्यस्थता	२.७	२.७	२.७	२.७	३.१	३.५	४.१	४.३	४.२	४.२	४.४
रियल इष्टेट, भाडा तथा व्यावसायिक सेवाहरू	८.३	८.२	८.१	७.७	८.७	९.५	१०.२	९.४	८.७	८.३	८.२
सार्वजनिक प्रशासन र रक्षा	१.२	१.६	१.७	१.५	१.७	१.७	१.८	१.८	२.०	२.०	१.९
शिक्षा	४.१	४.७	५.२	५.१	५.६	५.६	५.९	६.३	६.७	६.८	६.४
स्वास्थ्य र सामाजिक कार्य	१.०	१.०	१.१	१.१	१.२	१.२	१.२	१.४	१.५	१.४	१.३
अन्य सामुदायिक, सामाजिक तथा व्यक्तिगत सेवाहरू	३.०	२.७	२.६	२.७	२.७	२.७	३.१	३.४	३.६	३.८	३.८

सं. = संशोधित, प्रा. = प्रारम्भिक

स्रोत : केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

तालिका १.६(क) : कुल गार्हस्थ्य उत्पादन[#]

(रु. करोडमा)

	२०३१/३२	२०३२/३३	२०३३/३४	२०३४/३५	२०३५/३६	२०३६/३७	२०३७/३८	२०३८/३९	२०३९/४०	२०४०/४१	२०४१/४२	२०४२/४३	२०४३/४४
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (प्रचलित मूल्यमा)	१६५७.१०	१७३९.४०	१७२८.००	१९७३.२०	२२२१.५०	२३३५.१०	२७३०.७०	३०९८.८०	३३७६.१०	३९३९.००	४४४४.१०	५३२१.५०	६११४.००
कृषि क्षेत्र	११५५.००	११६१.१०	१०५०.६०	११७५.२०	१३५२.२०	१३६८.३०	१५६७.९०	१७९०.३०	१९२८.२०	२२७७.१०	२२७६.१०	२७३३.६०	३०६२.३०
गैर-कृषि क्षेत्र	५०२.१०	५७८.३०	६७७.४०	७९८.००	८६९.३०	९६६.८०	११६२.८०	१३०८.५०	१४४७.९०	१६६१.९०	२१६८.००	२६०७.९०	३०५१.७०
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (२०५७/५८ को मूल्यमा)	१३१०६.१८	१३६०९.४२	१३८३८.९३	१४२८८.६१	१४५२४.०४	१४५७३.३९	१५८७४.७४	१६६४४.०७	१६८२०.४०	१८२९९.१८	१९५५२.८७	२०४८३.७७	२०९१५.२०
कृषि क्षेत्र	७८६२.७०	७९०६.९५	७५८४.२७	७५८४.२७	७८१५.०५	७४४२.६७	८२१३.९७	८५८८.३८	८४९४.४४	९३०४.५३	९५२३.७४	९७८१.०७	९७९२.८६
गैर-कृषि क्षेत्र	५२४३.४८	५७०२.४७	६२५४.६६	६७०४.३४	६७०९.००	७१३०.७१	७६६०.७७	८०७५.६९	८३२५.९६	८९९४.६५	१००२९.१३	१०७०२.७१	११२०२.३४
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन मुल्य सुचकांक	१२.६४	१२.७८	१२.४९	१३.८१	१५.३०	१६.०२	१७.२०	१८.६२	२०.०७	२१.५३	२२.७३	२५.९८	२९.२३
कृषि क्षेत्र	१४.६९	१४.६८	१३.८५	१५.५०	१७.३०	१८.३८	१९.०९	२०.८५	२०.९८	२१.६०	२२.३२	२३.७३	२४.४२
गैर-कृषि क्षेत्र	९.५८	१०.१४	१०.८३	११.९०	१२.९६	१३.५६	१५.१८	१६.२४	१७.६०	१९.३९	२०.३५	२२.०२	२३.०२

प्रतिशत परिवर्तन

कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (प्रचलित मूल्यमा)		५.०	-०.७	१४.२	१२.६	५.१	१६.९	१३.५	८.९	१६.७	१२.८	१९.७	१४.९
कृषि क्षेत्र		०.५	-९.५	११.९	१५.१	१.२	१४.६	१४.२	७.७	१८.१	०.०	१९.२	१२.९
गैर कृषि क्षेत्र		१५.२	१७.१	१७.८	८.९	११.२	२०.३	१२.५	१०.७	१४.८	३०.५	२०.३	१७.०
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (२०५७/५८ को मूल्यमा)		३.८	१.७	३.२	१.६	०.३	८.९	४.८	१.१	८.८	६.९	४.८	२.१
कृषि क्षेत्र		०.६	-४.१	०.०	३.०	-४.८	१०.४	४.६	-१.१	९.५	२.४	२.७	-०.७
गैर कृषि क्षेत्र		८.८	९.७	७.२	०.१	६.३	७.४	५.२	३.४	८.०	११.५	६.७	४.७

क्रमशः

	२०४४/४५	२०४५/४६	२०४६/४७	२०४७/४८	२०४८/४९	२०४९/५०	२०५०/५१	२०५१/५२	२०५२/५३	२०५३/५४	२०५४/५५	२०५५/५६	२०५६/५७
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (प्रचलित मूल्यमा)	७३१७.०	८५८३.१	९९७०.२	११६१२.७	१४४९३.३	१६५३५.०	१९१५९.६	२०९९७.६	२३९३८.८	२६९५७.०	२८९७९.८	३३००१.८	३६६२५.१
कृषि क्षेत्र	३६७५.५	४२५७.२	५०४७.०	५५३६.८	६५१५.६	७००९.०	८०५८.९	८५५६.९	९६८९.६	१०८७८.५	११२४९.५	१३२३७.३	१४५१३.१
गैर(कृषि क्षेत्र)	३६४१.५	४३२५.९	४९२३.२	६०७५.९	७९७७.७	९५२६.०	१११००.७	१२४४०.७	१४२४९.२	१६०७८.५	१७७३०.३	१९७६४.५	२२११२.०
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (२०५७/५८ को मूल्यमा)	२२३९०.३	२३५९७.९	२४७४९.१	२६३९५.५	२७६८७.५	२८६४४.९	३०९११.५	३१८४०.७	३३६६८.१	३५३५८.६	३६५५९.२	३८२३४.८	४०५७४.६
कृषि क्षेत्र	१०३४९.७	१०९८७.८	११६२१.३	११८७१.५	११७४५.१	११६७२.३	१२५५९.८	१२५१८.०	१२९९५.१	१३५६२.१	१३६७७.६	१४०६६.०	१४७५४.३
गैर(कृषि क्षेत्र)	१२०४०.६	१२६१०.१	१३१२७.८	१४५२३.९	१५९४२.३	१६९७२.६	१८३५१.७	१९३२२.७	२०६७३.०	२१७९६.५	२२८८१.६	२४१६८.७	२५८२०.३
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन मुल्य सूचकांक	३२.७	३६.४	४०.३	४४.०	५२.३	५७.७	६२.०	६५.९	७१.१	७६.२	७९.३	८६.३	९०.३
कृषि क्षेत्र	३५.५	३८.७	४३.४	४६.६	५५.५	६०.०	६४.२	६८.४	७०.१	७१.३	७२.३	७३.६	७४.९
गैर कृषि क्षेत्र	३०.२	३४.३	३७.५	४१.८	५०.०	५६.१	६०.५	६४.४	७०.७	७१.६	७२.४	७२.७	७३.३

प्रतिशत परिवर्तन

कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (प्रचलित मूल्यमा)	१९.७	१७.३	१६.२	१६.५	२४.८	१४.१	१५.९	९.६	१४.०	१२.६	७.५	१३.९	११.०
कृषि क्षेत्र	२०.०	१५.८	१८.६	९.७	१७.७	७.६	१५.०	६.२	१३.२	१२.३	३.४	१७.७	९.६
गैर कृषि क्षेत्र	१९.३	१८.८	१३.८	२३.४	३१.३	१९.४	१६.५	१२.१	१४.५	१२.८	१०.३	११.५	११.९
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (२०५७/५८ को मूल्यमा)	७.१	५.४	४.९	६.७	४.९	३.५	७.९	३.०	५.७	५.०	३.४	४.६	६.१
कृषि क्षेत्र	६.६	६.२	५.८	२.२	-१.१	-०.६	७.६	-०.३	३.८	४.४	०.९	२.८	४.९
गैर कृषि क्षेत्र	७.५	४.७	४.१	१०.६	९.८	६.५	८.१	५.३	७.०	५.४	५.०	५.६	६.८

गार्हस्थ्य उत्पादनका अंकहरू फ्याक्टर कष्टमा दिइएको बैंकको सेवा शुल्क घटाउनु अघि।

नोट: conversion factor प्रयोग गरी पुरानो सिरिजलाई आ.ब. २०५७/५८ को मूल्यमा लिएको।

तालिका १.६(ख): कुल गार्हस्थ्य उत्पादन, कुल गार्हस्थ्य उत्पादन वृद्धिदर तथा मूल्य सूचकाङ्क (वृहत् औद्योगिक वर्गीकरण अनुसार)

(रु. करोडमा)

वर्गीकरण	आर्थिक वर्ष										
	२०५७/५८	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७सं.	२०६७/६८सा.
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (प्रचलित मूल्यमा) (रु. करोडमा)	४१३४२.८	४३०३९.६	४६०३२.५	५००६९.९	५४८४८.५	६११११.८	६७५८५.९	७५५२५.७	९०९३०.९	१०६०८८.१	१२१९११.६
प्राथमिक क्षेत्र	१५७४४.२	१६८२३.९	१७५११.३	१८८६३.२	२०२११.६	२१४८३.८	२३०२४.०	२५१५६.६	३१४६३.७	३८८८७.६	४५६२५.१
द्वितीय क्षेत्र	७१७४.४	७५७१.२	८१२२.८	८६९०.२	९४३१.१	१०१९६.४	११२११.२	१२६५३.८	१४३५९.७	१५८०९.९	१७७२५.९
तृतीय क्षेत्र	१९६२६.८	२००१०.१	२१७२०.५	२४२४६.०	२७०१५.२	३१३५२.८	३५५०१.२	४०१३३.८	४८०४३.७	५४९०६.३	६२७७०.०
अप्रत्यक्ष रुपमा मापन गरिने वित्तीय मध्यस्थता सेवा	१२०२.६	१३६५.५	१३२२.१	१७२९.४	१८०९.४	१९२१.२	२१५०.५	२४१८.५	२९३६.२	३५१५.६	४२०९.४
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन आधारभूत मूल्यमा (स्थिर मूल्यमा) (रु. करोडमा)	४१३४२.८	४१४०९.२	४२९६९.९	४४८६५.४	४६३१६.५	४८०४३.५	४९३६५.१	५२२२६.०	५४१९६.४	५६३४८.८	५८३०४.६
प्राथमिक क्षेत्र	१५७४४.२	१६२३९.८	१६७८०.१	१७५७६.५	१८१९७.९	१८५३६.३	१८७१७.९	१९८०७.२	२०३९९.५	२०६६२.४	२१५०६.९
द्वितीय क्षेत्र	७१७४.४	७२२२.०	७४४५.२	७५५५.७	७७७५.६	८११५.०	८४४०.९	८५७९.२	८४५६.४	८७३७.६	८८५७.६
तृतीय क्षेत्र	१९६२६.९	१९९२८.२	१९९८७.४	२१३५०.४	२२०६०.९	२३३०२.६	२४३५३.९	२६१४३.८	२७७३०.०	२९३८७.४	३०४४६.६
अप्रत्यक्ष रुपमा मापन गरिने वित्तीय मध्यस्थता सेवा	१२०२.६	१३३०.८	१२४२.८	१६१७.२	१७१८.०	१९१०.५	२१४७.६	२३०४.३	२३७२.५	२४३८.७	२५०६.५
कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको वार्षिक वृद्धि दर (आधारभूत मूल्यमा) (प्रतिशतमा)		०.२	३.८	४.४	३.२	३.७	२.८	५.८	३.८	४.०	३.५
प्राथमिक क्षेत्र		३.१	३.३	४.७	३.५	१.९	१.०	५.८	३.०	१.३	४.१
द्वितीय क्षेत्र		०.७	३.१	१.५	२.९	४.४	४.०	१.६	-१.४	३.३	१.४
तृतीय क्षेत्र		-१.८	३.७	६.८	३.३	५.६	४.५	७.३	६.०	६.०	३.६
कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको इम्प्लिसिट मूल्य सूचकाङ्क	१००.०	१०३.९	१०७.१	१११.४	११८.०	१२६.२	१३५.४	१४२.९	१६५.९	१८६.४	२०७.४
प्राथमिक क्षेत्र	१००.०	१०३.६	१०४.४	१०७.३	१११.१	११५.९	१२३.०	१२७.०	१५४.२	१८८.२	२१२.१
द्वितीय क्षेत्र	१००.०	१०४.८	१०९.१	११५.०	१२१.३	१२५.६	१३२.८	१४७.५	१६९.८	१८०.९	२००.१
तृतीय क्षेत्र	१००.०	१०३.८	१०८.७	११३.६	१२२.५	१३४.५	१४५.८	१५३.५	१७३.४	१८६.८	२०६.२
कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको संरचना (प्रतिशतमा)											
प्राथमिक क्षेत्र	३७.०	३७.९	३७.०	३६.४	३५.७	३४.१	३३.०	३२.३	३३.५	३५.५	३६.२
द्वितीय क्षेत्र	१६.९	१७.१	१७.२	१६.८	१६.६	१६.२	१६.१	१६.२	१५.३	१४.४	१४.१
तृतीय क्षेत्र	४६.१	४५.१	४५.९	४६.८	४७.७	४९.७	५०.९	५१.५	५१.२	५०.१	४९.८

स. = संशोधित, प्रा. = प्राथमिक

स्रोत : केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

तालिका १.७(क) : राष्ट्रिय आय : साधनको स्रोत र उपयोग
(प्रचलित मूल्यमा)

(रु. करोडमा)

	२०३१\३२	२०३२\३३	२०३३\३४	२०३४\३५	२०३५\३६	२०३६\३७	२०३७\३८	२०३८\३९	२०३९\४०	२०४०\४१	२०४१\४२+	२०४२\४३	२०४३\४४
कूल गार्हस्थ उत्पादन (उत्पादकको मूल्यमा)	१६५७.१	१७३९.४	१७२८.०	१९७३.२	२२२१.५	२३३५.१	२७३०.७	३०९८.८	३३७६.१	३९३९.०	४६५८.७	५५७३.४	६३८६.४
वस्तु र सेवाको आयात	२२१.५	२४६.६	२४७.४	३०५.३	३५४.७	४३७.४	५३५.७	५८२.८	७१९.६	७६६.१	९३१	११२१.८	१३१३.२
कुल उपलब्ध स्रोत उपयोग	१८७८.६	१९८६.०	१९७५.४	२२७८.५	२५७६.२	२७७२.५	३२६६.४	३६८१.६	४०९५.७	४७०५.१	५५९०.४	६६९५.२	७६९९.६
कूल उपभोग	१४९०.९	१५३५.४	१४९४.९	१७१९.२	१९६३.०	२०७६.०	२४३३.३	२७९१.०	३०८७.४	३५५०.४	४०३४.८	४९८४.७	५६५४.३
गैर सरकारी क्षेत्रको उपभोग	१३६५.२	१४०६.०	१३६८.९	१५७२.१	१७७४.१	१९१९.५	२२४१.१	२५२७.२	२७४५.८	३१८६.०	३५९७.७	४४७८.२	५०७४.६
सरकारी क्षेत्रको उपभोग	१२५.७	१२९.४	१२६.०	१४७.१	१८८.९	१५६.५	१९२.२	२६३.८	३४१.६	३६४.४	४३७.१	५०६.५	५७९.७
कूल लगानी	२४०.२	२६३.२	२७६.८	३५०.७	३५१.४	४२७.०	४८०.८	५३१.४	६६२.८	७३५.१	१०१८.४	१०५९.९	१२८९.८
कूल स्थिर पूँजी निर्माण	२२२.३	२४४.३	२५८.०	३२९.४	३२६.३	३६८.१	४२९.९	५४६.५	६५७.६	६९०.७	९३८.६	९४३.१	११८२.५
सरकारी	५०.५	६३.२	६८.९	१११.३	११३.८	१४६.६	१८२.३	२४८.७	२९४.१	३१३.९	३६२.९	३९०.९	४७२.७
गैर सरकारी	१७१.८	१८१.१	१८९.१	२१८.१	२१२.५	२२१.५	२४७.६	२९७.८	३६३.५	३७६.८	५७५.७	५५२.२	७०९.८
स्टकमा परिवर्तन	१७.९	१८.९	१८.८	२१.३	२५.१	५८.९	५०.९	-१५.१	५.२	४४.४	७९.८	११६.८	१०७.३
वस्तु र सेवाको निर्यात	१४७.५	१८७.४	२०३.७	२०८.६	२६१.८	२६९.५	३५२.३	३५९.२	३४५.५	४१९.६	५३७.२	६५०.६	७५५.५
कूल गार्हस्थ वचत	१६६.२	२०४.०	२३३.२	२५४.०	२५८.५	२५९.१	२९७.४	३०८.८	२८८.७	३८८.६	६२३.९	५८८.७	७३२.१
खुद फ्याक्टर आय	२६.७	२७.७	३१.९	२९.१	३९.०	४९.४	५८.७	६१.५	६९.७	६२.५	६६.१	७०.९	१२०.३
खुद ट्रान्सफर	३५.४	३७.५	३७.२	३८.५	५७.९	८४.४	९५.१	१२२.८	१३७.३	१४९.८	१०.३	१७.७	१६.६
कूल राष्ट्रिय वचत	२२८.३	२६९.२	३०२.३	३२१.६	३५५.४	३९२.९	४५१.२	४९३.१	४९५.७	६००.९	७००.३	६७७.३	८६९.०
कूल राष्ट्रिय आय (वजार मूल्यमा)	१६८३.८	१७६७.१	१७५९.९	२००२.३	२२६०.५	२३८४.५	२७८९.४	३१६०.३	३४४५.८	४००१.५	४७२४.८	५६४४.३	६५०६.७

क्रमसः

	२०४४/४५	२०४५/४६	२०४६/४७	२०४७/४८	२०४८/४९	२०४९/५०	२०५०/५१	२०५१/५२	२०५२/५३	२०५३/५४	२०५४/५५	२०५५/५६	२०५६/५७
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (उत्पादकको मूल्यमा)	७६९०.६	८९२७.०	१०३४१.६	१२०३७.०	१४९४८.७	१७१४७.४	१९९२७.२	२१९१७.५	२४८९१.३	२८०५१.३	३००८४.५	३४२०३.६	३७९४८.८
+ वस्तु र सेवाको आयात	१६३५.०	१९१६.२	२१८२.०	२७७८.५	३९३२.१	४७४२.९	६२९७.२	७५८५.०	८८९९.६	१०५७७.५	१०१९४.९	१०१६४.८	१२३०५.५
कुल उपलब्ध स्रोत उपयोग	९३२५.६	१०८४३.२	१२५२३.६	१४८१५.५	१८८८०.८	२१८९०.३	२६२२४.४	२९५०२.५	३३७९०.९	३८६२८.८	४०२७९.४	४४३६८.४	५०२५४.३
कुल उपभोग	६९३०.२	७९१२.०	९५२७.३	१०८८५.६	१३३२८.०	१४८३०.२	१७००५.२	१८६७१.०	२१४४८.७	२४१३५.१	२५९४०.७	२९५४७.३	३२१९१.१
गैर सरकारी क्षेत्रको उपभोग	६२४०.७	७०१७.३	८६३१.४	९७७७.१	१२१३७.२	१३३४०.२	१५४०६.५	१६६४४.३	१९१४६.९	२१६३६.४	२३१३९.२	२६४९४.४	२८७९४.७
सरकारी क्षेत्रको उपभोग	६८९.५	८९४.७	८९४.९	११०८.५	११९०.८	१४९०.०	१५९८.७	२०२६.७	२३०१.८	२४९८.७	२८०१.५	३०५२.९	३३९६.४
कुल लगानी	१५२३.७	१९४१.५	१९०७.६	२५०७.४	३१६१.९	३९६५.३	४४६४.४	५५२३.१	६८०१.७	७१०८.४	७४७२.८	७००६.१	९२२७.२
कुल स्थिर पूँजी निर्माण	१३४१.४	१६३९.२	१७००.२	२२७८.०	२९२७.७	३७२७.८	४२०३.२	४८३७.०	५६०८.१	६०७९.४	६५७३.५	६५२६.९	७३३२.४
सरकारी	५४८.३	७९०.२	७९६.८	८६८.३	१०३३.१	११७६.९	१३३८.०	१५०७.०	१७६२.४	१९३९.२	२२५७.३	२३८८.८	२६४३.६
गैर सरकारी	७९३.१	८४९.०	९०३.४	१४०९.७	१८९४.५	२५५०.९	२८६५.२	३३३०.०	३८४५.७	४१४०.२	४२००.२	४१३८.१	४६८८.८
स्टकमा परिवर्तन	१८२.३	३०२.३	२०७.४०	२२९.४	२३४.२	२३७.५	२६१.२	६८६.१	११९३.६	१०२९.०	९३५.३	४७९.२	१८९४.८
वस्तु र सेवाको निर्यात	८७१.७	९८९.७	१०८८.७	१४२२.६	२३९०.९	३०९४.८	४७५४.८	५३०८.४	५५४०.५	७३८५.३	६८६५.९	७८१५.०	८८३६.०
कुल गार्हस्थ्य वचत	७६०.४	१०१५.०	८१४.३	११५१.४	१६२०.७	२३१७.२	२९२२.०	३२४६.५	३४४२.६	३९१६.२	४१४३.८	४६५६.३	५७५७.७
खूद फ्याक्टर आय	१५७.५	१५४.१	१९३.४	२१४.७	२७१.५	३२३.१	३८६.३	४८१.७	३५६.६	४६६.०	६०२.५	१०८८.१	१३१२.५
खूद ट्रान्सफर	१५.६	११.६	१७.२	२१.८	४८.२	५८.१	४९.५	८१.९	९०.०	१००.९	११५.८	१२०.५	१३१.९
कुल राष्ट्रिय वचत	९३३.५	११८०.७	१०२४.९	१३८७.९	१९४०.४	२६९८.४	३३५७.८	३८१०.१	३८८९.२	४४८३.१	४८६२.०	५८६४.८	७०७०.२
कुल राष्ट्रिय आय (वजार मूल्यमा)	७८४८.१	९०८१.१	१०५३५.०	१२२५१.७	१५२२०.२	१७४७०.५	२०३१३.५	२२३९९.२	२५२४७.९	२८५१७.३	३०६८७.०	३५२९१.७	३९२६१.३

+ आर्थिक वर्ष २०४१/४२ देखि कुल गार्हस्थ्य उत्पादन नयाँ सिरिज अनुसार ।

स्रोत : केन्द्रीय तथ्यांक विभाग ।

तालिका १.७(ख): कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (व्यय विधि अनुसार)
(प्रचलित मूल्यमा)

(रु. करोडमा)

खर्चको वर्गीकरण	आर्थिक वर्ष										
	२०५७/५८	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८
उत्पादकको मूल्यमा कुल गार्हस्थ्य उत्पादन	४४१५१.९	४५९४४.३	४९२२३.१	५३६७४.९	५८९४१.२	६५४०८.४	७२७८२.७	८१५६५.८	९८८०५.३	११७१९०.५	१३४६८१.६
कुल उपभोग	३९००१.७	४१५८४.३	४५००९.०	४७३६८.५	५२१३०.१	५९५३२.७	६५६३७.४	७३५४७.०	८९५०४.२	१०८५२९.२	१२५७१७.९
सरकारी उपभोग	३५७८.५	३८५८.६	४२६५.२	४६३९.७	५२४५.३	५६७९.४	६६९४.९	८०६६.३	१०६५२.७	१२४२६.८	१३६८६.०
सरकारी उपभोग	२५३७.६	२७८५.७	३१३७.५	३३९६.०	३४६२.५	३७१०.५	४३७३.९	५४९९.६	६९८३.८	८२३६.६	९०८१.६
व्यक्तिगत उपभोग	१०४०.९	१०७२.९	११२७.७	१२४३.७	१७८२.८	१९६८.९	२३२१.०	२५६६.७	३६६८.९	४१९०.२	४६०४.४
निजी उपभोग	३४८९८.९	३७१४०.२	४००४६.८	४१९२९.०	४५९५३.०	५२७८१.४	५७६९९.१	६४१०८.५	७७२७६.२	९४२९७.९	१०९९६५.७
खाद्य	२०५९०.४	२१९१२.७	२३६२७.६	२४७३८.१	२७११२.३	३११४१.०	३४०३७.७	३८५०३.७	४८४५५.२	५९८८१.८	७०३९९.६
गैर-खाद्य	१००१६.०	१०६५९.२	११४९३.४	१२०३३.६	१३९८८.५	१५१४८.३	१६५५७.३	१७९९९.९	२०३२३.२	२४३२६.२	२८०१०.८
सेवा	४२२२.६	४५६८.२	४९२५.८	५१५७.३	५६५२.२	६४९२.१	७०९६.०	७६०४.९	८४९७.८	१००८९.९	११५५५.३
नाफा नकमाउने संस्थाहरु	५२४.३	५८५.५	६९७.०	७९९.८	९३१.९	१०७१.९	१२५१.५	१३७२.१	१५७५.३	१८०४.५	२०६६.३
घरपरिवारको वास्तविक उपभोग	३६४६४.१	३८७९८.६	४१८७१.५	४३९७२.५	४८६६७.६	५५८२२.२	६१२६३.५	६८०४७.४	८२५२०.४	१००२९२.६	११६६३६.३
कुल पुँजी निर्माण	९८६४.९	९३०१.९	१०५३८.३	१३१६७.१	१५५९०.७	१७५६३.३	२०८७७.९	२४७२७.२	३१२८१.०	४१०७२.५	४०६९१.९
कुल स्थिर पुँजी निर्माण	८४७५.१	८९८८.९	९८०७.३	१०९१८.१	११७५३.९	१३५५३.२	१५३३३.७	१७८४४.६	२११०३.९	२३६८९.४	२४२९३.१
सरकारी	१८०६.३	१७४३.९	१४७१.९	१४९५.५	१७२१.३	१७५०.९	२४६४.५	३२९९.३	४४२७.८	५३०२.३	५१४४.३
निजी	६६६८.७	७२४५.०	८३३५.४	९४२२.६	१००३२.६	११८०२.३	१२८९९.२	१४५४५.३	१६६७६.१	१८३८७.१	१९१४८.८
स्टकमा परिवर्तन*	१३८९.८	३१३.०	७३१.०	२२४८.९	३८३६.८	४०१०.१	५५४४.२	६८८२.६	१०१७७.१	१७३८३.१	१६३९८.८
वस्तु तथा सेवाहरुको खुद निर्यात	-४७१४.७	-४९४२.०	-६३२४.३	-६८६०.७	-८७७९.६	-११६८७.६	-१३७३२.६	-१६७०८.४	-२१९७९.९	-३२४११.३	-३१७२८.३
आयात	१४६७५.७	१३०९१.२	१४०५२.२	१५८१५.१	१७३७५.४	२०४८२.८	२३०८९.३	२७१२९.१	३४२५३.६	४३८७२.१	४३४१६.८
वस्तु	१२६२३.८	१११३४.२	१२१०५.३	१३२९१.०	१४५५१.८	१७१५४.०	१९०४३.७	२१७९६.३	२७९२२.८	३७०७५.७	३७४३०.९
सेवा	२०५१.९	१९५७.०	१९४६.९	२५२४.१	२८०३.६	३३२८.८	४०४५.६	५३३२.८	६३३०.८	६७९६.४	५९८५.९
निर्यात	९९६१.०	८१४९.२	७७२८.०	८९५४.४	८५९५.८	८७५५.२	९३५६.७	१०४२०.७	१२२७३.७	११४६०.९	११६८८.५
वस्तु	६९७८.९	५७९८.४	५०७६.१	५५२२.८	५९९५.६	६१४८.२	६१४८.८	६१९७.१	६९९०.७	६३४८.८	६७१०.०
सेवा	२९८२.२	२३५०.८	२६५१.९	३४३१.६	२६००.२	२६४७.०	३२०७.९	४२२३.६	५२८३.०	५११२.१	४९७८.५

* लेखाको शेष (residual) को रुपमा प्रस्तुत गरिएको । यसमा statistical discrepancy /error समेत समावेश गरिएको छ ।

सं. = संशोधित, प्रा. = प्रारम्भिक

स्रोत : केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

तालिका १.८: कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (व्यय विधि अनुसार)

आधार वर्ष २०५७/५८
(स्थिर मूल्यमा)

(रु. करोडमा)

खर्चको वर्गीकरण	आर्थिक वर्ष										
	२०५७/५८	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८
उत्पादकको मूल्यमा कुल गार्हस्थ्य उत्पादन	४४१५१.८	४४२०४.९	४४९४८.८	४८१००.४	४९७७३.९	५१४४८.६	५३२०३.८	५६४५१.७	५८९४१.९	६१६२५.७	६३७७३.०
कुल उपभोग	३९००१.७	४०५३८.९	४२१०४.३	४२८४५.२	४४६९५.७	४६८९२.१	४८५६५.७	४९२८४.९	५२२९२.४	६१९५९.८	६५३२२.५
सरकारी उपभोग	३५७८.५	३८५८.६	४२६५.२	४६३९.७	४६९७.३	४७३२.८	४०७१.९	४२३७.८	४७४७.४	६२३४.६	६८९६.७
सरकारी उपभोग	२५३७.६	२७८५.७	३१३७.५	३३९६.०	३१००.८	३०९२.०	३३१३.६	३५७१.१	३७८८.०	३९६७.६	३९७७.१
व्यक्तिगत उपभोग	१०४०.९	१०७२.९	११२७.७	१२४३.७	१५९६.५	१६४०.८	१७५८.३	१६६६.७	१९७९.५	२०१८.४	२०१६.४
निजी उपभोग	३४८९८.९	३६०९४.७	३७१४२.१	३७४०५.७	३९२२१.९	४१३२१.७	४२५४१.९	४३०७६.३	४४४४६.९	४४६८२.४	४७३७३.८
खाद्य	२०५९०.४	२११३४.१	२१८२२.७	२२१११.३	२३३०९.२	२४८३०.७	२५०९९.७	२५१३५.१	२७११४.५	३००५३.९	३१००५.६
गैर-खाद्य	१००१६.०	१०५३९.२	१०८६४.८	१०८१५.३	११०००.२	११३५९.०	१२२०९.५	१२५४९.९	१२२२०.१	१२११५.३	१२१३८.७
सेवा	४२९२.६	४४२१.४	४४५४.६	४४७९.०	४९१२.५	५१३२.०	५२३२.७	५३९१.४	५५१२.२	७५१३.३	८२२९.५
नाफा नकमाउने संस्थाहरु	५२४.३	५८५.५	६९७.०	७९९.८	७७६.५	८३७.७	९४१.९	९७०.७	९९८.०	१०४२.७	१०४२.१
घरपरिवारको वास्तविक उपभोग	३६४६४.१	३७७५३.२	३८९६६.९	३९४४९.२	४१५९५.०	४३८००.१	४४२४२.१	४५७७३.८	४८४२४.४	४७७४३.५	६०४४२.२
कुल पुँजी निर्माण	९८६४.९	८४८०.८	९०२९.८	१०६०४.८	११६०८.४	१२१२३.३	१२७३२.७	१६५०३.५	१७८५०.२	१७१३२.३	१५२९१.८
कुल स्थिर पुँजी निर्माण	८४७५.१	८४८६.३	८८०६.९	९०९४.९	९१४२.७	१०१५७.०	१०६९४.०	१०८९२.२	१०९४४.९	११४२३.४	१०३२७.५
सरकारी	१८०६.३	१६४६.४	१३२१.८	१२४५.८	१३३८.९	१३१२.१	१७१८.८	२०१३.८	२२१५.२	२५१६.१	२१८६.९
निजी	६६६८.७	६८३९.८	७४८५.२	७८४९.१	७८०३.८	८८४४.८	८९७५.२	८८७८.३	८७३०.७	९००७.३	८१४०.५
स्टकमा परिवर्तन*	१३८९.८	-५.४	२२२.८	१५०९.९	२४६५.७	१९६६.४	२०३८.६	५६११.३	६९०४.३	५६०९.०	४९६४.४
वस्तु तथा सेवाहरुको खुद निर्यात	-४७१४.७	-४८१४.८	-५१८५.३	-५३४९.५	-६५३०.२	-७५६६.९	-८०९४.५	-९३३६.७	-११२००.७	-१७४६६.४	-१६८४१.३
आयात	१४६७५.७	१२४६६.०	१२४७३.४	१३५३२.३	१४४६४.७	१५३९८.७	१५८४२.३	१७१५०.९	१९३१७.५	२४४७१.३	२३६१२.०
वस्तु	१२६२३.८	१०६०२.५	१०७४५.२	११३७२.५	१२१३०.७	१२८९६.२	१३०७४.७	१३७७९.५	१५७४७.२	२१३७२.१	२०६०२.७
सेवा	२०५१.९	१८६३.५	१७२८.२	२१५९.८	२३३३.९	२५०२.६	२७७७.६	३३७१.४	३५७०.३	३०९९.२	३००९.३
निर्यात	९९६१.०	७६५१.२	७२८८.१	८१८२.८	७९३४.४	७८३१.८	७७५८.८	७८१४.२	८११६.८	७००४.९	६७७०.७
वस्तु	६९७८.९	५४४४.०	४७८७.१	५०४६.९	५५३४.३	५४७४.८	५०९८.१	४६४७.०	४६२३.१	३७९५.१	३७४३.९
सेवा	२९८२.२	२२०७.२	२५००.९	३१३५.९	२४००.१	२३६७.०	२६५९.७	३१६७.२	३४९३.७	३२०९.८	३०२६.८

* लेखाको शेप (residual) को रुपमा प्रस्तुत गरिएको । यसमा statistical discrepancy /error समेत समावेश गरिएको छ ।

सं. = संशोधित, प्रा. = प्रारम्भिक

स्रोत : केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

तालिका १.९: मध्यवर्ती उपभोग (औद्योगिक वर्गीकरण अनुसार)
(प्रचलित मूल्यमा)

(रु. करोडमा)

औद्योगिक क्षेत्रहरु	आर्थिक वर्ष										
	२०५७/५८	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८
कृषि तथा वन	५५२६.८	५६६८.९	५९६५.६	६२३२.३	६५५९.१	६९४६.५	७५८४.९	८६०७.८	१०४५१.०	१२१९७.९	१३९९१.२
मत्स्यपालन	४७.७	४७.८	४८.०	४८.९	४९.९	५०.१	५०.३	५०.५	५०.७	५०.९	५१.१
खानी तथा उत्खनन	४६.६	५५.४	५९.६	६४.९	७०.८	८१.०	८७.९	११३.३	१३१.३	१४९.५	१७०.१
उद्योग	१००९६.३	९७४३.४	१०००६.३	१०७२६.७	११५३०.१	१२३०३.५	१३४३२.४	१४६९२.२	१६७९६.१	१८४९३.१	२०५५७.६
विद्युत, ग्याँस तथा पानी	४९६.३	६३४.३	६००.९	७५८.७	८३३.८	९४६.५	१०२६.५	१११९.९	११६४.४	१३१६.०	१४७२.१
निर्माण	२५५३.८	२९३४.३	३१४६.१	३३६७.७	३७५२.१	४२१९.५	४६६४.७	५७५०.५	६७४०.५	७४३०.३	८९६८.६
शोक तथा खुद्रा व्यापार	१३२७.९	१२३४.२	१३०९.३	१४९३.६	१५२२.२	१७१५.१	१७६७.७	२००९.६	२४६३.९	२८५९.०	३२०५.९
होटल तथा रेस्टुराँ	१७०२.७	१५५७.४	१६३२.१	१८६७.९	१९१५.६	२००७.९	२२३७.९	२६०३.४	३१३६.७	३९३२.८	४००८.४
यातायात, सञ्चार तथा भण्डारण	२५७०.८	२७८६.९	३०७१.८	३४९८.६	३८९९.२	४६०९.९	५२२४.४	५६३०.७	६६६२.८	६६२१.३	७३०५.५
वित्तीय मध्यस्थता	३७०.७	४५८.२	५१३.५	५६३.९	५६९.७	५९६.०	८४३.०	१०३६.९	१२०१.०	१३७८.२	१५८७.०
रियल इष्टेट, भाडा तथा व्यावसायिक सेवाहरू	१२२५.६	१२९१.७	१३९७.५	१५००.०	१८४४.८	२५६५.६	२९७८.४	३४२५.२	३९६६.८	४६५६.४	५५३०.०
सार्वजनिक प्रशासन र रक्षा	१४७.६	२०७.२	२४६.१	२६६.३	३२९.६	३३२.१	४२९.७	४८७.२	५४७.४	७२४.५	८९४.५
शिक्षा	४५३.९	५५२.९	७०२.३	७६६.२	९४७.१	९९८.३	१२३८.९	१४५४.१	१८२४.७	२२०६.५	२६४२.५
स्वास्थ्य र सामाजिक कार्य	१५८.८	१७७.४	२०८.४	२३३.८	२८०.८	३०८.८	४०८.४	४३९.४	५२६.५	६००.९	७६३.९
अन्य सामुदायिक, सामाजिक तथा व्यक्तिगत सेवाहरू	४९१.६	४३७.१	४९६.०	५७९.४	६४६.०	६८४.०	९१८.५	१०९५.३	१३१८.९	१७१७.६	१९९७.३
मौद्रिक मध्यवर्ती उपभोग (उपभोक्ताको मूल्यमा)	२७२१७.२	२७७८७.२	२९४०३.६	३१९६८.९	३४७५०.९	३८३६४.७	४२८९३.६	४८५१५.९	५६९८२.७	६४३३५.०	७४१४५.७

टिप्पणी : NSIC प्रमुख खण्ड १६ र १७ को अंश नगण्य भएकोले प्रमुख खण्ड १५ मै गाभिएको छ।

सं. = संशोधित, प्रा. = प्रारम्भिक

स्रोत : केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

तालिका १.१०: कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आम्दानी र बचत
(प्रचलित मूल्यमा)

(रु. करोडमा)

विवरण	आर्थिक वर्ष										
	२०५७/५८	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८
कामदारको तलब भत्ता	१९८८३.४	२०६०४.४	२१७७२.७	२३२०७.८	२४८८९.२	२६२८८.९	२८५१६.८	३१७१९.५	३६५८३.९	४२८६७.०	४८०११.१
खुद उत्पादन कर	६.०	७.२	७.९	८.५	११.६	३२.०	३६.१	४३.७	७१.२	८६.२	१०६.०
उत्पादित वस्तुमा लाग्ने खुद कर	२८०९.०	२९०४.६	३१९०.६	३६०५.०	४०९२.७	४२९६.६	५१९६.८	६०४०.१	७८७४.४	११०११.२	१२६६५.१
कुल नाफा/मिश्रित आय	२१४५३.५	२२४२८.०	२४२५१.९	२६८५३.७	२९९४७.७	३४७९०.९	३९०३३.०	४३७६२.५	५४२७५.८	६३२२६.१	७३८९९.४
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन उत्पादकको मूल्यमा	४४१५१.९	४५९४४.३	४९२२३.१	५३६७४.९	५८९४१.२	६५४०८.४	७२७८२.७	८१५६५.८	९८८०५.३	११७९०.५	१३४६८१.६
खुद फ्याक्टर आय	१७०.१	-६०.५	-६७.६	-१६८.४	१६३.७	४९५.६	७४३.२	७९४.७	११७५.०	९११.७	६४५.०
कुल राष्ट्रिय आय (GNI)	४४३२२.०	४५८८३.८	४९१५५.५	५३५०६.५	५९१०४.८	६५९०४.०	७३५२५.९	८२३६०.५	९९९८०.२	११८१०२.२	१३५३२६.६
सामाजिक योगदान तथा अन्य चालु ट्रान्सफर	६५५९.५	६८१८.६	७५५३.३	८४८८.९	९७७०.४	१२६१४.६	१२८९९.२	१८२८१.७	२४९४८.७	२८२६४.८	३२०३३.०
कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आम्दानी (GNDI)	५०८८१.५	५२७०२.४	५६७०८.८	६१९९५.४	६८८७५.३	७८५१८.५	८६४२५.१	१००६४२.२	१२४९२८.९	१४६३६७.०	१६७३५९.६
अन्तिम उपभोग खर्च	३९००१.७	४१५८४.३	४५००९.०	४७३६८.५	५२१३०.१	५९५३२.७	६५६३७.४	७३५४७.०	८९५०४.२	१०८५२९.२	१२५७१७.९
कुल गार्हस्थ्य बचत	५१५०.१	४३५९.९	४२१४.१	६३०६.४	६८११.०	५८७५.७	७१४५.३	८०१८.८	९३०१.१	८६६१.३	८९६३.६
कुल राष्ट्रिय बचत	११८७९.७	११११८.१	११६९९.८	१४६२६.९	१६७४५.१	१८९८५.८	२०७८७.६	२७०९५.२	३५४२४.७	३७८३७.८	४१६४१.६
कुल पुँजी निर्माण	९८६४.९	९३०१.९	१०५३८.३	१३१६७.१	१५५९०.७	१७५६३.३	२०८७७.९	२४७२७.२	३१२८१.०	४१०७२.५	४०६९१.९
साधन र श्रोतको बचत (+)/ घाटा (-)	२०१४.९	१८१६.१	११६१.५	१४५९.८	११५४.५	१४२२.५	-९०.२	२३६८.०	४१४३.७	-३२३४.७	९४९.७

सं. = संशोधित, प्रा. = प्रारम्भिक

स्रोत : केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

तालिका १.११ : कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको मूल्य सूचकाङ्क (इम्प्लिसिट्)

औद्योगिक क्षेत्रहरू	आर्थिक वर्ष										
	२०५७/५८	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८
कृषि तथा वन	१.०००	१.०३५	१.०४३	१.०७१	१.१०९	१.१५७	१.२२९	१.२६४	१.५४१	१.८८८	२.१३१
मत्स्यपालन	१.०००	१.०८०	१.०४०	१.०७०	१.०७०	१.१३०	१.१५८	१.२७०	१.२७१	१.२७२	१.३००
खानी तथा उत्खनन्	१.०००	१.०८७	१.१३३	१.२३४	१.२६७	१.३३४	१.४३४	१.७४१	२.००९	२.२१५	२.४६७
उद्योग	१.०००	१.०३८	१.०६७	१.१२१	१.१७७	१.२३०	१.३०८	१.४४६	१.७०२	१.८१२	१.९५७
विद्युत्, ग्याँस तथा पानी	१.०००	१.०५९	१.११४	१.१२०	१.१५०	१.१३९	१.१३६	१.१५३	१.१४७	१.२३०	१.१५१
निर्माण	१.०००	१.०५९	१.११४	१.२००	१.२८६	१.३३४	१.४३४	१.६३८	१.९०३	२.०२९	२.३५२
थोक तथा खुद्रा व्यापार	१.०००	१.०४८	१.०८६	१.१३१	१.२१५	१.३२५	१.४४१	१.५७३	१.७६१	१.९४५	२.३२८
होटल तथा रेष्टुराँ	१.०००	१.०३३	१.०६९	१.१२४	१.१८२	१.१७५	१.२१३	१.३००	१.५४०	१.७९८	२.१०३
यातायात, सञ्चार तथा भण्डारण	१.०००	१.०२७	१.०९९	१.२०२	१.२५३	१.४५८	१.५७७	१.५९३	१.७९५	१.७४०	१.७५३
वित्तीय मध्यस्थता	१.०००	१.०२६	१.०६४	१.०६९	१.०८७	१.१०८	१.२८८	१.३८९	१.५८७	१.८२१	२.१०१
रियल इष्टेट, भाडा तथा व्यावसायिक सेवाहरू	१.०००	१.०८९	१.१८७	१.२६८	१.४१९	१.६२७	१.७१७	१.६१७	१.७५८	१.८९८	२.०८९
सार्वजनिक प्रशासन र रक्षा	१.०००	१.०००	१.०००	१.०००	१.११७	१.२००	१.३२०	१.५४०	१.८५३	२.०७६	२.२८३
शिक्षा	१.०००	०.९९०	१.०२८	१.०४७	१.१४७	१.२२२	१.३३२	१.४८९	१.७२९	१.९१३	२.०२५
स्वास्थ्य र सामाजिक कार्य	१.०००	१.०३१	१.०४६	१.०६१	१.१४९	१.२१२	१.२४४	१.४६७	१.६७८	१.७७३	१.८१७
अन्य सामुदायिक, सामाजिक तथा व्यक्तिगत सेवाहरू	१.०००	१.००२	१.०११	१.०१३	१.१३२	१.२०९	१.३०८	१.४५६	१.६६१	१.८०९	१.९२६
समग्र मूल्य सूचकाङ्क	१.०००	१.०३९	१.०७१	१.११४	१.१८०	१.२६२	१.३५४	१.४२९	१.६५९	१.८६४	२.०७४

सं. = संशोधित, प्रा. = प्रारम्भिक

स्रोत : केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

तालिका १.१२ : समष्टिगत आर्थिक परिसूचकहरू

विवरण	आर्थिक वर्ष										
	२०५७/५८	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८
प्रति व्यक्ति कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (रु.)	१९०७१	१९४१०	२०३४०	२१६९४	२३३००	२५२९०	२७५२५	३०१७१	३५७४७	४१४६९	४६६१५
प्रति व्यक्ति कुल राष्ट्रिय आय (रु.)	१९१४४	१९३८५	२०३१२	२१६२६	२३३६५	२५४८२	२७८०६	३०४६५	३६१७२	४१७९२	४६८३८
प्रति व्यक्ति कुल खर्चयोग्य राष्ट्रिय आय (रु.)	२१९७८	२२२६५	२३४३३	२५०५६	२७२२७	३०३५९	३२६८४	३७२२७	४५१९८	५१७९४	५७९२५
प्रति व्यक्ति कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (स्थिर मूल्यमा)	१९०७१	१८६७६	१८९८७	१९४४१	१९६७६	१९८९३	२०१२१	२०८८१	२१३२५	२१८०७	२२०७२
प्रति व्यक्ति कुल राष्ट्रिय आय (स्थिर मूल्यमा)	१९१४४	१८६५८	१८९६४	१९४०६	१९६०९	२०१९४	२०५४०	२१३१३	२१७९९	२२४१६	२२५८४
प्रति व्यक्ति कुल खर्चयोग्य राष्ट्रिय आय (स्थिर मूल्यमा)	२१९७८	२१४३१	२१८७८	२२४८५	२३०८३	२४०६०	२४१४३	२६०४४	२७२३९	२७७८०	२७९२९
प्रति व्यक्ति कुल गार्हस्थ्य उत्पादन वृद्धिदर (प्रचलित मूल्यमा)		१.७८	४.७९	६.६६	७.४१	८.५४	८.८४	९.६१	१८.४८	१६.०१	१२.४१
प्रति व्यक्ति कुल गार्हस्थ्य उत्पादन वृद्धिदर (स्थिर मूल्यमा)		-२.०७	१.६७	२.३९	१.२१	१.१०	१.१५	३.७८	२.१२	२.२६	१.२२
प्रति व्यक्ति कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (अमेरिकी डलर)	२५९	२५५	२६१	२९३	३२८	३५०	३९०	४६४	४६५	५५६	६४२
प्रति व्यक्ति कुल राष्ट्रिय आय (अमेरिकी डलर)	२६०	२५४	२६१	२९२	३२९	३५२	३९४	४६९	४७१	५६१	६४५
प्रति व्यक्ति कुल खर्चयोग्य राष्ट्रिय आय (अमेरिकी डलर)	२९८	२९२	३०१	३३९	३८३	४२०	४६४	५७३	५८८	६९५	७९७
कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कुल गार्हस्थ्य वचत (प्रतिशतमा)	११.६६	९.४९	८.५६	११.७५	११.५६	८.९८	९.८२	९.८३	९.४१	७.३९	६.६६
कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कुल राष्ट्रिय वचत (प्रतिशतमा)	२६.९१	२४.२०	२३.७७	२७.२५	२८.४१	२९.०३	२८.५६	३३.२२	३५.८५	३२.२९	३०.९२
कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा वस्तु तथा सेवाको निर्यात (प्रतिशतमा)	२२.५६	१७.७४	१५.७०	१६.६८	१४.५८	१३.४५	१२.८६	१२.७८	१२.४२	९.७८	८.६८
कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा वस्तु तथा सेवाको आयात (प्रतिशतमा)	३३.२४	२८.४९	२८.५५	२९.४६	२९.४८	३१.३२	३१.७२	३३.२६	३४.६७	३७.४४	३२.२४
कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा श्रोत अन्तर (प्रतिशतमा)	४.५६	३.९५	२.३६	२.७२	१.९६	२.१७	-०.१२	२.९०	४.१९	-२.७६	०.७१
कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कुल स्थिर पुँजी निर्माण (प्रतिशतमा)	१९.२०	१९.५६	१९.९२	२०.३४	१९.९४	२०.७२	२१.०७	२१.८८	२१.३६	२०.२१	१८.०४

सं. = संशोधित, प्रा. = प्रारम्भिक

स्रोत : केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

तालिका २.१ : सरकारी खर्च र साधनको स्रोत

रु. करोडमा

विवरण	आर्थिक वर्ष											
	२०३१/३२	२०३२/३३	२०३३/३४	२०३४/३५	२०३५/३६	२०३६/३७	२०३७/३८	२०३८/३९	२०३९/४०	२०४०/४१	२०४१/४२	२०४२/४३
खर्च	१५१.३७	१९१.३३	२३३.०४	२६७.४९	३०२.०५	३४७.०७	४०९.२३	५३६.१३	६९७.९२	७४३.७३	८३९.४८	९७९.७१
साधारण खर्च	५४.६५	६७.४५	८३.२१	८६.६९	१०४.१७	११६.२१	१३६.१२	१६३.४४	१९९.७१	२२७.३५	२९०.६१	३५८.४०
विकास खर्च	९६.७२	१२३.८८	१४९.८३	१८०.८०	१९७.८८	२३०.८६	२७३.११	३७२.६९	४९८.२१	५१६.३८	५४८.८७	६२१.३१
आय	१२९.१२	१४७.५३	१७१.५५	२०४.८६	२४१.११	२६८.५६	३२८.८१	३६७.२८	३९३.१७	४२८.५९	४८४.००	५८१.७४
राजस्व	१००.८४	१११.५६	१३२.२९	१५८.२०	१८१.१९	१८८.००	२४१.९२	२६७.९५	२८४.१६	३४०.९३	३९१.६६	४६४.४५
वैदेशिक अनुदान	२८.२८	३५.९७	३९.२६	४६.६६	५९.९२	८०.५६	८६.८९	९९.३३	१०९.०१	८७.६६	९२.३४	११७.२९
बचत (+)/न्यून (-)	-२२.२५	-४३.८०	-६१.४९	-६२.६३	-६०.९४	-७८.५१	-८०.४२	-१६८.८५	-३०४.७५	-३१५.१४	-३५५.४८	-३९७.९७
न्यून व्यहोरिने स्रोतहरु												
वैदेशिक ऋण	१०.४०	१४.५९	१६.४३	३८.१८	३९.०२	५३.४९	६९.३३	७२.९९	९८.५८	१६७.०९	१७५.४९	२५०.११
आन्तरिक ऋण	१०.००	२०.००	३०.००	२४.००	२०.००	१८.००	२५.००	५०.००	१००.००	१५७.६८	१७९.९९	१४०.३४
(क) बैकिङ्ग क्षेत्र	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	१०७.६८	१२९.९९	९०.३४
(ख) गैर-बैकिङ्ग क्षेत्र	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	५०.००	५०.००	५०.००
मौज्दात परिवर्तन (-) बचत	१.८५	९.२१	१५.०६	०.४५	१.९२	७.०२	-१३.९१	४५.८६	१०६.१७	-९.६३		७.५२

क्रमशः

विवरण	आर्थिक वर्ष											
	२०४३/४४	२०४४/४५	२०४५/४६	२०४६/४७	२०४७/४८	२०४८/४९	२०४९/५०	२०५०/५१	२०५१/५२	२०५२/५३	२०५३/५४	२०५४/५५
खर्च	११५१.३२	१४१०.५०	१८००.५०	१९६६.९३	२३५४.९८	२६४१.८२	३०८९.७७	३३५९.७४	३९०६.००	४६५४.२४	५०७२.३७	५६११.८३
साधारण खर्च	४१३.५२	४६७.७०	५६७.६२	६६७.१८	७५७.०३	९९०.५४	११४८.४१	१२४०.९२	१९२६.५१	२१५६.१९	२४१८.११	२७१७.४४
विकास खर्च	७३७.८०	९४२.८०	१२३२.८८	१२९९.७५	१५९७.९५	१६५१.२८	१९४१.३६	२११८.८२	१९७९.४९	२४९८.०५	२६५४.२६	२८९४.३९
आय	७२६.०२	९४२.७२	९४५.७५	११२६.२९	१२८९.४७	१५१५.६५	१८९४.१७	२१९७.४४	२८५१.२३	३२७१.८२	३६३६.१८	३८३४.०५
राजस्व	५९७.५१	७३५.०४	७७७.६९	९२८.७५	१०७२.९९	१३५१.२७	१५१४.८४	१९५८.०८	२४५७.५२	२७८९.३१	३०३७.३५	३२९३.७९
वैदेशिक अनुदान	१२८.५१	२०७.६८	१६८.०६	१९७.५४	२१६.४८	१६४.३८	३७९.३३	२३९.३६	३९३.७१	४८२.५१	५९८.८३	५४०.२६
बचत (+)/न्यून (-)	-४२५.३०	-४६७.७८	-८५४.७५	-८४०.६४	-१०६५.५१	-११२६.१७	-११९५.६०	-११६२.३०	-१०५४.७७	-१३८२.४२	-१४३६.१९	-१७७७.७८
न्यून व्यहोरिने स्रोतहरु												
वैदेशिक ऋण	२७०.५८	३८१.५८	५६६.६४	५९५.९६	६२५.६७	६८१.६९	६९२.०९	९१६.३६	७३१.२३	९४६.३९	९०४.३६	११०५.४५
आन्तरिक ऋण	१६४.४७	११३.००	१३३.००	२१५.००	४५५.२७	२०७.८८	१६२.००	१८२.००	१९०.००	२२०.००	३००	३४०
(क) बैकिङ्ग क्षेत्र	१११.६३	७९.७७	१३२.००	१४५.००	३७१.३२	११७.८८	९२.००	१००.००	१३०.००	७५.००	१५०	१६०
(ख) गैर-बैकिङ्ग क्षेत्र	५२.८४	३३.९४	१.००	७०.००	८३.९५	९०.००	७०.००	८२.००	६०.००	१४५.००	१५०	१८०
मौज्दात परिवर्तन (-) बचत	-९.७५	-२६.८०	१५५.११	२९.६८	-१५.४३	२३६.६०	३४१.५१	६३.९४	१३३.५४	२१६.०३	२३१.८३	३३२.३३

क्रमशः

विवरण	आर्थिक वर्ष											
	२०१५/१६	२०१६/१७	२०१७/१८	२०१८/१९	२०१९/२०	२०२०/२१	२०२१/२२	२०२२/२३	२०२३/२४	२०२४/२५	२०२५/२६	२०२६/२७
खर्च	५९५७.९०	६६२७.२५	७९८३.५१	८००७.२२	८४००.६१	८९४४.२६	१०२५६.०४	११०८८.९२	१३,३६०.४६	१६,१३४.९९	२१,९६६.२०	२५,९६८.९१
चालू खर्च	३१९४.४२	३५५७.९१	४५८३.७३	४८८६.३९	५२०९.०५	५५५५.२१	६१६८.६४	६७०१.७८	७७२२.२४	९१४४.६९	१२७७३.८९	१५१०१.९१
पूँजीगत खर्च	२२९९.२१	२५४८.०७	२८३०.७२	२४७७.२४	२२३५.६१	२३०९.५६	२७३४.०७	२९६०.६६	३९७२.९९	५३५१.६१	७३०८.९०	९०२३.७७
साँवा भुक्तानी खर्च	४६४.२७	५२१.२७	५६९.०६	६४३.४९	९५५.९५	१०७९.४९	१३५३.३३	१४२६.४८	१६७५.२३	१६३८.६९	१८८३.४१	१८४३.२३
आय	४१५८.७६	४८६०.५५	५५६४.७०	५७१३.१६	६७५६.८९	७३६१.४४	८४५१.३९	८६१०.९६	१०३५१.२९	१२७९४.३२	१६९८५.७३	२१८४९.१७
राजस्व	३७२५.१०	४२८९.३८	४८८९.३६	५०४४.५५	५६२२.९८	६२३३.१०	७०१२.२७	७२२८.२१	८७७१.२१	१०७६२.२५	१४३४७.४५	१७९९४.५८
वैदेशिक अनुदान	४३३.६६	५७१.१७	६७५.३४	६६८.६१	११३३.९१	११२८.३४	१४३९.१२	१३८२.७५	१५८०.०८	२०३२.०७	२६३८.२८	३८५४.५९
बचत (+)/न्यून (-)	-१७९९.१४	-१७६६.७०	-२४१८.८१	-२२९४.०६	-१६४३.७२	-१५८२.८२	-१८०४.६५	-२४७७.९६	-३००९.१७	-३३४०.६७	-४९८०.४७	-४११९.७४
न्यून व्यहोरिने स्रोतहरू												
वैदेशिक ऋण	११८५.२४	११८१.२२	१२०४.४०	७६९.८७	४५४.६४	७६२.९०	९२६.६१	८२१.४३	१००५.३५	८९७.९९	९९६.८९	११२२.३४
आन्तरिक ऋण	४७१.००	५५०.००	७००.००	८००.००	८८८.००	५६०.७८	८९३.८१	११८३.४२	१७८९.२३	२०४९.६४	१८४१.७१	२९९१.४०
मौज्दात परिवर्तन (-) बचत	१४२.९०	३५.४८	५१४.४१	७२४.१९	३०१.०८	२५९.१४	-१५.७७	४७३.११	२१४.५९	३९३.०४	२१४१.८७	६.००

स्रोत : महानेखा नियन्त्रक कार्यालय

तालिका २.२ : कर राजस्व

क्र.सं.	शीर्षक	आर्थिक वर्ष												
		२०३१/३२	२०३२/३३	२०३३/३४	२०३४/३५	२०३५/३६	२०३६/३७	२०३७/३८	२०३८/३९	२०३९/४०	२०४०/४१	२०४१/४२	२०४२/४३	२०४३/४४
१.	भन्सार महसुल	३२.८५	३५.८५	३८.६२	४५.८८	६२.६७	६०.८०	८१.५८	८२.५१	७६.०९	८२.५९	१०६.४५	१२३.१०	१५०.५१
	पैठारीबाट	१८.२३	२०.४५	२१.५७	३३.४१	५३.५८	५०.४८	६८.५१	७३.९५	७१.४८	७४.६२	९०.७६	१०८.११	१२८.५३
	निकासीबाट	३.०९	३.७७	४.७६	३.८७	५.४४	६.२६	६.९५	४.२२	२.५१	३.०४	५.५७	७.३३	७.९४
	भारतीय अन्तःशुल्क फिर्ता	१०.७७	११.२०	११.७४	८.५४	३.६०	३.९५	५.८१	४.०४	२.००	४.९०	१०.००	७.५६	१३.८३
	अन्य	०.७६	०.४३	०.५५	०.०६	०.०५	०.११	०.३१	०.३०	०.१०	०.०३	०.१२	०.१०	०.२१
२.	वस्तु तथा सेवाको उत्पादन तथा उपभोगमा लाग्ने कर	३२.८७	३१.६७	४१.८२	४७.८९	५९.७०	६६.७०	८६.६७	१००.६३	१२१.५१	१३६.९३	१५२.७०	१७६.६५	२०९.७९
	औद्योगिक उत्पादनमा अन्तःशुल्क	८.६५	१०.००	१३.६१	१३.८२	१७.०६	१९.२१	२२.४७	२९.३९	३५.५५	४२.५८	४७.९०	५५.५४	६७.५४
	मदमदी ठेक्का	३.३२	३.२१	३.००	२.६२	२.२०	२.३१	१.७५	१.१८	१.०३	०.६४	०.४९	०.३३	०.३२
	विक्री कर र मूल्य अभिवृद्धि कर	१९.०५	१६.१९	२२.२०	२७.३१	३५.६८	४०.१२	५३.७७	५९.७४	७०.९३	७७.०७	८४.५८	९८.५९	११४.३८
	मनोरन्जन कर	०.५८	०.७०	०.८७	०.९९	०.९८	०.९५	१.२०	१.५२	१.६३	२.४०	२.४४	२.२३	२.६९
	होटल कर	०.२९	०.३५	०.४८	१.०३	१.४०	१.४०	१.७४	२.३१	२.९०	३.४५	३.८८	४.७८	६.६०
	हवाई उडान कर	०.२३	०.२७	०.४८	०.८३	०.७१	०.८६	२.०५	२.१९	२.२७	२.५४	२.६९	२.४९	४.४८
	ठेक्का कर	०.७५	०.९५	१.१८	१.२९	१.६७	१.८५	३.६९	४.३०	७.०५	७.८३	१०.३६	११.७०	१२.६३
	सडकपूल सम्भार कर र अन्य	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.१५	०.४२	०.३६	०.९९	१.१५
३.	मालपोत तथा रजिष्ट्रेशन	१२.६९	१३.४४	१४.०६	१४.११	११.०३	१२.१२	१७.८५	१७.००	१७.१५	२१.२४	२१.८६	२४.४३	२८.४०
	मालपोत	९.०९	९.४८	९.७९	८.७०	५.४६	५.६२	१०.०७	८.१७	६.६७	७.७२	७.६९	७.४२	८.२४
	घर जग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर	३.६०	३.९६	४.२७	५.४१	५.५७	६.५०	७.७८	८.८३	१०.४८	१३.५२	१४.१७	१७.०१	२१.१६
४.	आय, नाफा र सम्पत्ति कर	५.७६	९.९०	१५.५१	१६.५१	१४.२८	१४.२६	१७.४७	२०.९९	२७.८६	३२.९४	३४.११	४१.७५	४८.४७
	आयकर (सरकारी क्षेत्र)	४.७	८.७२	१३.३३	३.४६	२.७	३.८१	४.१	३.७४	५.३४	६.३७	९.३१	११.०८	१२.०९
	आयकर (अर्ध सरकारी क्षेत्र)	०.००	०.००	०.००	०.६७	०.५२	०.७६	०.०८	०.०३	०.१५	०.२२	०.१४	०.१८	०.१२
	आयकर (सार्वजनिक क्षेत्र)	०.००	०.००	०.००	०.५९	०.०९	०.२२	०.१०	०.०२	०.०३	०.०८	०.०५	०.२०	०.०२
	आयकर (निजी क्षेत्र)	०.००	०.००	०.००	८.५०	६.१४	५.५७	९.१४	१४.३७	१७.३९	२१.२५	१९.६०	२३.४५	२८.४३
	आयकर (पारिश्रमिक)	०.००	०.००	०.००	०.४६	०.८५	०.७६	०.९८	०.८१	१.१०	१.१७	१.६३	१.५३	३.०९
	शहरी क्षेत्र घर जग्गा कर	०.१७	०.४१	०.४१	०.५१	०.६१	०.६५	०.६६	०.९३	१.१४	१.४३	१.२१	१.०३	१.३४
	सवारी साधन कर	०.१९	०.१२	०.१२	०.२३	०.२६	०.१९	०.१८	०.२४	१.१०	१.६२	१.५३	१.८१	२.२८
	व्याज कर	०.००	०.००	०.००	०.०१	०.११	०.०१	१.३२	०.५७	१.११	०.७९	०.६४	१.०२	०.९७
	अन्य करहरु	०.७०	०.६५	१.६५	२.८८	३.००	२.२९	०.९१	०.२८	०.५०	०.०१	०	१.४५	०.१३
जम्मा :		८४.१७	९०.८६	११०.०१	१२४.३९	१४७.६८	१५३.८८	२०३.५७	२२१.१३	२४२.६१	२७३.७०	३१५.१२	३६५.९३	४३७.१७

क्रमशः

क्र.सं.	शीर्षक											
		२०४४/४५	२०४५/४६	२०४६/४७	२०४७/४८	२०४८/४९	२०४९/५०	२०५०/५१	२०५१/५२	२०५२/५३	२०५३/५४	२०५४/५५
१.	भन्सार महसुल	२२१.४६	२२८.९९	२६८.४९	३०४.४३	३३५.८९	३९४.५०	५२५.५०	७०१.८१	७३२.७४	८३०.९१	८५०.२२
	पैठारीवाट	१९८.४२	२१३.३९	२६४.६०	२७५.२६	२७९.५२	३१७.८०	४३५.६०	५८४.०१	६२४.६५	७०९.३२	७०१.९४
	निकासीवाट	१०.७९	६.२७	३.२६	७.८५	११.४७	१४.०७	४२.७०	३३.२५	१४.९९	१६.७८	२१.७१
	भारतीय अन्तःशुल्क फिर्ता	१२.१२	९.१६	०.००	२१.१७	४४.७४	६२.३५	४६.०४	८३.७५	८९.९९	१००.९१	११०.२०
	अन्य	०.१३	०.१७	०.६३	०.१५	०.१६	०.२८	१.१६	०.८०	३.११	३.९०	१६.३७
२.	वस्तु तथा सेवाको उत्पादन तथा उपभोगमा लाग्ने कर	२५२.८०	२६६.५९	३१६.३९	३७६.३४	४९२.१५	५६८.१३	७२६.१२	८७९.२६	९६८.४७	१०७७.५२	११२४.९७
	औद्योगिक उत्पादनमा अन्तःशुल्क	८२.२४	८७.०९	१०९.४९	११९.९६	१४१.४१	१४५.२४	१५९.२२	१६५.७३	१९४.४३	२२९.८१	२८८.५८
	मदभट्टी ठेक्का	०.२९	०.६८	०.२१	०.०६	०.०२	०.०४	०.०३	-	-	-	-
	बिक्री कर र मूल्य अभिवृद्धि कर	१३०.०५	१३७.९७	१६५.०१	२०२.६१	२८४.०७	३४३.८२	४६९.३१	६०३.१७	६४३.१३	७१२.६५	७१२.२६
	मनोरन्जन कर	३.२३	३.२८	३.३५	३.९४	३.८३	५.३१	११.२२	९.११	१०.०४	११.४०	९.०६
	होटल कर	८.०६	९.३२	९.९७	११.५६	१९.१३	२२.३४	२१.९१	२२.९१	२८.४२	३०.११	४.५९
	हवाई उडान कर	६.५४	६.७०	८.७७	१७.३४	१७.७९	२०.५७	२७.०७	२७.८२	३१.११	३१.४२	३४.३३
	ठेक्का कर	१९.९१	१९.३२	१७.०५	१७.३३	२१.३३	२९.३०	३५.६५	५०.५२	६१.३४	६२.१३	७६.५५
	सडकपूल सम्भार कर र अन्य	२.४८	२.२३	२.५४	३.५०	४.५७	१.५१	१.७१	-	-	-	-
३.	मालपोत तथा रजिष्ट्रेशन	३६.६९	४०.१०	४५.१७	५३.८७	६३.६१	७५.४९	८३.३२	९३.७७	१०६.६६	१०१.५४	१००.४२
	मालपोत	८.०७	८.०४	७.४६	८.२१	६.४८	६.९४	६.१०	३.४९	१.८२	०.५९	०.३६
	घर जग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर	२८.६२	३२.०६	३७.७१	४५.६६	५७.१३	६८.५५	७७.२२	९०.२८	१०४.८४	१००.९५	१००.०६
४.	आय, नाफा र सम्पत्ति कर	६४.३३	९३.०४	९८.३४	८२.९७	९५.९१	१२८.१३	२०२.२१	२९१.१६	३५८.९३	४३२.४६	५१८.३७
	आयकर (सरकारी क्षेत्र)	१९.३२	२१.६९	२४.०९	१६.२२	१७.११	२५.५३	५३.४१	८६.०२	११४.४५	१२३.११	१३१.७८
	आयकर (अर्ध सरकारी क्षेत्र)	०.१९	०.२६	०.२४	०.२७	०.५३	०.२६	०.२१	-	-	-	-
	आयकर (सार्वजनिक क्षेत्र)	०.१९	०.०४	०	०.००	०.६५	०.९५	१.९७	४४.०१	५६.३९	८५.८४	९२.५१
	आयकर (निजी क्षेत्र)	३४.८६	५९.७४	६२.५	५३.१२	६१.७९	८०.०७	११८.४८	१२९.३१	१४७.०१	१७१.१४	२१२.०८
	आयकर (पारिश्रमिक)	३.३४	४.३८	५.०७	४.९९	५.४७	५.६७	८.३८	११.८४	१३.३१	१६.८१	३२.२२
	शहरी क्षेत्र घर जग्गा कर	१.७४	१.९०	१.९१	०.०२	२.२३	१.६७	०.८४	३.४२	८.७२	९.५०	११.०७
	सवारी साधन कर	२.८३	३.१०	३.११	२.३९	४.५४	६.३३	४.१४	५.४०	७.०७	१०.६२	१७.४९
	व्याज कर	१.७१	१.८५	१.३१	३.८८	१.५५	७.३४	११.१६	११.९८	१५.४४	१५.४४	२१.२२
	अन्य करहरु	०.१५	०.०७	०.०३	२.१९	१.६४	०.३१	५.११	-	-	-	-
जम्मा :		५७५.२८	६२८.७२	७२८.३९	८१७.६३	९८७.५६	११६६.२५	१५३७.१५	१९६६.००	२१६६.८०	२४४२.४३	२५९३.९८

क्रमशः

क्र.सं	शीर्षक	आर्थिक वर्ष												प्रथम आठ महिना*		
		२०५५/५६	२०५६/५७	२०५७/५८	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८	२०६८/६९	२०६९/७०
१	भन्सार महसुल	९५१.७७	१०८१.३३	१२५५.२१	१२६५.००	१२७८.३२	१५५५.४८	१५७०.१६	१५३४.४०	१६७०.७६	२१०६.२४	२६७९.२९	३५१५.०८	१५४०.३९	२१६८.०९	२३०५.५७
	वैठारीवाट	७६९.८३	८९५.९९	१०३९.१९	९६७.८४	१०३९.१९	१०६६.६९	१२२९.९१	११७४.४६	१३६२.६१	१७१२.८२	२२०५.६६	२९९५.५२	१२७७.४०	१८९५.८९	२०४९.०९
	निकासीवाट	३७.८	४३.२५	४९.२६	९१.७४	४९.२६	५२.७१	६९.७९	६२.५६	७०.८७	४४.५६	७९.६४	९१.५४	५२.८४	२६.३६	११.६०
	भारतीय अन्तःशुल्क फिर्ता	१२०.६०	१३३.१७	१४५.६२	१७०.०९	१४५.६२	३८८.२७	२१८.८३	२३१.४४	१८९.६५	२९९.७१	३२१.११	३५२.१०	१६६.४८	२०१.१५	१८२.६५
	अन्य	२३.५४	८.९२	२१.१४	३६.२१	४४.२५	४७.८१	५१.६३	६५.९४	४७.६३	४९.१६	७२.८८	७५.९२	४३.६७	४४.६९	६२.२३
२	बस्तु तथा सेवाको उत्पादन तथा उपभोगमा लाग्ने कर	११७१.००	१३३८.७३	१६१५.३६	१६०७.४३	१७२३.०९	२०७०.५६	२५३३.१३	२८११.८३	३५४३.८८	४१००.५३	५५९३.८३	७९३९.४१	३२९६.२१	४८९३.०८	५५६४.६८
	औद्योगिक उत्पादनमा अन्तःशुल्क	२९५.३२	३१२.७६	३७७.१२	३८०.७०	३७७.१२	६२२.६७	६४४.५९	६५०.७६	९३४.३२	१११८.९६	१६२२.०९	२४३०.६१	९२२.१३	१५०७.९३	१७०८.४२
	मूल्य अभिवृद्धि कर	८७६.५९	१०२५.९७	१२३८.२४	१२२६.७३	१३४५.९७	१४४७.८९	१८८८.५४	२१६१.०७	२६०९.५६	२९८१.५७	३९७०.०९	५४९२.०९	२३७४.०८	३३७०.८१	३८४४.३१
	अन्य	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	१.६५	१६.७१	०.००	१४.३४	११.९५
३	मालपोत तथा रजिष्ट्रेशन	१००.३२	१०१.५९	६१.२९	११३.१८	६०.७८	१६९.७५	१७९.९२	२१८.११	२२५.३५	२९४.०७	५२२.३३	५५१.११	२७२.२७	३१८.०३	१७४.६५
	मालपोत	०.१४	०.४६	०.५१	०.०८	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
	घर जग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर	१००.१८	१०१.१३	६०.७८	११३.१०	६०.७८	१६९.७५	१७९.९२	२१८.११	२२५.३५	२९४.०७	५२२.३३	५५१.११	२७२.२७	३१८.०३	१७४.६५
४	आय, नाफा र सम्पत्ति कर	६५१.२९	७९३.५६	९५४.६५	९४६.५७	१०२७.५१	१०२१.५१	११२७.२६	११७८.७०	१६७२.६८	२०१४.७०	२९०९.७४	३६२३.८९	१६९९.१५	१९४३.१९	२६५८.२०
	आयकर (सरकारी क्षेत्र)	१५२.६५	२१९.८८	२९२.८०	१७६.९३	२९२.८०	२०५.६६	१३३.२४	१९.५७	१०१.९७	२०.४६	९५.९१	११३.१८	४८.१४	२३.२०	७३.२०
	आयकर (अर्द्धसरकारी क्षेत्र)	-	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
	आयकर (सार्वजनिक क्षेत्र)	११५.५०	१३३.९५	१९२.४३	१४१.२०	१९२.४३	१५३.१३	२४६.७८	३४०.४३	५७१.७१	७१८.६५	९४२.५१	१२२३.४४	५०६.२९	५८५.०१	८९३.३१
	आयकर (निजी क्षेत्र)	२७७.२७	३०१.६४	३२०.०५	४४१.९१	३३६.२२	३५३.३४	३९२.६३	४२३.४७	५२३.४४	६३८.१२	९८७.७५	११०३.९९	५७३.९१	५४६.०३	६७१.५२
	आयकर (पारिश्रमिक)	३९.६५	४५.१५	५९.७३	८३.५६	५९.७३	१३९.१२	१६७.५९	१७६.४१	२००.७९	२४५.१०	३१९.५६	४४१.३१	१८०.६४	२५३.०८	३२७.०५
	शहरी क्षेत्र घर जग्गा कर	१२.३३	११.८५	०.२९	०.२३	०.२९	०.००	०.००	०.००	०	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
	सवारी साधन कर	२१.९४	३९.६५	४२.९६	५५.१७	४२.९६	७०.०६	८०.६५	८४.७६	९९.५०	१०६.९२	१८५.००	२४१.७९	१२५.६४	१७९.०४	२०१.२९
	व्याज कर	३१.९५	४१.४४	४६.३९	४६.७७	८६.४०	७३.३४	७५.७०	७७.४९	१०५.४९	१०८.७९	१६८.५१	२४६.६४	११८.८९	१६५.७८	२६४.२९
	अन्य करहरू	-	०.००	०.००	०.००	१६.५८	२६.८६	३०.६७	५६.५७	६९.७८	१७६.६६	२१०.५०	२५३.५४	१११.०५	१९१.०५	२२७.५४
	जम्मा	२८७५.२९	३३१५.२१	३८८६.५०	३९३३.०६	४०८९.६०	४८१०.३०	५४१०.४७	५७४३.०४	७११२.६७	८५१५.५५	११७०५.१९	१५६२९.४९	६८०८.२२	९३२२.३९	१०७०३.१०

* अपरिवर्तित ।

टिप्पणी : मूल्य अभिवृद्धि करमा विक्रीकर, मनोरञ्जन कर, होटल कर, हवाई उडान कर र ठेक्का करहरू समावेश छन् । आयकर (निजी क्षेत्र) मा व्यक्तिगत आयकर मात्र समावेश गरिएको छ ।

स्रोत : महालेखा नियन्त्रक कार्यालय

तालिका २.३ : गैर-कर राजस्व

रु. करोडमा

क्र.सं.	विवरण	वार्षिक वर्ष																		
		२०२१/२२	२०२२/२३	२०२३/२४	२०२४/२५	२०२५/२६	२०२६/२७	२०२७/२८	२०२८/२९	२०२९/३०	२०४०/४१	२०४१/४२	२०४२/४३	२०४३/४४	२०४४/४५	२०४५/४६	२०४६/४७	२०४७/४८	२०४८/४९	२०४९/५०
१	दस्तुर, दण्ड, जारिवाना र जफत	१.८४	२.०४	२.९१	४.२३	४.४३	२.९७	४.८७	४.६९	७.१४	१७.०४	२८.२३	२०.१९	८४.२०	६७.६४	४४.४३	७७.६६	१०१.२६	११०.६३	३३.३४
	फर्म रोजपुेशन दस्तुर	०.०४	०.०४	०.०४	०.१८	०.१३	०.१८	०.२७	०.३४	०.४२	०.७३	०.७८	०.८३	१.१७	१.२९	१.२९	१.८४	१.९७	२.६१	२.८४
	बन्दुक, पिस्तौल रोजपुेशन दस्तुर	०.०३	०.०३	०.०२	०.०४	०.०३	०.०४	०.०७	०.०८	०.०८	०.०८	०.०९	०.०९	०.१०	०.१०	०.०९	०.०९	०.०९	०.०९	०.२१
	सवारी इजाजत दस्तुर	०.१२	०.०४	०.१२	०.१४	०.१६	०.२०	०.२८	०.३१	०.३१	०.६३	०.६२	०.७१	०.७७	०.९१	१.१०	१.१४	१.४०	१.९४	४.०४
	न्यायिक शुल्क, दण्ड, जारिवाना र जफत	०.००	०.००	०.००	०.६७	०.७४	०.६१	०.७६	०.८४	१.०१	१.१३	१.१७	१.३४	१.४८	२.७३	२.८८	२.७९	३.०३	२.७७	३.०३
	प्रशासनिक दस्तुर, दण्ड, जारिवाना र जफत	१.६४	१.९२	२.७३	३.२०	३.३७	१.९४	३.४९	४.११	४.२३	१४.४७	२४.६६	१७.२१	८१.४८	६२.६२	४०.०७	७१.७९	९४.६७	१०३.२१	२२.२१
२	सरकारी सेवा तथा बस्तुको विक्रीबाट प्राप्त आय	६.०८	४.३८	७.३८	१२.१९	१४.१६	१४.४०	१७.२०	१८.९४	१६.२९	२२.४७	२४.३१	३०.४६	३१.१४	३४.८२	३४.४१	३९.७०	४१.१४	७६.४०	८८.९४
	पिउने पानी महसुल	०.०१	०.०२	०.०३	०.०४	०.०६	०.०६	०.०६	०.०४	०.०६	०.०८	०.१२	०.१४	०.१६	०.१८	०.१९	०.२१	०.२३	०.२८	०.३९
	पानी पोत	०.०३	०.०३	०.०६	०.१०	०.०७	०.१३	०.०४	०.०६	०.०९	०.१०	०.०४	०.०४	०.१२	०.३६	०.३४	०.१९	०.१०	०.३१	०.१३
	विद्युत महसुल	०.२२	०.३३	०.६७	१.२१	०.४२	०.१९	०.८२	०.४१	०.४१	२.४४	२.४९	०.४७	०.११	०.२२	०.४६	०.०६	०.०९	०.११	०.१९
	हलाक सेवा	०.९२	०.९४	१.४३	२.२४	१.९३	१.७१	२.१०	२.३९	२.२७	३.२४	३.७३	३.६४	४.४३	६.०६	४.७६	४.९८	४.४४	७.४१	९.६४
	साव सुपि शेवको आय	०.००	०.००	०.००	०.४२	०.४२	०.६६	०.७४	०.७८	१.०६	१.१७	१.३४	३.१९	१.७६	२.३२	२.२८	२.४०	२.४८	२.०१	२.०४
	शिखा शेवको आय	०.००	०.००	०.००	०.१३	०.०१	०.२१	०.२२	०.३३	०.३६	०.६३	०.६७	०.६९	०.९८	१.०६	१.२९	१.३२	१.६२	१.७७	२.१६
	बन शेवको आय	४.४१	२.४०	४.३७	६.३६	८.२७	८.६४	११.०४	११.३६	४.३९	६.०६	९.०४	११.४६	१२.९३	१०.११	७.४४	११.२७	१३.६३	१९.७८	१८.७३
	यातायात शेवको आय	०.३९	०.६४	०.८२	०.४८	०.६०	१.०९	२.४४	१.९२	३.४२	४.१२	३.२४	४.६०	३.७४	४.४६	६.६३	६.३४	७.८७	१४.०३	१७.४४
	अन्य सरकारी शेवको आय	०.००	०.००	०.००	१.००	२.२८	१.७२	१.४२	१.६४	३.१३	४.७३	४.४७	६.१२	६.९०	१०.०४	९.९४	११.९३	१९.४८	२९.०८	३८.२१
३	साधारण	०.००	०.००	०.००	७.११	६.८८	८.००	८.७३	१०.६४	११.९१	१०.९०	८.६२	११.०१	१०.६६	११.७२	१९.८४	२३.३८	४४.९४	६४.४४	७४.४४
	वित्तीय संस्था	०.००	०.००	०.००	६.९२	६.६६	७.७२	८.३९	१०.११	११.४४	१०.३४	८.११	९.७४	१०.१०	११.४१	१७.९८	२२.७४	४४.४४	६२.७१	७४.००
	व्यापारिक संस्था	०.००	०.००	०.००	०.१४	०.१३	०.०१	०.०१	०.००	०.०१	०.०१	०.२०	०.०३	०.११	०.०२	१.१८	०.०४	०.०९	०.३१	०.००
	बीबीएन संस्था	०.००	०.००	०.००	०.०२	०.०९	०.२६	०.३२	०.४३	०.४४	०.२४	०.३१	१.१८	०.४४	०.१९	०.६९	०.६०	०.००	१.४२	०.३०
	सेवामुलक संस्था	०.००	०.००	०.००	०.०३	०.००	०.०१	०.०१	०.०१	०.०१	०.३०	०.००	०.०४	०.००	०.००	०.००	०.००	०.३१	०.००	०.०४
	अन्य	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	२.४७	—	—	—	—	—
४	रोयल्टी तथा सरकारी सम्पत्ति विक्री	०.०६	०.४६	१.०१	३.८६	२.२७	२.८६	२.९३	२.२१	१.६१	४.४१	३.२६	३.२६	२.४३	०.४९	३.८६	६.४९	२.७९	१३.७८	४.९९
	सानी रोयल्टी	०.००	०.००	०.००	०.१४	०.१६	०.११	०.१३	०.१८	०.१४	०.१७	०.२६	०.२६	०.४१	०.४९	०.३२	०.१४	०.१३	०.२६	०.२३
	अन्य रोयल्टी	०.०६	०.४६	१.०१	०.६१	०.२६	०.१८	०.१७	०.२४	०.२७	४.२४	३.२६	३.२६	१.४१	१.३९	१.०१	१.२३	१.११	११.७३	४.१०
	अन्य विक्री	०.००	०.००	०.००	०.२२	०.४४	०.४४	०.४०	१.२४	०.४१	३.६१	१.३०	२.४७	०.९६	—	२.४३	२.४८	१.३०	१.४८	१.२८
	टकमरी	०.००	०.००	०.००	२.७४	१.३२	२.०३	१.८७	०.३७	०.६०	०.२९	०.००	०.००	०.००	—	—	—	—	—	—
	अन्य	०.००	०.००	०.००	०.१२	०.०८	०.१०	०.२६	०.१६	०.०९	०.०८	०.०९	०.००	—	—	—	२.६४	०.२४	०.३१	०.३८
५	साँचा र व्याज	७.६२	१२.४६	९.७९	३.३८	३.१७	४.२०	३.०१	२.९१	४.७६	११.७४	१०.१६	३२.४४	२९.९३	३४.८६	३४.३०	४२.४८	४९.८०	९७.१४	१४३.११
	साँचा (कम्पनी र संस्थानहरूबाट प्राप्त)	०.४४	१.७६	१.८९	२.२७	२.०३	२.७१	१.६४	१.१४	३.३९	६.७१	६.७४	१३.६७	१४.०९	१४.०४	१७.८९	२४.०८	२६.१३	४२.७२	७३.४७
	व्याज (कम्पनी र संस्थानहरूबाट प्राप्त)	०.४३	१.३३	०.८४	१.००	०.९९	१.३२	१.२४	१.६२	१.२६	४.९२	३.३२	१८.६१	१४.७३	२०.७४	१६.३४	२७.६४	२३.६४	४४.३८	६९.४८
	अन्य साँचा र व्याज	६.६४	९.४७	७.७४	०.११	०.१४	०.१७	०.११	०.१४	०.११	०.०९	०.१७	०.११	०.०८	०.०७	०.०६	०.०३	०.०४	०.०६	०.०६
६	विविध	१.०७	१.०६	१.१९	३.०४	२.४८	२.४९	१.६१	६.४२	०.३३	०.४७	०.९९	१.०४	०.७१	७.१४	१.४०	२.६८	४.३८	१.२२	१.६४
	विविध	१.०७	१.०६	१.१९	३.०४	२.४८	२.४९	१.६१	६.४२	०.३३	०.४७	०.९९	१.०४	०.७१	७.१४	१.४०	२.६८	४.३८	१.२२	१.६४
	सम्मान	१६.६७	२०.४०	२२.२८	३३.८२	३३.४९	३४.१२	३८.३४	४६.८२	४२.०४	६७.२३	७६.४६	९८.४२	१६०.१७	१४९.७६	१४९.३४	२०२.८९	२४४.३२	३६३.७१	३४८.४९

कमल

क्र.सं.	विवरण	आर्थिक वर्ष																	प्रथम आठ महिना*			
		२०४०/४१	२०४१/४२	२०४२/४३	२०४३/४४	२०४४/४५	२०४५/४६	२०४६/४७	२०४७/४८	२०४८/४९	२०४९/५०	२०५०/५१	२०५१/५२	२०५२/५३	२०५३/५४	२०५४/५५	२०५५/५६	२०५६/५७	२०५७/५८	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१
१	दस्तुर, दण्ड, जग्गिबाना र जफत	२४.८०	२०.७१	२८.६१	२७.०८	३२.९६	३३.६१	३८.६३	३८.६७	४१.८८	४७.९९	१२०.२४	१३४.९९	१९२.७७	१९४.४४	२४४.९४	६१८.०४	४९८.४४	३४४.७०	३१४.३२	३६७.४९	
	कर्म रोजगारी दस्तुर	३.२६	३.४३	३.९२	४.७४	४.०९	४.३८	६.४८	६.००	७.१९	७.८७	८.४१	११.९९	१४.७०	२०.४३	२८.९४	३८.६४	३९.२४	२७.७८	२६.१२	२६.६९	
	बन्दुक, पिस्तौल रोजगारी दस्तुर	०.२९	०.३२	०.२४	०.२०	०.२८	०.२४	०.२४	०.१४	०.१४	०.१६	०.२४	०.३७	०.३६	०.४४	०.४३	१.१८	०.६३	०.३७	०.३७	०.८४	
	सवारी इन्जिन दस्तुर	७.१४	४.०९	४.७२	४.२९	६.८२	९.४७	१०.६०	९.४०	११.११	११.९४	६३.४४	६३.४९	६७.७४	८४.०३	१३३.९३	२०७.२८	३०३.३८	१२४.४१	१९०.२३	२४२.६२	
	न्यायिक शुल्क, दण्ड, जग्गिबाना र जफत	४.७४	४.०२	११.४८	७.८३	८.९१	९.७३	९.४८	१०.६८	१९.२२	१०.४३	१०.२१	११.९१	४०.६८	१९.६०	१८.६६	१९.८३	२७.१०	१०.४७	१८.०६	१८.७९	
	प्रशासनिक दस्तुर, दण्ड, जग्गिबाना र जफत	९.३७	६.८४	७.२४	९.०२	११.८६	८.७९	११.६३	१२.३४	१४.२२	२७.४४	३७.७४	४८.१६	४९.२९	६९.०३	७३.९९	३४१.११	१२९.१९	१९१.६१	८०.४४	७८.६४	
२	सरकारी सेवा तथा बस्तुको																					
	विक्रीबाट प्राप्त आय	१२७.००	१३८.८३	१६७.३३	१७९.९६	२२४.४४	२१४.६६	२२२.८९	२७२.८०	२६१.११	३०६.३०	३४४.७०	३८४.९९	३९३.२३	४७७.६८	४८९.३१	४२४.३३	४४८.७२	३२४.०२	३३४.६९	३१४.७२	
	पिउने पानी महसुल	०.६८	१.६८	१.९२	१.९१	२.११	२.१४	१.९१	०.९१	०.६४	०.४६	०.४३	०.४०	०.३७	०.३८	०.३४	०.३४	०.३२	०.१९	०.२३	०.१७	
	पानी फोत	०.१४	०.१४	०.१७	०.१७	०.१६	०.१३	०.१४	०.११	०.१३	०.१४	०.०६	०.११	०.१३	०.१३	०.०९	०.१९	०.१२	०.०७	०.०४	०.०४	
	विद्युत महसुल	०.१३	०.३४	०.२४	०.२०	२१.२३	०.२४	०.०३	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.०१	०.०१	०.०१	०.०१	०.०२	
	हुलाक सेवा	११.२८	१६.००	१४.७६	१६.४७	१९.८८	२०.१७	२२.६६	२२.९६	२३.०३	२१.९९	२४.७०	२४.४७	२४.६३	२३.६८	१८.६८	१९.००	२०.३६	१२.६२	१४.४१	११.४३	
	खाद्य कृषि शेरको आय	२.११	२.८९	२.१०	३.०७	२.८७	३.९१	४.३४	४.०६	४.४९	४.२३	४.२८	४.८६	४.७२	४.८३	४.८९	४.८०	४.४९	६.१७	२.७८	३.१८	
	शिखा शेरको आय	२.३८	२.०९	२.२७	३.७८	४.८४	४.०४	६.३४	९.४०	१२.८०	११.२३	१२.८७	१४.१२	१४.३१	२१.९८	२३.९२	२६.२४	३१.००	१७.६४	२१.१२	१७.१६	
	वन शेरको आय	२४.२६	३३.४९	४४.२१	३६.९७	३९.०४	३७.४६	४२.४२	६०.२६	४४.६२	६८.३६	६७.४१	४४.७२	४१.०२	४१.०३	४४.९२	६७.१०	७२.१०	३०.२८	३४.८८	१६.६९	
	सातावात शेरको आय	१९.१७	१७.९४	२६.३१	२७.०३	३१.१४	२३.४९	८.६०	८.६३	९.९९	९.३४	१३.१६	१३.३७	११.६८	१०.२९	९.४४	१२.२९	१३.८३	७.४७	८.४३	८.३४	
	अन्य सरकारी शेरको आय	४६.८४	६४.२४	७४.३४	९०.३२	१०३.२४	१२२.४७	१४४.४०	१६४.४७	१४४.३०	१९०.४४	२२६.६९	२७२.०९	२९४.३७	३६६.४०	३७७.११	३९३.१७	४१३.९४	२४३.०९	२४३.२७	२४८.१९	
३	साभाश	७७.४७	१०६.०१	१३६.३०	१३३.४४	१३१.१०	१७८.२८	२४०.७४	२३३.६४	२२१.३९	२४९.७६	२६६.११	४४८.९९	३३९.४८	४९३.७७	४०२.४९	७१९.७४	७३४.२०	४२२.६६	३०१.४९	४६२.८९	
	वित्तीय संस्था	७४.४४	१०३.७७	१२८.१३	१२७.६७	१४४.६७	१४४.४४	२०७.६३	२२८.२८	१९०.४३	११०.३१	१२४.२४	१२१.३१	३४३.०४	३४३.९३	३७३.४८	३४३.२१	१७०.००	१४०.००	३११.२४	२०२.८९	
	व्यापारिक संस्था	०.०६	०.९३	४.७२	-	३.१०	१२.४०	०.९७	१.३४	०.८८	१.१०	०.९१	०.३१	०.४७	०.०६	०.०६	०.०६	०.०६	०.०६	०.०६	०.०६	
	औद्योगिक संस्था	०.०४	०.०८	०.२०	०.०१	०.२८	-	१०.३२	०.००	०.००	०.०१	०.३०	४.०८	०.३२	३.००	८.०३	२.९१	१.६१	३.६०	१.४६	१.६२	
	सेवामूलक संस्था	१.९१	१.२३	३.२४	१.३६	०.०४	२०.३६	१३.८०	२२.६६	१६.१८	४७.६२	१४१.०३	३३०.३४	२०७.३०	१४७.६६	१४०.६१	३४३.४९	४८०.३४	२४०.००	१४०.००	१४०.००	
	अन्य	-	-	-	-	-	०.०६	१२.११	२.०२	६.०४	०.००	३.४६	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	
४	रोयल्टी तथा सरकारी सम्पत्ति विक्री	९.०४	१९.६९	६.७८	४४.७९	४६.४२	२०.२३	२६.३३	९.४.९६	७२.३९	१९४.४४	१४४.४०	१९३.१४	११९.६८	१०९.१८	४७७.३६	२४४.१७	२९४.८४	१९४.३९	१६६.४३	२१६.३६	
	सानी रोयल्टी	०.२३	०.४१	०.२२	०.३०	०.३९	१.११	१.१७	०.४४	१.४३	१.१९	०.९८	३.४०	१.६६	१.६६	१.७६	२.४९	२.७७	१.४६	१.४१	३.२१	
	अन्य रोयल्टी	४.१३	९.१८	२.४४	३९.४९	४४.०७	९.४८	३७.०९	४८.३१	६३.७२	११४.२१	१००.२२	१३३.१३	१३३.३६	१००.३०	१३३.२६	२४०.४९	२७३.७३	१८६.७३	१६३.०१	१९४.३७	
	अन्य विक्री	३.३२	१०.००	४.०१	४.०८	१२.०६	९.६४	१८.०७	४६.११	७.१४	७९.१४	४४.४०	४६.४३	२४.९६	७.२१	४४२.३४	११.१९	१८.३४	६.२०	११.६४	१८.७८	
	टकमरी	-	-	-	-	-	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	
	अन्य	०.३६	-	-	-	-	-	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	
५	सिमा र व्याज	१८१.१०	२०८.३१	२८१.८८	२२२.०७	२४६.११	३९२.७४	३७७.१०	३४९.७२	३१०.९४	२४६.४३	३४०.७१	२७१.४३	३२४.१३	२०८.४७	३४४.०१	४६१.९९	२४०.११	२९७.४४	२९२.७३	११८.९६	
	सावा (कम्पनी र संस्थानहरूबाट प्राप्त)	६०.६१	१२१.०४	१०८.९८	८६.२८	१२४.४९	२२३.६७	२१७.६०	२०४.०६	१८८.०७	१४१.६७	१८२.६७	१२३.८४	१४१.०४	१००.९७	२६६.८९	३४१.७८	१९४.६१	२४९.६१	७०.९९	६२.३२	
	व्याज (कम्पनी र संस्थानहरूबाट प्राप्त)	११९.१९	८७.२४	१७२.४२	१३५.७१	१२४.२४	१६८.२७	१४६.४१	१४३.७१	१२०.६८	९१.१२	१६४.४०	१४४.३०	१७३.२९	१०४.७३	७४.१६	१०८.०१	४४.४८	४६.४१	३१.७७	४४.४७	
	अन्य सिमा र व्याज	१.३०	०.०३	०.४८	०.०८	०.३८	०.९९	०.९४	२.२०	३.६४	२.६४	२.२९	०.७९	१.८७	१.९०	१.९०	१.२०	१.४३	०.६७	२.१७	२.१७	
६	विविध	१.४३	०.९६	१.६१	७.४८	७.४७	१०.२८	१०.४६	१३.०८	१६.८८	३०९.२८	१८२.२६	१४७.२६	११४.८७	१७४.८१	७७.४८	६३.०९	३७.४८	१९.०८	१७.६०	११४.९९	
	विविध	१.४३	०.९६	१.६१	७.४७	७.४७	१०.२८	१०.४६	१३.०८	१६.८८	३०९.२८	१८२.२६	१४७.२६	११४.८७	१७४.८१	७७.४८	६३.०९	३७.४८	१९.०८	१७.६०	११४.९९	
	जम्मा	४२०.९४	४९४.४१	६२२.४१	४९४.९२	६९९.८१	८४९.८४	९७४.७६	१००२.८८	११११.६०	१३६४.२९	१४१४.८०	१६०१.८०	१४८३.१३	१६४८.४४	२२४६.७०	२६४३.२६	२६४३.०९	१२८२.३८	१२३८.३८	१४९७.४१	

* अपूर्णकृत
स्रोत : महालेखा नियन्त्रक कार्यालय

तालिका २.४ : चालू खर्च

रु. करोडमा

म.न.	शीर्षक	आर्थिक वर्ष													
		२०११/१२	२०१२/१३	२०१३/१४	२०१४/१५	२०१५/१६	२०१६/१७	२०१७/१८	२०१८/१९	२०१९/२०	२०२०/२१	२०२१/२२	२०२२/२३	२०२३/२४	
१	संवैधानिक अंगहरू	१.६१	२.०७	२.०६	२.०८	२.३४	२.४०	६.१९	६.०३	४.९९	४.२५	४.४५	१०.६५	११.३५	
	संसद सचिवालय	०.३०	०.२७	०.३३	०.३५	०.४१	०.४६	०.४२	०.४३	०.६७	०.७९	०.७७	०.९५	१.१८	
	सर्वोच्च अदालत	०.०९	०.०९	०.१०	०.१२	०.१३	०.१४	०.१५	०.२५	०.३९	०.३६	०.३४	०.३७	०.४१	
	अखिबार दूरप्रेषण अनुसन्धान आयोग	०.००	०.००	०.००	०.००	०.०८	०.०२	०.०७	०.०९	०.०९	०.१४	०.११	०.११	०.१८	
	महालेखा परीक्षकको विभाग	०.१९	०.२१	०.२२	०.२४	०.२५	०.२९	०.४३	०.४७	०.६५	०.७१	०.८९	०.८१	१.०१	
	लोकसेवा आयोग	०.२१	०.२२	०.३०	०.२५	०.३२	०.३३	०.३५	०.४७	०.७६	०.८५	०.८९	१.२५	१.२५	
	निर्वाचन आयोग	०.०७	०.४३	०.२५	०.२४	०.३०	०.०८	३.६८	२.८३	०.४२	०.३७	०.४८	४.६३	४.१९	
	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	०.०४	०.०४	०.०४	०.०४	०.०४	०.०४	०.०६	०.०७	०.३०	०.१५	०.१५	०.२२	०.२२	
	न्याय परिषद	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	
२	साधारण प्रशासन	१०.०५	११.५९	१३.१७	१४.२५	१६.१२	१८.३४	२१.८८	२४.३१	३२.८१	३५.५८	४१.६७	५२.२६	६१.५४	
	मानवपरिपक्	०.१७	०.१५	०.१८	०.२५	०.२३	०.२५	०.२६	०.३८	०.४७	०.३६	०.४०	०.४२	०.४१	
	नेपाल सरकारको सचिवालय	१.४९	१.४५	२.२०	२.५६	३.००	२.३४	२.५९	३.१२	४.३६	४.६२	४.८७	५.८२	९.१८	
	जिल्ला प्रशासन	१.३७	१.५२	१.८०	२.११	२.२८	२.३९	२.४०	२.८८	३.७४	४.४८	४.३८	४.६२	४.९९	
	प्रहरी	५.४७	६.५४	७.७७	७.५७	८.३९	११.१४	१४.५७	१६.२९	२१.०३	२३.७४	२८.८०	३७.७५	४०.९०	
	कारगार	०.७८	०.८४	०.९०	०.९६	१.०५	१.३९	१.४३	१.७७	२.१९	२.३५	२.५०	२.६०	२.५८	
	विश्विध	०.७१	०.९८	०.८५	०.६२	०.९७	०.८३	१.०२	०.८३	१.०२	१.०३	१.०३	१.२४	३.४४	
	प्रशासन सुधार	०.०६	०.११	०.१७	०.१८	०.२०	०.००	०.०१	०.०४	०.००	०.०२	०.०२	०.०२	०.०४	
३	राजस्व प्रशासन	१.८४	२.०७	२.३२	२.४८	२.८५	३.०५	३.५८	४.३९	५.४७	६.३०	७.४७	९.५६	९.५६	
	मान्योत	०.७७	०.८०	०.९३	१.०२	१.१३	१.३१	१.६६	२.११	२.६०	२.६८	२.९१	३.४०	४.२२	
	भन्सार	०.५०	०.६५	०.६६	०.६८	०.८२	०.९१	१.१४	१.४४	१.७१	१.८३	२.३४	२.९५	२.९५	
	अन्तःशुल्क	०.२७	०.२९	०.३६	०.३८	०.४१	०.३९	०.५१	०.६३	०.६७	०.७१	०.८०	०.८१	१.०४	
	कर	०.२६	०.२९	०.३६	०.३९	०.४८	०.४२	०.४०	०.४९	०.६४	०.७४	०.७३	०.९५	१.३१	
	राजस्व न्यायाधिकरण	०.०४	०.०४	०.०१	०.०१	०.०१	०.०२	०.०२	०.०२	०.०३	०.०३	०.०४	०.०४	०.०४	
४	आर्थिक प्रशासन र योजना	०.७३	०.८८	१.४५	२.०५	२.२६	१.३२	१.३७	१.९२	३.२१	२.५०	३.१५	३.८३	३.८३	
	योजना	०.०७	०.०६	०.०७	०.०६	०.०७	०.०८	०.०७	०.०८	०.०९	०.११	०.१२	०.१४	०.२०	
	तथ्यांक	०.१३	०.१४	०.१६	०.१२	०.०७	०.०५	०.०७	०.०७	०.०९	०.१०	०.११	०.१५	०.१८	
	महालेखा नियन्त्रक कार्यालय	०.१७	०.२५	०.२९	०.३१	०.३४	०.४१	०.४२	०.६८	२.०४	२.०९	२.३६	२.६२	३.१५	
	मौद्रिक नापीलय	०.३६	०.४३	०.९३	१.५६	१.७८	०.७८	०.८१	०.८९	०.९९	०.२०	०.२१	०.२४	०.३०	
५	न्याय प्रशासन	०.९४	१.०२	१.१७	१.२६	१.४४	१.५२	१.८५	२.५८	३.६५	४.९९	४.९९	५.१६	६.६३	
	अदालत	०.९४	१.०२	१.१७	१.२६	१.४४	१.५२	१.८५	२.५८	३.६६	४.९९	४.९९	५.१६	६.६३	
	अ.द.नि. पुनरावेदन अदालत	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.०२	०.०२	०.०३	०.०३	०.०३	०.०३	०.०४	
६	वैदेशिक सेवा	२.०२	२.४८	२.५१	२.७७	४.१९	४.२८	३.८८	५.०१	५.२४	५.४८	६.३३	७.३७	९.३७	
	वैदेशिक सेवा	१.५६	१.८५	२.०१	२.३१	३.६८	३.८१	३.३२	४.४२	४.४२	४.५५	५.३०	६.१०	७.७०	
	विश्विध	०.४६	०.६३	०.५०	०.४६	०.५१	०.४७	०.५६	०.५९	०.८२	०.९३	०.९३	१.०६	१.६७	
७	रक्षा	९.७१	१३.४६	१६.२३	१६.७९	१५.५८	१८.५०	२१.१०	२३.३३	३३.७३	३८.८८	४३.५४	५१.४५	६०.२१	
	विश्विध	०.००	०.००	०.००	०.००	३.६४	३.८०	४.७९	४.९५	५.५१	७.४८	९.१७	११.०३	११.०३	
८	सामाजिक सेवाहरू	१२.१०	१४.१५	१३.४३	१४.८६	१७.५५	१८.४५	२१.०२	२४.९६	३२.०४	३६.०५	४१.०६	४९.३१	५०.८२	
	रक्षा	६.०९	७.७१	६.७९	६.९१	८.०८	८.२५	९.८६	१०.६८	१२.९४	१३.७७	१६.४५	२०.६९	२४.२२	
	स्वास्थ्य	२.८२	३.३२	३.२५	४.१५	४.२२	५.७७	६.५२	८.०५	१०.२३	११.७८	१३.९४	१५.००	१८.२५	
	पिउनेपानी	०.०८	०.०९	०.११	०.१४	०.२३	०.२८	०.३१	०.३९	०.६४	०.६०	०.८८	१.०२	१.२३	
	स्थानीय विकास	१.६०	१.६३	१.६१	१.९१	२.१०	२.१८	२.२५	३.१६	५.१८	६.५०	८.९६	१०.५१	१२.५१	
	अन्य सामाजिक सेवा	१.५१	१.४०	१.६७	१.८७	१.९२	१.९७	२.०८	२.६८	३.०५	३.४५	३.९४	३.५७	४.६०	
९	आर्थिक सेवाहरू	७.७६	७.२३	९.१०	९.१७	९.८९	१०.५७	११.०१	१३.०५	१६.५७	१७.४६	१९.९४	२३.२३	२८.६०	
	कृषि	०.९३	०.५३	०.६२	०.६७	०.७४	०.७७	०.३४	०.३७	०.४५	०.५२	०.६३	०.६६	०.८६	
	निवाड	०.१८	०.१७	०.२२	०.४३	०.३९	०.२४	०.३६	०.३९	०.४७	०.५१	०.५८	०.६२	०.६९	
	भूमिमुद्दार	०.५८	१.०१	१.१३	१.२२	१.१७	१.२०	१.२९	१.५७	१.८१	१.९२	१.७५	२.३६	२.७४	
	नापी	०.१८	०.२०	०.२४	०.२८	०.३४	०.३९	०.४२	०.५३	०.६८	०.७४	०.८३	०.९५	१.१८	
	बन	०.४६	०.५४	०.८८	०.३६	०.४०	०.४३	०.५४	०.७३	०.८०	०.८७	१.००	१.३३	१.३३	
	उद्योग तथा खानी	०.१७	०.२०	०.२४	०.२४	०.२६	०.२८	०.२९	०.३४	०.४१	०.४४	०.५२	०.६८	०.८२	
	संचार	२.०२	१.९३	२.५१	२.६१	२.९४	३.२८	३.५६	४.५२	५.५८	५.९८	७.४४	९.८८	११.११	
	वातायत	१.१५	२.०४	२.३३	२.६९	३.१९	३.४२	३.६६	४.०१	५.०८	५.४६	६.१३	६.६४	८.६०	
	विद्युत	०.५१	०.५१	०.८२	०.५७	०.३४	०.३९	०.४६	०.५५	०.७७	०.७५	०.८३	०.९९	०.९९	
	अन्य आर्थिक सेवा	०.०८	०.१०	०.११	०.१०	०.१२	०.१७	०.२१	०.२६	०.३३	०.३४	०.३२	०.३९	०.४०	
१०	ग्राम तथा सघानी	०.१७	०.४२	०.८८	०.७६	०.३०	१.१७	१.१३	०.७९	०.३३	०.००	१.११	०.९०	०.८६	
	ग्राम र सघानी	०.१७	०.४२	०.८८	०.७६	०.३०	१.१७	१.१३	०.७९	०.३३	०.००	१.११	०.९०	०.८६	
११	साँघा र व्याज भुक्तानी	४.८०	६.३७	९.५५	१२.३७	१५.४९	२१.७०	२१.६३	२५.६६	३०.७०	४९.७६	६७.८२	१०१.९३	११९.६६	
	साँघा भुक्तानी	१.५५	१.६१	३.९२	४.४३	५.६६	९.४९	८.६३	१०.३७	९.३६	१६.६५	१७.४७	३४.२८	३५.०६	
	व्याज भुक्तानी	३.३५	४.७६	५.६३	७.९४	९.८३	१२.२१	१३.००	१५.२९	२१.३४	३३.११	५०.३५	६७.६५	८४.६०	
१२	विश्विध	३.६२	५.७१	११.३४	७.८५	१२.५२	११.११	१६.६९	२५.४५	२५.२६	१९.९८	४२.९६	३६.४८	३८.९०	
	विश्विध व्यक्ति तथा प्रविनिध मण्डलको भ्रमण	०.२९	०.६४	०.६०	०.६६	०.७०	०.६७	०.८३	१.००	१.२४	२.६३	१.३१	३.३०	४.०१	
	निर्वाचितभरण, भत्ता तथा उपदान	०.८७	१.२५	१.३८	१.५८	१.५७	१.७६	२.१८	२.१७	४.२२	४.४७	५.९३	९.८१	११.९७	
	प्रतिनिध सकार	०.०२	०.०३	०.०२	०.०३	०.०१	०.०१	०.०१	०.०२	०.००	०.०३	०.०५	०.०८	०.०८	
	आर्कोस्मिक सहायता, घन्दा र पुस्तकार	०.०३	०.००	०.००	०.००	०.००	०.०१	०.००	०.००	०.००	०.०१	०.०१	०.००	०.००	
	मुद्राफन्ना	०.०६	०.०५	०.११	०.०२	०.०७	०.०३	०.०४	०.०९	०.०७	०.०४	०.०३	०.०३	०.१२	
	अन्य	१.६६	३.०८	६.४०	४.०२	४.२४	७.१९	४.०२	७.७१	९.८२	११.७१	१६.७७	१८.२४	१८.२४	
	भेपनी आउने	१.४०	१.४५												

सि.न	शीर्षक	आर्थिक वर्ष																
		२०४४/४५	२०४५/४६	२०४६/४७	२०४७/४८	२०४८/४९	२०४९/५०	२०५०/५१	२०५१/५२	२०५२/५३	२०५३/५४	२०५४/५५	२०५५/५६	२०५६/५७	२०५७/५८	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१
१	संवैधानिक अंगहर	८.०६	९.१२	१०.३६	११.१२	२८.२७	१६.९७	२०.४४	२१.४८	२३.४९	४७.१०	३५.३४	३३.६२	४२.८४	४३.११	४७.१०	८१.९२	७३.७२
	समद	१.१२	१.५०	१.३३	१.०१	४.४७	४.८३	६.६३	४.९९	७.१०	१०.०३	११.७७	१०.१२	१३.११	१४.६३	१८.२३	७.३२	४.७१
	सर्वोच्च अदालत	०.५१	०.६३	०.६०	०.४९	०.८९	१.२६	१.४२	१.६२	३.०२	३.४४	३.१०	२.४८	२.५०	३.१६	४.३९	४.७५	४.९८
	अस्त्रियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग	०.१८	०.२०	०.२२	०.१९	०.२१	०.३१	०.३४	०.४९	०.४२	०.६२	०.६२	०.७७	०.८६	१.४७	२.०४	३.४४	५.२८
	महालेखा परीक्षकको विभाग	१.१०	१.३६	१.३९	१.४०	१.९७	२.०३	२.०१	२.०१	२.४०	२.६६	३.१२	४.४७	४.४६	४.३३	५.६१	५.६१	७.२४
	लोकसेवा आयोग	१.५४	१.३६	१.४३	१.२८	१.७१	१.६७	१.८२	२.४९	२.३१	३.७१	३.९१	३.५७	४.७१	३.०६	४.६७	६.२२	६.०२
	निर्वाचन आयोग	०.३२	०.६०	०.६५	९.९३	१३.५५	०.७४	१.५३	०.२१	०.६८	१८.५९	४.१३	२.७१	६.९७	५.६१	८.४८	१४.४८	१०.२६
	महान्यायधिवक्ता	०.२३	०.२६	०.२७	०.२७	०.३४	०.३४	०.४३	०.३७	०.४२	०.४९	०.६४	०.६६	०.७८	१.१२	१.३९	१.३६	१.५८
	न्याय परिषद	-	-	-	-	-	०.७७	०.०८	०.११	०.१३	०.१४	०.१६	०.१६	०.१७	०.४२	०.४३	०.४३	०.४४
	मानव अधिकार	-	-	-	-	-	-	-	-	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
२	साधारण प्रशासन	७०.१३	८४.५१	९६.३४	११८.०४	१५३.४३	१८१.६५	१९०.०५	२११.९८	२४०.९७	२८४.२३	३१५.८८	३६१.५६	४०७.०४	६२५.८४	७१४.०१	७३३.५९	७३२.५३
	मन्त्रिपरिषद्	०.५३	०.७८	०.७८	०.६७	०.९०	०.८८	०.९२	०.९३	१.७३	२.१५	२.७४	२.३२	२.६५	३.३५	४.६१	३.८०	२.५०
	नेपाल सरकारको सचिवालय	१०.४१	१३.५७	१३.६९	११.७२	१६.६१	२३.२८	१८.१३	२४.१७	२१.५०	२५.३१	२५.९७	२९.३९	३४.५३	४२.४८	९६.८१	९३.५७	८०.१५
	जिल्ला प्रशासन	५.६७	६.३५	६.६१	५.१७	६.७६	८.०४	७.८६	९.५१	९.५१	१०.८२	१०.७५	१२.३४	१२.८९	१३.३४	१९.५१	१७.८५	१८.५१
	ग्रहरी	४६.२३	५४.३४	६६.५०	८९.२२	११५.१९	१३३.१२	१४७.४६	१५८.५०	१९२.६९	२१९.५८	२४८.७२	२८९.७८	३२६.७८	४१८.३०	४३७.७९	४७४.३७	४८४.८४
	बन्दीगृह	३.२०	३.९६	३.७३	५.५२	५.९५	७.१८	७.२४	८.०८	८.८७	१०.०६	१०.५८	११.०६	१२.१४	१२.७५	१९.३७	१४.६०	१८.१४
	निविद्य	३.९५	५.२६	५.८१	५.४०	८.०२	९.१५	८.४४	९.३१	१५.२१	१६.३३	१७.७१	१९.६७	१९.९०	१९.९०	१०.१२	२.८०	५.०६
	प्रशासन सुधार	०.१५	०.२४	०.२४	०.२४	०.००	०.००	०.००	१.५३	१.४८	१.४६	१५.४१	१५.००	१६.१५	२३.७२	३०.९०	२६.६०	२३.४३
३	राजस्व तथा आर्थिक प्रशासन	१०.११	११.१२	१२.४४	१२.४८	१७.३५	१९.१४	१९.१४	२१.१५	२४.१९	२४.०७	२७.४८	३०.०५	३२.३५	३६.६४	४५.७१	४७.०५	४९.६६
	मालपोत	४.२५	५.०१	५.५७	५.७३	८.१९	९.०१	९.४०	१०.४०	१२.२१	१२.२१	१२.८१	१४.०७	१५.२६	१६.२६	१९.५५	१९.७४	२०.२३
	भन्सार	३.१८	३.०६	३.४१	३.४५	५.२७	५.६६	५.९५	६.७६	७.२३	७.२३	७.८०	८.२१	८.७३	१०.२६	१३.१५	१२.८७	१४.३६
	आन्तरिक राजस्व#	२.६३	३.००	३.३२	३.१३९२	३.८३	४.४०	४.३४	४.६७	५.१२	५.३८	६.९४	७.४७	८.०२	९.६६	१२.४५	११.८६	१२.२२
	राजस्व न्यायाधिकरण	०.०५	०.०५	०.०५	०.०५	०.०६	०.०७	०.०९	०.१४	०.१८	०.२५	०.२८	०.३०	०.३४	०.४६	०.५६	०.६०	०.६३
	राजस्व अनुसन्धान	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	२.५३	२.२८
	राजस्व प्रशासन तालिम	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	०.५९	०.७१
	अन्य	-	-	-	-	-	-	-	१.१०	१.०६	१.१०	१.४१	१.४४	१.५७	१.७७	२.००	-	-
४	आर्थिक प्रशासन र योजना	१०.८८	१२.०७	१३.५४	१३.२३	५.९४	६.८४	७.८४	८.६४	९.७४	३२.४४	३६.०१	३९.७७	४०.६७	४०.२६	७३.००	२३.५७	२६.९६
	योजना	०.२१	०.२४	०.२७	०.२४	०.३१	०.३४	०.३२	०.३३	०.३९	०.४०	०.४३	०.४३	०.४६	०.४७	१.८९	१.५८	१.६०
	तथ्यांक	०.२१	०.२७	०.३१	०.२९	०.३७	०.४४	१.७४	१.९०	२.४०	२.५५	२.९७	३.१३	३.३१	३.७९	१२.४३	६.८२	७.९४
	महालेखा नियन्त्रक कार्यालय	३.४०	३.६६	४.२०	४.३१	५.२६	६.०६	६.७८	६.४१	६.९५	७.२२	७.८५	८.६४	९.३०	१४.१५	१४.५९	१५.१७	१५.४२
५	न्याय प्रशासन	७.०६	७.९०	८.७६	८.३९	११.२०	१४.६४	१४.९५	१६.३७	१९.१४	२२.२७	२४.७६	२७.५७	२७.६०	३१.७५	४४.०९	४३.७६	४४.९०
	अदालत	७.०६	७.९०	८.७६	८.३९	११.२०	१४.६४	१४.९५	१६.३७	१९.१४	२२.२७	२४.७६	२७.५७	२७.६०	३१.७५	४४.०९	४३.७६	४४.९०
६	वैदेशिक सेवा	१०.६९	१५.०८	१५.२१	१८.३४	२३.००	२३.०१	३२.९६	३७.६७	३८.४०	४४.०४	४८.२१	६०.७४	६७.२६	६०.०३	६६.८५	७०.९७	७१.०२
	वैदेशिक सेवा	८.८९	१३.०९	१३.३३	१६.१३	२०.०४	२३.७१	२६.११	३१.१९	३१.९४	३६.२८	३०.४०	३३.९९	४४.०५	३९.६१	४०.७६	४५.३७	४७.१३
	निविद्य	१.८०	१.९९	१.८८	२.२०	२.९६	७.३०	६.८५	६.४८	६.५६	७.७५	१७.४०	२६.७५	२३.२१	२०.४२	२६.०९	२७.६०	२८.५६

क्रमशः

वि.न	शीर्षक	आर्थिक वर्ष																			
		२०४४/४५	२०४५/४६	२०४६/४७	२०४७/४८	२०४८/४९	२०४९/५०	२०५०/५१	२०५१/५२	२०५२/५३	२०५३/५४	२०५४/५५	२०५५/५६	२०५६/५७	२०५७/५८	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	
७	रक्षा	७६.८३	८९.८७	१०२.७२	११५.१४	१४८.९०	१७२.३६	१८७.७४	२००.१३	२१२.६४	२३५.७६	२५८.२८	२९९.४८	३४८.२१	३८१.३४	४२६.४८	६१६.८३	६६२.९६	८४८.०३	९७०.६०	
	रक्षा	६३.८०	७६.०८	८२.२३	११४.५८	१४८.२६	१७१.७३	१८७.११	१९९.४८	२११.८८	२३४.८४	२५७.३४	२९८.४०	३४६.९९	३८०.२२	४२४.२६	६०८.११	६६१.७५	८४४.१४	९६७.४६	
	विविध	१३.०३	१३.७९	२०.४९	०.५६	०.६४	०.६३	०.६३	०.६४	०.७६	०.९२	०.९४	०.९८	१.२२	१.१२	१.२२	८.७२	१.२१	२.८९	३.१४	
८	सामाजिक सेवाहरु	५६.२०	६३.४९	७१.६१	७४.२६	९९.९०	१२६.९३	१३५.२८	४४४.१६	४३७.५०	४९०.९१	६९९.३३	७३७.६९	८३२.७९	१०८८.२२	१६९५.३१	१८८८.६९	२०८०.८४	२२२०.८८	२४२८.२६	
	शिक्षा	२६.२५	२८.२९	३१.९७	३६.६३	४७.२६	६८.४२	७४.१९	३६१.२१	४३५.९२	४८४.७०	४७६.६८	६०४.०२	६७४.४८	८२६.०८	११९४.७०	१२३०.०९	१३३७.९५	१४९६.०२	१७७२.९८	
	स्वास्थ्य	२०.४१	२४.११	२९.६६	२९.३८	४१.०९	४६.०८	४०.४१	६३.७१	७९.९०	८८.४४	१०४.९०	११३.७४	१३२.४८	१४४.७३	२९४.७३	३४९.२७	३८२.६४	४२७.३०	४८४.१३	
९	सानेपानी	१.४६	१.६५	०.२६	०.२३	०.३७	०.४४	०.३५	०.९६	१.०७	१.०९	१.१४	१.२३	१.३०	१.४०	३३.९८	३४.४६	३४.१४	३९.६१	४०.७९	
	स्थानीय विकास	२.८७	३.०१	०.८५	०.६८	०.९२	१.०१	०.९६	१.१४	१.१९	१.३०	१.३०	१.३७	१.७९	२.१८	३०.३३	१२८.६८	१६८.७२	१४४.९१	१४४.२४	
	अन्य सामाजिक सेवा	४.२१	४.४३	८.८८	७.३४	१०.२६	१०.८८	९.२७	१६.९८	१९.४८	१४.३१	१४.३१	१६.९३	२१.७४	१०३.७३	१४०.४७	१४४.१९	१४६.३९	१०७.०४	८४.११	
१०	आर्थिक सेवाहरु	२८.९६	३४.१४	४२.३८	४७.४८	४४.८७	४८.६१	६०.४३	१३५.३९	१४३.३५	१७३.८२	१८८.९९	२१६.७९	२२२.४८	१६३.११	४७९.५१	४०७.८४	४४१.२८	७१६.७८	७५२.९८	
	कृषि	०.९०	२.९८	३.१६	३.३०	४.०४	४.४६	३.६९	६.३२	६.८१	७.४१	८.०८	८.८६	९.४४	११.१४	२१९.०९	१७८.४०	१८४.६०	२११.७२	२४३.७४	
	सिंचाइ	०.७९	०.८७	१.०१	०.४६	०.८९	०.९५	०.८४	९.८३	१०.३९	९.९५	१०.४४	११.०९	११.७२	१३.१६	२७.१४	४०.३७	४०.११	४१.०९	४०.३७	
११	भूमिसुधार	२.९६	१.१५	१.१९	१.३९	१.४७	३.१९	३.१९	३.०३	३.२५	३.११	३.२५	३.४९	३.९३	४.६५	१३.३५	७.२६	७.४१	७.६०	६.५३	
	नानी	१.२७	१.४९	१.४९	१.७७	२.२२	२.४९	२.७६	४.४५	३.९१	४.३७	४.६०	४.४५	६.०४	७.१७	२६.३७	२४.२४	२६.२८	२७.८९	३०.४०	
	वन	१.४६	१.४७	१.७३	१.७४	२.२६	२.१३	२.३४	३८.१९	४८.१४	४१.२९	४३.९६	७३.१८	७९.०९	८२.९४	१२६.२७	१२७.१४	१३२.३७	१४८.२१	१६७.५२	
१२	उद्योग तथा खानी	१.४५	१.४६	१.६१	१.५१	२.१०	२.२५	१८.३२	१८.६०	२३.१४	२३.१४	२३.३८	२३.१७	१८.३३	६९.४७	३६.४९	४९.८०	४९.१८	४१.२६	४१.२६	
	संचार	१०.७९	१३.१७	१८.४५	१४.४३	२४.८०	२६.४०	२७.८२	३२.८९	३७.३७	४७.६१	४६.३८	६३.०४	६४.८७	०.६९	४.२२	६.९७	८.६७	१०६.०२	११२.३३	
	यातायात	८.८०	११.४९	१२.७४	१२.००	१४.८५	१४.८८	१६.४३	१९.२३	२१.७७	२२.७४	२४.४३	२३.२८	१७.४९	१९.६०	३४.१४	३०.३३	२९.७१	३१.६९	३३.३७	
१३	विपुल	०.००	०.००	-	-	-	-	-	-	-	०.८७	१.०१	०.९४	०.८१	३.३१	३.१४	३.४३	३.४२	१०.४३	-	
	अन्य आर्थिक सेवा	०.४४	०.७७	०.८९	०.८९	१.२४	१.२१	१.३१	३.००	३.७०	३.३२	३.७२	३.८७	४.२६	४.६२	४.६१	४.३५	६७.९०	७४.८६	६६.८२	
	साँवा र व्याज भुक्तानी	१०४.४१	११८.६६	१४७.६९	१६६.८४	२४९.०१	२९६.२६	२९४.६९	३४३.०१	३८६.७९	४०७.३९	३७४.१६	४०८.०३	४८२.०१	४६९.७८	४४७.०३	६६२.१८	६४४.३९	६२१.८०	६१५.८७	
१४	विविध	७०.०७	९२.४७	११८.५७	१२७.३०	६७.६७	६१.८१	८४.४३	२१९.४७	२१२.३२	२२७.७५	३३५.७३	४४४.०२	४८०.९८	९१६.७४	८४२.३६	४७२.३५	८८४.१२	७८८.८६	८६२.६१	
	विधिवट व्यक्ति तथा प्रतिनिधि मण्डलको भ्रमण खर्च	२.५२	३.४६	४.१०	०.७९	०.९१	२.७३	३.७७	६.२२	७.६१	६.८९	६.६२	९.०७	७.९१	१०.३८	८.८८	१०.२९	१७.२७	१७.४०	१७.४०	
	सेवा निवृत्त सुविधा	१०.२३	११.३०	१४.४६	१९.०१	३२.६९	२१.९२	४६.६८	४८.९०	४८.४७	७२.८६	१०२.८६	१२६.११	१३७.२०	१४७.३१	२९८.४१	३३२.४१	३४६.७४	३४७.७०	३४१.४०	
१५	अतिथि सत्कार	०.११	०.०८	०.०४	०.०३	०.०९	०.०४	०.१२	०.१८	०.३३	०.१७	०.१७	०.१०	०.३१	०.०२	०.००	०.१५	०.००	०.०४	०.०१	
	आकस्मिक सहायता, चन्दा र पुरस्कार	-	-	-	-	-	०.०१	-	-	०.२०	०.११	-	०.०२	०.०२	०.२२	०.०३	०.००	१.४२	०.९३	०.९३	
	मुआवजा	०.१०	०.०६	०.४५	०.००	०.४५	०.२५	०.३०	०.१३	३.७०	२.२१	२.४५	२.६४	३.९९	२.२५	१.६६	०.८२	१.३३	१.९५	०.०१	
१६	अन्य	२४.१८	१८.२४	४४.५८	१९.७४	२४.००	३४.५८	२४.९७	३६.४८	७९.७६	१०७.३३	२०२.३६	१४९.११	१३१.३७	१३०.६९	२२१.७२	२३५.१९	२४३.२३	२२३.७१	२६१.९३	
	भैरवी आउने	११.८१	४४.२१	१३.७३	७८.४३	१४.४६	६.८९	१३.८७	१२४.०४	३६.३४	४६.२४	२२.१६	१६६.८०	१७८.४४	४९६.०४	११०.७६	३४.६६	६३.१०	९.९४	४.६८	
	जम्मा	४४३.४०	४३९.४४	६३९.६२	७१०.६३	९९०.२४	११४६.०१	१२३९.३२	१९२४.८७	२१५३.३९	२४३६.११	२७३८.३०	३१२४.५९	३०८४.२३	३८६६.८२	४२११.४५	४२४८.७६	४८३२.३९	६४२२.२०	७०००.४१	

क्रमशः

मि.नं.	शीर्षक	आर्थिक वर्ष				प्रथम आठ महिना		
		२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८
१	संवैधानिक अंगहरू	८७.६१	१६४.२९	१४१.८१	१५६.४१	११६.६१	१२५.३५	११८.४७
	राष्ट्रपति			३.४९	५.१८	०.१७	४.३८	३.८८
	उपराष्ट्रपति			०.८७	१.३२	०.११	०.९९	१.२२
	संसद	२५.०३	३४.४९३	६३.०६	७०.७४	६४.८२	६४.८८	५१.१५
	सर्वोच्च अदालत	९.५४	१०.४२१	१२.७७	१५.७८	९.४५	१०.८३	१२.६९
	अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग	५.०३	६.२२२८	७.१५८६	७.९९	५.९०	६.६४	६.५४
	महालेखा परीक्षकको विभाग	७.९४	९.३६२१	११.९४२	१४.३६	९.८१	११.०७	११.९८
	लोकसेवा आयोग	५.४२	८.४७९८	१२.७२४	१७.१८	९.०१	९.४६	११.२८
	निर्वाचन आयोग	३१.४५	८८.७१६	२२.१२४	१५.११	११.७२	१०.६७	१४.०५
	महान्यायधिवक्ता	२.७३	३.२१७२	२.८२५१	२.८४	२.१०	२.३२	२.०४
	न्याय परिषद	०.४७	०.६२४	०.७३०९	०.८४	०.५७	०.७१	०.६४
	मानव अधिकार	०.००	२.७५	४.११४६	५.०७	२.९५	३.४०	३.००
२	साधारण प्रशासन	११०७.९०	१३९४.१७	१६८६	१९५७.४६	११६८.६९	१४२७.४४	१४३५.६७
	मन्त्रिपरिषद्	९	१९.२९	११.७१	९.९६	८.७०	६.३६	७.०३
	नेपाल सरकारको सचिवालय	१५८.०९	११६.७०	१६१.४२	१३७.८५	११४.२४	९०.८५	१०१.१६
	जिल्ला प्रशासन	३३.२८	३६.७४	३५.८३	३७.८२	२३.२१	२७.७४	२६.७२
	प्रहरी	८४३.३२	१,१४५.७०	१,३६७.०३	१,६६४.४२	९४७.७६	१२२४.१९	१,२१४.४२
	बन्दीगृह	२१.५६	२८.५७	४३.४८	४०.४०	२६.६९	३०.४३	३३.४६
	प्रशासन सुधार	४.०१	३.६१	३.६३	६.७०	२.३५	३.७१	५.३५
	विविध	३८.६४	४३.५६	६२.९२	६०.३१	४५.७४	४४.१६	४७.५३
३	राजस्व तथा आर्थिक प्रशासन	१००.१२	९१.६६	१२१.२१	१४६.८७	८३.२२	११०.१२	११३.३९
	मालपोत	२६.८१	३०.९७	३७.२२	४४.९७	२८.१६	३३.५५	३१.०४
	भन्सार	१८.६५	२५.०४	३४.२७	४८.६२	२१.६०	३६.६०	३२.३८
	आन्तरिक राजस्व#	५०.२१	३०.४९	४३.७७	४६.३५	२९.०७	३५.४९	४५.२३
	राजस्व न्यायधिकरण	०.७२	०.८७	०.९३	१.०५	०.७६	०.७९	०.७६
	राजस्व अनुसन्धान	२.७७	३.२२	३.६७	४.१६	२.७१	२.७२	२.९५
	राजस्व प्रशासन तालिम	०.९६	१.०७	१.३६	१.७२	०.९२	०.९७	१.०३
४	आर्थिक प्रशासन र योजना	६६.३३	३६.१७	३८.०२	५०.२७	२८.५८	३३.५८	३२.९५
	योजना	२.४२	१.९८	१.५३	२.१३	०.७९	०.७७	१.१५
	तथ्यांक	८.२२	१०.७८	१२.९०	२१.१९	१०.४१	१२.७४	१२.५९
	महालेखा नियन्त्रक कार्यालय	५५.६९	२३.४२	२३.५८	२६.९५	१७.३८	२०.०७	१९.२१
५	न्याय प्रशासन	५८.०१	६७.३२	८१.१५	१०५.१३	६१.४९	७३.३०	६९.९१
	अदालत	५८.०१	६७.३२	८१.१५	१०५.१३	६१.४९	७३.३०	६९.९१
६	बैदेशिक सेवा	८४.६८	१०२.०६	११५.०२	१३७.९२	८४.७६	९२.६५	११९.३२
	बैदेशिक सेवा	५४.९३	७१.७९	८३.१३	९९.९९	६०.२७	६६.८७	९२.४६
	विविध	२९.७५	३०.२७	३१.८९	३७.९३	२४.४९	२५.७८	२६.८६

सि.नं.	शीर्षक	आर्थिक वर्ष				प्रथम आठ महिना		
		२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८
७	रक्षा	१०१२.८९	१०५६.४९	१,३७४.८४	१,६५७.६०	९५०.०९	१२२४.३४	१,२०२.६८
	रक्षा	१,००९.९४	१,०५३.०१	१,३७१.३४	१६५३.९५	९४७.५६	१२२१.६०	११९९.६३
	विविध	२.९५	३.४९	३.५१	३.६५	२.५३	२.७४	३.०५
८	सामाजिक सेवाहरू	२९४९.७६	३५०७.३२	४,७४३.७९	६२३९.४७	२९५८.५९	३९२४.२४	३९७६.८६
	शिक्षा	१,९९७.६०	२,४०९.७४	३,२१४.१८	४२४९.००	२०७९.४४	२८३८.७४	२८५४.०१
	स्वास्थ्य	६२१.८५	७४३.५९	१०४९.१०	१३५७.८३	५७०.५२	७०२.२१	७०१.३८
	खानेपानी	४६.३	४४.४९	५०.७९	६२.५०	३५.४२	४१.९७	५१.०९
	स्थानीय विकास	१९०.४८	२१३.७४	३१७.१५	४२७.१७	१९४.५७	२५१.३९	२८०.१३
	अन्य सामाजिक सेवा	९३.५३	९५.७६	११२.५७	१४२.९७	७८.६४	८९.९३	९०.२५
९	आर्थिक सेवाहरू	८३८.४८	९२०.०४	१,२०५.२६	१४९२.७३	७५८.०४	१०४६.८३	१०७१.०३
	कृषि	२७६.६२	३०५.७९	४४०.१०	५९५.०३	२३९.६७	३९१.७७	४७७.५०
	सिंचाइ	४५.१३	४८.४०	५९.३७	६७.७५	४३.२७	४८.४७	४२.७७
	भूमिसुधार	७.७	८.५६	१६.१३	२१.७३	८.२४	१२.९३	११.५४
	नारी	३१.७३	३५.८४	४३.३३	४६.९६	३३.५९	३५.२९	३२.९०
	वन	१७१.२६	१९०.९५	२४४.१४	२७५.३८	१७०.४८	२०४.८६	२०४.२०
	उद्योग तथा खानी	४९.९४	५५.७७	६९.१६	९२.२८	३९.५६	७५.६७	८२५.८८
	संचार	११८.९३	१३४.१८	१७७.५३	२०९.३४	१२९.३६	१५१.०२	१४०.७८
	यातायात	३३.३८	३९.८५	४८.९६	५९.२७	३६.८१	४५.३४	४२.७६
	विद्युत	१०.२८	१०.१३	११.८२	१०.६७	८.६६	६.८२	६.९८
	अन्य आर्थिक सेवा	९३.५१	९०.५६	९४.७२	११४.३२	४८.४०	७४.६६	७५.७२
१०	साँवा र व्याज मुक्तानी	६१६.४०	६३७.३७	८१५.४२	९९८.१३	५३४.९८	६९६.६८	८२५.३३
	व्याज मुक्तानी	६१६.४	६३७.३७	८१५.४२	९९८.१३	५३४.९८	६९६.६८	८२५.३३
११	विविध	७९०.०५	११६७.८०	२,४५१.३२	२१५९.९२	९८७.७३	१३५३.०९	१०९०.०५
	विविध व्यक्ति तथा प्रतिनिधि मण्डलको भ्रमण खर्च	५.५६	५.७२	९.८२	१०.६१	६.४५	९.९३	१.८८
	सेवा निवृत्त सुविधा	४०७.५	६३०.२४	१४९३.१२	१०००.२५	४५८.९८	५७८.१५	४३९.२२
	अतिथि सत्कार	०	०.२५	०.७८	१.४७	०.३६	०.७९	०.०८
	आकस्मिक सहायता, चन्दा र पुरस्कार	७.१७	१३.१९	१२.७५	१९.२३	४.२८	१०.४९	५.३५
	मुआब्जा	०	-	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
	अन्य	३५१.३	५१३.०१	९३३.२०	११२५.८७	५१६.१५	७५२.७३	६४३.२३
	भैपरी आउने	१८.५६	५.३९	१.६५	२.४९	१.५१	१.००	०.२९
	जम्मा	७७१२.२३	९१४४.७०	१२७७३.८९	१५१०१.९१	७७३२.७८	१०१०७.६२	१००५५.६६

आन्तरिक राजस्वले मूल्य अभिवृद्धि कर र अन्तःशुल्क तर्फको खर्चलाई जनाउँछ ।

* फाल्गुनसम्म भएको निकास र चालू कोषमा आधारित छ । यसमा नगद र गैर-नगद (सोझैँ मुक्तानी र वस्तुगत सहायता) समेत समावेश छ ।

स्रोत : महालेखा नियन्त्रक कार्यालय

तालिका २.५ : पुँजीगत खर्च

₹ करोड़मा

स.न.	शीर्षक	२०२१/२२	२०२२/२३	२०२३/२४	२०२४/२५	२०२५/२६	२०२६/२७	२०२७/२८	२०२८/२९	२०२९/३०	२०४०/४१	२०४१/४२	२०४२/४३	२०४३/४४
१	साधारण प्रशासन	०.०४	०.०६	०.३१	०.०५	०.०९	०.०५	०.०७	०.२९	०.७९	१.३०	१.१९	१.०३	१.८४
	प्रशासन सुधार	०.०४	०.०६	०.३१	०.०५	०.०९	०.०५	०.०७	०.२९	०.७९	१.३०	१.१९	१.०३	१.८४
२	वर्षािक प्रशासन र योजना	०.३४	०.४४	०.३६	०.२९	०.३२	१.४३	३.००	१.४४	२.०२	१.५४	०.५२	०.४०	०.४०
	योजना	०.२२	०.०६	०.११	०.२०	०.२४	०.९६	०.८८	०.६२	०.९६	१.०८	०.२७	०.१९	०.१२
	तथ्यांक	०.१२	०.३८	०.२५	०.०९	०.०७	०.४७	२.१२	०.८२	१.०६	०.४६	०.२५	०.२१	०.२८
३	सामाजिक सेवा	२२.६५	३२.०९	४१.९९	४६.४८	५३.३५	४४.४३	५७.२५	१०५.९६	१५४.०३	१४९.३५	१५०.१२	१६९.९९	२०३.६३
	शिक्षा	९.३३	१५.२३	१८.५६	२०.१२	२३.४५	२४.८१	२८.५६	४१.२३	६०.४६	६७.८६	६४.४२	८७.९४	१०३.६५
	स्वास्थ्य	५.९७	९.३३	९.२६	९.६३	९.८४	७.२२	९.७७	१५.२८	२१.६३	१९.९८	२५.४८	२५.५९	३०.९२
	पिउने पानी	२.५६	२.९४	६.१२	४.६९	६.३६	५.८५	७.३२	१०.७५	२४.१९	२२.०९	२०.१६	२२.८३	२७.४२
	स्थानीय विकास	२.१०	२.९६	५.४५	९.४९	९.८०	३.९१	९.००	२७.०३	३३.५२	३३.४५	३३.९३	२८.०८	३१.९९
	अन्य सामाजिक सेवा	२.६९	१.६३	२.४०	२.५५	३.८९	२.६४	२.६०	११.६७	१४.२३	५.९७	६.१३	५.५५	९.५५
४	वर्षािक सेवा	७१.८४	८९.१९	१०२.३७	१३०.०४	१४०.१५	१८१.३३	२१०.१०	२५५.६०	३२८.७०	३५८.२५	३६१.७०	४४१.४६	४१६.८६
	कृषि	८.८६	२०.७३	१८.१९	१८.९५	१९.६५	१५.३४	२५.७०	४६.८०	६६.८६	५४.७१	७०.३६	८५.६२	६८.१७
	सिंचाई	७.४०	९.८१	१२.७४	१४.२१	२२.६३	२३.२७	२८.८२	३५.९६	४८.७४	५४.५३	६५.२२	८४.६७	८४.६८
	भूमि सुधार	०.८१	०.९८	१.११	१.०८	०.९९	१.१३	१.२२	१.६३	२.०६	२.१४	१.७९	१.८९	२.६७
	नापी	१.२४	१.३२	२.०४	२.३६	३.५७	३.०२	३.७७	४.०२	४.५९	४.०७	४.६७	४.६७	६.७५
	वन	२.४१	३.७०	४.४८	७.६३	६.६८	९.४२	८.९३	१८.४४	२२.८१	२३.४५	२९.०४	३६.५	३८.८४
	उद्योग तथा खानी	८.६४	११.३६	१४.९४	११.५९	७.१५	११.३२	१२.३२	२६.६५	३७.३०	६५.१३	३४.७०	३९.७५	३७.७०
	सन्चार	०.८०	०.९३	१.२९	१.३२	१.४३	२.५६	३.०८	४.९२	७.४३	९.७२	९.०४	८.९५	१३.९८
	(क) हलाक	०.२०	०.१२	०.१०	०.१७	०.१४	०.३२	०.३१	०.४८	०.४१	०.२१	०.४३	०.२९	०.१९
	(ख) दूर सन्चार	०.६०	०.८१	१.१९	१.१५	१.२९	२.२४	२.७७	४.४३	७.०२	९.५१	८.५१	८.६६	१३.७९
	यातायात	३५.९५	३३.९९	४२.३१	४७.१९	४८.८२	६४.८३	६०.१३	७४.४०	८०.२२	७४.६८	९२.३	७१.७१	९८.९
	(क) सडक	२८.४७	२०.३१	३६.५८	४१.६७	४२.८०	४३.०६	४७.२२	५४.३४	६२.३९	६१.५७	५१.९५	५६.९१	७९.२२
	(ख) पुल	३.०७	३.०९	२.७९	१.५९	१.८०	२.९२	५.४९	५.६६	४.३६	४.१४	५.३५	४.९९	४.२८
	(ग) हवाई	४.४१	१०.२९	२.९४	३.९३	४.२२	१८.८४	७.४२	१४.४१	१३.४७	८.९७	३४.७१	१०.०३	१५.०४
	(ङ) अन्य यातायात	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	०.२९	०.०८	०.०६
	विद्युत	३.७०	४.८६	४.८८	२४.३१	२६.३६	४९.४३	६५.३२	३८.२२	४४.३३	६५.३३	५०.४९	१०३.५४	१२३.९२
	अन्य वर्षािक सेवा	२.०३	१.८१	१.३९	१.४०	२.८७	१.४६	१.५६	४.७२	१४.३९	४.००	४.६९	४.१६	४१.५५
	(क) वाणिज्य	-	-	-	-	-	-	०.४२	३.३५	१२.७०	१.६२	२.६९	०.९७	१.२
	(ख) धम	-	-	-	-	-	-	०.१३	०.२१	०.२२	०.५२	०.३६	०.५	०.५
	(ग) पर्यटन	-	-	-	-	-	-	०.४०	०.४८	०.५७	०.६८	०.६१	०.४७	१.३८
	(घ) हावापानी तथा जल विज्ञान	-	-	-	-	-	-	०.६०	०.६७	०.९०	०.९४	०.९३	०.९३	१.१६
	(ङ) आपूर्ति तथा अन्य	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	०.११	१.२९	३७.३१
५	अन्य	१.८५	२.०९	३.८१	३.६३	३.९७	३.६२	२.६९	९.३९	१२.६७	५.९४	३५.३३	८.४५	१५.०७
	अन्य	०.९८	१.६३	२.९४	२.६७	२.५६	१.३६	०.६४	५.९२	९.०४	२.०६	५.४३	२.०७	७.६३
	भेषी आउने	०.८७	०.४६	०.८७	१.२६	१.४१	२.२६	२.०५	३.४७	३.६३	३.८८	२९.९	६.३८	७.४०
	जम्मा	९६.७२	१२३.८७	१४९.८४	१८०.७९	१९७.८८	२३०.८६	२७३.११	३७२.६८	४९८.२१	५१६.३८	५४८.८६	६२१.३३	७३७.८०

क्रमशः

स.न	शीर्षक	२०४४/४५	२०४५/४६	२०४६/४७	२०४७/४८	२०४८/४९	२०४९/५०	२०५०/५१	२०५१/५२	२०५२/५३	२०५३/५४	२०५४/५५	२०५५/५६	२०५६/५७	२०५७/५८	२०५८/५९
१	संवैधानिक अबरुह	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	०.३६	२.८५	२.६६	१.२७	१.३४
	अभियार दुरुपयोग निवारण आयोग	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	०.१५	१.५१	०.१५	०.१५	०.२२
	महाविद्यालय परिसरको विभाष	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	०.१५	१.५१	०.१५	०.२६	०.३५
	लोकसेवा आयोग	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	०.२१	१.३४	०.१९	०.३७	०.१६
	महान्यायिकता	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	०.५१	०.६१
२	प्रशासन प्रशासन	२.४४	३.४०	१.४३	१.१३	१.३८	२.९०	३.१३	३.३५	४.१६	३.४५	४.६४	७.९२	१०.८१	१२.७२	२५.०१
	प्रशासन सुधार	२.४४	३.४०	१.४३	१.१३	१.३८	२.९०	३.१३	३.३५	४.१६	३.४५	४.६४	७.९२	१०.८१	१२.७२	२५.०१
३	वार्षिक प्रशासन र योजना	०.५९	१.०१	१.०८	८.३३	३.९३	१.८७	१.९५	३.१६	३.३२	१.७३	१.९३	२.०५	२.८६	१९.६२	९.४१
	योजना	०.१६	०.४१	०.३४	०.५२	०.५९	०.६६	०.८०	२.०६	२.०६	०.८१	०.९७	१.०७	१.५३	१.९१	१.४९
	तथ्यांक	०.४३	०.६०	०.७४	७.८१	३.३४	१.२१	१.१७	१.१०	१.२६	०.९२	०.९६	०.९८	१.३३	१७.७१	७.९२
४	सामाजिक सेवा	२४३.३३	३३०.९२	३९७.३२	३५६.९३	४०४.०३	७२४.५५	७१०.४१	६२२.४८	७६१.२७	९२८.१३	१०३२.३५	१०२६.५४	१२४०.६२	१२८७.२७	११५३.०३
	शिक्षा	१२२.६८	१४४.८८	१४७.९८	१७१.६०	२२९.४२	३४६.४०	३८२.२१	१४५.३६	१७९.१०	२२४.६२	२०३.७१	१६४.१३	२४७.३७	२७८.३९	२७५.४१
	स्वास्थ्य	३८.५२	६१.६०	३९.३८	३६.६८	४०.७२	६०.०२	४६.०५	८५.८५	९१.४५	१६२.१२	२०७.६१	१६७.७२	२१२.६७	१९७.२४	१८७.६७
	पिउने पानी	२३.६३	४६.९३	६१.७४	४३.८५	१३३.४४	१८२.१४	१०७.३६	११०.२२	१२०.६४	१३२.७१	१६७.००	१८६.६८	२४२.३०	२४०.७२	१७४.७३
	स्थानीय विकास	४४.२७	४५.८६	४५.४१	३२.१३	४०.६५	६५.६१	१००.६९	२४१.६१	३३४.५३	३६२.२९	३६७.८८	३६६.८७	४१३.६७	४६२.६२	४१५.६२
	अन्य सामाजिक सेवा	१४.२४	४९६०.६३	१०२.८१	६२.६७	३९.७०	७०.२८	६४.१०	३९.४३	३५.४५	३५.३९	८६.१५	१११.१४	११४.६१	१०८.३०	९९.४०
	आर्थिक सेवा	६७५.१७	४८५९.०१	८२०.०७	११८९.३३	११०६.३३	१२११.१४	१३८४.१४	१२८५.२७	१६९८.२७	१७०५.४७	१७९०.०२	१७३२.४४	१८६४.८६	२१११.४३	१७४५.२०
	कोष	९२.८९	१०१.६२	११८.३५	१४३.४६	१२७.६०	२०७.७२	२३०.०३	२६३.९४	२२२.४०	१८८.९६	२१४.४३	१९२.६२	२०८.९५	२३२.९३	२४६.१९
	सिंचाई	८५.४७	१६२.३२	१२०.४८	१११.८९	२२१.२२	२०१.७३	३२३.२१	२४५.०८	२८८.४६	२७२.६६	२४३.७६	२९४.०७	३०४.४६	३९५.३३	३१४.१५
	भूमि सुधार	१.९६	२.९३	३.८८	४.०४	३.१३	०.५९	०.४२	०.१४	२.९१	२.५७	५.१५	६.१४	६.३६	९.००	१०.४८
	नापी	७.२१	८.०८	६.४५	६.८९	८.७६	१०.८४	१९.००	१९.८७	२३.८४	२४.६८	१८.४०	२४.१५	२०.०२	२४.१८	२४.००
५	वन	४४.९६	४५.६७	४४.७२	८८.०१	८८.४३	९२.८८	९६.६५	४०.८५	३७.८७	४६.३८	४१.०४	४८.०५	४१.९०	४७.८९	२६.००
	उद्योग तथा खानी	६०.४०	४५.४३	१०४.९०	१७५.१५	२४२.७२	१०८.५६	६४.८०	२.७२	३०.६०	२६.३५	४७.७१	२८.९४	८३.३९	३६.६८	४८.२५
	सञ्चार	५१.९०	३७.४७	१२.८४	५.६७	११.६०	४७.४७	४३.७६	१४१.७८	११५.१७	१०९.५९	११८.८४	४६.६०	२८.२५	२४.४०	२७.१३
	(क) हलाक	०.३२	०.८०	०.१८	०.२१	०.२५	०.६६	०.८४	-	२.३८	१.८३	१.८४	२.०९	१.७२	५.४४	२.३७
	(ख) दूर सञ्चार	५१.५८	३६.६७	१२.६६	५.४६	११.३५	४६.८१	४२.९२	१४१.७८	११२.७९	१०७.७६	११७.००	४४.४१	२६.४३	१८.९६	२४.८३
	यातायात	१२१.४६	१८५.७२	१४९.०१	१९७.९५	२८८.१०	२८४.४०	३३६.३२	३०१.०६	४९६.८५	४३०.५२	४६१.९९	४११.१३	४६९.४४	४३५.४९	४५१.८०
	(क) सडक	९५.८४	७२४.२०	१०९.०६	१३७.५६	२०५.९३	२४९.९५	२९९.१२	२२७.७१	२८५.९२	४७५.२७	४८५.३६	४३५.०४	३६१.३०	४१०.६६	३६३.०३
	(ख) पुल	११.२४	११.४३	८.१४	२०.२०	८.५१	५.३७	१०.९५	३८.३२	९२.०७	२२.६७	१३.९१	३२.८१	६६.३८	६७.१०	४८.८२
	(ग) हवाई	१४.३०	३१.६४	४१.०३	३९.४२	२२.११	२९.०८	२६.२५	३१.६८	२०६.०९	२९.९४	६१.८१	४३.०८	४१.७८	४०.८९	१९.४९
	(घ) अन्य यातायात	०.००	३.४५	०.७८	०.७७	१.५५	-	-	३.३४	१२.७७	२.६४	०.९१	०.२०	०.०८	६.८४	२०.४३
	विप्लव	१९२.४७	२००.३४	२०८.७६	१३६.३१	१४१.४४	२२२.९१	२३१.२२	१७६.४९	३२१.०२	४४४.७३	४७०.४७	४८१.१३	४५३.७९	६८१.३७	४३९.५३
	अन्य आर्थिक सेवा	१६.४६	१४.४३	३०.६८	३४१.९६	२३.३३	३४.०५	३८.७३	४८.८८	४९.१५	४९.०३	६८.२२	९९.६१	१३८.२०	१२३.१६	९९.६५
	(क) वाणिज्य	१.३५	२.०८	५.७३	४.३२	३.७०	३.७४	०.७२	१.००	२.००	३.४०	१९.८५	४०.९६	३५.९८	३५.६२	६.७८
	(ख) धर्म	०.६५	१.४९	०.८३	०.९४	१.२२	१.४३	१.७९	४.७८	४.९७	५.४९	५.७८	५.३३	६.०९	७.३८	९.३१
	(ग) पर्यटन	११.१४	१.७२	१.८४	१.२४	१.२४	६.१८	६.८१	१४.७४	१८.९२	२०.३७	१५.९५	१५.४१	२२.१५	३८.३७	२५.३९
	(घ) हावापानी तथा जल विज्ञान	१.३२	२.४७	१.६२	१.६२	१.६१	१.९३	१.८८	२.०३	२.८३	३.८८	४.१४	१७.९५	२३.४१	१६.४४	१४.५७
	(ङ) आपूर्ति तथा अन्य	२.००	६.८२	२०.६५	३४३.८३	१५.५५	२०.६७	२७.५३	२६.३३	२९.४३	२५.७९	२२.४०	१९.९६	४०.४७	२४.३५	४३.६०
६	अन्य	२१.२६	७३.२८	७९.८७	४२.२२	३५.६१	०.८९	१९.१९	६५.२३	३१.०३	१५.४८	६५.०९	८१.३३	४३.११	२७४.९२	२१४.२३
	अन्य	८.०३	२१.२९	५१.८०	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	४.८२	६.२३
	भौपरी आउने	१३.२३	५१.९९	२८.०७	४२.२२	३५.६१	०.८९	१९.१९	६५.२३	३१.०३	१५.४८	६५.०९	८१.३३	४३.११	२६९.४६	२०८.००
जम्मा		९४२.८०	१२३२.८७	१२९९.७५	१५७७.९५	१६५१.२८	१९४१.३६	२११८.८२	१९७९.४९	२४४४.०५	२६४४.२६	२८९४.३९	२८५३.१३	३१७४.९२	३७०६.५९	३१४८.२२

क्रमशः

सि.नं.	शीर्षक	आर्थिक वर्ष								प्रथम आठ महिना*		
		२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८
१	संवैधानिक अंगहरू	१.६८	३.६८	३.७७	९.६१	४.५३	९.६०	८.४७	७.१६	३.१७	३.६९	३.२३
	संसद	०.०५	०.५३	०.२१	०.१४	१.०८	३.९१	०.१९	०.२२	०.१२	०.१३	-
	सर्वोच्च अदालत	०.०९	१.५६	०.७७	०.०६	०.१४	०.०७	१.०४	०.७१	०.५८	०.१७	०.१६
	अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग	०.०१	०.२४	०.४३	७.३८	०.३	०.२८	०.७५	०.२८	०.१०	०.०९	०.०९
	महालेखा परीक्षकको विभाग	०.०८	०.०५	०.४१	०.१९	१.०९	०.९९	०.२८	०.२९	०.१५	०.२०	०.२०
	लोकसेवा आयोग	०.१५	०.४६	०.३९	०.३७	०.४८	१.११	१.२६	१.५३	०.२४	०.७७	०.२०
	निर्वाचन आयोग	०.९८	०.२१	०.६५	१.१९	०.८६	०.७७	०.८४	०.८८	०.३६	०.३६	०.६१
	महान्यायाधिवक्ता	०.२५	०.६३	०.९१	०.२८	०.५६	२.३९	३.३५	२.९०	१.४३	१.८१	१.९४
	न्याय परिषद्	०.०७	-	-	-	०.०२	०.०३	०.०५	०.०७	०.०४	०.०२	०.०३
	मानव अधिकार/						०.०५	०.७१	०.२८	०.१५	०.१४	-
	२ साधारण प्रशासन	५८.१३	५७.८१	८८.३६	११८.१७	४५१.२०	१७७.३५	१७८.१७	२००.६६	८२.१६	४८.५८	४०.६९
२	मन्त्रिपरिषद्	०.०३	०.११	०.१३	०.४५	०.३१	१.९१	३.१३	०.०७	२.४०	०.०७	०.१३
	नेपाल सरकारको सचिवालय	०.१२	०.४८	१.०२	४६.४४	३३४.५३	४५.००	७५.४९	७०.८२	५९.२६	१९.०७	७.५१
	जिल्ला प्रशासन	०.०९	०.०६	०.१०	०.०५	०.३	२.८७	०.१४	०.२०	०.०५	०.१६	२.९७
	प्रहरी	४९.३१	४९.८१	७५.३८	६७.८३	११३.८२	१२२.४५	६९.१५	१०५.४२	१३.२१	१६.२५	२१.२७
	बन्दीगृह	१.१५	०.५५	१.४३	२.१७	१.५८	१.९१	५.९५	९.९९	२.७१	५.३३	५.७७
	प्रशासन सुधार	६.९९	६.४८	६.८७	०.१९	०.१	०.२५	१.२४	७.०७	०.३०	३.१४	०.८७
	विविध	०.४४	०.३२	३.४३	१.०४	०.५६	२.९६	२३.०७	७.०९	४.२३	४.५६	२.२०
	३ राजस्व तथा आर्थिक प्रशासन	०.१६	०.७३	०.९४	५.२३	७.९३	१९.१२	१३.१८	३९.२१	३.८६	१३.३१	८.०६
	मालपोत	-	०.१३	०.१६	०.१६	०.३१	०.२८	०.३४	०.८१	०.२५	०.२१	०.०५
	भन्सार	०.१६	०.२३	०.०३	१.३२	२.७२	१०.११	५.५३	२६.९६	१.९४	८.८२	३.६५
	आन्तरिक राजस्व #	-	०.३६	०.२५	२.८६	३.८६	५.८३	५.९३	८.५९	१.४३	२.९७	३.३६
३	राजस्व न्यायाधिकरण	-	-	०.०१	०.०३	०.०१	०.१९	०.००	०.०३	०.००	०.०३	०.०४
	राजस्व अनुसन्धान	-	-	-	०.८४	०.९५	२.३६	१.१९	२.४४	०.१७	१.०९	०.९३
	राजस्व प्रशासन तालिम	-	०.०१	०.४९	०.०२	०.०८	०.३४	०.१९	०.३८	०.०७	०.१९	०.०३
	४ आर्थिक प्रशासन र योजना	०.३७	०.८९	२.४२	२.०३	२.६२	७.९८	४.७२	८.६८	१.२८	५.४९	६.५९
	योजना	०.२३	०.५०	०.३५	०.१४	०.५६	१.८०	०.१९	०.२५	०.००	०.००	०.३५
	तथ्यांक	०.१४	०.३९	१.१२	०.२१	०.२१	०.५४	१.४३	१.९०	०.३३	०.७८	३.००
	महालेखा नियन्त्रकको कार्यालय	-	-	०.९५	१.६८	१.८५	५.६४	३.०९	६.५३	०.९५	४.७१	३.२४
	५ न्याय प्रशासन	३.६९	४.६८	१४.१३	१७.५५	२४.०६	२७.७१	३०.१७	३०.१९	१२.४१	१२.०७	११.०१
	अदालत	३.६९	४.६८	१४.१३	१७.५५	२४.०६	२७.७१	३०.१७	३०.१९	१२.४१	१२.०७	११.०१

क्रमशः

सि.नं.	शीर्षक	आर्थिक वर्ष								प्रथम आठ महिना*			
		२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८	
६	वैदेशिक सेवा	१.३१	३.६०	६.१०	१.४८	११.४७	५.३६	३.५१	८.६२	१.०४	२.३२	४.८७	
	वैदेशिक सेवा	०.५८	१.१७	०.७४	०.९४	१०.७६	४.६९	२.७६	७.८३	०.९०	२.०८	३.९६	
	विविध	०.७३	२.४३	५.३६	०.५४	०.७१	०.६७	०.७५	०.७९	०.१४	०.२४	०.९१	
७	रक्षा	१२१.३२	१८९.०४	२४१.२६	१६०.६२	१००.०८	८०.९२	७१.२५	९४.५८	२१.८२	२८.३२	७.४९	
	रक्षा	१२१.३०	१८९.०१	२४१.२३	१६०.५९	१००.०३	८०.९०	७१.२४	९४.५४	२१.८२	२८.३०	७.४९	
	विविध	०.०२	०.०३	०.०३	०.०३	०.०५	०.०२	०.०२	०.०४	०.००	०.०२	-	
८	सामाजिक सेवा	७०५.०९	७३५.२२	७९४.०७	१०१५.१८	१५५२.९३	२०२८.३६	३४०५.६८	३,६४९.५२	११८१.८८	१३८४.५४	१,३७६.२५	
	शिक्षा	९४.०७	१००.३४	१२६.०४	१६०.९६	१६०.४९	२९६.३६	३५२.०२	३९०.३९	१२७.८६	१८१.७४	१६०.०८	
	स्वास्थ्य	१५.९३	१४.२२	४०.९३	९४.८२	११८.५५	२४३.४७	२६७.७४	३१७.०७	११३.६६	१२७.९३	१४७.६८	
	खानेपानी	१६६.९९	२०६.५८	१४४.००	१९४.९८	३१८.२७	३६९.३५	५६५.७७	५३३.५०	२४८.०३	२१०.४०	१९१.६८	
	स्थानीय विकास	४००.९४	३५३.८८	४४६.८६	४६८.२४	७६७.१६	७८८.५३	१,६८२.६१	१,८८४.६५	३७०.२५	६०१.०६	६०९.५८	
	अन्य सामाजिक सेवा	२७.१६	३८.५०	३६.२४	९६.१८	१८८.४६	३३०.६५	५३७.५४	५२३.९१	३२२.०८	२६७.४१	२६७.२३	
	९	आर्थिक सेवाहरु	१२५६.१०	१३१२.९०	१५३९.४९	१४७९.७१	१७९३.८६	२२१४.२७	३१९९.९९	४,२९६.८०	१०९४.१४	१७११.३८	१,२७४.६३
	कृषि	१८.७०	१६.०२	२१.७५	२६.५४	१३७.४२	३२१.१८	५५.६९	६३.८६	२१.४९	३२.४३	३०.४२	
	सिंचाई	१८४.०९	२०७.०९	१९२.१५	२४६.२७	३०१.२६	३६०.५१	५६९.५८	७९७.४६	२२१.२९	३४५.८६	२३९.९९	
	भूमिसुधार	१.४०	१.७९	६.५२	७.२५	२.७६	२.७७	६.१६	११.०४	४.१९	७.७९	६.०३	
१०	नापी	१.८१	३.३९	२.३४	२.६४	३.८५	९.१७	६.३२	९.२८	३.४५	४.६७	३.४१	
	वन	३७.३७	४५.९८	४१.०७	१४.८०	१४.२५	२५.०६	२८.१८	५७.४१	१४.०९	२८.७५	२४.५९	
	उद्योग तथा खानी	४२.५१	४.०५	२.३५	३.१०	९.१२	९.६०	३४.८३	३५.६६	३.०१	२२.१५	७.१३	
	संचार	१६८.०१	३५.६५	५३.६८	२८.३६	२५.१	३१.४०	३३.०३	४०.६०	१९.०७	९.२४	११.२६	
	यातायात	३६६.४९	३९५.८०	४१४.९६	४१७.८१	६३८.२१	७१८.९९	९८९.३७	१,७०१.६६	३८९.०८	६२१.४६	६१९.२५	
	विद्युत	३८८.१६	४७४.६२	७२१.९१	६२५.६४	५४५	५८४.७६	६०७.३३	१,२५०.३४	३३०.०५	५४५.०९	२५०.४७	
	अन्य आर्थिक सेवा	४७.५६	१२८.५१	८२.७६	१०७.३०	११५.८९	१५१.९३	८६९.४९	३२९.४९	७८.४२	९३.९४	८२.०८	
	ऋण तथा लगानी	०.२०	५.५०	०.००	१४९.७२	२	६९०.३३	९३.४६	३३१.९८	६५.६५	१०३.९७	१४६.१९	
	ऋण तथा लगानी	०.२०	५.५०	०.००	१४९.७२	२	६९०.३३	९३.४६	३३१.९८	६५.६५	१०३.९७	१४६.१९	
	११	विविध	८७.५६	१७.२१	४३.५३	१.३६	२२.३१	९०.६२	३००.२९	३५६.३७	१२३.८६	९६.२५	७१.९६
	सेवा निवृत्त सुविधा	-	-	-	-	०	-	-	०.००	०.००	०.००	-	
	मुआव्जा	-	-	-	-	०	०.४७	०.००	०.६९	०.००	०.००	-	
	अन्य	०	०.३८	४३.५३	१.३६	३.५२	५७.७८	२४५.७८	३५१.७८	९२.६३	९५.६४	७१.९६	
	भैपरी आउने	८७.५६	१६.८३	-	-	१८.७९	३२.३७	५४.५०	३.९०	३१.२३	०.६१	-	
	जम्मा	२२३५.६१	२३०९.५६	२७३४.०७	२९६०.६६	३९७२.९९	५३५१.६२	७३०८.९०	९,०२३.७७	२५९१.२७	३४०९.९१	२,९५०.९७	

आन्तरिक राजस्वले मूल्य अभिवृद्धि कर, अन्तःशुल्क र आयकर तर्फको खर्चलाई जनाउँछ ।

स्रोत : महालेखा नियन्त्रक कार्यालय

तालिका २.६ : साँवा भुक्तानी खर्च

		रु. करोडमा														
खर्च शीर्षक नं.	शीर्षक	आर्थिक वर्ष												प्रथम आठ महिना*		
		२०५५/५६	२०५६/५७	२०५७/५८	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८	२०६८/६९	२०६९/७०
१०.०१	आन्तरिक ऋणको साँवा भुक्तानी	१४४.७४	१५३.२८	११९.००	१६८.३६	४०६.३३	५०२.९१	७५८.०१	७२७.७३	९२१.३५	८५१.७५	८७१.३९	७६८.९३	४९३.०४	४७२.२८	५५७.४१
१०.०२	बाह्य ऋणको साँवा भुक्तानी	३१९.५३	३६७.९९	४५०.०६	४७५.१३	५४९.६२	५७६.५८	५९५.३२	६९८.७५	७५३.८८	७८६.९४	१,०१२.०२	१०७४.३	६६२.८२	६३४.२२	७९०.७८
	जम्मा	४६४.२७	५२१.२७	५६९.०६	६४३.४९	९५५.९५	१०७९.४९	१३५३.३३	१४२६.४८	१,६७५.२३	१,६३८.६९	१,८८३.४१	१,८४३.२३	११५५.८६	११०६.५०	१,३४८.१९

* फाल्गुणसम्म भएको निकास र चालु कोषमा आधारित

स्रोत: महालेखा नियन्त्रक कार्यालय

तालिका २.७ : स्वीकृत वैदेशिक सहायता रकम (स्रोत अनुसार)

रु. करोड़मा

शीर्षक	वार्षिक वर्ष																		
	२०३१/३२	२०३२/३३	२०३३/३४	२०३४/३५	२०३५/३६	२०३६/३७	२०३७/३८	२०३८/३९	२०३९/४०	२०४०/४१	२०४१/४२	२०४२/४३	२०४३/४४	२०४४/४५	२०४५/४६	२०४६/४७	२०४७/४८	२०४८/४९	२०४९/५०
१. द्विपक्षीय	०.००	५९.५३	७८.२२	८९.२८	११८.१९	७८.८०	१९१.५८	१५५.६०	१६७.१७	७४.५५	३६२.७८	४६५.६३	५१२.७०	३४७.८५	३५३.२३	६६०.५४	३४९.४९	७६४.३२	१२६५.००
अनुदान		१६.३८	६३.६०	८४.२८	१०३.०६	७८.८०	१८१.५८	११४.४७	८१.६४	७४.५५	२८०.६०	४३०.३२	२४८.४०	२९२.५५	३२१.५३	६०७.८३	२७३.४४	७६४.३२	१२३८.६०
ऋण		४३.१५	१४.६२	५.००	१५.१३	०.००	१०.००	४९.१३	८५.५३	०.००	८२.१८	३५.३१	२६४.३०	५५.३०	३१.७०	५.७१	७६.०५	-	२६.४०
२. बहुपक्षीय	०.००	८२.०४	११२.९०	१०६.३४	१२३.५४	११२.३६	२०९.६८	१३३.०१	१२८.६५	२३३.४१	२३६.३६	४८४.७९	३६०.०५	२९७.११	६८७.०७	९२२.४६	२१७.०५	१३४४.०९	७८७.६७
अनुदान		८.८८	२१.८६	१०.२६	१६.३८	३१.४४	४४.९८	१७.२०	५१.४३	१७.५७	४९.३७	१८.१४	२.५४	१.४५	१५.४७	१६.०५	३.५५	४१.७९	३६१.१७
ऋण		७३.१६	९१.०४	९६.०८	१०७.१६	८०.९२	१६४.७०	११५.८१	७७.२२	२१७.८४	१८६.९९	४६६.६५	३५७.५१	२९५.६६	५७१.७०	९०६.४१	२१३.५०	१३०२.३०	४२६.५०
३. जम्मा	०.००	१४१.५७	१९१.१२	१९५.६२	२४१.७३	१९१.१६	४०१.२६	२८८.६१	२९५.८२	३०९.९६	५९९.१४	९५०.४२	८७२.७५	६४४.९६	१०४०.३०	१५८३.००	५६६.५४	२१०८.४१	२०५२.६७
अनुदान	०.००	२५.२६	८५.४६	९४.५४	११९.४४	११०.२४	२२६.५६	१३१.६७	१३३.०७	९२.१२	३२९.९७	४४८.४६	२५०.९४	२९४.००	४७५.९०	६२३.८८	२७६.९९	८०६.११	१५९९.७७
ऋण	०.००	११६.३१	१०५.६६	१०१.०८	१२२.२९	८०.९२	१७४.७०	१५६.९४	१६२.७५	२१७.८४	२६९.१७	५०१.९६	६२१.८१	३५०.९६	५६४.४०	९१९.१२	२८९.५५	१३०२.३०	४५२.९०

कमडा:

शीर्षक	आर्थिक वर्ष																प्रथम आठ महिना*			
	२०१०/११	२०११/१२	२०१२/१३	२०१३/१४	२०१४/१५	२०१५/१६	२०१६/१७	२०१७/१८	२०१८/१९	२०१९/२०	२०२०/२१	२०२१/२२	२०२२/२३	२०२३/२४	२०२४/२५	२०२५/२६	२०२६/२७	२०२७/२८	२०२८/२९	
१. द्विपक्षीय	७४०.२३	९७४.४८	१०३५.५९	१९७६.८०	१३७९.७८	१३७८.७४	११२९.३४	१७४९.५९	१८४३.८७	१५३१.२४	८२२.३६	२१२२.५४	१४७५.५५	१७७०.६१	१३१०.६४	२७१९.६५	३६९०.००	२२३५.५५	३१४६.७७	२५००.६६
अनुदान	७२६.७१	९६७.००	८४५.८१	१०९४.६३	१२३४.२४	१३२९.९१	११२९.३४	१४०४.६०	१७२९.२२	१५१८.३१	८२२.३६	२१२२.५४	१४७५.५५	१७७०.६१	५६२.०९	२३६५.५०	३६९०.००	१८८१.४०	३१४६.७७	१८००.६६
ऋण	१३.५२	७.४८	१७९.७८	८८२.१७	१४५.५४	४८.८३	-	३४४.९९	११४.६५	१२.९३	०.००	०.००	०.००	०.००	७४८.५५	३५४.१५	०.००	३५४.१५	०.००	७००.००
२. बहुपक्षीय	५७६.९९	३१३.२१	६१८.१४	१९८७.५०	१८२२.४३	४५६.५०	९१५.४६	१३७९.१०	१४७८.९०	२७८९.०३	१५५१.४४	१६९२.६९	६१६.८७	१९३१.६८	३६०७.९८	२०७७.८८	५९७०.९०	२०७७.८८	४५२६.५७	४७९५.०९
अनुदान	१५.८९	१४९.६८	२५०.८३	२७९.७४	६०२.६०	०.५०	१५६.६८	२४.३०	६०४.८०	१२१७.४५	७३.३४	४१६.७३	३५०.८८	१३१५.४१	३५४४.३३	१९४४.०८	३३३५.७८	१९४४.०८	२६८७.६८	२४६३.५०
ऋण	५६१.१०	१६३.५३	३६७.३१	१७०७.७६	१२१९.८३	४५६.००	७५८.७८	१३५४.८०	८७४.१०	१५७१.५८	१४७८.९०	१२७५.९६	२६५.९९	६१६.२७	६३.६५	१३३.८०	२६३५.१२	१३३.८०	१८३३.५३	४३३१.५९
३. जम्मा	१३१७.२२	१२८७.६९	१६५३.७३	३९६४.३०	३२०२.२१	१८३५.२४	२०४४.८०	३१२८.७०	३३२२.७७	४३२०.२७	२३७३.८०	३८१५.२३	२०९२.४२	३७०२.२९	४९१८.६२	४७९७.५२	९६६०.९०	४३१३.४३	७६७३.३४	७२९५.७५
अनुदान	७४२.६०	१११६.६८	११०६.६४	१३७४.३७	१८३६.८४	१३३०.४२	१२८६.०२	१४२८.९१	२३३४.०२	२७३५.७६	८९५.७०	२५३९.२७	१८२६.४३	३०८६.०२	४१०६.४२	४३०९.५७	७०२५.७८	३८२५.४८	५८३४.४५	४२६४.१६
ऋण	५७४.६२	१७१.०१	५४७.०९	२५८९.९३	१३६५.३७	४०४.८३	७५८.७८	१६९९.७९	९८८.७५	१५८४.५१	१४७८.९०	१२७५.९६	२६५.९९	६१६.२७	८१२.२०	४८७.९५	२६३५.१२	४८७.९५	१८३३.८९	३०३१.५९

* अपरिष्कृत

स्रोत : अर्थ मन्त्रालय

तालिका २.८ : स्वीकृत वैदेशिक सहायता रकम (क्षेत्र अनुसार)

रु. करोडमा

सि.नं.	शीर्षक	आर्थिक वर्ष												
		२०३१/३२	२०३२/३३	२०३३/३४	२०३४/३५	२०३५/३६	२०३६/३७	२०३७/३८	२०३८/३९	२०३९/४०	२०४०/४१	२०४१/४२	२०४२/४३	२०४३/४४
१	कृषि, सिंचाई र वन	३.४५	६.८९	३४.३१	८४.६०	५४.४६	६२.४६	१८४.२०	८३.०९	९५.५१	१२७.३९	१७१.११	१४८.४१	१७८.००
		३.४५	६.४५	३२.९५	६२.९५	४९.७८	४०.४७	१६९.८३	६७.६५	८९.४३	१२३.६३	१०४.७	११४.४	१४९
२	यातायात तथा संचार	२८.५४	२२.९८	५०.३०	३०.९४	५७.४४	२०.९४	३३.४०	१९.८४	५२.५१	३७.८०	११३.०२	२३२.०८	१२७.९८
		२८.४४	२२.९८	३३.५०	३०.९४	४९.४४	२०.५३	३३.२८	१५.७४	६.९९	३७.८०	९३.०२	१०६.१	११९.३
३	विद्युत	५.८५	८८.५४	१९.८८	४७.५७	७३.९५	३१.०८	१७.५६	८६.६६	६८.३६	५१.२४	१८३.९८	४३९.२९	१०.८४
		५.८५	६६.६६	१४.७२	०.९७	६९.४३	२९.४२	१७.५६	७२.३६	६८.३६	४९.७०	१०९.८	४२४.५	१०.८४
४	उद्योग तथा खानी	०.००	०.६६	५३.४३	१०.०९	०.००	०.०२	९.४०	२३.६९	१३.२९	४१.९०	१४.८८	२९.१२	२९०.६४
		०.००	०.६६	४३.९२	५.०९	०.००	०.०२	९.४०	२३.४७	९.७०	४९.६६	१४.८९	२९.९२	२८८.९
५	ग्रामीण विकास	०.००	१०.००	९.२८	०.००	३४.०४	२५.८८	४३.६९	१५.८८	१.९०	७.०५	१.०९	७४.६८	१२१.००
		०.००	१०.००	०.३३	०.००	१८.४४	२५.८८	३९.९९	१५.८८	१.९०	७.०५	१.०९	७४.६८	११२.३
६	पिउने पानी तथा ढल निकास	०.००	०.००	१७.१६	०.००	०.००	३.९०	३७.१४	०.६५	०.८७	८.१३	१८.०६	०.००	०.००
		०.००	०.००	१७.१६	०.००	०.००	०.३०	३२.४०	०.००	०.८७	८.१३	१८.०६	०	०
७	शिक्षा	०.४०	७.२७	२.४६	१२.७२	०.४०	२.५०	३.०३	२८.९३	३५.३२	२४.८३	३४.१४	४.७८	०.००
		०.४०	७.२७	-	१२.५६	०.००	१.४४	३.०३	२८.९३	११.४४	२२.९७	३४.१४	४.७८	०
८	स्वास्थ्य	०.८८	५.२४	४.२९	३.८५	४.८४	११.०९	७०.८४	१७.१९	२५.६०	०.५६	१.९७	०	१०.०८
		०.८८	३.५१	२.११	३.५७	४.५५	५.९६	४९.९४	१६.९०	०.००	०.००	१.९७	०	०
९	अन्य	४.६८	०.००	०.००	५.८५	१६.६०	३३.२९	२.००	१२.६८	२.५६	११.०७	६०.९	२२.०६	१३.८४
		४.६८	०.००	०.००	५.८५	१६.६०	२५.४०	२.००	८.८१	२.५६	९.४९	६०.९	२२.०६	१३३.८
जम्मा		४३.८०	१४१.५८	१९१.११	१९५.६२	२४१.७३	१९१.१६	४०१.२६	२८८.६१	२९५.९२	३०९.९७	५९९.१५	९५०.४२	७५२.३८
		४३.८०	११७.५५	१४४.९०	१२९.१२	१९५.२९	१४९.७२	३४७.८३	२४९.७४	१९९.३५	२९९.६३	४३०.४२	७७६.५८	८१३.३१

क्रमशः

सि.न.	शीर्षक	आर्थिक वर्ष													
		२०४४/४५	२०४५/४६	२०४६/४७	२०४७/४८	२०४८/४९	२०४९/५०	२०५०/५१	२०५१/५२	२०५२/५३	२०५३/५४	२०५४/५५	२०५५/५६	२०५६/५७	२०५७/५८
१	कृषि, सिंचाइ र वन	३५६.०६	३९०.११	२९९.२४	३६१.६२	५००.३३	२३५.४९	१५५.०७	३३२.६५	२५१.८६	६४८.९५	१२९९.७४	३८०.४०	६८.५८	३२९.०३
		३१७.४१	३८१.४०	२९९.२४	३६१.६२	४९४.१९	२१६.२६	१४१.९०	२६१.७९	२०४.३३	६४८.९५	१२९९.७४	३८०.४०	६८.४८	३२९.०३
२	यातायात तथा संचार	६०.७७	१४३.७२	३०७.६७	३९.८८	३९५.००	१२२.६९	५२८.०९	१२०.०१	५५९.७२	१९८.९८	८१.२८	१३८.०९	५६२.८८	९२.४६
		४८.९०	१४०.३६	३०७.६७	३४.८४	३९४.००	८९.४९	२६६.४७	९२.९७	४४९.७२	१९८.९८	८१.२८	१३८.०९	४६२.८८	९२.४६
३	विद्युत	६३.११	१२९.६३	३१८.७६	५८.५५	२७९.७४	४४७.४७	६७.०५	१९५.२४	३१४.४५	१८८७.९५	२९९.३९	३३१.८०	४१७.४४	११५.८७
		६३.११	१२९.६३	३१८.७६	४८.४४	२७९.७४	४१९.०६	६७.०५	१९५.२४	२१८.३४	१८८७.९५	२९९.३९	३३१.८०	४१७.४४	११५.८७
४	उद्योग तथा खानी	६१.९०	३.२७	१८.६४	१.७०	४४.६६	१०३.४४	४.६६	२५.४१	०.००	०.००	१५.६५	१३७.२७	८७.६६	०.००
		६१.९०	२.८१	१८.६४	१.७०	४४.६६	१०३.४४	४.६६	२५.४१	०.००	०.००	१५.६५	१३७.२७	८७.६६	०.००
५	ग्रामीण विकास	१४.४३	१२८.०४७	६.०२	४६.७४	२४.३९	५०.४६	५७.९५	६०.२५	२४८.२१	९०.६०	१४९.१७	८४.८४	१४७.४०	३३९.९१
		३.८१	१२८.४७	६.०२	४६.७४	२४.३९	१२.४८	४७.९५	६०.२४	१३१.९४	९०.६०	१४९.१७	८४.८४	१४७.४०	३३९.९१
६	पिउने पानी तथा ढल विकास	०.७०	९२.२८	५०.८४	०.००	३७९.४९	१५६.५४	०.००	५.९०	०.००	२१७.७४	०.०	४४.००	५१.८७	१५४१.८४
		०.००	९२.२८	४०.८४	०.००	३७९.४९	१५६.५४	०.००	४.९०	०.००	२१७.७४	०.०	४४.००	५१.८७	१५४१.८४
७	शिक्षा	२.०८	९२.२८	१७८.४१	०.००	२६८.७१	१५२.३२	१२१.०३	२१.०२	१०६.२९	२०.१०	४०९.४५	१०८.३२	४०३.४५	५४.०२
		२.०८	९२.२८	१७८.४१	०.००	२६८.७१	१५२.३२	१२१.०३	२१.०२	७७.९३	२०.१०	४०९.४५	१०८.३२	४०३.४५	५४.०२
८	स्वास्थ्य	२१.४७	१४०.१६	६९.०६	४८.७२	११.३१	३७३.०३	२८८.४४	१०५.२१	४७.२०	४३३.३८	११०.७०	१२४.६४	०.००	०.९६
		२१.४७	११७.६६	६९.०६	४७.७१	११.३१	९६.१३	१४४.४०	६४.२१	४७.२०	४३१.७८	११०.७०	१२४.६४	०.००	०.९६
९	अन्य	६४.४४	५.९६	३३४.३६	९.३४	२०४.७८	४११.२३	९४.९३	४२२.०१	१२६.०१	४६६.६०	८३६.८४	४८५.८९	३०५.५२	६५४.६०
		३४.७९	४.९६	२९३.३४	९.३४	१६४.७४	३०३.८९	९४.९३	३४०.४१	१२६.०१	४१०.६०	८१२.४४	४४३.३९	२१२.६१	४४३.०१
जम्मा		६४४.९६	११२४.४५	१५८३.००	५६६.५५	२१०८.४१	२०५२.६७	१३१७.२२	१२८७.७०	१६५३.७४	३९६४.३०	३२०२.२१	१८३५.२५	२०४४.८०	३१२८.६९
		४६३.४७	१०९०.९४	१४४१.९८	४६०.४०	२०६४.२३	१४४९.८१	९०८.४९	१०६८.३०	१३६६.४७	३९०६.७०	३१७७.९१	१७९२.७४	१९४१.४४	३०१७.१०

द्रष्टव्य : इटालिक अंक भएको रकम सहायता समूहका सदस्यहरूले प्रदान गर्ने रकम हो ।

क्रमशः

रु. करोडमा

क्र.सं.	शीर्षक	आर्थिक वर्ष								प्रथम आठ महिना			
		२०५८/५९#	२०५९/६०#	२०६०/६१#	२०६१/६२#	२०६२/६३#	२०६३/६४#	२०६४/६५#	२०६५/६६#	२०६६/६७#	२०६७/६८	२०६८/६९	२०६९/७०
१	कृषि, सिंचाइ र वन	७४.८३	३९७.६१	२०८.३१	१६०.१०	३१९.५८	१४५.०८	४३३.५५	१७२.७०	४८३.१३	१७२.७०	२९५.३५	२७०.२७
२	यातायात तथा संचार	५३६.१२	४४१.०२	४.४३	३१२.०५	०.००	५२२.५७	३३५.३७	६००.०३	३४.९९	२५१.६७	१९.९९	११२६.९२
३	विद्युत	७५.८५	६२८.२१	१८६.६४	०.००	१२३.०३	१७२.८६	२७२.५०	३५४.१५	१२८२.४५	३५४.१५	११९७.००	७१८.००
४	उद्योग तथा खानी	०.००	२.५७	०.००	०.००	४.८९	०.००	०.००	२.८६	८००.५९	०.००	०.००	११०.९२
५	ग्रामीण विकास	२१४.८९	२३१.८५	४८.४६	३१०.२२	३९३.७१	१९४.८५	६७.९१	१२५१.१८	१८०४.७९	१२५१.१८	१२४६.६८	४१९.१५
६	पिउने पानी तथा ढल निकास	६२०.५८	३२०.१२	३००.७२	१८८.८४	६९.१३	०.००	०.००	२६७.३२	५८२.८२	१८८.३३	५८२.८१	५४७.४०
७	शिक्षा	२००.७४	९२०.८०	८९.९८	१०९.४.५९	३७.२४	६२४.३४	४२९.६४	१३०.८२	२६२९.५१	१३०.८२	२२४१.४६	९१०.६८
८	स्वास्थ्य	४८९.५६	६४.२७	१७.६६	१२४३.७३	१२१.९६	३४१.८९	०.००	३९०.७३	२९.२३	३४८.७५	२९.२३	१६९६.३३
९	अन्य ^{\$}	१११०.२२	१३१३.८२	१५१७.६०	५०५.७०	१०२२.८८	१७००.७०	२७७५.६५	१६२७.७४	२०१३.४४	१६१५.८४	२०६०.८२	१४९६.०९
	जम्मा	३३२२.७८	४३२०.२७	२३७३.८०	३८१५.२३	२०९२.४२	३७०२.२९	४९१८.६२	४७९७.५३	९६६०.९५	४३१३.४४	७६७३.३४	७२९५.७६

टिप्पणी:

- १) भूमिसुधार - कृषिमा
- २) भौतिक योजना - पिउने पानीमा
- ३) पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन - उद्योगमा
- ४) आपूर्ति - ग्रामीण विकासमा

\$ मानव अधिकार, वित्त (finance), न्याय र कानून तथा महिला बालबालिका तथा समाज कल्याण समेत ।

स्रोत : अर्थ मन्त्रालय

तालिका २.९ वैदेशिक सहायताको उपयोग (स्रोत अनुसार)

रु. करोडमा

क्र.स.	शीर्षक	आर्थिक वर्ष																
		२०३२/३३	२०३३/३४	२०३४/३५	२०३५/३६	२०३६/३७	२०३७/३८	२०३८/३९	२०३९/४०	२०४०/४१	२०४१/४२	२०४२/४३	२०४३/४४	२०४४/४५	२०४५/४६	२०४६/४७	२०४७/४८	२०४८/४९
१	द्विपक्षीय	३३.०७	३७.०९	४५.६७	५३.९२	८४.६४	८५.८१	९०.९५	९४.७२	९८.३२	११५.६३	१४८.११	१०७.८४	२२५.१६	१७०.७७	२५४.४९	२९३.९९	३५९.७३
	अनुदान	३०.७७	३४.४८	३७.२६	४५.७४	६९.६८	७०.७१	७९.९६	८८.०९	७६.५५	७५.६९	९८.२२	७७.८७	१७८.९१	११९.९९	१५४.४३	१३३.७१	१२०.७५
	ऋण	२.३०	२.६१	८.४१	८.१८	१४.९६	१५.१०	१०.९९	६.६३	२१.७७	३९.९४	४९.८९	२९.९७	४६.२५	५०.७८	१००.०६	१६०.२८	२३८.९८
२	बहुपक्षीय	१७.४९	१८.६०	३९.१७	४५.०६	४९.४१	७०.४१	८१.३७	११२.८७	१५६.४३	१५२.०१	२०१.०४	२२३.६१	२८२.६९	३९५.९२	३८८.२२	३०५.०१	४२०.३१
	अनुदान	५.२०	४.७७	९.४०	१४.१९	१०.८८	१६.१८	१९.३७	२०.९२	११.११	१६.६५	१३.८४	१७.३९	१९.५१	२७.८३	२५.४५	२९.२९	३२.३५
	ऋण	१२.२९	१३.८३	२९.७७	३०.८७	३८.५३	५४.२३	६२.००	९१.९५	१४५.३२	१३५.३६	१८७.२०	२०६.२२	२६३.१८	३६८.०९	३६२.७७	२७५.७२	३८७.९६
३	जम्मा	५०.५६	५५.६९	८४.८४	९८.९८	१३४.०५	१५६.२२	१७२.३२	२०७.५९	२५४.७५	२६७.६४	३४९.१५	३३१.४५	५०७.८५	५६६.६९	६४२.७१	५९९.००	७८०.०४
	अनुदान	३५.९७	३९.२५	४६.६६	५९.९३	८०.५६	८६.८९	९९.३३	१०९.०१	८७.६६	९२.३४	११२.०६	९५.२६	१९८.४२	१४७.८२	१७९.८८	१६३.००	१५३.१०
	ऋण	१४.५९	१६.४४	३८.१८	३९.०५	५३.४९	६९.३३	७२.९९	९८.५८	१६७.०९	१७५.३०	२३७.०९	२३६.१९	३०९.४३	४१८.८७	४६२.८३	४३६.००	६२६.९४*

क्रमशः

क्र.स.	शीर्षक	आर्थिक वर्ष																	
		२०४९/५०	२०५०/५१	२०५१/५२	२०५२/५३	२०५३/५४	२०५४/५५	२०५५/५६	२०५६/५७	२०५७/५८	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७
१	द्विपक्षीय	३६३.८५	२६२.७१	३९८.८७	३४३.३३	६०१.२७	६२९.७७	४१६.७६	४९२.९१	२७७.१२	४६७.५३	१००४.४४	९०१.३२	९२३.०८	७६५.८४	१६४०.६४	१०२०.७७	९३३.३१	२,२९०.१५
	अनुदान	२३३.०९	२०४.४२	३२७.१४	३०७.३३	५१६.२०	४९८.३२	३५८.३६	४१७.१२	२१८.४५	४५८.८३	९३८.७२	८९४.७२	९१०.४३	७६१.७८	७४०.१८	९५७.५६	८७२.०२	१,८३५.०९
	ऋण	१३०.७६	५८.२९	७१.७३	४६.००	८५.०७	१३१.४५	५८.४०	७७.७९	५८.६७	८.७०	६५.७२	६.६०	१२.६५	४.०६	९००.४६	६३.२१	६१.२९	४५५.०६
२	बहुपक्षीय	५४९.७१	८९३.०१	७२६.०७	१०७५.५७	९०१.९२	१०१५.९४	१२०२.१४	१२४९.४८	१६०२.६२	९७०.९५	५८४.११	९८९.९२	१४४२.६५	१४३८.३४	९४४.७९	१९०९.२९	२,७०१.८६	२,६८६.७९
	अनुदान	९४.३०	३४.९४	६६.५७	१७५.१८	८२.६३	४१.९४	७५.३०	१५४.०५	४५६.८१	२०९.७९	१९५.१९	२३३.६२	५२८.६९	६२०.९७	८३९.९०	१,०७४.५१	१,७६६.२६	२,०१९.५१
	ऋण	४६५.४१	८५८.०७	६५९.५०	९००.३९	८१९.२९	९७४.००	११२६.८४	११०५.४३	११४५.७३	७६१.१६	३८८.९२	७५६.३०	९१३.९६	८१७.३७	१०४.८९	८३४.७८	९३५.६०	६६७.२८
३	जम्मा	९२३.५६	११५५.७२	११२४.९४	१४२८.९०	१५०३.१९	१६४५.७१	१६१८.९०	१७५२.३९	१८७९.७४	१४३८.४८	१५८८.५५	१८९१.२४	२३६५.७३	२२०४.१८	२४८५.४४	२९३०.०६	३,६३५.१७	४,९७६.९४
	अनुदान	३२७.३९	२३९.३६	३९३.७१	४८२.५१	५९८.८३	५४०.२६	४३३.६६	५७१.१७	६७५.३४	६६८.६२	११३३.९१	११२८.३४	१४३९.१२	१३८२.७५	१,५८०.०८	२,०३२.०७	२,६३८.२८	३,८५४.६०
	ऋण	५९६.१७००	९१६.३६	७३१.२३	९४६.३९	९०४.३६	११०५.४५	११८५.२४	११८१.२२	१२०४.४०	७६९.८६	४५४.६४	७६२.९०	९२६.६१	८२१.४२	१,००५.३५	८९७.९९	९९६.८९	१,१२२.३४

स्रोत : महालेखा नियन्त्रक कार्यालय

तालिका २.१० : वैदेशिक सहायताको उपयोग (क्षेत्र अनुसार)

स.सं.		रु. करोडमा																				
		आर्थिक वर्ष																				
		२०३२/३३			२०३३/३४			२०३४/३५			२०३५/३६			२०३६/३७			२०३७/३८			२०३८/३९		
		अनुदान	ऋण	जम्मा	अनुदान	ऋण	जम्मा	अनुदान	ऋण	जम्मा	अनुदान	ऋण	जम्मा	अनुदान	ऋण	जम्मा	अनुदान	ऋण	जम्मा	अनुदान	ऋण	जम्मा
१	कृषि, सिंचाइ, वन	८.५५	३.९६	१२.५१	५.७६	४.११	९.८७	६.९०	७.९०	१४.८०	१३.००	९.७५	२२.७५	११.८५	१०.२१	२२.०६	१५.००	१७.२६	३२.२६	१६.०२	२९.४१	४५.४३
	कृषि	७.४८	१.६६	९.१४	४.३८	०.६९	५.०७	४.७७	२.८५	७.६२	६.५२	१.८१	८.३३	३.६८	१.७८	५.४६	८.४९	५.५०	१३.९९	८.६९	९.४८	१८.१७
	सिंचाइ	०.१३	२.२७	२.४०	०.७५	२.८७	३.६२	१.६९	२.९३	४.६२	४.६९	७.५०	१२.१९	५.४३	७.८७	१३.३०	४.१९	१०.६८	१४.८७	५.४२	१४.६५	२०.०७
	वन	०.९४	०.०३	०.९७	०.४५	०.५५	१.००	०.३४	२.१२	२.४६	०.५१	०.४३	०.९४	२.५८	०.५६	३.१४	२.१४	१.०४	३.१८	१.८२	५.२४	७.०६
	अन्य+	०.००	०.००	०.००	०.१८	०.००	०.१८	०.१०	०.००	०.१०	१.२८	०.०१	१.२९	०.१६	०.००	०.१६	०.१८	०.०४	०.२२	०.०९	०.०४	०.१३
२	यातायात, विद्युत तथा संचार	१६.२७	६.८०	२३.०७	२१.८३	७.२१	२९.०४	२४.७८	२५.१७	४९.९५	३१.७३	२४.२५	५५.९८	५५.६९	३५.१९	९०.८८	५६.१८	४३.८२	१००.००	५२.८१	२४.७५	७७.५६
	यातायात	१४.६१	५.६५	२०.२६	२०.९४	४.५४	२५.४८	२३.१५	५.४७	२८.६२	२६.८६	६.९८	३३.८४	४०.७७	७.२४	४८.०१	३३.६१	७.५९	४१.२०	३०.७८	१०.७३	४१.५१
	विद्युत्	१.४२	०.८५	२.२७	०.८६	१.६८	२.५४	१.५४	१९.२४	२०.७८	४.६७	१६.१८	२०.८५	१४.५१	२६.१३	४०.६४	२०.२०	३५.८३	५६.०३	१८.६६	१२.९६	३१.६२
	सञ्चार	०.२४	०.३०	०.५४	०.०३	०.९९	१.०२	०.०९	०.४६	०.५५	०.२०	१.०९	१.२९	०.४१	१.८२	२.२३	२.३७	०.४०	२.७७	२.३७	१.०६	४.४३
३	उद्योग तथा वाणिज्य	३.६२	२.६१	६.२३	६.३५	२.८३	९.१८	५.४०	१.४९	६.८९	१.८१	१.२५	३.०६	३.६३	४.०३	७.६६	२.८८	४.०९	६.९७	३.९०	१०.४९	१४.३९
४	सामाजिक सेवा	७.३८	१.२२	८.६०	५.१०	२.२८	७.३८	९.४२	३.६२	१३.०४	१३.०९	३.७६	१६.८५	८.३४	४.०६	१२.४०	१०.४७	४.१७	१४.६४	२५.२५	८.३४	३३.५९
	शिक्षा	२.१९	०.००	२.१९	१.२७	०.००	१.२७	२.५७	०.००	२.५७	२.१४	०.०६	२.२०	२.१०	०.१२	२.२२	२.८३	०.३२	३.१५	४.९७	२.७१	७.६८
	स्वास्थ्य	४.८६	०.००	४.८६	२.४१	०.००	२.४१	३.४८	०.००	३.४८	४.६४	०.०५	४.६९	२.९३	०.०३	२.९६	४.७६	०.००	४.७६	७.४९	०.००	७.४९
	पिउने पानी	०.००	०.५७	०.५७	०.४५	१.८०	२.२५	०.००	१.९०	१.९०	०.३४	३.१४	३.५२	०.२०	३.६५	३.८५	०.००	३.१४	३.१४	०.१०	४.८१	४.९१
	अन्य ++	०.३३	०.६५	०.९८	०.९७	०.४८	१.४५	३.३७	१.७२	५.०९	५.९७	०.४७	६.४४	३.११	०.२६	३.३७	२.८८	०.७१	३.५९	१२.६९	०.८२	१३.५१
५	अन्य *	०.१५	०.००	०.१५	०.२४	०.००	०.२४	०.१६	०.००	०.१६	०.३१	०.००	०.३१	१.०५	०.००	१.०५	२.३५	०.००	२.३५	१.३५	०.००	१.३५
जम्मा		३५.९७	१४.५९	५०.५६	३९.२८	१६.४३	५५.७१	४६.६६	३८.१८	८४.८४	५९.९४	३९.०१	९८.९५	८०.५६	५३.४९	१३४.०५	८६.८८	६९.३४	१५६.२२	९९.३३	७२.९९	१७२.३३

क्रमशः

स. नं	क्षेत्र	वर्षीयक वर्ष																				
		२०३९/४०			२०४०/४१			२०४१/४२			२०४२/४३			२०४३/४४			२०४४/४५			२०४५/४६		
		अनुदान	आय	जम्मा	अनुदान	आय	जम्मा	अनुदान	आय	जम्मा	अनुदान	आय	जम्मा	अनुदान	आय	जम्मा	अनुदान	आय	जम्मा	अनुदान	आय	जम्मा
१	कृषि, सिंचाई, वन	२५.१६	१८.४४	४३.६०	२५.०१	१०.७५	३५.७६	३१.९७	७३.३४	१०५.२१	२३.०१	१०६.८७	१२९.८८	२०.३१	८३.४२	१०३.७६	१४.९३	१०६.७०	१२२.६३	२१.१४	१२५.२४	१४६.६८
	कृषि	७.२१	०.००	७.२१	१०.७२	२०.८१	३१.५३	८.९४	३७.६०	४६.४४	८.२९	४४.२३	६२.६२	६.११	२८.७२	३४.८३	७.०६	४८.२७	५५.३३	८.२६	४४.६९	५२.१५
	सिंचाई	१३.३७	१३.४२	२६.७९	८.७९	२४.९६	३३.७५	१४.४८	२९.४४	४४.९२	१०.३३	४७.३९	४७.७२	४.९७	४४.४०	४१.४७	२.३०	४४.३३	४७.६३	७.११	७२.०८	७९.१९
	वन	४.४०	४.९१	९.३१	५.४०	४.६४	१०.०४	७.३०	६.२८	१३.४८	४.२४	४.१४	९.३८	७.४४	९.१६	१६.७१	६.४६	१३.०९	१९.६४	४.७४	८.७७	१४.४१
	अन्य+	०.१८	०.११	०.२९	०.१०	०.३३	०.४३	०.२४	०.०२	०.१७	०.०४	०.११	०.१६	०.६८	०.०७	०.७४	०.०१	०.०२	०.०३	-	०.०३	-
२	यातायात, विद्युत तथा संचार	३२.४२	३२.४६	६४.८८	३१.४९	४४.४२	८५.९१	२१.७६	७५.२१	९६.९७	४७.६०	८४.४२	१३२.१२	३७.६२	१०९.७५	१४७.३७	११९.६०	१४९.८६	२७९.४६	६७.२२	२४४.७९	३१२.०१
	यातायात	१७.१३	९.३६	२६.४९	१९.४७	१०.४४	३०.११	१४.४८	४०.०१	४४.४९	२२.६६	११.६४	३४.३१	१४.४०	२४.९६	४०.४६	२४.७६	३४.९७	६०.७३	३३.४४	६८.३४	१०१.८०
	विद्युत्	१४.१९	१६.१८	३०.३७	११.९२	३४.३७	४६.२९	४.१८	२८.६८	३२.८६	१८.८१	७०.३४	८९.१४	९.९४	८३.१९	९३.१३	४३.६४	११३.४१	१६७.१४	२९.६१	१४३.१३	१७३.४४
	सञ्चार	०.१०	६.९२	७.०२	०.००	९.४१	९.४१	२.००	६.४२	८.४२	६.१३	२.४३	८.६६	१३.१८	०.६०	१३.७८	४०.२०	११.३८	४१.४८	४.१६	३२.४१	३६.६७
३	उद्योग तथा वाणिज्य	६.०४	१४.०८	२१.१२	४.४०	४४.९९	४९.४९	४.०८	१४.१०	१९.१८	४.३१	२३.२६	२७.४७	६.३१	१२.०३	१८.२४	२४.२१	१९.३६	४४.४७	४.६२	१४.४०	१९.१२
४	सामाजिक सेवा	४४.०६	१६.१८	६१.२४	२६.३१	१६.९३	४३.२४	३२.३८	११.१४	४३.१४	३६.१८	२२.४६	४८.६४	२९.६१	२८.१३	४८.४४	२९.३९	२२.८४	४२.२३	४१.०३	३३.४७	८४.४०
	शिक्षा	१४.०४	२.७४	१६.७९	८.०९	४.७९	१३.८८	४.९२	४.२७	१०.१९	१२.०४	७.४१	१६.४६	४.७४	१२.२४	१६.९९	४.४८	१३.४६	१८.०४	३.४४	२३.४४	२६.८९
	स्वास्थ्य	११.२९	०.३८	११.६७	९.४७	०.४०	९.९७	१३.४६	०.४९	१४.१४	१३.३४	०.४०	१३.७४	१४.८२	०.०२	१४.८४	१३.८१	०.१६	१३.९७	२८.८०	०.०८	२८.८८
	पिउने पानी	०.६२	११.०४	११.६६	०.२८	७.४४	७.८२	१.७६	३.८४	४.९१	२.०३	१२.२४	१४.२७	०.७४	१६.२२	१६.९६	१.१९	६.४६	७.४४	६.२२	४.४४	११.७५
	अन्य ++	१९.१०	२.०२	२१.१२	८.४७	३.१०	११.४७	१२.१४	१.४४	१३.४८	८.७४	२.४१	११.१६	९.३०	०.४४	९.७४	९.९१	२.६६	१३.४७	१२.४६	४.४१	१६.९७
५	अन्य *	०.३३	०.०९	०.४२	०.३४	०.००	०.३४	१.१६	१.४०	२.६६	०.९४	०.००	०.९४	१.४०	२.०३	३.४३	८.२९	०.६७	८.९६	३.८१	०.४४	४.३८
	जम्मा	१०९.०१	८२.२४	१९१.२६	८७.६६	१६७.०९	२४४.७५	९२.३४	१७३.३०	२६७.६४	११२.०४	२३७.११	३४९.१६	९४.२४	२३६.१९	३३१.४४	१९८.४२	३०९.४३	४०७.८४	१४७.८२	४१८.८७	४६६.६९

रुपये

स. नं	क्षेत्र	वर्षीयक वर्ष																				
		२०४६/४७			२०४७/४८			२०४८/४९			२०४९/५०			२०५०/५१			२०५१/५२			२०५२/५३		
		अनुदान	ऋण	जम्मा	अनुदान	ऋण	जम्मा	अनुदान	ऋण	जम्मा	अनुदान	ऋण	जम्मा	अनुदान	ऋण	जम्मा	अनुदान	ऋण	जम्मा	अनुदान	ऋण	जम्मा
१	कृषि, सिंचाई, वन	१९.४९	१२९.४८	१४८.९७	१४.११	१११.२१	१२५.३२	३१.३३	१६३.२१	१९४.४४	४६.२०	१४६.४४	१९२.७४	६१.४३	४९०.४८	५५१.९१	१०३.२६	२४२.९८	३४६.२४	३४.५२	३०५.४४	३३९.९६
	कृषि	९.२२	४४.३७	५३.६२	६.२४	२४.७२	६०.९६	१२.६४	२७.०४	३९.६८	१७.१४	५५.३४	७२.४९	२६.३९	१८०.१०	२०६.४९	४९.२४	८१.००	१३०.२४	८.३८	१०१.३४	१०९.७३
	सिंचाई	४.६९	७२.४५	७७.१४	२.०४	४१.४९	४३.४३	९.३९	१०५.४०	११५.८९	१९.२९	८३.४२	१०२.७१	८.२७	१६३.१०	१७१.३७	३१.३७	१५६.९४	१८८.३१	१०.९८	१९९.२७	२१०.२४
	वन	५.५०	१२.४९	१८.०९	५.७८	१४.००	२०.७८	९.३०	२९.६७	३८.९७	९.३४	७.७७	१७.१२	१९.७४	११३.२४	१३२.९८	१३.०५	५.०४	१८.०९	३.२६	४.८२	८.०८
	अन्य+	०.०५	-	०.०५	०.०५	-	०.०५	-	-	-	०.४२	०.००	०.४२	७.०३	३४.०४	४१.०७	९.६०	०.००	९.६०	११.९०	०.००	११.९०
२	यातायात, विद्युत तथा संचार	९२.०५	१७५.८६	२६७.९१	१०४.३८	१४३.१८	२४७.५६	४७.४०	२०१.०१	२४८.४१	६४.००	३२९.९६	३९३.९६	८९.६३	३२७.३१	४१६.९४	१४७.१३	३१०.३६	४४७.४९	३४९.१३	४४६.१४	८०५.२७
	यातायात	३७.१३	३७.८६	७४.९९	६८.७१	६७.०३	१३५.७४	१७.४७	९५.३४	११२.८२	५.६६	१४०.९४	१४६.६०	८४.३८	१२७.६०	२११.९८	६७.९८	११२.००	१७९.९८	२४६.१८	१४७.५६	४०३.७४
	विद्युत्	४२.६२	१२७.४४	१८०.१६	३४.६७	८०.६९	११६.३६	३०.०३	९४.३१	१२४.३४	४२.९०	१४७.९४	२००.८५	५.०९	१४८.१४	१६३.२३	५.१५	१२०.१८	१२५.३३	८१.७४	२०८.४७	२९०.२१
	सञ्चार	२.३०	१०.४६	१२.७६	-	५.४६	५.४६	-	११.३४	११.३४	१५.४४	३१.०७	४६.४१	०.१६	४१.४७	४१.७३	७४.००	७८.१८	१४२.१८	२१.२१	९०.११	१११.३२
३	उद्योग तथा वाणिज्य	१.०७	६४.४९	६५.६६	१२.०२	१२७.०७	१३९.०९	३.०६	२१७.३७	२१७.४३	३.३६	६६.३३	६९.६९	१५.४४	२३.४५	३८.९९	१२.१०	३४.९३	४८.०३	१.२४	०.३४	१.५९
४	सामाजिक सेवा	६३.३३	९२.२४	१५५.५८	२८.४१	३८.३८	६६.७९	७०.८१	४८.३४	११९.१६	२१३.४२	४३.३४	२६६.७६	७१.७५	७५.११	१४६.८६	१२६.०५	१४१.९६	२६८.०१	८४.१९	१७८.४३	२६२.६२
	शिक्षा	६.४९	११.८७	१८.४६	३.०८	९.१४	१२.२२	५.८२	१४.६९	२०.४१	५७.३०	१३.९३	७१.२३	१६.४०	४५.२१	६१.७१	४५.२०	८६.६८	१३१.८८	४६.४६	८५.३०	१३१.७६
	स्वास्थ्य	१०.६३	०.३३	१०.९६	१०.४४	-	१०.४४	१८.२०	-	१८.२०	२६.६३	-	२६.६३	२२.६८	-	२२.६८	३८.६२	३.०१	४१.६३	१९.३४	३.९६	२३.३१
	पिउने पानी	९.०७	१४.९९	२४.०६	५.०४	१३.१५	१८.१९	४१.७५	२१.४१	६३.३०	९२.४९	२७.४७	१२०.१६	२४.४५	२९.१०	३२.४५	१८.२३	१९.१९	३७.४२	१२.६९	४८.६७	७१.२६
	अन्य ++	३७.०४	६४.०६	१०२.१०	९.७४	१६.०९	२४.८४	५.००	१२.१४	१७.१५	३६.९०	११.८४	४८.४४	३०.०२	-	३०.०२	२४.००	३३.०८	५७.०८	६.६९	३०.४०	३७.१९
५	अन्य *	३.९४	०.६५	४.५९	४.०८	६.१६	१०.२४	०.४०	-	०.४०	०.४१	-	०.४१	१.०१	-	१.०१	५.१७	०.००	५.१७	२.४३	१६.०३	१८.४६
	जम्मा	१७९.८८	४६२.८३	६४२.७१	१६३.००	४३६.००	५९९.००	१४३.१०	६२६.९४*	७८०.०४	३२७.३९	५९६.१७**	९२३.४६	२३९.३६	११६.३४	११४५.७१	३९३.७१	७३१.२३	११२४.९४	४८२.५१	९४२.३९	१४२८.९०

रुपये

स.नं		क्षेत्र	वर्षीयक वर्ष																				
			२०१३/१४			२०१४/१५			२०१५/१६			२०१६/१७			२०१७/१८			२०१८/१९			२०१९/२०		
			अनुदान	क्षय	गम्या	अनुदान	क्षय	गम्या	अनुदान	क्षय	गम्या	अनुदान	क्षय	गम्या	अनुदान	क्षय	गम्या	अनुदान	क्षय	गम्या	६८.९०	१४८.८९	२१७.७९
१	कृषि, सिंचाई, वन	६२.५९	२२०.१६	२८२.७५	३०.८६	२५४.३५	२८५.२१	४५.८८	२९२.५१	३३८.३९	५१.६४	२६९.३४	३२०.९८	५३.२८	३२४.२०	३७७.४८	७२.५०	२५६.०८	३२८.५८	१४.१३	४३.३२	५७.४५	
	कृषि	१६.२४	२७.३७	४३.६१	१४.४४	७८.०५	९२.४९	१०.०५	८०.८९	९०.९४	७.९०	७८.८३	८६.७३	२.७५	७७.८८	८०.६३	२८.९५	६०.७२	८९.६७	२४.५१	९९.६४	१२४.१५	
	सिंचाई	१७.१६	१८७.६८	२०४.८४	०.००	१६८.१९	१६८.१९	१९.२५	२००.३०	२१९.५५	२०.५३	१८६.७८	२०७.३१	३४.७१	२४३.६८	२७८.३९	१८.३५	१८९.५९	२०७.९४	३०.२६	१.८८	३२.१४	
	वन	१६.८१	५.११	२१.९२	११.१४	८.११	१९.२५	७.६०	११.३२	१८.९२	१७.२७	३.७३	२१.००	९.६७	२.६४	१२.३१	२२.७०	-	२२.७०	-	४.०५	४.०५	
	अन्य+	१२.३८	०.००	१२.३८	५.२८	०.००	५.२८	८.९८	०.००	८.९८	५.९४	०.००	५.९४	६.१५	०.००	६.१५	२.५०	५.७७	८.२७	६६९.३६	१०८.०५	७७७.४१	
२	यातायात, विद्युत तथा संचार	३३७.३०	५१३.१५	८५०.४५	३१७.६६	५८१.३०	८९८.९६	१७१.२५	६१७.९७	७८९.२२	२११.९८	६०३.९५	८१५.९३	३२२.२५	६०१.२६	९२३.५१	२३१.२४	३५९.३३	५९०.५७	२२१.४०	३८.४५	२५९.८५	
	यातायात	१६१.८५	१९९.५९	३६१.४४	१६४.१०	२११.५९	३७५.६९	१२३.१०	१९४.५६	३१७.६६	१७५.७०	८४.७२	२०६.८८	१२९.२५	३३६.१३	१६८.७४	८०.१३	२४८.८७	३०७.४५	४७.२५	३५४.७०		
	विद्युत्	१३०.३०	२५६.५५	३८६.८५	८२.८८	३२८.९८	४११.८६	४२३.७०	४६७.११	३२.५१	५१९.२३	५५१.७४	११२.०४	४६२.६८	५७४.७२	५७.८३	२७६.३१	३३४.१४	१४०.५१	२२.३५	१६२.८६		
	संचार	४५.१५	५७.०१	१०२.१६	७०.६८	४०.७३	१११.४१	४.४५	०.००	४.४५	३.७७	०.००	३.७७	३.३३	९.३३	१२.६६	४.६७	७.५६	३७.२९	२.८३	४०.१२		
३	उद्योग तथा वाणिज्य	०.५९	१.७५	२.३४	३.०२	१६.७९	१९.८१	१.३१	३९.१६	४०.४७	१.४७	२८.३८	२९.८५	१.९९	०.००	१.९९	३१.९२	४.९५	३६.८७	३५८.२६	१७३.८४	५३२.१०	
४	सामाजिक सेवा	१९७.२०	१६९.३०	३६६.५०	१८८.७२	२५३.०१	४४१.७३	२१३.४१	२२१.२३	४४४.६४	२९९.८९	२७९.५१	५७५.४०	२९७.०१	२७८.९४	५७५.९५	३१९.०८	१४९.५०	४६८.५८	१५०.९२	५१.४४	२०२.८६	
	शिक्षा	८५.१८	९३.३९	१७८.५७	४७.७०	९२.३६	१४०.०६	४०.५७	५३.५८	९४.१५	१२५.०३	७०.९८	१९६.०१	१३६.७७	५६.२०	१९२.९७	१६०.१३	२७.८५	१८७.९८	६१.१९	३.००	६४.९९	
	स्वास्थ्य	७६.९२	९.०१	८५.९३	६७.०६	११.५५	१०८.६१	४०.३८	३५.७३	७६.११	५५.३३	४९.७०	१०५.०३	४९.१०	१४.५०	६३.६०	३७.९३	-	३७.९३	६१.१४	५६.२८	११७.४२	
	पिउने पानी	१२.१२	३७.६१	४९.७३	१८.१८	६९.५७	६७.७५	२१.७२	६२.३२	८४.०४	५३.२३	८३.९८	१३७.२१	५३.३१	७८.२६	१३०.५७	३९.८२	५७.५४	९७.३६	८५.०१	६२.०२	१४७.३३	
	अन्य ++	२२.९८	२९.२९	५२.२७	५५.७८	४९.५३	१०५.३१	११०.७४	७९.६०	१९०.३४	६६.३०	७४.८५	१४१.१५	५८.८३	१२९.९८	१८८.८१	८१.२०	६४.११	१४५.३१	०.१०	२१.०३	२१.१३	
५	अन्य *	१.१५	०.००	१.१५	-	-	-	१.६१	३.७७	६.१८	६.१९	०.०४	६.३२	०.८१	०.००	०.८१	१३.८८	-	१३.८८	११३३.९१	४५४.६४	१५८८.५५	
	जम्मा	५९८.८३	९०४.३६	१५०३.१९	५४०.२६	११०५.४५	१६४५.७१	४३३.६६	११८४.२४	१६१८.९०	५७१.७७	११८१.२२	१७५२.३५	६७५.३४	१२०४.४०	१८७९.७४	६६८.६२	७६९.८६	१४३८.४८	१८७८.६२	७६२.१९	२६४०.८१	

कमश.

स.न.	क्षेत्र	वार्षिक वर्ष																	
		२०६०/६१			२०६१/६२			२०६२/६३			२०६३/६४			२०६४/६५			२०६५/६६		
		अनुदान	ऋण	जम्मा	अनुदान	ऋण	जम्मा	अनुदान	ऋण	जम्मा	अनुदान	ऋण	जम्मा	अनुदान	ऋण	जम्मा	अनुदान	ऋण	जम्मा
१	कृषि, सिंचाइ, वन	९३.९१	१४९.०५	२४२.९६	१३८.१०	१२१.४७	२५९.५७	१४२.४४	९७.१९	२३९.६३	२०६.४७	१६५.६८	३७२.१५	१५०.०९	२३५.८४	३८५.९२	१५४.१६	७४.९६	२२९.१२
	कृषि	१९.३८	४८.११	६७.४९	४५.७७	२९.४३	७५.२०	४६.०३	३६.५५	८२.५८	६३.३५	१४१.९८	२०५.३३	५६.८२	२०३.९७	२६०.७९	३६.२१	३६.२१	७२.४२
	सिंचाइ	४०.९१	९९.३१	१४०.२२	४८.९८	८९.५८	१३८.५६	७९.५०	५७.५८	१३७.०८	५४.६८	१८.५१	७३.१९	६७.६९	१९.८६	८७.५५	९६.२५	३२.२३	१२८.४८
	वन	३०.५९	१.०७	३१.६६	४३.३५	२.४६	४५.८१	१२.९१	३.०६	१५.९७	५.४५	४.२६	९.७१	११.८३	५.४६	१७.२९	२१.७०	६.५२	२८.२२
	अन्य+	३.०३	०.५६	३.५९	०.००	०.००	०.००	४.००	०.००	४.००	४.००	८२.९९	०.९३	८३.९२	१३.७५	६.५५	२०.३०	-	-
२	यातायात, विद्युत तथा संचार	५७२.७५	१८४.३३	७५७.०८	७०२.३२	२८३.६८	९८६.००	४४७.३०	२६६.९५	७१४.२५	२९२.१२	३७४.०७	६६६.१९	४७०.३४	२००.६१	६७०.९५	४१३.५५	२१६.२२	६२९.७७
	यातायात	१८४.६७	१११.७७	२९६.४४	९७.८५	२२५.३०	३२३.१५	१०९.९३	१६०.९३	२७०.८६	१६९.१५	१६६.४८	३३५.६३	१५८.६७	९६.२८	२५४.९५	२३९.५२	१२३.९५	३६३.४७
	विद्युत्	३७८.८६	४४९.९८	४२३.८४	५६४.९२	५१.००	६१५.९२	३३७.३७	८६.६२	४२३.९९	१२२.९७	१९८.१०	३२१.०७	३११.६७	८६.८३	३९८.५०	१७४.०३	८३.३२	२५७.३५
	संचार	९.२२	२७.५८	३६.८०	३९.५५	७.३८	४६.९३	०.००	१९.४०	१९.४०	-	९.४९	९.४९	-	१७.५०	१७.५०	-	८.९५	८.९५
३	उद्योग तथा वाणिज्य	१४.६८	०.००	१४.६८	१२.३८	०.०१	१२.३९	१०.५३	०.००	१०.५३	११.६८	-	११.६८	७.८७	-	७.८७	१६.०७	-	१६.०७
४	सामाजिक सेवा	४४४.२५	४२८.७६	८७३.०१	५५३.४३	५२१.२५	१०७४.६८	७२६.०८	३९०.१४	१११६.२२	१०५२.५०	४६५.६०	१५१८.१०	१३५७.७७	४६१.५४	१८१९.३१	१७६६.६५	७०२.९२	२४६९.५७
	शिक्षा	१५७.६२	८५.०४	२४२.६६	२८०.५२	१८५.१४	४६५.६६	३०८.३९	१५४.०५	४६२.४४	२९३.१९	२११.५१	५०४.७०	५१०.३१	१७८.४९	६३०.८८	२४४.२८	८७५.१६	८७३.०८
	स्वास्थ्य	५०.७३	१.००	५१.७३	९३.९२	१५.६३	१०९.५५	१९.४६९	०.००	१९.४६९	३६८.१९	-	३६८.१९	४३४.३६	-	४३४.३६	४९९.९२	३६.०५	५३५.९७
	पिउने पानी	१३२.९०	३४.०७	१६६.९७	२१.४०	८४.५६	१०५.९६	१०९.३७	१२९.०५	५६.४९	१४९.८२	२०६.३१	४.७३	१८८.५४	११३.२७	११.२४	२७०.८७	२८२.११	८९.७५
	अन्य ++	१०३.००	३०८.६५	४११.६५	१५७.५९	२३५.९२	३९३.५१	२०३.२१	१६.७८	३३०.०४	३७४.६३	१०४.२७	४७८.९०	४०८.३७	१०३.८८	६२४.६१	१५१.७२	७७५.३३	१,०१९.०५
५	अन्य *	२.७५	०.७६	३.५१	३२.८९	०.२०	३३.०९	६२.४०	१७.१६	१२९.५६	१७.३१	-	१७.३१	४६.००	-	४६.००	२८७.८५	२.७५	२९०.६४
	जम्मा	११२८.३४	७६२.९०	१८९१.२४	१४३९.१२	९२६.६१	२३६५.७४	१३८८.७५	८२१.४४	२२१०.१९	१५८०.०८	१००५.३५	२४८५.४३	२०३२.०७	८९७.९९	२९३०.०५	२६३८.२८	९९६.८९	३६३५.१७

+ नापी, भूमिसुधार

++ स्थानीय विकास, आपूर्ति तथा अन्य सामाजिक सेवा, पर्यटन, हावापानी तथा जलवायु र अन्य माह

* तथ्यांक, कृषामन सुधार, योजना र भेपरी

स्रोत: महात्मेसा नियन्त्रक कार्यालय

तालिका २.११ : खुद वैदेशिक ऋण

रु. करोडमा

स.न.	शीर्षक	आर्थिक वर्ष																		
		२०२१/२२	२०२२/२३	२०२३/२४	२०२४/२५	२०२५/२६	२०२६/२७	२०२७/२८	२०२८/२९	२०२९/३०	२०४०/४१	२०४१/४२	२०४२/४३	२०४३/४४	२०४४/४५	२०४५/४६	२०४६/४७	२०४७/४८	२०४८/४९	२०४९/५०
१	प्रत्यक्ष																			
१	अघिल्लो वर्षसम्मको बाँकी	२१.४३	२९.४४	४२.४४	५७.७५	९२.२७	१२७.४	१७५.१६	२४२.६८	३७७.५२	४६९.५५	७५०.००	९१८.४९	१३०४.२८	१६९९.०६	२३८६.१८	३१४६.७५	५२६८.८८	६४५६.९२	८१७३.८१
२	यो वर्ष प्राप्त भएको	८.५९	१३.९३	१६.४३	३६.२८	३६.१८	५३.०८	७०.५१	७६.२२	१०३.६४	१६५.९०	१७५.२१	१२८.७५	२३६.१९	४०६.९९	५६७.१४	५९५.९६	७२९.६७	७२८.१८	६९२.०९
३	यो वर्ष साँवा तिरको	०.९	०.९३	१.१२	१.७६	२.०५	२.०२	२.९९	३.४५	४.६१	५.२७	६.८२	१६.००	२४.९६	२९.६५	३८.७६	७०.०८	५८.८०	९.४.११	१२५.१८
४	यो वर्ष व्याज तिरको	०	०	०	०	०	०	२.७९	३.७६	४.७१	७.१०	११.९७	१२.४९	२३.५८	२९.३०	३१.२२	४१.९६	४९.७०	७२.२३	८७.८६
५	खुद तिन बाँकी अण	२९.४४	४२.४४	५७.७५	९२.२७	१२७.४	१७५.४६	२४२.६८	३१५.४५	४६८.५५	६३०.१८	९१८.४९	१०३१.२४	१५१५.५१	२०७६.४०	२९१४.५६	३६७२.६३	५९३९.७५	७०९०.९९	८७४०.७०
	अप्रत्यक्ष																			
१	अघिल्लो वर्षसम्मको बाँकी	४.३३	५.१७	५.२८	५.१९	४.९६	२.५५	२.७५	२.४५	२.३५	२.२१	१.९३	१.८३	१.७८	६.३०	७.२३	७.५६	१०.८८	१.५१	१.४७
२	यो वर्ष प्राप्त भएको	१.०६	०.६६	०.४	०.०६	०	०	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	-	-	-	-	-	-
३	यो वर्ष साँवा तिरको	०.२२	०.५५	०.४९	०.२९	०.२७	०.२८	०.१२	०.१२	०.१४	०.२८	०.१०	०.०५	०.१०	०.१०	०.१०	०.१०	०.१०	०.११	०.११
४	यो वर्ष व्याज तिरको	०	०	०	०	०	०	०.०८	०.०७	०.०१	०.१७	०.०६	०.०३	०.०६	०.०५	०.०५	०.०५	०.०४	०.०४	०.०४
५	खुद तिन बाँकी अण	५.१७	५.२८	५.१९	४.९६	४.९९	२.२७	२.४५	२.३३	२.२१	१.९३	१.८३	१.७८	१.६८	६.२०	७.१३	७.४६	१०.७८	१.४०	१.३६
	जम्मा वैदेशिक ऋण																			
१	अघिल्लो वर्षसम्मको बाँकी	२५.७६	३४.६१	४७.७२	५७.६५	९७.२३	१२९.९५	१७७.७३	२४५.१३	३७७.८७	४७५.७६	७५१.९३	९२०.३२	१३०९.०६	१७०५.३६	२३९३.४१	३१५४.७१	५२७९.७६	६४५८.४३	८१७५.२८
२	यो वर्ष प्राप्त भएको	९.६५	१४.५९	१६.८३	३६.३४	३६.१८	५३.०८	७०.५१	७६.२२	१०३.६४	१६५.९०	१७५.२१	१२८.७५	२३६.१९	४०६.९९	५६७.१४	५९५.९६	७२९.६७	७२८.१८	६९२.०९
३	यो वर्ष साँवा तिरको	१.१२	१.४८	१.६१	२.०५	२.३२	२.३	३.११	३.४७	४.७५	५.५५	६.९२	१६.०५	२४.०६	२९.७५	३८.८६	७०.१८	५८.९०	९.४.२२	१२५.१८
४	यो वर्ष व्याज तिरको	०	०	०	०	०	०	२.८७	३.८३	४.७२	७.२७	१२.०३	१२.४९	२३.६४	२९.३५	३१.२७	४२.१८	४९.७५	७२.२७	८७.९०
५	खुद तिन बाँकी अण	३४.६१	४७.७२	६२.९४	९७.२३	१३२.०९	१८०.७३	२४५.१३	३१७.७८	४७५.७६	६३२.११	९२०.३२	१०३३.०२	१५१७.१९	२०८२.६०	२९२१.६९	३६८०.०९	५९५०.५३	७०९२.३९	८७४२.०८

कमश.

सि.नं.	शीर्षक	आर्थिक वर्ष																		प्रथम आउ मालिना		
		२०५०/५१	२०५१/५२	२०५२/५३	२०५३/५४	२०५४/५५	२०५५/५६	२०५६/५७	२०५७/५८	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८	२०६८/६९	२०६९/७०	२०७०/७१
१	प्रत्यक्ष																					
१	अघिल्लो वर्षसम्मको बाँकी	९४२५.७९	१०७४०.४९	१२०५५.५९	१२५२१.४१	१५०१२.६८	१६१८१.३६	१८२००.१८	१९४९४.००	२१४८२.१८	२२२७३.३९	२२८९४.५१	२१७८५.०९	२१९६४.१९	२३२९६.८६	२१६६२.८९	२४९९६.५४	२७७०४.०४	२४९९६.५४	२७७०४.०४	२५६२४.३३	
२	घट/बढ भएको	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	३२६३.२०	२९४३.११	-१७३०.८१	२२९०.१८	-२२१७.८५	९५.०८	
३	यो वर्ष प्राप्त भएको	९१६.३६	७३१.२२	९४६.३९	८९६.३९	१२८५.०९	१०८३.९५	१२३६.२४	१११०.४३	१००४.९५	६१९.२४	९५९.७४	७७४.३७	३७३.२८	११८५.६८	८५७.३९	७७६.४२	७२५.४०	६१६.१५	४२०.०५	६७३.०१	
४	यो वर्ष साँवा तिरको	१४६.७२	१८२.७१	१९८.६६	२१०.१२	२७७.९०	३१९.५३	३६७.९९	४४९.९४	४७५.०१	५४९.६२	५७६.५८	५९५.३२	६९८.७०	७५३.८८	७८६.९४	१०१२.०३	१०७४.३०	५४२.१४	५९३.७२	६०२.४६	
५	यो वर्ष व्याज तिरको	१०२.०२	११५.६२	१३०.६३	१२४.६७	१४२.०८	१५४.८६	१६४.०१	१७०.०७	१८१.६०	२०२.१६	२१४.१७	२१४.६७	२१६.३८	२०५.५७	२१४.५३	२३७.३७	२४५.८१	१२९.४४	१३४.३९	११५.४८	
६	सुद तिर बाँकी अण	१०१९५.४३	११२९९.००	१२८०३.३२	१३२०७.६८	१६११९.८७	१६९४५.७८	१९०६८.४३	२०१५२.४९	२२०१२.१२	२२३४३.०१	२२२७७.७५	२१९६४.१४	२३२९६.८६	२१६६२.८९	२४९९६.५४	२७७०४.०४	२५६२४.३३	२७३६०.७३	२५२१२.५२	२५७८९.९६	
१	अप्रत्यक्ष																					
१	अघिल्लो वर्षसम्मको बाँकी	१.३५	१.२०	१.२३	१.१२	१.०५	०.९३	०.८१	०.६९	०.५७	०.४४	०.३१	०.१८	०.०५	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	
२	यो वर्ष प्राप्त भएको	०.००	-	-	-	-	-	-	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	
३	यो वर्ष साँवा तिरको	०.१०	०.११	०.११	०.१२	०.१२	०.१२	०.१२	०.१२	०.१३	०.१३	०.१३	०.१३	०.०५	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	
४	यो वर्ष व्याज तिरको	०.०३	०.०३	०.०३	०.०३	०.०२	०.०४	०.०२	०.०१	०.०१	०.०१	०.०१	०.०१	०.०१	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	
५	सुद तिर बाँकी अण	१.२५	१.०९	१.१२	१.००	०.९३	०.८१	०.६९	०.५७	०.४४	०.३१	०.१८	०.०५	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	
६	जम्मा वैदेशिक अण																					
१	अघिल्लो वर्षसम्मको बाँकी	९४२७१.४	१०७५१.६९	१२०५६.८२	१२५२२.५३	१५०१३.७३	१६१८२.२९	१८२००.९९	१९४९४.६९	२१४८२.७५	२२२७३.८३	२२८९४.९०	२१७८५.२७	२१९६४.३३	२३२९६.०९	२१६६२.८९	२४९९६.५४	२७७०४.०४	२४९९६.५४	२७७०४.०४	२५६२४.३३	
२	घट/बढ भएको	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	३२६३.२०	२९४३.११	-१७३०.८१	२२९०.१८	-२२१७.८५	९५.०८	
३	यो वर्ष प्राप्त भएको	९१६.३६	७३१.२२	९४६.३९	८९६.३९	१२८५.०९	१०८३.९५	१२३६.२४	१११०.४३	१००४.९५	६१९.२४	९५९.७४	७७४.३७	३७३.२८	११८५.६८	८५७.३९	७७६.४२	७२५.४०	६१६.१५	४२०.०५	६७३.०१	
४	यो वर्ष साँवा तिरको	१४६.८२	१८२.८२	१९८.७७	२१०.२४	२७८.०२	३१९.६५	३६८.११	४४९.०६	४७५.०१	५४९.७५	५७६.७१	५९५.४५	६९८.७५	७५३.८८	७८६.९४	१०१२.०३	१०७४.३०	५४२.१४	५९३.७२	६०२.४६	
५	यो वर्ष व्याज तिरको	१०२.०५	११५.६५	१३१.६६	१२४.७०	१४२.१०	१५४.९०	१६४.०३	१७०.०८	१८१.६१	२०२.१७	२१४.१८	२१४.६८	२१६.३९	२०५.५७	२१४.५३	२३७.३७	२४५.८१	१२९.४४	१३४.३९	११५.४८	
६	सुद तिर बाँकी अण	१०१९६.६८	११३००.०९	१२८०४.४४	१३२०८.६८	१६१२०.८०	१६९४६.५९	१९०६९.१२	२०१५५.०६	२२०१२.५६	२२३४३.३२	२२२७७.९३	२१९६४.१९	२३२९६.८६	२१६६२.८९	२४९९६.५४	२७७०४.०४	२५६२४.३३	२७३६०.७३	२५२१२.५२	२५७८९.९६	

टिप्पणी : विदेशी विनिमय दरको फरकले गर्दा प्रत्येक आर्थिक वर्षको तिर बाँकी अण रकममा फरक पर्न सक्छ ।

स्रोत : मन्त्रालेखा निबन्धक कार्यालय

तालिका २.१२ : सरकारी ऋणपत्रहरू र ट्रेजरी बिलहरूको स्वामित्वको विवरण

रु. करोडमा

विवरण	आर्थिक वर्ष																			
	२०२१/२२	२०२२/२३	२०२३/२४	२०२४/२५	२०२५/२६	२०२६/२७	२०२७/२८	२०२८/२९	२०२९/३०	२०३०/३१	२०३१/३२	२०३२/३३	२०३३/३४	२०३४/३५	२०३५/३६	२०३६/३७	२०३७/३८	२०३८/३९	२०३९/४०	२०४०/४१
१. ट्रेजरी बिल																				
क. नेपाल राष्ट्र बैंक	०.००	५.००	१५.००	१३.९०	४८.९७	५६.४८	६४.६५	४१.३०	४०.४६	८३.९०	१७७.५०	२६०.७४	३००.३८	३२४.५१	३८३.४०	३२०.००	१४६.८०	१२७.३५	५३.५७	
ख. बाणिज्य बैंकहरू	०.००	०.००	०.००	२१.००	०.००	२.५०	१.७५	०.००	२०.९५	१४.८०	०.००	१९.८८	६.१०	८.९५	२०.४५	८२.१०	३१.००	९४.००	२७६.९५	
ग. अन्य	०.००	०.००	०.००	०.१०	०.०३	०.०२	०.६०	०.७०	०.५९	१.३०	५.५०	२.३८	१.५२	१०.५४	५.१५	३.००	४.३०	१३.७५	१७.८०	
जम्मा	०.००	५.००	१५.००	३५.००	४९.००	५९.००	६७.००	४२.००	६२.००	१००.००	१८३.००	२८३.००	३०८.००	३४४.००	४०९.००	११७.१०	१८२.१०	२३४.१०	३४८.३२	
२. विकास ऋणपत्र																				
क. नेपाल राष्ट्र बैंक	७.३४	१०.६३	११.९४	३.७७	२.९७	८.७३	११.९५	३२.७७	४४.३९	४०.८८	१४.९४	०.०१	३१.९६	६१.५५	१५१.३५	२००.१९	२००.१९	२००.१९	१८२.४६	
ख. बाणिज्य बैंकहरू	९.९५	१०.०४	१२.०६	२६.९९	३४.१५	३४.६९	३४.३७	३२.४८	४३.२३	१०१.३०	१४८.२९	१८१.९५	१७७.०७	२२१.०८	२९४.७७	२९०.०४	३२२.२६	३३२.४०	३१७.७१	
ग. विन्तीय संस्थाहरू	३.३९	३.७६	४.२५	४.०३	४.३९	५.६०	७.२२	९.२९	१०.८४	१२.५६	९.५७	१२.७१	९.५२	८.०९	१०.२०	१०.१६	९.६५	९.०४	८.८९	
घ. कर्मचारी संघय कोष	१.९८	२.१०	१.५४	१.४२	१.३३	१.२८	१.२८	१.२८	०.९६	०.४७	०.०१	०.०१	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	
ङ. सरकारी व्यावसायिक संस्थानहरू	०.२९	०.२९	०.३०	०.५८	०.५७	०.७२	०.७२	०.७१	०.७१	०.८७	१.८३	१.१७	१.९८	१.९६	२.०१	०.९५	०.९५	०.९५	१.००	
च. निजी क्षेत्रका व्यावसायिक संस्थाहरू	०.१५	०.३३	०.४९	०.८०	०.७९	०.९१	०.८८	०.७९	०.९८	१.२३	१.४०	१.९७	५.७६	४.०८	३.९८	३.७९	३.१८	३.१६	२.९४	
छ. निजी क्षेत्र	४.१०	४.९०	५.८९	७.०३	७.४५	७.७८	७.२०	७.२९	७.०८	७.८८	२.८८	१.४८	१.११	०.७७	०.५९	०.३४	०.२५	०.२१	०.२१	
ज. सेवाग्राहक संस्थाहरू	०.५५	०.७०	०.५३	०.३८	०.३५	०.२९	०.३८	०.३९	१.८१	२.००	२.०८	१.६२	१.६०	१.५७	२.२७	३.३९	२.३८	२.२८	०.०१	
जम्मा	२७.७५	३२.७५	३७.००	४५.००	४३.००	६०.००	६५.००	६५.००	११०.००	१६७.००	१८३.००	२०१.००	२२९.००	२९९.००	४६५.१७	५१०.८६	५३८.८६	५४८.२२	५४३.२२	
३. राष्ट्रिय बचतपत्र																				
क. नेपाल राष्ट्र बैंक	-	-	-	-	-	-	०.००	०.००	०.००	०.००	१३.७३	३१.१५	४९.३०	३४.११	१९.४२	०.००	०.००	०.००	२४.५६	
ख. बाणिज्य बैंकहरू	-	-	-	-	-	-	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	२.६५	४.१७	४.१७	४.१७	४.१७	१६.७८	
ग. विन्तीय संस्थाहरू	-	-	-	-	-	-	०.००	०.००	०.००	०.००	०.३१	१.१२	२.८८	८.०२	६.४६	६.३३	१०.६०	१०.८८	१३.२१	
घ. राष्ट्रिय बीमा संस्थान	-	-	-	-	-	-	०.००	०.००	०.००	०.००	५.१४	९.९५	२१.९२	३१.९५	४४.२७	४९.१९	५५.७६	६९.१५	८४.९३	
ङ. कर्मचारी संघय कोष	-	-	-	-	-	-	०.००	०.००	०.००	०.००	१८.५०	३५.६५	४४.७०	६४.७१	६४.७१	६६.७१	९९.७७	१०८.९६	१४५.६४	
च. सरकारी व्यावसायिक संस्थानहरू	-	-	-	-	-	-	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	७.०९	९.१४	१७.२२	३४.२०	३४.२०	
छ. निजी क्षेत्रका व्यावसायिक संस्थाहरू	-	-	-	-	-	-	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	१०.३४	१९.०६	१५.८१	१७.९५	२०.६६	१९.७१	
ज. सेवाग्राहक संस्थाहरू	-	-	-	-	-	-	०.००	०.००	०.००	०.००	१.०२	४.८७	६.२७	११.२६	१५.३०	१८.९४	३७.०६	४८.८९	६.५७	
झ. निजी क्षेत्र	-	-	-	-	-	-	०.००	०.००	०.००	०.००	११.२७	१७.२६	२५.१३	३०.८८	४६.२६	५५.४१	५५.२०	८५.३२	१०९.०३	
जम्मा	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००					४९.९७	१००.००	१५०.००	१९९.००	२१९.६५	२१९.६५	२८९.६५	३६४.६५	४४४.६३	
४. नागरिक बचत पत्र																				
क. नेपाल राष्ट्र बैंक (दीर्घो बजार)							०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	
ख. निजी क्षेत्र (व्यक्ति)							०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	
जम्मा																				
५. विशेष ऋणपत्र																				
क. २५-वर्ष विशेष ऋणपत्र (ने.रा.बैंक)	१३.७५	१३.७५	१३.७५	१३.७५	१३.७५	१३.७५	१३.७५	१३.७५	१३.७५	१३.७५	१३.७५	१३.७५	१३.७५	१३.७५	१३.७५	१३.७५	१३.७५	१३.७५	१३.७५	
ख. आई एम.एफ. प्रमिसरी नोट (ने.रा.बैंक)	५.५९	८.४३	७.९६	७.०८	६.१६	६.२१	३.९८	३.०८	३.७०	६.५१	५.९६	५.४१	१८.२७	४८.९९	५६.०३	६२.५३	७६.०५	७६.०५	१४१.१०	
ग. अन्य ऋणपत्र *	०.५५	०.५५	०.५५	०.५५	०.५५	०.५५	०.५५	०.५५	०.५५	०.५५	०.५५	०.५५	०.५५	०.५५	०.५५	०.५५	०.५५	०.५५	०.५५	
१. नेपाल राष्ट्र बैंक	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	
२. बाणिज्य बैंकहरू	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	
३. कर्मचारी संघय कोष	०.४१	०.४१	०.४१	०.४१	०.४१	०.४१	०.४१	०.४१	०.४१	०.४१	०.४१	०.४१	०.४१	०.४१	०.४१	०.४१	०.४१	०.४१	०.४१	
४. व्यक्ति	०.१४	०.१४	०.१४	०.१४	०.१४	०.१४	०.१४	०.१४	०.१४	०.१४	०.१४	०.१४	०.१४	०.१४	०.१४	०.१४	०.१४	०.१४	०.१४	
जम्मा	१९.८९	२२.७३	२२.२६	२१.३८	२०.४६	२०.५१	१८.८३	१७.९३	१८.५५	२१.३६	१९.७१	१९.१६	३२.०२	६२.७४	६९.७८	७४.३१	७४.३१	९३.६१	१०७.३२	
६. कुल ट्रेजरी बिल तथा ऋणपत्रहरू																				
नेपाल राष्ट्र बैंक	२६.८८	३७.८१	४८.६५	३८.५०	७१.८५	८५.१७	९४.३३	९०.९०	१०२.३०	१४५.०४	२२५.८८	३११.०६	४१३.६६	४८२.९९	६२३.९५	६७५.३७	८०३.६९	९६२.२४	९६०.३४	
बाणिज्य बैंकहरू	९.९५	१०.०४	१२.०६	२६.९९	३४.१५	३४.१९	३४.१२	३२.४८	६४.१८	११६.१०	१४८.२९	२०१.८३	१८३.१७	२२२.६८	३१९.३९	३७६.३१	३५७.४३	७३३.४८	९१९.०१	
अन्य	११.०१	१२.६३	१३.५५	१४.८९	१५.४६	१७.१५	१८.८३	२१.००	२३.५२	२६.६७	५९.५४	९०.२७	१२२.१९	१८४.०७	२२०.२६	२२७.११	२३०.६९	२८४.१४	४४४.१४	
कुल जम्मा	४७.८४	६०.४८	७४.२६	१०१.३८	१२२.४६	१३६.५१	१४०.२८	१४४.३८	१९०.००	२८७.८१	४३३.७१	६०३.१६	७१९.०२	८९९.७४	११६३.६०	१२८८.७९	१४६७.३१	२०८५.५९	२२२३.४९	

क्रमशः

विवरण	आर्थिक वर्ष																प्रथम आठ महिना*			
	२०१०/११	२०११/१२	२०१२/१३	२०१३/१४	२०१४/१५	२०१५/१६	२०१६/१७	२०१७/१८	२०१८/१९	२०१९/२०	२०२०/२१	२०२१/२२	२०२२/२३	२०२३/२४	२०२४/२५	२०२५/२६	२०२६/२७	२०२७/२८	२०२८/२९	
१. ट्रेजरी बिल																				
क. नेपाल राष्ट्र बैंक	२४.२०	३१.००	१४१.००	१२६.१९	१६४.१३	०.००	४६९.६७	२७९.४९	३०४.०४	१४८१.६९	९८०.४४	१०९२.३८	९२०.९३	१३७६.८८	१७४७.९०	२२४४.८६	३०४७.७४	२१८४.४०	२६३९.७७	२७६७.८६
ख. बाणिज्य बैंकहरू	३९६.७४	४३७.११	४३३.९०	४२०.७१	४४१.२१	८१२.७४	१००४.९०	१४६८.६०	२२२६.७०	३११७.३८	३६१४.४३	३९४०.१६	४१६४.४८	४८१०.१४	६४९६.६३	६१०४.४८	६८१०.९४	६१८३.७३	४१८०.४४	६६०९.१६
ग. अन्य	१९.३८	४३.४२	६४.३४	१९७.३४	१०६.९१	१०४.४०	२८३.१२	२४४.६०	२२९.३३	१८७.००	३४७.०९	९४.७७	२११.४२	२०६.४०	२४८.७७	२९१.१७	३४४.६८	२९१.६७	४१६.८९	४४४.८१
जम्मा	४४०.३२	४९१.६३	६३९.२४	७१४.२४	८०९.२४	९१८.२४	१७४८.६९	२१०२.६९	२७९१.०८	४८८६.०७	४९४२.९६	४९१७.३१	६२७७.०३	७४४४.४३	८४०३.३०	८६४१.४१	१०२०४.३७	८६६०.९०	८२३७.३९	९८२९.८३
२. विकास ऋणपत्र																				
क. नेपाल राष्ट्र बैंक	१८२.४६	१६७.४६	१६७.४४	१४३.४४	१४२.६७	१४२.६७	१४२.६७	१४२.२४	२२७.२२	१७९.६०	३२९.८३	१४१.८७	१४१.८६	१४१.८६	२९.६४	३०.२३	३०.९१	२९.९१	३०.४७	३४.४२
ख. बाणिज्य बैंकहरू	३१७.७१	२९३.७६	२३३.०४	२०४.६४	१०४.२६	१२१.१६	१६४.८६	१४४.९१	२१८.४४	७२४.०९	६४८.७४	८१०.४४	६२७.१०	६२८.०३	७०१.६७	१०३३.६७	१४४२.८७	७६६.१७	१११६.१७	१६३९.३७
ग. वितीय संस्थाहरू	९.०१	८.२४	८.१८	६.३१	०.६४	११.०४	१३.३४	४०.११	४३.९१	३६२.१७	३९०.३७	४४३.४८	४१३.१८	४६३.६४	६६०.८१	७८४.२४	८९८.२९	७०८.६२	८४१.४८	१०११.२२
घ. कर्मचारी संचय कोष	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	१२४.००	१७९.७६	२६३.४१	२६३.४१	४०४.६४	४९६.४४	६३६.४२	६४३.९१	४३९.४६	६७६.४२	६४३.९१
ङ. सरकारी व्यावसायिक संस्थाहरू	१.००	१.००	०.९४	०.८०	०.००	०.००	१०.००	१७.४०	१७.४०	१.२४	१.२४	१.२४	१.२४	१.२४	९.१०	०.००	१८८.३३	९.१०	२७०.२८	१८८.३३
च. निजी क्षेत्रका व्यावसायिक संस्थाहरू	२.८२	२.७४	२.४९	२.००	०.२०	०.१०	०.१०	०.००	१.००	१०.१४	२८.९४	२१.९८	२८.९४	३४.२४	२१८.९८	०.००	४२.६८	२३२.६९	०.००	०.००
छ. निजी क्षेत्र	०.२१	०.००	०.०२	०.०२	०.००	०.००	०.००	०.००	४.४१	४.४१	११६.४७	९२.४२	२२३.४०	२१४.३०	४९.४४	१०.७४	४६.८६	०.००	१०.७४	४६.७०
ज. सेवाप्रदाता संस्थाहरू	०.०१	०.०१	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
जम्मा	४१३.२२	४७३.२२	४१२.२२	३६७.२२	३०४.२२	३३०.२२	३८७.२२	४२६.२२	४९६.२२	१६०४.९२	१७४४.९२	१९९९.९२	१७४४.९२	१९९९.९२	२१७३.४४	२९४७.८४	३४४१.९४	२३७२.८४	३०१७.८८	३८४१.९०
३. राष्ट्रिय बचतपत्र																				
क. नेपाल राष्ट्र बैंक	१७.९७	३४.४१	६०.२४	१२८.८६	१४७.०४	६६.३३	३६.८७	७६.४४	३४.२२	६.३१	४०.४०	२३.१२	२६.६०	२७.४४	४४.७२	७६.९२	०.००	४३.४१	९.३६	०.००
ख. बाणिज्य बैंकहरू	१६.७९	१६.७९	१६.७९	१६.७९	१६.७९	१६.७९	१६.७९	१६.७९	१६.७९	१६.७९	१६.७९	१६.७९	१६.७९	१६.७९	१६.७९	१६.७९	१६.७९	१६.७९	१६.७९	१६.७९
ग. वितीय संस्थाहरू	१०.०४	१२.९३	१९.२०	२३.४८	४७.८३	१३७.१७	१११.१२	७७.१२	९८.७९	४७.४७	२१.१६	२०.९८	२०.७४	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
घ. राष्ट्रिय बीमा संस्थान	९६.९४	१०६.२४	१०७.४६	१२६.१६	१२४.४२	१२४.६१	१४७.३२	१३३.१७	७१.३७	४७.९४	४२.४८	४२.०७	३२.०७	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
ङ. कर्मचारी संचय कोष	१४३.४०	१४४.७९	१४१.१४	१३८.४६	१४७.३२	१४६.७१	१३३.११	१४७.४६	११४.८१	१०६.३१	९८.००	१२.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
च. सरकारी व्यावसायिक संस्थाहरू	२८.४२	४६.२६	४२.६२	४७.२०	४६.१९	८२.३९	९७.३४	८०.४८	४७.३९	४८.०८	३८.०८	३०.०३	३२.०३	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
छ. निजी क्षेत्रका व्यावसायिक संस्थाहरू	२१.०६	२७.४४	२९.७८	३२.८४	४०.७६	४१.१७	४२.९८	४३.९९	२४.२४	१४.४६	१३.८६	१२.९०	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
ज. सेवाप्रदाता संस्थाहरू	९.४०	११.४६	२१.००	२४.८८	२४.०८	७९.३४	१०३.१२	९२.९०	१२६.८१	४४.१७	४६.३८	४०.३३	४०.३३	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	१९.१०	२६२.९६
जम्मा	१२४.९१	१४६.६२	१६९.४०	१९९.९८	२६०.४४	२८४.४७	३४९.९४	४०९.४७	६६१.४७	४८२.९४	४४७.६१	३८९.२६	२४०.८०	१२३.७४	६६.९८	१४.००	०.००	४८.२८	१९.३३	२६०.९०
४. नागरिक बचत पत्र																				
क. नेपाल राष्ट्र बैंक (सोरो बजार)	०.००	०.००	०.००							०.००	४.४८	४.९६	४.४३	६.६७	४६.२७	११४.४१	२६३.४०	८३.७७	२०४.२०	३२१.६४
ख. निजी क्षेत्र (व्यक्ति)	०.००	०.००	०.००							९३.११	११३.११	१३७.९३	१६२.३६	१३२.८३	२४४.१६	३२७.८४	२४८.७९	२६२.८९	२९८.१७	१९०.६४
ग. वैदेशिक रोजगारी ऋणपत्र										०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.४०	०.००
जम्मा										९३.११	११७.८९	१४४.८९	१६७.८९	१३२.९०	३०९.४४	४४३.३६	४१२.६९	४०३.३६	४१२.६९	३१२.६९
५. विशेष ऋणपत्र																				
क. २४-वर्ष विशेष ऋणपत्र (ने.रा.बैंक)	१३.७४	१३.७४	१३.७४	११.१२	८.०२	८.०२	३.२८	-	-	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
ख. आई एम.एफ. प्रिमियरी नोट (ने.रा.बैंक)	२१७.८२	२१७.८२	२२८.७०	२६४.४२	२६४.४२	२९९.२७	३८९.००	३६४.००	३८८.८१	४१७.१७	४७२.२२	४७२.२२	४७२.२२	४७२.२२	४७२.२२	४७२.२२	४७२.२२	४७२.२२	४७२.२२	४७२.२२
ग. अन्य ऋणपत्र *	८७०.३४	१२७.३४	१२७.३४	१२७.३४	१२७.३४	१२७.३४	१२७.३४	१२७.३४	१२७.३४	१२७.३४	१२७.३४	१२७.३४	१२७.३४	१२७.३४	१२७.३४	१२७.३४	१२७.३४	१२७.३४	१२७.३४	१२७.३४
१. नेपाल राष्ट्र बैंक	६००.७८	९७९.२९	९९१.६६	१०७०.२२	१०७०.२२	१०७०.२२	१०७०.२२	१०७०.२२	१०७०.२२	१०७०.२२	१०७०.२२	१०७०.२२	१०७०.२२	१०७०.२२	१०७०.२२	१०७०.२२	१०७०.२२	१०७०.२२	१०७०.२२	१०७०.२२
२. बाणिज्य बैंकहरू	२६९.४७	१४०.९१	१३४.२१	१११.८६	१११.८६	१११.८६	१११.८६	१११.८६	१११.८६	१११.८६	१११.८६	१११.८६	१११.८६	१११.८६	१११.८६	१११.८६	१११.८६	१११.८६	१११.८६	१११.८६
३. कर्मचारी संचय कोष	०.००	१४७.३४	१४७.३४	१४७.३४	१४७.३४	१४७.३४	१४७.३४	१४७.३४	१४७.३४	१४७.३४	१४७.३४	१४७.३४	१४७.३४	१४७.३४	१४७.३४	१४७.३४	१४७.३४	१४७.३४	१४७.३४	१४७.३४
४. व्यक्ति	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
जम्मा	११०१.९२	१४९९.१२	१४९९.१२	१४९९.१२	१४९९.१२	१४९९.१२	१४९९.१२	१४९९.१२	१४९९.१२	१४९९.१२	१४९९.१२	१४९९.१२	१४९९.१२	१४९९.१२	१४९९.१२	१४९९.१२	१४९९.१२	१४९९.१२	१४९९.१२	१४९९.१२
६. कुल ट्रेजरी बिल तथा ऋणपत्रहरू																				
नेपाल राष्ट्र बैंक	१०४९.९८	१४४४.७३	१६३२.८०	१७४४.३४	१८०६.६१	१४९९.११	२२११.४७	२०३३.२७	१०३९.९७	२३६८.४७	१९१३.८८	१७४४.४८	१४८०.४०	२०१०.१९	२३६८.४८	२८८८.३३	३६८९.१४	२८३२.४८	३४४९.९३	३६४०.६६
बाणिज्य बैंकहरू	१०००.८१	८८९.४७	८९८.९३	७४४.००	७७३.७८	१०२८.०६	१२६९.९१	१८१७.६६	२४३९.२९	३९४६.९३	४३७९.६३	४८४४.०७	४६८६.१४	६४८६.६४	७७१४.०६	७९९९.४८	६९९४.६६	६३१२.४७	८२६४.२९	८२६४.२९
अन्य	४८७.८२	७२९.८२	७४४.०४	९																

तालिका ३.१ : शहरी क्षेत्रको समग्र उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क

(आधार वर्ष २०६२/६३ = १००)

महिना	आर्थिक वर्ष												
	२०३०/३१	२०३१/३२	२०३२/३३	२०३३/३४	२०३४/३५	२०३५/३६	२०३६/३७	२०३७/३८	२०३८/३९	२०३९/४०	२०४०/४१	२०४१/४२	२०४२/४३
साउन	७.२	८.९	९.३	९.०	१०.०	१०.७	११.२	१२.९	१४.३	१६.०	१८.१	१८.३	१९.८
भदौ	७.२	९.०	९.३	९.०	१०.१	१०.५	११.०	१२.९	१४.३	१६.५	१७.९	१८.०	१९.८
असोज	७.३	९.१	९.२	८.८	१०.१	१०.५	११.०	१२.९	१४.२	१६.४	१७.८	१८.०	१९.९
कार्तिक	७.४	८.९	९.१	८.८	१०.०	१०.५	१०.९	१२.७	१४.१	१६.०	१७.६	१७.९	१९.९
मंसिर	७.५	९.०	९.१	८.९	१०.२	१०.५	११.३	१२.९	१४.३	१६.०	१७.६	१८.१	२०.६
पुस	७.८	९.०	९.०	९.०	१०.३	१०.५	११.७	१३.१	१४.५	१६.३	१७.७	१८.२	२१.३
माघ	७.८	९.१	८.८	९.१	१०.३	१०.५	११.८	१३.३	१४.५	१६.६	१७.७	१८.४	२१.८
फागुन	७.८	८.८	८.६	९.२	१०.१	१०.४	११.७	१३.१	१४.३	१६.३	१७.२	१७.९	२१.५
चैत	७.९	८.८	८.५	९.३	१०.०	१०.३	११.६	१३.१	१४.३	१६.४	१७.०	१८.१	२१.६
वैशाख	७.८	८.७	८.४	९.२	९.९	१०.१	११.६	१२.८	१४.१	१६.४	१६.६	१८.०	२१.५
जेठ	७.८	८.७	८.३	९.२	९.८	१०.२	११.७	१२.८	१४.४	१६.५	१६.५	१८.१	२१.७
असार	७.७	८.५	८.२	९.०	९.७	१०.१	११.५	१२.८	१४.२	१६.३	१६.६	१७.७	२१.५
वार्षिक	७.६	८.९	८.८	९.०	१०.१	१०.४	११.४	१२.९	१४.३	१६.३	१७.३	१८.१	२०.९
वार्षिक वृद्धिदर (प्रतिशत)	१८.५	१६.८	-०.७	२.६	११.२	३.४	९.७	१३.४	१०.४	१४.२	६.३	४.१	१५.८

क्रमशः

મહિના	આર્થિક વર્ષ												
	૨૦૪૩/૪૪	૨૦૪૪/૪૫	૨૦૪૫/૪૬	૨૦૪૬/૪૭	૨૦૪૭/૪૮	૨૦૪૮/૪૯	૨૦૪૯/૫૦	૨૦૫૦/૫૧	૨૦૫૧/૫૨	૨૦૫૨/૫૩	૨૦૫૩/૫૪	૨૦૫૪/૫૫	૨૦૫૫/૫૬
સાઉન	૨૩.૯	૨૬.૫	૨૮.૩	૩૧.૨	૩૩.૬	૩૯.૫	૪૬.૩	૫૦.૦	૫૩.૨	૫૭.૯	૬૩.૧	૬૭.૪	૭૫.૩
ભદૌ	૨૩.૯	૨૭.૦	૨૮.૩	૩૧.૦	૩૩.૪	૪૦.૬	૪૬.૧	૫૦.૩	૫૩.૨	૫૭.૦	૬૨.૬	૬૬.૪	૭૪.૯
અસોજ	૨૩.૯	૨૬.૬	૨૮.૪	૩૧.૪	૩૩.૬	૪૧.૨	૪૫.૮	૫૦.૧	૫૩.૫	૫૭.૦	૬૨.૮	૬૭.૩	૭૫.૯
કાર્તિક	૨૩.૪	૨૬.૨	૨૮.૩	૩૧.૩	૩૩.૫	૪૦.૫	૪૪.૮	૪૮.૬	૫૨.૯	૫૬.૬	૬૨.૫	૬૬.૪	૭૬.૭
મંસીર	૨૩.૪	૨૬.૨	૨૮.૬	૩૧.૨	૩૩.૬	૪૦.૯	૪૪.૫	૪૮.૬	૫૩.૦	૫૬.૬	૬૨.૩	૬૬.૧	૭૫.૬
પુસ	૨૪.૦	૨૬.૫	૨૮.૮	૩૧.૬	૩૪.૨	૪૨.૧	૪૫.૦	૪૯.૩	૫૩.૪	૫૭.૩	૬૨.૫	૬૭.૬	૭૪.૯
માઘ	૨૪.૨	૨૬.૭	૨૮.૮	૩૧.૪	૩૫.૨	૪૨.૪	૪૫.૨	૪૯.૦	૫૩.૪	૫૮.૦	૬૨.૫	૬૮.૦	૭૪.૩
ફાગુન	૨૩.૭	૨૬.૩	૨૮.૪	૩૧.૧	૩૪.૬	૪૧.૬	૪૫.૦	૪૮.૮	૫૨.૪	૫૭.૦	૬૧.૩	૬૬.૮	૭૩.૭
ચૈત	૨૩.૬	૨૬.૩	૨૮.૪	૩૧.૩	૩૪.૭	૪૧.૯	૪૫.૧	૪૯.૦	૫૨.૭	૫૭.૪	૬૧.૧	૬૬.૬	૭૩.૫
વૈશાખ	૨૩.૪	૨૬.૦	૨૮.૨	૩૧.૨	૩૪.૫	૪૨.૨	૪૪.૬	૪૯.૦	૫૨.૩	૫૭.૦	૬૦.૪	૬૬.૪	૭૩.૩
જેઠ	૨૩.૭	૨૫.૯	૨૮.૪	૩૦.૯	૩૪.૭	૪૨.૩	૪૪.૫	૪૮.૮	૫૨.૫	૫૭.૩	૬૦.૬	૬૭.૩	૭૩.૭
અસાર	૨૩.૫	૨૫.૬	૨૮.૨	૩૦.૭	૩૫.૪	૪૨.૨	૪૪.૭	૪૮.૭	૫૩.૦	૫૭.૮	૬૦.૯	૬૮.૨	૭૪.૩
વાર્ષિક	૨૩.૭	૨૬.૩	૨૮.૪	૩૧.૨	૩૪.૨	૪૧.૫	૪૫.૧	૪૯.૨	૫૨.૯	૫૭.૩	૬૧.૯	૬૭.૦	૭૪.૭
વાર્ષિક વૃદ્ધિદર (પ્રતિશત)	૧૩.૩	૧૧.૦	૮.૧	૯.૭	૯.૮	૨૧.૧	૮.૯	૮.૯	૭.૭	૮.૧	૮.૧	૮.૩	૧૧.૪

ક્રમશઃ

महिना	आर्थिक वर्ष											
	२०५६/५७	२०५७/५८	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८
साउन	७९.८	८०.६	८२.९	८६.४	९१.०	९३.२	१००.०	१०४.५	११०.४	१२३.५	१३५.९	१४८.९
भदौ	७९.१	७९.९	८२.९	८५.६	९०.१	९२.४	१००.०	१०५.५	१११.९	१२५.८	१३७.३	१४९.२
असोज	७९.२	८१.५	८३.१	८५.६	९०.४	९२.८	१००.०	१०६.५	११२.३	१२७.२	१३८.०	१५०.२
कार्तिक	७८.८	८१.०	८३.०	८४.८	८९.७	९२.१	१००.०	१०६.४	११२.०	१२७.४	१३८.९	१५०.७
मंसिर	७८.०	८०.५	८२.७	८५.०	८९.१	९१.९	१००.०	१०५.८	११०.७	१२५.५	१३८.४	१५१.६
पुस	७८.१	८०.१	८२.५	८५.२	८९.४	९३.५	१००.०	१०४.६	१०९.६	१२४.७	१३८.०	१५३.६
माघ	७७.७	७९.१	८१.६	८५.४	८९.४	९४.५	१००.०	१०५.१	११०.६	१२५.२	१३८.९	१५३.०
फागुन	७६.३	७७.४	८०.०	८४.२	८७.८	९२.९	१००.०	१०५.४	१११.७	१२६.१	१३८.६	१५३.३
चैत	७६.०	७७.७	७९.६	८६.१	८७.६	९२.७	१००.०	१०५.६	११४.०	१२७.२	१३९.६	
वैशाख	७४.७	७६.९	७८.९	८५.०	८६.१	९१.६	१००.०	१०६.६	११५.४	१२९.८	१४१.२	
जेठ	७४.३	७७.२	७९.५	८४.७	८६.३	९१.६	१००.०	१०६.७	११७.५	१३१.६	१४२.३	
असार	७४.८	७७.३	८०.०	८४.९	८६.६	९२.४	१००.०	१०८.०	११९.५	१३२.८	१४४.६	
वार्षिक	७७.२	७९.१	८१.४	८५.२	८८.६	९२.६	१००.०	१०५.९	११३.०	१२७.२	१३९.३	
वार्षिक वृद्धिदर (प्रतिशत)	३.४	२.४	२.९	४.७	४.०	४.५	८.०	५.९	६.७	१२.६	९.५	

* अपरिष्कृत

स्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक

तालिका ३.२(क) : समूहगत उपभोग्य वस्तुहरूको राष्ट्रिय उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क (वार्षिक)

(आधार वर्ष २०६२/६३ = १००)

उपभोग्य वस्तुहरू	भार प्रतिशत	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	०६६/६७	प्रथम आठ महिनाको औषत		
						२०६६/६७	२०६७/६८*	% परिवर्तन
कुल सूचकाङ्क	१००.००	१०५.९	११३.०	१२७.२	१३९.४	१३८.१	१५१.४	९.७
खाद्य तथा पेय पदार्थ	४६.८२	१०७.०	११७.०	१३७.३	१५८.१	१५६.८	१७९.९	१४.७
अन्न तथा अन्नबाट बनेका परिकार	१४.८१	१०६.३	१२१.७	१३९.६	१५३.७	१५१.२	१७४.५	१५.४
दाल	२.०१	११७.३	१३३.२	१६५.७	२०८.८	२१२.४	१९३.९	-८.७
तरकारी	५.६५	१११.५	११९.९	१३३.४	१६०.७	१६९.८	२२०.०	२९.६
मासु तथा माछा	५.७	१०६.६	११५.०	१४१.८	१७१.५	१६७.१	१८५.०	१०.७
दुग्ध पदार्थ तथा अण्डा	५.०१	१०७.७	११६.१	१३३.१	१४९.०	१४५.३	१६५.८	१४.१
घ्यू तथा तेल	२.७	१०६.५	१२८.८	१५०.०	१४३.१	१४३.४	१४४.१	०.५
फलफूल	२.२३	१०६.१	११०.६	१२८.४	१५४.७	१५१.३	१७३.२	१४.५
चिनी तथा मिठाई	१.३६	९२.८	८३.५	१२२.२	१७७.६	१७८.१	२११.७	१८.९
मसला	१.४६	११७.८	१२२.६	१३७.४	१७५.१	१६६.२	२१८.२	३१.३
हल्का पेय पदार्थ	०.९६	१०३.७	१०७.८	१२८.६	१५२.६	१५०.६	१६६.५	१०.६
मदिरा	१.७२	१०४.६	१०६.८	११९.१	१३३.५	१३२.०	१४३.३	८.६
सुतिजन्य पदार्थ	०.८५	१०६.७	११६.१	१३५.२	१५२.१	१५०.६	१६९.३	१२.५
रेष्टुरा तथा होटल	२.३५	१०३.३	११०.६	१३६.५	१६४.२	१६०.५	१८७.२	१६.७
गैर खाद्य वस्तु तथा सेवा	५३.१८	१०४.९	१०९.२	११९.०	१२४.८	१२३.५	१३०.३	५.५
लत्ता कपडा तथा जुता	८.४९	१०३.५	१०७.०	११६.०	१२४.८	१२३.३	१३७.९	११.९
घरायसी सामान तथा सेवा	१०.८७	१०५.६	१११.७	१२१.०	१२४.९	१२२.१	१३३.५	९.३
फर्निचर तथा घरायसी उपकरण	४.८९	१०६.७	११२.९	१२७.८	१३५.७	१३३.८	१४०.८	५.२
स्वास्थ्य	३.२५	१०२.८	१०८.६	११४.०	११७.८	११७.३	१२२.६	४.५
यातायात	६.०१	१०८.७	१११.२	१२९.७	१२३.६	१२२.६	१३३.५	८.८
संचार	३.६४	१००.०	१००.०	१००.१	१००.१	१००.१	९१.१	-९.०
मनोरजन तथा संस्कृति	५.३९	१०२.८	१०७.२	११४.६	१२३.०	१२२.३	११९.२	-२.६
शिक्षा	८.४६	१०७.०	११२.१	१२१.५	१३५.३	१३४.९	१४२.४	५.६
अन्य वस्तु तथा सेवाहरू	२.१७	१०१.७	१०३.६	११६.०	१२४.७	१२२.९	१३०.३	६.०

* अपरिष्कृत

स्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक

तालिका ३.२(ख) : समूहगत उपभोग्य वस्तुहरुको राष्ट्रिय उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क (प्रथम आठ महिना)

आधार वर्ष २०६२/०६३ = १००

उपभोग्य वस्तुहरु	भार	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६६/६७	२०६७/६८	प्रतिशत परिवर्तन**	
	%	असार	फागुन	असार	फागुन	असार	फागुन	२०६६/६७	२०६७/६८
कुल सूचकाङ्क	१००.००	११९.५	१२६.१	१३२.७	१३८.५	१४४.७	१५३.३	९.९	१०.७
खाद्य तथा पेय पदार्थ	४६.८२	१२३.५	१३५.०	१४९.६	१५५.०	१६६.१	१८१.८	१४.८	१७.३
अन्न तथा अन्नबाट बनेका परिकार	१४.८१	१३३.८	१३८.४	१४२.४	१५५.०	१६३.५	१७५.८	१२.०	१३.४
दाल	२.०१	१४१.७	१६१.९	१८०.८	२१०.४	२०३.५	१९३.४	३०.०	-८.१
तरकारी	५.६५	१०३.०	११७.६	१७६.३	१२०.३	१६०.४	२०८.४	२.३	७३.१
मासु तथा माछा	५.७	१२२.२	१४३.०	१६१.०	१७८.०	१८०.४	१९१.८	२४.५	७.७
दुग्ध पदार्थ तथा अण्डा	५.०१	११९.३	१३४.४	१३६.६	१५२.३	१६२.६	१६८.३	१३.४	१०.५
घ्यू तथा तेल	२.७	१४८.३	१४९.५	१४३.२	१४४.८	१४२.१	१४९.४	-३.१	३.१
फलफूल	२.२३	१२९.१	११६.१	१५६.६	१४०.९	१६५.८	१८७.९	२१.३	३३.४
चिनी तथा मिठाई	१.३६	८९.७	१२६.५	१४४.०	२०३.२	१७१.४	२१७.५	६०.७	७.०
मसला	१.४६	१३०.९	१३३.९	१४७.५	१७९.३	२११.३	२१९	३४.०	२२.१
हल्का पेय पदार्थ	०.९६	११३.४	१३१.८	१४१.५	१५२.०	१५७.९	१६५.५	१५.३	८.९
मदिरा	१.७२	१०८.७	१२१.१	१२३.४	१३६.१	१३६.८	१३९	१२.४	२.१
सुर्तिजन्य पदार्थ	०.८५	१२०.४	१३७.६	१४१.७	१५३.३	१५५.७	१७९.५	११.४	१७.१
रेष्टुरा तथा होटल	२.३५	११७.९	१३८.२	१४९.०	१६६.९	१७३.७	१९३	२०.७	१५.५
गैर खाद्य वस्तु तथा सेवा	५३.१८	११५.१	११८.७	११९.४	१२५.७	१२८.२	१३२.४	५.९	५.३
लत्ता कपडा तथा जुता	८.४९	१०८.८	११७.४	११९.४	१२५.४	१२९.०	१४२.६	६.८	१३.७
घरायसी सामान तथा सेवा	१०.८७	१२३.५	११९.१	११९.१	१२७.१	१३२.७	१३५.२	६.७	६.४
फर्निचर तथा घरायसी उपकरण	४.८९	११८.७	१२८.८	१३०.९	१३५.६	१४०.६	१४५.६	५.३	७.३
स्वास्थ्य	३.२५	११०.०	११५.१	११५.४	११७.८	११९.१	१२१.२	२.४	२.९
यातायात	६.०१	१३३.६	१२५.२	१२५.७	१२४.४	१२५.८	१३८.५	-०.७	११.३
संचार	३.६४	१००.०	१००.१	१००.१	१००.१	१००.१	८९.७	०.०	-१०.४
मनोरंजन तथा संस्कृति	५.३९	११०.०	११६.०	११७.४	१२३.९	१२४.६	१२१.४	६.८	-२.०
शिक्षा	८.४६	११२.४	१२१.६	१२१.६	१३६.०	१३६.०	१४२.४	११.८	४.७
अन्य वस्तु तथा सेवाहरु	२.१७	१०४.४	११६.४	११७.३	१२६.२	१२८.९	१३३	८.४	५.४

* अपरिष्कृत

** फागुन-फागुनको विन्दुगत परिवर्तन

स्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक

तालिका ३.२(ग): समूहगत उपभोग्य वस्तुहरूको उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क (काठमाडौँ) (प्रथम आठ महिना)

आधार वर्ष २०६२/०६३ = १००

उपभोग्य वस्तुहरू	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८	प्रतिशत परिवर्तन**	
	फागुन	फागुन	फागुन	२०६६/६७	२०६७/६८
कुल सूचकाङ्क	१२८.३	१३९.८	१५९.२	९.०	१३.९
खाद्य तथा पेय पदार्थ	१३७.१	१५४.७	१८७.४	१२.८	२१.१
अन्न तथा अन्नबाट बनेका परिकार	१४१.३	१५३.०	१७४.३	८.३	१३.९
दाल	१५२.२	२११.०	१७७.९	३८.६	-१५.७
तरकारी	१२१.८	११५.०	२३४.६	-५.६	१०४.०
मासु तथा माछा	१४०.४	१८६.४	१९८.९	३२.८	६.७
दुग्ध पदार्थ तथा अन्डा	१३९.४	१५४.९	१६६.८	११.१	७.७
घ्यू तथा तेल	१५१.५	१४५.९	१५६.१	-३.७	७.०
फलफूल	११९.३	१४५.३	१८४.७	२१.८	२७.१
चिनी तथा मिठाई	१२८.०	२०३.२	३३२.४	५८.८	६३.६
मसला	१४२.१	१८०.३	२३९.०	२६.९	३२.६
हल्का पेय पदार्थ	१३०.४	१५२.३	१४२.४	१६.८	-६.५
मदिरा	१२६.४	१२९.१	११६.८	२.१	-९.५
सुतिजन्य पदार्थ	१५०.७	१६३.४	१७४.१	८.४	६.५
रेष्टुरा तथा होटल	१४१.०	१७१.३	१९७.८	२१.५	१५.५
गैर खाद्य वस्तु तथा सेवा	१२०.१	१२६.५	१३६.३	५.३	७.७
लत्ता कपडा तथा जुता	११७.१	१२२.६	१३८.६	४.७	१३.१
घरायसी सामान तथा सेवा	११६.४	१२२.८	१३२.४	५.५	७.८
फर्निचर तथा घरायसी उपकरण	१३१.२	१३७.३	१५४.४	४.६	१२.५
स्वास्थ्य	११३.१	११२.९	१२६.१	-०.२	११.७
यातायात	१२८.९	१२७.०	१२५.४	-१.५	-१.३
संचार	१००.०	१००.०	९०.०	०.०	-१०.०
मनोरंजन तथा संस्कृति	१२०.७	१२७.०	१४६.८	५.२	१५.६
शिक्षा	१२८.३	१४८.७	१६२.४	१५.९	९.२
अन्य वस्तु तथा सेवाहरू	१२१.७	१२७.४	१३६.३	४.७	७.०

* अपरिष्कृत

** फागुन-फागुनको विन्दुगत परिवर्तन

स्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक

तालिका ३.२ (घ): समूहगत उपभोग्य वस्तुहरूको उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क (तराई) (प्रथम आठ महिना)

आधार वर्ष: २०६२/०६३ = १००

उपभोग्य वस्तुहरू	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८	प्रतिशत परिवर्तन**	
	फागुन	फागुन	फागुन	२०६६/६७	२०६७/६८
कुल सूचकाङ्क	१२५.०	१३७.३	१४८.१	९.८	७.९
खाद्य तथा पेय पदार्थ	१३४.१	१५४.८	१७६.०	१५.४	१३.७
अन्न तथा अन्नबाट बनेका परिकार	१३६.४	१५७.०	१७६.४	१५.१	१२.४
दाल	१७१.९	२१७.२	२०६.५	२६.४	-४.९
तरकारी	११८.५	१२५.१	१८५.२	५.६	४८.०
मासु तथा माछा	१४४.३	१७१.३	१८३.१	१८.७	६.९
दुग्ध पदार्थ तथा अण्डा	१३२.८	१४९.२	१६०.५	१२.३	७.६
छू तथा तेल	१४८.८	१४३.७	१४४.०	-३.४	०.२
फलफूल	११४.१	१३७.७	१९५.७	२०.७	४२.१
चिनी तथा मिठाई	१२३.८	२०२.३	१७६.८	६३.४	-१२.६
मसला	१२८.२	१७५.५	२०६.१	३६.९	१७.४
हल्का पेय पदार्थ	१२८.५	१५२.४	१८२.७	१८.६	१९.९
मदिरा	११८.५	१३६.१	१४३.५	१४.९	५.४
सुर्तिजन्य पदार्थ	१३२.४	१४६.८	१८८.०	१०.९	२८.१
रेष्टुरा तथा होटल	१३१.४	१६०.४	१८७.६	२२.१	१७.०
गैर खाद्य वस्तु तथा सेवा	११७.९	१२४.९	१२९.४	५.९	३.६
लत्ता कपडा तथा जुता	११६.६	१२५.९	१४२.०	८.०	१२.८
घरायसी सामान तथा सेवा	१२०.७	१३०.०	१३६.९	७.७	५.३
फर्निचर तथा घरायसी उपकरण	१२३.९	१२९.१	१४०.६	४.२	८.९
स्वास्थ्य	११४.९	११७.५	११९.३	२.३	१.५
यातायात	१२४.२	१२१.३	१४३.७	-२.३	१८.५
सञ्चार	१००.०	१००.०	८८.२	०.०	-११.८
मनोरंजन तथा संस्कृति	११५.९	१२६.६	१०८.५	९.२	-१४.३
शिक्षा	१२१.३	१३१.०	१३३.२	८.०	१.७
अन्य वस्तु तथा सेवाहरू	११३.५	१२७.०	१३३.८	११.९	५.४

* अपरिष्कृत

** फागुन-फागुनको विन्दुगत परिवर्तन

स्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक

तालिका ३.२ (ड): समूहगत उपभोग्य वस्तुहरूको उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क (पहाड) (प्रथम आठ महिना)

आधार वर्ष २०६२/०६३ = १००

उपभोग्य वस्तुहरू	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८	प्रतिशत परिवर्तन**	
	फागुन	फागुन	फागुन	२०६६/६७	२०६७/६८
कुल सूचकाङ्क	१२५.२	१३९.२	१५५.३	११.२	११.६
खाद्य तथा पेय पदार्थ	१३३.९	१५५.५	१८५.१	१६.१	१९.०
अन्न तथा अन्नबाट बनेका परिकार	१३८.१	१५४.३	१७६.४	११.७	१४.३
दाल	१५७.९	१९९.१	१९१.९	२६.१	-३.६
तरकारी	१११.५	११९.२	२१९.६	६.९	८४.२
मासु तथा माछा	१४३.९	१७९.५	१९८.३	२४.७	१०.५
दुग्ध पदार्थ तथा अन्डा	१३१.१	१५४.६	१८४.०	१७.९	१९.०
घ्यू तथा तेल	१४८.२	१४५.३	१५०.५	-२.०	३.६
फलफूल	११५.८	१४१.०	१७९.३	२१.८	२७.२
चिनी तथा मिठाई	१२९.१	२०४.७	१८४.१	५८.६	-१०.१
मसला	१३३.८	१८४.७	२१७.९	३८.०	१८.०
हल्का पेय पदार्थ	१३९.०	१५०.७	१६८.२	८.४	११.६
मदिरा	११९.१	१४४.९	१६२.४	२१.७	१२.१
सुतिजन्य पदार्थ	१३१.५	१५२.५	१७२.५	१६.०	१३.१
रेष्टुरा तथा होटल	१४६.८	१७३.४	१९६.३	१८.१	१३.२
गैर खाद्य वस्तु तथा सेवा	११८.०	१२६.१	१३२.७	६.९	५.२
लत्ता कपडा तथा जुता	११९.१	१२८.१	१४८.५	७.६	१५.९
घरायसी सामान तथा सेवा	११९.८	१२७.४	१३५.९	६.३	६.७
फर्निचर तथा घरायसी उपकरण	१३३.२	१४५.०	१४३.८	८.९	-०.८
स्वास्थ्य	११७.८	१२४.४	११८.६	५.६	-४.७
यातायात	१२२.६	१२६.४	१४६.८	३.१	१६.१
संचार	१००.४	१००.४	९१.९	०.०	-८.५
मनोरंजन तथा संस्कृति	११०.८	११५.९	११६.३	४.६	०.३
शिक्षा	११४.५	१२९.९	१३५.८	१३.४	४.५
अन्य वस्तु तथा सेवाहरू	११५.०	१२३.४	१२७.७	७.३	३.५

* अपरिष्कृत

** फागुन-फागुनको विन्दुगत परिवर्तन

स्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक

तालिका ३.३(क): राष्ट्रिय थोक मूल्य सूचकाङ्क (वार्षिक)

(आधार वर्ष २०५६।५७ = १००)

महिना	२०५७/५८	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८*
साउन	१००.७	१०८.०	११०.९	११४.४	१२२.१	१३३.५	१४२.४	१६०.०	१७७.९	२०१.४	२१८.४
भदौ	१०१.२	१०९.०	११२.४	११६.०	१२३.१	१३४.८	१४७.१	१६३.५	१८०.३	२०३.०	२१९.६
असोज	१०३.७	११०.६	११२.५	११६.४	१२३.४	१३५.०	१४९.०	१६४.३	१७९.६	२०६.१	२२२.५
कार्तिक	१०३.७	११२.३	११२.६	११७.२	१२२.६	१३६.४	१५०.५	१६१.३	१७६.१	२०८.७	२२४.१
मंसिर	१००.८	१०६.७	१०७.५	११३.९	११९.०	१३४.३	१४६.३	१५५.२	१७०.९	२०३.२	२२६.०
पुस	९९.८	१०५.६	१०४.६	११२.०	११९.७	१२९.५	१४३.०	१५०.८	१७२.९	२००.६	२२६.४
माघ	९८.५	१०३.७	१०७.३	११२.९	१२१.०	१२८.९	१४५.१	१५१.३	१७४.०	१९८.७	२२२.२
फागुन	९९.५	१०३.५	१०९.६	११३.५	१२३.२	१३०.८	१४६.७	१५६.४	१७५.६	१९७.०	२२१.४
चैत	१००.०	१०२.२	१११.३	११४.२	१२३.७	१३३.१	१४३.२	१५६.६	१७८.१	१९७.६	
वैशाख	१०१.३	१०४.०	११२.३	११४.३	१२५.२	१३६.९	१४५.४	१६०.१	१८४.९	२००.४	
जेठ	१०३.५	१०५.२	१११.२	११६.२	१२६.५	१३८.२	१४६.०	१६४.९	१९३.०	२०५.२	
असार	१०४.६	१०६.३	११२.७	११८.१	१२९.९	१३९.९	१५१.८	१७१.८	१९८.०	२११.८	
वार्षिक	१०१.४	१०६.४	११०.४	११४.९	१२३.३	१३४.३	१४६.४	१५९.७	१८०.१	२०२.८	
वार्षिक वृद्धिदर (प्रतिशत)	१.४	४.९	३.७	४.१	७.३	८.९	९.०	९.१	१२.८	१२.६	

* अपरिष्कृत

स्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक

तालिका ३.३(ख): राष्ट्रिय थोक मूल्य सूचकाङ्क (प्रथम आठ महिना)

(आधार वर्ष २०५६/५७ = १००)

समूह/उपसमूहहरू	भार प्रतिशत	२०६१/६६	२०६१/६६	२०६६/६७	२०६६/६७	२०६७/६८	प्रतिशत परिवर्तन**	
		फागुन	असार	फागुन	असार	फागुन	२०६६/६७	२०६७/६८
कूल सूचकाङ्क	१००.००	१७५.६	१९८.०	१९७.०	२११.८	२२१.४	१२.२	१२.४
कृषिसम्बन्धी वस्तुहरू	४९.५९	१७५.३	२२०.८	२०९.०	२३३.९	२४१.१	१९.२	१५.४
खाद्यान्न वस्तुहरू	१६.५९	१६३.४	१६६.३	१९९.६	२०७.५	२१९.३	२२.२	९.९
नगदे वाली	६.०९	१६८.७	३१०.७	१८०.८	२४१.८	२२१.८	७.२	२२.७
दलहन	३.७७	२११.५	२४८.९	२८२.७	२८९.४	२८१.२	३३.७	-०.५
फलफूल तथा तरकारी	११.१८	१६५.४	२२९.०	१५६.६	१९५.१	२०२.०	-५.३	२९.०
मसलाहरू	१.९५	१३५.४	१६१.३	१८४.७	२४५.४	२८१.१	३६.४	५२.२
पशुजन्य उत्पादन	१०.०२	२०४.४	२४८.३	२७७.०	२९३.१	३०९.७	३५.५	११.८
स्वदेशमा उत्पादित औद्योगिक वस्तुहरू	२०.३७	१६३.३	१६८.५	१८३.०	१८४.२	१९८.०	१२.१	८.२
खाद्यजन्य वस्तुहरू	६.१२	१५३.८	१५५.०	१८२.३	१८०.०	१८०.६	१८.५	-०.९
पेय तथा सुतीजन्य वस्तुहरू	५.६९	१६१.५	१६८.८	१८२.८	१८२.८	२११.१	१३.२	१५.५
निर्माण सामग्री	४.५०	२०५.९	२२०.८	२२९.२	२३७.७	२४१.२	११.३	५.२
अन्य	४.०७	१३३.०	१३०.७	१३३.२	१३३.२	१५८.१	०.२	१८.७
आयातित वस्तुहरू	३०.०३	१८४.५	१८०.४	१८६.७	१९४.१	२०४.९	१.२	९.७
पेट्रोलियम वस्तुहरू तथा कोईला	५.४०	३०७.१	२९८.३	३१५.९	३४७.४	३७२.३	२.९	१७.९
रासायनिक मल तथा रासायनिक वस्तुहरू	२.४६	२११.७	२०१.९	१८६.६	१८७.३	१९७.९	-११.९	६.१
यातायातका साधन तथा मेशिनरी वस्तुहरू	६.९७	१६३.०	१६२.२	१६३.०	१६४.५	१७५.८	०.०	७.९
इलेक्ट्रिक तथा इलेक्ट्रोनिक वस्तुहरू	१.८७	१०१.८	९४.६	९८.७	१००.५	९८.७	-३.०	०.०
औषधि	२.७३	१२२.१	१२६.२	१३०.१	१३१.५	१३७.२	६.६	५.५
कपडाजन्य वस्तुहरू	३.१०	१२९.४	१२५.२	१२७.७	१३४.२	१३६.५	-१.३	६.९
अन्य वस्तुहरू	७.४५	१७३.६	१६९.३	१८२.९	१८४.३	१९३.०	५.४	५.५

* अपरिष्कृत

** फागुन-फागुनको विन्दुगत परिवर्तन

स्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक

तालिका ३.३(ग): राष्ट्रिय थोक मूल्य सूचकाङ्क (वार्षिक औषत)

(आधार वर्ष २०५६/५७ = १००)

समूह/उपसमूहहरू	भार प्रतिशत	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	प्रतिशत परिवर्तन	
							२०६५/६६	२०६६/६७
कूल सूचकाङ्क	१००.००	१३४.३	१४६.४	१५९.७	१८०.१	२०२.८	१२.८	१२.६
कृषिसम्बन्धी वस्तुहरू	४९.५९	१३०.२	१४५.३	१५९.१	१८१.३	२२२.७	१४.०	२२.८
खाद्यान्न वस्तुहरू	१६.५९	११९.०	१३१.९	१४८.९	१६१.५	१८९.३	८.५	१७.२
नगदे वाली	६.०९	१५९.४	१८३.०	१९१.८	१९९.६	२७५.४	४.१	३८.०
दलहन	३.७७	१३६.४	१६४.२	१८६.१	२२६.६	२७८.६	२१.८	२२.९
फलफूल तथा तरकारी	११.१८	१२०.७	१३१.७	१४६.७	१६६.७	१८२.४	१३.६	९.४
मसलाहरू	१.९५	१०८.५	१३२.५	१२९.२	१४३.९	१९८.०	११.४	३७.६
पशुजन्य उत्पादन	१०.०२	१४३.८	१५५.०	१६५.९	२०९.६	२७४.५	२६.३	३१.०
स्वदेशमा उत्पादित औद्योगिक वस्तुहरू	२०.३७	१२६.०	१३६.७	१४८.७	१६४.९	१७९.०	१०.९	८.६
खाद्यजन्य वस्तुहरू	६.१२	११६.४	१२५.९	१३८.०	१५३.८	१७३.१	११.४	१२.५
पेय तथा सुर्तीजन्य वस्तुहरू	५.६९	१२८.२	१३५.२	१४३.३	१६०.०	१८१.५	११.७	१३.४
निर्माण सामग्री	४.५०	१४९.१	१७२.३	१९६.१	२१७.९	२२६.६	११.१	४.०
अन्य	४.०७	१११.९	११५.९	१२०.२	१२९.९	१३१.८	८.१	१.५
आयातित वस्तुहरू	३०.०३	१४६.५	१५४.७	१६८.०	१८८.४	१८६.२	१२.१	-१.२
पेट्रोलियम वस्तुहरू तथा कोईला	५.४०	२४४.५	२६७.३	२९८.९	३३०.०	३१४.२	१०.४	-४.८
रासायनिक मल तथा रासायनिक वस्तुहरू	२.४६	१६२.१	१६९.५	१९४.६	२०९.९	१८९.१	७.९	-९.९
यातायातका साधन तथा मेशिनरी वस्तुहरू	६.९७	१२५.३	१२८.२	१३८.१	१६५.४	१६३.०	१९.८	-१.५
इलेक्ट्रिक तथा इलेक्ट्रोनिक वस्तुहरू	१.८७	९६.२	९५.६	९५.२	१००.१	९७.०	५.१	-३.१
औषधि	२.७३	१११.७	११३.५	११६.२	१२३.०	१३२.२	५.९	७.५
कपडाजन्य वस्तुहरू	३.१०	१११.२	११०.७	१०८.१	१२५.०	१२८.८	१५.६	३.०
अन्य वस्तुहरू	७.४५	१३०.४	१४१.५	१५४.६	१७३.०	१८०.१	११.९	४.१

* अपरिष्कृत

** फागुन-फागुनको विन्दुगत परिवर्तन

स्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक

तालिका ३.४(क): राष्ट्रिय तलब तथा ज्यालादर सूचकाङ्क (वार्षिक)

(आधार वर्ष २०६१।६२ = १००)

महिना	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८*
साउन	१०१.९	१०९.३	१२२.८	१३२.८	१६२.३	१८५.४
भदौ	१०१.९	१०९.६	१२३.३	१३४.६	१६२.६	१८७.९
असोज	१०२.२	११०.४	१२३.५	१३४.७	१६४.५	१९०.२
कार्तिक	१०३.२	११२.२	१२३.५	१३५.८	१६५.९	१९०.६
मंसिर	१०३.६	११४.२	१२३.३	१४१.३	१६५.९	१९०.६
पुस	१०४.३	११४.४	१२४.८	१४४.०	१६९.५	१९०.६
माघ	१०४.३	११४.६	१२४.७	१४५.३	१६९.५	१९७.५
फागुन	१०४.३	११४.८	१२५.१	१४९.२	१६९.६	२०२.०
चैत	१०४.९	११४.८	१२५.४	१५०.८	१७१.७	
वैशाख	१०४.८	११७.३	१२५.५	१५२.०	१७१.७	
जेठ	१०५.७	११८.०	१२७.६	१५५.०	१७५.७	
असार	१०६.२	११९.३	१३२.६	१५७.०	१८१.८	
वार्षिक	१०३.९	११४.१	१२५.२	१४४.४	१६९.२	
वार्षिक वृद्धिदर (प्रतिशत)	३.९	९.७	९.७	१५.३	१७.२	

* अपरिष्कृत

स्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक

तालिका ३.४(ख): राष्ट्रिय तलब तथा ज्यालादर सूचकाङ्क (प्रथम आठ महिना)

(आधार वर्ष २०६१/६२ = १००)

सि.नं.	समूह/उपसमूह	भार प्रतिशत	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६६/६७	२०६७/६८	प्रतिशत परिवर्तन**	
			असार	फागुन	असार	फागुन	असार	फागुन	२०६६/६७	२०६७/६८
	कूल सूचकाङ्क	१००.००	१३२.६०	१४९.२	१५७.०	१६९.६	१८१.८	२०२.०	१३.७	१९.१
१	तलब सूचकाङ्क	२६.९७	११८.२०	१३८.०	१३८.०	१५७.०	१५७.०	१५७.०	१३.८	०.०
१.१	निजामती सेवा	२.८२	१३५.८०	१७३.९	१७३.९	१९९.३	१९९.३	१९९.३	१४.६	०.०
१.२	सार्वजनिक संस्थानहरू	१.१४	१२१.२०	१४७.७	१४७.७	१६४.१	१६४.१	१६४.१	११.१	०.०
१.३	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू	०.५५	१७०.५०	२०१.५	२०१.५	२०४.१	२०४.१	२०४.१	१.३	०.०
१.४	सैनिक तथा प्रहरी सेवा	४.०१	१२१.८०	१५९.४	१५९.४	१८०.२	१८०.२	१८०.२	१३.०	०.०
१.५	शिक्षा	१०.५५	१२२.८०	१४२.६	१४२.६	१७४.५	१७४.५	१७४.५	२२.४	०.०
१.६	निजी संगठनहरू	७.९०	९९.८०	१०२.५	१०२.५	१०२.५	१०२.५	१०२.५	०.०	०.०
२	ज्यालादर सूचकाङ्क	७३.०३	१३७.९०	१५३.४	१६३.९	१७४.२	१९१.०	२१८.६	१३.६	२५.५
२.१	कृषि मजदूर	३९.४९	१४३.६०	१६०.०	१७३.३	१८७.२	२१५.०	२५१.९	१७.०	३४.६
	पुरुष	२०.४९	१४१.००	१५९.८	१७७.४	१८९.१	२१६.७	२५८.८	१८.३	३६.९
	महिला	१९.००	१४६.४०	१६०.२	१६९.०	१८५.१	२१३.१	२४४.४	१५.५	३२.०
२.२	औद्योगिक मजदूर	२५.२५	१३३.५०	१४७.०	१५३.९	१५९.९	१६०.६	१७६.५	८.८	१०.४
	उच्च दक्ष	६.३१	१२३.८०	१३४.७	१४०.०	१४७.२	१४६.१	१७४.३	९.३	१८.४
	दक्ष	६.३१	१३१.००	१४४.६	१५०.५	१५७.४	१५८.०	१७१.४	८.९	८.९
	अर्धदक्ष	६.३१	१३५.४०	१५१.३	१५७.१	१६२.८	१६३.५	१७१.५	७.६	५.३
	अदक्ष	६.३२	१४३.७०	१५७.६	१६८.१	१७२.२	१७४.७	१८८.९	९.३	९.७
२.३	निर्माण मजदूर	८.२९	१२४.६०	१४१.२	१४९.७	१५६.१	१६९.३	१८७.९	१०.६	२०.४
	डकर्मी	२.७६	११९.८०	१३६.७	१४४.७	१५१.४	१६२.०	१७७.८	१०.८	१७.४
	दक्ष	१.३८	११९.००	१३४.१	१४३.५	१४९.५	१६०.९	१७६.०	११.५	१७.७
	अदक्ष	१.३८	१२०.५०	१३९.४	१४५.९	१५३.४	१६३.१	१७९.५	१०.०	१७.०
	सिकर्मी	२.७६	११८.००	१३३.०	१३९.२	१४४.३	१५३.९	१७०.३	८.५	१८.०
	दक्ष	१.३८	११८.२०	१२८.८	१३४.८	१४१.८	१५२.०	१६८.५	१०.१	१८.८
	अदक्ष	१.३८	११७.८०	१३७.३	१४३.७	१४६.९	१५५.८	१७२.१	७.०	१७.२
	ज्यामी	२.७७	१३६.००	१५३.८	१६५.०	१७२.५	१९२.१	२१५.७	१२.२	२५.०
	पुरुष	१.३८	१३५.००	१५२.४	१६२.७	१७०.३	१८९.३	२१७.६	११.७	२७.८
	महिला	१.३९	१३६.९०	१५५.१	१६७.३	१७४.७	१९४.९	२१३.८	१२.६	२२.४

* अपरिष्कृत

** फागुन-फागुनको विन्दुगत परिवर्तन

स्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक

तालिका ३.४(ग): राष्ट्रिय तलब तथा ज्यालादर सूचकाङ्क (वार्षिक औषत)

(आधार वर्ष २०६१/६२ = १००)

सि.नं.	समूह/उपसमूह	भार प्रतिशत	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	प्रतिशत परिवर्तन	
								२०६५/६६	२०६६/६७
	कूल सूचकाङ्क	१००.००	१०३.९	११४.१	१२५.२	१४४.४	१६९.२	१५.३	१७.२
१	तलब सूचकाङ्क	२६.९७	१००.३	१०६.६	११८.२	१३०.६	१५७.०	१०.५	२०.२
१.१	निजामती सेवा	२.८२	१००.०	११०.०	१३५.८	१६१.२	१९९.३	१८.७	२३.६
१.२	सार्वजनिक संस्थाहरु	१.१४	१०२.९	१११.०	१२१.२	१३८.४	१६४.१	१४.२	१८.६
१.३	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु	०.५५	१०७.३	११३.१	१७०.५	१८६.०	२०४.१	९.१	९.७
१.४	सैनिक तथा प्रहरी सेवा	४.०१	१००.०	१११.४	१२१.८	१४६.९	१८०.२	२०.६	२२.७
१.५	शिक्षा	१०.५५	१००.०	१०७.०	१२२.८	१३४.५	१७४.५	९.५	२९.७
१.६	निजी संगठनहरु	७.९०	१००.०	१०१.३	९९.८	१०१.२	१०२.५	१.४	१.३
२	ज्यालादर सूचकाङ्क	७३.०३	१०५.३	११६.८	१२७.८	१४९.४	१७३.८	१६.९	१६.३
२.१	कृषि मजदूर	३९.४९	१०६.६	११७.६	१२६.७	१५५.९	१८७.३	२३.०	२०.१
	पुरुष	२०.४९	१०५.८	११६.३	१२५.१	१५५.६	१९०.३	२४.४	२२.३
	महिला	१९.००	१०७.६	११९.०	१२८.६	१५६.३	१८४.०	२१.५	१७.७
२.२	औद्योगिक मजदूर	२५.२५	१०४.६	११८.१	१३१.८	१४२.८	१५८.३	८.३	१०.९
	उच्च दक्ष	६.३१	१०३.०	११२.४	१२२.४	१३१.४	१४४.८	७.४	१०.२
	दक्ष	६.३१	१०४.४	११६.६	१२९.३	१४०.१	१५५.१	८.४	१०.७
	अर्धदक्ष	६.३१	१०५.३	११९.९	१३३.५	१४५.६	१६१.५	९.१	१०.९
	अदक्ष	६.३२	१०५.५	१२३.७	१४२.२	१५४.२	१७१.७	८.४	११.३
२.३	निर्माण मजदूर	८.२९	१०१.३	१०९.१	१२०.२	१३८.६	१५६.६	१५.३	१३.०
	डकमी	२.७८	१०२.३	१०९.६	११९.३	१३४.४	१५१.३	१२.७	१२.६
	दक्ष	१.३८	१०२.३	१०९.३	११८.२	१३२.२	१४९.९	११.८	१३.४
	अदक्ष	१.३८	१०२.२	१०९.८	१२०.४	१३६.६	१५२.८	१३.५	११.९
	सिकमी	२.७८	१०१.१	१०७.०	११४.९	१३०.१	१४४.६	१३.२	११.१
	दक्ष	१.३८	१०१.२	१०७.८	११४.७	१२६.७	१४१.४	१०.५	११.६
	अदक्ष	१.३८	१०१.१	१०६.२	११५.१	१३३.४	१४७.७	१५.९	१०.७
	ज्यामी	२.७७	१००.४	११०.७	१२६.५	१५१.३	१७३.८	१९.६	१४.९
	पुरुष	१.३८	१००.२	११०.३	१२४.२	१४९.७	१७१.६	२०.५	१४.६
	महिला	१.३९	१००.७	१११.२	१२८.८	१५२.९	१७६.०	१८.७	१५.१

स्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक

तालिका ३.५: केही प्रमुख वस्तुहरूको सरदर खुद्रा बजार मूल्य

मूल्य रु. प्रति किलोग्राममा
तोरीको तेल रु. प्रति लिटरमा

क्र.सं.	वस्तुको नाम	आर्थिक वर्ष २०६६/६७						आर्थिक वर्ष २०६७/६८*					
		पहाड		तराई		नेपाल		पहाड		तराई		नेपाल	
		श्रावण	फाल्गुण	श्रावण	फाल्गुण	श्रावण	फाल्गुण	श्रावण	फाल्गुण	श्रावण	फाल्गुण	श्रावण	फाल्गुण
१	चामल मोटो	३३.६८	३४.८	२६.७९	२७.८३	३१.०६	३२.१४	३८.२६	३७.३९	३१.९२	३०.५१	३५.८४	३५.१
२	गहुँको पीठो	३३.०४	३६.४	२५.०२	२७.८३	२९.९८	३३.१३	४१.११	४०.२१	२८.६९	३१.३१	३६.३८	३७.२४
३	मासको दाल	९४.७८	११९.१६	८५.९६	१०७.३८	९१.४२	११४.६७	१३५.५१	१२०.७	११५.३८	१०८.३६	१२७.४५	११६.५९
४	रहरको दाल	११५.६९	१३१.२८	११८.६३	१३२.३८	११६.८१	१३१.७२	१२४.६	१२८.९९	१३५.६३	१२६.३३	१२९.०१	१२८.०५
५	तोरीको तेल	१३६.७५	१३१.२७	१२४.६९	१३१.२५	१३२.१५	१३१.२६	१३०.०१	१४०.८५	१२६.३१	१३३.६४	१२८.६	१३८.४४
६	घ्यू खारेको	४३३.७७	४२५.१९	३६७.५	४१०.६३	४०८.५२	४१९.६४	४२५.८६	४५४.५८	४४२.१९	५१३.८९	४३२.०८	४७४.३५
७	खसीको मासु	३२५.९२	३६५.८५	३२९.२५	३७.२५	३२७.१९	३६७.९	३६५.३७	४००	३८४.२५	४०३.६१	३७२.५६	४०१.२
८	आलु	३१.७२	२५.०२	२४.६६	१३.६९	२८.८७	२०.७	२५.३७	२२.७३	१९.४१	१३.८७	२२.९१	१९.६
९	सुकेको प्याज	३८.४	४९.७३	२६.४८	३५.१९	३३.८६	४४.१९	४७.९१	७०.५३	२५.०९	३९.०६	३८.७८	५९.४२
१०	अदुवा	७९	७६.०८	७३.९५	६६.८८	७६.९८	७२.५८	९८.५	६४.८९	१०७.५	६७.४७	१०२	६५.८६

* प्रारम्भिक तथ्याङ्क

स्रोत : कृषि विभाग

तालिका ३.६: केही कृषिजन्य वस्तुहरूको मासिक राष्ट्रिय सरदर खुद्रा मूल्य

मूल्य रु. प्रति किलोग्राममा
तोरीको तेल रु. प्रति लिटरमा

क्र.सं.	वस्तुको नाम	आर्थिक वर्ष	श्रावण	भाद्र	आश्विन	कार्तिक	मङ्सिर	पौष	माघ	फाल्गुण	प्रथम आठ महिनाको राष्ट्रिय सरदर खुद्रा मूल्य
१	चामल मोटो	२०६६/०६७	३१.०६	३२.०३	३१.९२	३१.६१	३३.४	३२.५३	३१.६३	३२.१४	३२.०४
		२०६७/०६८	३५.८४	३५.९१	३६.६८	३६.४५	३५.०१	३४.३७	३५	३५.१	३५.५४
२	गहुँको पीठो	२०६६/०६७	२९.९८	३१.१	३१.२६	३१.४१	३३.३५	३३.५५	३२.०९	३३.१३	३१.९९
		२०६७/०६८	३६.३८	३५.५६	३५.८१	३५.६६	३६.८१	३७.०२	३७.२४	३७.२४	३६.४७
३	मासको दाल	२०६६/०६७	९१.४२	९३.४५	९८.०९	१०१.४	१०४.१७	११०.७६	११४.०९	११४.६७	१०३.५
		२०६७/०६८	१२७.४५	११९.४३	१२२.०१	१२१.४२	११९.७९	११९.१९	११६.२	११६.५९	१२०.२६
४	रहरको दाल	२०६६/०६७	११६.८१	१२०.८४	१२३.०४	१२७.०३	१३१.६	१३२.९९	१३४.५२	१३१.७२	१२७.३२
		२०६७/०६८	१२९.०१	१२७.९३	१२८.२९	१२८.१४	१३०.३	१२८.०२	१२८.६३	१२८.०५	१२८.५५
५	तोरीको तेल	२०६६/०६७	१३२.१५	१३३.९२	१३६.८२	१३५.६३	१३५.१२	१३२.५७	१३२.२	१३१.२६	१३३.७१
		२०६७/०६८	१२८.६	१३२.६४	१३२.४८	१३३.६	१३५.१४	१३६.३४	१३७.२३	१३८.४४	१३४.३१
६	घ्यू खारेको	२०६६/०६७	४०८.५२	४१६.६२	४१५.१४	४४२.१९	४४२.३६	४३५.४३	४२०.८१	४१९.६४	४२५.०९
		२०६७/०६८	४३२.०८	४४६.४८	४५३.४२	४४९.९२	४६२.६७	४७२.१७	४७२.१७	४७४.३५	४५७.९१
७	खसीको मासु	२०६६/०६७	३२७.१९	३३३.८८	३४८.२९	३५२.७१	३५४.६२	३५६.९५	३६४.८६	३६७.९	३५०.८
		२०६७/०६८	३७२.५६	३८४.४८	३८९.५८	३९२.५८	३९८.७५	३९७.५८	४००	४०१.२	३९२.०९
८	आलु	२०६६/०६७	२८.८७	२९.८१	३४.११	३९.०४	३५.३३	२९.२३	२२.८९	२०.७	३०
		२०६७/०६८	२२.९१	२४.९२	२५.९	२७.१८	२७.४	२४.१९	२०.२६	१९.६	२४.०५
९	सुकैको प्याज	२०६६/०६७	३३.८६	३५.५५	४१.२३	४६.९	५०.६	४८.७६	४७.१३	४४.१९	४३.५३
		२०६७/०६८	३८.७८	४१.२७	४६.०२	५३.२४	६६.८६	८८.२५	८९.७९	५९.४२	६०
१०	अदुवा	२०६६/०६७	७६.९८	७६.५५	७४.९७	८७.०९	७४.९५	७१.७४	६९.६	७२.५८	७५.५६
		२०६७/०६८	१०२	९५.५	९१.९९	८२.८७	७९.१	७२.३२	७४.१५	६५.८६	८२.९७

नोट: २०६७/६८ को प्रारम्भिक तथ्याङ्क

स्रोत : कृषि विभाग, कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन तथा बजार विकास निर्देशनालय

तालिका ३.७ (क): आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा पेट्रोलियम पदार्थको मूल्य स्थिति
(थोक विक्री मूल्य)

		पेट्रोल	डिजेल	मट्टितेल	हवाई इन्धन (ड्यूटी पेड)	एल.पी. ग्यास	एफ. ओ.	एल.डि. ओ.
क्र.सं.	निगमको डिपो वा भन्सार बिन्दु	रु. प्रति कि.लि.	रु. प्रति कि.लि.	रु. प्रति कि.लि.	रु. प्रति कि.लि.	रु. प्रति मे.टन.	रु. प्रति कि.लि.	रु. प्रति कि.लि.
१	विराटनगर	९१,५७२.६८	६४,२९४.६३	६४,२४५.१७	९०,०००.००	७६,६०६.४०	७१,९९४.८४	६६,६५०.९४
२	वीरगञ्ज	९१,५७२.६८	६४,२९४.६३	६४,२४५.१७		७६,६०६.४०	-	-
३	अमलेखगञ्ज	९१,५७२.६८	६४,२९४.६३	६४,२४५.१७			-	६९,१६७.१३
४	काठमाडौं	९३,०१६.५२	६५,७४९.९४	६५,६९२.६३	९०,०००.००		-	७०,८३०.४९
५	पोखरा	९२,५३५.२३	६५,२५९.५०	६५,२१०.१४	९०,०००.००		-	-
६	भैरहवा	९१,५७२.६८	६४,२९४.६३	६४,२४५.१७	९०,०००.००	७६,६०६.४०	-	७०,८३७.५४
७	नेपालगञ्ज	९१,५७२.६८	६४,२९४.६३	६४,२४५.१७	९०,०००.००	७६,६०६.४०	-	-
८	सुर्खेत	९३,०१६.५२	६५,७४९.९४	६५,६९२.६३	९०,०००.००		-	-
९	दाङ्ग	९२,५३५.२३	६५,२५९.५०	६५,२१०.१४			-	-
१०	धनगढी	९१,५७२.६८	६४,२९४.६३	६४,२४५.१७	९०,०००.००		-	-
११	दिपायल	९३,०१६.५२	६५,७४९.९४	६५,६९२.६३			-	-
१२	महेन्द्रनगर, जनकपुर	९१,५७२.६८	६४,२९४.६३	६४,२४५.१७			-	-
१३	काठमाडौं उपत्यकाको सरदर खुद्रा विक्री मूल्य (प्रति लि. रु. मा)	९७.००	६८.५०	६८.५०	९०.००	१,३२५.००	-	-

स्रोत : नेपाल आयल निगम लि.

एल.डि.ओ.को मूल्य मिति २०६७।९ मा कायम भएको र हाल कारोबार नभएको

३.७ (ख): केही पेट्रोलियम पदार्थको मूल्य स्थिति (काठमाडौँ उपत्यका)

श्रीपंक्त	इकाई	२०४२/४३	२०४३/४४*	२०४४/४४*	२०४४/४४	२०४५/४७	२०४७/४८	२०४८/४९	२०४८/४९	२०४९/५०*	२०५०/५१	२०५१/५२	२०५२/५३	२०५३/५४	२०५४/५४**	२०५४/५५	२०५५/५७/५८	२०५६/५७/५८	मुल्य र मा
पेट्रोल	जलित लिटर	३१.००	३४.००	३९.००	४०.००	४०.००	४६.००	४६.००	४२.००	४४.००	४४.००	६२.०० ^१	६७.०० ^१	६७.२४ ^१	१००.००	७७.४० ^{११}	८०.००	९७.००	
डिजेल	जलित लिटर	१३.४०	१४.००	१४.४०	१४.४० ^१	२३.००	२६.४०	२६.४०	२६.४०	३१.००	३१.००	४९.०० ^१	४६.०० ^१	४३.१४	७०.००	४४.०० ^{११}	६१.००	६८.४०	
मल्टिपल (बुला)	जलित लिटर	९.४०	९.४०	१०.४०	१०.४०	१३.००	१७.००	१७.००	१७.००	२४.००	२४.००	३४.०० ^१	३९.०० ^१	४४.६४	६४.००	४४.०० ^{११}	६१.००	६८.४०	
मल्टिपल (मल्टिपल)	जलित लिटर									२०.००	२०.००	३०.०० ^१						-	
एआई ड्रम (ATF)	जलित लिटर	१९.३०	२१.७४	२३.४३	२३.४३	२८.८०	२८.८०	२८.८०	२८.८०	३३.००	३३.००	४८.०० ^१	४४.०० ^१	६८.००	१००.०० ^{११}	७०.०० ^{११}	७४.००	९०.००	
माइल डिजेल आयात (LDO) डिजेल टन	श्रीपंक्त डिजेल टन	१२.२११.४४	१४.५२२.८१	१४.५२२.८१	१२.२३०.७६	#####	२०.६६६.६८	#####	२३.३६४.४१	#####	#####	-	४४.४४.७३ ^{११}	६८.९६.४३ ^{११}	१४.८८.८९	#####	#####	७०.३३०.४९	
फनेल आयात (FO) डिजेल टन	श्रीपंक्त डिजेल टन	१०.९२२.३३	#####	११.९२८.२२	१०.४६७.२२	१२.७८०.७२	१४.८६३.३६	१७.३६९.६२	२३.६१४.६२	२३.६१४.६२	२३.६१४.६२	२३.६१४.६२	३०.८०.७८ ^{११}	४३.६१४.८२ ^{११}	७२.३६.७२	#####	#####	११.९१४.८४	
एन पी ग्लास (PDO) पिपी मूल्य	श्रीपंक्त मूल्य टन	#####	#####	#####	#####	१७.८१६.२६	#####	#####	#####	३७.४८७.७३	३७.४८७.७३	३४.००.२८ ^१	४०.६१२.२६ ^१	४९.८९९.७६ ^१	६९.२१४.२८	६२.८१४.२१ ^१	११.३१४.०४	७६.०६.४४	

[illegible]

३.८ : केही पेट्रोलियम पदार्थको आपूर्ति स्थिति

केही प्रमुख पेट्रोलियम पदार्थहरू	इकाई	आमयक वर्ष													प्रथम आठ महिना	
		२०५३/५४	२०५४/५५	२०५५/५६	२०५६/५७	२०५७/५८	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८
पेट्रोल	कि.लि.	४४,८८९	४६,९३९	४९,९९४	५५,४८९	५९,२४५	६३,४७८	६८,४८२	६७,९६५	७५,८२७	८१,८१७	९८,४३५	१०१,६२४	१२८,३७२	१६२,२७६	१२२,३७८
डिजेल	कि.लि.	२४७,२३५	३००,६०४	३१५,७८०	३१०,४६१	३२९,०६०	२८७,६४७	३०१,६७२	३०२,६४४	३०६,८२६	२९२,३८१	२९९,४१९	३०३,२१४	४८९,२१९	६१२,४०४	३६९,४८६
मार्डिनेल	कि.लि.	२४३,००५	२८२,०२६	२९४,९८२	३३१,१२०	३१६,३८१	३१०,११३	३४१,६९६	३१३,१२७	२२२,४६२	२२५,००७	१९२,४७६	१४२,१६६	७७,७९९	५५,७८२	३८,२७१
लाइट डिजेल आयल (LDO)	कि.लि.	२०१७	९६७	४४७	४,००५	३,४१८	२,४१३	६१०	४९०	१००	२९२	१८०	३०८	३८०	३१७	१४९
फर्नेस आयल (FO)	कि.लि.	१६,८५८	२७,७७६	३३,८६०	२६,८७६	२०,९९९	१८,२४५	१४,४०२	१२,६७२	२,४९२	३,७५४	४,६२४	२,९४०	२,१८८	२,४८९	१,४१७
हवाई इन्जन (ATF)	कि.लि.	४७,६८८	५१,४१२	५५,४४९	५६,८४९	६३,१३०	४७,२७४	५३,४४६	६४,३९४	६७,९९४	६६,१००	६३,६४०	६८,४३४	७४,३०६	८२,६३१	५५,६४१
एल पी ग्यास	मे.ट.	२१,८२४	२२,९६१	२४,०१९	३०,६२७	४०,१०२	४८,७५७	५६,०७९	६६,१४२	७७,४७५	८१,००५	९३,४६२	९६,८३७	११५,८१३	१४१,१७१	८६,४४५
कुल जम्मा		६३३,५१६	७३२,६८५	७७५,७३१	८१५,६२७	८२९,३३५	८४८,०४७	८४६,४८७	८२७,४३४	७६३,४७७	७५०,३४६	७५२,४४६	७२५,६२३	८८८,०७७	१,०४७,२००	६४४,००६

स्रोत : नेपाल आयल निगम तथा नेपाल राष्ट्र बैंक

तालिका ४.१ : मौद्रिक सर्वेक्षण

रु. करोड़मा

	शीर्षक	असार मसान्त																		
		२०३२	२०३३	२०३४	२०३५	२०३६	२०३७	२०३८	२०३९	२०४०	२०४१	२०४२	२०४३	२०४४	२०४५	२०४६	२०४७	२०४८	२०४९	२०५०
१	खुद वैदेशिक सम्पत्ति	१०२.९१	१५७.५०	१८७.५२	१७८.३३	२२८.८०	२२३.१९	२२१.४५	३०९.७४	२६१.१४	२५३.९८	१८९.७६	२६०.००	३०५.९९	५५७.३६	६२०.३५	९३३.८९	१६१५.१७	२०७९.२४	२९१२.५०
२	खुद आन्तरिक सम्पत्ति	१०३.५३	९४.९०	१३४.७८	१९८.८८	२२२.३४	३०५.३४	३८९.३२	४३६.०६	६६१.१०	७९१.५४	१०३९.९०	१२५५.९०	१४४३.८३	१५८४.९०	२०४०.१६	२२२१.३५	२१५६.०८	२४८७.८२	२९१९.७५
३	कुल आन्तरिक कर्जा	१६३.७८	१७६.३३	२१२.५०	२९०.५३	३५४.०८	४३०.५८	५१६.१४	६०४.३१	८४९.०९	९८२.४५	१२५५.०९	१५३२.२९	१७८०.३१	२०४६.९३	२६५८.४३	२९६६.१६	३४४९.१४	४१९७.३०	४९८२.६०
४	सरकारलाई गएको खुद कर्जा	२८.५७	४७.९८	७४.९८	९६.५५	११२.९३	१२५.८३	१२६.२७	२०६.१५	४०८.९६	५०२.८७	६४९.२१	७४९.५७	८७१.२३	९२५.९०	१२३४.५१	१३९४.०२	१६८२.१४	१९००.१६	२३४४.६२
५	सरकारी संस्थानलाई कर्जा	५६.८७	५६.७३	५१.१०	८६.८७	१०७.९९	११३.१०	१४०.०६	१३४.३४	१७०.२२	१६२.१८	२०२.२२	२६५.९३	२९५.८३	३२६.३२	३८८.२२	४०३.३८	३५६.१३	४८२.७३	५७४.९८
	(क) वित्तीय	१३.७१	११.४०	१७.७५	२८.२४	४०.१९	४२.९४	४५.४२	५०.३६	५६.५३	६६.८४	-८५.८८	-९३.३७	११०.२३	१२९.७०	१७१.४३	२००.५४	२२२.५४	२७८.८०	३२९.१७
	(ख) गैर वित्तीय	४३.१६	४५.२३	३३.३५	५७.६३	६७.८०	७०.१६	९४.६४	८३.९८	११३.६९	९५.३४	-११६.३४	-१७२.५६	१८५.६०	१९६.६२	२१६.७९	२०२.८४	१३३.५९	२०३.९३	१४५.८१
६	निजी क्षेत्रलाई गएको कर्जा	७८.३४	७१.६२	८६.४२	१०७.११	१३३.१६	१९१.६५	२४१.८१	२६३.८२	२६९.९१	३१७.४०	४०३.६६	५१६.७९	६१३.२५	७९४.७१	१०३५.७०	११६८.७६	१४१०.८७	१८१४.५१	२१६३.००
७	अवसिक्त खुद दायित्व	६०.२५	८१.४३	७७.७२	९१.६५	१३१.७४	१२५.२४	१२६.८२	१८८.२५	१८७.९९	१९०.९१	२१५.१९	२७६.३९	३३६.४८	४६२.०३	६१८.२७	७४४.८१	१२९३.०६	१७०९.४९	२०६२.८५
८	मुद्रा प्रदाय, एम २	२०६.४४	२५२.४०	३२२.३०	३७७.२१	४५१.१४	५२८.५३	६३०.७७	७४५.८०	९२२.२४	१०४५.४२	१२२९.६६	१५१५.९०	१७४९.८२	२१४२.२६	२६६०.५१	३१५३.२४	३७७१.२५	४४६७.०५	५८३२.२५
९	मुद्रा प्रदाय, एम १	१३३.७७	१४५.२५	१८५.२९	२०६.०६	२५०.४९	२८३.०४	३२०.७८	३६१.१५	४३४.८९	४९३.१५	५४८.००	७०२.९३	८१२.०२	९५९.६६	११७७.५४	१४२२.३०	१६२८.३६	१९४५.७७	२३८३.३०
	क) मुद्रा	९१.६५	९६.३५	११९.३२	१३५.१९	१६१.५२	१७९.९३	२०६.५७	२४३.६७	२७५.२०	३२७.३४	३७३.७३	४८४.२९	५७४.६१	६३७.४६	७९४.६६	९७१.८२	११६५.४५	१३६३.९७	१६३१.३०
	ख) चल्ती निक्षेप	४२.१२	४८.९०	६५.९७	७०.८७	८४.९७	१०३.११	११४.२१	११७.४८	१५९.६९	१६५.८१	१७४.२७	२१८.६४	२२७.४१	३२२.२०	३८२.८८	४५०.४८	४६२.९१	५८१.८०	७५२.००
१०	मुद्रा १ र वचत निक्षेप	७२.६७	१०७.१५	१३७.०१	१७१.१५	२००.६५	२४५.४९	३०९.९९	३८४.६५	४८७.३५	५५२.३७	६८१.६६	८१२.९७	९३७.८०	११८२.६०	१४८२.९७	१७३२.९४	२१४२.८९	२६२१.२८	३४४८.९५
११	मुद्रा प्रदायमा परिवर्तन (प्रतिशत)																			
	एम. १	४.४०	८.६०	२७.६०	११.२०	२१.६०	१३.००	१३.३०	१२.६०	२०.४०	१३.४०	११.१०	२८.३०	१५.४०	१८.२	२२.७	२०.८	१४.५	१९.५	२२.५
	एम. २	८.००	२२.३०	२७.७०	१७.००	१९.६०	१७.००	१९.३०	१८.२०	२३.७०	१३.४०	१७.६०	२३.३०	१५.४०	२२.४	२४.२	१८.६	१९.५	२१.१	२७.७

कमशः

तालिका ४.२ (क): मुद्रा प्रदायमा प्रभाव पार्ने कारकहरू

(वार्षिक परिवर्तन, रकममा)

रु. करोडमा

	शीर्षक	वार्षिक परिवर्तन (असार)												
		२०३१/३२	२०३२/३३	२०३३/३४	२०३४/३५	२०३५/३६	२०३६/३७	२०३७/३८	२०३८/३९	२०३९/४०	२०४०/४१	२०४१/४२	२०४२/४३	२०४३/४४
१	खुद वैदेशिक सम्पत्ति	-४२.२४	५४.५९	३०.०२	-९.१९	५०.४७	-५.६१	१८.२६	६८.२९	-४८.६०	-७.१६	-६४.२२	७०.२४	४५.९९
२	कुल आन्तरिक कर्जा	६६.७६	१२.५५	३६.१७	७८.०३	६३.५५	७६.५०	८५.५६	८८.१७	२४४.७८	१३३.३६	२७२.६४	२७७.२	२४८.०२
३	सरकारलाई गएको खुद कर्जा	१४.५८	१९.४१	२७.००	२१.४७	१६.३८	१२.९०	०.३४	७९.८८	२०२.८१	९३.९१	१४६.७४	१००.३६	१२१.६६
४	संस्थान तर्फ गएको कर्जा	४४.०१	-०.१४	-५.६३	३५.७७	२१.१२	५.११	२६.९६	-५७.२०	३५.८८	-८.०४	४०.०४	६३.७१	१५.१८
५	निजी क्षेत्रलाई गएको कर्जा	८.१७	-६.७२	१४.८०	२०.६९	२६.०५	५८.४९	५८.१६	१४.०१	६.०९	४७.४९	८६.२६	११३.९३	१११.१८
६	मुद्राती र वचत निक्षेप +	९.६८	३४.४८	२९.८६	३४.१४	२९.५०	४४.८४	६४.५०	७४.६६	१०२.७०	६५.०२	१२९.२९	१३१.३१	१२४.८३
७	खुद अवर्गिकृत दायित्व	९.१८	२१.१८	-३.७१	१३.९३	४०.०९	-६.५०	१.५८	४१.४३	१९.७४	२.९२	२४.२८	६१.२	६०.०९
८	मुद्रा प्रदाय, एम १ (१+२-६-७)	५.६६	११.४८	४०.०४	२०.७७	४४.४३	३२.५५	३७.७४	४०.३७	७३.७४	५८.२६	५४.८५	१५४.९	१०९.१
	क) मुद्रा	३.७९	४.७०	२२.९७	१५.८७	२६.३३	१८.४१	२६.६४	३७.१०	३१.५३	५२.१४	४६.३९	११०.५६	९०.३२
	ख) चल्ती निक्षेप	१.८७	६.७८	१७.०७	४.९०	१८.१०	१४.१४	११.१०	३.२७	४२.२१	६.१२	८.४६	४४.३७	१८.७७
९	मुद्रा प्रदाय, एम २	१५.३४	४५.९६	६९.९०	५४.९१	७३.९३	७७.३९	१०२.२४	११५.०३	१७६.४४	१२३.२८	१८४.१	२८६.२	२३३.९

क्रमशः

सि. नं.	शीर्षक	२०४४/४५	२०४५/४६	२०४६/४७	२०४७/४८	२०४८/४९	२०४९/५०	२०५०/५१	२०५१/५२	२०५२/५३	२०५३/५४	२०५४/५५	२०५५/५६	२०५६/५७
१	खुद वैदेशिक सम्पत्ति @	२५१.३७	६२.९९	३१३.५४	६८१.२८	४६४.०७	८३३.२६	७०९.३१	८६.७४	६१.८१	२४८.७५	१५३८.१७	९४५.४८	१५४३.९९
२	खुद आन्तरिक सम्पत्ति @	१४१.०७	४५५.२६	१८१.१९	-६५.२७	३३१.७४	४३१.९३	४३६.१५	१०३४.०२	११०४.९४	८५८.०९	७३६.०३	१६८८.२८	१७८८.०८
३	कुल आन्तरिक कर्जा कुल आन्तरिक कर्जा#	२६६.६२	६११.५०	३०७.७३	४८२.९८	७४८.१६	७८५.३०	८५८.७५	१४८४.१२	१६०१.१०	११६५.१०	१४८९.५३	१९०२.०७	२३१६.८५
४	सरकारलाई गएको खुद कर्जा क. सरकारमाथिको दावी ख. सरकारी बचत	५४.६७	३०८.६१	१५९.५१	२८८.१२	२१८.०२	४४४.४६	३.५८	१७०.९२	२३४.०५	१६९.७७	२५२.३७	३१६.५१	३३२.४४
५	संस्थानतर्फ गएको कर्जा (क) वित्तीय (ख) गैर-वित्तीय	३०.४९	६१.९०	१५.१६	-४७.२५	१२६.६०	-७.७५	-१.०६	३१.१२	११५.८९	८१.९३	२०.०३	१८८.५१	११९.७०
६	गैर सरकारी वित्तीय संस्थालाई गएको कर्जा	१९.४७	४१.७३	२९.११	२२.००	५६.२६	५०.३७	-६.४५	४९.४३	४२.९४	११८.०६	७३.८८	१३७.६९	९४.४६
७	निजी क्षेत्रलाई गएको कर्जा निजी क्षेत्रलाई गएको कर्जा#	११.०२	२०.१७	-१३.९५	-६९.२५	७०.३४	-४८.१२	५.३९	-२८.३१	७२.९४	-३६.१३	-४३.८५	४०.८२	२४.१४
८	खुद अमौद्रिक दायित्व @ खुद अमौद्रिक दायित्व#	१२५.५५	१५६.२४	१२६.५४	५४८.२५	४१६.४३	३५३.३६	४२२.६०	४५०.१०	४९६.१६	३०७.०१	७५३.५०	२१३.७९	५२८.७६
९	मुद्रा प्रदाय, एम २ (१०+११)	३९२.४४	५१८.२५	४९४.७३	६१६.०१	७९५.८०	१२६५.२०	११४५.४६	११२०.७६	११६६.७५	११०६.८४	२२७४.२०	२६३३.७५	३३३२.०८
१०	मुद्रा प्रदाय, एम १ (क+ख) (क) मुद्रा (ख) चल्ती निक्षेप	१४७.६४	२१७.८८	२४४.७६	२०६.०६	३१७.४१	४३७.५३	४६७.७४	४४७.५०	३५१.२६	१९६.२३	६७०.३५	५८९.८६	९९१.७४
११	मुदती र बचत निक्षेप +	६२.८५	१५७.२०	१७७.१६	१९३.६३	१९८.५२	२६७.३३	३३३.६७	२८३.४	२५४.२५	२२८.७३	३५४.९४	४०९.११	७१४.८७
१२	विदेशी विनिमय नाफा (+) नोक्सान (-)	८४.७९	६०.६८	६७.६०	१२.४३	११८.८९	१७०.२०	१३३.०७	१६४.०८	९६.०१	-३२.४०	३१४.४०	१८०.७५	२७५.८७
		२४४.८०	३००.३७	२४९.९७	४०९.९५	४७८.३९	८२७.६७	६७७.७२	६७३.२६	८१५.४९	११०.६१	१६०३.८५	२०४३.८९	२३४०.३४

क्रमशः

क्र.सं	शीर्षक	असार मसान्त																	प्रथम आठ महिना			
		२०५१	२०५२	२०५३	२०५४	२०५५	२०५६	२०५७	२०५८	२०५९	२०६०	२०६१	२०६२	२०६३	२०६३ ^{०१}	२०६४	२०६५	२०६६	२०६७	२०६७/६६	२०६६/६७	२०६७/६८ ⁺
१	खुद वैदेशिक सम्पत्ति	३६२१.८१	३७०८.५४	३७७०.३६	४०१९.११	४४५७.२८	६४०२.७६	८०४६.७५	८७७९.८०	८८४१.९१	९१४०.७०	१०८८०.४०	१०७७४.२०	१३९४३.९१	१३९४३.९१	१३९४३.९१	१३९४३.९१	२२४५६.३	२१३०३.६	२१६७३.७	१९५४६.७	२०२५७.५
२	खुद आन्तरिक सम्पत्ति	३३४४.९०	४३८९.९३	४४९४.८९	६३४२.९४	७०८८.९८	८७७७.२६	१०४६४.३४	१२६६४.६१	१३४४९.९२	१४४४०.४१	१६८४०.१०	१९२६९.८०	२०७७८.२४	२०७३८.४	२६३६०.९	३२३९२.२	४०४४५.९	४०६४६.३	३४६८८.४	४८०३२.०	४३१२८.४
३	कुल आन्तरिक कर्जा	४८४१.३४	७३२४.४७	८९२६.४७	१००९१.६७	११४८१.२१	१३४८३.२७	१४४४८.२७	१८३७८.८४	२०२९४.६४	२२४०७.७३	२४६१७.१८	२८०२४.०४	३०२०६.९९	३२२८८.३८	३६०४४.८	४३७२७.०	४४४६७.६	६४०९८.२	४६९८७.१	६१३१९.४	६८२८४.८
४	कुल आन्तरिक कर्जा [#]													३१३११.६४	३२२८८.४	३७५४८.२	१२०७६.३	०.०	०.००	०.००	०.००	
५	सरकारलाई गएको खुद कर्जा	२३४८.२०	२५१९.१२	२७५३.१७	२९२२.९४	३१७५.३१	३४९१.८२	३४८२.४४	४४१०.८२	४४२१.०१	४८४४.८४	४७७९.६६	६३८९.४४	७०४६.८०	७०९७.१	७८३४.४	८७०८.०	१०४८६.८	१३३२२.९	६६९६.१	९१००.१	११३६४.९
क	सरकारमाथिको दावी						३४८२.४४	४४१०.८२	४४२१.०१	४८४४.८०	४८४४.८४	४८४४.८४	४८४४.८४	७०९७.१	८१४६.६	९१०८.६	१०४८६.८	१३३२२.९	९३४८.३	९१८२.४	११३८८.२	
ख	सरकारी बचत						०.००	०.००	०.००	४६.१७	७४.३०	०.००	०.००	०.००	०.०	३१२.३	३९.४.६	०.०	०.०	२६४२.२	८२.३	२३.३
६	सरकारी संस्थानलाई गएको कर्जा	४७३.९२	४०४.०४	६२०.९३	७०२.८६	७२२.८९	९११.०	१०३१.०९	११९१.४४	१४४३.११	१४६६.१९	१६२४.८८	१९२९.७०	१७१२.१९	६३२.४	६८२.८	७३१.७	६४६.८	७९४.९	७३८.३	६७०.८	७९६.८
	(क) वित्तीय	३२२.७२	३८२.१४	४२४.१०	४४४.१६	६१७.०४	७४४.७३	८४०.२८	९६९.२४	११३४.४१	११८२.८७	१३३४.३९	१२७३.१०	१२६६.१०	१८०.८	१७१.३	१६७.०	१३७.६	२४१.४	१४३.९	१४६.१	२६९.६
	(ख) गैर-वित्तीय	१४१.२०	१२२.८९	१९६.८३	१९८.७०	१०८.०६	१६८.१६	१८२.८१	२२२.३०	३०७.६०	२८३.२२	२९१.४९	६४६.०६	४४६.०९	४४६.१	४४१.४	४६४.६	४०९.३	४४४.३	४९४.४	४२४.७	४२७.२
७	गैर-सरकारी वित्तीय संस्थालाई गएको कर्जा												३.२०	४.९३	१७७.४	१९०.९	३०३.९	४९८.४	९२४.४	४१७.१	४३७.२	८०८.३
८	निजी क्षेत्रलाई गएको कर्जा	३०१९.२३	४३०१.३१	४४४२.४७	६४६६.८७	७६८३.०१	९०८०.०४	१०९४४.७६	१२६७४.७९	१३३३१.४३	१४०९४.६९	१७२१४.७४	१९७०१.७०	२१४३२.१३	२४३४७.०	२७३४७.७	३३९८३.४	४३८३४.४	४००६४.१	३९०३४.६	४११११.४	४४३१४.८
	निजी क्षेत्रलाई गएको कर्जा [#]												१९७०१.७०	२२४३६.७०	२४३४७.०	२८९४०.१	३४४.३	०.०	३९०३४.६	०.०	०.०	
९	खुद अमौद्रिक दायित्व	२४८४.४४	२९३४.४४	३४३१.७१	३७३८.७२	४४९२.२२	४७०६.०१	४८९१.४४	४७१३.२४	६७३८.८०	६९४४.३२	७७७७.०६	८७४४.२४	९४०८.७३	११४२९.९	९६९४.९	११३३४.८	१४९७१.७	१४४४२.०	१२३४.७	१४१४७.४	
	खुद अमौद्रिक दायित्व [#]												८७४४.२४	१०४१२.३९	११४२९.९	१०७९१२.४		१४९७१.७	०.०	०.०	०.०	०.०
१०	विस्तृत मुद्रा प्रदाय, एम _२ (११+१२)	६९७७.७१	८०९८.४७	९२६४.२२	१०३७२.०६	१२६४६.२६	१४२८०.०१	१६६१२.०९	२१४४४.४१	२२३९८.८३	२४४९१.११	२७७३०.६०	३००४४.००	३४७४२.१६	३४६८२.४	३९४४१.८	४९४३७.७	६३०४२.१	७९४४९.९	४६३०२.१	६७४८८.७	७३३८६.०
११	मुद्रा प्रदाय, एम _१	२८३१.०४	३२९८.४४	३६४९.८०	३८४६.०३	४४१६.३८	४१०६.२४	६०९७.९८	७०४७.६९	७७१४.६२	८३७५.३९	९२६६.९६	१००२०.६०	११४३८.८६	११३०६.१	१२६८८.८	१४४३४.४	१९६४४.९	२१८१४.४	१७२६४.१	२०६४४.७	२११३३.२
	(क) मुद्रा	१९६४.९७	२२४४.३९	२४०४.६४	२७३३.३७	३०८९.३२	३४४८.४३	४२१४.३०	४८२९.४१	४४६६.८३	४६८८.४७	६३११.८१	६८७८.४०	७७४८.६३	७७७८.०	८३३४.३	१००१७.४	१२४७४.८	१४२११.४	१२२०८.२	१४०३४.३	१४०९७.१
	(ख) चल्ती निक्षेप	८८४.०७	१०४४.१४	११४४.१६	१११२.६६	१४२७.०६	१६०७.८१	१८८३.६८	२२२८.१८	२१४९.७१	२६८६.८२	३०७४.०७	३१४२.२०	३६४६.२३	३४२८.०	४३३३.४	४४१६.९	७०७०.१	७६०४.४	४०४६.९	६६१०.४	७२१६.०
१२	मुद्रती र बचत निक्षेप ++	४१२६.६७	४७९९.९३	४९१४.४२	६४२६.०३	८१२९.८८	१०१७३.७७	१२४१४.११	१४३८७.७२	१४६८३.२१	१६२१४.७२	१८३३३.६४	२००२३.४०	२३३०३.३०	२३३७६.३	२६८६३.०	३४१०३.३	४३४०६.२	४०१४४.०	३९०३७.०	४६९४४.०	४२०७२.८

* अपरिव्यक्त

२०६३ असारको तथ्यांकमा नेपाल बैंक लिमिटेडले गरेको कर्जा अपवेक्षण रु ११ अर्ब ५ करोड समायोजन गरिएको ।

त्यस्तै, नेपाल बैंक लिमिटेडले २०६३ असोज महिनामा अपवेक्षण गरेको रकम रु ८२ करोड १७ लाख तथा व्याज रकम रु २ अर्ब ४ करोड ७६ लाख र राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकले मंसिर महिनामा अपवेक्षण गरेको

साँचा रु ४ अर्ब ५ करोड ५२ लाख तथा व्याज रकम रु ९ अर्ब ९ करोड ९२ लाखलाई समायोजन गर्दा

@ यस वर्षदेश कृषि विकास बैंकको एकीकृत वासलात समायोजन गरिएको

++ माथि त्रिनेत्र समेत

स्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक

४.२(ख) : मुद्रा प्रदायमा प्रभाव पार्ने कारकहरू

(वार्षिक परिवर्तन प्रतिशतमा)

क्र.सं.	शीर्षक	२०५७/५८	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	प्रथम आठ महिना		
												२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८*
१	खुद वैदेशिक सम्पत्ति @	६.५	-३.८	४.९	१७.५	५.३	२३.८	४.२	२६.१	-१.६	-१.६	२०.३	-८.५	-५.३
२	खुद आन्तरिक सम्पत्ति @	२१.९	१०.२	१३.०	१०.०	१०.३	११.१	२०.६	२७.९	२२.८	२२.८	१०.१	१५.९	५.०
३	कुल आन्तरिक कर्जा	१८.९	१०.४	१०.४	९.९	१३.८	७.८	११.७	२७.१	१७.२	१७.२	७.५	१०.४	५.०
४	कुल आन्तरिक कर्जा#							१६.७	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
५	सरकारलाई गएको खुद कर्जा	२९.५	२२.४	५.९	-१.८	११.३	१०.४	१०.४	२०.४	२६.९	२६.९	-२३.१	-१३.२	-१४.६
	क. सरकारमाथिको दावी	२९.५	२२.४	६.७	-१.३	९.९	१०.४	१४.८	१५.२	२६.९	२६.९	२.७	-१२.४	-१४.५
	ख. सरकारी बचत				६३.१			०.०	०.०	०.०	०.०	५७२.०	०.०	०.०
६	संस्थानतर्फ गएको कर्जा	१५.६	२१.१	१.६	१०.९	१८.७	-११.३	१२.१	-९.८	६.९	६.९	५.३	३.०	०.२
	(क) वित्तीय	१४.०	१७.२	४.२	१२.८	-४.६		१.१	५६.३	५९.८	५९.८	४०.४	-२०.८	६.७
	(ख) गैर-वित्तीय	२२.९	३८.४		२.९	१२५.३	-३२.१	-४.३	-१७.६	८२.८	८२.८	-१३.८	६.२	-३.२
७	गैर सरकारी वित्तीय संस्थालाई गएको कर्जा						८५.३	७.६	९६.९	५४.५	५४.५	७०.१	-२७.०	-११.७
८	निजी क्षेत्रलाई गएको कर्जा	१५.८	५.२	१३.२	१४.३	१४.२	८.८	१२.३	२९.०	१४.२	१४.२	१४.९	१६.६	१०.६
	निजी क्षेत्रलाई गएको कर्जा#						१४.४	१८.९	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
९	खुद अमौद्रिक दायित्व @	१२.५	११.०	५.३	९.६	२१.५	०.५	-४.३	२४.७	१.७	१.७	-०.२	-४.७	५.२
	खुद अमौद्रिक दायित्व#						१३.१	९.६	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
१०	मुद्रा प्रदाय, एम २ (११+१२)	१५.२	४.४	९.८	१२.८	८.३	१५.६	१४.०	२७.३	१४.१	१४.१	१३.७	७.२	१.९
११	मुद्रा प्रदाय, एम ३ (क+ख)	१५.७	९.३	८.६	१२.२	६.६	१४.२	१२.२	२७.३	११.०	११.०	११.९	५.१	-२.१
	(क) मुद्रा	१४.६	१५.२	२.२	११.१	८.८	१३.३	७.४	२५.५	१३.०	१३.०	२१.९	११.६	-०.४
	(ख) चल्ती निक्षेप	१८.३	-३.५	२५.०	१४.५	२.२	१६.०	२२.८	३०.५	७.६	७.६	-६.६	-६.५	-५.३
१२	मुद्रा र बचत निक्षेप +	१५.०	२.१	१०.४	१३.१	९.२	१६.४	१४.९	२७.३	१५.५	१५.५	१४.५	८.२	३.७

* अपरिष्कृत

+ मार्जिन निक्षेप समेत

@ : विनिमय नाफा/नोक्सान समायोजन गरिएको

२०६३ असारको तथ्यांकमा नेपाल बैंक लिमिटेडले गरेको कर्जा अपलेखन रु ११ अर्ब ५ करोड समायोजन गरिएको। त्यस्तै, नेपाल बैंक लिमिटेडले २०६३ असोज महिनामा अपलेखन गरेको संचा रु ८२ करोड १७ लाख तथा व्याज रकम रु २ अर्ब ४ करोड ७६ लाख र राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकले मंसिर महिनामा अपलेखन गरेको सांचा रु ४ अर्ब ५ करोड ५२ लाख तथा व्याज रकम रु ९ अर्ब ९ करोड ९३ लाखलाई समायोजन गर्दा

स्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक

तालिका ४.३ : वाणिज्य बैंकहरूको साधनको स्रोत र उपयोग

रु. करोडमा

क्र.सं.	शीर्षक	ब्रसार मसान्त												
		२०२२	२०२३	२०२४	२०२५	२०२६	२०२७	२०२८	२०२९	२०४०	२०४१	२०४२	२०४३	२०४४
१	कुल निक्षेप	११६.६२	१६०.०३	२१३.२९	२५१.७८	२९०.२२	३३२.९७	४१४.३२	४९०.७०	६२८.६५	७०६.७	८५३.६१	१०२७.५७	११८१.२४
२	चलती	४३.८६	५२.४८	७२.५१	६९.४१	८८.००	८५.३५	१०१.९६	१०३.३७	१३७.९०	१५०.७१	१६६.७९	२०९.०८	२३५.३९
३	वचत	१७.२७	१९.८०	२६.९२	३६.११	४५.४५	५७.१२	७१.६७	८७.७४	१०६.८७	१३३.३९	१७७.६२	२२५.५७	२६७.२२
४	मुद्रती	५१.७४	८०.७४	१०६.०८	१३५.०६	१४७.७७	१८१.४९	२२२.८३	२७८.९८	३४१.७९	३९१.२३	४६९.३७	५६३.२५	६३८.६२
५	मार्जिन	३.७५	७.०१	७.७८	११.२०	९.००	९.०१	१७.८६	२०.६१	४२.०९	३१.३७	३९.८३	२९.६७	४०.०१
६	नेपाल राष्ट्र बैंकबाट सापटी	३६.८९	२.४०	५.४४	१७.४१	१६.८९	२६.४४	४६.८१	१३.७८	७.४०	१५.२१	३८.८	५३.३९	५२.०३
७	अन्य वैदेशिक दायित्व	०.८५	०.१६	०.३५	०.९५	०.२३	०.०५	०.८६	४.३१	३.२१			९.७७	
८	खुद अन्य साधनहरु	१७.१६	२२.४५	१३.०७	१२.०१	३२.८७	४०.१८	३७.४८	५९.८०	४३.५१	६२.१४	५७.३९	७३.७९	११४.८२
९	कुल साधनको स्रोत प्रयोग	१७१.५२	१८५.०४	२३२.२५	२८२.१५	३४०.२१	३९९.६४	४९९.४७	५६८.५९	६८२.७७	७८४.०५	९५९.५७	११६९.३	१३५७.८९
१०	नगद मौ. र बैंक बैलेन्स	३९.३२	५३.९५	६३.११	७४.४३	८१.९४	८२.७२	१०६.६७	१४६.२६	१६७.५३	२०७	२०८.८५	२६९.५४	२८४.८८
११	नगद मौज्दात	४.८८	५.२०	५.८८	७.४९	९.७०	१०.९४	१४.०८	१८.०८	२१.१२	२८.०९	२९.८३	३९.१६	४३.७७
१२	राष्ट्र बैंकमा रहेको मौज्दात	१३.३७	१६.१५	२०.२९	२९.१४	२४.११	२०.६६	२८.१५	५३.३१	७०.५६	७४.४७	८३.३८	९५.८१	१०४.९४
१३	विदेशी मुद्रा मौज्दात	१.७८	२.०१	२.४५	३.१०	४.३६	४.९७	८.३५	८.८४	१०.८५	१०.२५	१२.३	१६.९३	१६.९
१४	विदेशमा रहेको मौज्दात	१९.३७	३०.५९	३४.३९	३४.७०	४३.७७	३६.१५	५५.३५	६६.०३	६५.००	९४.१९	८३.३४	११७.६४	११९.२७
१५	कर्जा तथा सापटी	१३२.२	१३१.०९	१६९.१४	२०७.७२	२५८.२७	३१६.९२	३९२.८०	४२२.३३	५१५.२४	५७७.०५	७५०.७२	८९९.७६	१०७३.०१
१६	सरकार माथि दाबी	१०.०४	११.९६	४७.९९	३५.१५	३७.१८	३७.१२	३२.४८	६४.१८	११६.१०	१४८.२९	२०१.८३	१८१.८७	२३२.६८
१७	सरकारी संस्थानहरुमाथि दाबी	४३.२५	४५.१२	३३.२८	६०.९३	७२.५८	७५.८९	१००.१९	८९.३६	१२१.३१	१०४.५४	१३१.४२	१८६.५	१९६.५७
१८	निजी क्षेत्रहरुमाथि दाबी	७६.१८	६९.३६	८२.४७	१०३.७६	१२९.९९	१८६.७६	२४३.९३	२५७.६३	२६३.४८	३०७.९२	३८७.७३	५०४.४९	६११.७९
१९	विदेशी बिल खरीद	२.७३	४.६५	५.४०	७.८८	१८.५२	१७.१५	१६.२०	११.१६	१४.३५	१९.३	२९.७४	२६.९	३१.९७
२०	कर्जा तथा सापटी निक्षेप(अनुपात (%))	११३.४	८१.९	७९.३	८२.५	८९.०	९५.२	९४.८	८६.१	८२.०	८१.६	८७.९	८७.६	९०.८

क्रमशः

सि. नं.	शीर्षक	ब्रसार मसान्त												
		२०४५	२०४६	२०४७	२०४८	२०४९	२०५०	२०५१	२०५२	२०५३	२०५४	२०५५	२०५६	२०५७
१	कुल निक्षेप	१४९५.१९	१८९५.४६	२१८८.५०	२६६८.७५	३३३२.८६	४३५४.३१	५२१६.८५	६१०४.५५	७१२०.७५	८१५४.२४	१०२४०.१६	१२६७७.३६	१५४५३.०३
२	चलती	२९८.६२	३९२.४०	४२९.३७	४७८.२४	६४५.१२	८३०.२१	१०१५.६८	१२०१.४४	१३२१.५५	१२९१.७४	१६४०.९४	१७७७.७६	२०३०.७६
३	वचत	३३३.८८	४३२.१८	५२१.८२	६६७.१५	८६३.४९	१२९२.३३	१७४६.०७	२२७६.५९	२५८८.७३	२९७८.३१	३६८८.४४	४०१४.०८	६५७०.३६
४	मुदती	८०३.६४	१००४.४७	११७६.१५	१४३८.२६	१७३२.६४	२१४१.४७	२३३५.८७	२४८१.१८	३०१५.५५	३६९७.४७	४७३०.०५	५६८४.४३	६६५१.६२
५	मार्जिन	५९.०५	६६.४१	६१.१६	८५.१०	९१.६१	९०.३०	११९.२३	१४५.३४	१९४.९२	१८६.७२	१८०.७३	२०१.०९	२००.२९
६	नेपाल राष्ट्र बैंकबाट सापटी	३५.७४	१६.०१	५.०५	३.७२	३.४०	४.७८	२.९२	१.५४	३६.४६	०.६५	०.५५	०.५५	४.५१
७	अन्य वैदेशिक दायित्व	४.८७	३.८८	०.०५	१.१४	१.०४	०.०६	०.०५	-	-	-	-	२.१७	०.००
८	खुद अन्य साधनहरु	१५८.१०	२४१.८५	२७९.३७	५३५.३४	७०८.९८	८१६.४५	१०९४.३१	१२६३.४५	१८१४.३२	२१२१.१४	२२४३.९२	२२८७.८२	२६७७.०३
९	कुल साधनको श्रोत = उपयोग	१६९३.९०	२१५७.२०	२४७२.९७	३२०८.९५	४०४६.२७	५१७५.६०	६३१४.१३	७३६९.५४	८९७१.५३	१०२७६.०३	१२४८४.६३	१४९६०.९०	१८१३४.५७
१०	नगद मौज्जात र बैंक बैलेन्स	३४१.५५	४३०.७५	५८१.२६	७६७.९०	८३०.४०	१५११.३३	१८९०.५०	१७५१.२९	२०७०.०९	२४२४.८६	३१०४.८६	३७७१.०२	४५१६.०९
११	नगद मौज्जात	५८.७५	७६.१३	८०.८२	९५.३९	११४.७०	१३६.०१	१८५.९४	२०३.७६	२४४.६४	२८३.७३	२८८.९७	३३१.०४	३५०.७०
१२	राष्ट्र बैंकमा रहेको मौज्जात @	१३६.४३	२०३.२९	२५२.२०	३५२.८७	३७०.४३	९५१.५१	११००.३९	८३२.२०	९०३.६६	११०१.७३	१२७०.४०	१३३४.०८	१५४२.६६
१३	विदेशी मुद्रा मौज्जात	१९.८१	१९.९८	२९.६८	३५.३९	४१.४७	३३.५६	४५.९५	४५.५८	५९.२९	६२.७५	७५.०७	६९.२६	६३.२१
१४	विदेशमा रहेको मौज्जात	१२६.५६	१३१.३५	२१८.५६	२८४.२५	३०३.८०	३९०.२५	५५८.२२	६६९.७५	८६२.५०	९७६.६५	१४७०.४२	२०३६.६४	२५५९.५२
१५	कर्जा तथा सापटी	१३५२.३५	१७२६.४५	१८९१.७१	२४४१.०५	३२१५.८७	३६६४.२७	४३२३.६३	५६१८.२५	६९०१.४४	७८५१.१७	९३७९.७७	१११९६.८८	१३६१८.४८
१६	सरकारमाथि दावी+	३२२.२२	३७७.१४	३५८.२४	७३४.३१	९१९.८६	९९९.८०	८८९.४१	८१९.७८	७५४.८४	७७४.६२	१०२८.०७	१२६५.९१	१८१७.६७
१७	सरकारी संस्थानहरुमाथि दावी	२०२.२५	३०७.२७	३२५.४९	२८३.०७	४०७.९५	४१८.९९	४२४.३९	४३१.८७	५०६.००	५५३.३१	५६०.७१	७४६.३१	८६८.४३
	गैर सरकारी वित्तीय संस्था हरुमाथि को दावी													
१८	निजी क्षेत्रमाथि दावी	७९४.१२	१००८	११५२.७२	१३५५.३१	१७६३.३२	२१११.५८	२९६५.३०	४२३७.९२	५४५८.४८	६३१६.९७	७५६४.३९	८९४३.३१	१०७३४.३१
	निजी क्षेत्रमाथि दावी [%]													
१९	विदेशी विल खरीद	३३.७६	३४.०६	५५.२६	६८.३६	१२४.७४	१३३.९०	१४४.५३	१२८.६८	१८२.१२	२०६.२७	२२६.६०	२४१.३५	१९८.०७
२०	कर्जा तथा सापटी /निक्षेपअनुपात (%) #	६८.९	७१.२	७०.१	६४.०	६८.८९	६१.१९	६७.७५	७८.६०	८६.३२	८८.७८	८१.५६	७८.३४	७६.३७

क्रमशः

क्र.स.	शीर्षक	असार मसाल										प्रथम आठ महिना	
		२०५८	२०५९	२०६०	२०६१	२०६२	२०६३	२०६४	२०६५	२०६६	२०६७	२०६६/६७	२०६७/६८*
१	कुल निशेष	१८१२०.३४	१८३७२.८१	२०२७३.३८	२३२२७.६३	२५०४६.५	२८९९७.६	३३४४५.३	४२१५२.४	५५०६७.७	६२०६०.९	५७२४५.०	६३२७४.९
२	चलनी	२४६२.९२	२३७४.९२	२८२९.९४	३३०३.८७	३४१२.०	३५७१.६	४२६९.२	५४१२.४	६९४९.०	७९१४.९	६८८२.५	७१७६.०
३	वचत	८०९८.७८	८३८१.७७	९७२३.६४	११४१०.६३	१३००१.४	१५१७१.१	१७४६३.४	२११४०.६	२५९८७.२	२३७४९.३	२५२७०.१	२३१७४.४
४	मुहुरती	७३४८.८८	७४३७.३७	७५३४.८४	८३२६.८२	८४१३.७	१०००६.८	११४०३.२	१५२३६.५	२१६८५.५	२९८९२.५	२४६६२.२	३२३६३.३
५	मार्जिन	२०९.७६	१७८.७५	१८४.९६	२१६.३१	२१९.४	२४८.१	३०९.५	३६२.९	४४६.०	५०४.२	४३०.२	५६१.२
६	नेपाल राष्ट्र बैंकबाट सापटी	०.५५	१०४.३७	९४.७४	४७.७९	१७२.४	३२.९	१८७.१	६६.१	०.०	४७८.३	१८२५.३	१६६९.३
७	अन्य वैदेशिक दायित्व	०.००	२२.८४	१३.४२	५२.१४	२.८	०.८	१६२.८	१९१.२	१६७.१	१९३.३	३५१.०	१८४.३
८	खुद अन्य साधनहरु	३०३५.४३	३५२७.१०	३९३३.७१	४४०४.४४	५८८७.४	७९०८.९	६७३३.३	७५१५.७	९०९४.६	१०१०७.५	१००९९.५	११८६६.९
९	कुल साधनको श्रोत = उपयोग	२११५६.३२	२२०२७.१२	२४३१५.२५	२७८६२.००	३११०९.१	३६९४०.१	४०५२८.५	४९९२५.३	६४३२९.३	७२८४०.०	६९५२०.८	७६९९५.४
१०	नगद मौज्जात र बैंक बैलेन्स	५०६४.३८	४६९५.१९	४१३३.००	५०३८.४६	५०२२.२८	६१८१.७३	६४९३.०३	७९०१.०५	१२२६५.८९	१३१०५.१५	११२६१.८९	११८३६.२१
११	नगद मौज्जात	४११.६९	४९०.८९	४७२.३३	४२८.३८	४७७.३	६०५.४	७३६.०	१२६५.२	१५०१.६	१६८६.४	१६०१.४	१९६३.९
१२	राष्ट्र बैंकमा रहेको मौज्जात @	१८३६.३४	१८१६.७८	१६५१.९०	२४८६.७१	२१०३.०	२३९६.२	२३१८.४	२४८९.९	४६८५.९	५१३९.३	३८७५.७	४४१२.४
१३	विदेशी मुद्रा मौज्जात	६६.५९	६१.६९	७२.१६	४३.५१	३७.५	३९.९	४५.४	३५.९	८२.३	४३.७	६२.१	७०.७
१४	विदेशमा रहेको मौज्जात	२७४९.७६	२३२५.८३	१९३६.६१	२०७९.८६	२४०४.५	३१४०.२	३३९३.३	४११०.१	५९९६.१	६२३५.७	५७२२.७	५३८९.३
१५	कर्जा तथा सापटी	१६०९१.९४	१७३३१.९२	२०१८२.२५	२२८२३.४९	२६०८६.७३	३०७५८.३९	३४०३५.४९	४२०२४.२६	५२०६३.४६	५९७३४.८५	५८२४८.८७	६५१५९.१४
१६	सरकारमाथि दावी+	२५३९.३०	२९१४.३८	३९४६.९३	४३७९.६३	४८५५.१	५८८६.२	६५८५.०	७२१०.०	७१९४.९	८२९९.६	६३१२.५	८२६४.३
१७	सरकारी संस्थानहरुमाथि दावी	१०२२.५४	१२७६.०५	१३१०.४४	१४६९.०७	१७९९.४	५३८.१	६१६.१	६८७.४	६२५.९	७२४.३	६५७.१	७३५.१
१८	गैर सरकारी वित्तीय संस्था हरुमाथिको दावी					०.०	१७१.४	१८७.०	३००.७	५९५.३	९२२.८	४३४.०	८१३.२
१९	निजी क्षेत्रमाथि दावी	१२३४१.७४	१३००८.८४	१४८०७.३२	१६८६९.२८	१९३२७.०	२४०३६.२	२६५३६.१	३३६७८.१	४३४९१.३	४९७१४.०	५०८०२.९	५५०८७.७
	निजी क्षेत्रमाथि दावी [%]					१९३२७.०	२४०३६.२	२६५३६.१	३३६७८.१	४३४९१.३	४९७१४.०	५०८०२.९	५५०८७.७
२०	विदेशी वित्त खरीद	१८८.३६	१३२.६५	११७.५६	१०५.५१	१०५.३	१२६.४	१११.३	१४८.०	१५६.१	७४.१	५२.४	२५.८
२१	कर्जा तथा सापटी / निक्षेपअनुपात (%) #	७४.७९	७८.४७	८०.०८	७९.३०	८४.८	८५.८	८२.१	८२.६	८१.४	८२.९	९०.७	८९.७

* अपरिष्कृत

5 कृषि विकास बैंकको एकीकृत बासलात समावेश गरिएको

+ नेपाल राष्ट्र बैंक वण्ट समेत समावेश

@ आर्थिक वर्ष २०७२/७३ र्दोष मार्गस्थ रकम समेत समावेश गरिएको

सरकारमाथि सवी समावेश नभएको

श्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक

% २०६३ असारको तथ्यांकमा नेपाल बैंक लिमिटेडले गरेको कर्जा अपलेखन रु ११ अर्ब ५ करोड समायोजन गरिएको।

त्यस्तै, नेपाल बैंक लिमिटेडले २०६३ असोज महिनामा अपलेखन गरेको सेवा रु ८२ करोड १७ लाख तथा व्याज रकम रु २ अर्ब ४ करोड ७६ लाख र राष्ट्रिय धाणिज्य बैंकले मासिक महिनामा अपलेखन गरेको

साँवा रु ४ अर्ब ५ करोड ५२ लाख तथा व्याज रकम रु ९ अर्ब ९ करोड ९३ लाखलाई समायोजन गर्दा

तालिका ४.४ : वाणिज्य बैकहरूबाट असुल हुन बाँकी कर्जाको क्षेत्रगत विवरण

रु. करोडमा

क्षेत्र	आर्थिक वर्ष								प्रथम आठ महिना		
	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८*
कृषि**	३७३.४५	४९०.१९	४४१.५५	४५७.२०	१३८८.२०	१३८८.००	१३३७.६३	१४२९.०९	१३७३.८३	१५४८.०९	१५१७.५६
खानी	३९.९४	३३.६६	५२.०३	४७.७७	१३१.५०	१९५.५०	१७०.९४	२०१.९८	१९२.९१	२४०.४६	२१३.८८
उत्पादन क्षेत्र	४२९१.१	४७८.१५	५३७४.४२	५६४७.५०	६२३७.००	७४८८.९८	८७८७.८०	९४७९.३७	८३८९.३५	९७७४.३५	११३९२.४८
निर्माण	२७२.९२	४९८.६७	८७२.३०	१३४२.८०	१९७७.००	३२३६.८८	४४८६.७०	४९५६.८०	३८५४.०८	४९२२.१२	५१९६.३८
धातु उत्पादन, मेसिनरी र विद्युतीय उपकरण तथा जडान	१४३.०१		१७९.७५	१५९.०९	२९१.९०	५०६.९४	६५३.४६	५८७.७८	५४०.२४	७३३.४९	७४४.३१
यातायात, उपकरण उत्पादन तथा जडान	१३५.९८	२७७.६७	३१५.६३	२६५.८७	३२४.३०	४३४.०२	६९७.७७	१०५४.६४	६१०.८९	९३७.५७	१२७२.५१
संचार र सार्वजनिक सेवा	६५२.३४	७९६.३६	८९९.७२	११६९.४५	१३१३.००	१६१२.९०	१८४३.२८	२२२७.६०	१६९०.२१	२०१४.८५	२०६४.९५
थोक विक्रेता र खुद्रा विक्रेता	२७५५.५	३१७२.८९	३४४१.२७	३५१०.३३	४५६३.६०	५५७३.२०	६८८०.८३	८८५८.४१	६१३८.६४	८५९१.५९	१०००६.२२
वित्त, बीमा र स्थिर सम्पत्ति	४२५.०३	४८५.७०	६३९.१०	१००२.४०	१३९१.८०	२४९१.३५	३८८८.२७	५४०९.३३	३०७९.०५	५४९८.७७	५७३४.७७
सेवा उद्योग	१२२१.३	१४२१.६९	१४९८.४८	१४१६.३०	१८३६.७०	२११६.३३	२३३५.७८	२९६०.५४	२३६७.२४	२७९७.३५	३४०४.९८
उपभोग्य कर्जा	३३६.४६	४४०.००	३५८.८०	५८४.८०	८१२.००	९४३.७१	१४७१.६२	२२६९.४९	१२००.७८	२१४६.८३	२४४०.९७
स्थानीय सरकार	०.१५	०.२३	०.०१	०.००	०.००	०.००	१९७.२४	३०८.७७	०.१६	२८२.४९	४७७.७४
अन्य	१४२८.४	१२२७.८१	१८५९.२६	२०५४.३०	२९१७.३०	४६६५.६०	७४२६.४८	७९७३.३९	५९८७.६५	७८५४.६७	६८८१.२१
जम्मा	१२०७५	१३५६३.०२	१५९३२.३२	१७६५७.८१	२३१८४.३०	३०६५३.४१	४०१७७.८०	४६९३३.१८	३५४२५.०३	४७३४२.६५	५१३४७.९५

+ नयाँ ढाँचा (format) अनुसारको क्षेत्रगत वर्गीकरण

* अपरिष्कृत

** २०६३ असार महान्तसम्म कृषि विकास बैकका शाखा कार्यालयहरूले केन्द्रीय कार्यालयमा जम्मा गरेको निक्षेप बाहेक

स्रोत: नेपाल राष्ट्र बैक

तालिका ४.५ : विकास बैंक ('ख' वर्गका वित्तीय संस्था) हरुको साधनको स्रोत र उपयोग

रु. करोडमा

विवरण	असार मसान्त									पुस मसान्त	प्रतिशत परिवर्तन	
	२०५९	२०६०	२०६१	२०६२	२०६३@	२०६४	२०६५	२०६६	२०६७	२०६७*	२०६६/६७	२०६७/६८**
दायित्व												
पुँजी कोष	२१४.३०	३४६.४०	२८४.७०	३६७.४०	२७९.५०	४०६.००	६५५.११	१०८४.४०	१५२१.१०	१९८१.००	४०.३	३०.२
निक्षेप	२४६७.७०	२८८०.२०	२९४२.७०	३३९५.८०	८७९.१०	१५३७.००	२५७४.९९	४८९३.६०	७७४४.९०	८७३८.००	५८.३	१२.८
सापटी	५९३.२०	५८८.९०	५९६.००	५११.८०	१६३.४०	२२३.१९	२५३.२६	३९५.७०	४२४.१०	६०४.००	७.२	४२.४
अन्य दायित्व	५०९.००	८८५.५०	९६६.८०	१५०६.६०	७०.१०	१६६.६१	५६५.३४	४९९.४०	९५६.०४	११२६.००	९१.४	१७.८
नाफा-नोक्सान हिसाव					११.५०	-६६.९८	-६१.८३	४०.३०	२२६.१८	१२१.००	४६१.२	-४६.५
सम्पत्ति = दायित्व	३७८४.२०	४७०१.००	४७९०.२०	५७८१.६०	१४०३.६०	२२६५.८२	३९८६.८७	६९१३.४०	१०८७२.३२	१२५७०.००	५७.३	१५.६
सम्पत्ति												
तरल सम्पत्ति	३६२.९०	४१४.९०	४०५.४०	४५६.३०	२३८.५०	३७३.१३	९९६.७८	१५९४.३०	२६२७.८०	२७५५.००	१६३.६	४.८
लगानी	२७९.२०	२३७.९०	२३१.२०	१९९.१०	६८.५०	१५३.६६	३३२.४७	५०४.४०	६९५.९०	७१४.००	३८.०	२.६
कर्जा तथा सापटी	२७५५.५०	३१०२.७०	३१९०.५०	२९८९.४०	८६५.९०	१५३७.३८	२३६७.०५	४३०७.८०	६५६८.००	७८१६.००	५२.५	१९.०
अन्य सम्पत्ति	३८६.६०	९४५.५०	९६३.१०	२१३६.८०	१०१.५०	१२६.०७	२१७.१८	४१०.२०	९६०.४२	१२५७.००	१३४.१	३०.९
नाफा-नोक्सान हिसाव					१२९.२०	७५.५८	७३.३९	९६.७०	२०.२०	२८.००	-७९.१	३८.६

* अपरिष्कृत

** प्रथम छ महिना

@ २०६३ देखि कृषि विकास बैंक बाहेक ।

स्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक

तालिका ४.६ : “ग” वर्गका वित्तीय संस्था (वित्त कम्पनीहरू) को वित्तीय साधन तथा उपयोगको विवरण

रु. करोडमा

विवरण	असार मसान्त									पुस मसान्त	प्रतिशत परिवर्तन	
	२०५९	२०६०	२०६१	२०६२	२०६३	२०६४	२०६५	२०६६	२०६७	२०६७*	२०६६/६७	२०६७/६८**
दायित्व												
पुँजी कोष	२९२.९०	३६८.३४	४११.१०	३०२.२०	४३१.००	५३७.९८	७४४.५४	१०५४.०९	२०३६.९०	२१५६.००	९३.२	५.८
निक्षेप	१३४५.४०	१६५१.०३	१९४७.४०	२२३४.१०	२७३१.६०	३४५१.४७	५२२८.२२	५७०७.३४	७९५३.६०	८५६९.००	३९.४	७.७
सापटी	२४.५०	१३.४३	१३१.३०	९९.१०	११५.५०	३४६.९५	४३६.५०	५१९.३७	३२७.३०	४४४.००	-३७.०	३५.७
अन्य दायित्व	१८२.५०	१७८.८५	२३६.३०	३१७.३०	५४९.२०	८७६.२९	१४०५.१९	११६७.१३	९३०.७०	१०६९.००	-२०.३	१४.९
नाफा-नोक्सान हिसाव	०.००	०.००	०.००	९१.००	५६.८०	१३३.९३	२२३.९५	२९५.०५	२९७.७०	१३०.००	०.९	-५६.३
सम्पत्ति = दायित्व	१८४५.३०	२२११.६५	२७२६.१०	३०४३.७०	३८८४.१०	५३४६.६२	८०३८.४०	८७४२.९८	११५४६.२	१२३६८.०	३२.१	७.१
सम्पत्ति												
तरल सम्पत्ति	२८६.२०	२६७.४०	५०४.९०	३९०.५०	५३९.४०	७५१.३४	१७७४.१७	१६४०.६५	२१६६.४०	२०००.००	३२.०	-७.७
लगानी	१६२.४०	२३९.२४	१८६.५०	२४१.१०	२७४.५०	४६३.५६	४३०.७४	३२६.५७	४४२.४०	६०६.००	३५.५	३७.०
कर्जा तथा सापटी	११९५.००	१४४७.३७	१७८३.४०	२१२२.३०	२७०५.७०	३५६१.६५	५१५१.६९	६००७.८१	७९८१.००	८६६३.००	३२.८	८.५
अन्य सम्पत्ति	२०१.७०	२५७.६४	२५१.३०	२८९.८०	३५४.४०	४८४.४७	६३१.८०	७०२.८४	९३५.००	१०६४.००	३३.०	१३.८
नाफा-नोक्सान हिसाव	०.००	०.००	०.००	०.००	१०.१०	८५.६०	५०.००	६६.११	२१.४०	३५.००	-६७.६३	६३.६

* अपरिष्कृत

** प्रथम छ महिना

स्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक

तालिका ४.७ : लघु वित्त विकास बैंकहरु (ग्रामीण विकास बैंक समेत) को साधनको स्रोत र उपयोग

रु. करोडमा

विवरण	असार मसान्त										पुष मसान्त	परिवर्तन प्रतिशत	
	२०५८	२०५९	२०६०	२०६१	२०६२	२०६३	२०६४	२०६५	२०६६	२०६७	२०६७*	२०६५/६६	२०६६/६७**
दायित्व													
पुँजी कोष	१५.००	४४.८०	५१.५०	५४.१०	७३.९७	८३.०४	१११.८५	१६२.६५	१९३.९८	२१७.४०	२३९.४९	१२.१	१०.२
निक्षेप	२८.३०	४१.५०	६२.५०	७०.००	७४.८८	९३.२५	११०.३१	१५४.००	२००.०६	२५७.४०	२९१.७५	२८.७	१३.३
ऋण/सापटी	१०७.१०	१५१.७०	२३९.१०	२८३.३०	३४०.२५	५३२.४९	६९४.४२	८४०.०६	८९७.२८	१०७५.४०	११५२.०४	१९.९	७.१
अन्य दायित्व	३३.००	४६.२०	७२.३०	८९.००	१३१.८५	९८.९९	१०४.२३	१०१.५६	२३३.२१	३१४.२०	३२६.६४	३४.७	४.०
नाफा नोक्सान हिसाव					९.०५	११.९७	७.३३		१९.३१	२६.७०	२५.६०		-४.१
सम्पत्ति = दायित्व	१८३.४०	२८४.२०	४२५.४०	४९६.४०	६३०.००	८१९.७४	१०२८.१४	१२५८.२७	१५४३.८४	१८९१.१०	२०३५.५२	२२.५	७.६
सम्पत्ति													
तरल सम्पत्ति	१२.२०	५३.१०	४४.१०	६२.१०	६४.८३	१३२.१८	१७४.६५	११६.३१	२८५.५०	२१६.९०	२२३.२९	-२४.०	२.९
लगानी	३८.८०	६६.३०	१०४.८०	१२३.१०	१५१.६१	१६७.२६	२३५.०६	३५०.४०	२०६.८१	२५१.५०	२१९.९८	२१.६	-१२.५
कर्जा तथा सापटी	१००.००	१४८.४०	२४२.७०	२८२.२०	३५३.७६	४३०.३०	५५७.८७	७०७.८२	८२२.२७	११११.६०	१२६४.९४	३५.२	१३.८
अन्य सम्पत्ति	३२.४०	१६.४०	३३.८०	२९.००	३८.९१	६७.९०	४२.८१	६८.०७	२०१.३३	२८७.१०	३०३.२४	४२.६	५.६
नाफा नोक्सान हिसाव	०.००	०.००	०.००	०.००	२०.८९	२२.१०	१७.७५	१५.६७	२७.९३	२४.००	२४.०२	-१४.१	०.१

* अपरिष्कृत

** प्रथम छ महिना

स्रोत: नेपाल राष्ट्र बैंक

तालिका ४.८ : ग्रामीण लघुवित्त विकास केन्द्र (वित्तीय संस्था) को ऋण लगानी र असुली

रु. लाखमा

विवरण	आर्थिक वर्ष												प्रथम आठ महिना	
	२०५६/५७	२०५७/५८	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६६/६७	२०६६/६७	२०६७/६८
स्वीकृत ऋण	४००.००	७२१.००	२०४७.६०	३१७१.२५	४४४४.८०	८२७२.४५	११८५०.८०	२३२८७.५५	३१२९०.१५	४०३२२.००	५५७१९.००	४८२६९.००	६२१२८.००	
ऋण लगानी	४००.००	४१९.००	१०७८.४५	२४४८.९५	३६३७.१०	६८४३.६५	९८२६.०२	१९४३६.६७	२४६८६.८७	३३१३९.००	४५१५८.००	३९८४८.००	५३४७७.००	
ऋण असुली	०.००	२६६.६७	५०५.७१	१२३९.८९	२३०२.४३	३५८५.३०	४८१७.४८	८०८६.२३	१२१४३.००	१८१३८.००	२५९३६.००	२३०८६.००	३२१७०.००	
लगानीमा रहेको रकम	४००.००	१५२.३३	५७२.७४	१२०९.०६	१३३४.६७	३२५८.३५	५००८.५४	११३५०.४४	१२५४४.२३	१५००१.००	१९२२२.००	१६७६२.००	२१३०७.००	

स्रोत: ग्रामीण लघुवित्त विकास केन्द्र

तालिका ४.९ : साना किसान विकास बैंक लि. (वित्तीय संस्था) को ऋण लगानी र असुली

रु. लाखमा

विवरण	आर्थिक वर्ष										प्रथम आठ महिना	
	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६६/६७	२०६६/६७	२०६६/६७	२०६७/६८
स्वीकृत ऋण	२४६२.८६	७६६२.५८	५७५०.८८	३४१३.१५	७०४१.६६	१०१३८.००	१०७६०.००	१०८०४.००	६४२०.००	८१८५.००		
ऋण लगानी	१०७१.३६	४८९२.६९	५३७७.७८	५०६६.५९	६९७५.००	९१२३.००	६३४९.००	९५५८.००	६८१६.००	९३३९.००		
ऋण असुली	९२१.१३	२६१७.६१	३७९९.९४	५४१६.७०	६५७३.००	८४६४.००	१३२७६.००	५९२४.००	३३७९.००	६२७१.००		
लगानीमा रहेको रकम	४७४८.५१	७०२३.५८	८६०१.४४	९५९७.८९	१३२७०.००	१४४५४.००	७५२७.००	१११६१.००	१०९६४.००	१४२२८.००		

स्रोत: साना किसान विकास बैंक लि. (वित्तीय संस्था)

तालिका ४.१०: नेपाल राष्ट्र बैंकबाट स्वीकृति प्राप्त वित्तीय सहकारी संस्थाहरूको साधनको स्रोत र उपयोग

रु. करोडमा

विवरण	आर्थिक वर्ष											पुस मसान्त	प्रतिशत परिवर्तन	
	२०५६/५७	२०५७/५८	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८*	२०६६/६७	२०६७/६८**
दायित्व														
पुँजी कोष+	१६.१०	२१.२०	२५.२०	२६.५०	२०.५०	२७.८०	३२.४८	३५.५०	४०.०८	४४.७०	५८.००	८२.१२	२९.८	४१.६
निक्षेप	१०७.३०	१४२.५०	१५७.१०	१९२.४०	१६६.७०	१७२.४०	२०१.१६	२५४.५०	३०१.८२	३५१.३०	३७२.७०	४४१.७५	६.१	१८.५
ऋण/सापटी	६.२०	६.७०	५.९०	६.६०	४.१०	४.६०	७.०७	१४.००	२०.६७	२५.८०	२२.७०	३१.४३	-१२.०	३८.५
अन्य दायित्व	१६.४०	३३.००	४१.३०	३९.५०	४२.८०	३६.७०	४०.७३	४८.१०	६८.०२	६६.७०	८७.९०	९९.७१	३१.८	१३.४
नाफा नोक्सान हिसाव	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	-०.५०	६.२८	७.००	५.४६	८.०४	११.६०	१६.८४	४४.३	४५.२
सम्पत्ति = दायित्व	१४६.००	२०३.४०	२२९.५०	२६५.००	२३४.१०	२४१.००	२८७.७२	३५९.१०	४३६.०५	४९६.५४	५५२.९०	६७१.८५	११.४	२१.५
सम्पत्ति														
तरल सम्पत्ति	२६.५०	३५.४०	४४.९०	३८.९०	४१.३०	४२.४०	४९.३२	४९.००	७६.०३	७७.६०	८३.५०	८१.०४	७.६	-२.९
लगानी	१३.८०	१८.१०	१८.९०	२५.२०	१८.२०	१४.२०	१६.१५	१७.८०	२२.३०	२७.६०	२६.००	२७.८६	-५.८	७.२
कर्जा तथा सापटी	८७.५०	१२२.१०	१३१.३०	१४६.३०	१२९.८०	१४३.१०	१६६.५४	२२३.००	२६६.२२	३१२.७०	३६२.४०	४६१.६३	१५.९	२७.४
अन्य सम्पत्ति	१८.२०	२७.८०	३४.४०	५४.६०	४४.८०	४१.३०	५५.७१	६९.३०	७१.५०	७८.६४	८१.००	१०१.४०	३.०	२५.२

* अपरिष्कृत

** प्रथम छ महिना

+ नाफा-नोक्सान समायोजन गरिएको

स्रोत: नेपाल राष्ट्र बैंक

तालिका ४.११ : कर्मचारी संचय कोषको साधनको स्रोत र उपयोग

(रु करोडमा)

विवरण	असार मसान्त									फागुन मसान्त	प्रतिशत परिवर्तन	
	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६६/६७*	२०६७/६८	२०६७/६८**
स्रोत												
संचयकोष	२७३४.९	३२२८.३	३७४०.२	४२५१.१	४८१४.४९	५४५०.०७	६२७९.३८	७२६४.९७	८६७०.४७	९६०७.५४	१९.३	१०.८
जगेडा कोष	२९५.९	३३९.८	२४८.१	२६२	२९४.१२	३१९.३८	३७१.५४	४५२.४५	३१७.५३	३१७.५३	-२९.८	०.०
अन्य दायित्व तथा व्यवस्था					१२४.४४	१५३.१४	१८२.४८	१९४.५२	५१.०८	२२२.००	-७३.७	३३४.६
जम्मा स्रोत=उपयोग	३०३०.८०	३५६८.१०	३९८८.३०	४५१३.१०	५२३३.०५	५९२२.५९	६८३३.४०	७९११.९४	९०३९.०८	१०१४७.०७	१४.२	१२.३
वैक तथा नगद मौज्दात	८३.००	९८.८०	९१.४०	९१.३०	१६३.०५	१३७.९६	१८६.३४	३१२.४५	२०७.३०	३६८.०१	-३३.७	७७.५
ऋण तथा लगानी	२८३८.८०	३३४९.९०	३९२०.२०	४४४०.३०	४८२३.५९	५४८०.०३	६२२४.१७	७५४७.५५	८६७१.४७	९४६१.६२	२१.३	९.१
संचयकर्ता सापटी					२१४२.१०	२५१७.८०	२९७८.६७	३५९०.४२	४३७८.७२	४९१४.३२	२२.०	१२.२
वैक मुद्धती निक्षेप					१८५१.८०	२०८९.५०	२४१४.४०	२५४५.००	३०९१.००	२९८५.६०	२१.५	-३.४
सरकारी ऋणपत्र					४२२.८६	५५०.९५	४९६.५४	६६२.१३	७०२.७६	९४२.६७	६.१	३४.१
परियोजना कर्जा					३६७.७५	२७८.४१	३३४.५६	३५०.००	३६२.५४	५१०.१३	३.६	४०.७
शेयर लगानी					३९.८०	४३.३७	८६.९५	९०.५७	१००.०३	१०८.९०	१०.४	८.९
अन्य सम्पत्ति	१०९.००	११९.४०	-२३.३०	-१८.५०	२४६.४१	३०४.६०	३३५.९४	३६१.३७	१६०.३१	३१७.४४	-५५.६४	९८.०

* अपरिष्कृत

* प्रथम आठ महिना

स्रोत: कर्मचारी संचयकोष

तालिका ४.१२ : नागरिक लगानी कोषको साधनको स्रोत र उपयोग

रु. करोडमा

विवरण	आर्थिक वर्ष										फागुन मसान्त	प्रतिशत परिवर्तन	
	२०५७/५८	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८*	२०६६/६७	२०६७/६८**
दायित्व													
चुक्ता पुँजी तथा जगेडा कोष	४.९०	५.४०	६.१०	८.१०	८.६०	१०.८९	१३.५६	१५.९९	२५.५३	६६.२४	६६.२४	१५९.४६	०.००
निक्षेप	९८.७०	१४२.९०	२७५.००	४०३.९०	५२६.९०	६७१.६०	८५७.३६	१२३६.६२	१६४६.५४	२०१४.१६	२३६२.२२	२२.३३	१७.२८
सापटी	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००						
अन्य दायित्व	९.५०	२२.३०	२१.५०	६९.३०	४७.७०	४३.२७	८३.२०	११४.९४	३४१.२४	१८४.३८	१९५.००	-४५.९७	५.७६
सम्पत्ति = दायित्व	११३.१०	१७०.६०	३०२.६०	४८१.३०	५८३.२०	७२५.७६	९५४.१२	१३६७.५५	२०१३.३१	२२६४.७८	२६२३.४६	१२.४९	१५.८४
सम्पत्ति													
तरल सम्पत्ति	४.७०	१२.१०	४१.८०	११६.६०	६९.२०	८६.६०	१०४.३४	४५.७०	५०.००	८०.००	१००.१२	६०.००	२५.१५
लगानी	७५.२०	११२.६०	१८५.८०	२८६.६०	३६१.६०	५१३.५९	६६०.०६	९५८.६०	१६१५.००	१६९०.४८	१८४०.९३	४.६७	८.९०
कर्जा तथा सापटी	१८.७०	३२.३०	५१.४०	४८.८०	१०१.४०	७४.३३	१०१.५५	२५९.२५	१८१.२०	३१४.७५	४३२.७०	७३.७०	३७.४७
अन्य सम्पत्ति	१४.५०	१३.६०	२३.६०	२९.३०	५१.००	५१.२४	८८.१७	१०४.००	१६७.११	१७९.५५	२४९.७१	७.४४	३९.०८

* अपरिष्कृत

** प्रथम आठ महिना

स्रोत: नागरिक लगानी कोष

तालिका ४.१३(क) : बीमा कम्पनीहरूले संकलन गरेको प्रिमियम तथा लगानीको विवरण

रु. करोडमा

विवरण	२०५७/५८	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८*
बीमा कम्पनीहरूले संकलन गरेको प्रिमियम											
जीवन बीमा	५५.९०	१३६.३०	१७२.६०	२१८.००	२८५.००	३२९.६०	४६२.४६	५३१.८०	६५०.००	८७६.६०	६१४.१५
निर्जीवन बीमा	१५९.७०	२१५.००	२३१.५०	२५६.७०	३००.००	३११.६०	३२९.५६	३९४.०७	४४०.००	६४९.६७	५१०.५२
कुल जम्मा	२१५.६०	३५१.३०	४०४.१०	४७४.७०	५८५.००	६४१.२०	७९२.०२	९२५.८७	१०९०.००	१५२६.२७	११२४.६७
बीमा कम्पनीहरूको लगानी विवरण											
जीवन बीमा	५५९.५०	७८.९०	७९६.३०	९७७.९०	१२००.००	१६१०.४०	१९८०.८०	२२०८.६०	२६०६.२९	३३५०.००	५१७७.००
निर्जीवन बीमा	२४२.२०	२८६.५०	२४५.६०	२६७.६०	३००.००	३७०.४०	३२१.४०	५४२.४०	४९६.६९	६७०.००	९४८.००
कुल जम्मा	८०१.७०	१००५.४०	१०४१.९०	१२४५.५०	१५००.००	१९८०.८०	२३०२.२०	२७५१.००	३१०२.९८	४०२०.००	६१२५.००

* प्रथम आठ महिनाको अपरिष्कृत

स्रोत: बीमा समिति

तालिका ४.१३ (ख) : बीमा कम्पनीहरूको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण

(रु करोडमा)

विवरण	असार मसान्त					फागुन मसान्त	प्रतिशत परिवर्तन	
	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८	२०६६/६७	२०६७/६८**
स्रोत								
चुक्तापूंजी	१६८.००	१६८.००	२९१.७७	२९१.७७	३४५.००	४०९.३४	१८.२	१८.६
जगेडा कोष	१९१९.२०	२४१२.२०	२४०४.१२	२८८०.९१	३७३१.००	४५७२.००	२९.५	२२.५
अन्य दायित्व	४३४.६०	५५६.२०	४६३.०५	५२८.७५	६७०.००	५८८.७१	२६.७	-१२.१
जम्मा स्रोत=उपयोग	२,५२१.८०	३,१३६.४०	३,१५८.९४	३,७०१.४३	४,७४६.००	५,५७०.०५	२८.२	१७.४
उपयोग								
बैंक तथा नगद मौज्दात	२१२.५०	३०३.५०	१४५.७४	१७३.७४	१६२.००	१२४.३४	-६.८	-२३.२
लगानी	१९३१.८०	२३९५.६०	२५८६.४१	३१०२.९८	४०२०.००	४७८१.००	२९.६	१८.९
स्थिर सम्पत्ती	१४०.००	१९२.२०	८१.९२	१०८.८५	२४१.००	२८५.००	१२१.४	१८.३
अन्य सम्पत्ति	२३७.५०	२४५.१०	३४४.८७	३१५.८६	३२३.००	३७९.७१	२.३	१७.६

* अपरिष्कृत

** प्रथम आठ महिना

स्रोत: बीमा समिति

तालिका ५.१ : प्राथमिक बजार प्रवृत्तिको स्थिति

रकम त. करोडमा

विवरण		आर्थिक वर्ष																	प्रथम नौ महिना	
		२०५०/५१	२०५१/५२	२०५२/५३	२०५३/५४	२०५४/५५	२०५५/५६	२०५६/५७	२०५७/५८	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७		
																			२०६६/६७	२०६७/६८
१	सार्वजनिक निष्काशन सस्था	१६	१०	१२	५	१२	५	६	९	१२	१८	१४	१४	२९	३४	६४	६४	६१	३९	२१
२	पुजी परिचालन	२४.४४	१७.४०	२९.३७	३३.२२	४६.२४	२५.८०	५३.७१	६३.४३	१४१.६६	८१.३७	१०९.०४	१६७.२३	२४४.३३	२२९.५५	९९६.८२	१६८२.८५	१०८२.२४	८६२.५३	४२४.४५
क)	साधारण सेयर	२२.६९	१७.४०	२२.४७	५.७०	११.९४	१४.८०	४१.२५	२६.८५	५२.८७	५५.१५	६५.७५	३७.७५	५७.९८	३८.०२	९२.४८	१८१.५७	२६४.९३	२१०.४९	६४.००
ख)	हकपद सेयर	-	-	६.९	२७.५२	२५.०	३.०	१२.४६	३६.५८	३८.७९	१६.२२	७.०	९४.९३	१०१.३५	१२६.५३	६०९.३४	१४२६.२८	८१७.३०	६५२.०४	३६०.४५
ग)	अग्रधिकार सेयर	१.६५	-	-	-	-	८.०	-	-	१४.०	-	-	-	-	४०.०	-	-	-	-	-
घ)	डिबेन्चर	-	-	-	-	९.३०	-	-	-	३६.०	-	३०.०	३०.०	८५.०	२५.०	२९५.०	७५.००	-	-	-
ङ)	नार्विक एकाक योजना	-	५.०	-	-	-	-	-	-	-	-	१००.३८	१२१.५६	१४८.६३	१७०.२३	९८	९५.३४	१००.८८	३७.८०	३२.१७
च)	म्युचुअल फण्ड	१०.०	-	-	-	-	-	-	-	-	१०.०	-	-	-	-	-	-	-	-	-
३	पुजी परिचालनको सर्वाङ्ग सन्वाहको सस्था	१७	१२	१२	५	१२	५	९	९	१६	१७	१४	१४	२९	३४	६४	६४	६१	३९	२१

स्रोत: नेपाल धितोपत्र बोर्ड ।

तालिका ५.२. दोस्रो बजार प्रवृत्तिको स्थिति

रकम रु. करोडमा

विवरण	आर्थिक वर्ष																		प्रथम नौ महिना	
	२०१०/११	२०११/१२	२०१२/१३	२०१३/१४	२०१४/१५	२०१५/१६	२०१६/१७	२०१७/१८	२०१८/१९	२०१९/२०	२०२०/२१	२०२१/२२	२०२२/२३	२०२३/२४	२०२४/२५	२०२५/२६	२०२६/२७	२०२७/२८	२०२८/२९	२०२९/३०
द्वितीय बजारको रकम	४४.१६	१०१.४३	२१.५६	४१.६२	२०.२६	१५०.००	११५.५०	२३४.४२	१५४.०६	५७.५८	२१४.४३	४५०.७७	३४५.१४	८३६.०१	२२८२.०८	२१६८.११	११८५.११	१८६.२१	४६३.८४	
सूचीकृत द्वितीय बजारको संख्या (हजारमा)	४३४२४	५८२४७	६५८८०	८५१९३	९०१०७	१०५६३२	११४०५७	१२४९७१	१२२६८५	१५९९५८	१६११४१	१९४६७३	२२७०४०	२४३५०४	३२११३१	६३७८६८	८२१७४६	७७०८४२	१००९१६७	
द्वितीय बजार भएको द्वितीय बजारको संख्या (हजारमा)	-	३९.०१	२९.५४	९.४४३	११.९५	४८५.७	७६.७४	४९.८९	६००.५	२४२.८	६४६.८	१८४३४	१२२२२	१८१४७	२८५९९.७७	३०५४७.१७	२६२३१.३५	२०५९९.७६	१७८९७.१२	
द्वितीय बजार भएको दिन	१२१	२४२	२४०	२३९	२३७	२३१	२४०	२३१	२४६	२३८	२४३	२३६	२२८	२३२	२३५	२३४	२२५	१७१	१७२	
द्वितीय बजार संख्या	-	-	१८४८.२	१२४२८	१६१०४	१५८१४	२९१३६	४६०९५	४२०२८	२५४४५	८५५३३	१०६२४६	९.७७७४	१२०५१०	१५०८००	२०९०९१	२१३७३३	१६३४३९	२२९०८३	
बजार पुँजीकरण	१३८७.२	१२९६.३	१२२९.५	१२६९.८०	१४२८.९०	२३५०.८०	४३१२.३३	४६३४.९४	३४७०.३८	३५२४.०४	४१४२.४८	६१३६.५९	९६८१.३७	१८६३०.१३	३६६२४.७५	५१२९३.९०	३७८८७.१३	३४४४५.०८	३३११४.५३	
बजार पुँजीकरणमा द्वितीय बजारको प्रतिशत	३.१८	८.१३	१.७१	३.३०	१.४०	६.४०	२.७०	५.१०	४.४०	१.६०	५.१८	७.३४	३.५६	४.४८	६.२३	४.२३	३.१४	२.८५	१.४०	
कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा बजार पुँजीकरणको प्रतिशत	७.२४	६.१७	५.१४	४.७०	४.९०	७.१०	११.८०	११.८०	८.४०	८.२२	७.७२	१०.४१	१४.८०	२५.६०	४४.९०	५१.९१	३२.१५	२९.३९	२४.५९	
सूचीकृत द्वितीय बजारको चुक्ता मूल्य	२३६.८	२९६.२	३३५.८५	४४७.६५	४९५.९८	६४८.७४	७४८.२२	८१६.५२	९६८.५०	१२५६.००	१३४०.४९	१६७७.१९	२०००.८६	२१७९.८८	२९४६.५४	६११४	७९.३५	७४२६.६	९७०८.८	
सूचीकृत संगठित संस्थाहरूको संख्या	६६	७९	८९	९५	१०१	१०७	११०	११५	९६	१०८	११४	१२५	१३५	१३५	१४२	१५९	१७६	१६९	२०४	
द्वितीय बजारको प्रकार (Script Traded)	३८	५३	५९	६७	६८	६९	६९	६७	६९	८१	९२	१०२	११०	११६	१२६	१७०	१९८	१७९	२१२	
नेप्से परिसूचक (विन्दुमा)*	२२६.०३	१९५.४८	१८५.६१	१७६.३	१६३.३	२१६.९	३६०	३४८.४	२२७.५०	२०४.८६	२२२.०४	२८६.६७	३८६.८६	६८३.९५	९६३.३६	७४९.१०	४७७.७३	४४४.७६	३७३.२०	

*बजार वर्ष २०१०, विन्दु १००

स्रोत: नेपाल द्वितीय बजार, नेपाल स्टक एक्सचेंज लि. तथा केन्द्रीय तथ्यांक विभाग ।

तालिका ६.१ वैदेशिक व्यापारको प्रवृत्ति

रु. करोडमा

विवरण	२०३२/३३	२०३३/३४	२०३४/३५	२०३५/३६	२०३६/३७	२०३७/३८	२०३८/३९	२०३९/४०	२०४०/४१	२०४१/४२	२०४२/४३	२०४३/४४
निर्यात एफ. ओ. वि.	११८.५८	११६.४७	१०४.६२	१२९.६८	११५.०५	१६०.८७	१४९.१५	११३.२०	१७०.३९	२७४.०६	१७०७.८०	३०१.१४
- भारत	८९.३७	७७.९६	४९.८१	६५.०१	५२.०९	९९.२४	९९.४४	८४.३३	११६.०७	१६०.१७	१५२४.११	१३२.२६
- अन्य मुलुकहरु	२९.२१	३८.५१	५४.८१	६४.६७	६२.९६	६१.६३	४९.७१	२८.८७	५४.३२	११३.८९	१८३.६९	१६८.८८
आयात सि. आइ. एफ.	१९८.१७	२००.८०	२४६.९६	२८८.४७	३४८.०१	४४२.८२	४९३.०३	६३१.४०	६५१.४३	७७४.२१	९३४.१२	१०९०.५२
- भारत	१२२.७१	१३४.३५	१५३.४१	१५८.१७	१७८.६४	२१७.९२	२२८.०९	२४९.९६	३०५.८०	३८९.५८	३९७.०९	४२६.२०
- अन्य मुलुकहरु	७५.४६	६६.४५	९३.५५	१३०.३०	१६९.३७	२२४.९०	२६४.९४	३८१.४४	३४५.६३	३८४.६३	५३७.०३	६६४.३२
व्यापार सन्तुलन	-७९.५९	-८४.३३	-१४२.३४	-१५८.७९	-२३२.९६	-२८१.९५	-३४३.८८	-५१८.२०	-४८१.०४	-५००.१५	-६२६.३२	-७९१.३८
- भारत	-३३.३४	-५६.३९	-१०३.६०	-९३.१६	-१२६.५५	-११८.६६	-१२८.६५	-१६५.६४	-१८९.७३	-२२९.४१	-२७२.९८	-२९५.९४
- अन्य मुलुकहरु	-४६.२५	-२७.९४	-३८.७४	-६५.६३	-१०६.४१	-१६३.२९	-२१५.२३	-३५२.५६	-२९१.३१	-२७०.७४	-३५३.३४	-४९५.४४
कुल व्यापार	३१६.७५	३१७.२७	३५१.५८	४१८.१५	४६३.०६	६०३.६९	६४२.१८	७४४.६०	८२१.८२	१०४८.२७	१२४१.९२	१३८९.७६
- भारत	२१२.०८	२१२.३१	२०३.२२	२२३.१८	२३०.७३	३१७.१६	३२७.५३	३३४.२९	४२१.८७	५४९.७५	५२१.२०	५५६.५६
- अन्य मुलुकहरु	१०४.६७	१०४.९६	१४८.३६	१९४.९७	२३२.३३	२८६.५३	३१४.६५	४१०.३१	३९९.९५	४९८.५२	७२०.७२	८३३.२०
कूल व्यापारमा अंश (%)	१००.००	१००.००	१००.००	१००.००	१००.००	१००.००	१००.००	१००.००	१००.००	१००.००	१००.००	१००.००
- भारत	६७.०	६६.९	५७.८	५३.४	४९.८	५२.५	५१.०	४४.९	५१.३	५२.४	४२.०	४०.०
- अन्य मुलुकहरु	३३.०	३३.१	४२.२	४६.६	५०.२	४७.५	४९.०	५५.१	४८.७	४७.६	५८.०	६०.०

क्रमशः

विवरण	२०४४/४५	२०४५/४६	२०४६/४७	२०४७/४८	२०४८/४९	२०४९/५०	२०५०/५१	२०५१/५२	२०५२/५३	२०५३/५४	२०५४/५५	२०५५/५६
निर्यात एफ. ओ. वि.	४११.४६	४१९.५३	५१५.६२	७३८.७५	१३७०.६५	१७२६.६५	१९२९.३४	१७६३.९२	१९८८.११	२२६३.६५	२७५१.३५	३५६७.६३
- भारत	१५६.७८	१०३.४९	६०.२५	१५५.२२	१४५.००	१६२.१७	२४०.८९	३१२.४३	३६८.२६	५२२.६२	८७९.४४	१२५३.०७
- अन्य मुलुकहरु	२५४.६८	३१६.०४	४५५.३७	५८३.५३	१२२५.६५	१५६४.४८	१६८८.४५	१४५१.४९	१६१९.८५	१७४१.०३	१८७१.९१	२३१४.५६
आयात सि. आइ. एफ.	१३८६.९६	१६२६.३७	१८३२.४९	२३२२.६५	३१९४.००	३९२०.५६	५१५७.०८	६३६७.९५	७४४५.४५	९३५५.३४	८९००.२०	८७५२.५३
- भारत	४५९.५८	४२३.८७	४६७.४५	७३२.३१	११२४.५५	१२४४.२१	१७०३.५४	१९६१.५९	२४३९.८६	२४८५.३३	२७३३.१०	३२११.९७
- अन्य मुलुकहरु	९२७.३८	१२०२.५०	१३६५.०४	१५९०.३४	२०६९.४५	२६६६.३५	३४५३.५४	४४०६.३६	५००५.५९	६८७०.०१	६१६७.१०	५५४०.५६
व्यापार सन्तुलन	-९७५.५०	-१२०६.८४	-१३१६.८७	-१५८३.९०	-१८२३.३५	-२१९३.९१	-३२२७.७४	-४६०४.०३	-५४५७.३४	-७०९१.६९	-६१४८.८५	-५१८४.९०
- भारत	-३०२.८०	-३२०.३८	-४०७.२०	-५७७.०९	-९७९.५५	-१०९२.०४	-१४६२.६५	-१६४९.१६	-२०७१.६०	-१९६२.७१	-१८५३.६६	-१९५८.९०
- अन्य मुलुकहरु	-६७२.७०	-८८६.४६	-९०९.६७	-१००६.८१	-८४३.८०	-११०१.८७	-१७६५.०९	-२९५४.८७	-३३८५.७४	-५१२८.९८	-४२९५.१९	-३२२६.००
कुल व्यापार	१७९९.१२	२०४५.९०	२३४८.११	३०६१.४०	४५६४.६५	५६४७.२१	७०८६.४२	८१३१.८७	९४३३.५६	११६१८.९९	११६५१.५५	१२३२०.१६
- भारत	६१६.३६	५२७.३६	५२७.७०	८८७.५३	१२६९.५५	१४१७.३८	१९४४.४३	२२७४.०२	२८०८.१२	३००७.९५	३६१२.५४	४४६५.०४
- अन्य मुलुकहरु	११८२.७६	१५१८.५४	१८२०.४१	२१७३.८७	३२९५.१०	४२३०.८३	५१४१.९९	५८५७.८५	६६२५.४४	८६११.०४	८०३९.०१	७८६५.१२
कूल व्यापारमा अंश (%)	१००.०	१००.०	१००.०	१००.०	१००.०	१००.०	१००.०	१००.०	१००.०	१००.०	१००.०	१००.०
- भारत	३४.३	२५.८	२२.५	२९.०	२७.८	२५.१	२७.४	२८.०	२९.८	२५.९	३१.०	३६.२
- अन्य मुलुकहरु	६५.७	७४.२	७७.५	७१.०	७२.२	७४.९	७२.६	७२.०	७०.२	७४.१	६९.०	६३.८

क्रमशः

विवरण	२०५६/५७	२०५७/५८	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	प्रथम आठ महिना	
												२०६६/६७	२०६७/६८*
निर्यात एफ. ओ. वि.	४९८२.२७	५५६५.४१	४६९४.४८	४९९३.०६	५३९१.०७	५८७०.५७	६०२३.४१	५९३८.३१	५९२६.६५	६७६९.७५	६०८२.४०	४०१८.४४	४२८३.५४
- भारत	२१२२.०७	२६०३.०२	२७९५.६२	२६४३.००	३०७७.७१	३८९१.६९	४०७१.४७	४१७२.८८	३८५५.५७	४१००.५९	३९९९.३७	२५८७.३३	२८६६.३५
- अन्य मुलुकहरु	२८६०.२०	२९६२.३९	१८९८.८६	२३५०.०६	२३१३.३६	१९७८.८८	१९५१.९४	१७६५.४३	२०७१.०८	२६६९.१६	२०८३.०३	१४३१.११	१४१७.१९
आयात सि. आई. एफ.	१०८५०.४९	११५६८.७२	१०७३८.९०	१२४३५.२१	१३६२७.७१	१४९४७.३६	१७३७८.०३	१९४६९.४६	२२१९३.७७	२८४४६.९६	३७४३३.५२	२५००६.०६	२५३४९.८०
- भारत	३९६६.०१	४५२१.१०	५६६२.२१	७०९२.४२	७८७३.९५	८८६७.५५	१०७१४.३१	११५८७.२३	१४२३७.६५	२१७११.४३	२१७११.४३	१३६९०.३२	१७१२६.७८
- अन्य मुलुकहरु	६८८४.४८	७०४७.६२	५०७६.६९	५३४२.७९	५७५३.७६	६०७९.८१	६६६३.७२	७८८२.२३	७९५६.१२	१२२०३.२०	१५७२२.०९	११३१५.७४	८२२३.०२
व्यापार सन्तुलन	५८६८.२२	६००३.३१	-६०४४.४२	-७४४२.१५	-८२३६.६४	-९०७६.७९	-११३५४.६२	-१३५३१.१५	-१६२६७.१२	-२१६७७.२१	-३१३५१.१२	-२०९८७.६२	-२१०६६.२६
- भारत	१८४३.९४	१९१८.०८	-२८६६.५९	-४४४९.४२	-४७९६.२४	-४९७५.८६	-६६४२.८४	-७४११.३५	-१०३८२.०८	-१२१४३.१७	-१७७२.०६	-१११०२.९९	-१४२६०.४३
- अन्य मुलुकहरु	४०२४.२८	४०८५.२३	-३१७७.८३	-२९९२.७३	-३४४०.४०	-४१००.९३	-४७११.७८	-६११६.८०	-५८८५.०४	-९५३३.०४	-१३६३९.०६	-९८८४.६३	-६८०५.८३
कुल व्यापार	१५८३२.७६	१७३३४.१३	१५४३३.३८	१७४२८.२७	१९०१८.७८	२०८१७.९३	२३४०१.४४	२५४०७.७७	२८१२०.४२	३५२१६.७१	४३५१५.९२	२९०२४.५०	२९६३३.३४
- भारत	६०८८.०८	७२४१.२२	८४५७.८३	९७३५.४२	१०९५१.६६	१२७५९.२४	१४७८५.७८	१५७६०.११	१८०९३.२२	२०३४४.३५	२५७१०.८०	१६२७७.६५	१९९९३.१३
- अन्य मुलुकहरु	९७४४.६८	१००१०.०१	६९७५.५५	७६९२.८५	८०६७.१२	८०५८.६९	८६१५.६६	९६४०६.६६	१००२७.२०	१४८७२.३६	१७८०५.१२	१२७४६.८५	९६४०.२१
कूल व्यापारमा अंश (%)	१००.०	१००.०	१००.००	१००.००	१००.००	१००.००	१००.००	१००.००	१००.००	१००.००	१००.००	१००.००	१००.००
- भारत	३८.५	४१.६	४४.८०	४४.८६	४४.५८	६१.२९	६३.१८	६२.०३	६४.३४	४७.७७	४९.०८	४६.०८	६७.४७
- अन्य मुलुकहरु	६१.५	५८.४	५५.२०	५५.१४	५५.४२	३८.७१	३६.८२	३७.९७	३५.६६	५२.२३	५०.९२	५३.९२	३२.५३

* अपरिष्कृत

स्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक ।

तालिका ६.२ : वस्तुगत व्यापार

(एस.आई.टी.सी. समूह)

रु. करोडमा

एस.आई.टी.सी. समूह	२०३२/३३	२०३३/३४	२०३४/३५	२०३५/३६	२०३६/३७	२०३७/३८	२०३८/३९	२०३९/४०	२०४०/४१	२०४१/४२	२०४२/४३	२०४३/४४
निर्यात	११८.५८	११६.४८	१०४.६१	१२९.६७	११५.०५	१६०.८६	१४९.१५	११३.२०	१७०.३८	२७४.०६	३०७.८०	३१९.१५
खाद्य वस्तु तथा जीवजन्तु	८०.४०	५९.९५	४०.५३	४८.८८	३०.६५	५८.८७	७३.५९	३२.७७	५८.४१	९९.२१	८३.५६	७०.३७
सुर्ति तथा पेय पदार्थ	०.४०	१.२३	१.१२	१.३६	०.२६	१.५४	१.८४	१.३३	०.५३	०.५	०.०२	०.३५
अप्रशोधित पदार्थ र अखाद्य वस्तुहरू	२२.६३	३७.७८	४४.१२	४९.१७	४६.९६	५६.१६	३९.७३	३३.६४	३७.२७	४८.६८	४१.२९	४९.११
खनिज इन्धन र चिल्लो पदार्थहरू	०.१७	०.०५	०.०२	०.०७	०.०५	०.०४	०.१०	०.०७	०.३३	०.१	०.०२	०.०२
जीवजन्तु तथा वनस्पतीको तेल तथा बोसो	०.१८	०.५३	०.६०	१.६५	२.०४	३.७८	४.४०	४.२२	६.७६	५.७१	६.१३	११.७१
रसायन तथा औषधि	०.९३	१.०६	०.३६	०.०८	०.१३	०.३९	०.१५	०.१८	०.६३	०.१२	०.२५	०.२०
वर्गिकृत तैयारी वस्तुहरू	१०.४७	१२.३९	१२.३३	२२.९१	२९.१८	२५.४३	२२.५४	३५.७३	५८.१६	६४.९१	८९.९९	१००.९६
यातायात तथा यान्त्रिक उपकरण	०.३७	०.१६	०.२७	०.२९	०.३२	०.१८	०.९१	०.७९	२.४४	३.३७	३.८६	०.२६
विविध तैयारी वस्तुहरू	२.३०	२.७८	५.१२	५.२४	५.४०	१४.३०	५.८१	४.४६	५.७७	५१.३४	८२.६५	८६.१५
वर्गिकृत नभएका वस्तुहरू	०.७३	०.५५	०.१४	०.०२	०.०६	०.१७	०.०८	०.०१	०.०८	०.१२	०.०३	०.०२
आयात	१९८.१७	२००.७८	२४६.९६	२८८.४७	३४८.०१	४४२.८२	४६३.००	६३१.४०	६५१.१६	७७४.२१	९३४.१२	१०९०.५३
खाद्य वस्तु तथा जीवजन्तु	२९.११	२४.९३	३२.३१	२९.२०	४१.२९	६०.१२	६१.९२	९२.४७	७२.८४	७८.२९	९७.११	१०२.८९
सुर्ति तथा पेय पदार्थ	४.२४	२.००	४.४२	३.५७	२.५९	२.४८	३.५३	६.२५	७.१८	७.९४	११.२९	१४.४०
अप्रशोधित पदार्थ र अखाद्य वस्तुहरू	८.८७	३.६४	५.३१	६.१४	१०.०९	११.५५	१४.२६	२०.६३	२६.६२	४२.४५	३९.३	६५.७२
खनिज इन्धन र चिल्लो पदार्थ	२१.१७	२४.९०	२५.०४	२३.२४	४०.९७	५८.३६	५७.९३	७०.१९	७४.९२	९१.८८	१०५.४	९२.९५
वनस्पती तथा जीवजन्तुको तेल तथा बोसो	०.७४	०.८३	३.०८	२.२४	२.६०	९.२५	६.४३	६.६३	७.८५	१२.२७	१०.१९	१७.५९
रसायन तथा औषधि	१९.०१	२२.४५	२५.४९	२९.७५	३९.६७	५२.७३	५९.९२	६४.६०	६९.८४	९०.८	११७.०२	१२८.७६
वर्गिकृत तैयारी वस्तुहरू	५४.५९	६६.०६	८१.९२	१०८.४७	१०८.९९	१२५.९२	१५५.५५	१९३.६८	१८०.१९	२३७.६९	२७५.९५	३२२.६८
यातायात तथा यान्त्रिक उपकरण	४१.३४	३७.५५	४८.३१	५७.४७	७१.९७	८०.२९	५९.२०	११८.०९	१६५.१२	१६७.१४	२१३.४७	२७८.४१
विविध तैयारी वस्तुहरू	१६.८४	१४.५८	२०.१०	२७.५०	२८.८३	४०.७६	४३.०२	५८.४३	४६.६०	४५.०६	६३.७२	६६.४०
वर्गिकृत नभएको वस्तुहरू	२.२६	३.८४	०.९८	०.८९	१.०१	१.३६	१.२४	०.४३	०.००	०.६९	०.६७	०.७३

क्रमशः

एस.आई.टी.सी. समूह	२०४४/४५	२०४५/४६	२०४६/४७	२०४७/४८	२०४८/४९	२०४९/५०	२०५०/५१	२०५१/५२	२०५२/५३	२०५३/५४	२०५४/५५	२०५५/५६
निर्यात	४११.४६	४२९.५३	५१०.६२	७३८.७५	१३७०.५८	१७२६.६५	१९२९.३४	१७६३.९२	१९८८.११	२२६३.६५	२७५१.३५	३५६७.६३
खाद्य वस्तु तथा जीवजन्तु	८०.४४	५७.७६	६१.६०	९८.६५	१९४.१६	१८६.२९	११६.३४	१५६.२७	१९४.६६	२६६.१७	३१२.३२	३७२.४५
सूती तथा पेय पदार्थ	१.०१	०.६६	०.४१	१.१२	१.३०	१.३२	१.२८	१.१३	०.९७	१.४९	२.२८	५.००
अप्रशोधित पदार्थ र अखाद्य वस्तुहरु	५१.३७	२४.९९	२३.८६	३१.२१	४३.७४	५३.१८	४३.२४	४८.५५	७६.८७	६६.३५	४८.७१	४६.९९
खनिज इन्धन र चिल्लो पदार्थहरु	०.०८	-	-	-	-	०.०३	-	-	०.१३	०.१४	२.०९	०.०५
जीवजन्तु तथा वनस्पतीको तेल तथा बोसो	१७.१५	१०.०३	२.०१	२०.१९	१६.०३	१७.६४	१३.८४	२१.४१	२५.१३	३१.२६	२१३.६३	३५९.७२
रसायन तथा औषधि	१.२६	२.६०	१.०९	१.७७	१.९६	२.८७	२१.२१	३०.२३	६४.०४	१३५.३४	१९६.८५	२८०.४०
वर्गिकृत तयारी वस्तुहरु	१६०.१६	१९८.२६	२६४.३१	४३१.२३	७५५.७२	१०२९.८३	१०९१.२६	९२६.०३	१०४५.५७	११०२.८६	११६३.७१	१३५३.९६
यातायात तथा यान्त्रिक उपकरण	०.०५	०.५८	०.०१	०.०१	०.०३	०.१२	०.६४	३.७१	३.५२	५.९६	५.८०	९.७८
विविध तयारी वस्तुहरु	९९.६९	१३४.६५	१५७.३३	१५४.५७	३५७.६४	४३५.२३	६४१.५१	५७६.५८	५७७.२२	६५४.०३	८०५.९६	११३९.२८
वर्गिकृत नभएका वस्तुहरु	०.२५	-	-	-	-	०.१४	०.०२	०.०१	-	०.०५	०.००	०.००
आयात	१३८६.९६	१६२५.३७	१८३२.४९	२३२२.६३	३१९४.००	३९२०.५६	५१५७.०८	६३६७.९५	७४४५.४५	९३५५.३४	८९००.२०	८७५२.५३
खाद्य वस्तु तथा जीवजन्तु	१५२.३७	१३२.२६	१६०.७७	१८२.०५	२९४.७५	३०२.४७	४०८.४८	४४६.४०	४७८.५८	५४०.०५	४९२.९०	७६१.९५
सूती तथा पेय पदार्थ	१७.२२	१९.७१	२२.६६	२५.७०	२८.८३	४६.९३	३६.७६	५०.०९	५०.८६	५९.०७	७९.९५	८४.६१
अप्रशोधित पदार्थ र अखाद्य वस्तुहरु	१०३.६८	११८.२७	१५७.११	२०१.३४	३४१.५७	३९७.७०	३१२.२३	३३४.७९	४८६.५९	५४८.७१	६९७.६२	६२४.६७
खनिज इन्धन र चिल्लो पदार्थ	१०४.९९	१११.६६	१५१.५५	२२७.८३	३६४.४७	३८३.४१	४८३.७०	४७१.७१	५५४.९३	७१६.०३	९५३.७३	८७३.७५
वनस्पती तथा जीवजन्तुको तेल तथा बोसो	३५.२६	३४.२७	४७.६३	७४.१७	८०.१८	१०८.५१	१४५.७२	२०५.६०	२८३.०९	२३२.७६	२०२.५८	३३२.९०
रसायन तथा औषधि	१४९.५४	१५३.२६	२८२.२९	३०५.११	४६१.५३	५२६.५०	५४४.१४	७१९.३२	८६८.६८	८५०.४२	११०७.७३	१२४७.६४
वर्गिकृत तयारी वस्तुहरु	३३५.९२	४६७.१०	५०६.५०	५९५.०८	८५९.९९	११६३.३१	१९१४.७४	२५३०.०६	२८१२.९७	४४७४.१९	३२६०.१६	२५६३.८०
यातायात तथा यान्त्रिक उपकरण	४१४.३७	४८४.७०	३७९.०४	५९९.०८	५८९.२५	७७०.१७	१००३.७५	१३०२.७६	१५३०.११	१३७९.४९	१६७३.४७	१८०६.३७
विविध तयारी वस्तुहरु	७२.९१	१०३.६६	१२४.७८	११२.०७	१५४.७६	२१८.५९	२८८.४५	३०५.७२	३७९.४६	४०१.६४	३९७.४०	४३०.२४
वर्गिकृत नभएको वस्तुहरु	०.७०	०.४८	०.०६	०.२०	१.६७	२.९७	९.११	१.५०	०.१८	१५२.९८	३४.६६	२६.६०

क्रमशः

एस.आई.टी.सी. समूह	२०५६/५७	२०५७/५८	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	प्रथम आठ महिना	
												२०६६/६७	२०६७/६८*
निर्यात	४९८२.२७	५५५५.१८	४६९४.४८	४९९३.०६	५३९१.०७	५८७०.५७	६०२३.४१	५९३८.३२	५९२६.६५	६७६९.७५	६०८२.४०	४०१८.४१	४२८३.५४
खाद्य वस्तु तथा जीवजन्तु	४२४.०४	४७७.६६	५०९.४२	६१०.०९	६२७.६९	६९९.३५	७१९.२०	७०४.५८	१३१६.४९	१९१४.५३	१३१५.५२	९००.१४	१०५४.७५
सुति तथा पेय पदार्थ	११.७२	७.५६	१४.५७	१३.८७	५.५२	३.१६	२.५०	२.३३	२.४३	३५.४२	१.८४	१.७७	०.१७
अप्रशोधित पदार्थ र अखाद्य वस्तुहरु	५६.१३	७५.११	६२.४५	८०.०१	७१.४३	८८.१६	१२२.३४	१३६.८०	१३५.०७	१९७.३१	२४६.९६	१४५.७९	११७.३८
खनिज इन्धन र चिल्लो पदार्थहरु	०.२२	०.१३	०.१६	०.५५	१.४५	०.४२	०.३२	०.००	०.००	४.१७	०.००	०.००	०.००
जीवजन्तु तथा वनस्पतिको तेल तथा बासो	३२२.९७	४१०.१७	७४२.१४	४२७.८७	३३७.५७	५०७.०३	४२८.४६	४४५.४९	२०६.२०	३६.२९	२६.७२	१७.६७	२८.६६
रसायन तथा औषधि	३९३.३२	४०४.१७	३३०.८३	३२७.९	३८६.५९	३६७.७६	३६८.६९	४०९.१६	२८२.३५	३०८.७३	१६७.६९	१०८.००	१७७.७८
वर्गिकृत तयारी वस्तुहरु	१५८३.८७	१८९०.९३	१७३९.४९	१७७९.४७	२३६०.१७	२८५९.०६	२८५३.३०	३०४१.२२	२९६४.३३	२८२४.१६	३३३९.५२	२१७९.७७	२२१८.०६
यातायात तथा यान्त्रिक उपकरण	३९.०८	२४.३६	३६.४९	२०.८२	६१.९५	२०.७६	१२०.१९	१२४.०९	९१.२९	६२.५३	७२.५०	३५.३८	२९.१३
विविध तयारी वस्तुहरु	२१५०.९२	२२६५.०९	१२५८.९३	१७२८.१५	१५३८.०१	१३२३.९६	१४०८.१६	१०७३.६५	९२८.१७	१३८५.१७	९११.६५	६२९.८९	६५७.०१
वर्गीकृत नभएका वस्तुहरु	०.००	०.००	०.००	४.३३	०.६९	०.९१	०.२५	०.००	०.३२	०.६४	०.००	०.००	०.५७
आयात	१०८५०.४९	११५६८.७२	१०७३८.९०	१२४३५.२१	१३६२७.७१	१४९४७.३६	१७३७८.०३	१९४६९.४६	२२१९३.७८	२८४४६.९६	३७४३३.५२	२५००६.०६	२५३५९.८०
खाद्य वस्तु तथा जीवजन्तु	१०८३.९०	५९९.४४	६३३.३२	९३७.०५	८५५.४०	९८२.०७	१३२९.८७	१२८९.५९	१५८३.८३	२०४७.११	२३७६.५५	१४८५.९८	१९७४.७७
सुति तथा पेय पदार्थ	९०.६५	९०.६१	७१.७१	७९.२२	१०२.६८	१०१.५६	११६.१८	९५.७९	१२३.८३	१४१.२८	२८५.४९	१८५.५४	१४१.६७
अप्रशोधित पदार्थ र अखाद्य वस्तुहरु	७०१.२४	७५५.९६	६७१.२७	८४७.९३	१०५५.०६	११२०.७	१०५६.२३	८८२.९३	८३६.५१	१२५४.३०	१९८८.८९	१२०४.७०	१२१०.६९
खनिज इन्धन र चिल्लो पदार्थहरु	९०९.७९	११२६.९२	१५२२.२३	१९९४.४१	२१९०.४१	२९९२.७३	३६४४.७०	३६३६.२०	४३९६.८५	४५२९.३७	५६७८.११	३२०७.७०	४८०७.९२
जीवजन्तु तथा वनस्पतिको तेल तथा बासो	४४४.६०	५५८.९२	७८८.७५	७७५.०५	८६३.४४	६०१.६३	१०१९.६६	१२१३.७६	९३९.९१	९००.४३	९३२.०५	५६१.८८	८८८.१४
रसायन तथा औषधि	१४४७.४२	१२९४.१९	१२३८.०९	१४३१.९५	१६५४.४९	१९१७.९७	२४४५.०२	२६९९.५९	२६८६.३३	३१५७.९९	३९६६.९६	२४९३.९३	३११७.६९
वर्गिकृत तयारी वस्तुहरु	३४४२.००	४११८.८०	३२८८.९१	३४८८.८२	३६५१.०५	३७०४.७४	४०६०.०५	४८१४.५३	५७४४.८४	७६०७.००	११६१२.९८	८७९७.४५	५६७९.५७
यातायात तथा यान्त्रिक उपकरण	२०५४.७९	२३०२.७८	१९५१.३८	२०७०.२१	२५६९.४२	२६२६.२१	२६१९.४६	३६३५.७४	४८००.६४	६८००.९५	८४५१.७२	५६८१.८२	५८०८.७५
विविध तयारी वस्तुहरु	६६८.२८	७२१.०२	५६७.०३	६५८.२७	५१०.३८	७५५.१८	१०४१.७८	११७५.५०	१०७२.६२	१९९७.७३	२१३६.६६	१३८६.५५	१७२६.१६
वर्गीकृत नभएका वस्तुहरु	६.८२	०.०८	६.२१	१५२.३०	१७५.३८	१४४.५७	१५.०८	२५.८३	८.४२	१०.८०	४.११	०.५१	४.४४

* अपरिष्कृत

स्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक ।

तालिका ६.३ : भारत निर्यात भएका केही प्रमुख वस्तुहरू

(रु. करोडमा)

विवरण	२०३१/३२	२०३२/३३	२०३३/३४	२०३४/३५	२०३५/३६	२०३६/३७	२०३७/३८	२०३८/३९	२०३९/४०	२०४०/४१	२०४१/४२	२०४२/४३	२०४३/४४
काठ	२८.२२	५.४१	१०.३४	१४.६७	१७.६७	१३.६१	२२.६२	८.७२	२.८८	१.७९	२.५७	-	-
चामल	११.६७	४९.५४	३४.३०	४.६५	१.३३	०.२९	११.७६	१३.६५	१.१३	७.५७	२५.००	९.३२	१.४४
मकै	-	-	०.१४	०.४७	०.४९	०.२७	२.४५	२.६१	०.३०	०.०४	१.०९	-	-
तोरी र ससिंड	२.९४	४.०३	३.११	०.४५	-	-	-	-	-	७.५५	२.५७	५.८२	१०.३१
जडीबुटी	०.२२	०.२८	०.६३	०.६५	०.५२	१.३५	१.६५	०.६४	०.५९	०.८०	२.७९	१.६६	०.८१
घ्यू	५.२०	६.०५	३.५८	३.३२	४.६०	२.१२	५.४०	२.६२	३.६८	४.५८	३.९४	४.७१	४.६६
सुटो	२.९०	१.५०	२.७३	१.६१	१.४२	०.८६	१.०८	१.५३	१.९३	३.७१	३.८७	३.०३	३.५२
दाल	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	२.११	३.४३
फच्छ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	८.३६	१०.८७
जीवित जनावर	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	१०.३८	११.६२
मैदा	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	०.७८	०.११
अदुवा	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	१.४०	२.२३
पीना	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	५.११	५.७६
खयर	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	०.९२	१.१२
चामलको टुटोको तेल	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	३.०९	४.४०
सालको बियाको तेल	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	२.०५	१.६९
फल्चा जुट	-	-	-	-	०.२१	१.२९	४.६४	४.३४	८.५५	३.६५	४.३९	०.२३	१.४५
जुट फिटिङ	-	-	-	-	०.३२	०.७५	१.७७	१.८२	०.५२	०.१२	-	-	०.०५
जुटका सामान	-	-	-	-	०.८२	०.८३	१.०३	८.१०	१७.९७	२१.२१	२६.००	१६.७४	१६.४०
(क) चिट्	-	-	-	-	०.६२	०.६५	०.३६	२.७१	७.९१	९.१७	११.७१	७.८२	९.१०
(ख) बोरा	-	-	-	-	०.१०	०.०३	०.५९	४.९८	८.८०	८.९९	८.५६	५.७९	४.०६
(ग) डोरी	-	-	-	-	०.१०	०.१५	०.०८	०.४१	१.२६	३.०५	५.७३	३.१३	३.२४
जम्मा	५१.२५	६६.८१	५४.८३	२५.८२	२७.३८	२१.३७	५२.४०	४४.०३	३७.५५	५१.०२	७२.२२	७५.७१	७९.८७
अन्य	२३.४२	२२.५६	२३.१३	२३.९९	३७.६३	३०.७२	४६.८४	५५.४१	४७.०५	६५.०५	८७.९५	४८.४०	५०.३९
कुल जम्मा	७४.६७	८९.३७	७७.९६	४९.८१	६५.०१	५२.०९	९९.२४	९९.४४	८४.६०	११६.०७	१६०.१७	१२४.११	१३०.२६

कमरा

विवरण	२०४४/४५	२०४५/४६	२०४६/४७	२०४७/४८	२०४८/४९	२०४९/५०	२०५०/५१	२०५१/५२	२०५२/५३	२०५३/५४	२०५४/५५	२०५५/५६	२०५६/५७	२०५७/५८
काठ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	०.००	०.००	०.००	०.००
चामल	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	०.८०	७.४१	०.००	१.६६
मकै	-	०.१३	०.०१	०.५८	-	-	-	-	-	-	०.४४	०.०१	०.०१	०.००
तोरी र सांसंड	१४.१३	५.०८	०.३७	०.५८	७.२७	१४.९६	९.१३	६.४८	४.४०	३.५२	०.९५	१.९२	२.९३	३.७९
जडीबुटी	१.६४	१.३७	०.४५	२.१३	२.२४	२.४०	२.८१	४.१७	४.०५	५.२६	५.०९	३.१४	६.१२	७.१५
घ्यू	४.६७	४.९९	०.७८	२.७६	२.२६	४.३६	४.६५	४.९६	३.५४	९.००	१६.७०	३.९२	३.७६	४.७.०७
सुठो	३.७३	३.०३	०.९९	२.९४	२.१९	३.०७	२.३१	७.६९	४.७२	४.६५	४.१५	४.११	५.९५	६.१०
दाल	१२.३१	५.१८	०.२७	७.७०	१.४३	०.६३	१८.३०	४०.१५	३१.४७	५१.०७	१९.८८	२८.१२	९६.९७	७१.३५
कच्छ	१०.५४	४.३६	-	०.५८	१.०१	०.५६	०.४८	०.३२	०.४२	०.६२	०.७४	१.१३	१.०२	१.२६
जीवित जनावर	१६.२५	१२.६१	७.३१	१७.८१	१५.८६	१५.२९	१७.३४	१८.१२	१७.६३	१८.३४	१६.३२	५.४१	७.१९	४.५८
मैदा	०.०२	०.०१	०.०२	०.४५	०.१७	-	-	-	०.०३	०.३९	०.८३	१.३४	०.००	६.०८
अदुवा	३.४१	३.०५	२.९२	७.३४	८.४६	७.३९	७.३८	९.०९	१३.७३	१४.०७	१६.७२	१५.१७	१६.१५	१६.१८
पीना	५.७५	४.९०	२.२६	७.८१	६.७७	९.९७	११.००	१०.५६	१०.३४	१०.४१	१२.४४	१६.५०	२२.२४	२१.२८
खयर	०.९०	०.३३	१.१०	९.३१	१०.१०	४.६५	०.४६	०.७५	२.७१	५.५४	६.९७	११.७३	१९.९३	१५.००
चामलको दुटोको तेल	७.९०	५.३२	०.५१	१३.६४	९.४०	१२.०३	९.९५	१२.१२	१२.९३	१०.६२	९.५४	१०.६७	४.५०	१२.४७
सालको बियाको तेल	५.६९	३.५८	०.००	३.३९	-	०.२५	-	४.७५	०.०१	०.०४	-	०.३७	५.१९	०.००
कच्चा जुट	४.४१	३.६५	११.७५	०.५७	-	४.४२	४.००	८.६०	३.३०	०.३२	०.५०	०.०१	०.००	११.३६
जुट काटिङ	०.८६	१.०५	-	-	०.०५	-	०.०५	०.०१	०.२८	०.३३	०.१४	-	०.०१	०.११
जुटका सामान	१८.८७	१३.४०	०.४५	२७.२३	१९.१४	१७.६४	२४.२०	२३.११	४५.३२	५६.५१	७२.०२	८७.१७	११०.३९	१२९.४२
(क) चाट्टि	८.४९	५.८५	०.२२	१०.५२	७.२२	६.७८	७.२०	१.५३	७.६१	६.९२	१५.५५	१५.३२	१०.३९	५.०५
(ख) बोरा	६.८४	४.६६	०.०६	७.८०	२.९५	१.१२	२.४१	०.०२	२.८४	७.४९	२६.७३	२९.८४	४०.३२	५४.०४
(ग) डोरी	३.५४	२.८९	०.१७	८.९१	८.९७	९.७४	१४.५९	२१.५६	३४.८७	४२.१०	२९.७४	४२.०१	५९.६८	७०.३३
जम्मा	१११.०८	७२.०४	२९.१९	१०४.८२	८६.३५	९७.६२	११२.०६	१४०.८८	१५५.२८	१९०.६९	१८४.२३	१९८.१३	३०२.३६	३५४.८६
अन्य	४५.७०	३१.४५	३१.०६	५०.४०	५८.६५	६४.५५	१२८.८३	१६१.५५	२१२.९८	३३१.९३	६९५.२१	१०५४.९४	१८१९.७१	२२४८.१६
कुल जम्मा	१५६.७८	१०३.४९	६०.२५	१५५.२२	१४५.००	१६२.१७	२४०.८९	३०२.४३	३६८.२६	५२२.६२	८७९.४४	१२५३.०७	२१२२.०७	२६०३.०२

कमश

र. करोडमा

विवरण	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	प्रथम श्राद्ध महिना	
										२०६६/६७	२०६७/६८*
चामल	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.१५	०.०२	०.००
मकै	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.०१	०.०१	०.००
तोरी र संस्यु	१.०२	४.६७	३.७६	४.४३	४.७५	२.३३	३.५१	२.१७	१.१४	१.१४	२.११
जडीबुटी	८.४१	११.१९	९.१५	१३.२४	१३.३५	१०.५६	१४.८६	२०.६६	२३.९०	१२.७६	१०.५०
घ्यु	६.००	५.४६	७.६५	८.३१	१०.३०	११.०९	१०.१७	१०.६४	१२.६८	८.३५	१४.२३
सुठो	८.०५	१०.८४	७.८०	८.०१	६.२२	४.९६	५.४०	६.८०	९.११	२८.२५	०.२९
दाल	१००.५७	८८.०४	५७.९१	६६.७१	६४.३२	३०.६९	३१.४८	३८.१६	२.७६	१.०६	०.६०
कच्छ	०.८८	१.१२	१.३२	१.४१	४.२१	०.६३	०.८५	५.०८	२.९५	१.८१	१८.५०
जीवित जनावर	५.६२	६.२५	५.५१	५.६०	५.८०	२.१७	५.२२	२.४४	३.६८	३.०७	१.५१
मैदा	४.४४	०.७१	३.२२	०.०४	०.००	०.००	०.३५	८.२४	४.०९	१.४९	०.८५
श्रद्धा	२०.७९	३१.५४	२८.७१	१६.९१	२७.५२	५४.१३	५४.३२	३३.५१	३५.३९	२८.२५	१६.९०
पीना	३०.२६	३१.११	३१.७१	३१.७१	२९.१६	३१.८१	४०.५०	५३.२७	४९.७५	३३.७८	३४.५२
खयर	१८.०४	१४.५४	१६.२५	४३.८७	३८.२४	५४.२८	५४.३७	१२१.७१	१६८.२०	१०७.२२	७८.०५
चामलको बुटोको तेल	९.०६	२१.००	१९.४७	१९.९०	११.२६	१७.८३	१९.६५	१४.३३	११.१९	८.२२	७.७४
सालको बियाको तेल	०.१६	०.१९	०.००	०.००	०.००	०.००	०.०१	०.००	०.००	०.०६	८.२१
कच्चा जुट	०.८३	०.००	०.०९	०.००	०.०५	०.१६	३.११	१४.६३	६.४५	६.४५	०.००
जुट कटीग	०.००	०.००	०.००	०.१३	४.८२	०.००	१.०८	५.६७	६२.०७	४८.८४	०.००
जुटका सामान	१६३.०१	१८९.९०	१८८.२६	२६९.३५	२६३.६८	२७५.६८	२५८.२५	१२८.२५	२८९.६७	१८६.७७	२६९.४३
क. चट्टी	४.४७	४.४२	१४.३५	१८.६१	४६.४५	३७.५१	५२.८८	४६.८८	२०.७१	३६.५३	५५.२१
ख. बोरा	६०.९२	८५.५९	१०५.६५	१४५.६२	१२६.५४	१४०.८६	१२१.९९	४५.८८	२०१.६५	१३६.६९	१२०.९९
ग. डोरी	९७.६२	९९.८९	६८.२६	१०५.१२	९०.६९	९७.३१	८३.३८	६१.६६	५१.६३	२१.५५	९३.२३
अलैची	३५.९९	४६.९६	४५.१०	६०.७०	६०.८१	८४.८१	१०३.४८	१२१.६०	१३१.६०	१०३.५४	१३८.७३
चाउचाउ	२२.७०	३०.९७	२५.९७	३६.९३	४१.४७	२३.७४	५२.२९	८०.३२	५७.६४	४२.४९	३८.७७
गाइवस्तुको दाना	२१.५०	४०.५९	५५.०९	५४.७४	४५.४६	८.०९	१७.६९	३५.०५	१४.४१	८.३२	४.३५
तुथपेष्ट	१६०.६७	१००.२८	१४७.८८	१२८.३०	७३.०८	६६.३४	४७.५६	८१.३२	४१.३७	४१.३७	५४.३४
पोलिष्टर धागो	५.६५	५.९६	१०.९०	१८.९६	३४.७३	२२.४१	२६.९८	२४.९८	३३.९७	२४.७८	१७०.९३
व्यवनप्राश र हाजमोला	५८.३४	७४.३१	२८.९९	१९.७५	३०.११	१५.६३	१३.२१	१६.३४	२१.५८	१६.०१	२.१९
सावुन	५२.८९	४६.९२	५३.९६	३६.८०	३६.३६	५०.२७	४२.४२	५९.१०	४०.४१	२६.७१	२८.४३
वनस्पति घ्यू	७०८.१४	३८१.२३	२९५.९०	४६३.५९	३८६.१७	४१३.६५	२१३.२३	०.९१	०.४६	०.००	१.३४
परिमना	६३.७३	४७.५६	३७.३१	३४.१५	२१.०७	४.८३	४.४०	६.५९	६.०७	५.१०	३.६३
धागो	८४.६९	१२३.५२	१६३.७४	२२१.३७	१८९.८३	४०५.५९	४१३.४८	२५२.५४	२७७.१५	१८७.९२	२४०.७३
कपर वायर, रड	२६२.०५	३५.६६	२०.०८	५३.०१	३०.५८	२०.६०	६१.७४	५७.१८	६४.३६	५४.४७	१८.१४
एम.एस. पाइप	४१.०४	५४.८२	८५.१८	३१.६६	१०.५७	७६.१९	९७.९५	५७.१२	६९.५१	३९.०५	८३.५६
प्लाष्टिकका सामान	७७.०९	८०.७७	११९.२४	१३६.१६	८०.८३	४१.५१	३०.२६	५१.३४	१८.१७	०.२३	४०.५६
कर्कटपाता	१.३३	९७.०६	२७८.५३	३०७.०३	२४०.९०	३५७.९९	४४१.६९	२८२.१७	१७९.४८	१५६.७१	२४४.९४
जी.आई. पाइप	१६.५९	३५.७२	५५.६३	४२.४०	५१.९३	१२.७८	२४.२७	१०९.८४	५६.७९	३९.८७	४५.२२
कपडा	५६.२५	८७.८२	१७८.०५	२९९.६६	२१४.४६	३०५.६९	२११.४८	३१९.३५	३३६.१९	२०१.८७	२१६.३२
जुस	४५.२९	६०.०१	७८.६८	१०९.१३	११३.९६	१५९.१३	१८३.६४	१९५.२२	१७५.०१	१०६.९८	१४२.७६
रसायन	८.७३	१४.८५	६१.००	१४०.७५	१०५.७५	९५.०२	२७.५७	२९.०१	१५.१८	८.९५	१.६८
क. जम्मा	२०९९.८१	१७८१.५७	२१२२.७४	२८५४.५७	२५६५.६५	२८६२.२८	२७५१.२९	२४७०.५४	२५५४.४४	५०.७४	१९४१.०६
ख. अन्य	६९५.८१	८६१.४३	९५४.९७	१०३७.१२	१५०५.८२	१३१०.६०	११०४.२८	१६३०.०५	१४४५.०६	-५०.७४	९२५.२९
जम्मा (क + ख)	२७९५.६२	२६४३.००	३०७७.७१	३८९१.६९	४०७१.४७	४१७२.८८	३८५५.५७	४१००.५९	३९९९.३७	२५८७.३३	२८६६.३५

* अपरिष्कृत

स्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक ।

तालिका ६.४ : अन्य मुलुक तर्फ निर्यात भएका केही प्रमुख वस्तुहरू

रु. करोडमा														
	विवरण	२०२१/२२	२०२२/२३	२०२३/२४	२०२४/२५	२०२५/२६	२०२६/२७	२०२७/२८	२०२८/२९	२०२९/४०	२०४०/४१	२०४१/४२	२०४२/४३	२०४३/४४
१	कच्चा जुट	४.५९	६.४५	१०.०३	१७.००	१५.८६	११.९६	९.४७	६.२६	१.३७	-	-	-	-
२	जुटका सामान	३.४३	५.६२	५.८६	६.३२	१२.४८	११.५०	२.८६	०.१५	-	-	-	-	-
३	दाल	०.८०	२.८३	१.८५	-	२.०१	८.१९	४.०१	५.८२	०.३०	०.६०	१०.८६	२४.०४	१०.०६
४	चामल	०.३८	-	-	१३.८५	२४.३९	३.९४	-	८.६१	-	-	-	-	-
५	आलस	०.६०	१.५७	०.४०	०.७३	-	-	-	-	-	-	-	-	-
६	तेलको पीना	-	०.१४	१.८२	०.८१	१.१२	०.३५	०.०४	-	-	-	-	-	-
७	चामलको ढुटो	-	०.२४	०.३१	०.७१	-	-	०.१२	-	-	-	-	-	-
८	हार्द	-	०.०४	०.११	१.०७	-	-	-	-	-	-	-	-	-
९	अलैची ठुलो	०.६७	१.८८	१.३३	१.१९	२.२२	१.६४	१.८०	०.७४	०.५८	०.६५	१.४६	२.५७	४.३३
१०	सुठो	०.५३	१.०१	०.५७	०.७५	०.२५	०.१५	०.०१	-	-	-	-	-	-
११	जडिबुटी	०.९९	०.६३	०.५८	०.५५	०.४४	०.१५	०.०९	०.०५	०.०५	०.०६	०.०८	०.०३	०.०१
१२	खयर	०.०९	०.११	०.०९	०.१६	०.२९	०.३९	०.३०	०.१९	०.०९	०.३६	०.१९	०.२४	०.१८
१३	जगरा(रौ)	०.२३	०.३१	०.३२	०.२२	०.१६	-	-	०.०१	-	-	-	-	-
१४	उनीका कपडा	०.६७	०.२८	०.३९	०.४०	०.५५	०.६७	१.०२	०.५१	०.४८	०.३९	०.४६	०.३८	०.५३
१५	नेपाली कागज र कागजबाट बनेका सामान	०.२९	०.२३	०.१२	०.४५	०.५४	०.२५	४.६२	०.०४	०.०७	०.१२	०.०९	०.०२	०.११
१६	छावा	०.६०	२.४९	५.५१	७.६३	१२.८९	२१.१६	१३.७४	९.३३	९.५१	१५.५६	२४.२९	२३.३२	१६.१०
१७	गलैचा (उनी धागोको)	०.७९	०.९३	२.७९	२.३९	४.५८	५.५४	६.४०	८.४०	१३.७८	२६.५४	२४.९४	३७.६४	६२.७५
१८	तैयारी लुगा	०.१३	०.२०	०.४०	०.५७	०.८५	०.७८	१.३०	१.३८	१.००	२.०५	४.७०९	८०.३७	६१.१२
१९	हस्तकला	१.७५	१.२७	२.०५	३.४३	४.१५	४.३०	१०.०२	१.२२	०.९४	१.२६	१.२७	१.८४	३.२४
	जम्मा	१६.५४	२६.२३	३४.५३	५८.३३	८२.७८	७०.९७	५५.९०	४२.७१	२८.१७	४७.५९	११०.७३	१७०.४५	१५८.८३
	अन्य	०.१२	०.४०	१.८०	१.८०	२.१७	७.०९	४.५१	३.५२	०.८०	०.३५	३.१६	१३.२४	१०.४५
	कुल जम्मा	१६.६६	२६.६३	३६.३३	६०.१३	८४.९५	७८.०६	६०.४१	४६.२३	२८.९७	४७.९४	११३.८९	१८३.६९	१६९.२८

कमरा

सि.नं.	विवरण	२०४४/४५	२०४५/४६	२०४६/४७	२०४७/४८	२०४८/४९	२०४९/५०	२०५०/५१	२०५१/५२	२०५२/५३	२०५३/५४	२०५४/५५	२०५५/५६	२०५६/५७	२०५७/५८
१	दाल	०.४०	४.६०	२०.८८	१६.९९	११४.४३	१०४.३०	१६.४३	५.५४	३४.८७	५२.८३	८५.८३	९१.५७	८.७१	५०.११
२	अलैची ठूलो	२.००	१.४९	०.५६	-	-	-	-	०.०२	०.००	०.००	०.००	०.५४	०.००	२.१८
३	जडिवुटी	०.०२	०.०८	०.२६	०.१२	०.४५	०.३५	०.३५	०.७२	०.८१	१.८०	१.४३	०.९६	१.५१	२.५९
४	खयर	०.१४	०.१६	-	-	-	-	-	-	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
५	उनीका कपडा	०.९०	१.६८	२.३२	२.१९	४.६८	-	-	-	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
६	नेपाली कागज र कागजबाट बनेका सामान	०.११	०.१८	-	-	-	१.९९	२.५४	५.०२	४.७३	६.६४	८.२७	१२.१५	१६.८४	१९.६७
७	छाला	१६.५४	१६.१२	२८.३९	२१.०६	२१.८०	२४.३६	२२.२६	४१.६५	३८.७६	२८.८५	४१.७३	२७.०५	१८.१९	६५.८४
८	गलैचा (उनी घागोको)	१२२.३७	१६३.४०	२३१.८५	३७३.३०	७०४.८१	९५९.४२	९५३.४१	७७१.८१	८१६.३९	८८८.००	८४८.५३	९८०.२०	९८४.२१	८५९.२३
९	तैयारी लुगा	९१.६६	१११.७८	१३९.९२	१३५.०३	३२५.४५	३९३.०३	५९४.३२	५१३.९३	५३७.४८	५९५.५०	७०१.५४	९७०.१९	१३९४.२४	१३१२.४७
१०	हस्तकला	५.३८	९.१६	७.११	८.६९	१७.६५	८.४७	९.१५	१४.५४	८.१८	१४.२१	१३.५०	१७.३५	२१.८१	२३.३९
	जम्मा	२३९.५२	३०८.६५	४३१.२९	५५७.३८	११८९.२७	१४९१.९२	१५९८.४६	१३५३.२३	१४४१.२२	१५८७.८३	१७००.८३	२१००.०१	२४४५.५१	२३३५.४८
	अन्य	१५.१६	७.३९	२४.०८	२६.१५	३६.३८	७२.५६	८९.९९	९८.२६	१७८.६३	१५३.२०	१७१.०८	२१४.५५	४१४.६९	६२६.९१
	कुल जम्मा	२५४.६८	३१६.०४	४५५.३७	५८३.५३	१२२५.६५	१५६४.४८	१६८८.४५	१४५१.४९	१६१९.८५	१७४१.०३	१८७१.९१	२३१४.५६	२८६०.२०	२९६२.३९

* अपारम्भिक

स्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक ।

क्रमशः

क्र.सं.	विवरण	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	प्रथम आठ महिना	
											२०६६/६७	२०६७/६८*
१	दाल	२१.६०	२१.४९	२८.०७	१०.६५	१९.१७	४८.८५	१४५.८४	६२४.७१	३९५.२०	२८३.००	३०९.८०
२	अलैंची	७.१५	१२.५४	२३.१४	२०.५३	१०.९२	१२.९६	६.५०	६.३९	०.००	४.०५	०.००
३	जडीबुटी	२.५४	३.३३	४.८३	५.४७	१.९०	४.३५	९.७९	४१.२०	२३.९४	१९.०६	११.२२
४	खयर	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
५	ऊनीका कपडा	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
६	नेपाली कागज र कागजबाट बनेका सामान	२०.०५	२६.२०	२७.९६	२३.९८	२५.७०	१९.०६	३४.७१	३६.१२	५५.३३	४२.७०	२४.७६
७	छाला	४६.४७	२२.७३	३०.९०	२३.५८	३१.०४	२७.९१	२४.८७	५.८२	३०.७०	२१.१८	२७.२९
८	ऊनी कार्पेट	६२१.२५	५३२.००	५६७.७५	५८६.८७	५८३.८७	५६०.०२	५०४.८२	५७३.५५	४०७.८७	२६२.९२	३०७.४६
९	तयारी पोशाक	७८३.३०	११८९.०१	९५५.००	६१२.४६	६२०.४१	५२१.२९	४७५.५८	४९०.४७	३८९.०७	२६६.१५	२०५.९४
१०	हस्तकलाका सामान	२३.३८	३५.२१	६२.६४	६४.४२	४३.०९	२५.०२	१९.४०	१०७.७८	१०८.२८	८०.२७	२१.८०
११	गरगहना	२७.४१	३४.७७	३६.८७	३६.३२	२८.२४	३२.५४	२६.९४	२६.२४	१२.६६	११.३४	५.१४
१२	पशिमना	१२४.५०	११५.७६	१०६.४१	१०४.९८	१५७.७८	९३.१०	६४.३४	१५२.६९	१२६.७६	९४.५८	१३१.१२
	जम्मा	१६७७.६५	१९९३.०४	१८४३.५७	१४८९.२६	१५२२.१२	१३४५.१०	१३१२.७९	२०६४.९७	१५४९.८१	१०८५.२५	१०४४.५३
	अन्य	२२१.२१	३५७.०२	४६९.७९	४८९.६२	४२९.८२	४२०.३३	७५.८२	६०४.१९	५३३.२२	३४५.८६	३७२.६६
	कुल जम्मा	१८९८.८६	२३५०.०६	२३१३.३६	१९७८.८८	१९५१.९४	१७६५.४३	२०७१.०८	२६६९.१६	२०८३.०३	१४३१.११	१४१७.१९

* अपरिष्कृत
 स्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक ।

तालिका ६.५ : भारतबाट आयात भएका केही प्रमुख वस्तुहरू

रु. करोडमा

क्र.सं.	विवरण	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	प्रथम आठ महिना	
											२०६६/६७	२०६७/६८*
१	इलेक्ट्रिकल सामान	८०.०६	९९.७५	११०.६३	११२.९५	१५६.१३	२३६.५२	३५८.७३	३९४.२५	६०८.९५	३८१.०७	४७८.४०
२	धागो	७५.७०	११०.५८	१००.३९	११०.६३	२१६.६९	३१५.८८	३०५.६३	२५९.७२	३०२.२७	२०१.८१	२१७.९६
३	सुती	५९.७२	५३.४३	६५.९९	५९.११	५९.९६	६४.६३	७३.२२	१०६.१६	१८१.७१	१११.००	१२८.४२
४	यातायातका सामान	४२५.९१	३८५.७८	४९४.८२	५१३.३१	५२१.३७	९७९.८७	११८७.४६	१६१५.८६	२३७७.६६	१६४१.८५	१५७५.१४
५	औषधि	२९८.०४	३२२.५७	३३४.०९	३६९.१६	४३८.९०	४४४.२५	५४३.४१	६५५.८१	७९६.२८	५०४.१६	६१०.७५
६	रसायनिक मल	९.२४	१८.३५	५६.३०	३८.९२	१०५.२३	६२.४०	३१.५७	१३.०२	२९५.११	१०९.०६	२२१.५९
७	कपडा (सुती तथा अन्य)	३२३.२७	४१८.६१	३२७.५६	२१९.५१	२०५.१७	१७५.३८	१६६.३६	२४६.१९	२४४.०७	१९०.८१	१२८.२५
८	तरकारी	६८.५२	७७.२८	७३.८४	९४.९४	११३.९६	१०३.५८	१४५.७३	१२९.०८	२०७.९४	१३४.४३	१२४.६८
९	सिमेन्ट	२७४.९८	२९३.४७	२३१.८९	१४१.०२	१९३.३६	२५१.९९	२३३.७०	४२२.६६	४४१.४५	२८९.९१	२७५.१०
१०	कागज	४६.९०	४३.१२	४१.०१	४०.६८	६०.३२	८०.६९	७२.९३	११३.९३	१३८.९५	८६.३०	१४६.२१
११	हर्लिस र दुग्ध पदार्थ	३९.९२	५०.८८	४२.८३	३६.०६	५७.१९	१०७.३१	४४.५३	८६.०२	७०.८५	४५.३३	७०.१८
१२	रसायनिक पदार्थ	१०४.१६	१९०.६६	२५६.३६	३४०.१९	३२८.१४	२५९.०९	२७१.९८	२७८.४६	३१३.३४	२१२.१८	२०८.५८
१३	कृषियन्त्र तथा पार्टस्	३५.०८	६८.९९	४९.७५	५२.७४	६७.१६	१०७.३१	१४८.३८	२४९.०६	३३७.२८	२५६.२५	१७०.४८
१४	एम.एस. वायर रड	८३.४१	९३.९३	१३३.९३	१४८.००	१०६.५२	१४१.८७	२५९.५३	२४८.७४	६१०.७६	४६२.०२	३६५.०५
१५	एम.एस. विलेट	३१७.७२	३५७.३२	४२०.१५	३३९.३८	३८८.३४	४३८.४२	८१४.५४	६४५.७३	१३७२.०७	१००७.२४	१२२५.५६
१६	स्टील पाता	१.०७	२१.२२	०.६०	४५.९७	२.०२	०.२६	०.०१	०.००	०.००	०.००	०.००
१७	एल्मुनियम इनगोट	२६.१७	३०.४६	५४.००	४४.३२	२५.९९	४२.४६	६५.४७	५१.९६	१०८.७०	८०.९२	७५.१२
१८	हट रोल शिट (क्वार्टलमा)	९२.८४	२६३.९२	२०५.९९	५६.८६	११४.५८	२०५.२७	३५७.५९	२८२.४१	४११.१३	३३४.५९	४२६.२९
१९	कोल्ड रोल शिट (क्वार्टलमा)	११४.८७	१३९.२८	३३३.२९	४०८.४५	७९.७७	२०७.९६	४००.५८	७०३.८५	६८०.२६	४२९.६७	६१९.४२
२०	अन्य मेशिनरी तथा पार्टस्	१७७.३४	२५७.१८	३२९.५३	३०१.०८	३८८.३४	३५५.६३	४६८.२०	७२६.३८	८४१.६९	५१५.९४	६४२.७४
२१	पेट्रोलियम पदार्थ	१३९०.६१	१८८१.१६	२०१६.९५	२६६५.३६	३३६५.७२	३३५६.७६	४०८१.५७	४१३५.६७	५१६१.०४	२८८०.६१	४४२२.०२
२२	अन्य	१६१६.६८	१९१४.४८	२१९४.०५	२७२८.९१	३७१९.५५	३६४९.६९	४२०६.५४	४८७८.८०	६२६९.९२	३८१५.१७	४९९४.८४
	जम्मा	५६६२.२१	७०९२.४२	७८७३.९५	८८६७.५५	१०७४.३१	११५८७.२३	१४२३७.६५	१६२४३.७६	२१७७१.४३	१३६९०.३२	१७१२६.७८

* अपरिष्कृत ।

स्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक ।

तालिका ६.६ अन्य मुलुकबाट आयात भएका केही प्रमुख वस्तुहरू

रु. करोडमा

क्र. सं.	विवरण	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	प्रथम आठ महिना	
											२०६६/६७	२०६७/६८*
१	सुन	६१.८७	७.५०	५.०१	०.४९	०.२९	३५१.९९	३७५.०५	१६५.७.४६	४१६३.५८	३७४६.८७	२६२.६०
२	चाँदी	३९.३६	२८.३७	६.१९	२१.२२	५.३१	०.१२	४४.६७	११७.५४	३२५.०९	१०९.५५	१६१.४२
३	पेट्रोलियम पदार्थ	४०.२२	२९.०४	२९.११	२१.६६	५४.८८	५७.२२	५२.३०	९५.५७	१६९.३६	१०४.६१	८६.७५
४	अन्य मेशिनरी तथा पार्टस्	२१७.६१	१९३.६३	२४६.०१	२६९.५९	२८३.०७	२००.७४	३९०.२०	५९७.२३	७६५.६१	५३७.६३	३७७.०४
५	इलेक्ट्रीकल सामान	१५७.२१	१४४.३८	१६१.६३	१३२.६४	२८७.२७	२९६.५८	३९४.५२	८२४.१६	६८३.७७	४५४.५४	४१९.२२
६	घागो	१८७.१३	१४५.६१	१९७.७५	९९.८३	१६१.०८	१२५.६८	१३९.५८	२१७.३०	२७३.५२	१६९.५३	९३.८०
७	कच्चा ऊन	१०१.०९	१६०.४८	२०१.७८	२०५.९८	१५१.११	१६३.०८	१३९.४८	३५.५९	८७.३३	५७.०८	४५.३६
८	यातायातका सामान	१८१.३७	१६८.४५	१६२.४६	१७५.१५	२१५.५७	२७०.५०	४३९.१८	५५०.२१	४२३.५९	२५०.६०	३१३.८६
९	औषधि	६८.०९	६१.९३	५८.३१	७०.१२	११०.८१	१५३.६९	१२६.३०	३११.७३	३३५.८०	१९७.३८	१५७.७४
१०	रासायनिक मल	२५५.९६	८०.०६	१२८.१९	१७.०५	३८.९१	६१.७३	१.९६	७.९८	७०.३५	७०.३५	१७७.५६
११	कागज	४४.३०	३७.३८	४५.२७	१९.८५	८३.२०	७९.२६	१०३.९७	१०१.९७	१४२.६५	७९.९३	११०.९६
१२	कम्प्यूटर पार्टस्	१७७.०६	१४२.०३	१२७.४१	१२२.७०	१३५.३८	२७०.१०	२२६.९७	३७६.९७	५३४.११	३६५.३६	४०६.५३
१३	हवाईजहाजका पार्टस्	९८.६७	९९.६२	२३०.११	९८.०५	१०७.१३	१४६.२८	१०४.९९	२०२.०४	२२१.८२	१७६.५४	१७३.८६
१४	दुरसंचारका सामान	१०६.५७	२३५.८८	२४८.३९	१८६.०७	१७२.०५	९५.४१	४९७.९४	४०६.४४	८५२.१९	५४७.७०	५८५.७३
१५	कपडा (सुती तथा अन्य)	१८१.६१	२०३.२०	२७५.२१	१७६.८०	२८५.४३	२४५.५७	१९६.६६	२९२.७३	१९१.०५	१२२.१८	१३०.२३
१६	पोलिथिन ग्रान्युअल्स्	२०२.५४	२८०.०४	२८३.४३	१९७.२७	३६९.६७	२९५.९७	३७१.८९	३६१.६५	५७८.७६	३९३.०५	३३६.४४
१७	कच्चा पाम तेल	५८२.१२	५०५.५६	५२७.७०	२०८.५५	४०५.११	७१.१५	५७४.६८	२९४.९३	२०२.६४	१२२.५४	४६१.१३
१८	कच्चा भटमासको तेल	१२२.९०	१६१.४२	२०७.९१	८३.४६	१५७.२९	१९२.४२	१६०.००	३६५.८६	४३३.७५	२२८.३७	२९८.२९
१९	तामाको तार तथा स्क्रयिप्स	२०९.५२	८७.३७	९६.८८	१३८.७२	२०८.९१	१८७.८८	१९४.११	१८१.३६	१७७.६२	१०३.०१	९५.६७
२०	कच्चा रेशम	१२.५०	५.५९	५.०७	५.७३	१०.७६	२.५४	०.५५	४.१०	३.१८	३.१८	०.००
२१	अन्य	२०२८.९९	२५६५.२५	२५०९.८४	३८२८.८८	३४२०.४९	३९७३.३२	३४२१.१२	५२००.३८	५०८६.३२	३४७५.७४	३५२८.८३
	जम्मा	५०७६.६९	५३४२.७९	५७५३.७६	६०७९.८१	६६६३.७२	७८८२.२३	७९५६.१२	१२२०३.२०	१५७२२.०९	११३१५.७४	८२२३.०२

* अपरिष्कृत ।

स्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक ।

तालिका ६.७ : परिवर्त्य विदेशी विनिमयको आय व्यय

रु. करोडमा

विवरण	२०३१/३२	२०३२/३३	२०३३/३४	२०३४/३५	२०३५/३६	२०३६/३७	२०३७/३८	२०३८/३९	२०३९/४०	२०४०/४१	२०४१/४२	२०४२/४३	२०४३/४४
आय	५६.४७	८६.०९	१०९.५६	१४६.२५	१८४.८२	२३७.११	२६५.२०	२२८.८६	२२६.१३	२८४.६८	३७२.०३	५७८.९७	६५४.००
१. सेवा	२९.९१	३५.४५	४४.७९	५७.०५	६४.५५	८१.१२	१००.१२	९२.६०	९४.४८	९५.१३	११२.१४	१२८.६९	१८१.६४
(क) रेमिटेन्स*	९.०७	९.७७	१२.५४	१२.००	१४.६३	१५.०२	२१.६८	२०.५५	२९.२६	२८.०१	२७.५४	३४.६७	४७.८७
(ख) पर्यटकको खर्च	१२.०७	१८.९९	२४.४१	३४.२५	४०.६८	५१.८८	६१.६८	४९.३८	४९.११	५८.५७	७२.४९	८६.३८	१२०.८१
(ग) वैदेशिक लगानीमा व्यय	८.७७	६.६९	७.८३	१०.८०	९.२४	१४.२२	१६.७६	२२.६७	१६.११	८.५५	१२.११	७.६४	१२.९६
२. वस्तुहरुको निर्यात	१५.१४	२९.६९	३८.५७	५५.७६	५१.८०	७१.७८	६४.२०	५१.३५	३०.५१	४२.७०	९१.६७	२०७.२३	१६२.४२
३. कूटनैतिक नियोग	२.२४	२.७९	५.४२	१०.४८	१०.५०	१५.९३	२६.३७	१९.६६	१२.८६	२२.९४	१५.७४	३३.३३	५९.३५
४. वैदेशिक सहायता	२.६५	१३.२२	१६.१०	२१.१२	५४.२२	६२.३४	६२.२८	५६.३३	७९.८७	११५.०७	१४०.२४	१८१.४६	२१५.०७
५. विविध	६.५३	४.९४	४.६८	१.८४	३.७५	५.९४	१२.२३	८.९२	८.४१	८.८४	१२.२४	२८.२६	३५.५२
व्यय	९०.३४	६१.३५	६४.९२	१७२.४६	१६४.१६	२४२.१५	२७०.७३	२१६.६२	३०८.४८	२७८.०८	३८९.३१	५८९.६२	७४८.०४
१. सेवा	७.९९	९.८१	८.२४	१६.३४	१४.३२	१३.१६	१४.३३	२१.०८	३४.२८	४१.८३	५४.८८	११६.८३	९४.०४
(क) सावा व्याज भुक्तानी	१.७५	१.२३	२.२२	८.०८	३.३६	४.६८	६.१८	१०.६१	१६.८१	२०.४०	१७.५०	४१.०६	५८.६१
(ख) अन्य	६.२४	८.५८	६.०२	८.२६	१०.९६	८.४८	८.१५	१०.४७	१७.४७	२१.४३	३७.३७	७५.७७	३५.४३
२. वस्तुहरुको आयात	५६.७८	४३.५४	५२.१३	७४.३०	९०.९३	१२१.८१	१८६.८५	१८४.९५	२६५.०९	२२२.२१	३२०.१६	४४१.८३	४९८.१९
३. कूटनैतिक नियोग	१.६०	१.८२	१.८९	२.८६	३.५१	३.९६	५.१३	५.४१	६.१८	९.५४	६.५५	९.१९	९.१८
४. विविध	२३.९७	६.१८	२.६६	७.८६	५५.४०	१०३.२२	६४.४२	५.१८	२.९३	४.५०	७.७२	२१.७७	२४.०५
बचत वा घाटा (-)	-३३.८७	२४.७४	४४.६४	-२६.२१	२०.६६	-५.०४	-५.५३	१२.२४	-८२.३५	६.६०	-१७.२५	-१०.६५	२८.५४

क्रमशः

विवरण	२०४४/४५	२०४५/४६	२०४६/४७	२०४७/४८	२०४८/४९	२०४९/५०	२०५०/५१	२०५१/५२	२०५२/५३	२०५३/५४	२०५४/५५	२०५५/५६	२०५६/५७	२०५७/५८
आय	९२०.७०	१११५.०८	१३३६.२७	१६४६.५८	२५०५.६०	२७३२.३४	३६१६.०८	३८३२.५७	३७४५.९८	३८२८.०४	४२१८.५६	५३०४.६२	५९५०.६८	८३५८.३१
१. सेवा	२२५.३१	२८७.९९	२७७.७८	३३४.३१	४६७.५१	४६३.२१	६४५.७६	१०४०.७५	१०४७.०६	१०४१.७३	१०८१.७२	१५२२.५८	१५८३.६५	१८५२.०५
(क) रेमिटेन्स*	५८.९८	६०.२१	६७.६८	५४.९६	४२.३६	५४.९७	२२.३०	२९०.६७	२६६.०२	२९३.८०	४०८.४२	६५२.०६	६०३.१४	९७९.७६
(ख) पर्यटकको खर्च	१४१.५१	१८५.६५	१५४.१७	१९९.३८	३०९.०७	२६१.५१	४८१.९७	५८९.६२	६६०.५९	६१५.८८	७८५.०९	११५८.४२	११६९.१०	११९६.९२
(ग) वैदेशिक लगानीमा व्याज	२४.८२	४२.१३	५५.९३	७९.९७	११६.०८	१४६.७३	१४१.४९	१६०.४६	१२०.४५	१३२.०५	१६८.०४	२०१.४६	२८५.७३	२९९.३८
२. वस्तुहरुको निर्यात	२३४.८५	३००.५२	४२३.९९	५७६.३४	१००२.०६	१०३८.९५	१६०३.३२	१५६२.४५	१४७१.९४	१५६०.३९	१६३५.५३	१८७६.६६	२३७२.४४	२९७८.९७
३. कुटनैतिक नियोग	१२२.३५	१५२.७०	१८१.८६	१८२.९९	२९०.३२	५८०.५३	४७०.७८	४६८.९७	२९८.९०	२३६.२९	४३७.४४	८३२.७३	६२४.७७	७२५.४४
४. वैदेशिक सहायता	२७५.३९	३०३.७१	३६४.५९	३८७.७६	३७१.२६	५१८.८६	४४७.४६	४४१.९३	७९४.३४	८९२.१५	९८६.८४	८५१.८४	११०७.२४	२३४५.९०
५. विविध	६२.८०	७०.१६	८८.०५	१६५.१८	३७४.४५	१३०.७९	४४८.७६	३१८.४७	१३३.७४	९७.४८	७७.०३	२२०.८१	२६२.५८	४५५.९५
व्यय	७३४.५४	८४६.३९	११४४.६८	१११९.७१	१८८८.५०	२१४९.६८	२९७८.९२	३५५१.०६	३३४६.३३	३४८२.१५	३९९१.२३	४५१६.४३	५३०६.६०	८२५६.०३
१. सेवा	१११.४८	१९३.०२	२१०.०५	२५६.९०	६०१.२५	६८६.९९	८२२.१२	१०८५.८२	११३३.६०	१०१८.८१	९८२.००	८३१.८६	१०६३.६५	१३८३.९५
(क) सावा व्याज भुक्तानी	६४.४२	१०६.३२	११४.३२	१३१.८०	२२१.४८	२५८.२४	३२६.३१	४९८.३७	३७७.२२	३८७.०६	४४९.६४	५२२.७८	५७७.६३	६४७.६३
(ख) अन्य	४७.०६	८६.७०	९५.७३	१२५.१०	३७९.७७	४२८.७५	४९५.८१	५८७.४५	७५६.३८	६३१.७५	५३२.३६	३०९.०८	४८६.०२	७३६.३२
२. वस्तुहरुको आयात	५८७.१९	५८७.६०	८७१.०८	७७४.५९	८३४.९१	११२५.५३	१८६३.८५	२१५२.७३	२१३६.१५	२४०९.९७	२९५९.००	३४१८.५९	४११५.२२	६६५६.९०
३. कुटनैतिक नियोग	१०.९१	१४.००	१४.१५	१६.७२	५.९२	६.१०	२०.४३	२३.८५	४७.८४	२९.८१	३६.११	११२.८९	६०.४७	५०.७६
४. विविध	२४.९६	५१.७७	४९.४०	७१.५०	४४६.४२	३३१.०६	२७२.५२	२८८.६६	२८.७४	२३.५६	१४.१२	१५३.०९	६७.२६	१६४.४२
वचत वा घाटा (-)	१८६.१६	२६८.६९	१९१.५९	५२६.८७	६१७.१०	५८२.६६	६३७.१६	२८१.५१	३९९.६५	३४५.८९	२२७.३३	७८८.१९	६४४.०८	१०२.२८

क्रमशः

विवरण	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	प्रथम छ महिना	
										२०६६/६७	२०६७/६८**
आय	७६१५.३४	९८६८.२५	१२०६४.३०	१२३२६.८४	१५७२९.७५	१७९९६.७६	२३६९२.७१	३२४३९.१९	३४६३७.०८	१७२५५.०३	१७९६२.७५
१. सेवा	२४६४.८३	५४६७.३५	७१२१.२५	७८८८.३८	१०९२७.४५	१२६९३.५९	१६६७९.३३	२३४४५.४९	२४८८०.१२	१२२८१.०५	१३०४१.९८
(क) रेमिटेन्स*	१४८५.९८	४१६३.००	५६६२.९८	६१७८.४८	९२७४.८६	१०७४१.७४	१३९४२.१५	१९४२१.५६	२१३९९.८९	१०५४८.५७	१०९०१.५४
(ख) पर्यटकको खर्च	७७९.८४	१०३६.९४	१२३३.७४	११८१.४८	११७१.०९	१२६४.५८	२०३३.९९	३४५८.९८	२९३८.५९	१५११.१२	१५९३.९२
(ग) वैदेशिक लगानीमा व्याज	१९९.०१	२६७.४१	२२४.५३	३२८.४२	४८१.५०	६८७.२७	७०३.२०	५६४.९५	५४१.६४	२२१.३६	५४६.५२
२. वस्तुहरुको निर्यात	१८३१.१०	२२५७.८९	२२४९.००	२०८५.१९	२१७३.८५	२२३६.६८	२८६६.३२	४०४९.६५	४४३९.५५	२३८९.८२	१९७१.१६
३. कुटनैतिक नियोग	९६६.३९	४६६.१९	४२४.१८	३५०.५२	५२८.१६	७७९.४०	१०७२.६३	१३१८.८२	५३९.१२	३१२.७४	२६८.९६
४. वैदेशिक सहायता	१८९६.८३	१२९८.८२	१९८२.३०	२०३९.७५	१६७१.३५	१६६२.२३	२३६४.२४	२८१९.७९	३२९८.३९	१६८४.१७	१३६५.८२
५. विविध	४५६.१८	३७७.९६	२८७.६१	१६२.९९	३८८.५१	६२४.८५	७१०.१९	८०५.४५	१४७९.९०	५८७.२५	१३१४.८३
व्यय	७११०.५८	८१४२.०१	९८६७.७१	१०८६५.५७	१३५१८.५०	१६५४७.१४	२३३४०.२७	२८६३०.४७	३५१४२.००	१७४५०.८६	३०५५१.६३
१. सेवा	१४६४.३४	१६७६.३६	१४८३.७५	१९७३.५१	२१७८.८८	२६०१.२६	२५२८.७५	३२३६.८२	४०९९.१६	१६२६.२५	१६६४.५०
(क) साँवा व्याज भुक्तानी	६९१.५३	७३०.२४	६८४.७३	७३७.४७	७१२.४२	८४८.१३	९११.७२	११२४.८८	१२०९.७८	५६५.८१	५१४.२४
(ख) अन्य	७७२.८१	९४६.१२	७९९.०२	१२३६.०४	१४६६.४६	१७५३.१२	१६१७.०३	२१११.९४	२८८९.३८	१०६०.४४	११५०.२६
२. वस्तुहरुको आयात	५२७९.१४	६४२९.६७	७१४९.४९	६३०८.६७	६७६८.४३	७४८८.१८	९३७२.७२	१३२९३.१२	१४१२५.८५	७६३३.३८	६६८३.२३
३. कुटनैतिक नियोग	४६.३९	२१.१७	७१.६५	६२.१५	६४.९७	४०.३४	६०.०८	९६.४७	१८३.३८	६२.५९	६१.५३
४. विविध	३२०.७१	१४.८१	११६२.८२	२५२१.२४	४५०६.२०	६४१७.३६	११३७८.७२	१२००४.०७	१६७३३.६१	८१२८.६४	२२१४२.३७
वचत वा घाटा (-)	५०४.७६	१७२६.२४	२१९६.५९	१४६१.२७	२२११.२५	१४४९.६२	३५२.४५	३८०८.७२	-५०४.९२	-१९५.८३	-१२५८८.८८

* आ.व. २०५०/५१ अगाडि रेमिट्यान्स शिर्षक अन्तर्गत मुलत गोरखा रेमिट्यान्स रहने गरेकोमा त्यसपछिका वर्षहरुमा अन्य रेमिट्यान्सको हिस्सा बढेको छ ।

** अपरिष्कृत

श्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक ।

तालिका ६.८ बैकहरूसँग रहेको कुल वैदेशिक सम्पत्ति

रु. करोडमा

वर्ष	नेपाल राष्ट्र बैंक							वाणिज्य बैंक			कुल जम्मा (१ + ८)
	जम्मा (२ + ३ + ४ + ५)	सुन	आई.एम.एफ. गोल्ड ट्रन्चे	स्पेशल ड्रइङ्ग राइट्स	विदेशी विनिमय (६ + ७)	परिवर्त्य मुद्रा	अपरिवर्त्य मुद्रा	विदेशी विनिमय (९ + १०)	परिवर्त्य मुद्रा	अपरिवर्त्य मुद्रा	
	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११
२०३२ असार	११७.३१	५.७७	३.४३	२.४३	१०५.६८	९३.१२	१२.५६	२३.८८	९.१७	१४.७१	१४१.१९
२०३३ असार	१४९.८२	६.८४	०.००	३.१५	१३९.८३	१२५.८४	१३.९९	३७.२५	१७.५६	१९.६९	१८७.०७
२०३४ असार	१८०.९३	६.९८	०.००	२.९२	१७९.०३	१६०.२८	१०.७५	४२.३४	२६.००	१६.३४	२२३.२७
२०३५ असार	१६७.३०	७.३४	०.००	१.९९	१५७.९७	१४०.६८	१७.२९	४५.६८	२७.४२	१८.२६	२१२.९८
२०३६ असार	२१३.९१	७.४७	३.८३	२.९३	१९९.६८	१६९.३०	३०.३८	६६.६५	३९.७६	२६.८९	२८०.५६
२०३७ असार	२२२.३३	७.६०	४.६७	४.३५	२०५.७१	१८६.१६	१९.५५	५८.२७	३५.६३	२२.६४	२८०.६०
२०३८ असार	२३३.५९	७.६०	८.१८	१.०५	२१६.७६	१५१.४३	६५.३३	७९.९०	४८.४४	३१.४६	३१३.४९
२०३९ असार	३०५.०९	८.३७	८.४९	०.७०	२८७.५३	१९६.२०	९१.३३	८६.०३	४६.७६	३९.२७	३९१.१२
२०४० असार	२३४.९७	९.२०	८.८१	१.०३	२१५.९३	९७.६९	११८.२४	९०.२०	५७.२०	३३.००	३२५.१७
२०४१ असार	२००.६२	१०.४१	९.३९	०.२१	१८०.६१	१११.३८	६९.२३	१२०.७४	७४.१०	४६.६४	३२१.३६
२०४२ असार	१३४.६४	११.२४	१०.३५	०.०९	११२.९६	९२.०८	२०.८८	१२५.३८	९५.८१	२९.५७	२६०.०२
२०४३ असार	२१२.८६	१३.४८	१४.३२	०.२०	१८४.८६	१५०.०७	३४.७९	१६१.४७	११५.८२	४५.६५	३७४.३३
२०४४ असार	२७९.५८	१३.९२	१५.९२	०.२६	२४९.४८	१९३.६८	५५.८०	१६८.१४	११७.१४	५१.००	४४७.७२
२०४५ असार	५५९.४१	१५.०७	१७.५७	०.४२	५२६.३५	४८०.८२	४५.५३	१८०.१३	१२६.३७	५३.७६	७३९.५४
२०४६ असार	६८३.७१	१७.६७	२०.०२	०.३३	६४५.६९	६२०.७४	२४.९५	१८५.३९	१३२.९५	५२.४४	८६९.१०
२०४७ असार	८९७.९४	१८.७७	२२.५४	१.१५	८५५.४८	७९२.७३	१४२.७५	३०३.५०	२३४.४४	६९.०६	१२०१.४४
२०४८ असार	१५३९.००	२७.५५	३२.१५	१.६४	१४७७.६६	१३३२.९०	१४४.७६	३८८.००	३०७.५४	८०.४६	१९२७.००
२०४९ असार	२०१८.२२	२७.४८	३५.२५	०.३६	१९५५.१३	१९१२.५६	४२.५७	४७०.०१	४०२.०२	६७.९९	२४८८.२३
२०५० असार	२८६४.७९	३१.६१	३८.८५	१.००	२७९३.३३	२५९२.६५	२००.६८	५५७.७१	४८४.०७	७३.६४	३४२२.५०
२०५१ असार	३५२६.१३	३१.६८	४१.४३	०.१५	३४५२.८७	३१५८.४२	२९४.४५	७४८.७०	६५५.२८	९३.४२	४२७४.८३
२०५२ असार	३५४२.३०	३२.४४	४५.०१	०.३७	३४६४.४८	२८३६.५४	६२७.९४	८४४.०१	७७७.१३	६६.८८	४३८६.३१
२०५३ असार	३४२३.१२	३६.२९	४५.९६	०.९६	३३३९.९१	२७४३.२४	५९६.६७	११०३.९१	१०५०.२१	५३.७०	४५२७.०३
२०५४ असार	३६९०.९८	३६.६१	४५.१४	०.७६	३६०८.४७	२६९७.३४	९११.१३	१२४५.६७	११५२.८९	९२.७८	४९३६.६५
२०५५ असार	४८३९.३१	४३.६१	५१.४५	०.५७	४७४३.६८	३६०१.६३	११४२.०५	१७७२.०९	१६६२.१६	१०९.९३	६६११.४०
२०५६ असार	५४१३.८६	४३.९७	५१.७०	०.३६	५३१७.८३	४८२९.०३	४८८.८०	२३४७.२५	२०६९.७०	२७७.५५	७७६१.११
२०५७ असार	६६६४.७८	४५.४२	५३.२४	१.११	६५६५.०१	५४३६.४९	११२२.५२	२८२०.८०	२५९५.६०	२२५.२०	९४८५.५८
२०५८ असार	७६१४.३६	४८.१६	५३.३५	०.३१	७५१२.५४	५२९७.२४	२२१५.३०	३००४.७१	२७९९.४९	२८५.२२	१०६१९.०७
२०५९ असार	८१७९.४६	५०.३२	५९.११	०.०८	८०६९.९५	५६६९.९५	२४००.००	२५२०.१७	२३६०.९७	१५९.२०	१०६९९.६३
२०६० असार	८८०४.३०	४८.२२	५९.२७	०.२०	८६९६.६१	७६७५.२०	१०२१.४१	२१२६.३३	२०२४.९२	१०१.४१	१०९३०.६३
२०६१ असार	१०९०७.६८	४७.८३	६२.७६	५.५०	१०७९१.५९	९६२३.५९	११६८.००	२२२८.९२	२०७३.४८	१५५.४४	१३१३६.६०
२०६२ असार	१०५४४.४२	३८.३४	०.००	६३.७१	१०४४२.३७	१००८२.३६	३६०.०१	२५४७.२७	२३१५.४९	२३१.७८	१३०९१.६९
२०६३ असार	१३३०३.६३	४०.५०	०.००	६६.३७	१३१९६.७६	१२४१४.७२	७८२.०४	३३०६.५४	३१७९.०७	१२७.४७	१६६१०.१७
२०६४ असार	१३०२१.३९	०.००	०.००	५८.७५	१२९६२.६४	१२३७५.५३	५८७.११	३५४९.९६	३१६८.१०	३८१.८६	१६५७१.३५
२०६५ असार	१७०३१.४२	०.००	०.००	६३.०६	१६९६८.३६	१४२८४.८८	२६८३.४८	४२९३.९९	३८८२.७१	४११.२८	२१३२५.४१
२०६६ असार	२२४७४.५६	०.००	०.००	५५.५३	२२४१९.०३	२०१७५.६०	२२३४.४३	६२३४.५२	५८७५.०३	३५९.४९	२८७०९.०८
२०६७ असार	२११३८.६७	०.००	०.००	६३१.५३	२०५३७.१३	१६५९९.२७	३९३७.८६	६३५३.५८	५८२२.२२	५३१.३६	२७५२२.२५
२०६७ फागुन*	२०६७४.५२	०.००	०.००	६८८.४८	१९९८६.०४	१७५७६.६०	२४०९.४४	५७१८.८३	५३४१.५०	३७७.३३	२६३९३.३५

* अपरिवर्त्य

तालिका ६.९ : शोधनान्तर स्थिति

रु. करोडमा

विवरण	आर्थिक वर्ष													
	२०३१/३२	२०३२/३३	२०३३/३४	२०३४/३५	२०३५/३६	२०३६/३७	२०३७/३८	२०३८/३९	२०३९/४०	२०४०/४१	२०४१/४२	२०४२/४३	२०४३/४४	
निर्यात (एफ.ओ.बी.)	८८.९६	१२०.८७	११८.९०	१०६.५२	१३०.३६	११६.६३	१६१.२७	१४९.६०	११३.५८	१७०.९९	२७४.६४	३०८.५७	३००.३०	
आयात (सि.आई.एफ.)	१८१.४६	२०२.१६	२०४.५४	२५१.५८	२९१.२४	३५६.९३	४४४.२९	४९४.८०	६३३.२८	६५३.३५	७७८.८६	९३७.२०	१०९२.७१	
व्यापार सन्तुलन	-९२.५०	-८१.२९	-८५.६४	-१४५.०६	-१६०.८८	-२४०.३०	-२८३.०२	-३४५.२०	-५१९.७०	-४८२.३६	-५०२.२२	-३२८.६३	-७९२.४१	
सेवा, खुद	२८.०८	२८.४३	४९.३२	५७.१६	७७.८६	८७.३२	१११.७०	१३७.८०	१६३.४९	१४०.६८	१०७.९५	१५७.४५	२३२.७४	
आय	६९.३३	७४.७६	९३.२२	११२.१६	१४३.९१	१७७.९०	२०७.०१	२२९.२४	२४२.१८	२४८.०४	२७१.८४	३४८.३३	४६५.२७	
पर्यटन	१७.०६	२०.९९	२८.८०	३६.३२	४९.७१	६३.६८	७७.३४	८४.१५	८४.४२	५६.१०	७३.५४	१०७.१०	१७४.०५	
लगानीबाट प्राप्त आय	१०.८७	८.२९	८.४०	१०.०६	१२.४७	१९.०३	१५.९९	१९.७०	२०.३०	९.३६	९.३५	६.३५	१०.०७	
अन्य	४१.४०	४४.४८	५६.०२	६५.७८	८१.७३	८९.१९	११३.६८	१२५.४०	१४७.४६	१९२.४८	१८८.९५	२३४.८८	२८१.१५	
भुक्तानी	४१.२५	४६.३३	४३.९०	४४.००	६६.०४	८४.५८	९४.३१	९१.४४	८८.६९	११७.३६	१६३.८९	१९०.८८	२३२.५३	
ट्रान्सफर खुद	५२.३९	५८.८६	६१.७९	५८.७५	८६.९५	११८.८२	१४१.७३	१६८.१७	१८९.०७	२०७.३४	२०९.३७	२२४.०९	२६९.२३	
आय	४४.७९	६०.६४	६४.०४	६०.३४	८८.२३	१२०.१३	१४३.५५	१७०.४४	१९२.३८	२११.१३	२१२.७१	२३४.०६	२७६.१६	
निजीलेवको रेमिटयान्स	२०.४३	२३.१३	२६.८३	२१.९४	३०.३१	३५.७३	४८.४२	४२.७१	५४.९७	६१.४१	६९.०७	८०.९१	१२९.२६	
विदेशी अनुदान	२४.२०	२५.९२	२५.१०	२८.६८	५१.११	७६.१७	८६.०८	११५.७०	१३१.५०	१३८.१२	१३३.२८	१३५.५२	१३०.३४	
भारतीय अन्तःशुल्क फिर्ता	१०.८२	११.२२	११.७४	८.२७	३.५९	३.६९	५.७३	४०.०३	०.८६	५.९५	७.१८	७.७४	११.६१	
अन्य	०.३४	०.३८	०.३८	१.४६	३.२२	४.५४	३.२२	३.१०	५.०५	५.६५	३.१८	९.८७	४.९५	
भुक्तानी	३.४०	१.७९	२.२६	१.६०	१.२८	१.३१	१.८२	२.३७	३.३१	३.७९	३.३४	९.९७	६.९३	
चालू खाता रकम	-१२.०३	६.००	२५.४७	-२९.१५	३.९३	-३४.१६	-२९.५९	-३९.२३	-१६७.१४	-१३४.३४	-१८४.९०	-२४७.०९	-२९०.४४	
विदेशी पूँजी खुद	८.६७	१४.५८	२१.४८	२९.१९	४२.८६	५७.७३	६३.३०	७७.४१	९२.७७	१२०.३५	१२७.०२	१८१.१५	१८८.८३	
विदेशी ऋण	१०.४०	१६.३७	२३.३४	३१.०७	४४.७७	५९.८०	६६.४८	८०.६५	९६.३९	१२७.४३	१३६.२५	२००.५१	२०९.७९	
सावा भुक्तानी	-१.७३	-१.७९	-१.८६	-१.८८	-१.९१	-२.०७	-३.११	-३.२४	-३.६२	-७.०८	-९.२३	-१९.३६	-२०.९६	
प्रत्यक्ष वैदेशिक लगानी	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
विविध पूँजी रकम	३८.८८	१५.२४	१५.८७	१.०४	११.५५	-२०.९३	-१४.३८	-११.९७	७.२०	१.२९	-२८.७२	१२२.०४	१६४.४६	
खुद विदेशी सम्पत्तिमा परिवर्तन (-घाटा)	४२.२४	३५.८२	३१.०८	१.०८	५.८४	२.६४	१९.४०	५०.१५	-६७.५०	-१२.६०	-८६.६०	५६.१०	६२.८५	

क्रमशः

विवरण	आर्थिक वर्ष												
	२०४४/४५	२०४५/४६	२०४६/४७	२०४७/४८	२०४८/४९	२०४९/५०	२०५०/५१	२०५१/५२	२०५२/५३	२०५३/५४	२०५४/५५	२०५५/५६	२०५६/५७
निर्यात (एफ.ओ.बी.)	४१२.७३	४२१.११	४१६.९९	७४०.३३	१३७२.५६	१७२८.६४	१९३१.६०	१७६८.०३	१९९१.२७	२२६६.३१	२७५४.०२	३५६९.२७	४९८४.४७
आयात (सि.आइ.एफ.)	१३८९.२८	१६२९.६८	१८३५.६५	२३२५.५७	३१९८.७०	३९२५.९९	४१६२.८७	६३७४.०४	७४५७.०८	९३६६.१९	८९१५.३८	८७६९.५०	१०८६२.४४
व्यापार सन्तुलन	-९७६.५५	-१२०८.५७	-१३१८.६६	-१५८५.२४	-१८२६.१४	-२१९७.३५	-२२३१.२७	-४६०६.०१	-५४६५.८१	-७०९९.८८	-६१६१.३६	-५२००.२३	-५८७७.९७
सेवा, खुद	२२१.१७	२९८.९५	२७५.२९	२६९.१५	३८९.३१	५०६.४४	१७४७.६५	२३५६.५२	२०९२.२७	३९३६.०७	२९१२.७५	३०२०.१३	२६४४.५७
आय	४७८.५४	६१८.९७	६३३.६५	७६७.९०	११७५.६७	१४९४.२७	३०००.०१	३७४७.८५	३७१७.८५	४३१८.०५	४३४९.४८	४३०८.४९	४९५५.४९
पर्यटन	१६७.५७	२७८.७५	३१२.९४	३५८.७६	४०१.६९	४९६.६०	८२५.१७	८९७.३२	९५२.१२	८५२.३०	९८८.१६	१२१६.७८	१२०७.३९
लगानीबाट प्राप्त आय	१९.६०	५०.३८	६५.५३	८५.६५	११२.३३	१५१.८९	१७६.८६	२०७.५१	१६८.५८	१९९.०३	२३७.७२	३५१.०४	४५४.९३
अन्य	२९१.३७	२८९.८४	२५५.१८	३२३.४९	४६१.६५	७४५.७८	१९९७.९८	२६४३.०२	२५९७.१५	४२६६.७२	३१२३.७०	३०२८.९०	२६४४.१७
भुक्तानी	२५७.३७	३२०.०२	३५८.३६	४९८.७५	७८६.३६	९८७.८३	१२५२.३६	१२९१.३३	१६२५.४८	१३८१.९८	१४३६.८३	१५७६.४९	१६६३.९२
ट्रान्सफर खुद	२९३.१०	२७६.१४	२७९.०१	३६६.१२	४२९.४३	६९३.७३	६८०.९०	१०७०.८८	१२१९.३२	१५१३.०१	१७२९.७९	२२०३.६१	२३३६.८२
आय	३०४.३२	३०२.०३	३००.५५	४०४.०५	४४८.९९	७०७.५५	७००.३९	११२२.७२	१२७६.६३	१६२४.७३	१९०६.४३	२३१६.७५	२५३६.७३
निजीक्षेत्रको रेमिट्यान्स	१६०.८४	१६२.८६	१७४.७९	२१२.८३	२३१.६५	२९९.४३	३४६.९१	४०६.३६	४२८.३६	५५९.५०	६९८.७८	१०३१.४६	१२६६.२३
विदेशी अनुदान	१२७.८७	१२७.२७	१०८.५८	१६९.४०	१६८.९५	३४९.८५	३०३.९९	४३३.९१	७५८.२८	९७४.३२	१०९१.९७	११६४.८३	११२८.६१
भारतीय अन्तःशुल्क फिर्ता	११.२८	८.७२	०.०२	१८.८०	४२.२०	४६.१८	४९.४२	८१.९०	८९.९९	१००.९१	११५.७८	१२०.४६	१३१.८९
अन्य	४.३३	३.१८	१७.१६	३.०२	६.१९	२.०९	०.०७	०.५५	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
भुक्तानी	११.२२	२५.८९	२१.४४	३७.९२	१९.४६	१३.८२	१९.४९	४१.८४	४७.३१	१२१.७२	१७६.७४	११३.१४	१८९.९१
चालू खाता रकम	-४६२.२८	-६३३.४८	-७६४.३६	-९४९.९७	-१००७.४०	-९९७.१८	-८०२.७२	-११७८.६१	-२१४४.२२	-१६४०.८०	-१४१८.८२	२३.४१	-८९६.४८
विदेशी पूँजी खुद	४३६.८०	६०४.५१	५८८.८८	६३०.००	७३२.६०	४४७.४२	१०७२.३३	८८०.४७	७४०.१०	८३९.०२	१०३६.९६	९१०.०७	८८७.८४
विदेशी ऋण	४६७.५४	६४२.५२	६६१.७६	७१५.४०	८७१.०३	६९६.०१	१२९७.४७	११३९.५९	१०२८.४७	११२३.२९	१४२३.६१	१३२६.४२	१३४५.३५
सावा भुक्तानी	-३०.७४	-३८.०१	-७२.८८	-८५.४०	-१३८.४३	-१४८.५९	-२२५.१४	-२५९.१२	-२८८.३७	-२८४.२७	-३८६.६५	-४१६.३५	-४५७.५१
प्रत्यक्ष वैदेशिक लगानी	-	-	-	-	-	-	-	-	३८.७८	१६२.०७	६८.४६	५७.७७	०.००
विविध पुँजी रकम	२५२.७८	३६.४६	४४०.४४	७३२.१९	६१४.२४	१२२३.७८	३५८.७२	२६६.७५	१२६७.२९	९६९.९२	१४०९.९९	-७.३५	१४५२.४८
खुद विदेशी सम्पत्तिमा परिवर्तन (-घाटा)	२२७.३०	७.५९	२६४.९६	४१३.२२	३३९.४४	७७४.०२	६२८.३३	-३१.३९	-१०८.०५	३२०.२१	१०९६.५९	९८४.००	१४४४.८४

स्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक ।

क्रमशः

विवरण	आर्थिक वर्ष											प्रथम आठ महिना	
	२०५७/५८	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६६/६७	२०६६/६७	२०६७/६८*
(क) चालू खाता	२०१४.८५	१८१६.११	११६१.४७	१४५९.८०	११५४.४६	१४२२.४५	-९०.२२	२३६७.९६	४१४३.७३	-२८१३.५२	-३०४९.८७	-८८६.५८	
निर्यात, एफ.ओ.वी.	६९७८.८५	५७९८.३५	५०७६.०७	५५२२.८३	५९९५.६१	६१४८.२४	६१४८.८४	६१९७.११	६९९०.६८	६३१७.७५	४१६७.३०	४५३४.५४	
तेल	१३८३.७०	१०४५.२१	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	
अन्य	५४९५.१५	४७५३.१४	५०७६.०७	५५२२.८३	५९९५.६१	६१४८.२४	६१४८.८४	६१९७.११	६९९०.६८	६३१७.७५	४१६७.३०	४५३४.५४	
आयात, एफ.ओ.वी.	-१२६२३.८०	-१११३४.२०	-१२१०५.३०	-१३२९०.९९	-१४५७.८२	-१७५४.०८	-१९०४३.७१	-२१७९६.२८	-२७९२२.७८	-३६६६९.२५	-२४४६४.३१	-२४८६९.३८	
तेल	-२४९४.०७	-२२१३.६५	-१८८१.१६	-२०१६.७३	-२६६५.३६	-३३५६.७२	-३३५६.७६	-४०८१.५७	-४१३५.६७	-४१६०.७२	-२८८०.६१	-४४२२.०२	
अन्य	-१०१२९.७३	-८९२०.५५	-१०२२४.१४	-११२७४.२६	-११९०६.४६	-१३७८८.३६	-१५६८६.९५	-१७७५४.७१	-२३७८७.११	-३१५०८.५३	-२१५८३.७०	-२०४४७.३६	
व्यापार सन्तुलन	-४६४४.९५	-४३३५.८५	-७०२९.२३	-७७६८.१६	-८५७६.२१	-११००५.८४	-१२८९४.८७	-१५४९९.१७	-२०९३२.१०	-३०३५१.५०	-२०२९७.०१	-२०३३४.८४	
खुद सेवा आय	९३०.२३	३९३.८४	७०४.९७	९०७.४९	-२०३.४२	-६८१.८३	-८३७.७३	-११०९.२०	-१०४७.८०	-१६३८.५३	-९७०.२८	-७५४.४३	
सेवा आय	२९८२.१७	२३५०.८२	२६५१.८९	३४३१.५९	२६००.१९	२६४६.९७	३२०७.८९	४२२३.६१	५२८३.०१	५११२.०५	३५५८.२१	३४०७.५४	
यात्रा	११७१.७०	८८९.४३	११७४.७७	१८१४.७४	१०४६.३८	९५४.५८	१०१२.५३	१८६५.३१	२७९५.९८	२८१३.८६	२०७२.१५	१६४४.२५	
अन्यत्र नपरेको सरकारी आय	७६१.४२	८८९.४५	६६२.४०	७१४.३९	६८०.४९	७४४.१५	१२३३.६४	१३३०.१८	१२७३.४४	६६३.५६	४३२.६८	४३२.५१	
अन्य	१०४९.०५	५९५.९४	८१४.७२	९०२.४६	८७३.३२	९४७.२४	९६१.७२	१०२८.१२	१२१३.५९	१६३४.६३	१०५३.३८	१३३२.७८	
सेवा भुक्तानी	-२०५१.९४	-१९५६.९८	-१९४६.९२	-२५२४.१०	-२८०३.६१	-३३२८.८०	-४०४५.६२	-४३३२.८१	-६३३०.८१	-६७५०.५८	-४५२८.४९	-४१६१.९७	
यातायात	-९३०.८७	-८८५.४४	-८६१.८४	-९३८.२१	-१०६०.२२	-१२५९.२३	-१४५५.७४	-२२६७.५९	-२२११.६२	-२२९४.४६	-१५२७.४९	-११४४.५८	
भ्रमण	-४५२.०४	-४७३.११	-६१७.१५	-१००२.१५	-९६९.१९	-११९६.०८	-१५७८.५०	-२०८६.२०	-३१३९.६३	-३२२८.८२	-२२५९.५९	-२०२०.१२	
अन्य	-४६९.०३	-४९८.४३	-४६७.९३	-५८३.७४	-७७४.२०	-८७३.४९	-१०११.३८	-९७९.०२	-९७९.५६	-१२२५.३०	-७४१.४१	-९३६.०३	
व्यापार तथा सेवा क्षेत्रको सन्तुलन	-४७५४.७२	-४९४२.०१	-६३२४.२६	-६८६०.६७	-८७७९.६३	-११६८७.६७	-१३७३२.६०	-१६७०८.३७	-२१९७९.९०	-३१९९०.०३	-२१२६७.२९	-२१०८९.२७	
खुद आय	१७०.०७	-६०.४९	-६७.५७	-१६८.३९	१६३.६५	४९५.५५	७४३.१८	७९४.६८	११७४.९५	९११.७४	६६६.५१	३९९.५१	
आय प्राप्ति	४४७.०५	४२९.७०	४४८.७०	३८४.१५	७७५.१६	११४३.२३	१४५०.८८	१३४४.७७	१६५०.६६	१४९१.७९	१००४.७३	९७८.६४	
आय भुक्तानी	-३७६.९८	-४९०.१९	-५१९.२७	-५४२.५४	-६११.५१	-६४७.६८	-७०६.९०	-४५०.०९	-४७५.७१	-५८०.०५	-३३८.२२	-५७९.१३	
व्यापार, सेवा तथा आय सन्तुलन	-४५४४.६५	-५००२.५०	-६३९१.८३	-७०२९.०६	-८६१५.९८	-१११९२.१२	-१२९८९.४२	-१५९१३.६९	-२०८०४.९५	-३१०७८.२९	-२०६००.७८	-२०६८९.७६	
खुद ट्रान्सफर	६५५९.५०	६८१८.६१	७५४३.३०	८४८८.८६	९७७०.४४	१२६१४.५७	१२८९९.२०	१८२८१.६५	२४९४८.८८	२८२६४.७७	१७५५०.९१	१९८०३.१८	
ट्रान्सफर आय	६७०२.७७	७०१५.७३	७७७६.५१	८९१६.१८	१०१३१.०१	१३०८६.१७	१३३१९.६८	१८५४६.२९	२५७४६.१३	२८७७७.०६	१७९२५.६१	२०००९.७६	
अनुदान	१२०४.६४	१२६५.०५	१३८४.२२	१९५५.७८	२१०७.१९	१८८५.११	१८२१.८२	२०९९.३२	२६७९.६२	२६६७.३६	१५५२.२०	१७२२.२१	
निजी क्षेत्रको विप्रेषण	४७२१.६१	४७५३.६३	५४२०.३३	५८५८.७६	६५४४.१२	९७६८.८५	१००१४.४८	१४२६८.२७	२०९६९.८५	२३१७२.५३	१४३९५.८७	१६१६१.७२	
पेन्सन	६३०.९१	८२६.९६	७३२.७३	७९०.६२	१२५०.२२	१२००.७६	१२९३.७०	१८७८.९९	१७७५.५४	२५८५.०७	१७७६.५३	१९४३.१९	
अन्य	१४५.६१	१७०.०९	२३९.२३	३११.०२	२१९.४८	२३१.५५	१८९.६८	२९९.७१	३२१.१२	३५२.१०	२०१.०१	१८२.६४	
ट्रान्सफर भुक्तानी	-१४३.२७	-१९७.१२	-२२३.२१	-४२४.३२	-३६०.५७	-४७१.६०	-४२०.४८	-२६४.६४	-७९७.४५	-५१२.२९	-३७४.७०	-२०६.५८	
(ख) पूँजी खाता (पूँजी ट्रान्सफर)	६१७.३१	५६९.४०	५३९.३९	१५५.२२	१५७.३६	३१०.७०	४४४.९९	७९१.२५	६२३.१०	१२५७.८३	८९६.०४	९४७.८२	
जम्मा (क + ख)	२६३२.१६	२३८५.५१	१७००.८६	१६०५.०२	१३११.८२	१७३३.१५	३५४.७७	३१५९.२१	४७६६.८३	-१५५५.६९	-२१५३.८३	६१.२४	

(ग) वित्तीय खाता (समूह ड बाहेक)													
	-२८५२.२२	-३७३३.३४	-१७१९.९०	-२१५४.०१	-२५५३.६९	-१३२.४५	-२३६.२१	११०३.२६	१८०४.९८	५८९.८२	-१८४४.७७	-२६५.८२	
प्रत्यक्ष वैदेशिक लगानी आप्रवाह	-३.३०	-२८.२३	९६.१४	०.००	१३.६०	-४६.९७	३६.२३	२९.३९	१८२.९२	२८५.२०	१६१.२५	५४७.०९	
पोर्टफोलियो लगानी	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	
अन्य लगानी सम्पत्ति	-३०१९.११	-३५१३.६९	-३४६२.९५	-३२४९.१२	-२१८६.३२	-१४००.८८	-१०६९.००	-११३९.६१	-१७६७.५१	-१८२५.३९	-७५०.३८	-१७४४.०६	
व्यापारिक साख	११०.८२	-१२९.४५	१०४.१०	-२२४.७६	-३२.३८	-१६२.९५	-५१२.७६	८५.३२	-३०२.४२	-१००.९०	-१२०.४३	-५३५.८९	
अन्य	-३१२९.९३	-३३८४.२४	-३५६७.०५	-३०३४.३६	-२१५३.९४	-१२३७.९३	-५५६.२४	-१२२४.९३	-१४६५.०९	-१७२४.४९	-६२९.९५	-१२०८.१७	
अन्य लगानी दायित्व	१७०.१९	-१९१.४२	१६४६.९२	११०५.११	-३८०.९७	१३१५.४०	७९६.५६	२२१३.४८	३३८९.५७	२१३०.०१	-१२५५.६४	९३१.१५	
व्यापारिक साख	-९३१.९०	-५२७.९०	१६८९.९३	३६२.९८	-४४८.९०	९२३.२५	१७२.७८	१२४८.३६	१९५५.४६	२१९६.८९	-१०२१.१५	८८१.१८	
ऋण	६६९.३४	२८९.९६	-५.२४	३३२.५२	७४.४४	५२.६९	१४५.५६	३३९.१५	-२८९.९०	-३९३.३५	-१७६.२९	५२.८५	
सरकार	६९७.६५	२९६.३५	-४३.२८	३४७.९१	१३०.०४	७०.३७	२१५.०७	३४५.५९	-२८३.२४	-३९०.१५	-१७६.६४	५३.६१	
ऋण प्राप्ती	११७१.५१	८०४.०३	५२३.६०	९२४.४७	७२५.३७	७६९.१०	९६८.९७	११३२.५५	७२८.७९	६८४.१६	४२०.०९	६५६.०३	
साँवा भुक्तानी	-४७३.८६	-५०७.६८	-५६६.८८	-५७५.५६	-५९५.३३	-६९८.७३	-७५३.९०	-७८६.९६	-१०१२.०३	-१०७४.३१	-५९३.७३	-६०२.४२	
अन्य क्षेत्र	-२८.३१	-६.३९	३८.०४	-१५.३९	-५५.६०	-१७.६८	-६९.५१	-६.४४	-६.६६	-३.२०	-२.७५	-०.७६	
करेन्सी तथा डिपोजिट	४३२.७५	४६.५२	-३७.७७	४०९.६१	-६.५१	३३९.४६	४७८.२२	६२५.९७	१७२४.०१	-२९७.९७	-६९१.३३	-५९.२६	
राष्ट्र बैंक	१३.८४	-१९.७४	-२.३४	-७.७४	४.६२	-११.६५	०.२४	-०.५६	-८.४१	४.४८	-०.०१	-४.४२	
वाणिज्य बैंक	४१८.९१	६६.२६	-३५.४३	४१७.३५	-११.१३	३५१.११	४७७.९८	६२६.५३	१७३२.४२	-३०२.४५	-६९१.३२	-५४.८४	
अन्य दायित्व	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	६२४.४४	६३३.२३	५६.३८	
जम्मा (क+ख+ग)	-२२०.०६	-१३४७.८३	-१९.०३	-५४८.९९	-१२४१.८७	१६००.७०	११८.५६	४२६२.४७	६५७१.८१	-९६५.८७	-३९९८.६०	-२०४.५८	
(घ) विविध पूँजी तथा भुलचुक्	११७४.९५	१०६०.०६	४१७.६१	२५५९.१२	१८०९.५७	१२९८.५४	९५०.०९	-६६९.०३	-७१९.८३	३०४.८५	१३९५.७७	-९८५.०८	
जम्मा (क+ख+ग+घ)	९५४.८९	-२८७.७७	३९८.५८	२०१०.१३	५६७.७०	२८९९.२४	१०६८.६५	३५९३.४४	५८५१.९८	-६६१.०२	-२६०२.८३	-११८९.६६	
(ङ) रिजर्भ तथा सम्बन्धित शिर्षक	-९५४.८९	२८७.७७	-३९८.५८	-२०१०.१३	-५६७.७०	-२८९९.२४	-१०६८.६५	-३५९३.४४	-५८५१.९८	६६१.०२	२६०२.८३	११८९.६६	
रिजर्भ सम्पत्ति	-९२२.४१	३२०.३४	-३६८.५२	-२०६५.८०	-६४६.२२	-२८९९.२३	-१३४१.०२	-३७००.२०	-५८५१.९८	३३१.१४	२६११.५०	१२१३.८५	
नेपाल राष्ट्र बैंक	-७४४.५१	-१७१.२७	-७८०.९९	-१९५०.७८	-३२५.१३	-२१२९.७१	-१०९६.३२	-२९६३.६८	-४५७५.१३	४३९.८२	२२०५.८५	५७७.४९	
वाणिज्य बैंक	-१७७.९०	४९१.६१	४१२.४७	-११५.०२	-३२१.०९	-७६९.५२	-२४४.७०	-७३६.५२	-१२७६.८५	-१०८.६८	४०५.६५	६३६.३६	
आई.एम.एफ. कर्जा उपयोग	-३२.४८	-३२.५७	-३०.०६	५५.६७	७८.५२	-०.०१	२७२.३७	१०६.७६	०.००	३२९.८८	-८.६७	-२४.१९	
खुद वैदेशिक सम्पत्तिमा परिवर्तन (-वृद्धि)	-४२२.१४	३३४.२९	-४३६.३५	-१६००.४२	-५७४.२१	-२५५९.७८	-४९०.४३	-२९६७.४७	-४१२७.९७	३६३.०५	१९११.५०	११३०.४०	

* अपरिष्कृत

श्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक ।

तालिका ७.१ : गरिबी निवारण कोष अन्तर्गत कार्यक्रम सञ्चालन भएका जिल्ला र खर्चको विवरण
(सामुदायिक संस्थाहरूलाई अनुदान)

रु. हजारमा

क्र.सं.	जिल्ला	आर्थिक वर्ष २०६१/६२ देखि आर्थिक वर्ष २०६६/६७सम्म)			
		आयआर्जन कार्यक्रम	सानापूर्वाधार विकास कार्यक्रम	नवीनतम कार्यक्रम	जम्मा
१	दाचुला	२१६,७७२	१९५,८९४	-	४१२,६६६
२	कपिलवस्तु	२८७,२२४	१३३,३९४	-	४२०,६१८
३	मुगु	५२,८६४	५७,०६१	-	१०९,९२५
४	प्यूठान	३४०,५७२	१६४,१७६	-	५०४,७४८
५	रामेछाप	३१५,६६०	८४,०१६	-	३९९,६७६
६	सिराहा	३८०,३९१	४२,८८८	-	४२३,२७९
७	अछाम	१६१,७६२	३७,०९७	३७,८३२	२३६,६९१
८	वैतडी	१४३,८७१	५३,९२०	१४,७९८	२१२,५८९
९	वन्ताङ्ग	५५,१०३	७६,७३०	१७,४१४	१४९,२४७
१०	वाजुरा	१७०,४६०	४८,९११	२,१४२	२२१,५१३
११	डडेलधुरा	९९,०७३	१७,५६१	४७,३७४	१६४,००८
१२	दैलेख	१७०,५२३	६,०३७	६,२२७	१८२,७८७
१३	डोल्पा	६८,४५४	५,५८२	१६,८५२	९०,८८८
१४	डोटी	११५,६६५	१५,५५५	५४,९३८	१८६,१५८
१५	हुम्ला	९९,५५६	१६,५४३	३९,३५१	१५५,४५०
१६	जाजरकोट	६१,९०३	१९,०७४	५३,१००	१३४,०७७
१७	जुम्ला	२१२,०६८	२३,६८४	३१,१४८	२६६,९००
१८	कालिकोट	१७६,१००	११,०६४	-	१८७,१६४
१९	महोत्तरी	१२०,३६५	-	५०,१३२	१७०,४९७
२०	रसुवा	६६,८६१	१,८८९	२२,५१२	९१,२६२
२१	रौतहट	२८१,२७१	२४,५५२	९३,०५२	३९८,८७५
२२	रोल्पा	४१,२३९	-	१,६५८	४२,८९७
२३	रुकुम	४७,६४०	११,९२०	५,२०३	६४,७६४
२४	सर्लाही	३५१,५६०	-	१८,४४५	३७०,००५
२५	सिन्धुली	२६९,९७६	९५,२३०	५८,६५८	४२३,८६४
२६	बागलुङ्ग	-	-	७२२	७२२
२७	नवलपरासी	-	-	१,५५१	१,५५१
२८	काभ्रेपलान्चोक	-	-	१,७३५	१,७३५
२९	सुर्खेत	-	-	३,०१६	३,०१६
३०	ललितपुर	-	-	६,७८४	६,७८४
३१	चितवन	-	-	१५,३७७	१५,३७७
३२	मकवानपुर	-	-	३७,७७५	३७,७७५
३३	मोरङ्ग	-	-	३२,०८८	३२,०८८
३४	कञ्चनपुर	-	-	३५,९५२	३५,९५२
३५	धादिङ्ग	-	३,९७०	४४,५८०	४८,५५०
३६	सल्यान	१,०६३	३,५४७	-	४,६०९
३७	पर्सा	१८,३५२	-	-	१८,३५२
जम्मा		४,३२६,३४६	१,१५०,२९५	७५०,४१८	६,२२७,०५९

कार्यक्रम लागू भएका ४९ जिल्लाहरूमा चालु आर्थिक वर्षको प्रथम आठ महिनामा रु. १ अर्ब ८ करोड ९९ लाख ५४ हजार अनुदान स्वीकृत भएका पनि बारा, बर्दिया, धनुषा, खोटाङ्ग, ओखलढुङ्गा, पाँचथर, सप्तरी, सिन्धुपाल्चोक, सोलुखुम्बु, ताप्लेजुङ्ग, तेह्रथुम र उदयपुर गरी १२ जिल्लाहरूका सामुदायिक संस्थाहरूलाई हालसम्म रकम निकासो नगएको ।

स्रोत : गरिबी निवारण कोष

तालिका ७.२ : देशगत वैदेशिक रोजगारीको स्थिति*

सि.नं	मुलुक/क्षेत्र	आर्थिक वर्ष										कुल जम्मा
		२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८**	
१	मलेसिया	६४६४३	१०८४५५	१५४२१५	२२०५०५	३०४६६७	३७८६९६	४२९२४०	४६४३१०	५७७८१०	७२९३०	६५०७४०
२	कतार	५५२२२	८२०७२	१०६२००	१४८१५२	२०६३८५	२६६०९४	३५१५३६	४२७७१	४८४७९७	५६११९	५४०९१६
३	साउदी अरब	८३४५९	१०१४४९	११८३२४	१३१६८३	१५११९०	१९०४६९	२३२८६३	२९६३८०	३५९७७	४०७९१	४००५६२
४	यू.ए.ई.	२५६७२	३८३२२	५१०८२	६३५८५	८०७६९	१०५९४१	१५१२८३	१८३४४१	२१६७३१	२५२४४	२४१९७५
५	कुवेत	२९७३	३८८०	७०७४	८७६०	९४९८	११९३९	१३९०६	१६१९७	२४३४२	७६५	३१५०७
६	बहराईन	३१७१	३९८९	४५९५	४८५३	५३८३	६५८३	११६८२	१५२९९	१९५३३	२९०२	२२४३५
७	दक्षिणा कोरिया (इ.पि.एस. समेत)	३११९	३८३१	५१५५	५४८०	५६७६	६४४१	६५८७	९४७५	१२००७	१२०७	१३२१४
८	ओमान	०	३८०	४५३	७५८	८३५	१३४४	३९७०	८२१७	११५०२	१५६८	१३०७०
९	हङ्कङ	१७५३	२३१७	२९८९	३१६७	३३४३	३७०४	३९०३	३९६८	४०७०	६०	४१३०
१०	अन्य मुलुकहरू	१९९३	२३६७	३६३५	४४५७	५८४६	६९१४	२२१९६	३४६२८	४३१५७	२६७७	४५८३४
	जम्मा :	२४२००५	३४७०६२	४५३७२२	५९१४००	७७३५९२	९७८१२५	१२२७१६६	१४५९६२६	१७५३७२०	२१०६६३	१९६४३८३

* आर्थिक वर्षसम्मको कुल संख्या

** प्रथम आठ महिनाको

स्रोत: वैदेशिक रोजगार विभाग

तालिका ८.१ : प्रमुख खाद्यान्न बालीहरू लगाइएको क्षेत्रफल, उत्पादन तथा उत्पादकत्व

क्षेत्रफल: हजार हेक्टरमा
उत्पादन: हजार मे टनमा
उत्पादकत्व: मे टन प्रति हेक्टरमा

खाद्यान्न बालीहरू		आर्थिक वर्ष																	
		२०३१/३२	२०३२/३३	२०३३/३४	२०३४/३५	२०३५/३६	२०३६/३७	२०३७/३८	२०३८/३९	२०३९/४०	२०४०/४१	२०४१/४२	२०४२/४३	२०४३/४४	२०४४/४५	२०४५/४६	२०४६/४७	२०४७/४८	२०४८/४९
	क्षेत्रफल	१२४०	१२५६	१२६२	१२६४	१२६३	१२५४	१२७६	१२९७	१२६५	१३३४	१४५०	१४३६	१४०५	१४३५	१४५९	१४४५	१४५३	१४१२
धान	उत्पादन	२४५२	२६०५	२३८६	२२८२	२३३९	२०६०	२४६४	२५६०	१८३३	२७५७	२८३७	२८९२	२४९४	२९९९	३३०२	३४०९	३४९८	३२२३
	उत्पादकत्व	१.९८	२.०७	१.९८	१.८१	१.८५	१.६४	१.९३	१.९७	१.४५	२.०७	१.९६	२.०१	१.७८	२.०९	२.२६	२.३६	२.४१	२.२८
	क्षेत्रफल	४५८	४५३	४४५	४४५	४५४	४३२	४५७	४७५	५११	५०४	७३४	७३५	७३९	७५०	७५५	७५१	७५६	७५४
मकै	उत्पादन	८२७	७४८	७९७	७४०	७४३	५७६	७४३	७५२	७९८	७६१	१०२४	१०३९	१०२१	१००३	११२२	१२०१	१२२८	१२०५
	उत्पादकत्व	१.८१	१.६५	१.७९	१.६६	१.६४	१.३३	१.६३	१.५८	१.४१	१.५१	१.४०	१.४१	१.३८	१.३४	१.४९	१.६०	१.६३	१.५९
	क्षेत्रफल	२९१	३२९	३४८	३६७	३५६	३६७	३९२	४००	४८४	४७२	५४५	५५५	५७६	५९४	५९९	६०४	५९३	५७९
गहुँ	उत्पादन	३३१	३८७	३६२	४११	४१५	४४०	४७७	५२६	६५७	६३४	६२५	६७७	७४३	७४०	८२८	८५५	८३६	७७९
	उत्पादकत्व	१.१४	१.१८	१.०४	१.१२	१.१७	१.२०	१.२२	१.३२	१.३६	१.३४	१.१५	१.२२	१.२९	१.२५	१.३८	१.४२	१.४१	१.३६
	क्षेत्रफल	२८	२६	२५	२६	२६	२६	२७	२७	२४	२५	२९	३०	३०	३०	२९	३०	३०	३०
जौ	उत्पादन	२६	२५	२१	२२	२३	२३	२३	२३	२१	२२	२५	२४	२६	२५	२७	२७	२८	२८
	उत्पादकत्व	०.९३	०.९६	०.८४	०.८८	०.८८	०.८८	०.८५	०.८५	०.८८	०.८८	०.८६	०.८०	०.८६	०.८४	०.९२	०.९३	०.९४	०.९३
	क्षेत्रफल	१२५	१२६	१२२	१२१	१२३	१२३	१२२	१२२	१२९	१२४	१२४	१२४	१२६	१२६	१२६	१२८	१२८	१२८
कोदो	उत्पादन	१४२	१४३	१३८	१३०	१३३	११९	१२२	१२२	१२१	११५	१७९	१७९	१७८	१८१	१९६	२३०	२३१	२२९
	उत्पादकत्व	१.१४	१.१४	१.१३	१.०७	१.०८	०.९७	१.००	१.००	०.९४	०.९३	०.९२	०.९२	०.९१	०.९२	१.००	१.१६	१.१७	१.१५
	जम्मा क्षेत्रफल	२१४२	२१९०	२२०२	२२२३	२२२२	२२०२	२२७४	२३८३	२४१३	२४५९	२९५२	२९५०	२९४६	३००५	३०३८	३०२८	३०३०	२९६५
	जम्मा उत्पादन	३७७८	३९०८	३७०४	३५८५	३६५३	३२१८	३८२९	३९८३	३३५०	४२८९	४६९०	४८११	४९६२	४९४८	५४७५	५७२२	५८२१	५४६४

क्रमशः

खाद्यान्न बालीहरू		आर्थिक वर्ष																		
		२०४९/५०	२०५०/५१	२०५१/५२	२०५२/५३	२०५३/५४	२०५४/५५	२०५५/५६	२०५६/५७	२०५७/५८	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८
धान	क्षेत्रफल	१३२४	१४५४	१४२१	१४९७	१५०५	१५०६	१५१४	१५५१	१५६०	१५१७	१५४५	१५५९	१५४२	१५४९	१४४०	१५४९	१५५६	१४८१	१४९६
	उत्पादन	२७१२	३४९३	२९२८	३५७९	३६९९	३६४१	३७१०	४०३०	४२१६	४१६५	४१३२	४४५६	४२९०	४२०९	३६८१	४२९९	४५२४	४०२४	४४६०
	उत्पादकत्व	२.०५	२.४०	२.०६	२.३९	२.४६	२.४३	२.४५	२.५९	२.७०	२.७३	२.६७	२.८६	२.७८	२.७२	२.५६	२.७७	२.९०	२.७२	२.९८
मकै	क्षेत्रफल	७७५	७५७	७७१	७९२	७९३	७९९	८०२	८१९	८२५	८२६	८३६	८३४	८५०	८५१	८७०	८७०	८७५	८७६	९०६
	उत्पादन	१२९१	१२१०	१२७३	१३३१	१३१२	१३६७	१३४६	१४४५	१४८४	१५११	१५६९	१५९०	१७१६	१७३४	१८२०	१८७९	१९३१	१८५५	२०६७
	उत्पादकत्व	१.६७	१.६०	१.६५	१.६८	१.६५	१.७१	१.६८	१.७६	१.८०	१.८३	१.८८	१.९१	२.०२	२.०४	२.०९	२.१६	२.२०	२.१२	२.२८
गहुँ	क्षेत्रफल	६१४	६२०	६३४	६५४	६६५	६४७	६४१	६६०	६४१	६६७	६६९	६६५	६७५	६७२	७०३	७०६	६९५	७३१	७३६
	उत्पादन	७६५	८७३	९१४	१०१३	१०५६	१००१	१०८६	११८४	११५८	१२५८	१३४४	१३८७	१४४२	१३९४	१५१५	१५७२	१३४४	१५५६	१६९८
	उत्पादकत्व	१.२५	१.४१	१.४४	१.५५	१.५९	१.५५	१.६९	१.७९	१.८१	१.८९	२.०१	२.०९	२.१३	२.०७	२.१६	२.२२	१.९३	२.१३	२.३१
जौ	क्षेत्रफल	३०	३०	३१	३९	३९	३७	३२	२८	२८	२८	२८	२७	२६	२६	२७	२६	२६	२७	२८
	उत्पादन	२८	२९	३०	४१	३९	३७	३२	३१	३१	३१	३२	३०	२९	२८	२८	२८	२३	२८	२९
	उत्पादकत्व	०.९३	०.९६	०.९६	०.९५	१.००	१.००	१.००	१.१०	१.०८	१.११	१.१५	१.०९	१.१०	१.०६	१.०६	१.०७	०.९०	१.०६	१.०६
कोदो	क्षेत्रफल	२०२	२५४	२५०	२६०	२६०	२६२	२६४	२६३	२६०	२५८	२५९	२५९	२५९	२६२	२६५	२६५	२६६	२६८	२७०
	उत्पादन	२३७	२७४	२६८	२८२	२८९	२८५	२९१	२९५	२८३	२८३	२८३	२८३	२९०	२९१	२८५	२९१	२९३	२९९	३०३
	उत्पादकत्व	१.१७	१.०८	१.०७	१.०९	१.११	१.०९	१.१०	१.१२	१.०९	१.०९	१.०९	१.०९	१.१२	१.११	१.०७	१.०९	१.१०	१.१२	१.१२
फापर	क्षेत्रफल																			१०.३
***	उत्पादन																			८.८४
	उत्पादकत्व																			०.८५
	जम्मा क्षेत्रफल	२७४३	२८६१	२८५७	३३८३	३००२	२९८९	२९८९	३०५८	३०५४	३०३८	३०७८	३०८५	३०९३	३०९८	३०४०	३१५१	३१५२	३३८३	३४४७
	जम्मा उत्पादन	४७९६	५६०५	५१४५	५९६४	६१०६	६०४६	६१७४	६६९०	६८८९	६९६५	७०७७	७४६३	७४७७	७३६५	७०४४	७७७८	७८२२	७७६२	८५६६

* संशोधित अनुमान

** प्रारम्भिक अनुमान

*** फापर बाली २०६७/६८ देखि मात्र समावेश भएको ।

स्रोत : कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय

तालिका ८.२ : प्रमुख नगदेबालीहरू लगाइएको क्षेत्रफल, उत्पादन तथा उत्पादकत्व

क्षेत्रफल : हजार हेक्टरमा
उत्पादकत्व : मे टन प्रति हेक्टरमा
उत्पादन : हजार मे टनमा

नगदे बालीहरू		आर्थिक वर्ष																	
		२०३१/३२	२०३२/३३	२०३३/३४	२०३४/३५	२०३५/३६	२०३६/३७	२०३७/३८	२०३८/३९	२०३९/४०	२०४०/४१	२०४१/४२	२०४२/४३	२०४३/४४	२०४४/४५	२०४५/४६	२०४६/४७	२०४७/४८	२०४८/४९
उखु	क्षेत्रफल	१५	१५	१८	२३	२२	२२	२४	२५	२५	२३	१८	२४	२५	३०	३०	३१	३३	३७
	उत्पादन	२५१	२५३	३११	३८७	३७०	३८५	४८०	५९०	६१६	५०९	४२५	५६७	६२६	८१९	९०४	९९७	११०६	१२९१
तेलहन	क्षेत्रफल	११२	११३	१०८	१३३	१४४	११८	१२२	११४	११०	१११	१५१	१५२	१५१	१५२	१५२	१५२	१५४	१५४
	उत्पादन	६६	६८	६१	७८	९३	६२	७७	७९	७०	७३	९९	८७	८८	९५	९७	९७	९१	८८
सुर्ती	क्षेत्रफल	७	७	७	८	८	८	७	७	९	९	९.०	९.०	९.०	९.००	९	७	८	७
	उत्पादन	५	५	५	६	५	६	५	५	७	७	६.०	५.०	५.००	५	५	७	७	६
ब्राह्म	क्षेत्रफल	५४	५३	५२	५१	५१	५१	५०	५२	५९	५९	८०	८१	८२	८२	८३	८४	८५	८५
	उत्पादन	३०७	३१४	२७०	२७२	२७९	२७८	२८१	३२१	३७३	३८३	५०४	४१२	४३८	५८२	६२९	६७७	७४६	७३३
जुट	क्षेत्रफल	३३	३४	३३	४०	४७	५७	५२	३५	३०	२४	२७	४७.०	२०.००	१४	१४	१३	१४	१५
	उत्पादन	४१	४१	४५	५६	६६	६८	५९	४३	३९	२५	३३	६१.०	२३.००	१५	१८	१६	१६	१९
जम्मा	क्षेत्रफल	२२१	२२२	२१८	२५५	२७२	२५६	२५५	२३३	२३३	२२६	२८५	३१३	३८७	३८४	३८६	३८८	३९३	३९८
	उत्पादन	६७०	६८१	६९२	७९९	८१३	७९९	९०२	१०३८	११०५	९९७	१०६७	११३२	११८०	१५१५	१६५३	१७९४	१९६६	२१३७

क्रमशः

नगदे वालीहरु		आर्थिक वर्ष																			
		२०४९/५०	२०५०/५१	२०५१/५२	२०५२/५३	२०५३/५४	२०५४/५५	२०५५/५६	२०५६/५७	२०५७/५८	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७*	२०६७/६८**	
उखु	क्षेत्रफल	३८	४०	४२	४५	४६	४९	५४	५८	५९	५९	६०	५९	५९	६२	६४	६३	५८	६१	६५	
	उत्पादन	१३६६	१४३१	१५००	१५६९	१६२२	१७१८	१९७२	२१०३	२२१२	२२४८	२३४३	२३०५	२३७६	२४६३	२६००	२४८५	२३५४	२५९२	२९३२	
	उत्पादकत्व	३५.९५	३५.४९	३५.९९	३५.००	३५.३०	३५.१३	३६.५८	३६.१८	३७.२२	३७.८०	३८.७८	३८.८०	४०.२१	३९.६८	४०.६१	३९.४७	४०.५२	४२.५०	४५.११	
तेलहन	क्षेत्रफल	१६५	१६६	१७०	१८५	१८४	१७९	१९०	१९०	१८९	१८८	१८७	१८७	१८८	१८८	१८४	१८०	१८१	१९९	२०५	
	उत्पादन	९४	९८	१०२	११६	११९	१०९	१२०	१२३	१३२	१३५	१२५	१३३	१४२	१३९	१३६	१३४	१३५	१५०	१७५	
	उत्पादकत्व	०.५७	०.५९	०.६०	०.६३	०.६५	०.६१	०.६३	०.६५	०.७०	०.७२	०.७०	०.७१	०.७४	०.७४	०.७४	०.७४	०.७५	०.७५	०.८५	
सुर्ती	क्षेत्रफल	७	७	७	६	६.००	६.०	४.४	४.३	४.२	३.८	३.६	३.४	३.४	३.००	२.७३	२.७३	२.६९	२.५४	२.५३	
	उत्पादन	६	६	७	६	५.०	४.६	३.९	३.८	३.९	३.८	३.४	३.३	३.००	२.७२	२.६५	२.६१	२.५०	२.५०	२.४०	
	उत्पादकत्व	०.८६	०.९०	०.९१	०.९०	०.८३	०.८०	०.८८	०.८९	०.९४	०.९९	०.९६	०.९७	१.००	१.००	०.९७	०.९७	०.९८	०.९८	१.५०	
आलु	क्षेत्रफल	८७	८९	९७	१०६	११०	११२	११८	१२३	१२९	१३५	१४०	१४३	१४७	१५१	१५४	१५७	१८२	१८३	१८६	
	उत्पादन	७३३	७८०	८४०	८९८	९६१	९३५	१०९१	११८३	१३१४	१४७३	१५३१	१६४३	१७३९	१९७५	१९४३	२०५५	२४२४	२४५९	२५९७	
	उत्पादकत्व	८.४३	८.७६	८.६२	८.४८	८.७४	८.३९	९.२४	९.६४	१०.१८	१०.९०	१०.९२	११.४९	११.८५	१३.०९	१२.६६	१३.११	१३.३०	१३.४३	१३.९६	
जुट	क्षेत्रफल	९	९	९	११	११	१२	११.६	१४.७	११.३	११.६	११.८	११.८	१२.२०	११.७७	११.७२	११.५९	११.४०	१३.१०	१०.५१	
	उत्पादन	१०	११	११	१५	१४	१५	१५.१	१५.२	१६.४	१७.०	१७.१	१६.९	१७.७०	१७.१०	१६.८१	१६.९८	१५.७०	२०.९६	१२.९५	
	उत्पादकत्व	१.११	१.२१	१.२०	१.३४	१.२७	१.२६	१.३३	१.०४	१.४५	१.४५	१.४४	१.४४	१.४३	१.४५	१.४३	१.४३	१.३८	१.६०	१.२३	
जम्मा क्षेत्रफल		३०६	३११	३२५	३५३	३५७	३५८	३७८	३९०	३९२.५	३९७.४	४०२.४	४०४.२	४०९.२	४१५.७०	४१६.५	४१४.३	४३४.९४	४५८.६३	४६८.११	
जम्मा उत्पादन		२२०९	२३२६	२४६०	२६०४	२७२१	२७८१.६	३२०२	३४२८	३६७८	३८७७	४०२०	४१०१.२	४२७८	४५९६.८२	४६९८.४६	४६९३.५९	४९३१.२०	५२२४.४६	५७१९.३५	

* सशोषित अनुमान

** प्रारम्भिक अनुमान

स्रोत : कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय

तालिका ८.३ : अन्य बालीहरूको उत्पादन स्थिति

हजार मे टनमा

अन्य बालीहरु	आर्थिक वर्ष													
	२०३९/४०	२०४०/४१	२०४१/४२	२०४२/४३	२०४३/४४	२०४४/४५	२०४५/४६	२०४६/४७	२०४७/४८	२०४८/४९	२०४९/५०	२०५०/५१	२०५१/५२	२०५२/५३
दलहन	१२९.१०	१२९.१०	१४६.००	१४६.००	१६६.०९	१३९.९०	१५६.७०	१६३.२३	१६१.३२	१५४.५४	१९१.१४	२०४.६९	२०१.७८	२१४.८५
फलफूल	३१८.००	३३६.००	३४३.००	३६४.००	३९०.२८	३९७.५०	४०४.४०	४६३.३१	५०२.३६	५०२.००	५१९.५०	५३५.००	५६५.००	३६७.४९
तरकारी	६७२.००	७००.००	७४२.००	७७४.००	८७५.३४	८७४.५२	९२२.००	९९३.५६	९७०.२०	११२८.००	११९७.००	११९७.००	१२५६.८५	१३२७.२९
जम्मा उत्पादन	१११९.१०	११६५.१०	१२३१.००	१२८४.००	१४३१.७१	१४११.९२	१४८३.१०	१६२०.१०	१६३३.८८	१७८४.५४	१९०७.६४	१९३६.६९	२०२३.६३	१९०९.६३

कमरा

अन्य बालीहरु	आर्थिक वर्ष														
	२०५३/५४	२०५४/५५	२०५५/५६	२०५६/५७	२०५७/५८	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७*	२०६७/६८**
दलहन	२२३.००	२१५.७०	२२८.८४	२३७.३२	२४३.२४	२५०.४०	२५६.९०	२६५.३०	२७१.३०	२६७.४५	२७४.३७	२६९.७७	२५५.३८	२६२.३५	२६५.५९
फलफूल	४२८.२३	४२५.६०	४५६.००	४४७.३३	४८७.३३	४७३.६२	५१८.८६	५११.४०	५४८.००	५३५.४५	५७५.०९	६३०.५६	६८६.२१	७०५.००	७२५.००
तरकारी	१३५०.००	१४१२.२०	१३४२.५७	१४८९.६६	१६५२.९८	१७३८.०९	१७९९.९७	१८९०.१०	२०८१.७९	२१९०.१०	२२९८.६८	२५३८.९०	२७५४.४०	३००१.००	३२०१.००
जम्मा उत्पादन	२००१.२३	२०५३.५०	२०२७.४१	२१७४.३१	२३८३.५५	२४६२.११	२५७५.७३	२६६६.८०	२९०१.०९	२९९३.००	३१४८.१४	३४३९.२३	३६९५.९९	३९६८.३५	४१९१.५९

* सशोधित अनुमान

** प्रारम्भिक अनुमान

स्रोत : कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय

तालिका ८.४ : पशुजन्य उत्पादन स्थिति

हजार में टनमा

विवरण	आर्थिक वर्ष													
	२०३९/४०	२०४०/४१	२०४१/४२	२०४२/४३	२०४३/४४	२०४४/४५	२०४५/४६	२०४६/४७	२०४७/४८	२०४८/४९	२०४९/५०	२०५०/५१	२०५१/५२	२०५२/५३
मासु	११७.१०	१२२.१०	१२६.८०	१३०.००	१३२.०९	१३७.७३	१४२.०१	१४५.१५	१४७.०८	१४८.४२	१४९.८९	१५३.५२	१५९.२४	१६१.५२
दूध र दुग्ध पदार्थ	७११.५४	७४१.००	७४५.१६	७५५.३६	७६७.८८	८०८.६०	८३४.४१	८५९.३६	८६५.४२	८७१.८२	८७६.५९	८८५.३६	९०३.६४	९६१.५६
फुल (दश लाख गोटेमा)	२१९.६०	२३२.८०	२४९.९०	२७७.८०	२७१.६२	२७८.३४	२८८.०६	३४२.१५	३६९.५२	३६८.१६	३७०.९३	३७५.१०	४१२.११	३९६.४०
माछा	४.३०	५.३०	६.१०	६.४०	१०.७२	१२.१०	१२.५२	१३.३०	१४.५०	१६.५०	१५.१९	१५.५२	१७.५८	२१.८८

कमश.

विवरण	आर्थिक वर्ष														
	२०५३/५४	२०५४/५५	२०५५/५६	२०५६/५७	२०५७/५८	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७*	२०६७/६८**
मासु	१७४.२७	१८०.६७	१८५.०३	१८९.१६	१९४.२६	१९८.६४	२०३.८९	२०८.४१	२१४.८०	२१९.२०	२२७.११	२३३.९०	२४१.६९	२५०.२१	२७६.६६
दूध र दुग्ध पदार्थ	१०१२.१६	१०४८.०४	१०७२.९४	१०९७.०२	११२४.१३	११५८.७९	११९५.९३	१२३१.८५	१२७४.२०	१३१२.१४	१३५१.३९	१३८८.७३	१४४५.४१	१४९७.४२	१५५६.५०
फुल (दश लाख गोटेमा)	४२१.५०	४४०.९०	४६०.६२	४८०.८०	५०७.३२	५३८.४२	५५७.३६	५७५.५६	५९०.१३	६००.८०	६१४.८५	६३१.२५	६२९.९४	६४८.१०	७०४.१२
माछा	२३.२०	२४.८६	२५.७५	३१.७२	३३.२७	३५.००	३६.५७	३९.९५	४२.४६	४५.४२	४६.७८	४८.७५	४८.२३	४९.७३	५१.८०

* संशोधित अनुमान

** प्रारम्भिक अनुमान

स्रोत: कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय

तालिका ८.५ : कृषिजन्य वस्तुहरूको परिमाणात्मक सूचकाङ्क

(आधार वर्ष २०४१/४२=१००)

विवरण	भार (प्रतिशतमा)	२०४१/४२	२०४२/४३	२०४३/४४	२०४४/४५	२०४५/४६	२०४६/४७	२०४७/४८	२०४८/४९	२०४९/५०	२०५०/५१	२०५१/५२	प्रतिशत परिवर्तन
१ खाद्यान्न बालीहरू	३७.३१	१००.००	१०२.४१	९५.४३	१०५.०३	११६.२३	१२१.९७	१२४.०३	११६.८१	१०८.७५	१२५.८३	११६.७३	-७.२३
क)धान	२०.९५	१००.००	१०१.९२	८७.९०	१०५.६८	११६.३९	१२०.१३	१२३.२७	११३.५७	९५.५८	१२३.१०	१०३.१९	-१६.१७
ख) मकै	९.०५	१००.००	१०१.४७	९९.६६	९७.९७	१०९.५९	११७.३१	११९.९४	११७.६२	१२६.००	११८.१३	१२४.३२	५.२४
ग) गहुँ	४.६३	१००.००	१०८.१८	११८.७८	११८.४०	१३२.४६	१३६.७२	१३३.६९	१२४.६०	१२२.३३	१३९.५४	१४६.१२	४.७२
घ) कोदो	२.४१	१००.००	९९.९९	९९.५३	१००.८७	१०९.६९	१२८.५९	१२८.९१	१२७.७१	१३२.२३	१५३.२७	१४९.४१	-२.५२
ङ.) जौ	०.२६	१००.००	९४.००	१०१.१८	९८.१५	१०७.०७	१०८.६८	११०.५३	१०९.६४	१०९.५२	११५.०८	११७.१०	१.७६
२ नगदे बालीहरू	६.००	१००.००	९६.२४	८९.५१	१०४.८०	११३.६८	१२०.२६	१२७.१६	१२७.८८	१२८.४६	१३६.०८	१४४.२३	५.९९
क) ऊखु	०.४२	१००.००	१३३.४४	१४७.३८	१९२.८५	२१२.८९	२३४.८०	२६०.३८	३०३.९८	३२१.५२	३३६.७७	३५३.२३	४.८९
ख) तेलहन	१.८३	१००.००	८७.८१	८८.५६	९५.४९	९७.९३	९७.६८	९१.८३	८८.३५	९४.३४	९८.८१	१०२.७८	४.०२
ग) सुती	०.३६	१००.००	७३.१७	७६.४७	६९.७२	८४.१२	१०३.२१	१०९.१६	९३.८७	९४.१२	१००.२२	१०३.९७	३.७४
घ) जुट	०.५६	१००.००	१८४.४६	७०.८०	४७.७०	५३.२१	४७.१३	४८.४६	५७.५३	३०.२३	३४.६३	३४.२७	-१.०४
ङ.) आलु	२.८३	१००.००	८१.७७	८६.८७	११५.५६	१२४.७७	१३४.३६	१४७.९२	१४५.३९	१४५.४८	१५४.८२	१६६.६७	७.६५
३ अन्य बालीहरू	१४.५३	१००.००	१०६.४३	११४.६१	११५.६१	१२१.१७	१३४.४०	१४१.२६	१४४.२६	१५७.५६	१६६.२६	१७२.१२	२.९१
क) दलहन	१.९७	१००.००	१११.०७	१२६.१३	१०५.९३	११८.९९	१२३.९६	१२२.५१	११७.३६	१४५.१५	१५५.४५	१५३.२४	-१.४२
ख) फलफूल	६.३६	१००.००	१०४.९९	११२.७८	११५.८२	११७.८३	१४१.०२	१४६.३७	१४६.२७	१५१.३७	१६४.६३	१६९.६३	०.००
ग) तरकारी	४.३७	१००.००	१०५.२५	११२.९२	११७.६३	१२४.०९	१३०.१५	१३६.६६	१४३.४९	१६१.१०	१६१.५१	१६९.१६	४.७४
घ) अन्य	१.८०	१००.००	१०५.७३	११२.६०	१२०.५५	१२८.३६	१४०.७१	१५४.८४	१६८.४८	१८४.५७	२०३.५७	२२६.७४	११.३८
४ पशु अन्य	३२.४६	१००.००	१०१.८६	१०३.६६	१०८.८७	११२.११	११७.२५	११८.६०	११९.४८	१२०.३६	१२२.६१	१२६.५९	३.२५
क) दूध र दुग्ध पदार्थ	२०.३४	१००.००	१०१.३०	१०३.०१	१०८.४४	१११.९१	११५.२४	११६.०६	११६.९२	११७.६४	११८.८१	१२१.२६	२.०६
ख) भैँसीको मासु	५.२३	१००.००	१०२.०५	१०३.६२	१०६.५९	१०८.८८	१०९.५२	११०.४८	१११.३०	१११.९५	११२.४२	११४.६७	२.००
ग) खसीको मासु	३.८२	१००.००	१०२.६१	१०३.७६	११०.१३	१११.९३	११३.७३	११५.५९	११७.३२	११९.१८	१२८.१५	१३४.३१	४.८१
घ) बंगुरको मासु	०.६१	१००.००	१०३.२२	१०६.८२	१२०.२९	१२९.९३	१३७.०१	१४१.५८	१४३.८६	१४४.४२	१४६.२७	१६९.६२	१५.९६
ङ.)कखुराको मासु	०.८३	१००.००	१०४.५२	१०७.२१	११४.७२	११९.०१	१६६.१८	१७१.३२	१७१.२३	१७२.६२	१८२.९८	१८९.७१	३.६८
च) फूल	१.६३	१००.००	१०४.६३	१०८.७०	१११.३९	११५.२८	१४२.९२	१४७.८८	१४७.३४	१४८.४४	१५०.११	१६४.९३	९.८७
५ माछा	०.४२	१००.००	१७७.५३	२०१.४७	२२७.४९	२३३.३१	२५०.०५	२७२.०६	३१०.२१	२८५.५०	२९९.९२	३३०.४८	१३.२१
६ अन्य	९.२८	१००.००	१०१.८१	१०६.२६	१०८.२६	१०९.९९	११३.३५	११४.०३	११८.७७	११९.८४	१२३.३४	१२६.६५	२.६८
जम्मा सूचकाङ्क	१००.००	१००.००	१०२.७०	१०१.९९	१०८.६८	११५.३७	१२२.०३	१२४.६५	१२३.३३	१२२.५७	१३१.८९	१३१.४५	-०.३३

क्रमशः

(आधार वर्ष २०५१/५२=१००)

विवरण	भार (प्रतिशतमा)	२०५१/५२	२०५२/५३	२०५३/५४	२०५४/५५	२०५५/५६	२०५६/५७	२०५७/५८	२०५८/५९	प्रतिशत परिवर्तन
१ खाद्यान्न बालीहरु	३३.६८	१००.००	११६.०८	११६.९३	११७.६९	१२०.०४	१२९.५८	१३३.२३	१३४.१३	०.६७
क) धान	१९.७५	१००.००	१२२.२३	१२६.३३	१२४.३५	१२६.७०	१३७.६४	१४४.००	१४२.२४	-१.२३
ख) मकै	६.८७	१००.००	१०४.५४	१०३.०६	१०७.३९	१०५.७१	११३.५३	११६.५६	११८.६६	१.८०
ग) गहुँ	४.५९	१००.००	११०.८६	११५.५७	१०९.५३	११८.९१	१२९.५३	१२६.७२	१३७.६९	८.६५
घ) कोदो	२.२३	१००.००	१०५.५८	१०८.००	१०६.५८	१०८.९२	११०.४१	१०५.७३	१०५.६३	-०.१०
ङ.) जौ	०.२३	१००.००	१४०.०४	१३०.९६	१२५.१७	१०७.७२	१०४.३९	१०३.२८	१०५.७५	२.३९
२ नगदे बालीहरु	६.८७	१००.००	१०७.७१	११२.७९	११०.२५	१२५.५४	१३३.७१	१४५.८४	१५०.९६	३.५२
क) ऊखु	१.३७	१००.००	१०४.५४	१०८.०६	११४.४६	१३१.३९	१४०.१८	१४७.४०	१४९.८१	१.६४
ख) तेलहन	१.५०	१००.००	११३.६३	११६.७१	१०७.०३	११७.२९	१२०.२५	१२९.६३	१३२.२०	१.९८
ग) सुर्ती	०.१९	१००.००	८२.८६	७६.९९	६८.५७	५८.८१	५७.२८	५७.७४	५६.५९	-५.२९
घ) जुट	०.१३	१००.००	१३१.७२	१२३.३५	१३५.२४	१३३.८८	१३३.७०	१४४.४२	१४०.९७	-२.३९
ङ.) आलु	३.६८	१००.००	१०६.९३	११४.४५	१११.२८	१२९.८९	१४०.७६	१५६.३७	१६४.२९	५.०६
३ अन्य बालीहरु	२१.५७	१००.००	८६.१२	९२.३६	९३.५९	९५.४६	९८.५६	१०६.४५	१०७.८३	१.३०
क) दलहन	२.७२	१००.००	१०६.४८	१११.००	१०६.८८	११३.४१	११७.६२	१२०.५५	१२४.१०	२.९४
ख) फलफूल	१०.०७	१००.००	६५.०४	७५.७९	७५.३३	८०.७१	७९.१७	८६.२५	८३.६७	-२.९९
ग) तरकारी	५.७३	१००.००	१०५.५८	१०७.४१	११२.३६	१०६.८२	११८.५२	१३१.५२	१३८.१६	५.०५
घ) अन्य	३.०५	१००.००	१०१.००	१०२.२०	१०६.८२	१०६.८२	१०८.०५	११३.४६	११६.१०	२.३३
४ पशु अन्य	२७.६६	१००.००	१०३.१३	१०९.५५	११३.५६	११६.४४	११९.२०	१२२.४५	१२६.१०	२.९८
क) दूध र दुग्ध पदार्थ	१५.८४	१००.००	१०६.४१	११२.०१	११५.९८	११८.७४	१२१.४०	१२४.४०	१२८.२४	३.०८
ख) भैंसीको मासु	४.५१	१००.००	१०५.९७	११४.७२	११८.६३	१२०.८७	१२३.१०	१२६.२१	१२८.८९	२.१२
ग) खसीको मासु	३.९९	१००.००	९२.७०	९९.४७	१०२.३७	१०३.८७	१०५.६८	१०७.९०	१०९.९८	१.९२
घ) बंगुरको मासु	०.७५	१००.००	९६.१७	१००.८५	१०६.६८	११३.४८	११९.३६	१२४.२०	१२७.०९	२.३३
ङ.) कुखुराको मासु	१.०१	१००.००	९६.०६	१०५.४०	११२.४२	११९.६२	१२४.५७	१३०.२५	१३६.०४	४.४४
च) फूल	१.५५	१००.००	९६.१९	१०२.२७	१०६.९९	१११.७७	११६.६७	१२३.१०	१३०.६५	६.१३
५ माछा	०.९९	१००.००	१२४.४७	१३१.९८	१४१.४६	१४६.४९	१८०.४७	१८९.२७	१९९.११	५.२०
६ अन्य	९.२४	१००.००	१०१.००	१००.७७	१००.६२	१००.९०	१००.४७	१०४.५९	१०५.२२	०.६०
जम्मा सूचकाङ्क	१००.००	१००.००	१०४.१५	१०८.६३	१०९.५०	११२.६१	११८.१२	१२३.२४	१२५.३६	१.७२

क्रमशः

(आधार वर्ष २०५७/५८=१००)

कृषिजन्य वस्तुहरु		भार	आर्थिक वर्ष									
			२०५७/५८	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७*
१ खाद्यान्न तथा अन्य बालीहरु	४९.४१	१००	१०२.३२	१०४.३३	१०७.८८	१०९.५४	१११.०८	१०८.१३	११६.१०	११८.०४	११७.००	१२३.८४
क) धान	२०.७५	१००	९८.७७	९८.०१	१०५.६७	१०१.७४	९९.८३	८७.३०	१०१.९६	१०७.२९	९५.४३	१०५.७८
ख) मकै	६.८८	१००	१०१.८०	१०४.७३	१०७.१४	११४.६३	११६.८७	१२२.६३	१२६.५८	१३०.०९	१२५.००	१३९.३१
ग) गहुँ	७.१४	१००	१०८.६५	११६.०९	११९.८१	१२४.५८	१२०.४०	१३०.८६	१३५.७७	११६.०६	१३४.४३	१३३.७७
घ) कोदो	१.३७	१००	९९.९०	१००.००	१००.१९	१०२.४७	१०२.८६	१००.६९	१०२.९२	१०३.४८	१०५.८९	१०७.०१
ङ) जौ	०.२२	१००	१००.९९	१०४.०१	९२.३३	९६.२४	९१.१४	९२.८०	९२.११	७६.१७	९०.४८	२९.००
च) आलू	४.६७	१००	११२.११	११६.५६	१२४.०९	१३२.३६	१५०.३२	१४७.९२	१५६.४१	१८४.५२	१९१.६५	१९९.७०
छ) उखु	१.२४	१००	१०१.६४	१०४.९४	१०४.२३	१०७.४३	१११.३४	११७.५४	११२.३७	१०६.४५	११७.२१	११७.२१
ज) जुट	०.१७	१००	९७.६१	१०३.९२	१०३.०४	९८.८७	१०४.३२	९३.७४	१०३.६४	९५.७४	१२७.९०	१२९.९२
झ) सुती	०.०६	१००	९४.७१	८७.०९	८३.३१	७५.९१	६८.४१	६६.६५	६५.७९	६२.८५	६२.७०	६२.६४
ञ) भटमास	०.१९	१००	१०३.१६	१०६.९३	११०.८४	११३.४५	१११.८४	११९.९८	११७.९७	१२०.७८	११६.७५	११७.४२
ट) दलहन	४.४२	१००	१००.९९	१०४.०१	९२.३३	९६.२४	१०९.३४	११२.१८	११०.२९	१०४.४२	१०९.११	१०९.११
ठ) अन्य	२.२९	१००	१०१.४२	९८.५६	९६.६४	१०२.१९	९८.६८	९५.९७	९३.५९	९३.८३	१०२.०९	१०४.१९
२ तरकारी, बागबानी र नर्सरी आदि	९.७१	१००	१०४.१४	१०८.८९	११४.३५	१२४.९४	१३२.४७	१४०.८९	१४३.६६	१४६.८९	१४६.९२	१८९.८५
क) तरकारी	९.७०	१००	१०४.१४	१०८.८८	११४.३३	१२४.९२	१३२.४७	१४०.८७	१४३.६५	१४६.८७	१४६.९२	१८९.८५
ख) अन्य	०.०१	१००	९८.०५	११३.९०	१३०.२९	१४४.२९	१३७.१३	१६७.२८	१६७.७२	१७९.२६	१७९.७१	१८०.१७
३ फलफूल आदि	७.१०	१००	९८.९६	९८.९६	१२०.८२	१२८.९३	१२८.०२	१३५.६८	१४२.२२	१४५.६०	१६१.१४	१६८.९०
क) सुल्लला	०.९७	१००	१०७.८२	११४.५७	१२१.७९	१३०.३३	१२७.२०	१४६.१०	१५७.६३	१६७.१६	१७७.२८	१८८.००
ख) आँप	१.५६	१००	७८.१७	१०६.३८	८६.४५	११०.३७	१०७.७२	११३.५१	११०.७९	११७.४९	११३.९४	१२१.६१
ग) केरा	०.४०	१००	१००.५८	१०२.१५	१०४.०२	१०५.४६	१०२.९२	१०८.८६	११७.४५	१२४.५६	१३२.०९	१४०.०९
घ) स्याउ	०.४२	१००	१०१.५८	१०३.९२	१०७.०२	११०.००	१०७.३६	१०८.६२	११७.१९	१२४.२८	१३१.८०	१३९.७७
ङ) अमिलो जातका फलफूल	१.७९	१००	१०७.०९	१४९.२०	१८०.४२	१८३.१७	१८६.११	१९३.३५	२००.५६	२१२.६९	२२५.५६	२३९.२१
च) चिया	०.०५	१००	११३.२६	१२३.५०	१७५.५२	१८९.९१	२०८.९०	२२५.९७	२४३.४५	२६७.२५	२९३.३८	३२२.०६
छ) कफी	०.००	१००	१५६.१८	२११.२४	२४४.९४	२८०.६६	३३७.०८	४०२.२५	४६१.८०	६२९.२१	७०४.७२	७८९.२९
ज) अन्य	१.८५	१००	१०२.७७	१०५.०४	१०७.६८	१०९.९०	१०७.२६	११२.३६	१२१.२२	१३६.६४	१४२.२८	१५२.२५
४ पशुजन्य उत्पादन	२३.२५	१००	१०२.४२	१०४.१९	१०७.७६	१११.१७	११३.९७	११७.५३	१२०.४२	१२२.२७	१२४.०३	१२६.५२
क) रांगा तथा भैसी	४.४२	१००	१०२.१२	१०४.७६	१०७.०१	१११.३०	११३.७७	११७.७७	१२१.११	१२५.४५	१२९.९३	१३४.६१
ख) खसी तथा बोक	३.२४	१००	१०१.९६	१०४.५८	१०६.७३	१०९.५४	११२.३१	११७.५९	१२१.६२	१२६.३२	१२९.७१	१३४.०१
ग) दुध	१२.३६	१००	१०३.०७	१०६.३६	१०९.५१	११३.२७	११६.५८	११९.९६	१२३.१८	१२८.१७	१३२.६३	१३७.५८
घ) अन्य	३.२३	१००	१००.६०	१०१.७३	१०२.९५	१०४.४१	१०५.७४	१०७.६६	१०७.५५	९१.११	७७.१९	६५.४२
५ अन्य पशुजन्य उत्पादन	२.४३	१००	१०८.२३	१०६.५३	१०९.१९	११२.६२	११६.२१	८२.३७	१२२.९०	१२७.९३	११९.६४	१२९.०७
क) सुँगुर तथा बंगुर	०.५०	१००	१०२.३३	१०२.५४	१००.९८	१०३.१८	१०३.५०	१०५.२४	१०७.९७	१११.५०	१११.९९	११४.००
ख) कुखुराको मासु	०.६७	१००	१०६.३०	११०.९३	११८.८८	११५.८९	११६.९०	९३.५२	१२४.०८	१२४.६७	१२३.६७	१२२.९१
ग) फुल	०.८१	१००	१०६.१३	१०९.८६	११३.४५	११६.३२	११८.४३	९४.७४	१२४.४३	१२४.१७	१२६.७८	१२७.९८
घ) हाड र छाला	०.३५	१००	११८.५८	८९.६९	९०.००	१०८.३२	१२४.९०	१४४.०१	१५१.५७	१८३.४८	१२०.४०	१८२.८५
ङ) अन्य	०.११	१००	१०१.३७	९८.०६	८५.३८	८८.७८	८९.३१	८९.४८	९०.५९	९५.१४	९४.४९	९४.४२
६ बनजन्य उत्पादन	८.१०	१००	१०१.९४	१०३.८६	१०४.८८	१०५.०९	१०२.४७	१०४.४२	१०२.९६	१०२.६९	१०२.४२	११५.२०
जम्मा सूचकाङ्क	१००	१००	१०२.४०	१०६.२१	१०९.६६	११२.६९	११४.६४	११५.७२	१२२.०१	१२५.०६	१२६.३०	१३३.३१

नोट: आर्थिक वर्ष २०५७/५८ देखि सूचकांकमा परिमार्जन / संशोधन गरिएको ।

* संशोधित अनुमान

** प्रारम्भिक संशोधित अनुमान

स्रोत: केन्द्रिय तथ्याङ्क विभाग ।

तालिका ८.६ : रासायनिक मल, उन्नत बीउ र कीटनाशक औषधिको प्रयोग

मेट्रिक टनमा

विवरण	आर्थिक वर्ष																	
	२०३२/३३	२०३३/३४	२०३४/३५	२०३५/३६	२०३६/३७	२०३७/३८	२०३८/३९	२०३९/४०	२०४०/४१	२०४१/४२	२०४२/४३	२०४३/४४	२०४४/४५	२०४५/४६	२०४६/४७	२०४७/४८	२०४८/४९	२०४९/५०
१. रासायनिक मल (न्यूट्रिएन्टमा)	१२२६६	१४८८४	१७४६७	१८५४३	२०९६४	२२४५८	२३८१७	३१२७९	३७२९९	४२८२९	४३४०८	४५०५१	५४१८१	५६८३९	६७२८६	७२७१९	८४३९१	८३३३१
क. नाइट्रोजन	८४२३	१०६९४	१३०१२	१३७४६	१५५००	१६७८७	१७९७६	२२८८२	२८०५८	३१६५६	३१६९८	३२९००	३८११२	३९८०१	४९२०६	५१९२९	५९९५६	६०४४७
ख. फोस्फोरस	२४९१	२७७८	३३८३	३३४१	४२८६	५१०५	५०६८	७४५९	८४६२	१०६२३	११०५३	११९४१	१५२११	१५२६८	१६७४२	१९२५७	२२८३३	२१५९५
ग. पोटास	१३५२	१४१२	१०७२	१४५६	११७८	५८६	७७३	९३८	७७९	५५०	६५७	२१०	८५८	१७७०	१३३८	१५३३	१६०२	१२८९
२. उन्नत बिउ	२०६४	२२७५	२५३२	२४२१	२९१९	१८२४	२५६६	५६४१	३०००	२११६	२४६५	२४११	२५५१	२०४८	२३९४	२२७५	२१५३	१८६२
क. धान	१८४	३५९	२९९	२५५	३०५	२०४	२४४	६९१	३१८	२३७	१५४	१४१	२१२	२१३	१४६	१५६	१७७	२११
ख. मकै	१५४	१०६	१४५	९३	१४३	१०४	१३५	२८३	१६७	९३	६९	७२	९६	१२१	१२६	४४	६६	७७
ग. गहुँ	१७२६	१८१०	२०८८	२०७३	२४७१	१५१६	२१८७	४६६७	२५१५	१७८६	२२४२	२१९८	२२४३	१७१४	२१२२	२०७५	१९१०	१५७४
३. कीटनाशक औषधि																		
क. धुलो (मे. टनमा)*	अप्राप्त	अप्राप्त	अप्राप्त	अप्राप्त	अप्राप्त	अप्राप्त	३२१	४३०	४५९	४५१	६०३	४७८	७२०	७३३	९७१	४२९	३९१	४२२
ख. फोल (लिट्रमा)	अप्राप्त	अप्राप्त	अप्राप्त	अप्राप्त	अप्राप्त	अप्राप्त	५२४५	१०६९९	५३१५	६५५१	४८५९	४५७२	८००८	७५२७	४८८६	३९४५	३२३६	२५१३

कमशः

विवरण	आर्थिक वर्ष																		प्रथम आठ महिना *	
	२०४०/४१	२०४१/४२	२०४२/४३	२०४३/४४	२०४४/४५	२०४५/४६	२०४६/४७	२०४७/४८	२०४८/४९	२०४९/५०	२०५०/५१	२०५१/५२	२०५२/५३	२०५३/५४	२०५४/५५	२०५५/५६	२०५६/५७	२०५७/५८	२०५८/५९	२०५९/६०
१. रासायनिक मल (न्यूट्रिएन्टमा)	७३८१२	९०२६३	७०१५४	६४१५०	४७०१०	४५६६९	३७२४०	२३६२३	१९७१३	३८९५०	११७११	१८४५८	८१३६	१२७५१	३२८५	३१५७	४२१७८	२४२५९	२९६०४	
क. नाइट्रोजन	५५३८५	६४३८५	४६४४८	४३२३१	३२६२९	३२३१४	२५०३४	१६३९७	१०६१०	२१८३८	५४६५	८११८	२८५६	८७८१	१९३९	२९१८	२८४०७	१८३७२	२१४६७	
ख. फोस्फोरस	१७४९	२४३००	२१३०६	१९२८४	१३१२४	१२०९७	१२०३१	७९११	८५६२	१५३३२	५२३३	८९४१	४९९४	३९७०	१३४६	२३९	१२३५६	५८८७	७०९२	
ग. पोटास	१२७८	१५७८	२४००	१६३५	१२५७	१२५८	१८५	३५	५४१	१७८०	१०१३	१३९९	२८६	०	०	०	१४१५	०	१०४५	
२. उन्नत बीउ	३५७६	३६८४	३३४३	३९२६	२२२९	१७९४	२५८५	१८९४	२६५४	२०४३	२१९०	२७४९	३५१४	३३८०	३७८१	३९४७	४३३७	३५१६	३६०९	
क. धान	२४२	३२४	२५०	३७२	१७८	३०८	३२६	२३१	८९	३३३	५०४	५१०	६४४	९००	८९७	९३१	८५०	०	२०३	
ख. मकै	१०५	८१	१४४	१२४	११६	४३	२५	७	४१	२०	२०	२	११	३०	१	०	०.१	०	०.२	
ग. गहुँ	३२२९	३२७९	२९४९	३४३०	१९३५	१४४३	२२३४	१६५६	२५२४	१६८०	१६६६	२२३७	२८५९	२४५०	२८८३	३०१६	३४८७	३५१६	३४०७	
३. कीटनाशक औषधि																				
क. धुलो (मे. टनमा)**	३०३	१४७	८३	३४	३९	७														
ख. फोल (लिट्रमा)	१६८८	७४४	४७०	४४५	२३५	५५														

* अनुमानित

** कृषि चून समेत

स्रोत : कृषि सामग्री कम्पनी लिमिटेड र राष्ट्रिय बीउ-बीजन कम्पनी लिमिटेड

तालिका ८.७ : थप सिंचाइ सुविधा विस्तार

हेक्टरमा

विवरण	आर्थिक वर्ष																	
	२०२२/२३	२०२३/२४	२०२४/२५	२०२५/२६	२०२६/२७	२०२७/२८	२०२८/२९	२०२९/३०	२०३०/३१	२०३१/३२	२०३२/३३	२०३३/३४	२०३४/३५	२०३५/३६	२०३६/३७	२०३७/३८	२०३८/३९	२०३९/४०
१. भौगोलिक क्षेत्र	३६२१	२००९३	७८४०	२२५९७	४१२७४	९३७५	११३८८	१४०२५	१७७१५	४०४७७	२७२३१	३६५७२	३४६०२	५३३०४	२५६६६	२२२८८	३३८३३	३०४०५
क. पहाड	१५४१	१८३३	५००	३०५	३३१४	१००	८८	५२५	५९०	५५२२	२३३५	५४०	२०८५	१७५०२	२३७३	६४१८	६९७७	८६०१
ख. तराई	२०८०	१८२६०	७३४०	२२२९२	३७९६०	९२७५	११३००	१३५००	१७१२५	३४९५५	७८००	१५१४०	५१३५	३२५२७	११०७०	१५८३९	९७०५	२१८०४
ग. नल्लुट्याइएको	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	१७०९६	२०८९२	२७३८२	३२७५	१२२२३	३१	१७५११	२९५१८ *
२. किसिम	३६५१	२००९३	७८४०	२२५९७	४१२७४	९३७५	११३८८	१४०२५	१७७१५	४०४७७	२७२३१	३६५७२	३४६०२	५३३०४	२५६६६	२२२८८	३३८३३	३०४०५
क. नहर	३१५१	१९६९३	७८४०	२१९२७	३६५७४	८३००	१००८८	११०२५	१२०००	३५४२२	७६३५	११९४०	७३८५	२७९७४	३९६८	११८०७	१७५२२	२९५०८
ख. भूमिगत	५००	४००	-	६७०	४७००	१०७५	१३००	३०००	५७५	५०५५	२५००	३७४०	२२८५	२५३३०	८४६८	९८४०	१६३११	८९७
ग. नल्लुट्याइएको	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	१७०९६	२०८९२	२४९३२	-	१३२३०	६४१	-	२९५१८ *

क्रमशः

विवरण	आर्थिक वर्ष																		प्रथम आठ महिना	
	२०४०/४१	२०४१/४२	२०४२/४३	२०४३/४४	२०४४/४५	२०४५/४६	२०४६/४७	२०४७/४८	२०४८/४९*	२०४९/५०	२०५०/५१	२०५१/५२	२०५२/५३	२०५३/५४	२०५४/५५	२०५५/५६	२०५६/५७	२०५६/५७*	२०५७/५८*	
१. भौगोलिक क्षेत्र	३३५४२	२५३७२	४८५३०	३२०१८	२१४४७	४९०१५	३५७०२	२९६६१	१७५८७	११८२३	१२७५३	११३२५.५	१८४०२.०	२६९६७.५	१६६१३.०	२५८५०.०	३०७१८.०	१३०९२.०	८८२०.०	
क. पहाड	५०७८	४२१५	१०६०३	९२०९	८३७८	१०८१५	७८९९	७२६६	६२९६	४२५१	१३०३	१९५	१६२०	२८७८	१४०९९	२९६१	५३०४	८००	८५०	
ख. तराई	१६५७६	२११५७	३६०८४	२१७१७	१३०६९	३८२००	२६९६०	२२३९५	११२९१	७५७२	११४४०	१११२९	१६७८२	२३९३२	२५१४	२२८८९	२५४१४	१२२९२	७९७०	
ग. नल्लुट्याइएको	११८८८		१८४३	१०९२			८४३					२		१५८	-	-	-	-	-	
२. किसिम	३३५४२	२५३७२	४८५३०	३२०२८	२१४४७	४९०१५	३५७०२	२९६६१	१७५८७	११८२३	१२७५३	११३२५.५	१८४०२.०	२६९६७.५	१४०९९.०	२५८५०.०	३०७१८.०	१३०९२.०	८८२०.०	
क. नहर	७८५०	७३०४	३२८९८	२३६३६	१९०२७	२७५२८	२६५०९	२६०९१	१४८८२	७३०८.२	६८४६.५	२५६०	७७६४	५४६०	५३९०	६७३४	११३८४	४०००	५०९०	
ख. भूमिगत	१८५९४	१८०६८	१२२३१	६८७८	२४२०	२१४८७	९०३०	३५७०	२७०५	४५०६	५९०५	८७६३.५	१०६३८	२१०२४	८६२५	१८८१५	१९३३४	९०९२	३७३०	
ग. नल्लुट्याइएको	७०९८		२४०१	१५१४			१६३			८.८	१.५	२		४८३.५	८४	३०१				

* कृषि विकास बैकतर्फको अपौरष्कृत
 + सिंचाइ विभागको माव समामेश गरिएको
 स्रोत : सिंचाइ विभाग र कृषि विकास बैक

तालिका द.द : कृषि ऋण लगानी तथा असुली

₹ करोडमा

क्र.सं.	विवरण	आर्थिक वर्ष																	
		२०३२/३३	२०३३/३४	२०३४/३५	२०३५/३६	२०३६/३७	२०३७/३८	२०३८/३९	२०३९/४०	२०४०/४१	२०४१/४२	२०४२/४३	२०४३/४४	२०४४/४५	२०४५/४६	२०४६/४७	२०४७/४८	२०४८/४९	२०४९/५०
१	ऋण लगानी	११.४३	२२.२०	२८.२५	२१.८०	१४.७९	१३.४१	२५.६४	३४.५८	४७.४३	५८.३८	६६.३८	६१.०८	८५.४०	१०४.९५	११७.०७	१०९.५३	१४६.९०	१९८.५३
क	साधान्न तथा नगदेवाली उत्पादन	४.२०	४.९९	७.२२	५.६४	४.५२	३.९१	५.९६	१०.१७	१३.३२	१६.९३	१९.३४	१८.७२	२७.३१	३३.५५	३८.३८	३०.०३	४३.५०	५६.१६
ख	कृषि यन्त्रीकरण तथा सिंचाइ	२.२५	३.६७	४.३३	४.२०	२.२८	१.७२	२.७२	६.६७	७.०५	८.८२	११.७९	९.१६	११.७३	१५.८८	१५.७४	१८.२२	२७.४८	४५.१९
ग	कृषि व्यवसाय	०.९६	२.००	३.२८	३.६०	२.६२	२.२६	३.७८	५.९७	८.६७	१४.४९	१७.२५	१६.१३	२१.४७	२१.७१	२७.६४	२८.०३	२९.९६	३७.१२
घ	कृषि उद्योग, बेचबिखन, गोदाम निर्माण	३.४२	१०.७३	१२.१४	७.०३	४.३०	४.४९	१२.१४	१०.४१	१७.५५	१६.८५	१६.११	१४.७६	२१.२३	२५.७५	२८.७६	२७.३५	४२.०५	५४.२६
ङ	फलफूल बेती	०.१८	०.४७	०.७६	०.७९	०.५२	०.३१	०.३६	०.४०	०.७४	१.१५	१.४६	१.८३	३.२४	३.६८	४.०२	४.४५	२.७१	२.९०
च	चिया, कफी बेती	०.४२	०.३४	०.५२	०.५४	०.५५	०.७२	०.६८	०.९६	०.१०	०.१४	०.४३	०.४८	०.४२	०.७५	०.५९	०.९९	०.७८	२.१२
छ	आवास तथा जग्गा विकास ऋण	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	३.६३	१.९४	०.४६	०.४२	०.७८
२	ऋण बसुली	११.४५	१५.२२	२१.२०	१४.९०	११.६०	११.७९	१६.४३	२१.०२	२४.९१	३५.०२	३६.४८	४३.९३	५९.३२	७३.२१	७५.४८	७४.७७	११४.२५	१३८.३९
क	साधान्न तथा नगदेवाली उत्पादन	२.६९	४.०४	५.८८	४.५६	३.६८	३.२०	४.०५	५.४२	८.७४	१०.६२	१२.५०	१४.५६	२०.७२	२५.७३	२५.९२	२९.४९	३९.१८	३९.१७
ख	कृषि औजार तथा सिंचाइ	१.१८	१.५५	१.९६	२.१८	१.९९	२.३१	२.१३	२.३४	३.३३	४.०२	६.०८	७.६८	१०.०८	१२.५१	१२.६७	८.५४	२१.५७	३०.४१
ग	कृषि व्यवसाय	०.३८	०.५३	१.०६	१.६०	१.६६	१.९९	१.९४	२.२८	३.२८	४.६९	६.९७	९.४९	१२.८६	१५.६८	१४.८१	१२.९५	२१.३०	२५.६८
घ	कृषि उद्योग, बेचबिखन, गोदाम निर्माण	७.१९	९.०४	१२.२०	६.३७	४.१४	४.०६	८.१३	१०.७२	९.३४	१५.४५	१०.३९	११.५२	१४.६८	१८.००	२०.३५	२२.२१	२९.०७	३८.२४
ङ	फलफूल बेती	०.०१	०.०३	०.०४	०.०८	०.०८	०.१०	०.१२	०.१८	०.१७	०.२४	०.४३	०.५२	०.८०	०.९८	०.९५	१.१४	१.५७	२.१२
च	चिया, कफी बेती	-	०.०३	०.०६	०.११	०.०५	०.१३	०.०६	०.०८	०.०५	-	०.११	०.१६	०.१८	०.१०	०.३२	०.२५	०.१७	२.३९
छ	आवास तथा जग्गा विकास ऋण	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	०.२१	०.४६	०.१९	१.३९	०.३८
३	ऋण बन्धोता	२२.४९	२९.०७	३५.९५	४२.६९	४५.८२	४७.४८	५६.६६	७०.२४	९२.८५	११६.४८	१४६.३८	१९८.१३	२२४.२१	२५६.८७	२९८.४७	३३३.२५	३६५.५३	४२५.६७

कमरा

क्र.सं.	विवरण	आर्थिक वर्ष																		प्रथम आठ मास	
		२०१०/११	२०११/१२	२०१२/१३	२०१३/१४	२०१४/१५	२०१५/१६	२०१६/१७	२०१७/१८	२०१८/१९	२०१९/२०	२०२०/२१	२०२१/२२	२०२२/२३	२०२३/२४	२०२४/२५	२०२५/२६	२०२६/२७	२०२७/२८*		
१	ग्राम लक्ष्मी	२८८.७९	३४३.३७	३८९.६८	४०२.३४	४४३.०१	४४६.२४	७०८.४७	८०८.९८	८८८.८९	१०११.४२	१०१४.८९	११८१.७०	१२८४.४६	१४६४.०२	१८४३.००	१९२६.००	१४२४.००	१३६८.००	११३१.००	
क	साक्षरता तथा नगदेवाली उत्पादन	८१.१४	८९.४८	१०१.४६	९९.३६	११७.००	१४६.४९	१७४.६३	१९१.३२	१८९.१९	२१२.१४	१८२.०१	१९४.६१	१७९.९४	३६३.०३	४४९.००	३१६.००	१२७.००	१०६.००	९१.००	
ख	कृषि यन्त्रीकरण तथा सिंचाई	४४.७०	६७.८४	६६.१४	६०.९१	४८.०४	८२.३०	१०२.७७	१०८.४०	९४.८७	८०.६६	४९.१७	४४.२६	३९.४८	२८.९८	३७.००	४४.००	७१.००	४०.००	३१.००	
ग	कृषि व्यवसाय	६९.९४	६९.४४	७६.८४	७९.४४	८६.६६	१०२.९३	१२२.१७	१३४.९८	१४७.०१	१६३.४०	१४९.९४	१८४.२८	१८७.२७	१६४.८९	२१०.००	३३०.००	२९०.००	२३७.००	२७६.००	
घ	कृषि उद्योग, बेचबिखन, गोदाम निर्माण	७२.४९	९७.२३	१२२.४०	१३८.७८	१४४.९१	१९६.९९	२७७.२४	३४४.८८	४१४.०१	४८६.८१	४९४.४८	४६०.४३	६४९.०४	६४४.३४	८२७.००	९७९.००	७२४.००	७०४.००	४८८.००	
ङ	फलफूल बेती	३.४३	३.६४	३.७१	३.३४	३.६०	३.०१	६.१४	३.६८	३.८२	४.८२	३.१४	३.८७	३.१९	४.६४	८.००	४.००	४.००	४.००	३.००	
च	चिया, कफी बेती	३.७३	४.०७	४.३४	४.३७	४.१८	८.३६	१३.८०	१४.१९	९.७४	४.२१	४.०९	३.६४	२.३६	३.८९	४.००	४.००	०.००	३.००	०.००	
छ	आवास तथा जग्गा विकास ग्राम	२.१४	१०.६६	१४.६६	१६.०३	१७.६२	१६.०६	१०.७०	११.४३	१८.२४	४८.४७	११०.९४	१७९.४०	२१४.१७	२४३.२४	३०७.००	२३७.००	३०७.००	२७४.००	२४२.००	
२	ग्राम असुली	१८३.२८	२१६.४०	२७८.८१	२८७.३०	३४०.३८	४२३.३९	४२७.४८	६१९.८१	६९९.७४	८१७.३३	९०४.०३	१०३३.०९	११८४.१६	१३७८.८९	१७४६.००	२०२६.००	१४९२.००	१३१३.००	१०२२.००	
क	साक्षरता तथा नगदेवाली उत्पादन	४६.६०	६६.२०	८०.४४	८१.८३	९३.४०	११३.२१	१४२.३७	१४९.४७	१६२.७	१८१.९७	१६९.६४	१८६.४७	१८१.०४	१४१.४६	१८०.००	४०७.००	३२६.००	३०१.००	१०२.००	
ख	कृषि औजार तथा सिंचाई	३३.९४	४०.०८	४४.०७	४०.७९	४१.८३	४४.७७	६९.९३	७३.६०	८०.२०	८४.६७	६८.२१	६७.४४	४८.४१	४८.४६	६२.००	७७.००	६४.००	४२.००	४४.००	
ग	कृषि व्यवसाय	४३.१०	४०.०४	४२.४७	४३.६३	६७.१७	८२.९२	९६.८०	१०२.४८	११४.९१	१३६.७९	१४२.९१	१६७.९८	१७७.९८	२२१.२४	२८०.००	२६३.००	१९६.००	१७७.००	१७२.००	
घ	कृषि उद्योग, बेचबिखन, गोदाम निर्माण	४३.८८	४६.४४	८६.८४	९४.७४	११८.६३	१४१.७७	१९८.६८	२४४.६३	३२२.९८	३७८.७२	४३६.६	४८४.७४	४८६.६४	७८९.२३	९९.८०	७८.१०	४९६.००	४२६.००	४७१.००	
ङ	फलफूल बेती	२.६१	२.६०	३.१२	३.४७	३.४१	३.३९	४.८०	३.९१	४.००	४.९४	३.९०	४.००	४.१९	६.१९	८.००	९.००	६.००	६.००	३.००	
च	चिया, कफी बेती	२.४९	१.४२	०.८०	०.८०	०.६३	०.९१	३.०३	१४.२२	१.४९	२.४९	१.४६	२.४९	२.७८	२.१४	३.००	३.००	३.००	२.००	२.००	
छ	आवास तथा जग्गा विकास ग्राम	०.६६	९.७१	१०.९६	१०.९३	१४.२१	१६.४२	११.८७	१०.४०	१२.३७	२७.६४	८२.३०	११७.७६	१७२.०१	१६९.९४	२१४.००	३८६.००	२९०.००	२४९.००	२६७.००	
३	ग्राम बक्यौता	४३१.१८	६४८.०४	७८८.९२	८८३.९६	९७६.४९	११०९.४४	१२९०.४२	१४७८.२४	१६६७.३८	१८६१.४७	१९७१.४३	२११७.३०	२२१८.७०	२४१९.४८	२४७१.००	२४१२.००	३९३८.००	३९४०.००	४०३१.००	

* अनुमानित

स्रोत : कृषि विकास श्रेक

तालिका ८.९ : रासायनिक मलको मूल्य

रु. प्रति मेट्रिक टन

विवरण	आर्थिक वर्ष																
	२०२१/२२	२०२२/२३	२०२३/२४	२०२४/२५	२०२५/२६	२०२६/२७	२०२७/२८	२०२८/२९	२०२९/३०	२०३०/३१	२०३१/३२	२०३२/३३	२०३३/३४	२०३४/३५	२०३५/३६	२०३६/३७	२०३७/३८
रासायनिक																	
क) सल्फेट	१६५७.७	१८७०.०	१८७०.०	१८७०.०	१८७०.०	१८७०.०	२४००.०	२४००.०	२४००.०	२४००.०	२४००.०	३०००.०	२८५०.०	२८५०.०	३०५०.०	३१११.०	३१११.०
ख) युरिया	२१९२.७	३०५०.०	२४४०.०	२४४०.०	२४४०.०	२४४०.०	३१००.०	३१००.०	३४००.०	३४००.०	३४००.०	४२००.०	३९९०.०	३९९०.०	४०९०.०	४०७०.०	४१४०.०
ग) कम्पोक्स	२२१४.३	२२१४.३	२२१४.३	२२१४.३	२२१४.३	२२९५.५	२८००.०	२८००.०	३२५०.०	३२५०.०	३२५०.०	४२००.०	३९९०.०	३९९०.०	४३७०.७५	४५०२.०	४६८०.०
घ) कम्पाउण्ड	२४९१.०	२४९१.०	२४९१.०	२४९१.०	२४९१.०	२२१०.०	२७४०.०	२७४०.०	३२००.०	३२००.०	३२००.०	४२००.०	३९९०.०	३९९०.०	३९९०.०	३९९०.०	३९९०.०
ङ) डिएपि	-	-	-	-	-	-	-	-	४४००.०	४४००.०	४४००.०	५६२०.०	५३३९.०	५३३९.०	६०२०.०	६३१९.०	६३१९.०
च) पोटास	१४५२.७	२२००.०	२२००.०	२२००.०	२२००.०	१४७२.५	१४७२.५	१४७२.५	१४७२.५	१४७२.५	१४७२.५	२१००.०	१९९५.०	१९९५.०	२१९०.०	२३१५.०	२९००.०
छ) टी एस पि	२७००.०	३८२५.०	३८२५.०	२७००.०	२७००.०	२७००.०	२७००.०	२७००.०	२७००.०	२४००.०	२७००.०	३३७०.०	३२०१.५	३३७१.५	३७००.०	३९६३.०	४६४०.०

कमरा:

विवरण	आर्थिक वर्ष																
	२०१९/१९/३	२०२०/१९/३	२०२१/१९/३	२०२२/१९/३	२०२३/१९/३	२०२४/१९/३	२०२५/१९/३	२०२६/१९/३	२०२७/१९/३	२०२८/१९/३	२०२९/१९/३	२०३०/१९/३	२०३१/१९/३	२०३२/१९/३	२०३३/१९/३	२०३४/१९/३	२०३५/१९/३
रासायनिक																	
क) सल्फेट	६९००.०	६९००.०	६९००.०	६९००.०	६९००.०		६९००.०	१०३००.०	१०३००.०	१०३००.०							
ख) युरिया	४६००.०	४६००.०	४६००.०	६७२०.०	६७२०.०	७४००.०	७४००.०	८०००.०	१३९८०.०	१३९८०.०	१४२००.०	१४५६०.०	१६०००.०	१६०००.०	१४२००.०	२४०००.०	१२४००.०
ग) कम्पोक्स	१००००.०	१००००.०	१००००.०	१००००.०	१००००.०		१००००.०								१९२२०.०	१९२२०.०	२०५६०.०
घ) कम्पाउण्ड																	
ङ) डिएपि	१२४००.०	१२४००.०	१२४००.०	१६८८०.०	१६८८०.०	१८५७०.०	१८५७०.०	२०४००.०	१९४००.०	१९०००.०	१९४००.०	२०८६०.०	२४०००.०	२४०००.०	२४०००.०	२४०००.०	२७२६०.०
च) पोटास	८४००.०	८४००.०	८४००.०	८४००.०	८४००.०	९३४०.०	९३४०.०	१३९००.०	१३९००.०	१३९००.०	१३९००.०	१४३३०.०	१३६००.०	१३६००.०			१४४००.०
छ) टी एस पि	८०००.०	८०००.०	८०००.०	८०००.०	८०००.०		८०००.०										२००००.०

* आयात विन्दुको लागि तोकिएको मूल्य

स्रोत : कृषि सामग्री कम्पनी लिमिटेड

तालिका ८.१० : समूहगत औद्योगिक उत्पादन

क्र.	सकेल	प्रमुख औद्योगिक समूह	इकाई	२०१४/१५	२०१५/१६	२०१६/१७	२०१७/१८	२०१८/१९	२०१९/२०	२०२०/२१	२०२१/२२	२०२२/२३	२०२३/२४	२०२४/२५	२०२५/२६	२०२६/२७	२०२७/२८	२०२८/२९	२०२९/३०	२०३०/३१+
१	२११-३१२	साब समूह																		
	४२.३०	१ साउनाज	मेट्रिक टन	१४३२	१६२०	१६४७	१७७४	२१७६	२३०४	२७७६	४०४३	४९४७	४९०८	४४४८	६०७९	६०२१	६४७३	७२००	८९४०	९४६०
	४८.४२	२ बिक्रम (रकमायस)	मेट्रिक टन	४६७४	४४४८	४४३०	४४३८	४४३४	६४४७	६२७८	६७८९	६०४७	६८६८	९११३	११८१०	९१२९	९४८२	९४४०	९८३६	९४९०
	६१.४०	४ पिनी	मेट्रिक टन	३००४०	२४१९७	३१९२७	४४४४८	४४३६४	६४४१६	३४०४४	४९२२७	६७०४१	६३३७४	६७२४४	६८४१२	७७१४६	७८३१३	८२२००	९४०४२	९६१७४
	७४.११	५ पिनी	मेट्रिक टन	१२९०	११८४	१३९३	१२४९	१४७६	१६३६	१९९३	२३४१	२४४७	२४४७	२३३९	७३४४	८२८२	८७७०	९६३१	११३९७	११४७६
२	८१.९८	७ पल्लवाना	मेट्रिक टन	१२३२८	११९७२	११४४३	१०४७४	१०६८२	१४१४१	१८०००	१९४००	२१९९९	२४०००	२२४४२	२२८९३	२२७४४	२१६१७	२२२६६	२४०६०	२२४९६
	९१.४०	७ बनसालि घट्ट	मेट्रिक टन	४३६४	४४८३	७८६२	१२६३८	१२२४२	११७००	२०२३३	२०८००	१९४८३	२०६६३	६७२८८	८६९७६	८८७४४	९४३६८	९९०००	७४२१०	७४०४१
	३१३	पेय समूह																		
	१११	१ हज्जा पय पदार्थ	हजार लिटर	१४९९६	१२२७०	११४२०	१२०४२	१३४१०	१२९४३	१४४०७	२०४९२	२३९४४	२४७८३	२६६२६	२६६३६	२६२११	२७४२२	२७७००	३१६०३	३२४७२
	११२.३०	२ सिवर	हजार लिटर	४२७६	६२८१	६८३८	१०३८६	१२३२९	१४३८२	१४९००	१६७७६	१८३१४	२१४९७	१३९३३	१८७४३	२१७२४	२३३४४	२२८००	२४१६२	२४९७७
३	११२.४०	३ मादिरा	हजार लिटर	२११८	२०९२	२४६०	२६२६	३०३२	३४७७	२१००	२२००	२६०८	२८००	३०००	३३४४	३८४७	३८८४	३७००	३७४२	४४३७
	३१४	सुतीजन्य वस्तु																		
	१२२.२०	१ चुरोट	करोड़ बिजली	६०४६	४६६४	६३१७	६६९१	६९६३	७८४६	६८४४	७४३०	८०६७	७९४४	८१२७	७३१४	६४८४	६९७९	६९००	६८१२	७२६८
	१२२.३०	२ बिडी	करोड़ बिजली	६३४	४८१	३६८	२२४	२४४	२४७	१६४	१४०	१२०	१००	१६०	४४८	२३४	२२९	१४०	१४०	१३९
	३२१	बस्ता कपड़ा																		
४	६४२.१०	१ सूती कपड़ा	हजार मिटर	९९१४	७०४७	४२८६	४४२१	७२७७	७३१९	४६९१	४०६०	४९६०	४०००	३३३९	२६७८	२६३०	२४८४	१७००	१४३८	१४०३
	६४३.४०	२ सिन्थेटिक कपड़ा	हजार मिटर	१३३६३	११८४८	१३६३१	१६४८४	११४४४	१२७४४	१६६४४	१४७००	१८१२३	१८६८४	१७८११	२४२२४	२४४८२	२६१००	२८४९४	३१२३९	११७४४
	३	जुटन सामान	मेट्रिक टन	१७९८	१६९४०	७४७३	१११७०	१७६३९	१८१९९	१९३१४	२०६०८	२९९०८	३४४८२	४१४३२	४९३२८	३३१३०	३२०३७	३१४००	३४८६२	३४६९९
	६११.२०	१ छासा र छासाका सामान	हजार वर्गमिटर	६२७४	७१७१	१२०३४	१४१७४	६८९२	८४४४	७९४०	१०३०६	१०७७७	१०७४४	११३७२	९८४१	३०१०	३२३६	३१८४	३१२०	३०७६
	३२४	जुला																		
५	८४१	१ जुला	हजार जोर	२१४	३३२	७४४	१००९	१४३०	८२३	७००	६८२	६४४	४४०	४४०	६०४	६४०	७०९	७४४	७८६	८६४
	३३१	काठ तथा काष्ठ वस्तु																		
	६३४.२०	१ पाइपलाइन	हजार वर्गमिटर	१३१४	१३१४	-	२६८	६४४	४११	४७०	४४०	३८३	४७६	७०	१०२	४९०	६०३	६३२	४१०	४४४
	३४१	र स्टुपीबी	मेट्रिक टन	७८१	३३४	४९४	४०२	३३६	४७४	७१४	८३१	९३६	९४८	८२४	८४०	१०४८	११९४	११९४	१०२४	११८६
	६११.२०	१ कागज तथा स्टेशनरी बोर्ड	मेट्रिक टन	४८१९	४९०४	४३२१	६३४१	६४७४	८१७७	८८६३	११४६४	१३४७४	१४८४८	१९४४१	४००६४	४९२६७	४९२६७	४९२६७	४९२६७	४९२६७
६	३४२	कागज																		
	४४४.१०	१ साबुन	मेट्रिक टन	१२३०३	१४८६६	११९४३	२००४७	२०९०३	२२९७०	२०६४८	२३४७७	२४१११	२४९४४	३९०८६	४७७४४	४९६६१	४४०८०	४४९००	४४९००	४४९००
	४४४.३०	२ शुशी साबुन	मेट्रिक टन	१८४	२४०	४८९	४९०	७३३	४७४	४७४	४७४	४७४	४७४	४७४	४७४	४७४	४७४	४७४	४७४	४७४
	९९.३२	३ सवाई	हजार मुस	१२१४	१२७२	१२२३	१०९१	९४२	१०८१	१११३	११७६	१३६६	१२४६	१९४१	१९३०	२२२४	२२२७	२२२७	२२२७	२२२७
	३४२	कागज																		
७	४४४.१०	१ साबुन	मेट्रिक टन	१२३०३	१४८६६	११९४३	२००४७	२०९०३	२२९७०	२०६४८	२३४७७	२४१११	२४९४४	३९०८६	४७७४४	४९६६१	४४०८०	४४९००	४४९००	४४९००
	४४४.३०	२ शुशी साबुन	मेट्रिक टन	१८४	२४०	४८९	४९०	७३३	४७४	४७४	४७४	४७४	४७४	४७४	४७४	४७४	४७४	४७४	४७४	४७४
	९९.३२	३ सवाई	हजार मुस	१२१४	१२७२	१२२३	१०९१	९४२	१०८१	१११३	११७६	१३६६	१२४६	१९४१	१९३०	२२२४	२२२७	२२२७	२२२७	२२२७
	३४२	कागज																		
	४४४.१०	१ साबुन	मेट्रिक टन	१२३०३	१४८६६	११९४३	२००४७	२०९०३	२२९७०	२०६४८	२३४७७	२४१११	२४९४४	३९०८६	४७७४४	४९६६१	४४०८०	४४९००	४४९००	४४९००

कमल.

क्र.	सकेल	प्रमुख औद्योगिक समूह	इकाई	२०१४/१५	२०१५/१६	२०१६/१७	२०१७/१८	२०१८/१९	२०१९/२०	२०२०/२१	२०२१/२२	२०२२/२३	२०२३/२४	२०२४/२५	२०२५/२६	२०२६/२७	२०२७/२८	२०२८/२९	२०२९/३०	२०३०/३१+	२०३१/३२	२०३२/३३	२०३३/३४	२०३४/३५	२०३५/३६	२०३६/३७	२०३७/३८+	
१०	३४५	रबरका सामान	हजार जोडा	४७५	७२४७	७८९	९७४२	९३४३	६२६७	४३३२	४१००	४३४१	४४००	४३३१	४७५	४००६	४९०६	४१००	४४२०	४७७७	-							
११	३४६	प्लाष्टिक सामान	मेट्रिक टन	१४७५	२०७०	२८२९	४६०४	४८८४	२८४०	२८००	२७००	२९००	३०००	२४३२	२६७०	१४४३	१६१४	१४८७	१४००	६१७५	६०१७	६३१७	६४९४	६४००४	६६१००	६८१००		
१२	३६९	बाबु बाहेकका वनियननय वस्तु	मेट्रिक टन	२१४०१०	२१७६६६	१०११७५	१३४८९७	२३७३२७	२४७८९१	३१४३१४	३२६८३९	३०९४६६	२२६६८१	१३९०८०	१९०४८८	२०४८३४	२१४०९८	२३३०००	२४४१७१	२७९४१२	६१००४४	६१३६४३	६४४३२४	७११३२	७१०००	७२१००	८४१३०	
१३	३७१	फत्ताम तथा फिटका सामान	हजार मोटा	३४६२९	३३४४०	१६२९१	३२६२४	३४९१४	२७२९०	२३२४२	२३४४९	२४९११	३२४१४	२८२४०	२२८६६	२४४३३	२४७८१	२४४००	२८९४४	२९९६७	-							
१४	३८१	मोशन बाहेक अन्य ज्यास उपकरण	मेट्रिक टन	२४६२४	३४८३४	३६३३९	४४६३१	६०३१६	७१०२३	९४११८	९१४८३	१०७३४६	९१२९१	१०६६४६	१३३३४४	१३४९४१	१४००००	१४४६२१	१६९३१०	१६६४४१							३४३४०	
१५	६९७	१. स्टोलाका भाडा वरान २. बाँस उपकरण	मेट्रिक टन	३८९	२३७	१८९	२६४	१४९	२७४	३४७	३००	२४०	२४०	१००	८३	४४	४६	४८	६६	८८	८९							
१६	३८३	विद्युत् उपकरण तथा सामान	मेट्रिक टन	२९७	२६४	२८३	११३	७३४	१३२९	१४०	१२०	६०	४०	-	-	-	-	-	-	-								
७२३१	१	क. जी आइ एच वी तार	मेट्रिक टन	१२७६४	९६४०	७७०२	६२१७	१४४२२	६४७४	४०२३	१२०००	१३४७४	१९९०४	१८२२८	२१४४४	२१३४४	२२८९३	२४०००	२६२३४	२४४७८	२४९७७	२४९२४	२६१७०	२८००४	२८००४	२९००१		
७२३१	२	ख. ए सी आर एस कण्डक्टि र पी पी सी तार	कि मि	११७७३	९६१७	१३७६६	२०८४२	२०४६९	११९३०	७६१४	८०००	९७२३	११४९६	१०३११	८८१२	११०८८	१२७४१	१२३६९	१४४००	१४१३८	१४६३८	१४६६९	१४३९१	१४९०७	१६०००	१७२०४	१७४४०	
७२९१	३	ब्याट्री	हजार वटा	१०८०८	१००९४	१०७४४	१०३४०	१२७८९	१२३७३	१७१०२	१७६०३	२४४९७	२८६७४	२८९६४	२९७२८	४३३७४	४६८४४	४८०००	४३४०४	४९८०३	४४०४७							

* प्रथम आठ महिनाको आधातमा बाधिक अनुमान

+ सशोधित तथ्याङ्क

टिप्पणी: कतिपय वस्तुको उत्पादन विवरण प्राप्त नभएको हुँदा सम्बन्धित स्थान खाली (blank) रहेको

स्रोत: उद्योग विभाग

तालिका ८.११ : समूहगत औद्योगिक सुचकांक^१
(आधार वर्ष: २०४३/४४ = १००)

क्रमांक	सांकेतिक त.	प्रमुख औद्योगिक समूह	भार प्रतिशतमा	आर्थिक वर्ष													
				२०४३/४४	२०४४/४५	२०४५/४६	२०४६/४७	२०४७/४८	२०४८/४९	२०४९/५०	२०५०/५१	२०५१/५२	२०५२/५३	२०५३/५४	२०५४/५५	२०५५/५६	२०५६/५७
१	३११-३१२	खाद्य समूह	१९.२५	१००.००	१११.७३	९५.८८	१३३.६३	१९०.२५	२०९.५०	२१८.९०	२५१.२२	२८४.५२	३०२.३९	३०९.४७	६८४.४२	८५६.३९	८९६.७४
	४२.३०	१ चाउचाउ	०.९७	१००.००	१३१.१६	१३८.७०	१४१.०१	१५१.८८	१८६.३०	१९७.२६	२३७.५९	३४६.१५	४२३.५४	४२०.२१	३८१.६८	५२०.४६	५१५.५०
	४८.४२	२ बिस्कुट	१.९७	१००.००	१०३.०४	९८.२८	९७.६६	१२२.०९	१२२.००	१४३.२३	१३८.४०	१४९.६७	१३३.५३	१५१.४१	२००.९०	२६०.३६	२०१.२६
	५४.५०	३ सरबत (स्क्वायस)	०.२९	१००.००	७७.०७	४१.९७	५६.३३	९०.५३	८४.५५	१६४.६१	१८१.०६	१९२.८२	२१९.३४	२२९.३१	२३९.२८	२५२.६८	२३७.१९
	६१.२०	४ चिनी	६.१३	१००.००	१२२.२९	९८.५०	१२९.९७	१८१.३५	२२५.३८	२६२.२३	१३८.५९	२००.३९	२७२.९५	२५७.९८	२७८.५८	३१४.०९	३१८.८०
२	७४.११	५ चिया	०.९३	१००.००	११६.०१	१०६.४७	१२५.२७	११२.३२	१३२.७३	१४७.१२	१७९.२३	२११.४२	२२०.९५	२३०.३१	२०४.५९	२१०.३१	६६५.०२
	८१.९८	६ पशुदाना	०.९२	१००.००	१३३.२८	१२९.४३	१२४.७९	११४.३१	२३४.४०	१६३.६९	१९४.५९	२१०.८१	२३७.८३	२५९.४६	२४२.७२	२४७.४९	२४६.००
	९१.४०	७ वनस्पति छू	८.०४	१००.००	१०१.७४	८५.०२	१२९.१०	२३२.१६	२२९.४९	३८३.७१	३९४.४६	३७१.३८	३९१.८६	१२७४.७६	१६४९.४४	१६८२.४३	१६०८.६१
	३१३	पेय समूह	३.९२	१००.००	१४८.३१	१४२.३४	१५८.९४	१७९.९५	२०७.४१	२३३.७८	१७८.०३	२१६.००	२३३.७३	२४७.५३	२४३.८८	२७१.७१	३०५.७०
	१११.०२	१ हल्का पेय पदार्थ	१.१८	१००.००	११९.०७	९९.३४	८५.७५	८९.६४	९९.८२	९६.४२	१०७.९९	१५३.२८	१७८.३१	१९१.९२	१९०.७५	१९०.८३	१९५.११
३	११२.३०	२ मियर	०.५१	१००.००	१४२.६३	१९९.८०	१८४.४६	२८०.७८	३३३.३१	३८८.८१	४०२.८१	४४३.५३	४९५.१३	५८१.१६	३७६.६७	५०६.९७	५८७.३२
	११२.४०	३ मदिरा	२.२३	१००.००	१६५.०८	१६३.०६	१९१.७४	२०४.६८	२३५.५४	२७१.०१	१६३.६८	१९४.८६	२०३.२७	२१८.२४	२४१.६२	२६०.७१	२९९.८२
	३१४	सुर्तिजन्य पेय	२०.११	१००.००	१०६.७१	९९.७१	१०८.६५	११३.४९	११८.२२	१३२.९४	११६.३१	१२५.०८	१३५.३९	१३६.७८	१२६.९९	१११.८०	३०२.६१
	१२२.२०	१ चुरोट	१८.७४	१००.००	१०७.९६	१०१.१६	११२.८०	११९.४८	१२४.३४	१४०.११	१२३.११	१३२.६८	१४४.०५	१४१.८६	१४५.१३	१३०.६३	११७.५६
	१२२.३०	२ बिडी	१.३७	१००.००	८९.५६	८१.९५	५१.९०	३१.५९	३४.५६	३४.४४	२३.२७	२१.१६	१६.९३	१४.१०	२२.५७	७७.२९	३३.००
४	३२१	लत्ता कपडा	१८.१४	१००.००	९६.८१	८६.५२	७७.०५	९५.४४	८६.०५	९२.७०	१०९.४१	१०१.६८	१३२.१०	१४६.४४	१६६.७१	१५८.८२	१६०.७७
	६५२.१०	१ सूति कपडा	३.७८	१००.००	५५.६३	३९.६०	२९.६६	३०.४२	४०.४४	४०.०६	३१.५३	२८.३९	२८.९५	२२.४४	१८.६६	१५.०२	१४.७६
	६५३.५०	२ सिन्थेटिक कपडा	९.०७	१००.००	११५.५९	१०२.४८	११७.९१	१४२.५८	९९.००	११०.६७	१४४.०८	१२७.१५	१५६.७६	१५७.२८	१६१.६२	१५४.०६	२०९.७४
	३	जूट का सामान	५.२९	१००.००	९४.०३	९२.६८	४०.८६	६१.०७	९६.४५	९९.५१	१०५.६१	११०.३८	१६३.५३	२१६.४४	२८१.२२	२६९.७१	१८१.१५
	५	छाला र छालाका सामान	२.३४	१००.००	५१.२८	५७.२६	९६.८३	११४.०४	५५.५५	६७.७८	६३.९६	८२.९२	८८.३२	८६.५२	९१.५०	७९.१८	२४.२२
५	६६२.२०	१ प्रशोधित छाला	२.३४	१००.००	५१.२८	५७.२६	९६.८३	११४.०४	५५.५५	६७.७८	६३.९६	८२.९२	८८.३२	८६.५२	९१.५०	७९.१८	२४.२२
	३२४	जूता	०.४१	१००.००	१७६.८६	२७४.३८	६१४.८८	८३३.८८	१२६४.४६	६८०.१७	५७८.५१	५६६.१२	५३६.३६	४५४.५५	४५४.५५	४००.००	५३७.१९
	८५१.००	१ जूता	०.४१	१००.००	१७६.८६	२७४.३८	६१४.८८	८३३.८८	१२६४.४६	६८०.१७	५७८.५१	५६६.१२	५३६.३६	४५४.५५	४५४.५५	४००.००	५३७.१९
	३३१	काठ तथा काष्ठ वस्तु	२.०२	१००.००	६२.९८	५४.५०	९.४१	१७.४७	३०.०१	२५.९८	३४.४६	३२.३०	३१.८४	३५.६७	१८.२७	१९.७३	४१.५६
	६३४.२०	१ प्लाइवुड	१.८४	१००.००	५२.८१	५२.८५	०.००	१०.७७	२५.९२	१६.५२	२२.९१	१८.०९	१५.३९	१९.१३	२.८१	४.१०	२३.७१
६	३४१	२ स्ट्याबोर्ड	०.१८	१००.००	१६६.८८	७१.३७	१०५.५६	८५.९०	७१.७९	१२२.६५	१५२.५६	१७७.५६	२००.००	२०४.७०	१७६.२८	१७९.४९	२२३.९३
	६४१.९०	१ कागज तथा स्टेशनरी सामान	०.८५	१००.००	१७६.९७	२१६.८२	१९५.४१	२३२.८७	२३५.६६	२४८.८१	३००.२९	३२५.४९	४२४.६८	४९८.५३	५८२.०१	७१४.६२	१४१५.५०
	३४२	अन्य रसायनिक सामान	६.०५	१००.००	९९.१८	११०.५१	१०२.०२	१२०.२५	११८.२१	१३१.७१	१२५.३४	१५६.९८	२१४.१६	२३०.६२	२६४.९७	२७९.५५	३१६.८२
	५४४.१०	१ सावुन	२.११	१००.००	१०७.३६	१२९.६३	१०४.२१	१७५.०२	१८२.४०	२००.४४	१८०.१७	२०४.८६	२१९.१२	२५३.१८	३४१.०६	४१६.२७	४३३.०८
	५४४.३०	२ धूलो सावुन	०.०४	१००.००	३२२.८१	४३६.६०	६५७.८९	८५९.६५	१२६८.४२	१३२६.३२	११९८९.७४	४२१०.५३	१११८९.४७	१२२८०.७०	७६०८.७७	६००३.३२	८४४५.६१
७	८९९.३२	३ सलाई	३.९०	१००.००	९२.४७	९६.८०	९३.०७	८३.०३	७९.६९	८२.२७	८४.७०	८९.५०	१००.१५	९४.८२	१४८.४८	१४७.५५	१४७.८१

क्रमशः

क्रमांक	सांकेतिक नं.	प्रमुख औद्योगिक समूह	भार प्रतिशतमा	आर्थिक वर्ष															
				२०४३/४४	२०४४/४५	२०४५/४६	२०४६/४७	२०४७/४८	२०४८/४९	२०४९/५०	२०५०/५१	२०५१/५२	२०५२/५३	२०५३/५४	२०५४/५५	२०५५/५६	२०५६/५७	२०५७/५८	२०५८/५९
१०	३५५	रबरका सामान	०.६५	१००.००	१३०.९९	१६४.५५	१७४.५९	२२१.४४	२१२.३८	१४२.३०	९८.३७	९३.१०	९८.८०	९९.११	१२०.८२	१३१.५६	११३.६७	१११.४०	१११.४०
	८५१.०१	१ चप्पल	०.६५	१००.००	१३०.९९	१६४.५५	१७४.५९	२२१.४४	२१२.३८	१४२.३०	९८.३७	९३.१०	९८.८०	९९.११	१२०.८२	१३१.५६	११३.६७	१११.४०	१११.४०
११	३५६	प्लास्टिक सामान	१.२७	१००.००	११९.२६	१५६.३४	२१३.६७	४२३.२६	३६८.९६	२१५.९६	२१२.०८	२०३.९३	२१९.०३	२२६.५९	१९१.२४	२०१.६६	११७.२२	११९.५६	११९.५६
	५८१	१ प्लास्टिक सामान	१.२७	१००.००	११९.२६	१५६.३४	२१३.६७	४२३.२६	३६८.९६	२१५.९६	२१२.०८	२०३.९३	२१९.०३	२२६.५९	१९१.२४	२०१.६६	११७.२२	११९.५६	११९.५६
१२	३६९	धातु वाहेकका खनिज जन्य वस्तु	१६.८५	१००.००	१२१.५१	१२०.५६	५७.१७	९३.०५	१२९.११	१२०.९६	१३७.०२	१४०.५२	१३८.६६	१२१.९०	८७.४५	९५.८५	१०४.२१	१०८.१४	१०८.१४
	६६१.२०	१ सिमेन्ट	८.२१	१००.००	१४१.८०	१४३.५५	६६.७३	८९.६२	१५६.५२	१६३.४८	२०८.०८	२१५.५५	२०४.०९	१४९.५०	९१.७२	१२५.६९	१३५.७५	१४१.८६	१४१.८६
	६६२.४१	२ इटा टायल	८.६४	१००.००	१०२.२२	९८.७१	४८.०९	९६.३१	१०३.०७	८०.५६	६९.५०	६९.२२	७६.४९	९५.६८	८३.३९	६७.५०	७४.२५	७६.१०	७६.१०
१३	३७१	फलाम तथा स्टीलका सामान	३.०७	१००.००	७४.१७	१००.८३	१०५.१८	१३२.०८	१७२.६९	१७४.५९	२०५.५८	२७५.३२	२६५.०९	३१०.७२	२६४.२४	३०८.६९	३८०.२१	३९३.५१	३९३.५१
	६७३.००	१ फलामे छड, आंगल्स आदि	३.०७	१००.००	७४.१७	१००.८३	१०५.१८	१३२.०८	१७२.६९	१७४.५९	२०५.५८	२७५.३२	२६५.०९	३१०.७२	२६४.२४	३०८.६९	३८०.२१	३९३.५१	३९३.५१
१४	३८१	मशिन वाहेक अन्य ज्यावल उपकरण	३.१७	१००.००	९१.६६	५७.४३	४७.१९	६०.७४	४९.२०	८६.२०	७९.५७	६८.६१	५४.२०	५६.०३	२२.१०	१८.४१	१२.१६	१२.३८	१२.३८
	६९७.२१	१ स्टीलका भाडा वर्तन	२.९५	१००.००	९२.४०	५६.२९	४४.८९	६२.९५	३७.७७	६५.३२	८२.४२	७१.२६	५७.०१	५९.३८	२३.७५	१९.७९	१३.०६	१३.३०	१३.३०
		२ कृषि उपकरण	०.२२	१००.००	८१.८२	७२.७३	७७.९६	३१.१३	२०२.४८	३६६.१२	४१.३२	३३.०६	१६.५३	११.०२	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
१५	३८३	विद्युत उपकरण तथा सामान	१.९०	१००.००	१२२.१९	९९.०३	९४.०४	९१.६८	१५४.२२	९०.३०	९०.७९	१३४.४४	१७०.३१	२१९.४३	२०९.०६	२०७.४०	२७३.१३	२९४.५६	२९४.५६
	७२३.१०	१ तार । केवल	१.४१	१००.००	११९.८२	९१.५५	८२.११	८०.६०	१५४.७६	७०.३५	५१.३९	१०८.१२	१२३.२९	१७६.७२	१६१.५४	१८५.१८	१८८.०९	२०२.५७	२०२.५७
		२ क. जि.आइ. एच. वी. तार	१.०३	१००.००	१४०.२९	१०५.९५	८४.६५	६८.३३	१७०.५९	७२.२५	५५.२०	१३१.८८	१४९.१८	२१८.७५	२००.३३	२३५.७३	२३५.१४	२५१.६०	२५१.६०
		ख. ए.सी.आर.एस कन्डक्टर	०.३८	१००.००	६४.३३	५२.५५	७५.२२	११३.८८	१११.८४	६५.१८	४१.०६	४३.७१	५३.१३	६२.८१	५६.३८	४८.१५	६०.५८	६९.६७	६९.६७
		र पी.पी.सी तार	१००.००	१००.००															
	७२९.११	३ व्याटी	०.४९	१००.००	१२९.०४	१२०.५२	१२८.३९	१२३.५७	१५२.६९	१४७.७२	२०४.१८	२१०.१६	३०५.६०	३४२.३४	३४५.८१	२७१.३५	५१७.८४	५४९.२८	५४९.२८
		कूल सूचकांक	१००.००	१००.००	१०७.३९	१०२.०७	१००.५८	१२९.७२	१४१.७०	१४३.६८	१५०.२५	१६४.०७	१७९.९७	१८५.३६	२४५.१४	२९०.७१	३०८.५७	३२८.०६	३२८.०६

क्रमशः

क्रमांक	संकेत नं.	प्रमुख औद्योगिक समूह	भार प्रतिशत	आधार वर्ष २०५७/५८=१००				आधार वर्ष २०६०/६१=१००					
				२०५७/५८	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६
१	२१६०	तेल, वनस्पति घ्यू आदिको उत्पादन	१५.७८	१००.००	१२२.५७	११२.२८	११३.५५	१००.००	१०७.०१	१०८.७३	१०८.४२	९३.११	८८.९१
	२१६३	वनस्पति घ्यू	१०.०८	१००.००	१२३.०८	९२.३१	८९.५४	१००.००	१०८.८२	१११.९४	१०४.७०	८०.९९	७२.६९
	२१६३	तोरीको तेल	१.९५	१००.००	१२६.६५	१४६.९१	१३९.५७	१००.००	९७.७१	९३.०४	१०३.९६	१००.७१	१०१.०५
	२१६५	भटमासको तेल	३.७४	१००.००	११९.५७	१३८.७०	१५२.५७	१००.००	१०७.२९	१०८.५७	१२१.०६	१२२.०६	१२६.५३
२		दुग्ध पदार्थको उत्पादन	२.७७	१००.००	१०९.४३	११४.९०	१२१.८०	१००.००	१०३.४३	१०५.०४	१०७.४१	१०८.५२	१०७.३४
	२२११	प्रशोधित दूध	२.७७	१००.००	१०९.४३	११४.९०	१२१.८०	१००.००	१०३.४३	१०५.०४	१०७.४१	१०८.५२	१०७.३४
३		अन्न तथा पशुदाना	८.१६	१००.००	१००.४०	९७.१९	१०३.९०	१००.००	१०५.२२	१०६.४६	११४.९९	११९.००	१२८.६२
	२३१६	चामल	४.३३	१००.००	१०१.३३	९०.१९	९९.२०	१००.००	१०६.२३	१०४.८३	१११.७५	११६.७३	१२६.४९
	२३११	गाहुँको पिठो	२.१९	१००.००	१००.१७	१०६.१८	१११.४९	१००.००	१०६.०१	१०८.४४	१११.४९	११४.८९	१२३.२९
	२३३१	पशुदाना	१.६३	१००.००	९५.१८	९८.९८	९७.०१	१००.००	१०२.१०	१०८.७७	१२९.००	१३१.२९	१४२.२३
४		अन्न खाद्य पदार्थ	७.९३	१००.००	८९.५९	१०४.५०	१०३.९४	१००.००	१०५.३८	११०.२१	११८.१७	१२५.०२	१३३.२१
	२३४२	विस्कट	१.०४	१००.००	९४.७३	१०७.०४	१०१.६९	१००.००	१०८.११	११२.२५	११६.४७	१२३.८६	१२९.४०
	२३५३	चिनी	२.९२	१००.००	८०.०७	९६.८८	९३.०१	१००.००	१०३.९३	१०६.२१	११८.२६	१२३.८९	१३१.४२
	२३७२	चाउचाउ	२.७२	१००.००	१००.४३	१११.४७	११५.९४	१००.००	१०५.३६	११२.४३	११७.७५	१२२.७९	१३५.४०
	२३९१	प्रशोधित चिया	१.२५	१००.००	११२.७४	१२८.५२	१४२.६७	१००.००	१०६.५४	११३.०४	१२०.२७	१३३.४६	१३५.६७
५		पेय पदार्थ	६.५९	१००.००	८४.०७	९२.१२	९२.४९	१००.००	१०२.४९	१०६.९१	११८.६२	१२३.६५	१३३.२३
	२४१२	मदिरा	२.३९	१००.००	६७.८९	६८.५७	७८.१६	१००.००	९९.६२	१०५.१८	११७.२१	१२०.६१	१२०.३४
	२४३१	बियर	२.९२	१००.००	९०.१४	१०१.८६	९८.८०	१००.००	१०४.६८	१०८.१८	१२२.०४	१२७.३८	१३९.९३
	२४४९	हल्का पेय पदार्थ	१.२८	१००.००	८०.१२	८३.३२	८५.८२	१००.००	१०२.८६	१०७.२३	११३.४३	१२०.८१	१४२.०२
६		सुतीजन्य वस्तु	६.५३	१००.००	९८.४४	९४.५०	९९.२३	१००.००	१००.४६	९९.६८	१०२.७३	१०५.४६	११०.३५
	२५०१	चुरोट	६.५३	१००.००	९८.४४	९४.५०	९४.५०	१००.००	१००.४६	९९.६८	१०२.७३	१०५.४६	११०.३५
७		लत्ता कपडा	५.२	१००.००	७२.१७	६८.६७	७१.८३	१००.००	१०५.८९	१११.८२	१२१.०५	१२१.४५	११८.४७
	२६२१	धागो	३.१८	१००.००				१००.००	१०८.२७	११८.०८	१३०.८५	१३१.४३	१२५.६३
	२६६९	सुती कपडा	१.२७	१००.००	८९.५४	८९.५४	९२.२३	१००.००	१०३.७०	१०३.४०	१०७.६०	१०६.१३	१०६.५३
	२६७१	सिन्थेटिक कपडा	०.७५	१००.००	१०२.२३	९९.१७	१०५.११	१००.००	९९.४९	९९.५५	१०२.३०	१०५.०५	१०८.३२
८		अन्न लत्ता कपडा	६.५९	१००.००	८०.४८	७४.२७	७९.०२	१००.००	१०६.३४	१०८.७४	१०१.९०	९९.७४	८९.९१
	२७२१	ऊनी गलेचा	४.३२	१००.००	६२.३४	५९.२२	६२.१८	१००.००	१०५.६७	१०६.८९	९६.६४	९०.२२	७९.६४
	२६१७	जुटका सामान	२.२७	१००.००	१०६.६७	९६.००	९६.००	१००.००	१०७.६२	११२.२५	१११.९२	११७.८४	१०९.४७

क्रमशः

क्रमांक	संकेत नं.	प्रमुख औद्योगिक समूह	भार प्रतिशत	आधार वर्ष २०५७/५८=१००				आधार वर्ष २०६०/६१=१००						
				२०५७/५८	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	
	९	बुनेको कपडा	१.१८	१००.००				१००.००	१००.७२	९७.१३	८८.२१	९०.४४	९५.७४	
१०	२८१९	परिमना	१.१८	१००.००				१००.००	१००.७२	९७.१३	८८.२१	९०.४४	९५.७४	
		लगाउने कपडा	७.१४	१००.००	७२.६९	९७.४१	९४.४९	१००.००	८०.४२	६८.१३	५९.४३	५०.५४	४४.४४	
११	२८२५	गार्मेन्ट	७.१४	१००.००	७२.६९	९७.४१	९४.४९	१००.००	८०.४२	६८.१३	५९.४३	५०.५४	४४.४४	
		छाला र छालाका सामान	०.९२	१००.००	९०.५१	८९.६०	८७.८१	१००.००	१०६.०४	११०.९९	१२१.०२	१२२.०६	१२४.१६	
१२	२९१२	प्रशोधित छाला	०.९२	१००.००	९०.५१	८९.६०	८७.८१	१००.००	१०६.०४	११०.९९	१२१.०२	१२२.०६	१२४.१६	
		काठ तथा काठका सामान	०.९५	१००.००	१०८.३५	१२४.४८	१२५.७३	१००.००	१०२.४९	९८.९९	१०१.८६	१०४.२०	११०.३७	
१३	३११०	चिरेको काठ	०.९५	१००.००	१०८.३५	१२४.४८	१२५.७३	१००.००	१०२.४९	९८.९९	१०१.८६	१०४.२०	११०.३७	
		कागज र कागजका उत्पादन	१.४२	१००.००	९८.४७	१०३.३९	१००.२९	१००.००	१०५.४४	१०५.८८	११०.६०	११२.२१	११४.०४	
१४	३२१४	कागज (अख्तारी कागज बाहेक)	१.४२	१००.००	९८.४७	१०३.३९	१००.२९	१००.००	१०५.४४	१०५.८८	११०.६०	११२.२१	११४.०४	
		प्रकाशन छापाखाना तथा रेकर्डिङ	१.५८	१००.००				१००.००	१०३.२९	१०५.७४	१०६.१०	१०९.४३	११६.४९	
१५	३२३०	पत्रपत्रिका	१.५८	१००.००				१००.००	१०३.२९	१०५.७४	१०६.१०	१०९.४३	११६.४९	
		अन्य रासायनिक पदार्थ	१०.३४	१००.००	११३.७४	१११.४६	११०.३५	१००.००	१०५.०२	१११.६८	१२२.५२	१२६.५०	१२९.५८	
१६	३५२९	औषधि	७.०१	१००.००				१००.००	१०४.४३	१०८.९०	१२०.२९	१२५.१७	१२८.६४	
		सावुन	३.३३	१००.००	११३.७४	१११.४६	११०.३५	१००.००	१०६.२६	११७.५३	१२७.२२	१२९.२९	१२७.७७	
१७	३५३२	प्लाष्टिकका सामान	४.७५	१००.००	१२०.२०	१०३.३७	१०१.३१	१००.००	१०१.२३	१०३.३२	९६.१५	८७.७५	९७.१३	
		प्लाष्टिकका सामान	४.७५	१००.००	१२०.२०	१०३.३७	१०१.३१	१००.००	१०१.२३	१०३.३२	९६.१५	८७.७५	९७.१३	
१८	३६४१	चर्म-धातु खनिजजन्य उत्पादन	५.३४	१००.००	१०५.६६	१०९.८९	११५.०५	१००.००	१०२.५८	१०७.६८	१०४.०९	१०३.५४	९६.५४	
		ईंटा टायल	२.४२	१००.००	१०४.५८	१०८.७६	१०९.८५	१००.००	१०४.१८	१०७.४६	९५.५८	१०१.६७	१०४.२९	
१९	३७४४	सिमेन्ट	२.९२	१००.००	१०६.३४	११०.५९	११८.३४	१००.००	१०१.२६	१०७.८७	१११.१४	१०५.०९	९०.१२	
		फुटबलको तार तथा केबल	३.७	१००.००	१०४.१३	१०५.८४	१११.६१	१००.००	१०१.२९	१०९.८१	११८.४८	१३७.३३	१३८.३६	
२०	४१२४	फलाम, रड तथा पत्ती	३.७	१००.००	१०७.४२	१०८.४९	११६.४२	१००.००	१०१.२९	१०९.८१	११८.४८	१३७.३३	१३८.३६	
		धातुका उपकरण	१.४५	१००.००				१००.००	१०२.३०	१०१.६१	९९.५४	९५.०१	८५.४७	
२१	४२९१	घरेलु धातुका सामान	१.४५	१००.००				१००.००	१०२.३०	१०१.६१	९९.५४	९५.०१	८५.४७	
		विजुलीका उपकरण	१.६८	१००.००	१०३.४९	१०७.६३	१०५.४८	१००.००	१०३.६२	१०८.५६	१०८.५१	१०८.४८	१०५.२०	
२२	४६५१	विजुलीको तार तथा केबल	१.६८	१००.००	१०३.४९	१०७.६३	१०५.४८	१००.००	१०३.६२	१०८.५६	१०८.५१	१०८.४८	१०५.२०	
		कुल सूचकाङ्क	१००.००	१००.००	९३.३९	९५.६६	९७.६६	१००.००	१०२.६५	१०४.७४	१०७.४३	१०६.४२	१०६.५५	

* ने.रा.वै.के.को ४२ जिल्लाको छानिएका उद्योगहरूबाट प्राप्त उत्पादन तथ्यांकमा आधारित

** प्रथम ६ महिनाको र बाँकी ६ महिनाको आधारमा अनुमानित

स्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक, उद्योग विभाग र केन्द्रिय तथ्याङ्क विभाग ।

(आधार वर्ष: २०६५/६६=१००)

क्रमांक	संकेत नं.	प्रमुख औद्योगिक समूह	भार प्रतिशत *	आर्थिक वर्ष	
				२०६५/६६	२०६६/६७
१		तेल, बनस्पति घ्यू आदिको उत्पादन	९.६१	१००.००	९८.०८
	२१६०	वनस्पति घ्यू	५.७२	१००.००	९१.८२
	२१६३	तोरीको तेल	१.३२	१००.००	१०७.८५
	२१६५	भटमासको तेल	२.५७	१००.००	१०६.९७
२		दुग्ध पदार्थको उत्पादन	१.९१	१००.००	१०९.८७
	२२११	प्रशोधित दूध	१.९१	१००.००	१०९.८७
३		अन्न तथा पशुदाना	९.३४	१००.००	९१.९५
	२३१६	चामल	७.७९	१००.००	८९.३७
	२३११	गहुँको पिठो	१.३९	१००.००	१०४.८२
	२३३१	पशुदाना	०.१६	१००.००	१०५.८८
४		अन्य खाद्य पदार्थ	६.४५	१००.००	८९.२०
	२३४२	विस्कुट	०.९४	१००.००	१०३.३०
	२३४१	रोटी	१.०७		८३.८५
	२३५३	चिनी	१.८२	१००.००	५२.५३
	२६६५	चकलेट	०.७३		१०२.८५
	२३७२	चाउचाउ	१.१७	१००.००	११३.१९
	२३९१	प्रशोधित चिया	०.७२	१००.००	११८.५९
५		पेय पदार्थ	६.७२	१००.००	१२४.१२
	२४१२	मदिरा	२.२१	१००.००	१०८.४९
	२४२३	बियर	२.३८	१००.००	१५१.६३
	२४४९	हल्का पेय पदार्थ	२.१३	१००.००	१०९.५६
६		सुतीजन्य वस्तु	६.६६	१००.००	१०१.७८
	२५०१	चुरोट	६.६६	१००.००	१०१.७८
७		लत्ता कपडा	६.३१	१००.००	९३.८८
	२६२१	धागो	१.५	१००.००	७४.५९
	२६६९	सुती कपडा	४.८१	१००.००	९९.९०
८		अन्य लत्ता कपडा	४.१७	१००.००	८९.२९
	२७२१	ऊनी गलैचा	२.९१	१००.००	९३.७४
	२७१५	जुटका सामान	१.२६	१००.००	७९.०२
९		लगाउने कपडा	१.१७	१००.००	११५.२४
	२८२५	गार्मेन्ट	१.१७	१००.००	११५.२४
१०		छाला र छालाका सामान	०.५३	१००.००	१५५.६५
	२९१२	प्रशोधित छाला	०.५३	१००.००	१५५.६५

क्रमशः

क्रमांक	संकेत नं.	प्रमुख औद्योगिक समूह	भार प्रतिशत *	आर्थिक वर्ष	
				२०६५/६६	२०६६/६७
११		काठ तथा काठका सामान	०.६७	१००.००	१०९.५२
	३११०	चिरेको काठ	०.६७	१००.००	१०९.५२
१२		काठजन्य बस्तका उत्पादन	०.६०		११२.६१
	३१४१	प्लाइउड	०.६०		११२.६१
१३		कागज र कागजका उत्पादन	२.५७	१००.००	९४.९७
	३२१४	कागज (अखवारी कागज बाहेक)	०.५७	१००.००	७५.६९
	३२१५	कार्टुन बक्स	२.००		१००.५१
१४		प्रशोधित पेट्रोलियम पदार्थ	१.०४	१००.००	१०५.५६
	३३३८	लियुब आयल	१.०४	१००.००	१०५.५६
१५		रासायनिक पदार्थ	१.१९		१११.३०
	३४४१	रोजिन	१.१९		१११.३०
१६		अन्य रासायनिक पदार्थ	५.३५	१००.००	१००.८९
	३५११	रङ्ग	०.७५		१०५.२८
	३५२९	औषधि	१.६३	१००.००	१००.०६
	३५३२	साबुन	२.९७	१००.००	१००.२४
१७		प्लाष्टिकका सामान	५.७४	१००.००	१०१.७१
	३६४१	प्लाष्टिकका सामान	५.७४	१००.००	१०१.७१
१८		गैर-धातु खनिजजन्य उत्पादन	७.९२	१००.००	१०४.४८
	३७३५	ईट्टा टायल	१.६२	१००.००	८८.१३
	३७४४	सिमेण्ट	५.२८	१००.००	११४.६९
	३७६९	कन्क्रिट	०.७६		४३.६४
	३७५६	ब्रिक् पाइप	०.२६		१७६.६६
१९		फेब्रिकेटेड धातुका अन्य सामान	११.७१	१००.००	१०७.७८
	४१२४	फलाम, रड तथा पत्ती	५.५४		११०.९६
	४१२७	ग्यालवनाइज्ड पाइप	६.१७	१००.००	१०४.९३
२०		धातुका उपकरण	०.८६	१००.००	८९.०४
	४२९१	घरेलु धातुका सामान	०.३१	१००.००	९७.४८
	४१५३	आल्मुनियम सामान	०.५५		८४.२८
२१		अन्य फेब्रिकेटेड धातुका उत्पादन	७.१७		१०१.९१
	४२१९	तयारी धातुका उत्पादन	७.१७		१०१.९१
२२		विजुलीका उपकरण	१.७४	१००.००	१०२.८४
	४६५१	विजुलीको तार तथा केबल	१.७४		१०२.८४
२३		फर्निचर उत्पादन	०.५६		९९.९८
	३८१४	फर्निचर	०.५६		९९.९८
		कुल सूचकाङ्क	१००.०	१००.०	१०४.९

स्रोत : केन्द्रिय तथ्याङ्क विभाग ।

नोट: संकेत नं. अन्तराष्ट्रिय वर्गीकरण Central Product Classification (CPC) मा आधारित छ ।

तालिका ८.१२ : केही छानिएका उद्योगहरूको उत्पादन क्षमताको उपयोग

प्रतिशतमा

क्र.सं.	विवरण	आर्थिक वर्ष												
		२०४०/४१	२०४१/४२	२०४२/४३	२०४३/४४	२०४४/४५	२०४५/४६	२०४६/४७	२०४७/४८	२०४८/४९	२०४९/५०	२०५०/५१	२०५१/५२	२०५२/५३
१	चिनी					७२	५८	५२	७२	६९	६९	६५	९८	७०
२	चुरोट					६७	६०	६३	६५	६६	६३	६८	७९	८६
३	वियर					८१	९६	७६	७२	५७	७७	९०	५३	५८
४	सलाई					७०	५३+	१९	१२	२५	४४	३७	४२	५५
५	जुता					११+	१३+	३१	३९	४८	२४	४८	२१	२१
६	सिमेन्ट					६७	६८	२६	३४	४८	४४	५२	५१	६२
७	जुटका सामान					७३	५४	२४	३५	४७	३८	३७	२०	३६

क्रमशः

क्र.सं.	विवरण	आर्थिक वर्ष													
		२०५३/५४	२०५४/५५	२०५५/५६	२०५६/५७	२०५७/५८	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७
१	चिनी	६१	५७	५५	५४	४४	४०	४३	४२	४२	३२	३४	३३	३१	३१
२	चुरोट	८४	८३	८५	७७	८०	८६	९०	९०	८७	८७	८८	९०	९१	९२
३	वियर	५५	४५	४८	५७	५९	६४	६६	६५	६८	७२	७४	७५	७८	८०
४	सलाई	५४	५९	५३	६०	५८	५९	६२	६३	६४	६४	६४	६०	५८	५८
५	जुता	२०	२१	—	२१	२३	२४	२६	२७	४५	६४	६५	६५	७०	७२
६	सिमेन्ट	३७	४८	४७	४३	४१	४५	४६	३९	४९	३९	४२	४३	४५	५०
७	जुटका सामान	४९	४५	४६	७०	७२	७४	७१	६७	६८	७२	७२	६८	६६	६६

स्रोत : उद्योग विभाग

तालिका ८.१३ : दर्ता भएका घरेलु तथा साना उद्योगको संख्या र स्थिर पुँजी लगानी

आर्थिक वर्ष	उद्योगको किसिम र संख्या				स्थिर पुँजी लगानी भएको रकम रु. करोडमा			
	प्राइभेट फर्म	प्राइभेट लिमिटेड	सामुदायिक	जम्मा	प्राइभेट फर्म	प्राइभेट लिमिटेड	सामुदायिक	जम्मा
२०३१/३२	-	१६	५४	७०	-	०.४२	०.५४	०.९६
२०३२/३३	३२१	१९	६६	४०६	३.०९	०.७४	०.३८	४.२१
२०३३/३४	३३०	२१	६८	४१९	३.१४	०.५८	०.४२	४.१४
२०३४/३५	३६७	४०	५४	४६१	३.२०	०.४१	१.०४	४.६५
२०३५/३६	३१८	३०	११८	४६६	३.३८	०.७९	०.७४	४.९१
२०३६/३७	३३८	२५	३८	४०१	५.५६	०.७७	०.५३	६.८६
२०३७/३८	३०७	२०	३५	३६२	४.४६	०.७२	०.६०	५.७८
२०३८/३९	३६४	३५	८१	४८०	६.२५	२.००	३.१३	११.३८
२०३९/४०	११६९	८२	३१०	१५६१	१६.७४	४.९१	१३.२४	३४.८९
२०४०/४१	११४५	४६	१६४	१३५५	१७.२६	२.७१	५.५९	२५.५६
२०४१/४२	७८८	४९	२७५	१११२	२१.०९	१.४०	१.८१	३६.९५
२०४२/४३	६८३	३२	१९५	९१०	२९.००	४.२३	१६.८०	५०.०३
२०४३/४४	९२२	३७	३७३	१३३२	२७.८५	६.२८	१६.३१	५०.४४
२०४४/४५	७५८	३९	२२८	१०२५	२४.६३	२.६६	१०.४८	३७.७७
२०४५/४६	६९४	६०	८५	८३९	२१.१२	९.०८	४.५२	३४.७२
२०४६/४७	७२७	८८	११७	९३२	४०.९४	३०.१२	११.८०	८२.८६
२०४७/४८	९४६	४३	१२३	१११२	९०.५०	१३.७२	१८.४०	१२२.६२
२०४८/४९*	५०२०	२४२	४६५	५७२७	१८४.०६	३८.२२	३५.१२	२५७.४०
२०४९/५०	६०८७	२९६	३९८	६७८१	२०७.००	५९.००	४९.००	३१५.००
२०५०/५१	८५३५	३२१	६३०	९४८६	३६३.००	६३.००	१४६.००	५७२.००
२०५१/५२	७८३३	२४७	४३९	८५१९	४२८.०६	६७.९८	४०.९६	५३७.००
२०५२/५३	८६३८	५४४	४६८	९६५०	३८५.००	२८९.००	४८.००	७२२.००
२०५३/५४	७४०४	३४६	४४६	८१९६	४०८.००	१३६.००	६०.००	६०४.००
२०५४/५५	८६६९	५११	४७०	९६५०	४७८.००	३४७.००	७१.००	८९६.००
२०५५/५६	८७७३	५३३	६८४	९९९०	५१०.००	३६४.००	८८.००	९९२.००
२०५६/५७	८८८९	६८९	५४९	१०१२७	६६५.००	३२४.००	४५.००	१०३४.००
२०५७/५८	८३६८	५४२	४०७	९३१७	४५५.००	२३८.००	३९.००	७३२.००
२०५८/५९	८८५१	५१३	५२६	९८९०	४११.००	२९१.००	७०.००	७७२.००
२०५९/६०	६८७८	३४०	४५४	७६७२	५०२.३८	५३.१४	३५.४८	५९१.००
२०६०/६१	५९८५	६००	५४८	७१३३	४६८.२८	१०२.४८	४६.९४	६१७.७०
२०६१/६२	६९७२	५५९	४९९	८०३०	८७९.०३	१५३.२८	६८.४२	११००.७०
२०६२/६३	७३२२	५३६	३७२	८२३०	५७०.७५	६९.८६	२९.३९	६७०.००
२०६३/६४	७५८७	७३१	३८५	८७०३	६७२.०३	७६५.२०	३४.०५	७८२.६०
२०६४/६५	८२३१	८४७	३१६	९३९४	६८१.००	८२.००	६०.००	८२३.००
२०६५/६६	१६२३८	९४३	५४१	१७७२२	११३४.००	२२९.००	१६९.००	१५३२.००
२०६६/६७	११२५०	१११६	६५४	१३०२०	९८३.४५	३०७.६०	२४१.८३	१५३२.८८
२०६७/६८*	१०८२५	६२४	३६२	११८११	७३४.००	१४९.००	१०९.००	९९२.००
२०६८/६९**	७१६२	७३७	४०८	८३०७	६०९.७०	२११.८०	१६४.८०	९८६.३०
२०६९/७०***	६७५८	७९४	६३२	८१८४	७१२.६१	१५४.०७	९६.३१	९६२.९९

* आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को प्रथम आठ महिनाको (७५ जिल्लाको तथ्याङ्कमा आधारित)

** आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को प्रथम आठ महिनाको (७५ जिल्लाको प्रथम आठ महिनाको तथ्याङ्कमा आधारित)

*** आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा विभाग अन्तर्गतका २७ जिल्लास्थित घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालयको प्रथम आठ महिनाको विवरण

+ आर्थिक वर्ष २०४८/४९ देखिको तथ्याङ्कमा घरेलु तथा साना उद्योग विभाग अन्तर्गत दर्ता भएका नेपालभरिका उद्योगको संख्या समावेश भएको

स्रोत : घरेलु तथा साना उद्योग विभाग

तालिका ८.१४ : औद्योगिक क्षेत्रको वर्तमान स्थिति

(आर्थिक वर्ष २०५८/५९)

स.नं.	औद्योगिक क्षेत्रको नाम	स्थापित मिति	औ.क्षे.को कुल क्षेत्रफल (रोपनीमा)	विकास गरी तयार गरेको जमीन (रोपनीमा)	उद्योगहरूलाई भाडामा दिएको जमिन (रोपनीमा)	औ.क्षे. तर्फबाट भएको लगानी (करोडमा)	निजी उद्योगको तर्फबाट भएको लगानी (करोडमा)	स्थिर पुँजीमा भएको लगानी (करोडमा)	संचालनमा आएका उद्योगहरूको संख्या	बन्द उद्योगहरूको संख्या	निर्माणाधीन उद्योगहरूको संख्या	औ.क्षे.को कार्यालय तर्फको रोजगारी
१	केन्द्रीय कार्यालय											४२
२	वालाजु औद्योगिक क्षेत्र काठमाण्डौ, बागमती अं.	२०१६	६९६	६९६	५२३	१.३२	१६२.३२	१.९८	६१	१९	४	३९
३	हेटौडा औद्योगिक क्षेत्र मकवानपुर, नारायणी अं.	२०२०	२८२९	२३६७	१५११	२.४७	२५७.२०	१८६.३०	३६	७	५	४७
४	पाटन औद्योगिक क्षेत्र ललितपुर, बागमती अं.	२०२०	२९३	२९३	२१८	१.४३	२५.७३	१.६६	९३	९	२	२८
५	नेपालगंज औद्योगिक क्षेत्र नेपालगंज, भेरी अंचल	२०३०	२३३	२३३	१५७	०.९६	२१.५६	०.९०	२०	६	३	१६
६	धरान औद्योगिक क्षेत्र धरान, कोशी अं.	२०२९	२०२	२०२	१२५	०.७७	१६.२९	०.६६	१८	४	३	१५
७	पोखरा औद्योगिक क्षेत्र पोखरा, गंडकी अं.	२०३१	५०१	५०१	३८४	१.४७	१७.००	१.२४	४५	१९	५	२१
८	बुटवल औद्योगिक क्षेत्र बुटवल, लुम्बिनी अं.	२०३२	४३४	४३४	३३८	०.९८	७७.२५	०.९४	३८	१३	५	१९
९	भक्तपुर औद्योगिक क्षेत्र भक्तपुर, बागमती अं.	२०३५	७०	६८	५५	१.३५	११.००	१.५४	२६	५		१५
१०	वीरेन्द्र नगर औद्योगिक क्षेत्र सुर्खेत, भेरी अं.	२०३८	९०	९०	४२	०.७४	०.३१	०.६८	८	१	४	८
११	धनकुटा औद्योगिक क्षेत्र धनकुटा, कोशी अं.	२०४१	६३			०.५६		०.११				१
१२	राजविराज औद्योगिक क्षेत्र राजविराज, सगरमाथा अं.	२०४४	२९४	१९६	४२	३.५५	३.००	३.५४	३	६		१३
जम्मा			५७०५	५०८०	३३९५	१५.६०	५९१.६६	१९९.५५	३४८	८९	३१	२६४

क्रमशः

सि.न	औद्योगिक क्षेत्रको नाम (औ.क्षे.)	उद्योगहरूले प्रदान गरेको रोजगारी	जम्मा रोजगारी पाउने संख्या	उद्योगहरूको आफ्नै टहराको संख्या	औद्योगिक क्षेत्रको तर्फबाट निर्माण भएको कार्यालय भवन	उद्योगहरूलाई भाडामा दिएको टहराहरु
१	केन्द्रीय कार्यालय					
२	वालाजु औद्योगिक क्षेत्र काठमाण्डौ, वागमती अं.	२५२७	३४४५	७३	४९	४९
३	हेटौडा औद्योगिक क्षेत्र मकवानपुर, नारायणी अं.	३२१४	४६६९	३७८	१५	१५
४	पाटन औद्योगिक क्षेत्र ललितपुर, वागमती अं.	२३१३	२०६०	१५४	४९	४९
५	नेपालगंज औद्योगिक क्षेत्र नेपालगंज, भेरी अंचल	७२१	५१९	३०	२०	२०
६	धरान औद्योगिक क्षेत्र धरान, कोशी अं.	५१९	४३३	३८	१६	१६
७	पोखरा औद्योगिक क्षेत्र पोखरा, गंडकी अं.	१७२२	१२५७	१४८	१३	१३
८	बुटवल औद्योगिक क्षेत्र बुटवल, लुम्बिनी अं.	१५००	१४९९	८७	८	८
९	भक्तपुर औद्योगिक क्षेत्र भक्तपुर, वागमती अं.	७०९	६२७	४४	१२	१२
१०	वीरेन्द्र नगर औद्योगिक क्षेत्र सुर्खेत, भेरी अं.	४७	२८	-	६	६
११	धनकुटा औद्योगिक क्षेत्र धनकुटा, कोशी अं.	१	१	-	-	-
१२	राजविराज औद्योगिक क्षेत्र राजविराज, सगरमाथा अं.	६६	४९	-	१०	१०
जम्मा		१३३३९	१४५८७	९५२	१९८	१९८

क्रमशः

(वार्षिक वर्ष २०५९/६०)

क्र.सं.	औद्योगिक क्षेत्रको नाम	स्थापित मिति	औ.क्षे.को कुल क्षेत्रफल (रोपनीमा)	विकास गरी तयार गरेको जमिन (रोपनीमा)	उद्योगहरूलाई भाडामा दिएको जमिन (रोपनीमा)	औ.क्षे. तर्फबाट भएको लगानी (करोडमा)	निजी उद्योगको तर्फबाट भएको लगानी (करोडमा)	स्थिर पूँजीमा भएको लगानी (करोडमा)	संचालनमा आएका उद्योगहरूको संख्या	बन्द उद्योगहरूको संख्या	निर्माणाधीन उद्योगहरूको संख्या
१	केन्द्रीय कार्यालय							०.५६			
२	बाताजु औद्योगिक क्षेत्र काठमाण्डौ बागमती अंचल	२०१६	६९६	६९६	५२५	१.३२	१९६.३८	३.१०	५९	१७	१४
३	हेटौडा औद्योगिक क्षेत्र मकवानपुर नारायणी अंचल	२०२०	२८२९	२३६७	१४९५	२.५५	३२०.५४	२.८०	४०	७	६
४	घाटन औद्योगिक क्षेत्र ललितपुर बागमती अंचल	२०२०	२९३	२९३	२१४	१.४३	४०.८१	२.२२	८४	२०	१
५	नेपालगंज औद्योगिक क्षेत्र नेपालगंज, भेरी अंचल	२०३०	२३३	२३३	१६४	०.९६	१२.५०	१.१२	१९	५	४
६	धरान औद्योगिक क्षेत्र धरान, कोशी अंचल	२०२९	२०२	२०२	११५	०.७७	१६.२९	०.७२	१७	३	५
७	पोखरा औद्योगिक क्षेत्र पोखरा, गण्डकी अंचल	२०३१	५०१	५०१	३७४	१.४७	३३.००	१.४३	४९	१४	८
८	बुटवल औद्योगिक क्षेत्र बुटवल, लुम्बिनी अंचल	२०३२	४३४	४३४	३४०	१.१	९०.६०	१.१७	४०	११	५
९	भक्तपुर औद्योगिक क्षेत्र भक्तपुर, बागमती अंचल	२०३५	७१	७१	५४	१.३५	२४.६२	१.७८	२६	३	१
१०	वीरेन्द्र नगर औद्योगिक क्षेत्र बुर्खेत, भेरी अंचल	२०३८	९०	९०	५३	०.७४	०.४७	०.७१	८	१	९
११	धनकुटा औद्योगिक क्षेत्र धनकुटा, कोशी अंचल	२०४१	६३	-	-	०.५६	-	०.११	-	-	-
१२	राजाबिराज औद्योगिक क्षेत्र राजाबिराज, सगरमाथा अंचल	२०४४	२९४	१९६	४२	३.५५	३.००	३.७२	३	५	१
	जम्मा		५७०६	५०८३	३३७६	१५.८०	७३८.२१	१९.४४	३४५	८६	५४

क्रमशः

क्र.सं.	औद्योगिक क्षेत्रको नाम	औद्योगिक क्षेत्रको कार्यालय तर्फको रोजगारी	उद्योगहरूले प्रदान गरेको रोजगारी	जम्मा रोजगारी पाउने संख्या	उद्योगहरूको आफ्नै टहराको संख्या	औद्योगिक क्षेत्रको तर्फबाट निर्माण भएको कारखाना भवन	उद्योगहरूलाई भाडामा दिइएका टहराहरु
१	केन्द्रीय कार्यालय	४३		४३			
२	बानाजु औद्योगिक क्षेत्र काठमाण्डौ, बागमती अंचल	४०	२९९९	३०३९	७३	४९	४९
३	हेटौडा औद्योगिक क्षेत्र मकवानपुर, नारायणी अंचल	४३	४८०१	४८४४	३७८	१५	१५
४	घाटन औद्योगिक क्षेत्र सुनसरी, बागमती अंचल	२४	१४४५	१४७९	१४४	४९	४९
५	नेपालगंज औद्योगिक क्षेत्र नेपालगंज, भेरी अंचल	१६	६१९	६३५	३०	२०	२०
६	धरान औद्योगिक क्षेत्र धरान, कोशी अंचल	१८	५४८	५६६	३८	१६	१६
७	पोखरा औद्योगिक क्षेत्र पोखरा, गण्डकी अंचल	२०	१३४३	१३६३	१४८	१३	१३
८	सुर्खेत औद्योगिक क्षेत्र सुर्खेत, लुम्बिनी अंचल	१७	१४८३	१५००	८७	८	८
९	भक्तपुर औद्योगिक क्षेत्र भक्तपुर, बागमती अंचल	१५	७०२	७१७	४४	१२	१२
१०	वीरेन्द्र नगर औद्योगिक क्षेत्र सुर्खेत, भेरी अंचल	६	४२	४८		६	६
११	धनकुटा औद्योगिक क्षेत्र धनकुटा, कोशी अंचल	१		१	-	-	-
१२	राजाबिराज औद्योगिक क्षेत्र राजाबिराज, खगरमाथा अंचल	१३	२५	३८		१०	१०
	जम्मा	२५६	१४०१७	१४२७३	९४२	१९८	१९८

क्रमशः

(वार्षिक वर्ष २०६०/६१)

क्र.सं.	औद्योगिक क्षेत्रको नाम	स्थापित मिति	औद्योगिक क्षेत्रको कुल क्षेत्रफल (रोपनीमा)	विकास गरी तयार गरेको जमिन (रोपनीमा)	उद्योगहरूलाई भाडामा दिएको जमिन (रोपनीमा)	औद्योगिक क्षेत्रको तर्फबाट भएको लगानी (करोडमा)	निजी उद्योगको तर्फबाट भएको लगानी (करोडमा)	संचालनमा आएका उद्योगहरूको संख्या	बन्द उद्योगहरूको संख्या	निर्माणाधीन उद्योगहरूको संख्या
१	केन्द्रीय कार्यालय									
२	बालाजु औद्योगिक क्षेत्र काठमाण्डौ, बागमती अंचल	२०१६	६९६	६९६	५२५	१.३२	२००.००	६५	१३	१४
३	हेटौडा औद्योगिक क्षेत्र मकवानपुर, नारायणी अंचल	२०२०	२८२९	२७२९	१५४१	२.५५	३२१.४७	४४	५	५
४	घाटन औद्योगिक क्षेत्र तनिसुतपुर, बागमती अंचल	२०२०	२९३	२९३	२१८	१.४३	४०.८१	८६	१९	१
५	नेपालगंज औद्योगिक क्षेत्र नेपालगंज, भेरी अंचल	२०३०	२३३	२३३	१६७	०.९६	१२.५०	२१	४	४
६	धरान औद्योगिक क्षेत्र धरान, कोशी अंचल	२०२९	२०२	२०२	१०६	०.७७	१६.२९	१६	४	४
७	पोखरा औद्योगिक क्षेत्र पोखरा, गण्डकी अंचल	२०३१	५०१	५०१	३८०	१.४७	५०.००	५२	१५	६
८	बुटवल औद्योगिक क्षेत्र बुटवल, लुम्बिनी अंचल	२०३२	४३४	४३४	३३८	१.१	९८.७३	४३	१०	३
९	भक्तपुर औद्योगिक क्षेत्र भक्तपुर, बागमती अंचल	२०३५	७१	७१	५८	१.३५	२४.६२	२४	१	४
१०	वीरेन्द्र नगर औद्योगिक क्षेत्र बुद्धे, भेरी अंचल	२०३८	९०	९०	५०	०.७४	०.५०	१२	१	६
११	धनकुटा औद्योगिक क्षेत्र धनकुटा, कोशी अंचल	२०४१	६३	-	-	०.५६	-	-	-	-
१२	राजाबिराज औद्योगिक क्षेत्र राजाबिराज, सगरमाथा अंचल	२०४४	२९४	१९६	२०	३.५५	२.५०	४	४	-
	जम्मा		५७०६	५४४५	३४०३	१५.८०	७६७.४२	३६७	७६	४७

क्रमसं.

क्र.सं.	औद्योगिक क्षेत्रको नाम	औद्योगिक क्षेत्रको कार्यालय तर्फको रोजगारी	उद्योगहरूले प्रदान गरेको रोजगारी	जम्मा रोजगारी पाउने संख्या	उद्योगहरूको आफ्नै टहराको संख्या	औद्योगिक क्षेत्रको तर्फबाट निर्माण भएको कारखाना भवन	उद्योगहरूलाई भाडामा दिइएका टहराहरु
१	केन्द्रीय कार्यालय	४१		४१			
२	बानाजु औद्योगिक क्षेत्र काठमाण्डौ, बागमती अंचल	३९	३९६०	३९९९	७३	४९	४९
३	हेटौडा औद्योगिक क्षेत्र मकवानपुर, नारायणी अंचल	४३	४८०१	४८४४	३७८	१५	१५
४	घाटन औद्योगिक क्षेत्र सुनसरी, बागमती अंचल	२२	१४४८	१४७०	१५४	४९	४९
५	नेपालगंज औद्योगिक क्षेत्र नेपालगंज, भेरी अंचल	१५	६१९	६३४	३०	२०	२०
६	धरान औद्योगिक क्षेत्र धरान, कोशी अंचल	१७	५४८	५६५	३८	१६	१६
७	पोखरा औद्योगिक क्षेत्र पोखरा, गण्डकी अंचल	२९	१३८०	१४०९	१४८	१३	१३
८	सुर्खेत औद्योगिक क्षेत्र सुर्खेत, लुम्बिनी अंचल	१६	१२८३	१२९९	८७	८	८
९	भक्तपुर औद्योगिक क्षेत्र भक्तपुर, बागमती अंचल	१५	६१०	६२५	४४	१२	१२
१०	वीरेन्द्र नगर औद्योगिक क्षेत्र सुर्खेत, भेरी अंचल	७	६४	७१		६	६
११	धनकुटा औद्योगिक क्षेत्र धनकुटा, कोशी अंचल	१	-	१	-	-	-
१२	राजाबिराज औद्योगिक क्षेत्र राजाबिराज, खगरमाथा अंचल	१२	१४	२६		१०	१०
	जम्मा	२४९	१४७२७	१४९७६	९४२	१९८	१९८

क्रमशः

(आर्थिक वर्ष २०६१/६२)

क्र.सं.	औद्योगिक क्षेत्रको नाम	स्थापित मिति	औद्योगिक क्षेत्रको कुल क्षेत्रफल (रोपनीमा)	विकास गरी तयार गरेको जमिन (रोपनीमा)	उद्योगहरूलाई भाडामा दिएको जमिन (रोपनीमा)	औद्योगिक तर्फबाट भएको लगानी (करोडमा)	निजी उद्योगको तर्फबाट भएको लगानी (करोडमा)	संचालनमा आएका उद्योगहरूको संख्या	बन्द उद्योगहरूको संख्या	निर्माणाधीन उद्योगहरूको संख्या
१	केन्द्रीय कार्यालय									
२	बालाजु औद्योगिक क्षेत्र काठमाण्डौ, बागमती अंचल	२०१६	६९६	६९६	५२३	१.३२	२००.००	६६	१६	१३
३	हेटौडा औद्योगिक क्षेत्र मकवानपुर, नारायणी अंचल	२०२०	२८२९	२३६७	१५२४	२.५५	३६५.८८	४२	१२	५
४	घाटन औद्योगिक क्षेत्र तनिसुतपुर, बागमती अंचल	२०२०	२९३	२९३	२१४	२.५८	४१.०६	९४	१३	-
५	नेपालगंज औद्योगिक क्षेत्र नेपालगंज, भेरी अंचल	२०३०	२३३	२३३	१७७	०.९६	२४.५०	२३	५	४
६	धरान औद्योगिक क्षेत्र धरान, कोशी अंचल	२०२९	२०२	२०२	९४	०.७७	१६.२९	१५	३	७
७	पोखरा औद्योगिक क्षेत्र पोखरा, गण्डकी अंचल	२०३१	५०१	५०१	३८०	१.४७	७०.००	५२	१७	४
८	बुटवल औद्योगिक क्षेत्र बुटवल, लुम्बिनी अंचल	२०३२	४३४	४३४	३४०	१.१	१००.००	४९	६	३
९	भक्तपुर औद्योगिक क्षेत्र भक्तपुर, बागमती अंचल	२०३५	७१	७१	५८	१.३६	२८.००	२७	१	१
१०	वीरेन्द्र नगर औद्योगिक क्षेत्र बुद्धे, भेरी अंचल	२०३८	९०	९०	५२.३९	०.७४	०.५०	१६	-	४
११	धनकुटा औद्योगिक क्षेत्र धनकुटा, कोशी अंचल	२०४१	६३	-	-	०.५६	-	-	-	-
१२	राजाबराज औद्योगिक क्षेत्र राजाबराज, सगरमाथा अंचल	२०४४	२९४	१७१	२०.३	३.५५	३.५६	४	२	-
	जम्मा		५७०६	५०५८	३३८२.६९	१६.९६	८४९.७९	३८८	७५	४१

क्रमसं.

क्र.सं.	औद्योगिक क्षेत्रको नाम	औद्योगिक क्षेत्रको कार्यालय तर्फको रोजगारी	उद्योगहरूले प्रदान गरेको रोजगारी	जम्मा रोजगारी पाउने संख्या	उद्योगहरूको आफ्नै टहराको संख्या	औद्योगिक क्षेत्रको तर्फबाट निर्माण भएको कारखाना भवन	उद्योगहरूलाई भाडामा दिइएका टहराहरू
१	केन्द्रीय कार्यालय	३८		३८			
२	बानाजु औद्योगिक क्षेत्र काठमाण्डौ, बागमती अंचल	३९	३७८७	३८२६	७३	४९	४९
३	हेटौडा औद्योगिक क्षेत्र मकवानपुर, नारायणी अंचल	४६	३४००	३४४६	३७८	१५	१५
४	घाटन औद्योगिक क्षेत्र सुनसरी, बागमती अंचल	२३	१२४७	१२८०	१४४	४९	४९
५	नेपालगंज औद्योगिक क्षेत्र नेपालगंज, भेरी अंचल	१४	८४०	८६४	३०	२०	२०
६	धरान औद्योगिक क्षेत्र धरान, कोशी अंचल	१५	४६६	४८१	३८	१६	१६
७	पोखरा औद्योगिक क्षेत्र पोखरा, गण्डकी अंचल	१८	१४१२	१४३०	१४८	१४	१४
८	सुर्खेत औद्योगिक क्षेत्र सुर्खेत, लुम्बिनी अंचल	१५	१६०१	१६१६	८७	९	९
९	भक्तपुर औद्योगिक क्षेत्र भक्तपुर, बागमती अंचल	१५	७००	७१५	४४	१३	१३
१०	वीरेन्द्र नगर औद्योगिक क्षेत्र सुर्खेत, भेरी अंचल	८	४०	४८	-	६	६
११	धनकुटा औद्योगिक क्षेत्र धनकुटा, कोशी अंचल	१	-	१	-	-	-
१२	राजाबिराज औद्योगिक क्षेत्र राजाबिराज, खगरमाथा अंचल	१२	४५	६७	-	१०	१०
	जम्मा	२४४	१३८७८	१४१२२	९४२	२०१	२०१

क्रमशः

(आर्थिक वर्ष २०६२/६३)

क्र.स	औद्योगिक क्षेत्रको नाम	स्थापित मिति	औ.क्षे.को कुल क्षेत्रफल (रोपनीमा)	विकास गरी तयार गरेको जमिन (रोपनीमा)	उद्योगहरूलाई भाडामा दिएको जमिन (रोपनीमा)	औ.क्षे. तर्फबाट भएको लगानी (करोडमा)	निजी उद्योगको तर्फबाट भएको लगानी (करोडमा)	स्थापनामा आएका उद्योगहरूको संख्या	बन्द उद्योगहरूको संख्या	निर्माणाधीन उद्योगहरूको संख्या
१	केन्द्रीय कार्यालय									
२	बालानु औद्योगिक क्षेत्र काठमाण्डौ, बागमती अंचल	२०१६	६९६	६९६	५२३	१.३२	२००.००	७४	९	१०
३	हेटौडा औद्योगिक क्षेत्र मकवानपुर, नारायणी अंचल	२०२०	२८२९	२३६७	१५२४	२.५५	३६५.८८	४३	१४	१
४	पाटन औद्योगिक क्षेत्र तल्लिखपुर, बागमती अंचल	२०२०	२९३	२९३	२१८	२.५८	४०.८१	९०	१५	१
५	नेपालगंज औद्योगिक क्षेत्र नेपालगंज, भेरी अंचल	२०३०	२३३	२३३	१८३	०.९६	२४.५०	२५	३	६
६	धरान औद्योगिक क्षेत्र धरान, कोशी अंचल	२०२९	२०२	२०२	९४	०.७७	१६.२९	१५	३	७
७	पोखरा औद्योगिक क्षेत्र पोखरा, गण्डकी अंचल	२०३१	५०१	५०१	३८०	१.४७	७०.००	५२	१७	४
८	बुटवल औद्योगिक क्षेत्र बुटवल, लुम्बिनी अंचल	२०३२	४३४	४०६	३४६.८२	१.१	१००.००	४८	७	३
९	भक्तपुर औद्योगिक क्षेत्र भक्तपुर, बागमती अंचल	२०३५	७	७	५८	१.३६	२८.००	२८	४	२
१०	वीरेन्द्र नगर औद्योगिक क्षेत्र बुखेल, भेरी अंचल	२०३८	९०	९०	५२.३९	०.७४	०.५०	१९	-	१
११	धनकुटा औद्योगिक क्षेत्र धनकुटा, कोशी अंचल	२०४१	६३	-	-	०.५६	-	-	-	-
१२	राजाबराज औद्योगिक क्षेत्र राजाबराज, सगरमाथा अंचल	२०४४	२९४	१७	१७.९	५.८६	३.५६	४	२	-
	जम्मा		५७०६	५०३०	३३९७.११	१९.२७	८४९.५४	३९८	७४	३५

क्रमशः

क्र.सं.	औद्योगिक क्षेत्रको नाम	औद्योगिक क्षेत्रको कार्यालय तर्फको रोजगारी	उद्योगहरूले प्रदान गरेको रोजगारी	जम्मा रोजगारी पाउने संख्या	उद्योगहरूको आफ्नै टहराको संख्या	औद्योगिक क्षेत्रको तर्फबाट निर्माण भएको कारखाना भवन	उद्योगहरूलाई भाडामा दिइएका टहराहरु
१	केन्द्रीय कार्यालय	३८		३८			
२	बानाजु औद्योगिक क्षेत्र काठमाण्डौ, बागमती अंचल	३९	३७६१	३८००	७३	४९	४९
३	हेटौडा औद्योगिक क्षेत्र मकवानपुर, नारायणी अंचल	४६	३४५४	३५००	३७८	१५	१५
४	घाटन औद्योगिक क्षेत्र सुनसरी, बागमती अंचल	२३	१४४९	१४७२	१५४	४९	४९
५	नेपालगंज औद्योगिक क्षेत्र नेपालगंज, भेरी अंचल	१४	८३६	८५०	३०	२०	२०
६	धरान औद्योगिक क्षेत्र धरान, कोशी अंचल	१६	५५०	५६६	३८	१६	१६
७	पोखरा औद्योगिक क्षेत्र पोखरा, गण्डकी अंचल	१८	१४९४	१५१२	१४८	१४	१४
८	सुर्खेत औद्योगिक क्षेत्र सुर्खेत, लुम्बिनी अंचल	१५	१५८६	१६०१	८७	९	९
९	भक्तपुर औद्योगिक क्षेत्र भक्तपुर, बागमती अंचल	१५	६८५	७००	४४	१३	१३
१०	वीरेन्द्र नगर औद्योगिक क्षेत्र सुर्खेत, भेरी अंचल	८	७५	८३	-	६	६
११	धनकुटा औद्योगिक क्षेत्र धनकुटा, कोशी अंचल	१	-	१	-	-	-
१२	राजाविराज औद्योगिक क्षेत्र राजाविराज, खगरमाथा अंचल	१२	४३	५५	-	१०	१०
	जम्मा	२४५	१३९३३	१४१७८	९५२	२०१	२०१

क्रमशः

(वर्ष २०६३/६४)

क्र.सं.	औद्योगिक क्षेत्रको नाम	स्थापित मिति	औद्योगिक क्षेत्रको कुल क्षेत्रफल (रोपनीमा)	विकास गरी तयार गरेको जमिन (रोपनीमा)	उद्योगहरूलाई भाडामा दिएको जमिन (रोपनीमा)	औद्योगिक तर्फबाट भएको लगानी (करोडमा)	निजी उद्योगको तर्फबाट भएको लगानी (करोडमा)	संचालनमा आएका उद्योगहरूको संख्या	बन्द उद्योगहरूको संख्या	निर्माणाधीन उद्योगहरूको संख्या
१	केन्द्रीय कार्यालय									
२	बाताजु औद्योगिक क्षेत्र काठमाण्डौ, बागमती अंचल	२०१६	६७०	६७०	५२३	१.३२	२००.००	८०	७	१५
३	हेटौडा औद्योगिक क्षेत्र मकवानपुर, नारायणी अंचल	२०२०	२८२९	२३६७	१४७९	२.५५	३६५.८८	४३	१४	५
४	पाटन औद्योगिक क्षेत्र ललितपुर, बागमती अंचल	२०२०	२९३	२९३	२१८	२.५८	४०.०६	८७	१५	५
५	नेपालगंज औद्योगिक क्षेत्र नेपालगंज, भेरी अंचल	२०३०	२३३	२३३	१८४	०.९६	२४.५०	२२	५	१०
६	धरान औद्योगिक क्षेत्र धरान, कोशी अंचल	२०२९	२०२	२०२	९३	०.७७	१६.३०	१४	७	३
७	पोखरा औद्योगिक क्षेत्र पोखरा, गण्डकी अंचल	२०३१	५०१	५०१	३८४	१.४७	७०.००	५८	११	२
८	बुटवल औद्योगिक क्षेत्र बुटवल, लुम्बिनी अंचल	२०३२	४३४	४०६	३४७	१.१	१००.००	४९	६	६
९	भक्तपुर औद्योगिक क्षेत्र भक्तपुर, बागमती अंचल	२०३५	७१	७१	५८	१.३६	२८.००	२६	१	२
१०	वीरेन्द्र नगर औद्योगिक क्षेत्र सुर्खेत, भेरी अंचल	२०३८	९०	९०	५५	०.७४	०.५०	१६	३	३
११	धनकुटा औद्योगिक क्षेत्र धनकुटा, कोशी अंचल	२०४१	६३	-	-	०.५६	-	-	-	-
१२	राजाविराज औद्योगिक क्षेत्र राजाविराज, खगरमाथा अंचल	२०४४	२९४	१७१	११६	३.५५	३.५६	२	२	-
	जम्मा		५६८०	५००४	३३५२.६	१६.९६	८४८.८	३९७	७१	५१

क्रमशः

क्र.सं.	औद्योगिक क्षेत्रको नाम	औद्योगिक क्षेत्रको कार्यालय तर्फको रोजगारी	उद्योगहरूले प्रदान गरेको रोजगारी	जम्मा रोजगारी पाउने संख्या	उद्योगहरूको आफ्नै टहराको संख्या	औद्योगिक क्षेत्रको तर्फबाट निर्माण भएको कारखाना भवन	उद्योगहरूलाई भाडामा दिइएका टहराहरु
१	केन्द्रीय कार्यालय	३८		३८			
२	बानाजु औद्योगिक क्षेत्र काठमाण्डौ, बागमती अंचल	३४	३८५३	३८८७	७३	४८	४९
३	हेटौडा औद्योगिक क्षेत्र मकवानपुर, नारायणी अंचल	४१	२९५९	३०००	३७८	१३	१५
४	घाटन औद्योगिक क्षेत्र सुनसरी, बागमती अंचल	२३	१२४०	१२६४	१५४	६१	४९
५	नेपालगंज औद्योगिक क्षेत्र नेपालगंज, भेरी अंचल	१३	८३८	८५०	३०	२२	२०
६	धरान औद्योगिक क्षेत्र धरान, कोशी अंचल	१५	४९८	५१३	३८	१६	१६
७	पोखरा औद्योगिक क्षेत्र पोखरा, गण्डकी अंचल	१६	१४९६	१५१२	१४८	१४	१४
८	सुर्खेत औद्योगिक क्षेत्र सुर्खेत, लुम्बिनी अंचल	१३	१६५४	१६६७	८७	८	९
९	भक्तपुर औद्योगिक क्षेत्र भक्तपुर, बागमती अंचल	१५	६८५	७००	४४	११	१३
१०	वीरेन्द्र नगर औद्योगिक क्षेत्र सुर्खेत, भेरी अंचल	७	७७	८४	-	५	६
११	धनकुटा औद्योगिक क्षेत्र धनकुटा, कोशी अंचल	१	-	१	-	-	-
१२	राजाबिराज औद्योगिक क्षेत्र राजाबिराज, खगरमाथा अंचल	१०	११	२१	-	१०	१०
	जम्मा	२२६	१३३११	१३४३७	९४२	२०८	२०१

क्रमशः

(वर्षाधिक वर्ष २०६४/६५)

क्र.सं.	औद्योगिक क्षेत्रको नाम	स्थापित मिति	औद्योगिक क्षेत्रको कुल क्षेत्रफल (रोपनीमा)	विकास गरी तयार गरेको जमिन (रोपनीमा)	उद्योगहरूलाई भाडामा दिएको जमिन (रोपनीमा)	औद्योगिक तर्फबाट भएको लगानी (करोडमा)	निजी उद्योगको तर्फबाट भएको लगानी (करोडमा)	संचालनमा आएका उद्योगहरूको संख्या	बन्द उद्योगहरूको संख्या	निर्माणाधीन उद्योगहरूको संख्या
१	केन्द्रीय कार्यालय									
२	बालाजु औद्योगिक क्षेत्र काठमाण्डौ, बागमती अंचल	२०१६	६७०	६७०	५२३	१.३२	२००.००	७४	१३	१६
३	हेटौडा औद्योगिक क्षेत्र मकवानपुर, नारायणी अंचल	२०२०	२८२९	२३६७	१५३५.२	३.१३	३६५.९०	४३	१४	९
४	घाटन औद्योगिक क्षेत्र तनिसुतपुर, बागमती अंचल	२०२०	२९३	२९३	२१८	२.९९	४०.०६	८७	१५	५
५	नेपालगंज औद्योगिक क्षेत्र नेपालगंज, भेरी अंचल	२०३०	२३३	२३३	१८४	१.०१	२४.५०	२०	५	११
६	धरान औद्योगिक क्षेत्र धरान, कोशी अंचल	२०२९	२०२	२०२	९५.८४	०.८३	१६.३०	१२	८	४
७	पोखरा औद्योगिक क्षेत्र पोखरा, गण्डकी अंचल	२०३१	५०१	५०१	३८५.५४	१.५३	७०.००	५८	१०	५
८	बुटवल औद्योगिक क्षेत्र बुटवल, लुम्बिनी अंचल	२०३२	४३४	४०७	३४५.६१	१.१८	१००.००	५१	६	४
९	भक्तपुर औद्योगिक क्षेत्र भक्तपुर, बागमती अंचल	२०३५	७१	७१	५८	१.३७	२८.००	२६	१	२
१०	वीरेन्द्र नगर औद्योगिक क्षेत्र बुद्धे, भेरी अंचल	२०३८	९०	९०	५५.४२	०.७८	०.५०	१६	३	३
११	धनकुटा औद्योगिक क्षेत्र धनकुटा, कोशी अंचल	२०४१	६३	-	-	०.५६	-	-	-	-
१२	राजाबराज औद्योगिक क्षेत्र राजाबराज, सगरमाथा अंचल	२०४४	२९४	१७१	८.७	३.५६	३.५६	२	१	-
	जम्मा		५६८०	५००५	३४०९.३१	१८.२६	८४८.८२	३८९	७६	५९

क्रमशः

क्र.सं.	औषोगिक क्षेत्रको नाम	औषोगिक क्षेत्रको कार्यालय तर्फको रोजगारी	उषोगहरुले प्रदान गरेको रोजगारी	जम्मा रोजगारी पाउने संख्या	उषोगहरुको आफ्नै टहराको संख्या	औषोगिक क्षेत्रको तर्फबाट निर्माण भएको कारखाना भवन	उषोगहरुलाई भाडामा दिइएका टहराहरु
१	केन्द्रीय कार्यालय	३८		३८			
२	बानाजु औषोगिक क्षेत्र काठमाण्डौ, बागमती अंचल	३४	३९६६	४०००	७३	४६	४६
३	हेटौडा औषोगिक क्षेत्र मकवानपुर, नारायणी अंचल	४१	२९४९	३०००	३७८	१३	१२
४	घाटन औषोगिक क्षेत्र सर्लाही, बागमती अंचल	२३	१२३८	१२६१	१४४	६१	६१
५	नेपालगंज औषोगिक क्षेत्र नेपालगंज, भेरी अंचल	१३	७००	७३१	३०	२२	२२
६	गरान औषोगिक क्षेत्र गरान, कोशी अंचल	१५	४९८	४१३	३८	१६	१६
७	पोखरा औषोगिक क्षेत्र पोखरा, गण्डकी अंचल	१६	१४९६	१४१२	१४८	१४	१४
८	सुर्खेत औषोगिक क्षेत्र सुर्खेत, लुम्बिनी अंचल	१३	१६४४	१६६७	८७	८	८
९	भक्तपुर औषोगिक क्षेत्र भक्तपुर, बागमती अंचल	१५	६८५	७००	४४	११	११
१०	वीरेन्द्र नगर औषोगिक क्षेत्र सुर्खेत, भेरी अंचल	७	७५	८२	-	५	५
११	धनकुटा औषोगिक क्षेत्र धनकुटा, कोशी अंचल	१	-	१	-	-	-
१२	राजाबराज औषोगिक क्षेत्र राजाबराज, खगरमाथा अंचल	१०	११	२१	-	१०	४
	जम्मा	२२६	१३२८२	१३४२६	९४२	२०६	१९९

स्रोत : औषोगिक क्षेत्र व्यवस्थापन निर्माटेड ।

(आर्थिक वर्ष २०६५/६६)

क्र.सं.	औद्योगिक क्षेत्रको नाम	स्थापित मिति	औद्योगिक क्षेत्रको कुल क्षेत्रफल (रोपनीमा)	विकास गरी तयार गरेको जमिन (रोपनीमा)	उद्योगहरूलाई भाडामा दिएको जमिन (रोपनीमा)	औद्योगिक तर्फबाट भएको लगानी (करोडमा)	निजी उद्योगको तर्फबाट भएको लगानी (करोडमा)	संचालनमा आएका उद्योगहरूको संख्या	बन्द उद्योगहरूको संख्या	निर्माणाधीन उद्योगहरूको संख्या
१	केन्द्रीय कार्यालय									
२	बालाजु औद्योगिक क्षेत्र काठमाण्डौ, बागमती अंचल	२०१६	६७०	६७०	५२९	२.१४	२०५.००	७०	१३	२७
३	हेटौडा औद्योगिक क्षेत्र मकवानपुर, नारायणी अंचल	२०२०	२८२९	२३६७	१६६१	२.५५	५००.००	४६	१८	५
४	घाटन औद्योगिक क्षेत्र तनिसुतपुर, बागमती अंचल	२०२०	२९३	२९३	२१८	२.५८	४१.०६	९४	१३	१
५	नेपालगंज औद्योगिक क्षेत्र नेपालगंज, भेरी अंचल	२०३०	२३३	२३३	१८४	०.९६	३१.००	२२	४	९
६	धरान औद्योगिक क्षेत्र धरान, कोशी अंचल	२०२९	२०२	२०२	१२५	०.७७	२४.००	१५	४	८
७	पोखरा औद्योगिक क्षेत्र पोखरा, गण्डकी अंचल	२०३१	५०१	५०१	३९५.५५	१.४७	७०.००	६०	९	७
८	बुटवल औद्योगिक क्षेत्र बुटवल, लुम्बिनी अंचल	२०३२	४३४	४०७	३४७	१.५४	१००.००	५२	८	५
९	भक्तपुर औद्योगिक क्षेत्र भक्तपुर, बागमती अंचल	२०३५	७१	७१	५८	१.३६	२८.००	३३	०	१
१०	वीरेन्द्र नगर औद्योगिक क्षेत्र बुद्धे, भेरी अंचल	२०३८	९०	९०	५३	०.८४	०.२८	१४	५	३
११	धनकुटा औद्योगिक क्षेत्र धनकुटा, कोशी अंचल	२०४१	६३	-	-	०.५६	-	-	-	-
१२	राजाबिराज औद्योगिक क्षेत्र राजाबिराज, सगरमाथा अंचल	२०४४	२९४	१७१	८.७	४.८६	२.५०	२	१	-
	जम्मा		५६८०	५००५	३५७९.२५	१९.६३	१००१.८४	४०८	७५	६६

क्रमशः

क्र.सं.	औद्योगिक क्षेत्रको नाम	औद्योगिक क्षेत्रको कार्यालय तर्फको रोजगारी	उद्योगहरूले प्रदान गरेको रोजगारी	जम्मा रोजगारी पाउने संख्या	उद्योगहरूको आफ्नै टहराको संख्या	औद्योगिक क्षेत्रको तर्फबाट निर्माण भएको कारखाना भवन	उद्योगहरूलाई भाडामा दिइएका टहराहरू
१	केन्द्रीय कार्यालय	४३		४३			
२	बानाजु औद्योगिक क्षेत्र काठमाण्डौ, बागमती अंचल	३२	३९६६	३९९८	८७	४६	४६
३	हेटौडा औद्योगिक क्षेत्र मकवानपुर, नारायणी अंचल	३९	२९५९	३९९८	४००	१३	१२
४	घाटन औद्योगिक क्षेत्र सुनसरी, बागमती अंचल	१८	१२३८	१२५६	१६१	६१	६१
५	नेपालगंज औद्योगिक क्षेत्र नेपालगंज, भेरी अंचल	१४	७००	७१४	४१	२२	२२
६	धरान औद्योगिक क्षेत्र धरान, कोशी अंचल	१५	४९८	५१३	३८	१६	१६
७	पोखरा औद्योगिक क्षेत्र पोखरा, गण्डकी अंचल	१४	१४९६	१५१०	१५३	१४	१४
८	सुर्खेत औद्योगिक क्षेत्र सुर्खेत, लुम्बिनी अंचल	१३	१६५४	१६६७	८६	८	८
९	भक्तपुर औद्योगिक क्षेत्र भक्तपुर, बागमती अंचल	१४	६८५	६९९	४४	११	११
१०	वीरेन्द्र नगर औद्योगिक क्षेत्र सुर्खेत, भेरी अंचल	५	७५	८०	२०	५	५
११	धनकुटा औद्योगिक क्षेत्र धनकुटा, कोशी अंचल	१	-	१	-	-	-
१२	राजाबिराज औद्योगिक क्षेत्र राजाबिराज, खगरमाथा अंचल	१०	११	२१	-	१०	४
	जम्मा	२१८	१३२८२	१३४००	१०३०	२०६	१९९

क्रमशः

(वार्षिक वर्ष २०६६/६७)

सि.नं.	औद्योगिक क्षेत्रको नाम (औ.क्ष.)	स्थापना मिति	औ.क्ष.को कुल क्षेत्रफल (रोपनीमा)	विकास गरी तथा गरेको जमीन (रोपनीमा)	उद्योगहरूलाई भाडामा दिएको जमीन (रोपनीमा)	औ.क्ष.तर्फबाट भएको लगानी (रु. करोडमा)	निजी उद्योगको तर्फबाट भएको लगानी (रु. करोडमा)	संचालनमा आएको उद्योगहरूको संख्या	बन्द उद्योगहरूको संख्या	निर्माणधिन उद्योगहरूको संख्या	अन्य
१	केन्द्रीय कार्यालय										
२	बालाजु औद्योगिक क्षेत्र काठमाडौं, बागमती अ.	२०१६	६७०	६७०	५३४	५.२४	५७६	८८	११	२२	९
३	हेटौडा औद्योगिक क्षेत्र मकवानपुर, नारायणी अ.	२०२०	२८२९	२३६७	१७९३	४.९७	४८७	५४	१५	१०	१०
४	पाटन औद्योगिक क्षेत्र ललितपुर, बागमती अ.	२०२०	२९३	२९३	२१९	३.५८	५६	९५	५	६	४
५	नेपालगञ्ज औद्योगिक क्षेत्र नेपालगञ्ज, भेरी अ.	२०३०	२३३	२३३	१८९	१.६७	१९५	२७	२	४	०
६	धरान औद्योगिक क्षेत्र धरान, कोशी अ.	२०२९	२०२	२०२	१३४	१.१२	२५	२१	२	७	०
७	पोखरा औद्योगिक क्षेत्र पोखरा, गण्डकी अ.	२०३१	५०१	५०१	३९७	२.४१	१६७	६०	९	७	३
८	बुटवल औद्योगिक क्षेत्र बुटवल, लुम्बिनी अ.	२०३२	४३४	४०७	३४८	२.१०	२७०	६२	५	३	३
९	भक्तपुर औद्योगिक क्षेत्र भक्तपुर, बागमती अ.	२०३५	७१	७१	५८	१.९४	५५	३३	०	१	२
१०	वीरेन्द्रनगर औद्योगिक क्षेत्र सुर्खेत, भेरी अ.	२०३८	९०	९०	५६	०.८७	१.४६	१८	१	४	३
११	धनकुटा औद्योगिक क्षेत्र धनकुटा, कोशी अ.	२०४१	६३			०.५६					
१२	गजेन्द्रनाथपञ्चमि औद्योगिक राजविराज, सगरमाथा अ.	२०४४	२९४	१७१	३	४.८६	२.५	०	१	०	०
	जम्मा:		५६८०	५००५	३७३१	२९.३२	१८३१	४५८	५१	६४	३४

क्रमशः

सि.न.	औद्योगिक क्षेत्रको नाम (औ.क्ष.)	औ.क्ष.को कार्यालय तर्फको रोजगारी	उद्योगहरूले प्रदान गरेको रोजगारी	जम्मा रोजगारी पाउने संख्या	उद्योगहरूको आफ्नै टहराको संख्या	औद्योगिक क्षेत्रको तर्फबाट निर्माण रको कारखाना भन्ने टहराहरू	उद्योगहरूलाई भाडामा दिएको टहराहरू
१	केन्द्रीय कार्यालय	४३		४३			
२	वालाजु औद्योगिक क्षेत्र काठमाडौं, बागमती अ.	३१	३४६९	३५००	८७	४६	४६
३	हेटौडा औद्योगिक क्षेत्र मकवानपुर, नारायणी अ.	४१	२३०३	२३४४	४००	१३	१२
४	पाटन औद्योगिक क्षेत्र ललितपुर, बागमती अ.	१९	१२२८	१२४७	१६१	६१	६१
५	नेपालगञ्ज औद्योगिक क्षेत्र नेपालगञ्ज, भेरी अ.	१४	८५२	८६६	४१	२२	२२
६	धरान औद्योगिक क्षेत्र धरान, कोशी अ.	१५	६१०	६२५	३८	१६	१६
७	पोखरा औद्योगिक क्षेत्र पोखरा, गण्डकी अ.	१५	१६३५	१६५०	१५३	१४	१४
८	बुटवल औद्योगिक क्षेत्र बुटवल, लुम्बिनी अ.	१२	१४५३	१४६५	८६	८	८
९	भक्तपुर औद्योगिक क्षेत्र भक्तपुर, बागमती अ.	१३	७०४	७१७	४४	११	११
१०	वीरगन्ज औद्योगिक क्षेत्र सुर्खेत, भेरी अ.	५	११०	११५	२०	५	५
११	धनकुटा औद्योगिक क्षेत्र धनकुटा, कोशी अ.	१		१			
१२	गजेन्द्रनाथपर्व मिल् औद्योगिक क्षेत्र राजविराज, सगरमाथा अ.	७	२	९		१०	४
	जम्मा:	२१६	१२३६६	१२५८२	१०३०	२०६	१९९

स्रोत : औद्योगिक क्षेत्र व्यवस्थापन लि.

(आथक वष २०६७/६८)*

सि.नं.	औद्योगिक क्षेत्रको नाम (औ.क्ष.)	स्थापना मिति	औ.क्ष.को कूल क्षेत्रफल (रोपनीमा)	विकास गरी तयार गरेको जमीन (रोपनीमा)	उद्योगहरूलाई भाडामा दिएको जमीन (रोपनीमा)	औ.क्ष.तर्फबाट भएको लगानी (स्वियर पूजी) (करोडमा)	निजी उद्योगको तर्फबाट भएको लगानी (करोडमा)	संचालनमा आएका उद्योगहरूको संख्या	बन्द उद्योगहरूको संख्या	निर्माणाधीन उद्योगहरूको संख्या	अन्य
१	केन्द्रीय कार्यालय										
२	बालाजु औद्योगिक क्षेत्र काठमाडौं, बागमती अं.	२०१६	६७०	६७०	५४०	५.६२	५७६	९४	९	२१	९
३	हेटौडा औद्योगिक क्षेत्र मकवानपुर, नारायणी अं.	२०२०	२८२९	२४९१	१८७५	५.३८	५०१	५६	१६	२५	१०
४	पाटन औद्योगिक क्षेत्र ललितपुर, बागमती अं.	२०२०	२९३	२९३	२२३	३.८९	५६	१०२	४	१	४
५	नेपालगन्ज औद्योगिक क्षेत्र नेपालगन्ज, भेरी अं.	२०३०	२३३	२३३	१८९	१.८६	१९५	२८	१	८	०
६	धरान औद्योगिक क्षेत्र धरान, कोशी अं.	२०२९	२०२	२०२	१४२	१.२९	२५	२०	२	११	०
७	पाखरा औद्योगिक क्षेत्र पाखरा, गण्डकी अं.	२०३१	५०१	५०१	३९७	२.७६	१६७	५७	१०	१०	३
८	गुटवल औद्योगिक क्षेत्र गुटवल, लुम्बिनी अं.	२०३२	४३४	४०७	३४८	२.१२	२७०	६४	५	४	३
९	भक्तपुर औद्योगिक क्षेत्र भक्तपुर, बागमती अं.	२०३५	७१	७१	५८	२.१७	५५	३४	०	१	२
१०	वीरेन्द्रनगर औद्योगिक क्षेत्र सुर्खेत, भेरी अं.	२०३८	९०	९०	६२	०.९३	१.४६	१९	२	४	३
११	धनकुटा औद्योगिक क्षेत्र धनकुटा, कोशी अं.	२०४१	६३			०.११					
१२	गजेन्द्रनारायण सिंह औद्योगिक क्षेत्र राजविराज, सगरमाथा अं.	२०४४	२९४	१७१	३	३.८०	२.५	१	१	०	०
	जम्मा:		५६८०	५१२९	३,८३७	२९.९३	१८४८.९६	४७५	५०	८५	३४

क्रमशः

सि.नं.	औद्योगिक क्षेत्रको नाम (औ.क्षे.)	औ.क्षे.को कार्यालय तर्फको रोजगारी	उद्योगहरूले प्रदान गरेको रोजगारी	जम्मा रोजगारी पाउने संख्या	उद्योगहरूको आफ्नै टहराको संख्या	औद्योगिक क्षेत्रको तर्फबाट निर्माण भएको कारखाना भवन	उद्योगहरूलाई भाडामा दिएको टहराहरू
१	केन्द्रीय कार्यालय	४३		४३			
२	बालाजु औद्योगिक क्षेत्र काठमाडौं, बागमती अं.	३२	३४६९	३५०१	८७	४६	४६
३	हटौडा औद्योगिक क्षेत्र मकवानपुर, नारायणी अं.	३७	२३०३	२३४०	४००	१३	१२
४	पाटन औद्योगिक क्षेत्र ललितपुर, बागमती अं.	२१	१२२८	१२४९	१६१	६१	६१
५	नेपालगन्ज औद्योगिक क्षेत्र नेपालगन्ज, भेरी अं.	१५	८५२	८६७	४१	२२	२२
६	धरान औद्योगिक क्षेत्र धरान, कोशी अं.	१६	६१०	६२६	३८	१६	१६
७	पोखरा औद्योगिक क्षेत्र पोखरा, गण्डकी अं.	१३	१६३५	१६४८	१५३	१४	१४
८	सुटवल औद्योगिक क्षेत्र सुटवल, लुम्बिनी अं.	१२	१४५३	१४६५	८६	८	८
९	भक्तपुर औद्योगिक क्षेत्र भक्तपुर, बागमती अं.	१२	७०४	७१६	४४	११	११
१०	वीरेन्द्रनगर औद्योगिक क्षेत्र सुर्खेत, भेरी अं.	६	११०	११६	२०	५	५
११	धनकुटा औद्योगिक क्षेत्र धनकुटा, कोशी अं.	१		१			
१२	गजेन्द्रनारायण सिंह औद्योगिक क्षेत्र राजविराज, सगरमाथा अं.	९	२	११		१०	४
जम्मा:		२१७	१२३६६	१२५८३	१०३०	२०६	१९९

* फागुन मसान्तसम्म

स्रोत : औद्योगिक क्षेत्र व्यवस्थापन लि.

तालिका ८.१५ : पर्यटक संख्या वृद्धिदर तथा बसाई अवधि

वर्ष	पर्यटकको संख्या +	हवाई मार्गबाट पर्यटकको आगमन	स्थलमार्गबाट पर्यटकको आगमन (संख्यामा)	प्रति पर्यटकको सरदर बसाइ अवधि (दिनमा)	पर्यटक संख्याको वार्षिक वृद्धिदर (प्रतिशतमा)
२०२२ पुस	९२४४०	७८९९५	-	१३.१०	-
२०२२ पुस	१०५१०८	९०४९८	-	१२.४०	१३.७०
२०२४ पुस	१२९३२९	११०१८०	-	११.६०	२३.००
२०२५ पुस	१५६१२९	१३३०३४	-	११.८०	२०.७०
२०२६ पुस	१६२२७६	१३७८६५	-	१२.००	३.९०
२०२७ पुस	१६२८९७	१३९३८७	-	११.२०	०.४०
२०२८ पुस	१६१६६९	१४२०८४	-	१०.५०	-०.८०
२०२९ पुस	१७५४४८	१५३५०९	-	१३.३०	८.५०
२०४० पुस	१७९४०५	१५२४७०	-	११.५०	२.३०
२०४१ पुस	१७६६३४	१४९९२०	-	१२.००	-१.५०
२०४२ पुस	१८०९८९	१५१८७०	-	११.३०	२.५०
२०४३ पुस	२२३३३१	१८२७५१	-	११.२०	२३.४०
२०४४ पुस	२४८०८०	२०५६११	-	१२.००	११.१०
२०४५ पुस	२६५९४३	२३४९४५	-	१२.००	७.२०
२०४६ पुस	२३९९४५	२०७९०७	-	१२.००	-९.७८
२०४७ पुस	२५४८८५	२२६४२१	-	१२.००	६.२०
२०४८ पुस	२९२९९५	२६७९३२	-	९.२५	१५.००
२०४९ पुस	३३४३५३	३००४९६	३३८५७	१०.१४	१४.१०
२०५० पुस	२९३५६७	२५४१४०	३९४२७	११.९४	-१२.२०
२०५१ पुस	३२६५३१	२८९३८१	३७५४०	१०.००	११.२०
२०५२ पुस	३६३३९५	३२५०३५	३८३६०	११.२७	११.२८
२०५३ पुस	३९३६१३	३४३२४६	५०३६७	१३.५०	८.३०
२०५४ पुस	४२१८५७	३७१४५	५०७१२	१०.५०	७.२०
२०५५ पुस	४६३६८४	३९८००८	६५६७६	१०.८०	९.९०
२०५६ पुस	४९१५०४	४२१२४३	७०२६१	१२.८०	६.००
२०५७ पुस	४६३६४६	३७९९१४	८६७३२	११.८८	-५.७०
२०५८ पुस	३६१२३७	२९९५१४	६१७२३	११.९३	-२२.१०
२०५९ पुस	२७५४६६	२१८६६०	५६८०८	७.९२	-२३.७०
२०६० पुस	३३८१३२	२७५४२८	६२७०४	९.६०	२२.७०
२०६१ पुस	३८५२९७	२९७३३५	८७९६२	१३.५१	१३.९०
२०६२ पुस	३७५३९८	२७७३४६	९८०५२	९.१०	-२.६०
२०६३ पुस	३८३९२६	२८३८१९	१००१०७	१०.२०	२.३०
२०६४ पुस	५२६७०५	३६०७१३	१६५९९२	११.९६	३७.२०
२०६५ पुस	५००२७७	३७४६६१	१२५६१६	११.७८	-५.००
२०६६ पुस	५०९९५६	३७९३२२	१३०६३४	११.३२	१.९०
२०६७ पुस *	६०२८६७	४४८७६९	१५४०९८	१२.६७	१८.२१

+ हवाई मार्गबाट आएका भारतीय पर्यटकहरूको संख्या समावेश भएको तर स्थल मार्गबाट आएका भारतीय पर्यटकहरूको आगमन संख्या समावेश नभएको

* अनुमानित (अध्यागमन विभागबाट प्राप्त तथ्याङ्कको आधारमा)

नोट : स्थलमार्गबाट आएका भारतीय पर्यटकहरूको आगमन संख्या यसमा समावेश छैन ।

स्रोत : पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय

तालिका ८.१६ : भ्रमणको उद्देश्य अनुसार पर्यटक आगमन संख्या

भ्रमणको उद्देश्य वर्ष	मनोरञ्जन	पदयात्रा र परिवतारोहण	व्यापार	औपचारिक	तीर्थयात्री	सभा/सेमिनार	राफ्टिङ	अन्य	नखुलेको	जम्मा
२०२२ पुस	७०१२४	१२५८७	४९११	४२२७	-	-	-	५९१	-	९२४४०
	७५.९	१३.६	५.३	४.६	-	-	-	०.६	-	१००
२०२२ पुस	८२५२६	११७०६	४९७४	४१८९	-	-	-	१६४३	-	१०५०४८
	७८.६	११.१	४.७	४.०	-	-	-	१.६	-	१००
२०२४ पुस	१०६४०१	१३३८२	४५३२	४२०१	-	-	-	८१३	-	१२९३२९
	८२.३	१०.४	३.५	३.२	-	-	-	०.६	-	१००
२०२५ पुस	१२४४७१	१७३०४	६६४२	५६६०	-	-	-	२०५२	-	१५६१२९
	७९.७	११.१	४.३	३.६	-	-	-	१.३	-	१००
२०२६ पुस	१२८८११	१८२७०	६२८१	५४९५	-	-	-	३३१९	-	१६२२७६
	७९.४	११.३	३.९	३.४	-	-	-	२.०	-	१००
२०२७ पुस	१३०६००	१९३०२	५४९१	४६५४	-	-	-	२८५०	-	१६२८९७
	८०.२	११.८	३.४	२.९	-	-	-	१.७	-	१००
२०२८ पुस	१२७७०९	२१६६८	६३७९	५६७४	-	-	-	२३९	-	१६१६६९
	७९.०	१३.४	३.९	३.५	-	-	-	०.२	-	१००
२०२९ पुस	१३६६९३	२३५०९	७३७४	७१६६	-	-	-	७०६	-	१७५४४८
	७७.९	१३.५	४.२	४.७	-	-	-	०.४	-	१०१
२०४० पुस	१३२३५०	२४१९८	८९०१	८४७९	-	-	-	४५७७	-	१७८५०५
	७३.८	१३.५	५.५	४.७	-	-	-	२.५	-	१००
२०४१ पुस	१४०५९२	१५०१०	८१३७	९३९९	-	-	-	३४९६	-	१७६६३४
	७९.६	८.५	४.६	५.३	-	-	-	२.०	-	१००
२०४२ पुस	१२८२१७	२८७०७	१०४१६	९२३०	-	-	-	४४१९	-	१८०९८९
	७०.०	१५.९	५.८	५.१	-	-	-	२.४	-	९९
२०४३ पुस	१६३९५८	३३६०९	१०८६३	८८२५	-	-	-	६०७६	-	२२३३३१
	७३.४	१५.०	४.९	४.०	-	-	-	२.७	-	१००
२०४४ पुस	१८४९७९	३६१६४	११७८१	८८८२	-	-	-	६२७४	-	२४८०८०
	७४.६	१५.६	४.७	३.६	-	-	-	२.५	-	१००.०
२०४५ पुस	२००७७५	३६९३७	१२००८	९७८१	-	-	-	६४४२	-	२६५९४३
	७५.५	१३.९	४.५	३.७	-	-	-	२.८	-	१००.०
२०४६ पुस	१८०९७३	४००९३	२६३०	१२२७५	-	-	-	३९७४	-	२३९९४५
	७५.४	१६.७	१.१	७.१	-	-	-	१.७	-	१००.०
२०४७ पुस	१६८५५२.०	३९९९९.०	११७२८.०	२९४१६.०	-	-	-	५१९०.०	-	२५४८८५
	६६.१	१५.७	४.६	११.६	-	-	-	२.०	-	१००.०
२०४८ पुस	१७७३७०	४२३०८	१४६०१	३७२७४	९१०३	५४४१	-	६८९८	-	२९२९९५
	६०.५	१५.४	५.०	१२.७	३.१	१.९	-	२.४	-	१००.०
२०४९ पुस	२३७७११	३५१६६	३१७५५	२०९६७	७२१९	८१५	-	७१०	-	३३४३५३
	७१.१	१०.५	९.५	६.३	२.२	०.२	-	०.२	-	१००.०

क्रमशः

प्रमाणको उद्देश्य वर्ष	मनोरञ्जन	पदयात्रा र पर्वतारोहण	व्यापार	औपचारिक	तीर्थयात्री	सभा/सेमिनार	राफ्टिङ	अन्य	नखुलोको	जम्मा
२०१० पुस	१७०२७९	६९६१९	१९४९५	१५८१२	१०४२९	५२६७		२५६६		२९३५६७
	५८.०	२३.७	६.६	५.४	३.६	१.८		०.९		१००.०
२०११ पुस	१६८१६४	७६८५६	२३५२२	२०४३१	५४७५	५३६१		२६७२२		३२६५३१
	५१.५	२३.५	७.२	६.३	१.७	१.६		८.२		१००.०
२०१२ पुस	१८३४७०	८४५२४	२१८२९	२००९०	५२५७	५२७२		४२९५३		२६३२९५
	५०.५	२३.३	६.०	५.५	१.४	१.५		११.८		१००.०
२०१३ पुस	२०९३७७	८८९४५	२५०७९	२०१९१	४८०२	६०५४		३९१६५		३९३६१३
	५३.२	२३.६	६.४	५.१	१.२	१.५		१०.०		१००.०
२०१४ पुस	२४९३६०.०	९१५२५	२७४०९	२४१०६	४०६८	५८२४		१९५६५		४२१८५७
	५९.१	२१.७	६.५	५.७	१.०	१.४		४.६		१००.०
२०१५ पुस	२६१३४७	११२६४४	२४९५४	२२१२३	१६१६४	५१८१		२१२७१		४६३६८४
	५६.४	२४.३	५.४	४.८	३.४	१.१		४.६		१००.०
२०१६ पुस	२९०८६२	१०७९६०	२३८१३	२४१३२	१९१९८	५९६५		१९५७४		४९१५०४
	५९.२	२३.०	४.८	४.९	३.९	१.२		४.०		१००.०
२०१७ पुस	२५५८८९	११८७८०	२९४५४	२०८३२	१५८०१	५५९९		१७२९१		४६३६४६
	५५.२	२५.६	६.४	४.५	३.४	१.२		३.७		१००.०
२०१८ पुस	१८७०२२	१००८२८	१८५२८	१८७२७	१३८१६	—		२२३१६		३६१२३७
	५१.८०	२७.१०	५.१०	५.२०	३.८०	०.००		६.२०		१००.००
२०१९ पुस	११०१४३	५९२७९	१६६९०	१७७८३	१२३६६	—		५८९०७		२७५४६८
	४०.००	२१.५०	६.२०	६.५०	४.५०	०.००		२१.३०		१००.००
२०२० पुस	९७९०४	६५७२१	१९३८७	२१९६७	२१३९५	—		१११७५८		३३८१३२
	३९.००	१९.४०	५.७०	६.५०	६.३०	—		३३.१०		१००.०
२०२१ पुस	१६७२६२	६९४४२	१३९४८	१७०८८	४५६६४	—		७१८९३		३८५२९७
	४३.४०	१८.००	३.६०	४.४०	११.९०	०.००		१८.७०		१००.०
२०२२ पुस	१६०२५९	६१४८८	२१९९२	१६८५९	४७६२१	—		६७१७९		३७५२९८
	४२.७०	१६.४०	५.९०	४.५०	१२.७०	०.००		१७.८०		१००.०
२०२३ पुस	१४५८०२	६६९३१	२१०६६	१८०६३	५९२९८	—		७२७६६		३८३९२६
	३८.२०	१७.२०	५.४०	५.००	१५.१०	—		१९.१०		१००.०
२०२४ पुस	२१७८१५	१०१३२०	२४४८७	२१६७०	५२५९४	८०१९	६५	७८५७९	२२१५६	५२६७०५
	४१.४०	१९.२०	४.६०	४.१०	१०.००	१.५०	०.००	१४.९०	४.२०	१००.०
२०२५ पुस	१४८१८०	१०४८२२	२३०३९	४३०४४	४५०९१	६९३८	२४३	९९३९१	२९५२९	५००२७७
	३९.६०	२१.००	४.६०	८.६०	९.००	१.४०	०.००	१९.९०	५.९०	१००.०
२०२६ पुस	४०९९२	१३२९२९	२२७५८	२४५१८	५१५४२	९९८५	२८५	१८६८४९	४००९८	५०९९५६
	८.००	३६.१०	४.५०	४.८०	१०.१०	२.००	०.१०	३६.६०	७.९०	१००.०
२०२७ पुस*	६३०८२	७०२१८	२१३७७	२६३७४	१०१३३५	९६२७	७३०	२५२४७३	५७६५१	६०२८६७
	१०.४६	११.६५	३.५५	४.३७	१६.८१	१.६०	०.१२	४१.८८	९.५६	१००.०

* अनुमानित

दृष्टव्य : इटासिक हाँचामा देखाइएको अंकले प्रतिशत जनाउँछ।

स्रोत : पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय

तालिका द.१७(क) : प्रमुख क्षेत्र अनुसार पर्यटक आगमन संख्या (२०३२-२०५७)

क्षेत्र वर्ष	उत्तर अमेरिका	मध्य तथा दक्षिण अमेरिका	पश्चिमी यूरोप	पूर्वी यूरोप	अफ्रिका	एशिया			अष्ट्रेलिया एवं प्रशान्त क्षेत्र	अन्य	कुल पर्यटक संख्या
						भारत	अन्य	जम्मा +			
२०३२ पुस	१५५४९	८७८	४१८२०	७७२	२२७	-	-	२६६०५	६५७५	१४	९२४४०
	१६.८	१.०	४४.२	०.८	०.३	-	-	२८.८	७.१	०.०	१००.०
२०३३ पुस	१६७५२	१२१८	४८८२७	७४१	२२६	-	-	२९२२२	८०८९	३३	१०५१०८
	१४.०	१.१	४६.४	०.७	०.२	-	-	२७.८	७.७	०.०	९८.०
२०३४ पुस	२०१३४	१५०६	५७६१९	१२२०	२५०	-	-	३९६२४	८८४०	१३६	१२९३२९
	१४.६	१.२	४४.६	०.९	०.२	-	-	३०.६	६.८	०.१	१००.०
२०३५ पुस	२३५४५	१९२७	६६८७६	१५२२	४७५	-	-	५२४४४	९२१४	१२६	१५६९२९
	१४.१	१.२	४२.८	१.०	०.३	-	-	३३.६	६.०	०.०	१००.०
२०३६ पुस	२१७२७	१८६७	६८१८४	१३०७	४१९	-	-	५९२३४	९३७१	१६७	१६२२७६
	१३.४	१.१	४२.०	१.०	०.२	-	-	३६.४	४.७	०.१	१००.०
२०३७ पुस	१७८१७	२१९२	७०३६३	१५९७	७१२	-	-	६१९१६	८०८१	२२०	१६२८९८
	११.०	१.३	४३.२	१.०	०.४	-	-	३८.०	४.०	०.१	१००.०
२०३८ पुस	१७०८२	१७३२	६३४१३	१६१९	५४२	-	-	६९२१३	७४९१	५७७	१६९६६९
	१०.६	१.१	३९.२	१.०	०.३	-	-	४२.८	४.६	०.४	१००.०
२०३९ पुस	२००१२	१७५४	६८६९६	१४१४	७६८	-	-	७३८१७	८४२४	५६३	१७५४४८
	११.४	१.०	३९.२	०.८	०.४	-	-	४२.१	४.८	०.४	१००.०
२०४० पुस	२२५८४	९७६	६६५७६	१९७२	१०६२	-	-	७४६६७	१०१६५	१४०३	१७९४०५
	१२.६	०.४	३७.१	१.१	०.६	-	-	४१.६	४.७	०.८	१००.०
२०४१ पुस	२२१३४	९१३	५९७६७	१६९५	६९६	-	-	८३२८४	५६४७	२४९८	१७६६३४
	१२.५	०.४	३३.८	१.०	०.४	-	-	४७.२	३.२	१.४	१००.०
२०४२ पुस	२२८८८	१५६४	६२८७६	३०५८	५५९	-	-	७८४६६	१०६४३	९३५	१८०९८९
	१२.६	०.९	३४.७	१.७	०.३	-	-	४३.४	४.९	०.४	१००.०
२०४३ पुस	२७९५१	१७४९	८५४५३	२६९६	५३२	-	-	८४८३४	१३५०५	६६११	२२३३३१
	१२.५	०.८	३८.२	१.२	०.२	-	-	३८.०	६.०	३.०	९९.९
२०४४ पुस	३१४९४	१८४९	९२००८	२४९४	४४९	-	-	१०१५६३	१३७८३	४३३८	२४८०८०
	१२.७	०.७	३७.१	१.१	०.२	-	-	४०.९	४.६	१.७	१००.०
२०४५ पुस	३०३६५	१८८८	९९७४२	२५६३	६०४	-	-	११४०७४	१३५९२	३११५	२६५९४३
	११.४	०.७	३७.४	१.०	०.२	-	-	४२.९	४.१	१.२	१००.०
२०४६ पुस	२८०४५	१९६८	१०४६९५	३२७१	६०५	-	-	८६३७२	१३९६६	१०२३	२३९९४५
	११.७	०.८	४३.६	१.४	०.३	-	-	३६	४.८	०.४	१००.०
२०४७ पुस	२६३४३	१८७२	११०७५०	३२७५	६११	-	-	९८३२०	१३१०८	६०६	२४४८८५
	१०.३	०.७	४३.४	१.३	०.२	-	-	३८.६	४.२	०.२	१००.०
२०४८ पुस	२४०२७	२२०२	११०४२५	३१२६	९५६	-	-	१४००२५	१०४७६	१७५८	२९२९९५
	८.२	०.७	३७.७	१.१	०.३	-	-	४७.८	३.६	०.६	१००.००
२०४९ पुस	२७३५६	२७२७	१३२५५५	२५५३	१२६३	१०६५७४	४९७३८	१५६३१२	१०८९३	६९४	३३४३५३
	८.२	०.८	३९.६	०.८	०.४	३१.९	१४.९	४६.८	३.२	०.२	१००.०

क्रमशः

क्षेत्र वर्ष	उत्तर अमेरिका	मध्य तथा दक्षिण अमेरिका	पश्चिमी यूरोप	पूर्वी यूरोप	अफ्रिका	एशिया			अष्ट्रेलिया एवं प्रशान्त क्षेत्र	अन्य	कुल पर्यटक संख्या
						भारत	अन्य	जम्मा +			
२०५० पुस	२५२८३	२६१२	१२२०६४	३०१६	९८५	८३३६२	४५४५०	१२८८१२	९८०६	९८९	२९३५६७
	८.६	०.९	४९.६	१.०	०.३	२८.४	१४.५	४३.९	३.४	०.३	१००.०
२०५१ पुस	२६०७८	३०८३	१३२५१८	२६६४	९१५	१०२५४०	४८४४२	१५०९८२	९९०५	३८६	३२६५३१
	८.०	१.०	४०.६	०.८	०.३	३१.४	१४.८	४६.२	३.०	०.१	१००.०
२०५२ पुस	२९७०२	३०४९	१३३८०९	३८६०	१०७३	११७२६०	६३११७	१८०३७७	११४९९	२६	३६३३९५
	८.२	०.८	३६.८	१.१	०.३	३२.३	१७.४	४९.६	३.२	०.०	१००.०
२०५३ पुस	३०६३५	४२३०	१३२७८७	६११४	१७७५	१२२५१२	८३२९७	२०५८०९	१२२३३	३०	३९३६१३
	७.८	१.१	३३.७	१.५	०.४	३१.१	२१.२	५२.३	३.१	०.०	१००.०
२०५४ पुस	३६३०१	४५५४	१३७०२८	६४१६	१६४५	१३३४३८	८९४११	२२२८४९	१३०४७	१७	४२१८५७
	८.६	१.१	३२.४	१.५	०.४	३१.६	२१.२	५२.८	३.१	०.०	१००.०
२०५५ पुस	४३०३८	५९३७	१५१०७०	६७४१	१७९५	१४३२२९	९७२३१	२४०४६०	१४६३५	८.०	४६३६८४
	९.३	१.३	३२.६	१.४	०.४	३०.९	२१.०	५१.९	३.१	०.०	१००.०
२०५६ पुस	४६९१०	६०९६	१६४९१३	६७२३	१८५७	१४०६६१	१०९१३२	२४९७९३	१५२०७	४.०	४९१५०४
	९.५	१.२	३३.६	१.४	०.४	२८.६	२२.२	५०.८	३.१	०.०	१००.०
२०५७ पुस	४९०३२	६०७६	१५९३२५	६९९२	२०४०	९५९१५	१२८६१७	२२४५३२	१५६४१	८.०	४६३६४६
	१०.६	१.३	३४.४	१.५	०.४	२०.७	२७.७	४८.४	३.४	०.०	१००.०

द्रष्टव्य : इटालिक हाँचामा रेखाङ्गणको अकले प्रतिशत जनाउँछ ।

+ २०४८ पौषसम्मको जम्मा संख्यामा भारतीय पर्यटकहरु समावेश भएको

तालिका ८.१७(ख): प्रमुख मुलुकगत पर्यटक आगमन संख्या

मुलुक	२०१८ वष	२०१९ वष	२०२० वष	२०२१ वष	२०२२ वष	२०२३ वष	२०२४ वष	२०२५ वष	२०२६ वष	२०२७ वष*
अष्ट्रेलिया	१०४५५ (२.९)	७५५९ (२.६)	७९१६ (२.३)	९६७१ (२.५)	७०९३ (१.९)	८२३१ (२.१)	१२३६९ (२.३)	१३८४६ (२.८)	१५४६१ (३.०)	१६८३८ (२.८)
ब्राष्ट्रिया	४१६४ (१.२)	३१४० (१.१)	३०२५ (०.९)	४३४१ (१.१)	३००७ (०.८)	३४७४ (०.९)	४४७३ (०.८)	३५४० (०.७)	३२४५ (०.६)	३५१९ (०.६)
क्यानाडा	७०६८ (२.०)	३७४७ (१.४)	४१५४ (१.२)	४८२५ (१.३)	४१६८ (१.१)	४७३३ (१.२)	७३९९ (१.४)	८१३२ (१.६)	८९६५ (१.८)	१०३०२ (१.७)
डेनमार्क	३८५४ (१.१)	२०४० (०.७)	२१७८ (०.६)	२६३३ (०.५)	१७७० (०.५)	१९५६ (०.५)	३१५७ (०.६)	३८४७ (०.८)	४४६४ (०.९)	४६०९ (०.८)
फ्रान्स	२११८७ (५.९)	१३३६६ (४.९)	१५८६५ (४.७)	१८९३८ (४.९)	१४१०८ (३.८)	१४८३५ (३.९)	२०२५० (३.८)	२२४०२ (४.५)	२२१५४ (४.३)	२४६७८ (४.१)
जर्मन	२१५७७ (६.०)	१५७७४ (५.७)	१४८६६ (४.४)	१६०२५ (४.२)	१४३४५ (३.८)	१४३६१ (३.७)	२१३२३ (४.०)	१८५५२ (३.७)	१९२४६ (३.८)	२३४७३ (३.९)
भारत	६४३२० (१७.८)	६६७७७ (२४.२)	८६७६३ (२५.५)	९०३२६ (२३.४)	९५६८५ (२५.५)	९३७२२ (२४.४)	९६०१० (१८.२)	९११७७ (१८.२)	९३८८४ (१८.४)	११६३२१ (१९.३)
इटाली	८७४५ (२.४)	८०५७ (२.९)	८२४३ (२.४)	१२३७६ (३.२)	८७८५ (२.३)	७७३६ (२.०)	११२४३ (२.१)	७९१४ (१.६)	७९८२ (१.६)	१०१९५ (१.७)
जापान	२८८३० (८.०)	२३२२३ (८.४)	२७४१२ (८.१)	२४२३१ (६.३)	१८२३९ (४.९)	२२२४२ (५.८)	२७०५८ (५.१)	२३३८३ (४.७)	२२४४५ (४.४)	२३२७२ (३.९)
नेदरल्याड	१३६६२ (३.८)	८३०६ (३.०)	८४४३ (२.५)	१११६० (२.९)	८९४७ (२.४)	७२०७ (१.९)	१०५८९ (२.०)	१०९०० (२.२)	१११४७ (२.२)	१३६७३ (२.३)
स्पेन	५८९७ (१.६)	५२६७ (१.९)	८२६५ (२.४)	११७६७ (३.१)	८८९१ (२.४)	१०३७७ (२.७)	१५६७२ (३.०)	१३८५१ (२.८)	१३००६ (२.६)	१४१५८ (२.३)
स्वजरल्याड	५६४९ (१.६)	३३५२ (१.२)	३२४६ (१.०)	३७८८ (१.०)	३१६३ (०.८)	३५५९ (०.९)	५२३८ (१.०)	५१८६ (१.०)	५२८१ (१.०)	५६१२९ (१.३)
श्रीलंका	९८४४ (२.७)	९८०५ (३.६)	१३९३० (४.१)	१६१२४ (४.२)	१८७७० (५.०)	२७४१३ (७.१)	४९९४७ (९.५)	३७८१७ (७.६)	३६३६२ (७.१)	४५८४१ (७.६)
अमेरिका	३२०५२ (८.९)	१७५१८ (६.४)	१८८३८ (५.६)	२०६८० (५.४)	१८५३९ (४.९)	१९८३३ (५.२)	२९७८३ (५.७)	३००७६ (६.०)	३२०४३ (६.३)	३७०८५ (६.२)
बेलायत	३३५३३ (९.३)	२१००७ (७.६)	२२१०१ (६.५)	२४६६७ (६.४)	२५१५१ (६.७)	२२७०८ (५.९)	३२३६७ (६.१)	३३६५८ (६.७)	३५३८२ (६.९)	३५५३९ (५.९)
अन्य	९०४०० (२५.०)	६६९२० (२४.३)	९३२८७ (२७.६)	११३७४५ (२९.५)	१२४७३७ (३३.२)	१२०७३२ (३१.४)	१७६३१२ (३३.५)	१७९८९९ (३३.४)	१७२८४६ (३३.९)	१६७२३५ (२७.७)
नखुलेका	० (०.०)	० (०.०)	० (०.०)	० (०.०)	० (०.०)	४००५ (१.०)	३५१५ (०.७)	४००५ (०.८)	६०४३ (१.२)	० (०.०)
जम्मा	३६१२३७ (१००)	२७५४६८ (१००)	३३८१३२ (१००)	३८५२९७ (१००)	३७५३९८ (१००)	३८३९२६ (१०१)	५२६७०५ (१००)	५००२७७ (१००)	५०९९५६ (१००)	६०२८६७ (१००)

* प्रारम्भिक

स्रोत : पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय ।

तालिका ८.१८ : पर्यटन क्षेत्रबाट आर्जित विदेशी मुद्रा

आर्थिक वर्ष	पर्यटन क्षेत्रबाट आर्जन भएको विदेशी विदेशी मुद्रा (रु. करोडमा)	कुल वस्तु निर्यातबाट प्राप्त विदेशी मुद्रा आर्जनको अनुपात (प्रतिशत)	कुल वस्तु निर्यात तथा सेवाबाट प्राप्त विदेशी मुद्रा आर्जनको अनुपातमा (प्रतिशत)	आर्जित कुल विदेशी मुद्राको अनुपातमा (प्रतिशत)	कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको अनुपातमा (प्रतिशत)
२०२१/२२	१७.०६	१९.२	१०.८	३०.२	१.०
२०२२/२३	२०.९९	१७.४	१०.७	२४.४	१.२
२०२३/२४	२८.८०	२४.२	१३.६	२६.३	१.७
२०२४/२५	३६.३२	३४.१	२२.७	२४.८	१.९
२०२५/२६	४९.७१	३८.१	१८.१	२६.९	२.३
२०२६/२७	६३.६८	५४.६	२२.१	२६.९	२.९
२०२७/२८	७७.३४	४७.९	२१.०	२९.२	३.१
२०२८/२९	८४.१५	५६.२	२२.२	३६.८	३.०
२०२९/३०	८४.४२	७४.३	२३.१	३७.३	२.५
२०३०/३१	५६.१०	३२.८	१३.१	१९.७	१.४
२०३१/३२	७३.५४	२६.८	१३.५	१९.८	१.६
२०३२/३३	१०७.१०	३४.७	१६.३	१८.५	२.०
२०३३/३४	१७४.०५	५८.०	२२.७	२६.६	२.९
२०३४/३५	१६७.५७	४०.६	१८.८	१८.२	२.३
२०३५/३६	२७३.५३	६५.०	२८.२	२४.५	३.३
२०३६/३७	३१२.१२	५९.५	२८.५	२३.३	३.२
२०३७/३८	३५८.७६	४७.१	२३.५	२१.८	३.२
२०३८/३९	५०१.६९	३५.९	१९.५	२०.०	३.६
२०३९/४०	५९६.६०	३४.५	२६.७	१७.६	३.७
२०४०/४१	८२५.१७	४२.७	२२.४	१८.९	४.१
२०४१/४२	८९७.३२	५०.८	२१.८	१७.३	४.१
२०४२/४३	९५२.१२	४७.९	२३.३	२१.४	३.८
२०४३/४४	८५२.२०	३७.६	१३.७	१७.६	३.०
२०४४/४५	९८८.१६	३५.९	१७.४	१५.२	३.३
२०४५/४६	१२१६.७८	३४.१	१८.५	१५.९	३.६
२०४६/४७	१२०७.३९	२४.२	१३.०	८.८	३.२
२०४७/४८+	११७१.७०	२१.०	१२.०	७.४	२.७
२०४८/४९	८६५.४३	१४.९	१०.६	६.१	१.९
२०४९/५०	११७४.७७	२३.१	१५.२	८.२	२.४
२०५०/५१	१८१४.७४	३२.९	२०.३	११.४	३.४
२०५१/५२	१०४६.४०	१७.५	१२.२	६.१	१.८
२०५२/५३	९५५.६०	१५.५	१०.९	४.६	१.५
२०५३/५४	१०१२.५०	१६.१	१०.७	४.५	१.४
२०५४/५५	१८६५.३०	३०.१	१७.९	६.७	२.३
२०५५/५६	२७९६.००	४०.०	२२.८	६.५	२.९
२०५६/५७	२८१३.९०	४४.५	२४.६	८.१	२.४
२०५७/५८*	१३५१.००	३९.३	२२.५	७.५	

+ आर्थिक वर्ष २०५७/५८ देखि नयाँ ढाँचाको शीघ्रान्तर लब्धाङ्कमा अप्रारित

* प्रथम आठ महिना

स्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक

तालिका ८.१९ : होटल र होटल शैया संख्या

वर्ष	तारे स्तरका		तारे देखि बाहेकका		जम्मा	
	होटल	शैया संख्या	होटल	शैया संख्या	होटल संख्या	शैया संख्या
२०३६ पौष	४०	३७७५	२८	११५०	६८	४९२५
२०३७ पौष	३९	४३००	३४	८०९	७३	५१०९
२०३८ पौष	३९	४३००	३५	२३४५	७४	६६४५
२०३९ पौष	३९	४३००	३६	२४८२	७५	६७८२
२०४० पौष	३९	४३००	३६	२५१९	७५	६८१९
२०४१ पौष	३९	४३००	३७	२६०५	७६	६९०५
२०४२ पौष	४१	४१८८	३९	२७२२	८०	६९१०
२०४३ पौष	४१	४०८७	६९	२९९९	११०	७०८६
२०४४ पौष	४३	४३८१	६१	२६७१	१०४	७०५२
२०४५ पौष	४३	४४१२	७७	३५९९	१२०	८०११
२०४६ पौष	५४	४८८०	१०५	४५२८	१५९	९४०८
२०४७ पौष	५७	५५०२	१११	४७४२	१६८	१०२४४
२०४८ पौष	६१	५८०९	१३१	५३९८	१९२	११२०७
२०४९ पौष	६४	५९६९	१३९	५८०३	२०३	११७७२
२०५० पौष	६४	५९६९	१५०	६५७८	२१४	१२५४७
२०५१ पौष	७२	६५०२	३२२	११२२८	३९४	१७७३०
२०५२ पौष	७२	६५०२	४४८	१५३०५	५२०	२१८०७
२०५३ पौष	७९	७०५०	५५३	१८५८८	६३२	२५६३८
२०५४ पौष	८६	७७७९	६२०	१९८३३	७०६	२७६१२
२०५५ पौष	८९	७८४२	६५०	२१०३६	७३९	२८८७८
२०५६ पौष	८७	८६५६	६९८	२३५५८	७८५	३२२१४
२०५७ पौष	९४	९३२०	७५४	२५६३८	८४८	३४९५८
२०५८ पौष	९७	९४३०	७९१	२६७३३	८८८	३६१६३
२०५९ पौष	१०४	१०२८९	८३९	२७३२७	९४३	३७६१६
२०६० पौष	१०८	१०५३५	८५८	२७७३५	९६६	३८२७०
२०६१ पौष	११०	१०७१५	८८६	२८३९२	९९६	३९१०७
२०६२ पौष	११०	१०७१५	८९६	२८६६९	१००६	३९३८४
२०६३ पौष	१०५	९७६३	५०२	१४४९७	६०७	२४२६०
२०६४ पौष	१०५	९७६३	५१२	१४८९७	६१७	२४६६०
२०६५ पौष	९६	९३२०	५७३	१६७४३	६६९	२६०६३
२०६६ पौष	९७	९३६९	६४७	१९१२४	७४४	२८४९३
२०६७* पौष	१०३	९१२५	६८६	२०२१७	७८९	३००४२

* अनुमानित

स्रोत : पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय

तालिका ८.२० : पर्वतारोहण दल र संख्या

वर्ष	ऋतु	दलको संख्या	पर्वतारोहीको संख्या	सामयिक रोजगारी	सरकारलाई प्राप्त रोयल्टी रकम (रु. हजारमा)	पर्वतारोहीहरू बाट भएको खर्च (रु. हजारमा)
२०३४/३५ (पौष)	बसन्त ऋतु	१८	-	-	२२१	-
	शरद ऋतु	२४	-	-	३९३	-
	हिउँद	-	-	-	-	-
	जम्मा	४२	-	-	६१४	-
२०३५/३६ (पौष)	बसन्त ऋतु	२१	२१३	५२५०	२४२	५०९२
	शरद ऋतु	२६	२५५	३४७४	३२०	६१०३
	हिउँद	१	२०	२९२	१५	५६६
	जम्मा	४८	४८८	९०१६	५७७	११७६१
२०३६/३७ (पौष)	बसन्त ऋतु	३२	२८५	४०९८	४०९	८२०४
	शरद ऋतु	२५	२९४	२७८०	३३८	५२५६
	हिउँद	७	६०	७६०	९६	२३६७
	जम्मा	६४	६३९	७६३८	८४३	१५८२७
२०३७/३८ (पौष)	बसन्त ऋतु	३४	३७०	५१५७	४२०	९३८६
	शरद ऋतु	४०	३९६	३५९७	४७९९	६९२५
	हिउँद	५	२३	८४०	६२	१९०६
	जम्मा	७९	७८९	९५९४	५२८१	१८२१७
२०३८/३९ (पौष)	बसन्त ऋतु	३२	३३०	३६०८	४०५	५८८१
	शरद ऋतु	४३	४०७	४३९१	५२३	९१९४
	हिउँद	९	६९	८४०	१०८	२४२९
	जम्मा	८४	८०६	८८३९	१०३६	१७५०४
२०३९/४० (पौष)	बसन्त ऋतु	३०	२८४	२९२६	४०१	५७०४
	शरद ऋतु	४६	४०६	४१८६	६००	११३०१
	हिउँद	१२	७३	७५५	१४९	१५७०
	जम्मा	८८	७६३	७८६७	११५१	१८५७५
२०४०/४१ (पौष)	बसन्त ऋतु	३४	३२६	३७५६	५३५	६८३२
	शरद ऋतु	४९	३९९	३६००	१६१९	७२६४
	हिउँद	१९	१४४	१५५९	५९८	६०७३
	जम्मा	१०२	८६९	८९१५	२७५२	२०१७०

क्रमशः

वर्ष	ऋतु	दलको संख्या	पर्वतारोहीको संख्या	सामयिक रोजगारी	सरकारलाई प्राप्त रोयल्टी रकम (रु. हजारमा)	पर्वतारोहीहरू बाट भएको खर्च (रु. हजारमा)
२०४१/४२	बसन्त ऋतु	२६	२४४	२१३२	१०३७	५२२४
	शरद ऋतु	४९	४३३	४५५९	१६४५	७५३२
	हिउँद	१६	१४७	२१४४	६१६	५११४
	जम्मा	९१	८२४	८८३५	३२९८	१७८७०
२०४२/४३	बसन्त ऋतु	३१	३०४	४१८८	११७७	९५१६
	शरद ऋतु	४९	४३०	४३५१	२२२५	१५०४१
	हिउँद	१४	७३	१८७६	६६१	४२९७
	जम्मा	९४	८०७	१०४१५	४०६३	२८८५४
२०४३/४४	बसन्त ऋतु	२७	२०७	३७९६	१२७९	१०२७०
	शरद ऋतु	५८	४९१	५६१५	२३५९	१८०८१
	हिउँद	१३	९८	१७५५	६९२	५६६९
	जम्मा	९८	७९६	१११६६	४३३०	३४०२०
२०४४/४५	बसन्त ऋतु	३०	३७२	४४४६	१४४०	१६९९७
	शरद ऋतु	५०	४६९	५५६९	२९९३	१९१७०
	हिउँद	१२	९५	८२४	६४६	६४१५
	जम्मा	९२	९३६	१०८३९	५०७९	४२५८२
२०४५/४६	बसन्त ऋतु	४८	४२६	५६२५	२८१६	२५२२४
	शरद ऋतु	६०	४९६	४६५२	३५३७	३११०९
	हिउँद	१७	१३१	७०७	८६९	७६४३
	जम्मा	१२५	१०५३	१०९८४	७२२२	६३९७६
२०४७	पुष	१२०	९७२	१४१७९	७३४५	—
२०४८	पुष	१३०	१०१०	९०८०	८९२९	—
२०४९	पुष	११३	९२९	८२६१	३०२९१	१०१३५५
२०५०	पुष	९५	७३०	५४२३	३९१०२	१०३८०४
२०५१	पुष	१०५	६९६	५२३६	४४४९९	११३५०१
२०५२	पुष	९१	६२४	५१२३	३७२५७	११६६००
२०५३	पुष	१२९	८५१	४९२४	१०१८८०	२२७४१३
२०५४	पुष	१२०	८६१	७००३	१०८२३७	२९५००१
२०५५	पुष	१४१	९७४	६९४२	९५४७९	३८२४४१
२०५६	पुष	११५	८५७	९६९०	८४९८९	३४४६२४

क्रमशः

वर्ष	ऋतु	दलको संख्या	पर्वतारोहीको संख्या	सामयिक रोजगारी	सरकारलाई प्राप्त रोयल्टी रकम (रु. हजारमा)	पर्वतारोहीहरू बाट भएको खर्च (रु. हजारमा)
२०५७	पुष	१३२	७७३	११५८७	११९८९३	४९८५१३
२०५८	पुष	११२	८३६	६२०३	१२७३९६	५५२०३३
२०५९	पुष	१३४	९१३	१०५९९	१२८०३०	६०००००
२०६०	पुष	१५२	१०८०	१४८३८	१८१३६०	६३००००
२०६१	पुष	१४०	१०४२	९३६२	१२७०७२	४९४४९४
२०६२	पुष	१२८	९४०	६३६	१५६२४०	४००१३७
२०६३	पुष	१३३	९८६	४३४४	१४५६१२	४२३८९५
२०६४	पुष	१६२	१२२८	४८२३	१६९८३०	९६६६३७
२०६५	पुष	२६७	२०१८	४२३१	२५३५८३	१५८८९६९
२०६६	पुष	२३६	१५१९	२५९८	२८४१२३	-
२०६७	पुष	२६९	१९४२	२२०२	२१६५६०	-

द्रष्टव्य : वसन्त ऋतु : फागुन, चैत, वैशाख

शिशिर ऋतु : मसीर, पुस, माघ

शरद ऋतु : भादौ, असोज, कार्तिक

गृष्म ऋतु : जेठ, असार, साउन

नोट : २०५८/५९ पौषदेखि ऋतु अनुसार पर्याप्त दिन खारेज गरिएको ।

२०४७ पुषदेखि तथ्याक सशोधित/परिमार्जित ।

स्रोत : पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय

तालिका ८.२१ : होटल व्यवस्थापन तथा पर्यटन सम्बन्धी तालीम

क्र.सं.	विवरण	२०२९/३० देखि २०४०/४१ सम्म	२०४१/४२	२०४२/४३	२०४३/४४	२०४४/४५	२०४५/४६	२०४६/४७	२०४७/४८	२०४८/४९	२०४९/५०	२०५०/५१	२०५१/५२	२०५२/५३	२०५३/५४	कुल जम्मा
१	खाना सामान तयार															
२	र नियन्त्रण गर्ने	१८१	-	-	२०	१९	१६	३६	४२	५०	५०	६८	५२	४५	१०१	६८०
३	खाद्यान्नका पेय सेवा	२६७	२५	-	३४	५७	५१	३२	४७	६४	१३९	८२	७०	७९	११४	१०६१
४	हाउस किपिंग	२५०	२५	२०	३४	४१	३५	३५	४५	४६	४४	६९	४९	४१	७२	८०६
५	फन्ट अफिस	२६४	४०	१६	३७	२९	४२	२५	४२	५३	४८	७२	४७	५८	१७९	९५२
६	बैंकरी	-	-	-	-	-	१७	२०	-	-	-	-	-	-	-	३७
७	ईण्डियन स्विट्स	-	-	-	-	-	११	-	-	-	-	-	-	-	-	११
८	होटल मेन्टिनेन्स तालिम	-	-	-	-	-	-	१३	१३९	-	२५	१८	-	-	१०	२०५
९	होटलको हिसाव किताब राख्ने सम्बन्धी	४२	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	४२
१०	पर्यटक पथ प्रदर्शक	३४२	-	६९	३३	८४	४४	७४	६२	३१	७४	३५	७०	९१	९३	११०२
११	विभिन्न क्षेत्रको लोकल गाईड	१४	-	-	-	२२	-	-	-	-	-	-	-	-	८३	११९
१२	एकोमोडेशन अपरेशन	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	०
१३	ट्रामल एजेन्सी एण्ड टिकेटिंग	१५७	-	-	२३	६७	६३	४९	-	-	१६	२९	-	६६	५९	५२९
१४	पदयात्रीका लागि कूक र वेटर	८५	१७	२३	-	३३	६८	४०	१९	२१	३०	२४	१२	-	-	३७२
१५	पद यात्री पथ प्रदर्शक	२६७	-	५५	३५	४५	६२	६१	५१	६७	३४३	५५	११७	२३४	१८९	१५८१
१६	पद यात्रा तथा भ्रमण नाईके	-	-	-	-	-	-	-	३०	-	-	-	-	-	-	३०
१७	जल यात्रा पथ प्रदर्शक	-	-	-	-	-	-	-	-	२४	२४	२३	३५	६६	-	१७२
१८	तालीमदाताको गोपनी विषयक	३०	-	-	१८	१९	-	-	-	-	-	-	४२	-	-	१०९
१९	उच्च स्तरको तालिम	१९	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	१९
२०	जनसंपर्क तालीम	-	-	-	-	२१	-	-	-	-	-	-	-	-	-	२१
२१	स्प्रिट अफ हस्पिटालिटी कोर्स	-	-	-	-	१३	१४	-	-	१४	-	२२	१४	-	४१	११८
२२	रा.प.अ.प्र.द्वि. श्रेणीको लागि पर्यटन सेवा तालीम	-	-	-	-	-	१२	-	-	-	-	-	-	७५	२४०	३२७
२३	स्थलगत घुम्ती तालीम	१८९	-	-	६६	३४७	५८३	४०	२०७	१९९	२३१	१७०	२०८	४१४	२३७	२८९१
२४	इन्टरनेशनल फ्रेट फरवार्डिङ (कार्गो)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	३६	३६
२५	टुरिस्ट गाइड रिफ्रेसर कोर्स	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	३५	४१	७६
२६	स्कील टेष्ट प्रोग्राम	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	०
२७	ब्याचलर इन होटल म्यानेजमेन्ट	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	०
	जम्मा	२१०७	१०७	१८३	३००	७९७	१०१८	४२५	६८४	५६९	१०२४	६६७	७१६	१२०४	१४९५	११२९६

क्रमशः

क्र.स.	विवरण	आर्थिक वर्ष														कुल जम्मा+
		२०५४/५५	२०५५/५६	२०५६/५७	२०५७/५८	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८*	
१	ब्याचलर इन होटल म्यानेजमेन्ट	-	-	३०	३५	३५	३४	३६	३७	७२	७७	७८	८०	८०	८०	६७४
२	ब्याचलर इन ट्राभल एण्ड टुरिजम म्यानेजमेन्ट	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	३६६
३	खाद्य सामान तयारी र नियन्त्रण गर्ने	७४	९४	४८	३२	-	८९	४४	७३	६६	१६३	८०	१४४	१०१	४०	१७२८
४	खाद्य तथा पेय सेवा	१०२	७१	४९	३२	-	३२	१९	६०	२७	३२	३४	६०	२१	२४	१६२४
५	हाउस किपिङ्ग	४८	२९	३०	२१	२८	४४	९९	१८	२३	२९	२५	२१	१७	२१	१२७९
६	फ्रन्ट अफिस	५७	३१	३३	३१	२४	-	३१	३५	१८	२५	३२	२४	१८	२७	१३३८
७	बेकरी र इण्डियन स्वीट्स	-	१७	१७	-	-	-	-	-	-	-	०	०	०	०	८२
८	होटल मेन्टिनेन्स तालिम	१३	१२	१३	-	-	-	-	-	-	-	०	०	०	०	२४३
९	होटलको हिसाब किताब राख्ने सम्बन्धी	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	०	०	०	०	४२
१०	पर्यटक पथ-प्रदर्शक	३७१	६७	१०६	७६	७०	६९	६६	७४	५४	७२	८०	१३६	२०५	०	२५४८
११	बिभिन्न क्षेत्रको लोकल गाइड	२९	-	-	७५	-	-	६२	०	०	३०	-	-	६८	२४	४०७
१२	एकोमोडेशन अपरेशन	१८	१५	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	०	०	३३
१३	ट्राभल एजेन्सी एण्ड टिकेटिङ्ग	५०	३५	३३	२२	३४	-	-	-	-	७२	-	-	०	०	७७५
१४	पद यात्रीका लागि कूक र बटर	४४	१६	-	-	३०	-	-	-	-	-	-	-	०	०	४६२
१५	पद यात्री पथ-प्रदर्शक	२१०	२१९	२३९	३७०	३९०	२९७	४०५	५९२	३३२	३६२	४२०	५१२	६७३	७८९	७३९१
१६	पद यात्रा तथा भ्रमण नाइके	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	०	०	३०
१७	जल यात्रा पथ प्रदर्शक	३४	३७	-	२१	-	५१	-	-	-	-	-	६८	७७	७२	५३२
१८	पर्यटन सम्बन्धी सेवाकालीन/सेमिनार/उच्चस्तर/	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	जनसम्पर्क तथा हस्पिट्यालिटी तालिम	२३	१२६	९३	-	१९४	२१	२१७	२२९	२२९	३७६	४११	२८१	२५२	१७४	३२२०
१९	स्वतन्त्र घुम्ती तालिम	२५८	१८३	४७६	४०१	१९८	१४९	४६७	२३१	९८	५९	३१७	१४४	२४९	१३४	६२५५
२०	इन्टरनेशनल फ्रेट फरवार्डिङ्ग (कार्गो)	-	२७	३०	-	-	-	-	-	-	-	-	-	०	०	९३
२१	टुरिस्ट गाइड रिफ्रेसर कोर्स	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	०	०	७६
२२	स्कील टेष्ट प्रोग्राम	२७४	८४	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	०	०	३५८
२३	होम स्टे म्यानेजमेन्ट तालिम	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	१०८	०	१०८
२४	एग्जी टुरिजम	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	२६	५८	०	८४
	जम्मा	१६०५	१०७३	११९७	११२६	१००३	७८६	१४६८	१३७६	९४२	१३२१	१५०७	१५७५	२००७	१४६६	२९७४८

* प्रथम बाठ महिनाको प्रगति

+ आर्थिक वर्ष २०२९/३० देखि हालसम्मको ।

स्रोत : नेपाल पर्यटन तथा होटल व्यवस्थापन प्रतिष्ठान

तालिका ९.१ : सार्वजनिक संस्थानहरूको वित्तीय कार्यकुशलता

रु. करोडमा

संस्थानको किसिम	वित्तिन्न आर्थिक वर्षहरूमा सञ्चालन मुनाफा												
	२०४१/४२	२०४२/४३	२०४३/४४	२०४४/४५	२०४५/४६	२०४६/४७	२०४७/४८	२०४८/४९	२०४९/५०	२०५०/५१	२०५१/५२	२०५२/५३	२०५३/५४
औद्योगिक	४.००	२.७०	५.५०	-९.६०	-५.८०	-१३.२५	-१७.०८	८.१०	-११.४०	-११.३९	-७३.७४	-५३.७४	-८१.९१
व्यापारिक	-१०.८०	-५.९०	१४.५०	-७.९०	-२०.४४	-४९.७६	-२४.६५	-१०८.७२	-२०.६६	-२९.१०	१.४३	-६७.३०	-१५६.३९
सेवा	-	-	-	-	४.९४	२.५१	-१८.११	५.८५	०.५०	३७.५७	-१.८५	३२.१३	-२.७५
सामाजिक	-	-	-	-	०.१५	-०.५६	-०.३७	१.१३	-१.२८	१.८७	०.७१	-१.२२	२.२४
जनोपयोगी	-९.२०	९.८०	-०.४०	७.८०	१४.७९	१६.८६	-८६.५३	-४१.५४	४३.०९	३२.३९	१९९.०२	१९२.१२	२०२.७५
वित्तीय	१.१०	३.९०	१५.९०	१५.६०	२.१८	१९.७४	-३९.४३	२०.६३	१४.४०	७६.०३	७०.९९	३५.७८	८३.६५
जम्मा	-१४.९०	१०.५०	३५.५०	५.९०	-३.८८	-२४.४६	-१८७.१७	-११४.५५	१४.६५	१०७.३७	१९६.५६	१३७.७६	४७५.५९

रु. करोडमा

संस्थानको किसिम	वित्तिन्न आर्थिक वर्षहरूमा खुद पुँजी लगानी												
	२०४१/४२	२०४२/४३	२०४३/४४	२०४४/४५	२०४५/४६	२०४६/४७	२०४७/४८	२०४८/४९	२०४९/५०	२०५०/५१	२०५१/५२	२०५२/५३	२०५३/५४
औद्योगिक	७७.१	७६.३	१४०.८	२४३.३०	२०६.६१	२८८.५२	२२०.५२	६८१.३३	२०२.९३	३८५.६८	७९२.१५	७५९.१६	७६३.४०
व्यापारिक	-१.३	-२४.४	१००.१	-२०.६०	-३९.८७	-४८.६७	१७.७६	५०.००	-६९.७४	२९.७९	-२३.२०	१२०.७६	१५०.९६
सेवा #	-	-	-	-	२८९.२७	३११.९४	३६४.७५	३३७.६२	३६०.५५	८३८.८९	२५३.९८	२५१.१७	१४१.७९
सामाजिक	-	-	-	-	१८.०८	१४.४०	१८.४८	१९.०७	२७.९५	३३.९९	५९.६८	६७.२४	८४.९७
जनोपयोगी	३३५.७	४६७.६	५२९.३	४०६.८०	७६९.९९	७३९.४४	२५९९.७०	२७५८.५५	२९३८.७२	३९६१.६०	३५०३.५७	३४८६.८३	५४३७.०४
वित्तीय	१६६.५	२२०.४	२३१.५	७२३.३०	४६७.७४	५४१.९९	३६३.११	१२०६.४६	८८७.८८	११३८.५५	१३३८.३०	१५१५.९३	१९९७.६७
जम्मा	५७८	७३९.९	१००१.७	१३५२.८०	१७११.८२	१८४७.६२	३४८४.३२	५०५३.०३	४३४८.२९	६३८८.५०	५९२४.४८	६२०१.०९	८५७५.७९

प्रतिशतमा

संस्थानको किसिम	वित्तिन्न आर्थिक वर्षहरूमा खुद पुँजी लगानीमा सञ्चालन मुनाफा												
	२०४१/४२	२०४२/४३	२०४३/४४	२०४४/४५	२०४५/४६	२०४६/४७	२०४७/४८	२०४८/४९	२०४९/५०	२०५०/५१	२०५१/५२	२०५२/५३	२०५३/५४
औद्योगिक	५.२	३.५	३.९	-३.९४	२.८०	-४.५९	-७.७४	१.१९	-४.६२	-२.९५	-९.३१	-७.२८	-१०.७३
व्यापारिक	-	-	१४.४८	-	-	-	-१४४.४१	-२१७.४४	नेगेटिभ	-९७.७०	-	-५५.७३	-१०३.६०
सेवा	-	-	-	-	१.७०	०.८०	४.४४	१.७३	०.१४	४.४८	-०.७३	१२.७९	-१.९४
सामाजिक	-	-	-	-	८.२२	-३.८९	-२.०३	५.९४	-४.५७	५.५०	१.१९	१.८२	२.६४
जनोपयोगी	-२.७	-२.१	२.१	१.९१	१.९२	२.२८	-३.३२	-१.५१	१.४७	०.८२	५.६८	५.५१	३.७३
वित्तीय	०.७	१.८	६.९	२.१५	०.५३	३.६४	-१०.८५	१.७१	१.६२	६.६८	५.३०	२.३६	४.१९
जम्मा अनुपात	-२.५८	१.४२	३.५४	०.४४	-०.२३	-१.३८	-५.२२	-२.२७	०.३४	१.६८	३.३२	२.२२	०.५५

कमश.

संस्थानको विविधता	विविन्न आर्थिक वर्षहरूमा सञ्चालन मुनाफा													
	२०१४/१५	२०१५/१६	२०१६/१७	२०१७/१८	२०१८/१९	२०१९/२०	२०२०/२१	२०२१/२२	२०२२/२३	२०२३/२४	२०२४/२५	२०२५/२६	२०२६/२७	२०२७/२८*
औद्योगिक	-६७.९२	-४८.४६	-४०.९०	-३५.७४	-३५.३५	-४०.०४	-११.७१	-१५.७५	-३४.०२	-१८.०१	-५९.९७	-७८.४३	-४९.९४	-२३.६८
व्यापारिक	-१३८.३३	२६.५२	६८.९४	८.६५	-५२.२८	-२०८.०९	-१९५.८८	-२६४.१०	-४१८.७१	-१९०.१७	-५८६.७२	३०३.३१	-२६.९६	-२०.४३
सेवा	-१.५३	-९.०३	२.६९	-९५.९६	-२७.२७	२०.०८	-२५.९३	७४.०४	-५.७०	४९.९५	३८.८२	१९५.८०	२३४.८१	०.०४
सामाजिक	-२.३८	-२.६२	-२.४७	-२.११	-१.८१	०.४४	-१४.१२	४.३३	४.७९	-४.८०	-१७.४५	-२९.२५	-१२.४१	-०.६७
जनोपयोगी	२५०.४९	२५५.५७	३४१.०१	२१६.६६	२०९.०२	२६६.२१	५७३.३१	२३४.४२	३९७.९१	६८८.७८	७८८.६५	५०३.२४	७०७.२८	८२८.४०
वित्तीय	९१.४३	६८.३५	-१२८.८३	-२२६.८२	-६३९.८४	-२००.०४	-५७८.०८	१८०.०९	२२४.६०	३६४.४९	५८.९२	१०५.६६	१४५.४६	३१७.२५
जम्मा	१३१.७६	२९०.३३	२४०.४४	-१३४.३२	-४४७.५३	-१६१.४४	-२५२.४१	२१३.०३	१६८.८७	८९०.२४	२२२.२५	१०००.३३	९९८.२४	११००.९१

संस्थानको	विविन्न आर्थिक वर्षहरूमा खुद पूँजी लगानी													
विविधता	२०१४/१५	२०१५/१६	२०१६/१७	२०१७/१८	२०१८/१९	२०१९/२०	२०२०/२१	२०२१/२२	२०२२/२३	२०२३/२४	२०२४/२५	२०२५/२६	२०२६/२७	२०२७/२८*
औद्योगिक	३७५.३५	६२८.७६	४८५.८६	४०७.८१	४०३.५६	३१६.४०	३४४.४९	३९५.१४	५४५.८८	-३८.७०	३५१.३१	२३८.८४	२००.९०	३५६.६४
व्यापारिक	१२२.७५	११०.७४	९५.२४	१७७.०७	२४८.२४	४१०.६९	३१३.७१	५३.१०	-३७१.८४	-३५३.२९	-१०५.९१	५४६.९८	-१५२.९८	-१०७.४४
सेवा #	१११.४०	४९.७५	७०.२८	२९.०४	-५२.२७	-१३६.४७	९९४.९९	१०७९.२१	१०३६.१५	१११२.१४	११८८.९४	११७३.३५	२०५९.६७	४३.८९
सामाजिक	८७.००	९४.७२	९८.४२	१०६.६२	१२०.६१	१७४.२५	१९५.७२	१९७.३४	१७६.१९	१८५.१७	१७०.६०	१५९.०५	१३७.७०	१९०.०४
जनोपयोगी	६२१७.५२	६६५४.५५	७२९७.१२	७९०२.७८	८४९१.५४	८८२१.०९	९४४५.०९	९७४७.३७	१०५१५.२३	१०४५२.४०	१०९८०.५९	१२१५३.९४	१३३७०.५९	१५१४७.२८
वित्तीय	१२१३.०६	८३०.०४	२९५.१४	-३३२.२७	५७९७.१४	१३७.२८	-१६०४.००	६९९५.२२	६९४४.८१	४९४१.७४	६३१२.५०	७९९३.०४	७७५४.८७	७६९८.२६
जम्मा	८१२७.०८	८३६८.५६	८३४२.०६	८२९१.०४	१४००८.८२	९७२३.२०	९६९०.४०	१७६६७.३८	१८८४६.४२	१६२९९.४६	१८८९८.०३	२२२६४.२०	२३३७०.७५	२३२२८.६७

संस्थानको विविधता	विविन्न आर्थिक वर्षहरूमा खुद पुँजी लगानीमा सञ्चालन मुनाफा प्रतिशत													
	२०१४/१५	२०१५/१६	२०१६/१७	२०१७/१८	२०१८/१९	२०१९/२०	२०२०/२१	२०२१/२२	२०२२/२३	२०२३/२४	२०२४/२५	२०२५/२६	२०२६/२७	२०२७/२८*
औद्योगिक	-१८.१०	-७.७१	-८.४२	-८.७६	-८.७६	-१२.६६	-३.४०	-३.९९	-६.२३	-	-१७.०७	-३२.८४	-२४.८६	-६.६४
व्यापारिक	-११२.६९	२३.९५	७२.३९	४.८९	-२१.०६	-५०.६७	-६२.४४	-४९७.३९	११२.६१	-	-	५५.४५	१७.६२	१९.०२
सेवा	-१.३७	-१८.१५	३.८३	-३३०.४४	५२.१७	-१४.७१	-२.६१	६.८६	-०.५५	४.४९	३.२७	१६.६९	११.४०	०.०९
सामाजिक	-२.७४	-२.७७	-२.५१	-१.९८	-१.४०	०.२५	-७.२२	२.१९	२.७२	-२.५९	-१०.२३	-१८.३९	-९.०१	-०.३५
जनोपयोगी	४.०३	३.८४	४.६७	२.७४	२.४६	३.०२	६.०७	२.४०	३.७८	६.५९	७.१८	४.१४	५.२९	५.४७
वित्तीय	७.५४	८.२३	-४३.६५	६८.२६	-११.०४	-१४५.७२	-	२.९१	३.२३	७.३८	०.९३	१.३२	१.८८	४.१२
जम्मा अनुपात	१.६२	३.४७	२.८८	-१.६३	-३.६४	-१.६६	-२.६१	१.२१	०.९०	५.४६	१.१८	४.४९	४.२७	४.७२

* अनुमानित

नेपाल नागरिक उड्डयन प्राधिकरण को आर्थिक वर्ष २०८५/८६ को संशोधित अनुमान उपलब्ध हुन नसकेकोले सेवा क्षेत्रको रकम फरक परेको

स्रोत : श्रवण मन्त्रालय

तालिका १०.१ : ऊर्जा खपतको स्थिति

हजार टन तेल शान्त बराबरको

ऊर्जा स्रोत	२०३८/३९	२०३९/४०	२०४०/४१	२०४१/४२	२०४२/४३	२०४३/४४	२०४४/४५	२०४५/४६	२०४६/४७	२०४७/४८	२०४८/४९	२०४९/५०	२०५०/५१	२०५१/५२	२०५२/५३
परम्परागत:	४४८३	४५७८	४६७८	४७८०	४८८२	४९८८	५०९८	५२०८	५४६०	५५७६	५६९१	५८११	५९३३	६०५९	६१८५
दाउरा	४००४	४०८९	४१७८	४२६९	४३६१	४४५६	४५५३	४६५२	४८७७	४९८०	५०८४	५१९१	५३००	५४१२	५५२५
कृषिजन्य अवशेष	१७९	१८३	१८७	१९१	१९५	१९९	२०४	२०८	२१९	२२४	२२८	२३३	२३८	२४३	२४८
गोबर, गुड्डा	३००	३०६	३१३	३२०	३२६	३३३	३४१	३४८	३६४	३७२	३७९	३८७	३९५	४०४	४१२
व्यापारिक	१८०	१६६	१९५	२५५	२६७	२०१	२७९	२७४	२३६	३४९	४१९	४३०	४८३	५८१	६५१
कोइला	४९	३७	४२	८३	८५	१०	५४	५०	७	४२	५८	२६	३२	६७	७२
पेट्रोलियम पदार्थ	११७	११३	१३३	१५१	१५८	१६४	१९३	१८६	१८५	२५७	३०६	३४८	३९१	४४८	५०७
विद्युत	१४	१६	२०	२१	२४	२७	३२	३८	४४	५०	५५	५६	६०	६६	७२
नवीकरणीय									४	४	५	६	६	७	१०
जम्मा	४६६३	४७४४	४८७३	४९३५	५०४९	५१८९	५३७७	५४८२	५७००	५९२९	६११५	६२४७	६४२२	६६४७	६८४६

क्रमशः

ऊर्जा स्रोत	२०५३/५४	२०५४/५५	२०५५/५६	२०५६/५७	२०५७/५८	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८*
परम्परागत:	६२६८	६४०३	६५४०	६६८१	६८२४	७०६६	७२४०	७३९७	७५५६	७६९८	७८५४	८०१५	८१८५	८३६३	८६७८
दाउरा	५५७४	५६९४	५८१६	५९४१	६०६८	६३१५	६४५१	६५९१	६७३२	६८६२	६९९९	७१४९	७३०१	७४५८	५०६७
कृषिजन्य अवशेष	२७३	२७९	२८५	२९२	२९९	३०५	३१२	३१९	३२७	३२९	३३७	३३७	३४४	३५४	२३८
गोबर, गुडठा	४२१	४३०	४३९	४४८	४५७	४४६	४७७	४८७	४९७	५०७	५१८	५२९	५४०	५५१	३७३
व्यापारिक:	६९१	७६९	८१८	१०५४	१०१६	१०२९	१०१५	१०५९	१०१४	१०९३	१०३१	१०३८	११३९	१४७६	८४१
कोइला	६०	६१	६८	२४६	१७४	१५२	१३४	१७१	१५२	२४३	१४४	१९३	१८२	२९२	१५७
पेट्रोलियम पदार्थ	५५४	६२५	६६१	७०९	७३४	७५८	७५३	७४७	७०५	६८६	७०९	६५५	७७५	९६५	५३७
विद्युत	७७	८३	८९	९९	१०८	११९	१२८	१४१	१५७	१६४	१७८	१९०	१८२	२१९	१४७
नवीकरणीय	१३	१६	२०	२४	२९	३३	३९	४५	४६	५३	५९	५९	६४	७०	४८
जम्मा	६९७२	७१८८	७३७८	७७५९	७८६९	८१२८	८२९४	८५०१	८६१६	८८४४	८९४४	९११२	९३८८	९९०९	६५६७

* बाठ सङ्गनाको अनुमानत.

टिप्पण :

१. ऊर्जा खपतको स्थाितजाई कोइला शक्तिको सट्टामा तेज शक्ति वरावरको इकाईमा इस्तुत गरिएको छ। यसो गर्दा ९ टन तेज शक्ति वरावर ९.५६५२८५ टन कोइला शक्ति मानिएको छ।

२. विगतमा ऊर्जा तथ्याङ्क पेश गर्दा नवीकरणीय ऊर्जा स्रोतहरुको विस्तृत विवरणहरु उल्लेख नगरिएकोमा हाल सो सम्बन्धी तथ्याङ्कको विवरण सलपन गरिएको।

३. ऊर्जा तथ्याङ्क जनावन्धक गर्ने क्रममा विभिन्न अव्ययनहरुले देखाए अनुसार नयाँ अनुमानहरु समावेश गरी ऊर्जा तथ्याङ्क तयार गरिने भएकोले पुरानो तथ्याङ्कसंग केही फरक पर्न सक्छ।

स्रोत : जल तथा शक्ति आयोगको सचिवालय

तालिका १०.२ : विद्युत उत्पादन तथा खपतको स्थिति

दश लाख किलो वाट घण्टामा

आर्थिक वर्ष	उत्पादन तथा खपत	गार्हस्थ	औद्योगिक	व्यापारिक	निर्यात	अन्य	जम्मा	विद्युत ह्रास	उत्पादन र आयात	उच्चतम भार (मे.वा.)	आदान प्रदान सम्बन्धिता	
											आयात	निर्यात
२०३१/३२		५४.०९	२१.३९	७.९०	४.६२	३.८२	९१.८२	३७.००	१२८.८२	३६.००	४.२६	४.६२
२०३२/३३		६१.७९	३२.१३	९.१७	५.९४	४.१७	११३.२०	४२.९७	१५६.१७	४०.००	८.००	५.९४
२०३३/३४		६५.७७	३९.०४	१०.४१	६.१२	४.३८	१२५.७१	४५.७९	१७१.५०	४६.००	११.८६	६.१२
२०३४/३५		७१.३५	४२.७५	१३.०७	५.९७	४.४९	१३७.६३	५४.७२	१९२.४०	५१.००	१३.७६	५.९७
२०३५/३६		७७.२२	४७.८३	१८.०२	६.१६	५.९०	१५५.१२	६३.००	२१८.१२	५३.००	१६.७०	६.१६
२०३६/३७		७४.८२	५२.०९	२५.२४	५.२०	९.०९	१६६.४५	६७.३३	२३३.७०	५७.००	१७.४७	५.२०
२०३७/३८		१३६.६१	८४.२२	३४.४२	११.१४	१३.२७	२७९.६५	११०.२९	३८९.८७	५९.००	२५.४७	११.१४
२०३८/३९		९०.६३	६८.०५	१७.८३	५.१८	८.५२	१९०.२२	८४.९९	२७५.२१	७५.००	२२.८३	५.१८
२०३९/४०		११९.०१	८१.९५	२१.३४	५.९९	८.५१	२३६.८०	११०.१६	३४६.९६	८४.००	२४.०४	६.००
२०४०/४१		१२९.६१	८८.७५	१९.४६	१०.३१	६.९१	२५५.०४	१२७.३५	३८२.५०	९७.००	२४.९९	१०.३०
२०४१/४२		१५५.९०	१००.१०	२१.२०	१०.६०	१०.००	२९७.८०	१२३.८०	४२१.६०	१०४.००	३८.००	१०.६०
२०४२/४३		१४०.६०	११०.४०	१९.३०	२१.५०	४९.६०	३४१.४०	१४७.१०	४८८.५०	११०.००	५७.८०	२१.५०
२०४३/४४		१६२.३०	१४८.५०	२१.९०	२०.५०	४९.४०	४०२.६०	१६८.५०	५७१.१०	१२५.००	३२.६०	२०.५०
२०४४/४५		१८५.७०	१६१.६०	२५.४०	१६.१०	७६.४०	४६५.२०	१६३.४०	६२८.६०	१४१.००	६८.३०	१६.१०
२०४५/४६		१९३.३०	१७५.३०	३०.८०	१७.६०	७९.२०	४९६.२०	१७६.२०	६७२.४०	१५०.००	११३.९०	१७.६०
२०४६/४७		२३१.४०	१७८.३०	३३.७०	२३.३०	८१.४०	५४८.१०	२२५.८०	७७३.९०	१७६.००	६०.७०	२३.३०
२०४७/४८		२६१.४०	२०६.९०	३६.६०	८०.६०	८३.८०	६६९.३०	२३६.९०	९०६.२०	२०१.००	३३.७०	८०.६०

क्रमशः

उत्पादन तथा खपत आर्थिक वर्ष	गार्हस्थ	औद्योगिक	व्यापारिक	निर्यात	अन्य	जम्मा	विद्युत हास	उत्पादन र आयात	उच्चतम भार (मे.वा.)	आदान प्रदान सम्मतिता आयात	निर्यात
२०४८/४९	२७५.२०	२४६.४०	४५.२०	८५.४०	८५.१०	७३७.३०	२४३.७०	९८१.००	२१६.००	५४.९०	८५.४०
२०४९/५०	२५९.८०	२७३.८०	४७.६०	४६.१०	८२.१०	७०९.४०	२५३.९०	९६३.३०	२१४.००	८२.२०	४६.१०
२०५०/५१	२७५.१०	३०४.००	४९.००	५०.५०	१०५.३०	७८३.९०	२४७.००	१०३०.९०	२३१.००	१०२.८०	५०.५०
२०५१/५२	३०१.६०	३२८.३०	५८.६०	३९.५०	१११.३०	८३९.३०	२७८.२०	१११७.५०	२४४.००	११३.८०	३९.५०
२०५२/५३	३२८.७०	३५८.७०	६२.९०	८७.००	९९.४०	९३६.७०	३२५.२०	१२६१.९०	२७५.००	७३.००	८७.००
२०५३/५४	३५५.१०	३७६.७०	६७.६०	१००.२०	१२८.२०	१०२७.८०	३४०.८०	१३६८.६०	३००.००	१५४.००	१००.२०
२०५४/५५	३७८.८०	४१३.७०	७१.५०	६७.४०	१२०.००	१०५१.४०	३२१.८०	१३७३.२०	३१७.००	२१०.३०	६७.४०
२०५५/५६	४१०.६०	४४१.००	७७.३०	६४.२०	१२०.५०	१११३.६०	३६१.४०	१४७५.००	३२६.००	२३२.४०	६०.००
२०५६/५७	४६७.१०	५०८.४०	८१.८०	९५.००	११७.१०	१२६९.४०	३८०.८०	१७०१.५०	३५२.००	२३२.२०	९५.००
२०५७/५८	५१८.४०	५२०.६०	९४.१०	१२६.००	१४८.००	१४०७.१०	४६१.३०	१८६८.४०	३९१.००	२२६.५०	१२६.००
२०५८/५९	५५७.९०	५९६.७०	९०.४०	१३३.९०	१६१.१०	१५४०.००	५२६.३०	२०६६.३०	४२६.००	२३८.२०	१३३.९०
२०५९/६०	६१७.१०	६२९.५०	९२.७०	१९२.२०	१७०.१०	१७०१.६०	५५९.५०	२२६१.१३	४७०.००	१४९.९०	१९२.२०
२०६०/६१	६७६.४०	६८९.८०	१०८.१०	१४१.२०	१९६.७०	१८१२.२०	५६९.३०	२३८१.५०	५१५.२०	१८५.६०	१४१.२०
२०६१/६२	७५८.२०	७६४.००	१०९.३०	११०.७०	२२२.२०	१९६४.४०	६७८.४०	२६४२.८०	५५७.५०	२४१.४०	११०.७०
२०६२/६३	८०५.७०	७८५.६०	१२०.३०	९६.६०	२२४.४०	२०३२.६०	७४८.३०	२७८०.९०	६०३.२८	२६६.२२	९६.६०
२०६३/६४	८९३.३०	८४९.१०	१४१.७०	७६.९०	२९२.१०	२२५३.१०	७९८.७०	३०५१.८०	६४८.४०	३२८.८०	७६.९०
२०६४/६५	९३१.३५	९०१.०९	१५४.४०	६०.३८	२६३.४०	२३१०.३२	८७५.६३	३१८५.९५	७२१.७३	४२५.२२	६०.१०
२०६५/६६	९०८.६७	८४५.६८	१४६.२९	४६.३८	२५७.५७	२२०४.५९	९२६.२०	३१३०.७९	८१२.५०	३५६.४६	४६.३८
२०६६/६७	११०९.२९	१००८.३७	१९३.१२	७४.४८	२९२.५७	२६७७.८३	१०११.४४	३६८९.२७	८८५.२८	६१२.५८	७४.४८
२०६७/६८*	१३११.०७	११९२.०६	२२७.०६	५०.००	३८४.५०	३१६५.३२	९५३.७१	४११९.०३	९४७.००	८००.००	५०.००

* माघ मसान्तसम्मको अनुमानित

स्रोत : नेपाल विद्युत प्राधिकरण

तालिका १०.३ : पेट्रोलियम पदार्थको खपत विवरण

विवरण	आर्थिक वर्ष													
	२०३१/३२	२०३२/३३	२०३३/३४	२०३४/३५	२०३५/३६	२०३६/३७	२०३७/३८	२०३८/३९	२०३९/४०	२०४०/४१	२०४१/४२	२०४२/४३	२०४३/४४	२०४४/४५
पेट्रोलियम	७२५१	७४१९	८११६	७८६५	७८७८	८९४८	८१३०	९५४१	१०९४४	१२२४३	१२६२०	१३१११	१४१९७	१५६०९
डिजेल	२२४०६	२५४६०	२९६७९	३०२४४	४०१६४	३८९६४	४७३५९	४३०३३	५१२६०	५३९८७	५९२८४	६३१४०	७२०९८	७३३२१
मदितेल	२५८६८	२५०२८	२५६०५	२५१४३	२६८६८	२८९१४	२९३९३	२६१३५	२७७१८	३५५३५	३७९८५	४६३०४	५५४४५	५१८३५
लाइट डिजेल आयल	८०४९	८००८	७७३९	८३०५	७७६९	७११९	८८१३	६६३७	५६२३	६२२१	६५३८	६७४१	६४३०	५७१९
फर्नेस आयल	४७४	१६८४	१००७	९२८	१८५०	२९२९	२८६३	३२१६	५६८१	६२६९	८६८०	१२०३३	१३३१५	७४३५
हवाई इन्धन	७१७२	८७२१	९४०५	१०३५७	११७२३	१२७३१	१३०११	१५०३९	१५३४२	१८०३६	१७६८२	१७८७२	१९३४५	१९६९८
लुब्रिकेन्ट्स	११९७	११७२	१०६३	७३५	४२९	३११	५५७	२३५	३४१	४०६	१०९२	५१७	२५०	२३८
जुट क्लिनिङ आयल	८२२	११०९	९४२	९४४	७८३	११२२	६५१	५०५	४१२	६६६	५४४	४६८	६१४	४२२
पेट्रोलियम ग्यास	२१५	३०९	४२४	६११	६४३	३५५	३५२	५५६	७०६	८७९	११०७	१०२१	१८९९	२३०४
विटामिन	१५६५	७७१	५१५	२३२	१९१	-	३६	१६१५	७४८०	७५३३	२८७३	३९९	१४०१	११९५
मेथोलीन	-	४८	६७	१३३	४८	५७	४३	५१	२५	३७	४०	३३	५४	३०
हेक्सन	-	४८	४८	३२	२४	१४४	९६	२४८	१८१	१७२	२५५	२३५	२६१	-
एम टी ओ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	१६	२०	३४	-
ब्रेक आयल	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	६०४
जम्मा	७५,०१९	७९,७७७	८४,६१०	८५,५२९	९८,३७०	१०१,३९३	१११,३०४	१०६,८११	१२५,७१३	१४१,९८४	१४८,७१६	१६१,८९४	१८५,३४३	१७४,२७७
मूल्य (रु. करोडमा)	१९.३९	२१.३	२४.३४	२१.२९	१९.५४	३४.६४	४७.६०	४६.८९	६०.२७	६९.७३	८०.००	१०१.५१	८६.००	९७.२३
वस्तुगत निर्यातको तुलनामा पेट्रोलियम पदार्थको आयात (प्रतिशतमा)	२१.८	१७.९	२०.९	२०.३	१५.१	३०.१	२९.६०	३१.४०	५३.२०	४१.८०	२९.२०	३२.९०	२८.६०	२३.६०

क्रमशः

* आर्थिक वर्ष २०२७/२८ सम्म मे. टनमा

स्रोत : नेपाल आयल निगम

किलो लिटरमा

विवरण	आर्थिक वर्ष	२०४५/४६	२०४६/४७	२०४७/४८	२०४८/४९	२०४९/५०	२०५०/५१	२०५१/५२	२०५२/५३	२०५३/५४	२०५४/५५	२०५५/५६	२०५६/५७
पेट्रोल		१७३४०	१४७०८	१७२४१	२६७८०	२९९१०	३१०५६	३४९४२	४११९१	४४८८९	४६९३९	४९९९४	५५५८९
डिजेल		७५३५६	१०३२७३	१०६४३८	१६६५५२	१७९९००	१९६०४७	२२७२२६	२५०५०४	२५७२३५	३००६०४	३१५७८०	३१०५६१
मट्टितेल		६३२४६	९५६७२	७५९३९	१२२४५८	१४९२३७	१६२०७७	१८०५३६	२०८७२०	२४३००५	२८२०२६	२९४९८२	३३११२०
लाइट डिजेल आयल (LDO)		६०७४	-	२४७६	२५४२	१५३०	-	४१९१	४३७५	२०१७	९६७	५४७	४००५
फर्नेस आयल (FO)		६८३६	-	६२०९	११०६२	२०२२२	२७३१९	३१५६७	१८४४९	१६८५८	२७७७६	३३८६०	२६८७६
हवाई इन्धन (ATF)		१६२४४	९३२७	१६५४१	२४८३६	२९२१०	३०२५०	३७५३६	४०६२१	४७६८८	५१४१२	५५५४९	५६८४९
एल.पी.ग्यास (मे.टनमा)		४	-	-	१	-	-	२०८	१८४००	२१८२४	-	२५०१९	३०६२७
मिनेरल टरपेन्टाइन आयल (MTO)								१२५	-	-	-	१३२	१३२
अन्य								२०८	-	-	-	-	-
जम्मा		१८५,१००	२२२,९८०	२२४,८४४	३५४,२३१	४१०,००९	४४६,७४९	५१६,२०६	५८२,२६०	६३३,५१६	७०९,७२४	७७५,७३१	८१५,६२७
मूल्य (रु. करोडमा)		८४.०८	२१७.८२	३०२.५६	४४१.१२	४१०.८६	४९७.१३	५३४.६४	६३२.४७	७४४.८७	१०३२.४१	१११३.६१	१४६१.७४
वस्तुगत निर्यातको तुलनामा													
पेट्रोलियम पदार्थको आयात (प्रतिशतमा)		२६.६	४२.२	४०.९	३२.२	२३.८७	२५.८	३०.३१	३१.८१	३२.४८	३७.५२	३१.२१	२९.३४

क्रमशः

विवरण	आर्थिक वर्ष										आठ महिना	
	२०५७/५८	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६६/६७#	२०६७/६८#
पेट्रोल	५९२४५	६३२७१	६७४५७	६७५८६	७५९८९	८०९८९	१०१९११	१००८४२	१२४१६९	१६२२७४	१०२४०४	१२२४३३
डिजेल	३२६०६०	२८६२३३	२९९९७३	२९९७३०	३१५३६८	२९४३२९	३०६६८७	३०२७०६	४६६४६८	६१२५०५	३६१७९१	४१०३९८
मट्टितेल	३१६३८१	३८६५९३	३४८६८३	३१०८२६	२३९३२८	२२६६३७	१९७८४९	१५५२१५	७००८९	५५७८८	३८२६८	३२२४८
लाइट डिजेल आयल (LDO)	३४१८	२४१३	६१०	५७७	१००	२९०	-	-	-	-	-	-
फर्नेस आयल (FO)	२०९९९	१८२५५	१४५०२	१२६५३	२६३९	३६९५	४५५७	-	-	-	-	-
हवाई इन्धन (ATF)	६३१३०	४७४५३	५२८३९	६४०४१	६६८२५	६४३३५	६३७७७	६८९३८	६८९६५	८२६३१	५५६५१	६६८७२
एल.पी.ग्यास (मे.टनमा)	४०१०२	४८७५७	५६०७९	६६१४२	७७५९४	८१००५	९३५६२	९६८३७	११५८१३	१४११७१	८६४०३	१००५४०
मिनेरल टरपेन्टाइन आयल (MTO)	१३२	१२०										
अन्य	-											
जम्मा	८२९,३३५	८५२,९७५	८४०,१४३	८२१,५५५	७७७,८४३	७५१,२८०	७६८,३४३	७२४,५३८	८४५,५०४	१,०५४,३६९	६४४,५१७	७३२,४९१
मूल्य (रु. करोडमा)	१८६८.५७	१८११.७५	१९३३.००	२२६०.००	२६८५.००	३२४४.९६	-			-	-	-
वस्तुगत निर्यातको तुलनामा												
पेट्रोलियम पदार्थको आयात (प्रतिशतमा)	३३.५७	३८.५९	३८.७१	४१.९२	४५.७४	५३.८७	-			-	-	-

अपरिष्कृत

नोट: आर्थिक वर्ष २०४७/४८ सम्म मे. टनमा

स्रोत : नेपाल आयल निगम

तालिका ११.१ : सडक सुविधाको विस्तार

फिलोमिटरमा

आर्थिक वर्ष	सडक			
	कालोपत्रे	खण्डास्मित	कच्ची सडक	जम्मा
२०३१/३२	१,५७५	४१६	१,१८२	३,१७३
२०३२/३३	१,५७९	३१०	१,५५५	३,४४४
२०३३/३४	१,७५१	५५६	१,८२९	४,१३६
२०३४/३५	१,८५१	५९३	२,१५१	४,५९५
२०३५/३६	१,९१६	६८५	२,०९०	४,६९१
२०३६/३७	२,०४४	५६४	२,३३२	४,९४०
२०३७/३८	२,१६७	७०३	२,१५१	५,०२१
२०३८/३९	२,३२२	७१९	२,२२९	५,२७०
२०३९/४०	२,४८४	८३०	२,२३२	५,५४६
२०४०/४१	२,६४५	८१५	२,२५७	५,७१७
२०४१/४२	२,७२४	९१८	२,२८३	५,९२५
२०४२/४३	२,७५७	९४६	२,३३६	६,०३९
२०४३/४४	२,७९४	१,१८०	२,३३२	६,३०६
२०४४/४५	२,८२२	१,३४८	२,४४१	६,६११
२०४५/४६	२,८३७	१,४७७	२,२९७	६,६११
२०४६/४७	२,८२१	१,५४२	२,३४३	६,७०६
२०४७/४८	३,०८३	२,१८१	३,०६४	८,३२८
२०४८/४९	३,१६४	२,२४३	३,४४४	८,८५१
२०४९/५०	३,२२७	२,३३३	३,७३३	९,२९३
२०५०/५१	३,३९८	२,३५६	३,९१०	९,६६४
२०५१/५२	३,५३३	२,६६२	४,५२९	१०,७२४
२०५२/५३	३,६०९	२,८६७	४,७६१	११,२३७
२०५३/५४	३,६५५	३,०११	५,०४८	११,७१४
२०५४/५५	४,०८०	३,४८९	५,६५४	१३,२२३
२०५५/५६	४,१४८	३,७१०	५,८५१	१३,७०९
२०५६/५७ **	४,५२२	३,६४६	७,१४०	१५,३०८
२०५७/५८ +	४,५६६	३,७८६	७,३५०	१५,७०२
२०५८/५९ **	४,७८१	४,५२०	७,५३३	१६,८३४
२०५९/६०	४,८११	४,५९५	७,५४१	१६,९४७
२०६०/६१	४,८७१	४,६९७	७,६१४	१७,१८२
२०६१/६२	४,९११	४,७०७	७,६६१	१७,२७९
२०६२/६३	५,०४८	४,७२७	७,६५८	१७,४३३
२०६३/६४	५,४०२	४,५२९	७,८५१	१७,७८२
२०६४/६५	५,८४५	४,७११	८,५९१	१९,१४७
२०६५/६६	६,०९४	४,७७२	८,८९२	१९,७५८
२०६६/६७	६,६६९	५,००७	९,४१७	२१,०९३
२०६६/६७*	६,३०४	४,८३२	९,००२	२०,१३८
२०६७/६८*	६,८७४	५,०३६	९,५४५	२१,४५५

** Nepal Road Statistics २००० बाट, + सडक विभागको माा* प्रथम बाट महिनासम्मको

स्रोत : सडक विभाग

तालिका ११.२ : थप सवारी साधन संख्या

विवरण	आर्थिक वर्ष																	
	२०३२/३३	२०३३/३४	२०३४/३५	२०३५/३६	२०३६/३७	२०३७/३८	२०३८/३९	२०३९/४०	२०४०/४१	२०४१/४२	२०४२/४३	२०४३/४४	२०४४/४५	२०४५/४६	२०४६/४७	२०४७/४८	२०४८/४९	२०४९/५०
बस/मिनी बस	२६५	१२६	१५४	३६८	२४५	२३३	१५८	१८५	३८५	५११	३१४	१९०	१६५	८८५	७२३	८२२	५७१	७९१
ट्रक/ट्याक्टर	५९५	३२७	३१५	४२८	३६१	४०९	२७८	२३४	५६८	५६९	५३१	४६०	५२५	४४९	२४०	७७२	१५२४	१४९१
जीप/कार	४५१	३४८	५५२	८९०	५४९	९२४	५९८	६९१	१५६१	१८२२	१२७८	१२२९	१५३८	१९३२	१८३१	२८८५	२११५	२२६६

क्रमशः

विवरण	आर्थिक वर्ष																	
	२०५०/५१	२०५१/५२	२०५२/५३	२०५३/५४	२०५४/५५	२०५५/५६	२०५६/५७	२०५७/५८	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८*
बस/मिनी बस	१२४५	९३३	५१३	७५६	१०२९	८९१	६१६	१४५३	१३४३	७३०	९६९	१०३८	२१९०	१४५९	१२३१	२४३६	४९३८	२११३
ट्रक/टयाङ्गर	१७५१	१६२९	३२६९	९७९	१३२४	१०१३	८२९	१२७१	१७९८	१२१२	१४७७	१५९२	२२६३	१७३०	२१०४	३६४३	५५२४	१४०७
जीप/कार	३०४९	३०४३	५२७८	२९७६	४१३९	२५०७	३६४७	५१५२	४३७४	२९०६	७०७९	४७८१	५११४	३०१५	३१२७	६८५७	१३२६८	५६६५

* प्रथम ब्राठ महिनाको

स्रोत : यातायात व्यवस्था विभाग

तालिका ११.३ : यातायात सुविधाको विस्तार तथा सामान ढुवानी परिमाण

यातायातको किसिम	एकाइ	आर्थिक वर्ष																	
		२०२१/२२	२०२२/२३	२०२३/२४	२०२४/२५	२०२५/२६	२०२६/२७	२०२७/२८	२०२८/२९	२०२९/३०	२०३०/३१	२०३१/३२	२०३२/३३	२०३३/३४	२०३४/३५	२०३५/३६	२०३६/३७	२०३७/३८	२०३८/३९
१ हवाई मार्ग																			
क) आन्तरिक यात्रा	हजारमा	१४४	१७२	१८५	२०५	२२९	२२८	२१५	१९३	२१०	२२८	२६४	२३९	२६६	३३८	२९६	२९१	३०८	३०९
ख) वाह्य यात्रा	हजारमा	७९	८१	९९	१३१	१६१	१७३	१६२	१६१	१६४	१५४	१७४	१९७	२२०	२५९	३००	३१७	३२६	३३९
ग) आन्तरिक सामान ढुवानी	मेट्रिक टन	८२१	८४४	८२५	८३४	८५५	७८१	६७६	७५८	७६०	७८१	७००	७७१	७२६	८२२	७९१	८५३	७४३	८८७
घ) वाह्य सामान ढुवानी	मेट्रिक टन	१४०५	९४४	९१३	८४२	१०१०	१२५७	१४९०	१९१७	१९४१	२१०६	३०८२	३१३९	३३६५	५२०४	६५९८	६३०८	४१११	४५८५
२ रेल मार्ग																			
क) प्राप्त सुविधा	कि.मि.	५१	५१	५१	५१	५१	५१	५१	५१	५१	५१	५१	५१	५१	५१	५१	५१	५१	५१
ख) यात्रा संख्या	हजारमा	-	९२३	११३०	११५५	१२००	१२६०	१२७१	११७३	११४५	११९२	१४६०	१५००	१६७३	१३६५	१३८७४	१७६०	११००	८८४
ग) सामान ढुवानी	हजार टन	-	२७	३१.१	२९.६	२३.४	२२.९	२०.८	१८	१९.८	१८.१	१८.५	१७	१९	१८	१७.६	२२	१५	१४
३ रज्जु मार्ग																			
क) प्राप्त सुविधा	कि.मि.	४२	४२	४२	४२	४२	४२	४२	४२	४२	४२	४२	४२	४२	४२	४२	४२	४२	४२
ख) सामान ढुवानी	हजार टन	-	१४.४	१८.८	१७.५	११	८.७	०.५६	०.१	०.८२	११.६	६.८	२५	२०	११	२१	२८.१	११.५	११.७
४ टली बस																			
क) प्राप्त सुविधा	कि.मि.	-	१३	१३	१३	१३	१३	१३	१३	१३	१३	१३	१३	१३	१३	१३	१३	१३	१३
ख) यात्रा संख्या	हजारमा	-	५१९	२६३१	२९४४	३१८४	३११४	२४६९	२६२८	३३७३	३५९३	४८२४	४८६७	३६६८	४२२२	५४३४	५४३५	५३००	५०३२
५ सहक मार्ग																			
क) प्राप्त सुविधा	कि.मि.	३१७३	३४४४	४१३६	४५९५	४६९१	४९४०	५०२१	५२७०	५५४६	५७१७	५९२५	६०३९	६३०६	६६११	६६११	६७०६	८३२८	८८५१

कमल

यातायातको किसिम	एकाइ	आर्थिक वर्ष																	
		२०४९/५०	२०५०/५१	२०५१/५२	२०५२/५३	२०५३/५४	२०५४/५५	२०५५/५६	२०५६/५७	२०५७/५८	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७
१ हवाई मार्ग +																			
क) आन्तरिक यात्रु	हजारमा	३४८	७७७	११८२	१२०८	१३१८	१३८३	१३२८	१७७१	८७१	८६३	१२०९	१४३४	२२८६	२२९९	१३२८	८७४	१३७७	१५५४
ख) बाह्य यात्रु	हजारमा	८०५	९३४	८४४	९४१	९५८	१३३१	१०५१	१२५४	१०७९	१०१६	८८८	११२८	११२२	१३२८	१७१८	१५४७	२०२७	२४३६
ग) आन्तरिक सामान ढुवानी	मे.ट.मा	४५५	१०९३	४००६	११८४९	१०५३९	१०५९६	८५००	१०८७१	१६२९	२१७२	५०६७	५४८	२२७	१७५३६	४०११	३५७०	४३८४	३६९३
घ) बाह्य सामान ढुवानी	मे.ट.मा	१५३०३	१८५५३	१४०६०	१४५९२	१५२०२	१६६८३	१४२३०	१८६२१	१६१०८	१५१४०	१४३११	१५१०	६२०	१२३००	१३५६५	१४०५९	१५३३	१४०२२
२. रेल मार्ग																			
क) प्राप्त सुविधा	कि.मि.	५१	५१	५१	५१	५१	५१	५१	५१	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ख) यात्रु संख्या	हजारमा	७५५	६५३	१११८	१२४५	१४१६	१७३१	१५३३	९८१	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ग) सामान ढुवानी	हजार टन	११	९	७	८	७.३	८.०	७.५	९.५	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
३. रज्जु मार्ग																			
क) प्राप्त सुविधा	कि.मि.	४२	४२	४२	४२	४२	४२	४२	४२	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ख) सामान ढुवानी	हजार टन	७.५	१२	११	७.५	३३.५	१३.२	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
४. टुली बस																			
क) प्राप्त सुविधा	कि.मि.	१३	१३	१३	१३	१३	१३	१३	१३	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ख) यात्रु संख्या	हजारमा	४०९४	४५६०	४३५३	४१८२	३७००	३३३२	३५५८	२११६	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
५. सडक मार्ग																			
क) प्राप्त सुविधा	कि.मि.	९५३४	९६६४	१०७२४	११२३७	११७१४	१३२२३	१३७०९	१४३०८	१५७०२	१५९८५	१६०१८	१६०४२	१७२७९	१७४३३	१९१४७	१७९८२	१९७५८	२१४५५

* किपुवन अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलको मात्र

**प्रथम ३ महिना (किपुवन अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलको मात्र)

+ हवाई मार्गको हकमा आर्थिक वर्ष २०५९/६० देखिको तथ्यांक जुलाईदेखि जुनसम्मको रहेको

स्रोत : सडक विभाग र नेपाल नागरिक उड्डयन प्राधिकरण

तालिका ११.४ : टेलिफोन सेवा विस्तार

क्र.स.	शीर्षक	वार्षिक वर्ष																	
		२०२२	२०२३	२०२४	२०२५	२०२६	२०२७	२०२८	२०२९	२०४०	२०४१	२०४२	२०४३	२०४४	२०४५	२०४६	२०४७	२०४८	२०४९
क.	नगर क्षेत्र संख्या	१३	१४	१४	१४	१८	२१	२२	२३	२३	२३	२३	२४	२९	३०	३४	३८	३८	४१
ख.	टेलिफोन लाइन वितरण संख्या	८७०३	१०२८३	१०२८३	१०२८३	१०६७१	११८१२	१२१२३	१४५१८	१४७५५	१८१९९	२१५८०	२३७८८	२८२०४	३८२९५	४५४५७	५७३२०	६५२९८	६८८८६
१.	स्वचालित																		
क)	नगर क्षेत्र संख्या	३	४	४	४	४	४	४	४	४	४	३	३	३	२	२	२	२	२
ख)	टेलिफोन लाइन वितरण संख्या	६६२८	७८५०	७८५०	७८५०	८२६४	८७८८	९१९०	१०१४८	१०२९७	९७१३	८६९४	९४९४	८३९३	६५९०	५७६१	५२०९	६१०८	६१८८
२.	सि. बि. (Cross Bar Exchange)																		
क)	नगर क्षेत्र संख्या	७	७	७	७	११	१४	१५	१६	१६	१६	१६	१३	९	९	९	६	७	४
ख)	टेलिफोन लाइन वितरण संख्या	२०१४	२३७२	२३७२	२३७२	२३४७	२९६४	३८७२	४२९४	४३७०	४४१०	७७९५	३१५४	१४३३	१५५०	१३५२	८१४	११३५	५५९
३.	डिजिटल स्वचालित																		
क)	नगर क्षेत्र संख्या	-	-	-	-	-	-	-	-	१+	१+	२+	५	१५	१७	२३	३०	३२	३७
ख)	टेलिफोन लाइन वितरण संख्या	-	-	-	-	-	-	-	-	१२	४०००	५०१५	११०५४	१८३३८	३०११५	३८३४४	५१२९७	६३४०४	६२१३९
४.	म्याग्नेटो																		
क)	नगर क्षेत्र संख्या	२	२	२	२	३	३	३	३	३	३	३	३	२	२	-	-	-	-
ख)	टेलिफोन लाइन वितरण संख्या	६१	६१	६१	६१	६०	६०	६१	७६	७६	७६	७६	८६	४०	४०	-	-	-	-

क्रमशः

क्र.सं.	शीर्षक	वर्ष																	
		२०१०	२०११	२०१२	२०१३	२०१४	२०१५	२०१६	२०१७	२०१८	२०१९	२०२०	२०२१	२०२२	२०२३	२०२४	२०२५	२०२६	२०२७*
क.	नगर क्षेत्र संख्या	४२	४३	४७	५१	५८	५८	५८	५८	५८	५८	५८	५८	५८	५८	५८	५८	५८	५८
ख.	टेलिफोन लाईन वितरण संख्या	७२०३३	७७३१७	८२७७४	११२६४५	१५३७८२	१८१३०२	२२१८६३	२५५७७७	२८८०३६	३२७६७३	३७८१६	४०८४१७	४३३६३१	४८५९९७	५२८३९०	५२८३९०	८१२१३९	-
१.	स्वचालित																		
क)	नगर क्षेत्र संख्या	२	२	२	१	१	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ख)	टेलिफोन लाइन वितरण संख्या	७०७२	७१४३	६९७४	२९३०	१५५०	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
२.	सि. बि. (Cross Bar Exchange)																		
क)	नगर क्षेत्र संख्या	४	४	४	२	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ख)	टेलिफोन लाइन वितरण संख्या	६४५	६५३	६६६	३७४	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
३.	डिजिटल स्वचालित																		
क)	नगर क्षेत्र संख्या	४२	४५	४३	४९	५८	५८	५८	५८	५८	५८	५८	५८	५८	५८	५८	५८	५८	५८
ख)	टेलिफोन लाइन वितरण संख्या	६४३१६	६९५२१	७५११४	१०९३४१	१५२२३२	१८१३०२	२२१८६३	२५५७७७	२८८०३६	३२७६७३	३७८१६	४०८४१७	४३३६३१	४८५९९७	५२८३९०	५२८३९०	८१२१३९	-
४.	म्याग्नेटो																		
क)	नगर क्षेत्र संख्या	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ख)	टेलिफोन लाइन वितरण संख्या	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

* प्रथम आठ महिना

स्रोत : नेपाल दूरसंचार कम्पनी लि

तालिका १२.१ : प्राथमिक, निम्न माध्यमिक र माध्यमिक विद्यालय तथा विद्यार्थीहरुको संख्या

विद्यार्थी संख्या हजारमा

वर्ष		प्राथमिक		निम्न माध्यमिक		माध्यमिक	
		विद्यालय	विद्यार्थी	विद्यालय	विद्यार्थी	विद्यालय	विद्यार्थी
२०३२	भाद्र	८३१४	४५९	१८९३	१७४	४७९	६७
२०३३	भाद्र	८७६८	६४४	२२८९	१८९	५२०	७४
२०३४	भाद्र	९०६७	७६९	२४००	२२७	५५२	८२
२०३५	भाद्र	९४०४	८७५	२६३९	२७७	५९३	९४
२०३६	भाद्र	९८८६	१०१३	३०६१	३४३	६४४	१०६
२०३७	भाद्र	१०१३०	१०६८	३५०१	३९१	७८५	१२१
२०३८	भाद्र	१०६२८	१३८८	२७८६	१७०	९१८	१४४
२०३९	भाद्र	१०९१२	१४७५	२९६४	१९९	१०३१	१७०
२०४०	भाद्र	११२९९	१६२६	३२६८	२२०	११२४	१९८
२०४१	भाद्र	११६६०	१७४८	३४२०	२३९	१२३५	२१६
२०४२	भाद्र	११८७३	१८१२	३५७८	२५४	१३२१	२४२
२०४३	भाद्र	१२१८६	१८५८	३७२९	२७१	१४११	२६९
२०४४	भाद्र	१२४९१	१९५३	३८२४	२९०	१५०१	२९०
२०४५	भाद्र	१३४८८	२११०	३८५७	३०५	१६३८	३०७
२०४६	वैशाख	१५८३४	२५२६	३९४१	३२५	१७९१	३३९
२०४७	वैशाख	१७८४२	२७८९	३९६४	३४४	१९५३	३६५
२०४८	वैशाख	१८६९४	२८८४	४०४५	३७८	२०७९	३९५
२०४९	वैशाख	१९४९८	३०३५	४२३०	४३३	२३०९	४२२
२०५०	वैशाख	२०२१७	३०९२	४३७६	६३७	२२४२	२७३
२०५१	वैशाख	२११०२	३१९१	४७३९	६७०	२४८२	२७४
२०५२	वैशाख	२१४७३	३२६३	५०४१	७२६	२६५४	२९०
२०५३	वैशाख	२२२१८	३४४८	५५०६	७९१	२९०३	३३०
२०५४	वैशाख	२३२८४	२११०	६०६२	८२९	३३२२	३५९
२०५५	आषाढ	२३८८५	३५८७	६६१७	८४२	३६२४	३७५
२०५६	आश्विन	२५५२२	३७८०	७२७६	९१६	४०८२	३८५
२०५७	आश्विन	२५९२७	३६२३	७२८९	९५७	४३५०	३७३
२०५८	आश्विन	२४९१५	३७९२	७३३१	१०५८	४१११	४४९
२०५९	आश्विन	२६६३८	३९२८	७९१७	११३३	४५४१	४५८
२०६०	आश्विन	२७२६८	४०२५	८२४९	१२१०	४७४१	५११
२०६१	शैक्षिक सत्र	२४७४६	४०३०	७४३६	१४४५	४५४७	५८८
२०६२	शैक्षिक सत्र	२७५२५	४५०२	८४७१	१३७५	५०३९	५८७
२०६३	शैक्षिक सत्र	२७९०१	४५१५	८८८०	१३०१	५३२९	६७९
२०६४	शैक्षिक सत्र	२९२२०	४४१९	९७३९	१४४४	५८९४	६७१
२०६५	शैक्षिक सत्र	३०९२४	४७८२	१०६३६	१४६७	६५१६	७१५
२०६६	शैक्षिक सत्र	३१६५५	४९०१	११३४१	१६०४	६९२८	७९०
२०६७	शैक्षिक सत्र*	३२६८४	४९५२	११९३९	१७००	७५५९	८१२

* Flash 1 तथ्याङ्क २०६७,

स्रोत : शिक्षा मन्त्रालय

तालिका १२.२ : प्राथमिक, निम्न माध्यमिक र माध्यमिक शिक्षक संख्या

वर्ष	प्राथमिक		निम्न माध्यमिक		माध्यमिक		कुल जम्मा	
	जम्मा	तालीम	जम्मा	तालीम प्राप्त	जम्मा	तालीम प्राप्त	जम्मा	तालीम
२०३२ भाद्र	१८८७४	८०६३	६४९६	२३००	३४५१	१४४१	२८८२१	११८०४
२०३३ भाद्र	२०७७५	८१४२	७९३२	३०४७	३४३९	१७२०	३२१४६	१२९०९
२०३४ भाद्र	२३३९५	८७९४	८७८४	३४३२	३६६५	२०६८	३५८४४	१४२९४
२०३५ भाद्र	२४६५२	९६७८	९४१६	३८५६	३९४८	२४८७	३८०१६	१६०२१
२०३६ भाद्र	२६३८४	९७३१	१०५३६	४१५१	४२६५	२६८७	४११८५	१६५६९
२०३७ भाद्र	२७८०५	९९७१	११६९३	४५८७	४६८३	२९१९	४४१८१	१७४७७
२०३८ भाद्र	२९१३६	१०५८५	१२२४५	४८३३	४९०९	३०६७	४६२८८	१८४८५
२०३९ भाद्र	३२२५९	११५२५	१०८२०	४५४९	५६३४	३५१८	४८७३३	१९५९२
२०४० भाद्र	३८१३१	१२९१४	१०१४६	४३२६	५७६४	३३८०	५४०४१	२०६२०
२०४१ भाद्र	४६४८४	१४८९८	१०६०२	४६४१	६६६७	३५५६	६३५५३	२३०९५
२०४२ भाद्र	५१२६६	१६३६२	१११२०	४६६३	७२४२	३८३७	६९६२८	२४८६२
२०४३ भाद्र	५३४०५	१७९९६	१२५२९	५०७६	९२५६	४५७८	७५१९०	२७६५०
२०४४ भाद्र	५५२०७	१९७६४	११७४४	४७४७	८९१८	४५३५	७५८६९	२९०४६
२०४५ भाद्र	५७२०४	२०१०९	११९८९	४२५३	९१४३	४३९३	७८३३६	२८७५५
२०४६ वैशाख	६३९४५	२५३०४	१२२४५	४५७१	१०२०७	५०५६	८६३९७	३४९३१
२०४७ वैशाख	७१२१३	२६७७५	१२३९९	४२९८	१०४२१	४७७१	९४०३३	३५८४४
२०४८ वैशाख	७४४९५	३१९०६	१३००५	४४२८	११६२७	५१२०	९९१२७	४१४५४
२०४९ वैशाख	७७९४८	३६३५९	१३२२५	४४९०	१२१३२	५३३९	१०३३०५	४६१८८
२०५० वैशाख	७९५९०	३८५३६	१३६४७	४६२३	१२६५६	५५१२	१०५८९३	४८६७१
२०५१ वैशाख	८१५४४	३३३३६	१५३५८	४८२०	१३८२०	५८६५	११०७२२	४४२२१
२०५२ वैशाख	८२६४५	३५०५७	१६८२१	५४३८	१४५८५	६४९१	११४०५१	४६९८६
२०५३ वैशाख	८९३७८	३८९८०	१९७०४	६२०४	१६४२३	७३२८	१२५५०५	५२५१२
२०५४ वैशाख	९१४६४	४२०३९	२०६४१	६४११	१६४९४	७७४३	१२८५९९	५६१९३
२०५५ आषाढ	९१८७८	४२६८३	२२०९५	७२४६	१६६७७	८२२०	१३०६५०	५८१४९
२०५६ आश्विन	९९३८२	४४२२१	२४६९६	८०६२	१९१८५	९७११	१४३२६३	६१९९४
२०५७ आश्विन	९७८७९	५०६९७	२५३७५	१०२२८	१९४९८	११०१२	१४२७५२	७१९७७
२०५८ आश्विन	९६५५६	११३००	२६६६१	५७७१	१८८३०	७५९७	१४२०४७	२४६६८
२०५९ आश्विन	११०१७३	१७६०६	२८०५८	७२६४	२२७५३	८५७१	१६०९८४	३३४४१
२०६० आश्विन	११२३६०	१९५३५	२९८९५	७९७९	२३२९७	९२८६	१६५५५२	३६८००
२०६१ शैलिक सत्र	१०१४८३	३०९६७	२५९६२	७८१८	२०२३२	९७२७	१४७६७७	४८५१२
२०६२ शैलिक सत्र	९१६७९	३४८५७	२२८१७	७८१३	१६१३०	९६३५	१३०६२६	५२३०५
२०६३ शैलिक सत्र	९५५०३	५७१११	२६७१६	१२३९८	१९३८६	१२९०९	१४१६०५	८२४९८
२०६४ शैलिक सत्र	११६८४६	७७६३०	२७९०३	१४६०६	२०६७४	१४४७८	१६५४२३	१०६७४
२०६५ शैलिक सत्र	१४३५७४	९६२९८	३७०६८	२००३५	२६९२५	१९२०२	२०७५६७	१३५५३५
२०६६ शैलिक सत्र	१५३५३६	११३०९६	४०२५९	२३०२१	२९१०९	२३१९३	२२२९०४	१५९३१०
२०६७ शैलिक सत्र*	१६७२१२	१३४९९१	४६०३२	२९२६५	३३८३५	२८७८०	२४७०८३	१९३०३६

* Flash 1 तथ्याङ्क २०६७,

स्रोत : शिक्षा मन्त्रालय

**तालिका: १२.३ सरकारी तथा निजीस्तरमा सञ्चालित विद्यालय,
विद्यार्थी तथा शिक्षकहरूको विकास क्षेत्र अनुसार संख्या**

शैक्षिक सत्र २०५७

विकास क्षेत्र अनुसार विद्यालय प्रकार	प्राथमिक (१-५) तह			निम्नमाध्यमिक (६-८) तह			माध्यमिक (९-१०) तह		
	विद्यालय	विद्यार्थी	शिक्षक	विद्यालय	विद्यार्थी	शिक्षक	विद्यालय	विद्यार्थी	शिक्षक
नेपाल	२६२२६	३९४६४२६	१००४२४	७२३२	९२७०३४	२३५३६	३९३९	४१२५७९	१८६५७
कूल सरकारी स्तर	२१२१६	३६०२७००	८४२९१	३८४२	७२३६९७	१५८७९	१५०६	३०९६६४	१२३९८
कूल सामुदायिक स्तर	-	-	-	-	-	-	-	-	-
कूल निजीस्तर	५०१०	३४३७२६	१६१३३	३३९०	२०३३३७	७६५७	२४३३	१०२९१५	६२५९
पूर्वाञ्चल क्षेत्र	५९४५	९०६१९३	२३९३४	१६७०	२४२५७०	५५०१	८५६	१०७७८९	३८१८
क. सरकारी स्तर	४८३४	८२८९०१	२०२७७	८५८	१८७४७८	३९५६	३४५	८०७६६	२५४८
ख. सामुदायिक स्तर	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ग. निजीस्तर	११११	७७२९२	३६५७	८१२	५५०९२	१५४५	५११	२७०२३	१२७०
मध्यमाञ्चल	७७१५	१२५२६९९	३००८५	२३७४	२९७०१०	८०३७	१३८४	१४०३३०	७४१९
क. सरकारी स्तर	६१३३	११००२०४	२२८८५	१०८७	२२४५११	४३०१	४३५	९९८१५	३९५६
ख. सामुदायिक स्तर	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ग. निजीस्तर	१५८२	१५२४९५	७२००	१२८७	७२४९९	३७३६	९४९	४०५१५	३४६३
पश्चिमाञ्चल	६०२६	९४०७०७	२३९५३	१५४१	२१४२७०	५०२९	९३०	१००३७०	४१३०
क. सरकारी स्तर	४७९४	८८३५००	२११८३	९१४	१७७०२८	३९८७	४२०	८२५६९	३३६७
ख. सामुदायिक स्तर	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ग. निजीस्तर	१२३२	५७२०७	२७७०	६२७	३७२४२	१०४२	५१०	१७८०१	७६३
मध्यपश्चिमाञ्चल	३७८५	४८८४२१	१३८२४	९११	१०३९२९	२९९७	४२९	३९३८५	२१५७
क. सरकारी स्तर	३३३०	४६४००५	१२८१५	६००	८६०८६	२३७०	२२८	३०२१४	१७३८
ख. सामुदायिक स्तर	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ग. निजीस्तर	४५५	२४४१६	१००९	३११	१७८४३	६२७	२०१	९१७१	४१९
सुदूरपश्चिमाञ्चल	२७५५	३५८४०६	८६२८	७३६	६९२५५	१९७२	३४०	२४७०५	११३३
क. सरकारी स्तर	२१२५	३२६०९०	७१३१	३८३	४८५९४	१२६५	७८	१६३००	७८९
ख. सामुदायिक स्तर	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ग. निजीस्तर	६३०	३२३१६	१४९७	३५३	२०६६१	७०७	२६२	८४०५	३४४

क्रमशः

शैक्षिक सत्र २०५८

विकास क्षेत्र अनुसार विद्यालय प्रकार	प्राथमिक (१-५) तह			निम्नमाध्यमिक (६-८) तह			माध्यमिक (९-१०) तह		
	विद्यालय	विद्यार्थी	शिक्षक	विद्यालय	विद्यार्थी	शिक्षक	विद्यालय	विद्यार्थी	शिक्षक
नेपाल	२७२९४	३८१८१५८	१००४५३	१२८४५	१०००००१	२६०७४	९३५७	३८३	१९८१७
कूल सरकारी स्तर	२११७५	३४८८५११	८०४७३	८६७३	७४८३५५	१६८६३	७०१०	२७२	१३१०८
कूल सामुदायिक स्तर	३१६८	७८७०९	४७७१	२६५७	१५२४४९	१९९१	१२३९	६७	८३४
कूल निजीस्तर	२९५१	२५०९३८	१५२०९	१५१५	९९१९७	७२२०	११०८	४४	५८७५
पूर्वाञ्चल क्षेत्र	५८६१	८९५२८५	२२८३४	४१६६	२५९६७०	५९७६	३२२९	१०४	४१९४
क. सरकारी स्तर	४७२४	८३५७७४	१९१२२	३२५१	१९९४६६	४११५	२६८६	७४	२९३५
ख. सामुदायिक स्तर	६३६	१७४३३	८१६	६८६	३९३५७	५०८	३२३	२१	१८१
ग. निजीस्तर	५०१	४२०७८	२८९६	२२९	२०८४७	१३५३	२२०	९	१०७८
मध्यमाञ्चल	७८४१	११२१३२२	२७८२७	४९४३	२९७८६३	८०३७	४१४२	१२२	७२७१
क. सरकारी स्तर	५७२८	९८६८३२	२१८३०	३५०७	२१३०७९	४८७६	३२६८	८३	४२६३
ख. सामुदायिक स्तर	६३८	१९४८३	९००	६१५	३५६६९	३२७	२८६	१६	१५३
ग. निजीस्तर	१४७५	११५००७	५०९७	८२१	४९११५	२८३४	५८८	२३	२८५५
पश्चिमाञ्चल	७०२२	९१६३४६	२७६४७	१९६५	२५८११७	६८५६	११५०	९६	५१४५
क. सरकारी स्तर	५३३३	८२८६९९	२१४४१	१०१७	१९७२७५	४३६५	६२२	७१	३५२३
ख. सामुदायिक स्तर	१०८२	२०५७१	१७९२	६३८	३९७७२	६३२	३०४	१६	२८५
ग. निजीस्तर	६०७	६७०७६	४४१४	३१०	२१०७०	१८५९	२२४	९	१३३७
मध्यपश्चिमाञ्चल	३८२६	५३०४२६	१२७३५	९४३	१०३७४३	२८०१	४५९	३३	१७६६
क. सरकारी स्तर	३१९८	५०७१४७	१०८८९	५१७	८१२५४	२००४	२५५	२६	१४०७
ख. सामुदायिक स्तर	४०४	९९३२	५७३	३३७	१८५५५	२६४	१५५	६	१०४
ग. निजीस्तर	२२४	१३३४७	१२७३	८९	३९३४	५३३	४९	१	२५५
सुदुरपश्चिमाञ्चल	२७४४	३५४७७९	९४१०	८२८	८०६०८	२४०४	३७७	२८	१४४१
क. सरकारी स्तर	२१९२	३३००५९	७१९१	३८१	५७२८१	१५०३	१७९	१८	९८०
ख. सामुदायिक स्तर	४०८	११२९०	६९०	३८१	१९०९६	२६०	१७१	८	१११
ग. निजीस्तर	१४४	१३४३०	१५२९	६६	४२३१	६४१	२७	२	३५०

क्रमशः

शैक्षिक सत्र २०५९

विकास क्षेत्र अनुसार विद्यालय प्रकार	प्राथमिक (१-५) तह			निम्नमाध्यमिक (६-८) तह			माध्यमिक (९-१०) तह		
	विद्यालय	विद्यार्थी	शिक्षक	विद्यालय	विद्यार्थी	शिक्षक	विद्यालय	विद्यार्थी	शिक्षक
नेपाल	२५९१२	३८९३९०२	९७११६	७४०४	१०७५७११	३५३६०	५४४३	४५५६७९	१९८६३
कूल सरकारी स्तर	२१७७७	३४५६२०६	७८५५०	५९२१	९४२९२७	२६९४१	४१११	३९११९१	१३९७१
कूल सामुदायिक स्तर	१८७४	१६४८४६	३७२४	१६१	२२७३४	१६९५	१७३	११२७५	५४०
कूल निजीस्तर	२२६१	२७२८५०	१४८४२	१३२२	११००५०	६७२४	११५९	५३२१३	५३५२
पूर्वाञ्चल क्षेत्र	५८३३	८८९१८४	२१७५३	१६७४	२६७६६५	८४५६	११८४	१२५०८०	५०३३
क. सरकारी स्तर	४९५२	८१०२९६	१८४१६	१४१९	२४६८९७	७०५४	९४७	११३१७६	४०४२
ख. सामुदायिक स्तर	४३८	३२२०६	६६१	२४	३७७७	३७१	३०	१९३६	११२
ग. निजीस्तर	४४३	४६६८२	२६७६	२३१	१६९९१	१०३१	२०७	९९६८	८७९
मध्यमाञ्चल	७३४३	११८२४९३	३०६६३	२४०६	३३१४३१	११११७	१९२७	१४७९४६	७३३८
क. सरकारी स्तर	५८८२	१००३२५६	२२८०१	१५९४	२५४३९७	७२६८	११६५	१११८३७	३९९४
ख. सामुदायिक स्तर	३२६	२९२३३	८५५	४४	५८९७	२५८	४६	२७२५	११७
ग. निजीस्तर	११३५	१५०००४	७००७	७६८	७११३७	३५९१	७१६	३३३८४	३२२७
पश्चिमाञ्चल	६३६१	९११०२२	२२६७५	१७१६	२७१११६	८८८६	१३२२	११११३४	४५६२
क. सरकारी स्तर	५४२२	८१२१३९	१८४५८	१४७१	२४९१४९	७११९	११०८	१००६९५	३५९६
ख. सामुदायिक स्तर	५३४	५०२३४	११४४	४७	७४३५	४८९	५४	३४१८	१५१
ग. निजीस्तर	४०५	४८६४९	३०७३	१९८	१४५३२	१२७८	१६०	७०२१	८१५
मध्यपश्चिमाञ्चल	३७७८	५६०१३७	१३१०८	८८३	१२१५२१	३९०७	५५४	४२५९२	१६९२
क. सरकारी स्तर	३४०९	५२५४८८	११९४३	८०८	११५९५१	३३१३	४९८	४०२१०	१४३६
ख. सामुदायिक स्तर	२७६	२४५६५	४२९	२१	२२२१	२५७	२०	१२००	६८
ग. निजीस्तर	९३	१००८४	७३६	५४	३३४९	३३७	३६	११८२	१८८
सुदूरपश्चिमाञ्चल	२५९७	३५१०६६	८९१७	७२५	८३९७८	२९९४	४५६	२८९२७	१२३८
क. सरकारी स्तर	२११२	३०५०२७	६९३२	६२९	७६५३३	२१८७	३९३	२५२७३	९०३
ख. सामुदायिक स्तर	३००	२८६०८	६३५	२५	३४०४	३२०	२३	१९९६	९२
ग. निजीस्तर	१८५	१७४३१	१३५०	७१	४०४१	४८७	४०	१६५८	२४३

क्रमशः

शैक्षिक सत्र २०६०

विकास क्षेत्र अनुसार विद्यालय प्रकार	प्राथमिक (१-५) तह			निम्नमाध्यमिक (६-८) तह			माध्यमिक (९-१०) तह		
	विद्यालय	विद्यार्थी	शिक्षक	विद्यालय	विद्यार्थी	शिक्षक	विद्यालय	विद्यार्थी	शिक्षक
नेपाल	२६८२४	३९७५०००	१११०२८	७९५४	११८९०००	२८५७०	४५६९	४९५०००	२३०३०
कूल सरकारी स्तर	२२४१९	३३९२०००	८१७०७	६१८२	८७००००	१७८९७	३४५३	३५५०००	१३५६४
कूल सामुदायिक स्तर	२०५७	२३००००	६६८५	६१७	१५५०००	२५९८	२५४	६००००	१३१६
कूल निजीस्तर	२३४८	३५३०००	२२६३६	११५५	१६४०००	८०७५	८६२	८००००	८१५०
पूर्वाञ्चल क्षेत्र	५९५६	९२२०००	२३९९१	१७६५	२९६०००	५७९१	१०००	१३६०००	४४५३
क. सरकारी स्तर	५१९६	८११०००	१९२८४	१४०९	२१२०००	४२०२	७३९	९३०००	३०९१
ख. सामुदायिक स्तर	२६९	३९०००	७०६	११९	५८०००	३७६	६३	२७०००	२०९
ग. निजीस्तर	४९१	७२०००	४००१	२३७	२६०००	१२१३	१९८	१६०००	११५३
मध्यमाञ्चल	७९७८	१२०७०००	३५१०३	२७०३	३६३०००	११०७२	१७०९	१६२०००	९७९३
क. सरकारी स्तर	६६५७	१०१००००	२३८४९	२११०	२४७०००	६१५०	१२८७	१०७०००	४७१६
ख. सामुदायिक स्तर	२९१	२७०००	९५५	४४	१७०००	३९९	२३	९०००	२३१
ग. निजीस्तर	१०३०	१७००००	१०२९९	५४९	९९०००	४५२३	३९९	४६०००	४८४६
पश्चिमाञ्चल	६२१५	८८६०००	२८८८४	१७१३	२९३०००	६६२८	१०३९	१२२०००	५५१५
क. सरकारी स्तर	५३२८	७६००००	२०५६१	१३७५	२३००००	४३०६	८०८	९५०००	३३६८
ख. सामुदायिक स्तर	३८५	४८०००	२४०५	८९	३४०००	७००	३५	१३०००	५०२
ग. निजीस्तर	५०२	७८०००	५९१८	२४९	२९०००	१६२२	१९६	१४०००	१६४५
मध्यपश्चिमाञ्चल	३८६०	५५९०००	१३१८४	९२८	१३२०००	२८४७	४५०	४२०००	१८९०
क. सरकारी स्तर	३०३९	४५५०००	१०५३०	६४८	१०१०००	१८३७	३३२	३४०००	१४३७
ख. सामुदायिक स्तर	६९२	९२०००	१५२६	२३५	२८०००	५९५	८४	७०००	२०६
ग. निजीस्तर	१२९	१२०००	११२८	४५	३०००	४१५	३४	१०००	२४७
सुदुरपश्चिमाञ्चल	२८१५	४०१०००	९८६६	८४५	१०५०००	२२३२	३७१	३३०००	१३७९
क. सरकारी स्तर	२१९९	३५६०००	७४८३	६४०	८००००	१४०२	२८७	२६०००	९५२
ख. सामुदायिक स्तर	४२०	२४०००	१०९३	१३०	१८०००	५२८	४९	४०००	१६८
ग. निजीस्तर	१९६	२१०००	१२९०	७५	७०००	३०२	३५	३०००	२५९

क्रमशः

शैक्षिक सत्र २०६१

विकास क्षेत्र अनुसार विद्यालय प्रकार	प्राथमिक (१-५) तह			निम्नमाध्यमिक (६-८) तह			माध्यमिक (९-१०) तह		
	विद्यालय	विद्यार्थी	शिक्षक	विद्यालय	विद्यार्थी	शिक्षक	विद्यालय	विद्यार्थी	शिक्षक
नेपाल	२४७४६	४०३००४३	७०५५५	७४३६	१४४४९९६	१४८०६	४५४७	५८७५६६	१५१७२
कूल सरकारी स्तर	१९४६७	३४१६६३०	७०५५५	३७५९	१०४२६१६	१४८०६	२२९१	४२९९७८	१२३७९
कूल सामुदायिक स्तर	२४२१	१८८३१४	-	१९०५	२५३६७८	-	९६७	७९३०१	-
कूल निजीस्तर	२८५८	४२५०९९	-	१७७२	१४८७०२	-	१२८९	७८२८७	-
पूर्वाञ्चल क्षेत्र	५६००	९२२८२७	१६२०३	१७११	३४५०११	३५८१	९९९	१५४९४८	५५८६
क. सरकारी स्तर	४५४५	७७०३२९	१६२०३	९४६	२४६५०७	३५८१	५४१	१११२१८	२७९३
ख. सामुदायिक स्तर	४४५	५२३२३	-	४३२	६७५९१	०	२१९	२३६२२	२७९३
ग. निजीस्तर	६१०	१००१७५	-	३३३	३०९१३	०	२३९	२०१०८	-
मध्यमाञ्चल	७२५२	१२१७१३२	२०३३६	२४३०	४४०७११	४१३०	१५८९	१८३०३७	३७४३
क. सरकारी स्तर	५२७५	१०२३८६३	२०३३६	१०६१	३०८६२०	४१३०	६५१	१२६६६९	३७४३
ख. सामुदायिक स्तर	६९५	१५२९८	-	४८४	६७६९६	-	२६७	२१९०२	-
ग. निजीस्तर	१२८२	१७७९७१	-	८८५	६४३९५	-	६७१	३४४६६	-
पश्चिमाञ्चल	५९२२	८४९५४३	१७५३०	१७१५	३३५९०५	३८६१	११४८	१४३६६९	३३६६
क. सरकारी स्तर	४९४२	७०५३९५	१७५३०	९३३	२३८६२७	३८६१	६४९	१०७३७७	३३६६
ख. सामुदायिक स्तर	४४८	५७२२०	-	४१९	५७२१२	-	२२३	१८९१६	-
ग. निजीस्तर	५३२	८६९२८	-	३६३	४००६६	-	२७६	१७३७६	-
मध्यपश्चिमाञ्चल	३५३५	६२२०४१	९५५०	८७६	१९११११	१६२९	४४३	५८९११	१३५१
क. सरकारी स्तर	२८४९	५४६९६४	९५५०	४६५	१५२२०९	१६२९	२६४	४८३९०	१३५१
ख. सामुदायिक स्तर	४९३	४१३०७	-	२९७	३०६७०	-	११२	७१७६	-
ग. निजीस्तर	१९३	३३७७०	-	११४	८२३२	-	६७	३३४५	-
सुदुरपश्चिमाञ्चल	२४३७	४१८५००	६९३६	७०४	१३२२५८	१६०५	३६८	४७००१	११२६
क. सरकारी स्तर	१८५६	३७००७९	६९३६	३५४	९६६५३	१६०५	१८६	३६३२४	११२६
ख. सामुदायिक स्तर	३४०	२२१६६	-	२७३	३०५०९	-	१४६	७६८५	-
ग. निजीस्तर	२४१	२६२५५	-	७७	५०९६	-	३६	२९९२	-

क्रमशः

शैक्षिक सत्र २०६२

विकास क्षेत्र अनुसार विद्यालय प्रकार	प्राथमिक (१-५) तह			निम्नमाध्यमिक (६-८) तह			माध्यमिक (९-१०) तह		
	विद्यालय	विद्यार्थी	शिक्षक	विद्यालय	विद्यार्थी	शिक्षक	विद्यालय	विद्यार्थी	शिक्षक
नेपाल	२३४३५	४५०२६९७	९९६७९	७०९७	१३७४७९६	२२८१७	४१०२	५८६९७७	१६१३०
कूल सरकारी स्तर	२००२०	४११६२३४	६९३१६	४१८५	११११७५७	१३९१०	२४२२	४७३०५२	११२१९
कूल सामुदायिक स्तर	१२५६	११७६३९	-	१५५९	१५८३२०	-	७१३	५६०७५	-
कूल निजीस्तर	२१५९	२६८८२४	२२३६३	१३५३	१०४७१९	८९०७	९६७	५७०५०	४९११
पूर्वाञ्चल क्षेत्र	४७७२	१०७५०३३	१८७४५	१४८६	३६३६०५	४३५६	८१२	१६६६०४	२८१३
क. सरकारी स्तर	४१६९	१००६८९९	१५३२८	९३९	३१३५४३	३२८४	५०१	१४२६४२	२३७६
ख. सामुदायिक स्तर	१८०	१७१८३	०	२९५	३२५१५	०	१३८	१३८८५	०
ग. निजीस्तर	४२३	५०९५१	३४१७	२५२	१७५४७	१०७२	१७३	१००७७	४३७
मध्यमाञ्चल	६८४४	१३८४५४७	३०२५०	२२४६	३९२००६	८७८५	१३८८	१८२०३८	६५२३
क. सरकारी स्तर	५५२७	१२२६२९१	१९६४५	१२१०	३०६६२९	३९२३	७२७	१४०५२६	३४३९
ख. सामुदायिक स्तर	३८८	३३४२३	०	४०७	३४६१५	०	१८४	१२९८२	०
ग. निजीस्तर	९२९	१२४८३३	१०६०५	६२९	५०७६२	४८६२	४७७	२८५३०	३०८४
पश्चिमाञ्चल	६०६३	९२३२०१	२४०९९	१८५७	३०८७३८	५७६५	११५१	१३७७७७	४४२९
क. सरकारी स्तर	५२३०	८३५७६९	१८९९८	१०७६	२३४५४१	३८६२	६९६	१०६६४३	३३७३
ख. सामुदायिक स्तर	२८८	२३५७५	०	४४७	४७२७३	०	२१८	१७३९१	०
ग. निजीस्तर	५४५	६३८५७	५१०१	३३४	२६९२४	१९०३	२३७	१३७४३	१०५६
मध्यपश्चिमाञ्चल	३२५१	६७०९०५	१०७००	७८२	१८२२८३	२२०४	३७८	५९२७३	१२९९
क. सरकारी स्तर	२९५७	६३८९४१	८७७५	५२३	१५६८९७	१५९१	२७४	५३९१८	११२३
ख. सामुदायिक स्तर	१६६	१६४८०	०	१८४	२०३२३	०	५८	२९०७	०
ग. निजीस्तर	१२८	१५४८४	१९२५	७५	५०६३	६१३	४६	२४४८	१७६
सुदुरपश्चिमाञ्चल	२५०५	४४९०११	७८८५	७२६	१२८१६४	१७०७	३७३	४०४८५	१०६६
क. सरकारी स्तर	२१३७	४०८३३४	६५७०	४३७	१००१४७	१२५०	२२४	२९३२३	९०८
ख. सामुदायिक स्तर	२३४	२६९७८	०	२२६	२३५९४	०	११५	८९१०	०
ग. निजीस्तर	१३४	१३६९९	१३१५	६३	४४२३	४५७	३४	२२५२	१५८

क्रमशः

शैक्षिक सत्र २०६३

विकास क्षेत्र अनुसार विद्यालय प्रकार	प्राथमिक (१-५) तह			निम्नमाध्यमिक (६-८) तह			माध्यमिक (९-१०) तह		
	विद्यालय	विद्यार्थी	शिक्षक	विद्यालय	विद्यार्थी	शिक्षक	विद्यालय	विद्यार्थी	शिक्षक
नेपाल	२७९०१	४५१५०५९	१००६५२	८८८०	१३०११३४	२४८९१	५३२९	६७९३८७	१७८५८
कूल सरकारी स्तर	२२७२७	३९६४२४३	७८९११	४८३३	९५१५८७	१६२०४	२८६४	५२८८९९	१२७८
कूल सामुदायिक स्तर	१८६१	१६२५९०	-	१८५७	१८३४५०	-	८१४	६२१६८	-
कूल निजीस्तर	३३१३	३८८२२६	२१७४१	२१९०	१६६०९७	८६८७	१६५१	८८३२०	५१४०
पूर्वाञ्चल क्षेत्र	६१८३	१०४३०४५	२१८५८	१८९८	३१२४९१	४९६०	१०९५	१८२४५३	३५९६
क. सरकारी स्तर	५१९५	९४७५५९	१९०६३	११८७	२४९०३१	४१०७	६७४	१५४११२	२९३०
ख. सामुदायिक स्तर	३६१	२८३८३	-	३५१	३५९४५	-	१५५	१२९०४	-
ग. निजीस्तर	६२७	६७०३	२७९५	३६०	२७५१५	८५३	२६६	१५४३७	६६६
मध्यमाञ्चल	८१९३	१३८४३५८	३२९४४	३००९	३८१७६४	९४५९	१९४७	१९८३६८	७०५४
क. सरकारी स्तर	६०९२	११६३३५३	२२३३९	१३४४	२५४३३९	४५९७	८३६	१३९१०५	३९७०
ख. सामुदायिक स्तर	४९१	४११०७	-	५१५	४५९३२	-	२१५	१५८९०	-
ग. निजीस्तर	१६१०	१७९८९८	१०६०५	११५०	८१४९३	४८६२	८९६	४३३७३	३०८४
पश्चिमाञ्चल	६५२५	९०७८६७	२५१०४	२०८०	३१७१३२	६००१	१३४१	१७४२४१	४४३९
क. सरकारी स्तर	५५६२	७८८११३	२०००३	११७६	२२८६५३	४०९८	७६८	१३६१७२	३३८३
ख. सामुदायिक स्तर	२४८	१८१४७	-	४३१	४५९०२	-	२०९	१५७७४	-
ग. निजीस्तर	७५	१०१६०७	५१०१	४७३	४२५७७	१९०३	३६४	२२२९५	१०५६
मध्यपश्चिमाञ्चल	४००२	६९६८११	१२५४१	१००८	१६८२५६	२५७५	४८६	७८८१२	१६०४
क. सरकारी स्तर	३४२९	६४१२७२	१०६१६	६४०	१३६६१०	१९६३	३२७	६८९५८	१४२८
ख. सामुदायिक स्तर	३९५	३४३०२	-	२५७	२४२७१	-	९०	६३२१	-
ग. निजीस्तर	१७८	२१२३७	१९२५	१११	७३७५	६१२	६९	३५३३	१७६
सुदूरपश्चिमाञ्चल	२९९८	४८२९७८	८२०५	८८५	१२१४९१	१८९६	४६०	४५५१३	११६५
क. सरकारी स्तर	२४४९	४२३९४६	६८९०	४८६	८२९५४	१४३९	२५९	३०५५२	१००७
ख. सामुदायिक स्तर	३६६	४०६५१	-	३०३	३१४००	-	१४५	११२७९	-
ग. निजीस्तर	१८३	१८३८१	१३१५	९६	७१३७	४५७	५६	३६८२	१५८

क्रमशः

शैक्षिक सत्र २०६४

विकास क्षेत्र अनुसार विद्यालय प्रकार	प्राथमिक (१-५) तह			निम्नमाध्यमिक (६-८) तह			माध्यमिक (९-१०) तह		
	विद्यालय	विद्यार्थी	शिक्षक	विद्यालय	विद्यार्थी	शिक्षक	विद्यालय	विद्यार्थी	शिक्षक
नेपाल	२९२२०	४४१८७१३	११६८४६	९७३९	१४४३५१५	२७९२३	५८९४	६७११८२	२०६७४
कूल सरकारी स्तर	२३२०९	३७२३४०१	९००३२	५१३०	१०२३५९३	१६२१२	३१३८	४८६९०५	१२१३१
कूल सामुदायिक स्तर	२५८७	२४२५२६	५४२२	२३२९	२३१९४८	४२६३	१०६३	८४१७१	१८४८
कूल निजीस्तर	३४२४	४५२७८६	२१३९२	२२८०	१८७९७४	७४४८	१६९३	१००१०६	६६९५
पूर्वाञ्चल क्षेत्र	६३७३	९९१६६९	२५८९६	१९८८	३३७४५८	६२२२	११५८	१६१३६९	४२४४
क. सरकारी स्तर	५२५९	८७६१०६	२०५३१	११६७	२६०३२७	४०७४	६६७	१२६३९५	२८२६
ख. सामुदायिक स्तर	४७१	४०००२	९२३	४६१	४७४१५	८६५	२२७	१९०९५	३९५
ग. निजीस्तर	६४३	७५५६१	४४४२	३६०	२९७१६	१२८३	२६४	१५८७९	१०२३
मध्यमाञ्चल	८७६५	१३५४२४४	३३१५८	३३८७	४५९९२६	८२६१	२२२८	२२६४७९	७४५९
क. सरकारी स्तर	६५५४	१०८४६२५	२३२७०	१६४९	३११०५३	३९३९	१०५३	१५४५८९	३५१६
ख. सामुदायिक स्तर	६४२	५७०७९	११७१	५६८	५३५२३	९५३	२६७	२०६१४	४०५
ग. निजीस्तर	१५६९	२१२५४०	८७१७	११७०	९५३५०	३३६९	९०८	५१२७६	३५३८
पश्चिमाञ्चल	६६६४	८९०४७३	३००५२	२१७०	३२०८३०	६९७७	१३८२	१५२७५८	४९६५
क. सरकारी स्तर	५५३६	७५३९८३	२३८०१	११५९	२२१६९८	४२५३	७९३	१११४८६	३१८२
ख. सामुदायिक स्तर	३८७	३०४२३	८७१	५४६	५७४१५	९८७	२४२	१९६०२	४०६
ग. निजीस्तर	७४१	१०६०६७	५३८०	४६५	४१७१७	१७३७	३४७	२१६७०	१३७७
मध्यपश्चिमाञ्चल	४२३०	६९२२९६	१५४७१	११३२	१९०२१२	३२४८	५८८	७४७६४	२१९१
क. सरकारी स्तर	३४४७	६०४३९२	१२७०८	६३४	१४२५८१	२०६७	३४८	५८२५८	१४७४
ख. सामुदायिक स्तर	५५६	५५७८७	१०४९	३५४	३६६४३	६१२	१३८	१०८२७	२५७
ग. निजीस्तर	२२७	३२११७	१७१४	१४४	१०९८८	५६९	१०२	५६७९	४६०
सुदुरपश्चिमाञ्चल	३१८८	४९००३१	१२२६९	१०६२	१३५०८९	३२१५	५३८	५५८१२	१८१५
क. सरकारी स्तर	२४१३	४०४२९५	९७२२	५२१	८७९३४	१८७९	२७७	३६१७७	११३३
ख. सामुदायिक स्तर	५३१	५९२३५	१४०८	४००	३६९५२	८४६	१८९	१४०३३	३८५
ग. निजीस्तर	२४४	२६५०१	११३९	१४१	१०२०३	४९०	७२	५६०२	२९७

क्रमशः

शैक्षिक सत्र २०६५

विकास क्षेत्र अनुसार विद्यालय प्रकार	प्राथमिक (१-५) तह			निम्नमाध्यमिक (६-८) तह			माध्यमिक (९-१०) तह		
	विद्यालय	विद्यार्थी	शिक्षक	विद्यालय	विद्यार्थी	शिक्षक	विद्यालय	विद्यार्थी	शिक्षक
नेपाल	३०९२४	४७८२३१३	१४३५७४	१०६३६	१४६६८६२	३७०६८	६५१६	७१५३७८	२६९२५
कूल सरकारी स्तर	२३५५४	३९६७४९८	९८९६९	५२९२	१०२३७६२	२१३५९	३१९८	४९३१३१	१४८६६
कूल सामुदायिक स्तर	३३६७	३२१०१९	९४८४	२८२१	२३९५५१	४२९३	१३४२	१०९६६१	२१०४
कूल निजीस्तर	४००३	४९३७९६	३५१२१	२५२३	२०३५४९	११४१६	१९७६	११२५८६	९९५५
पूर्वाञ्चल क्षेत्र	६६२२	१०३८५६३	२९०२६	२१३१	३३३८१५	६९६४	१२७५	१६९३०२	४७१४
क. सरकारी स्तर	५२७३	९०३१३४	२२९३९	११८२	२५४३३८	५१९५	६८१	१२६४९५	३३४३
ख. सामुदायिक स्तर	६०९	५४४६६	११८८	५४८	४८३२०	५८७	२८८	२४९८८	३९५
ग. निजीस्तर	७४०	८०९६३	४८९९	४०१	३११५७	११८२	३०६	१७८१९	९७६
मध्यमाञ्चल	९१८४	१५२७७६०	४६६८८	३६५५	४५७६७३	१५१६७	२४३२	२२७२६०	११९५८
क. सरकारी स्तर	६६०५	१२२४७३०	२८०२८	१६६१	२९४१७५	६२५५	१०५७	१४५१६३	४७६२
ख. सामुदायिक स्तर	७९९	७७५२०	३०११	६८७	५५६२३	१५९९	२८९	२१६२४	७२६
ग. निजीस्तर	१७८०	२२५५१०	१५६४९	१३०७	१०७८७५	७३१३	१०८६	६०४७३	६४७०
पश्चिमाञ्चल	७१०२	९११०९५	३३६३२	२३३५	३२३८३६	८२६२	१४९७	१६०५८०	६२२०
क. सरकारी स्तर	५७४०	७५४०८३	२३८५१	१२३५	२२२८३३	५०५९	८१५	११४८२४	३८७८
ख. सामुदायिक स्तर	४६८	३४४४१	१८३५	५७९	५५८३५	९८७	२८५	२२४०७	४११
ग. निजीस्तर	८९४	१२२५७१	७९४६	५२१	४५१६८	२२१६	३९७	२३३४९	१९३१
मध्यपश्चिमाञ्चल	४६०५	७६४३७१	१८५४९	१३३६	२०८८२५	३९०६	७०६	९४०५३	२३४८
क. सरकारी स्तर	३५१९	६४९८३०	१४१४८	६६२	१५७११९	२८०१	३६२	६७५५४	१६८५
ख. सामुदायिक स्तर	८०६	७७८६६	१४१६	५१८	४०६६३	६४०	२३०	१९९७३	२६२
ग. निजीस्तर	२८०	३६६७५	२९८५	१५६	११०४३	४६५	११४	६५२६	४०१
सुदुरपश्चिमाञ्चल	३४११	५४०५२४	१५६७९	११७९	१४२७१३	२७६९	६०६	६४१८३	१६८५
क. सरकारी स्तर	२४१७	४३५७२१	१०००३	५५२	९५२९७	२०४९	२८३	३९०९५	११९८
ख. सामुदायिक स्तर	६८५	७६७२६	२०३४	४८९	३९११०	४८०	२५०	२०६६९	३१०
ग. निजीस्तर	३०९	२८०७७	३६४२	१३८	८३०६	२४०	७३	४४१९	१७७

क्रमशः

शैक्षिक सत्र २०६६

विकास क्षेत्र अनुसार विद्यालय प्रकार	प्राथमिक (१-५) तह			निम्नमाध्यमिक (६-८) तह			माध्यमिक (९-१०) तह		
	विद्यालय	विद्यार्थी	शिक्षक	विद्यालय	विद्यार्थी	शिक्षक	विद्यालय	विद्यार्थी	शिक्षक
नेपाल	३१६५५	४९००६६३	१५३५३६	११३४१	१६०४४२२	४०२५९	६९२८	७९०३४८	२९१०९
कूल सरकारी स्तर	२२९५१	३८३९६८८	१०२३५०	५१७१	१०३०८२६	२३७५१	३०१४	५१०६७४	१६२५०
कूल सामुदायिक स्तर	४०६७	४२४३२२	१४१२१	३२७८	३३५५२२	४३३५	१७०१	१४५७५०	१९३६
कूल निजीस्तर	४६३७	६४४६५३	३७०६५	२८९२	२३८०७४	१२१७३	२२१३	१३३९२४	१०९२३
पूर्वाञ्चल क्षेत्र	६६२२	१०५८४०२	३०३५७	२१९६	३५८४०४	७५२७	१२९४	१७९१०४	५२२५
क. सरकारी स्तर	५१४८	८९१९०९	२३६२७	११४३	२५७३३८	५७४७	६४०	१२६६२३	३५७४
ख. सामुदायिक स्तर	६८२	६३३९७	१६१९	६५८	६८८४९	५८७	३५४	३३१४०	३९५
ग. निजीस्तर	७९२	१०३०९६	५१११	३९५	३२२१७	११९३	३००	१९३४१	१२५६
मध्यमाञ्चल	९३३३	१५७८८२४	४८३१९	३८०२	५०२२४१	१५३८६	२५४६	२५३३१८	१२१३२
क. सरकारी स्तर	६१२३	११६४१०२	२९३६९	१५३३	२९८६४६	६३४१	९०३	१४७६३८	४८४७
ख. सामुदायिक स्तर	११२४	१२०३२६	३२७१	७७४	७८६५४	१५९९	४४०	३४५७५	७२६
ग. निजीस्तर	२०८६	२९४३९६	१५६७९	१४९५	१२४९४१	७४४६	१२०३	७१०५	६५५९
पश्चिमाञ्चल	७२७५	९२९७१७	३७८४४	२४८८	३४४६४७	९३६१	१५९२	१७५२००	७००२
क. सरकारी स्तर	५७३८	७२४५९८	२३८९६	१२६९	२२८८६१	५७२९	८२४	१२०१०६	४२६२
ख. सामुदायिक स्तर	५१०	४४३८८	४७५६	५९९	५८३६३	९८७	३१२	२४२८७	४११
ग. निजीस्तर	१०२७	१६०७३१	९१९२	६२०	५७४२३	२६४५	४५६	३०८०७	२३२९
मध्यपश्चिमाञ्चल	४९१२	८०५२८९	२०३५२	१५५६	२४१३५५	४४१४	८१४	११११३४	२७०३
क. सरकारी स्तर	३५४४	६४१४७३	१४९२३	६३७	१५०५५०	३१४१	३५९	७२५९०	१९४७
ख. सामुदायिक स्तर	९४५	१०३९१८	२०४४	६८०	७४८८७	६४०	२९४	३०१२६	१६३
ग. निजीस्तर	४२३	५९८९८	३३८५	२३९	१५९१८	६३३	१६१	८४१८	५९३
सुदूरपश्चिमाञ्चल	३५१३	५२८४३१	१६६६४	१२९९	१५७७७५	३५७१	६८२	७१५९२	२०४७
क. सरकारी स्तर	२३९८	४०९६०६	१०५३५	५८९	९५४३१	२७९३	२८८	४३७१७	१६२०
ख. सामुदायिक स्तर	८०६	९२२९३	२४३१	५६७	५४७६९	५२२	३०१	२३६२२	२४१
ग. निजीस्तर	३०९	२६५३२	३६९८	१४३	७५७५	२५६	९३	४२५३	१८६

शैक्षिक सत्र २०६७*

विकास क्षेत्र अनुसार विद्यालय प्रकार	प्राथमिक (१-५) तह			निम्नमाध्यमिक (६-८) तह			माध्यमिक (९-१०) तह		
	विद्यालय	विद्यार्थी	शिक्षक	विद्यालय	विद्यार्थी	शिक्षक	विद्यालय	विद्यार्थी	शिक्षक
नेपाल	३२६८४	४९५१९५६	१६७२१६	११९३९	१६९९९२७	४६०३२	७५५९	८११९१०	३३८३५
कूल सरकारी स्तर	२२१६५	२८१८६२५	१०२३५०	५३५७	१११५४७३	२५७७२	३०९०	५१५६३८	१९५८४
कूल सामुदायिक स्तर	४६८३	५४४८१८	२४२०१	३५०४	३५३६६०	६६६६	१९१९	१६४२१६	२०७२
कूल निजीस्तर	४८३६	५८८५१३	४०६६५	३०७८	२३०७९४	१३५९४	२५५०	१३२०५६	१२१७९
पूर्वाञ्चल क्षेत्र	७०५६	१००६२६०	३५००२	२४१८	३७७९२५	९०६८	१४८१	१७८११४	६४५५
क. सरकारी स्तर	५२२५	८४९४५८	२३६२७	१२०२	२७९१६३	६१३८	६६०	१२६८६६	४४२४
ख. सामुदायिक स्तर	९०८	८११८८	४६८३	७३२	७५०२४	१३१७	४३४	३६०३५	४३६
ग. निजीस्तर	९२३	७५६१४	६६९२	४८४	२६७३८	१६१३	३८७	१५२१३	१५९५
मध्यमाञ्चल	९४७८	१६५६८७६	५१८६०	३८६८	५२२२४६	१६९५३	२७५१	२५८३६९	१३५२७
क. सरकारी स्तर	६१४९	१२०५५३४	२९३६९	१५४९	३१८२८१	७३६०	९२३	१४८०४९	५८६८
ख. सामुदायिक स्तर	१२३४	१८५०३२	६१४८	७८५	८२३४५	१६५८	४२१	३९०९८	६७९
ग. निजीस्तर	२०९५	२६६३१०	१६३४३	१५३४	१२१६२०	७९३५	१४०७	७१२२२	६९८०
पश्चिमाञ्चल	७३६६	९०९७९२	३९६८५	२५६१	३५४५४५	१०४२२	१६८७	१७९४३७	८०११
क. सरकारी स्तर	५७७३	७०२११९	२३८९६	१२७५	२३५२७०	६०६६	८३६	१२१७४१	४९६७
ख. सामुदायिक स्तर	५२१	४५३८९	५५१४	६०३	५९५८१	१४४५	३५४	२५४७१	३३०
ग. निजीस्तर	१०७२	१६२२८४	१०२७५	६८३	५९६९४	२९११	४९७	३२२२५	२७५४
मध्यपश्चिमाञ्चल	५०६७	८०४३०१	२२२१७	१६६२	२६३७३४	५१४९	८७७	११२३३१	३२६२
क. सरकारी स्तर	३५५६	६२५१३२	१४९२३	६६८	१७२०३५	३४१५	३८१	६९८०७	२३११
ख. सामुदायिक स्तर	१०८६	१२४७७७	३६३८	७६१	७५९७६	९००	३३१	३३८७१	२३४
ग. निजीस्तर	४२५	५४३९२	३६५६	२३३	१५७२३	८३४	१६५	८६५३	७१७
सुदूरपश्चिमाञ्चल	३७१७	५७४७२७	१८४५२	१४३०	१८१४७७	४४४०	७६३	८३६५९	२५८०
क. सरकारी स्तर	२४६२	४३६३८२	१०५३५	६६३	११३७२४	२७९३	२९०	४९१७५	२०१४
ख. सामुदायिक स्तर	९२४	१०८४३२	४२१८	६२३	६०७३४	१२४६	३७९	२९७४१	३९३
ग. निजीस्तर	३२१	२९९१३	३६९९	१४४	७०१९	३०१	९४	४७४३	१७३

* Flash 1 तथ्याङ्क २०६७,

नोट : माथि उल्लेखित सभ्या शिक्षा विभागमा प्राप्त भएका तथ्याकहरूको आधारमा राखिएका छन् ।

तालीका १२.४ : एस.एल.सी. नियमित परीक्षमा सम्मिलित र उत्तीर्ण विद्यार्थीहरूको विवरण

वर्ष	सम्मिलित संख्या	उत्तिर्ण संख्या	उत्तिर्ण प्रतिशत	वर्ष	सम्मिलित संख्या	उत्तिर्ण संख्या	उत्तिर्ण प्रतिशत
१९९०	३३	१९	५७.५८	२०११	१३२६	४२३	३१.९०
१९९१	२६	१५	५७.६९	२०१२	१६४१	५८१	३५.४१
१९९२	३५	२४	६८.५७	२०१३	१७६८	८३८	४७.४०
१९९३	३६	२२	६१.११	२०१४	२३३८	७७१	३२.९८
१९९४	५०	३६	७२.००	२०१५	२३९५	१०९४	४५.६८
१९९५	५५	२९	५२.७३	२०१६	२७००	११०८	४१.०४
१९९६	५५	३५	६३.६४	२०१७	३५७१	११८४	३३.१६
१९९७	४१	२९	७०.७३	२०१८	३८९६	१३०४	३३.४७
१९९८	५४	४२	७७.७८	२०१९	३६१६	६७७	१८.७२
१९९९	८४	५५	६५.४८	२०२०	४१३७	१६५५	४०.००
२०००	१३३	७८	५८.६५	२०२१	४८३३	२५५९	५२.९५
२००१	१४१	८९	६३.१२	२०२२	६११९	३०३१	४९.५३
२००२	२२७	१४३	६३.००	२०२३	९२१८	३६२४	३९.३१
२००३	१८७	११७	६२.५७	२०२४	१२१३४	५८७१	४८.३८
२००४	२२२	१०५	४७.३०	२०२५	१५५९५	८२९४	५३.१८
२००५	२४३	९२	३७.८६	२०२६	१७२११	५२६९	३०.६१
२००६	२५९	१०८	४१.७०	२०२७	१७९९२	५१५७	३०.००
२००७	८०	५३	६६.२५	२०२८	१५७७२	५२६७	३३.३९
२००८	४३२	१९५	४५.१४	२०२९	१६२०२	५९२९	३६.५९
२००९	७८५	२९५	३७.५८	२०३०	२१२८६	७८१३	३६.७०
२०१०	११५१	४२१	३६.५८	२०३१	२७७२९	११२५०	४०.५७

क्रमशः

वर्ष	सम्मिलित संख्या	उत्तिर्ण संख्या	उत्तिर्ण प्रतिशत	वर्ष	सम्मिलित संख्या	उत्तिर्ण संख्या	उत्तिर्ण प्रतिशत
२०३२	३२७२०	७२०८	२२.०३	२०५०	६९६३१	२३८५४	३४.२६
२०३३	३५१८९	१०९३९	३१.०९	२०५१	७९५८८	३४१९७	४२.९७
२०३४	४१००८	१३९६१	३४.०४	२०५२	९०८७७	३४६४२	३८.१२
२०३५	४८४४३	१३५११	२७.८९	२०५३	११६००२	४२३५९	३६.५२
२०३६	६३९८९	१८७८९	२९.३६	२०५४	११३२५७	५३८४६	४७.५४
२०३७	७२८१९	१५६०८	२१.४३	२०५५	१३९२०२	६८४८८	४९.२०
२०३८	७९९६८	१३३३७	१६.६८	२०५६	२०५५५३	९३९७८	४५.७२
२०३९	८०८८६	१६४३४	२०.३२	२०५७	१३२२१०	४१८०१	३१.६२
२०४०	१००००१	२३८२४	२३.८२	२०५८	१५२३३४	४७५६५	३१.२२
२०४१	९९८६२	२९५४६	२९.५९	२०५९	१७०३८९	५४६०७	३२.०५
२०४२	६३६८९	१५११९	२३.७४	२०६०	१७५४१८	८१००८	४६.१८
२०४३	४९३५१	१७२०१	३४.८५	२०६१	२१६३०३	८३७४७	३८.७२
२०४४	५०४९५	१८४०२	३६.४४	२०६२	२२५०३१	१०४६५३	४६.५१
२०४५	५६८७०	१९२९१	३३.९२	२०६३	२७४२१०	१६०८०२	५८.६४
२०४६	६४१७२	२८३१९	४४.१३	२०६४	३०७०७८	१९५६८९	६३.७३
२०४७	१००३८२	४८६५६	४८.४७	२०६५	३४२६३२	२३४६०२	६८.४७
२०४८	९४५३८	२३२१३	२४.५५	२०६६	३८५१४६	२४७६८९	६४.३१
२०४९	७७४५५	२४३९४	३१.४९	२०६७	५०६३११	-	-

नोट : वर्ष २०६७ को परीक्षाफल आउन बाँकी ।

स्रोत: शिक्षा मन्त्रालय

तालिका १२.५: उच्च शिक्षामा अध्ययन गर्ने विद्यार्थी संख्या

अव्रमण संस्थान/संकाय	वार्षिक वर्ष																
	२०२१/२२	२०२२/२३	२०२३/२४	२०२४/२५	२०२५/२६	२०२६/२७	२०२७/२८	२०२८/२९	२०२९/३०	२०३०/३१	२०३१/३२	२०३२/३३	२०३३/३४	२०३४/३५	२०३५/३६	२०३६/३७	२०३७/३८
क. विभूत विभविवालय																	
१. इन्जिनियरिङ	७५५	१०६४	१२९६	१५४९	१६७३	१५८४	१५०४	१४९१	१३१४	११४०	११४८	११७७	११८७	११५२	११५३	१०२९	१०२९
२. कृषि र वन विज्ञान	४१९	३२६	४१०	६०८	८७४	१०९४	१०४०	११४	१३०६	१०९७	११७६	११७६	११५१	११५२	११५८	६८४	७२१
३. चिकित्सा शास्त्र	११४९	१३६३	१६९७	१८६९	१७१७	१७५३	१२९३	११६३	१०५३	८१७	११३०	१३८५	१४०३	१४५८	१६५८	१५४७	१५६३
४. वन विज्ञान	२१५	१८२	१६१	२०७	२८६	२८३	२७७	४१२	४४५	२९९	३३३	४८९	५५३	५४१	५८७	५७७	५५१
५. विज्ञान तथा प्रविधि	२४०८	२४२२	२०५७	२१३६	२७८६	३४६७	४०४३	६९०३	११७१७	११७१७	११७१७	११७१७	११७१७	११७१७	११७१७	११७१७	११७१७
प्रविधिकको जम्मा	५०५६	५३५७	५७११	६३६९	७३३६	८१८१	८१५७	१०८८३	१२०२५	१२४३४	१३६१२	१३८३८	१३८३३	१३८३३	१४५६८	१४५०९	१४८७३
६. कानून संकाय	२८४	४४४	६६०	१२२८	१९६६	२४७८	२०६६	२३१४	२६५४	३१८४	३३८०	३३८०	३३८०	३३८०	३३८०	३३८०	३३८०
७. व्यवस्थापन संकाय	३४८२	३३४४	३३२९	३९७७	४२४२	७३७४	२८२६	३८७०	४०१९	३३३३	३४०७	३६३०	४४७१	४७४८	६०३२	६३७२	६३७२
८. शिक्षा शास्त्र संकाय	३७२६	४४४९	४५७०	४८८४	६१९८	६१७८	२८२६	३८७०	४०१९	३३३३	३४०७	३६३०	४४७१	४७४८	६०३२	६३७२	६३७२
९. मानवीय र सामाजिक शास्त्र संकाय	८६४३	८८३५	७४७०	८६०४	१०८४४	१११८६	१११८६	१११८६	१११८६	१११८६	१११८६	१११८६	१११८६	१११८६	१११८६	१११८६	१११८६
१०. संस्कृत	२८८	३२६	३१०	३४१	३४६	४६६	४०४	४८६	५४८	३७५	३७५	३७५	३७५	३७५	३७५	३७५	३७५
साधारणको जम्मा	१६४०३	१७४४०	१६२६९	१९०३४	२४४०६	२९६८२	२०२९२	४९४३३	४००३३	३३७९३	४१६१७	४१६१७	४१६१७	४१६१७	४१६१७	४१६१७	४१६१७
कुल जम्मा	२१४२९	२२७५२	२१९९०	२५४०३	३१९४२	३९८६३	३८४३०	६०२९६	५२०७०	४८२२९	५५५५५	५६३५५	५६३५५	५६३५५	५६३५५	५६३५५	५६३५५
ख. महेन्द्र संस्कृत विभविवालय	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ग. काठमाडौं विभविवालय	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
१. स्कूल अफ साइन्स	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
२. स्कूल अफ इन्जिनियरिङ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
३. स्कूल अफ मेनेजमेन्ट	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
४. स्कूल अफ एजुकेसन	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
५. स्कूल अफ आर्टस्	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
६. स्कूल अफ मेडिकल साइन्स	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
जम्मा	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
घ. पूर्वाञ्चल विभविवालय	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
१. मानवीय	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
२. व्यवस्थापन	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
३. शिक्षाशास्त्र	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
४. विज्ञान तथा प्रविधि	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
५. कानून	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
६. कृषि	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
७. इन्जिनियरिङ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
८. मेडिकल (नर्सिङ, वि.पि.एच.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
जम्मा	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ङ. पोखरा विभविवालय	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
१. विज्ञान तथा प्रविधि	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
२. व्यवस्थापन	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
३. इन्जिनियरिङ ०	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
४. मानवीय र सामाजिक शास्त्र	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
जम्मा	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
कुल जम्मा (क+ख+ग+घ+ङ)	१२१५७६	१०१०८९	१०६८८९	१००३९०	१००३९०	१००३९०	१००३९०	१००३९०	१००३९०	१००३९०	१००३९०	१००३९०	१००३९०	१००३९०	१००३९०	१००३९०	१००३९०

कमरा:

अवयवन संस्थान/संकाय	आर्थिक वर्ष																						
	२०४९/५०	२०५०/५१	२०५१/५२	२०५२/५३	२०५३/५४	२०५४/५५	२०५५/५६	२०५६/५७	२०५७/५८	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८	२०६८/६९	२०६९/७०	२०७०/७१	
क. विष्णुवन विरचविद्यालय																							
१. इन्जिनियरिङ	२०८०	२०८२	२०९१	२०९२	२०९३	२०९४	२०९५	२०९६	२०९७	२०९८	२०९९	२०९९	२०९९	२०९९	२०९९	२०९९	२०९९	२०९९	२०९९	२०९९	२०९९	२०९९	
२. कृषि र पशु विज्ञान	६७४	६७५	६६५	६६५	६६५	६६५	६६५	६६५	६६५	६६५	६६५	६६५	६६५	६६५	६६५	६६५	६६५	६६५	६६५	६६५	६६५		
३. चिकित्सा शास्त्र	११६५५	११६८८	११६९१	११६९२	११६९३	११६९४	११६९५	११६९६	११६९७	११६९८	११६९९	११७००	११७०१	११७०२	११७०३	११७०४	११७०५	११७०६	११७०७	११७०८	११७०९		
४. वन विज्ञान	५६३	५६९	५८३	५८४	५८५	५८६	५८७	५८८	५८९	५९०	५९१	५९२	५९३	५९४	५९५	५९६	५९७	५९८	५९९	६००	६०१		
५. विज्ञान तथा प्रविधि	१३५००	१५४४९	१६४४९	१६४४९	१६४४९	१६४४९	१६४४९	१६४४९	१६४४९	१६४४९	१६४४९	१६४४९	१६४४९	१६४४९	१६४४९	१६४४९	१६४४९	१६४४९	१६४४९	१६४४९	१६४४९		
प्रविधिकको जम्मा	१८४७२	१९९३२	१९९३६	१९९३६	१९९३६	१९९३६	१९९३६	१९९३६	१९९३६	१९९३६	१९९३६	१९९३६	१९९३६	१९९३६	१९९३६	१९९३६	१९९३६	१९९३६	१९९३६	१९९३६	१९९३६		
६. कानून संकाय	४९८८२	७९६९	८९६९	८९६९	८९६९	८९६९	८९६९	८९६९	८९६९	८९६९	८९६९	८९६९	८९६९	८९६९	८९६९	८९६९	८९६९	८९६९	८९६९	८९६९	८९६९		
७. व्यवस्थापन संकाय	४९८८२	७९६९	८९६९	८९६९	८९६९	८९६९	८९६९	८९६९	८९६९	८९६९	८९६९	८९६९	८९६९	८९६९	८९६९	८९६९	८९६९	८९६९	८९६९	८९६९	८९६९		
८. शिक्षा शास्त्र संकाय	११३९६	१६६६४	१६६६४	१६६६४	१६६६४	१६६६४	१६६६४	१६६६४	१६६६४	१६६६४	१६६६४	१६६६४	१६६६४	१६६६४	१६६६४	१६६६४	१६६६४	१६६६४	१६६६४	१६६६४	१६६६४		
९. मानवी र सामाजिक शास्त्र संकाय	६५३८४	५३६७५	४९६७५	४९६७५	४९६७५	४९६७५	४९६७५	४९६७५	४९६७५	४९६७५	४९६७५	४९६७५	४९६७५	४९६७५	४९६७५	४९६७५	४९६७५	४९६७५	४९६७५	४९६७५	४९६७५		
१०. संस्कृत	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
साधारणको जम्मा	१२८९८९	११९१२०	११३१६३	८४२४३	८८३९६	८२९०५	१०४४६६	१०९७४०	१२८२५४	१२८६६०	१२९९९९	१००३९८	११३८८६	१३२०४५	१०८१६०	१४८१८८	१४८१८८	१४८१८८	१४८१८८	१४८१८८	१४८१८८		
कुल जम्मा	१४७४६१	१३९०५२	१३००९९	९९३३९	१०४६२६	९७८८०	१२३२३३	१२७३५५	१४२९२४	१४७३२२	११९१४९	१३२७७७	१४२८६८	१३०६६२	१७१६११	१७१६११	१७१६११	१७१६११	१७१६११	१७१६११	१७१६११		
ख. महोदय संस्कृत विरच विद्यालय	९१३	८६४	८५१	८३३	१०१७	११००	२३११	२५५२	३६९६	३२२२	३००१	३६१०	२९५८	२६६७	३७७४	३३३९	४४४४	४४४४	४४४४	४४४४	४४४४		
ग. काठमाडौं विरचविद्यालय																							
१. स्कुल अफ साइन्स	-	-	४५३	६३६	८६५	१३७२	६६५	८२८	७११*	८४३*	७१५*	७८६	८६७	४३८	६९२	६७६	६९७	६६३	६६३	६६३	६६३		
२. स्कुल अफ इन्जिनियरिङ	-	-	७६	१८०	२५२	३८८	४४२	४१४*	४०४*	४०४*	४०४*	४०४*	४०४*	४०४*	४०४*	४०४*	४०४*	४०४*	४०४*	४०४*	४०४*		
३. स्कुल अफ मेनेजमेन्ट	-	-	७५	७५	७५	९६	१३८	२४८	१२४*	१२४*	१२४*	१२४*	१२४*	१२४*	१२४*	१२४*	१२४*	१२४*	१२४*	१२४*	१२४*		
४. स्कुल अफ एजुकेशन	-	-	२४	१३	२४	१५६	८१	३०	३५*	३५*	३५*	३५*	३५*	३५*	३५*	३५*	३५*	३५*	३५*	३५*			
५. स्कुल अफ आर्ट्स	-	-	-	-	२४	६७	८७	११०	१६*	१६*	१६*	१६*	१६*	१६*	१६*	१६*	१६*	१६*	१६*	१६*			
६. स्कुल अफ मेडिकल साइन्स	-	-	-	-	-	१२२२	१७३०	९३*	१७५*	२८७*	४८६	६४२	३८०३	३८१९	४४६०	४४६४	४४६४	४४६४	४४६४	४४६४			
जम्मा	-	-	६२४	९००	१२४४	२०७९	२६३५	३३७४	१४९७*	१७८३	१७३२	२२३९	२४७६	६२८२	७१०७	८१२२	८७७७	८३७७	८३७७	१०१००			
घ. पूर्वाञ्चल विरचविद्यालय																							
१. मानवी	-	-	-	-	-	-	२६	१५९	२३९	४३३	४६४	-	१९७८	९५७	१२१९	१२२८	७१९	४८२	-	-	-		
२. व्यवस्थापन	-	-	-	-	-	३१	३८	८८	२२९	३१५	८३८	-	१२१८	२४१२	२६८४	४०६६	४०७८	४९७९	-	-	-		
३. शिक्षाशास्त्र	-	-	-	-	-	-	-	-	१११	२४५	२७८	४४३	-	२४८८	१४३६	२०९३	३४४९	४५७७	-	-	-		
४. विज्ञान तथा प्रविधि	-	-	-	-	-	-	-	-	१०३	४६१	७०४	११८०	-	२००	२८२	३९५८	४५७५	४६४६	४०४०	-	-		
५. कानून	-	-	-	-	-	-	-	-	११	६०	११९	-	-	-	-	३९९	३७७	३४३	४६६	-	-		
६. कृषि	-	-	-	-	-	-	-	-	-	२८	-	-	-	-	-	६५६	-	-	-	-			
७. इन्जिनियरिङ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	९६	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			
८. मेडिकल (नर्सिङ, वि.पि.एच.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			
जम्मा	-	-	-	-	-	३१	६४	४६१	१३२९	१७९१	३२४४	६३८८	-	४७४३	१२८११	१४८७८	१४८७८	१४८७८	१४८७८	१४८७८			
ङ. पोखरा विरचविद्यालय																							
१. विज्ञान तथा प्रविधि	-	-	-	-	-	-	७१	६६	१३७	२०२	३३४	३६२	२४०६	२५१६	२२३३	१७७७	३४१६	४०७७	६३४६	-	-		
२. व्यवस्थापन	-	-	-	-	-	-	-	२२०	७३३	१२६६	१७५१	२०६४	२१५९	२९७४	२६९०	३७२२	४१२७	८०३०	१००९७	-	-		
३. इन्जिनियरिङ O	-	-	-	-	-	-	-	४०९	७६२	१४३८	१९७३	२११९	-	-	-	-	-	-	-	-			
४. मानवी र सामाजिक शास्त्र	-	-	-	-	-	-	-	-	३६	४५	७५	६९	१०१	१२५	१००	१२०	१२५	१२५	१२५	१२५			
जम्मा	-	-	-	-	-	७१	६९५	१६६६	२९४१	४१३३	४६६६	४६६६	४६६६	४६६६	४६६६	४६६६	४६६६	४६६६	४६६६	४६६६			
कुल जम्मा (क+ख+ग+घ+ङ)	-	-	१३५४७४	१०९१२२	१०६८८७	१००३९०	१२८३२०	१३४८३७	१५४४३२	१५२६९१	१२९७८५	१३६०००	१२१६७०	१७३१७५	१५९४४७	२०३५२९	२०६९५६	२३२०२०	-	-			

* निजी क्षेत्रका व्यापारिक समितिका अर्गन३३ निजी क्षेत्रका व्यापारिक समितिका अर्गन३३
 * सम्पूर्णमात्राबाट बाहेक, ++ अनुसन्धान, *** अनुसन्धानका लागि, # स्थापक र स्थापकबाट ल्याएको विद्यार्थी संख्या माथ समावेश।
 0 चोखरा विरचविद्यालयको इन्जिनियरिङ विभागका विद्यार्थी संख्या विज्ञान तथा प्रविधिमा समावेश।
 नोट: विज्ञान तथा प्रविधि अवयवन संस्थान अनुसन्धान आर्थिक वर्ष २०५३/५४ देखि वि. वि. अनुसन्धानका निजी क्षेत्रका समेत विद्यार्थी संख्या समावेश गरिएको।
 स्रोत: विष्णुवन विरचविद्यालय, महोदय संस्कृत विरचविद्यालय, काठमाडौं विरचविद्यालय, पूर्वाञ्चल विरचविद्यालय, चोखरा विरचविद्यालय र विरचविद्यालय अनुदान आयोग।

तालिका १२.६ : त्रिभुवन विश्वविद्यालयको विद्यार्थी उत्पादन विवरण

अध्ययन अनुसन्धान-अन्वेषण कार्यक्रम सुचक	वार्षिक वर्ष				
	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७
१. इन्जिनियरिंग अध्ययन संस्थान					
(क) प्रमाण पत्र	६२६	२८२	५४२	२६३८	३८५०
(ख) स्नातक	३६८	११४०	९६०	५२०८	८८३२
(ग) स्नातकोत्तर	७७	१०६	७६	१७९	३५७
(घ) पिएच डी.	—	—	—	—	—
जम्मा	१०७१	१५२८	१५७८	८०२५	१३०३९
२. कृषि र पशु विज्ञान अध्ययन संस्थान					
(क) प्रमाण पत्र	—	—	—	—	—
(ख) स्नातक	११२	१०२	११५	१२४	१२५
(ग) स्नातकोत्तर	२६	३३	६०	५७	७१
(घ) पिएच डी.	—	१	१	—	—
जम्मा	१३८	१३६	१७६	१८१	१९६
३. चिकित्सा शास्त्र अध्ययन संस्थान					
(क) निम्न स्तर	—	—	—	—	४१
(ख) प्रमाण पत्र	३३०	३१४	२९४	२८९	५९८
(ग) स्नातक	१५९	३०४	३७३	१८२	१७५
(घ) स्नातकोत्तर	८८	९२	८३	१०९	१७०
(ङ) एम फिल	०	०	०	०	१*
जम्मा	५७७	७१०	७५०	५८०	९८५
४. वन विज्ञान अध्ययन संस्थान					
(क) प्रमाण पत्र	७२	८१	८१	७४	८२
(ख) स्नातक	५७	८३	५७	५९	८२
(ग) स्नातकोत्तर	—	—	२३	१२	२२
जम्मा	१२९	१६४	१६१	१४५	१८६
५. विज्ञान तथा प्रविधि अध्ययन संस्थान					
(क) प्रमाण पत्र	४४०२	१३५५	२०८६	१७५९	१९७१
(ख) स्नातक	२०७१	१२९७	१३९६	१३०५	१९७१
(ग) स्नातकोत्तर	८५४	३५०	४३६	३७७	५७५
(घ) पिएच डी.	८	२	६	६	७
जम्मा	७३३५	३०१२	३९२४	३४४७	४५२४
६. कानून संकाय					
(क) प्रमाण पत्र	३३	२१	१२	०	२५
(ख) स्नातक	६९२	३४२	१९९	३२९	२५५
(ग) स्नातकोत्तर	७५	२५	३२	४१	३२
(घ) पिएच डी.	१	०	०	२	१
जम्मा	८०१	३८८	२४३	३७२	३१३
७. व्यवस्थापन संकाय					
(क) प्रमाण पत्र	१२०९५	७०१०	६१५२	३४१५	३७३९
(ख) स्नातक	८५४९	५९५४	६७९९	६१८७	९३२६
(ग) स्नातकोत्तर	१८५६	९८९	१६३६	१११०	२३६०
(घ) एम फिल	—	—	—	२१	३०
(ङ) पिएच डी.	६	३	५	४	७
जम्मा	२२५०६	१३९५६	१४५९२	१०७३७	१५४६२
८. शिक्षा शास्त्र संकाय					
(क) प्रमाण पत्र	३५२५	३२२७	३६५१	३१५५	३२४९
(ख) स्नातक	५८४१	३९१२	४४५३	५४५५	१२१९३
(ग) स्नातकोत्तर	६३३	४३	२१	४२२	११५१
(घ) एम फिल	—	—	—	७	९
(ङ) पिएच डी.	१	०	२	४	२
जम्मा	१००००	७१८२	८१२७	९०४३	१६६०४
९. मानविकी र सामाजिक शास्त्र संकाय					
(क) अन्य	४७	१८३७	१७६१	१९२१	६५३
(ख) प्रमाण पत्र	१६००५	१०२९६	९५४२	५९१९	६२३९
(ग) स्नातक	७६६६	५६९६	५४८३	५८९१	७९६०
(घ) स्नातकोत्तर	३३८५	१६२६	२२६१	१९०९	३६२०
(घ) एम फिल	०	०	०	०	१०
(ङ) पिएच डी.	२६	२४	२७	३७	३२
जम्मा	२७५५३	१९४७९	१७३१३	१५६७७	१७७५४

* Clinical Psychology

स्रोत : त्रिभुवन विश्वविद्यालय ।

तालिका १२.७ त्रिभुवन विश्वविद्यालय अन्तर्गत मानविय चिकित्सा सेवा

विरामी सङ्ख्या

क्र.सं.	विरामी उपचार सेवा विवरण	आर्थिक वर्ष				
		२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७
१.	(क) बहिरङ्ग सेवा	२,६२,०९९	२,७१,०११	२९५,०००	३१०,९३३	२,९१,१०४
	(ख) आर्कस्मिकसेवा	३९,६००	४००००	३८,०००	३६९,९९९	३४,९९९
	(ग) विस्तारित सेवा	४४,३०७	४५०००	५००००	६६,२४६	५२,४८९
	जम्मा :	३,४६,००६	३५६,०११	३,८३,०००	४,१०,०००	३,७८,५९२
२.	अन्तरङ्ग सेवा					
	(क) भर्ना	१७७८५	१८०००	१८,५००	१९,३२९	१८,५४४
	(ख) डिस्चार्ज	१६६७१	१७८२३	१७८५०	१७,६९६	१८,२१६
३.	मृत्यु प्रतिशत कूल	३.४५	३.०७	२.८५	२.६६	२.५६
४.	बेड अकुपेन्सी प्रतिशत	९६.९६	८९.४८	८६.५	८४.५	७३.७५
५.	औषत बेडमा बस्ने दर दिनमा	८.६	७.९५	७.९४	७.९१	७.९५
६.	शल्यचिकित्सा	८०८४	८,७००	८,५००	८,६०२	८,५७३
ख) वी.पी. कोइराला लायन्स नेत्र अध्ययन केन्द्र, (आँखा अस्पताल) महाराजगञ्ज, काठमाडौं						
क्र.सं.	विरामी उपचार सेवा विवरण	आर्थिक वर्ष				
		२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७
१.	बहिरङ्ग सेवा	६६,०१४	६८,२६६	६३,०२९	७४,२०४	७३,६०४
२.	प्राइभेट क्लिनिक सेवा	५,४०८	६,१५५	६,५१९	६,८५३	५,६९८
३.	सेटेलाइट (सामुदायिक) क्लिनिक सेवा	२८०८	२,८२४	२,३०४	२,०२२	२,५९९
४.	स्क्रिनिङ तथा आइ क्याम्प सेवा	६,९४४	+१९,१६८	१५,४४०	१०,७००	६७३५
	जम्मा :	८१,१७४	९६,४१३	८७,२९२	९३,७७९	८८,६३६
शल्यक्रिया						
१.	नेत्र अध्ययन केन्द्र	१,०४३	५६५	१५५५	१७१०	१४९०
२.	त्रि.वि. शिक्षण अस्पताल	२३३	२४०	२१५	१७८	२००
	जम्मा :	१,२७६	८०५	१७७०	१८८८	१६९०
सामुदायिक शल्यक्रिया						
१.	नेत्र अध्ययन केन्द्र	२३४	७६४	४६५	२९९	
२.	क्याम्प	१४४	१०६	३५२	३३६	
	जम्मा :	३७८	८७०	८१७	३६५	
शल्यक्रिया जम्मा सङ्ख्या						
		१,६५४	१,६७५	२,५८७	१,५२३	
ग) त्रि.वि. हेल्थ सेन्टर, कीर्तिपुर, काठमाडौं, नेपाल						
१.	विरामी परीक्षण	५,८७२	६,२६७	७४२२	६७३३	७४४७
२.	माइनर अप्रेसन ड्रेसिङ निःशुल्क	१,४९५	१,१३९	१५४१	१४९६	२१०७
३.	औषधि वितरण-					
	जम्मा :	७,३६७	७४०६	८९६३	८२२९	९५५४
४.	त्रि.वि. का अस्पताल/हेल्थ सेन्टर सेवा/जनरल मेडिकल सेवाको कूल विरामी उपचार संख्या	४,३४,५४७	४,५९,८३०	४,७९,६०७	५,१७,६६८	४,८०,८९२
घ) त्रि.वि. आयुर्वेद शिक्षण अस्पताल, कीर्तिपुर, काठमाडौं						
१.	विरामी परीक्षण (वहिरंग सेवा)	—	—	—	—	३५९५
	जम्मा :	—	—	—	—	३५९५

+ विशेष राष्ट्रिय कार्यक्रमको रूपमा सञ्चालित भएको ।

स्रोत : त्रिभुवन विश्वविद्यालय ।

तालिका १२.८ : स्वास्थ्य सेवाको विस्तार

[illegible]

क्रमशः

विवरण	वार्षिक वर्ष																
	२०११/१२	२०१२/१३	२०१३/१४	२०१४/१५	२०१५/१६	२०१६/१७	२०१७/१८	२०१८/१९	२०१९/२०	२०२०/२१	२०२१/२२	२०२२/२३	२०२३/२४	२०२४/२५	२०२५/२६	२०२६/२७	२०२७/२८*
१. जम्मा स्वास्थ्य संस्थाहरु	३०९७	३७२२	४३४०	४३७७	४४०६	४४२१	४४१८	४४२९	४४०८	४४०१	४३९०	४३९६	४३९६	४३९६	४३९२	४३९३	४३९३
क) अस्पताल	८२	८२	८२	८२	८३	८३	८३	८३	८३	८३	८३	८७	८७	८७	९४	१०२	१०२
ख) स्वास्थ्य केन्द्र	१७	१७	१७	१७	१३	१३	१०	१०	१०	१०	६	६	६	५	५	०	०
ग) स्वास्थ्य चौकी	७७५	७७५	७७४	७३६	७२३	७११	७००	७००	७००	७००	६९९	६९९	६७६	६९९	६७६	११७६	१६९८
घ) त्रार्युर्वेदिक औषधालय	१६७	१७२	२००	२३०	२६०	२७५	२७५	२८६	२८७	२८७	२८७	२९३	२९३	२९३	२९३	२९१	२९१
ङ) उपस्वास्थ्य चौकी	१९९७	२५९७	३१८७	३१९२	३१८७	३१७९	३१७०	३१७०	३१७०	३१४१	३१३१	३१३१	३१२९	३१०४	३११४	२६१७	२०९५
च) प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र	५९	७९	१००	१२०	१४०	१६०	१८०	१८०	१८०	१८०	१८०	१८०	२०५	२०१	२०२	२०७##	२०७##
२. अस्पताल शैया	३६०४	३६०४	३९०४	४१८९	४९५५	५१९०	५२५०	५२५०	५२५०	५२५०	६७९६	६७९६	६९४४	६९४४	६९४४	६९४४	७०४९
३. जम्मा जनशक्ति	२७९६०	३०५२०	७३५७२	७७१०७	७८३७१	८१३८१	८१३४१	८४०८७	८६१६२	८९३११	९०८४७	९०८४९	९१७४४	९१८४०	९२०१०	९२१८१	८२९९४*
क) डाक्टर	९५२	८७२	८९४	८९४	९२३	१२५९	१२५९	१२५९	१२५९	१२५९	१२५७	१२५७	१२५७	१२५७	१२५७	१२५७	१२५७
ख) परिचारिका	४६०६	४६०६	४७०६	४७८८	४९२५	४६५५	४६५५	७३१५	९१४६	१००९९	११६३७	११६३७	११६३७	११६३७	११६३७	११६३७	१२६८१
ग) कविराज	२४९	२४९	२९०	२९०	२०१	२११	२११	२०३	३८७	३८७	३८७	३८७	३९४	३९४	३९४	३९४	४०७
घ) वैद्य	१९७	१९७	२१९	२१९	१९५	२१०	२१०	२९४	३५४	३५४	३५४	३५४	३६०	३६०	३६०	३६०	३६०
ङ) स्वास्थ्य सहायक (हे. अ., अ. हे. ब.)	४४९२	५०९२	५१५२	५१९२	५२९५	५२९५	५२९५	५२९५	५२९५	७४९१	७४९१	७४९१	७४९१	७४९१	७४९१	७४९१	८०१३
च) स्वास्थ्य कार्यकर्ता (मा. शि. का.)	२४००	२४००	३१८७	३१९०	३१९०	३१९०	३१९०	३१९०	३१९०	३१९०	३१९०	३१९०	३१९०	३१९०	३१९०	३१९०	३१९०
छ) स्थानीय स्वास्थ्य कार्यकर्ता (ग्रा. स्वा. का.)	४०१५	४०१५	४०१५	४०१५	४०१५	४०१५	३९८५	३९८५	३९८५	३९८५	३९८५	३९८५	३९८५	३९८५	३९८५	३९८५	३९८५
ज) अन्य स्वास्थ्य कार्यकर्ता (तालीम प्राप्त सुडेनी, महिला स्वा. स्वयंसेविका)	११०४९	१३०८९	५५१०९	५९७१९	६०६२७	६२५४६	६२५४६	६२५४६	६२५४६	६२५४६	६२५४६	६२५४६	६३३२६	६३३२६	६३३२६	६३३२६	५२५६०***

* प्रथम आठ महिनाको

छात्रवृत्तिमा अध्ययन गरिराएका १९३ डाक्टर समेत ।

प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र र स्वास्थ्य केन्द्र समेत ।।

** सुडेनी फेजबाट भएका ।

★ ५५२ वटा संस्थामा दरबन्दी थप भएको ।

स्रोत : स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय

तालिका १२.९ : खानेपानी तथा ढल निकास सुविधाको विस्तार

विवरण	इकाई	वार्धिक वर्ष																
		२०३४/३५	२०३५/३६	२०३६/३७	२०३७/३८	२०३८/३९	२०३९/४०	२०४०/४१	२०४१/४२	२०४२/४३	२०४३/४४	२०४४/४५	२०४५/४६	२०४६/४७	२०४७/४८	२०४८/४९	२०४९/५०	२०५०/५१
क) खानेपानी तथा ढल निकास विभागबाट थप गरिएको ग्रामीण क्षेत्र																		
क) नयाँ आयोजनाबाट थप लाभान्वित जनसंख्या	हजारमा	२०	३७	२७	१४	६४	२८१	४७२	४३०	१७७	१९८	८४६	५७९	८८२	४५४	६८०	६८५	६९१
ख) सुधार विस्तारबाट थप लाभान्वित जनसंख्या	हजारमा	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	५	८
ग) कुल उपलब्ध पानी	हजार लिटर प्रति दिन	३९५९	४४९३	१९५८	९७५	४४७१	१५१०६	२४०९९	२२७९८	३६५५०	९९००	३२७०५	२५३०५	३९७००	२०४३०	४८८७५	३५८२०	४६९४८
शहरी क्षेत्र																		
क) लाभान्वित जनसंख्या	हजारमा	१६	१२०			-	६२	-	-	-	-	१०	३९	-	-	१०	५२	१८
ख) उपलब्ध पानी	हजार लिटर प्रति दिन	२३३०	३८८			-	७९३०	-	-	-	-	८५२	३७५	-	-	८११	१४०९६	१७३६
ख) नेपाल खानेपानी संस्थानबाट थप गरिएको																		
क) उपलब्ध पानी	हजार लिटर प्रति दिन				५०००	५५००		४२५००	८०००	१७०००	२७०००	४२०००	१२२००	१०३००	५०००	८०००	४२६०	१६०००
ख) लाभान्वित जनसंख्या	हजारमा					५	११२	३०	३०	४०	४७	४८	५७	५७	२७	१५०	४०	८१
ग) आयुक्तिक ढल निकास सुविधा	कि मि	१०	१२	१४	३	४		२	५	४	९	४	२१	४	६	९	७	५

कमरा

विवरण	आर्थिक वर्ष																	
	इकाई	२०५१/५२	२०५२/५३	२०५३/५४	२०५४/५५	२०५५/५६	२०५६/५७	२०५७/५८	२०५८/५९	२०५९/६०	२०६०/६१	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८*
क) खानेपानी तथा ढल विकास विभागबाट थप गरिएको <u>ग्रामीण क्षेत्र</u>																		
क) नयाँ आयोजनाबाट थप लाभान्वित जनसंख्या	हजारमा	८११	८००	७५६	७०७	३७४	५२५	४६६	६४	१२३.४	१९०	१२४	१६०	५००	२२४	२६५	३१५	१६२
ख) सुधार विस्तारबाट थप लाभान्वित जनसंख्या	हजारमा	२	५	१४	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	६७	८२	५४	अप्राप्त
ग) कुल उपलब्ध पानी	हजार लिटर प्रति दिन	५४४७१	५४०६७	३४६५०	३१८१५	२००११	२८२७१	२५१६४	२८७६	५५५२	८५५०	५५८०	७२००	२२५००	१९५४५	१५६१५	१६६०५	७२९०
<u>शहरी क्षेत्र</u>																		
क) लाभान्वित जनसंख्या	हजारमा	४८	४०	-	-	-	-	-	-	-	-	-	१०	१००	२६०	१९१	१६	अप्राप्त
ख) उपलब्ध पानी	हजार लिटर प्रति दिन	४६०८	३८८०	-	-	-	-	-	-	-	-	-	१०००	८०००	२८६००	२११२०	१०४०	अप्राप्त
ख) नेपाल खानेपानी संस्थानबाट थप गरिएको																		
क) उपलब्ध पानी	हजार लिटर प्रति दिन	३३००	५५००	५५००	३००	७०००	३०००	१४८०	७०००	५०००	३०००	४०००	१८१००	३०००	७५००	२०००	४०००	८०००
ख) लाभान्वित जनसंख्या	हजारमा	३४	६९	५५	४५	४३	१९	१५	५०	३३	२०	४५	२५	२५	११०	१४	२८	५६
ग) आधुनिक ढल विकास सुविधा	कि.मि.	२.८४	४.३१	१२	०.४६	१०	७	५	१०	२.९६	१	९	५	४	अप्राप्त	अप्राप्त	०	०

* आठ महिनाको अनुमानित

स्रोत: खानेपानी तथा ढल विकास विभाग र नेपाल खानेपानी संस्थान